

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שנר
חמישי

היכל
תשיעי

אגרות-קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כרך ב

תש"ה - תש"ח

הוצאה שלישית

חזקתק וחוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ז

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושבע לבריאה

IGROIS KOIDESH

Volume II

Copyright © 1987

Second Printing 1996

Third Printing 1997

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

Orders Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

All rights reserved, including the right to reproduce this book or portions thereof, in any form, without prior permission, in writing, from the publisher.

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Schneerson, Menahem Mendel, 1902-1994

Igrot-Kodesh.

(Kovets Shalshet ha-or; hekhal 9., sha'ar 5.)

(sifriy. Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh)

Title on t.p. verso: Igrois Koidesh.

Includes bibliographical references and index.

Contents: Kerekh 1. 688-704. ..Kerekh 2. 721.

1. Schneerson, Menahem Mendel, 1902-1994 --Correspondence.

2. Habad. 3. Rabbis--Correspondence. I. Title. II. Title: Igrois Koidesh. III. Series: Kovets Shalshet ha-or' hekhal 9., sha'ar 5.

IV. Series: Sifriyat Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh.

BM198.S33528 296.8'33 87-16855.

ISBN 0-8266-5800-8 (set)

ISBN 0-8266-5802-4

Manufactured in the United States of America

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיסים אנו בזה כרך שני מסדרת אגרות-קודש^י כ"ק אדמו"ר שליט"א, שבו אגרות השנים תשי"ח.

בראש הספר באים:

(א) מבוא.

(ב) צילום כתיב של כמה מהאגרות.

(ג) מפתח האגרות.

ובסופו:

(א) מפתח ענינים.

(ב) מפתח מוסדות וארגונים.

(ג) מפתח אנשים.

(ד) מפתח מקומות.

כן נוספו, ציונים והערות בשוה"ג^י.

כל הנל נערך ע"י הרה"ת ר' שלום דובער שי לוי.

מערכת „אוצר החסידים“

י"ג אייר, ה'תש"א זו שנת משיח
ברוקלין, נ"י.

(*) עד עתה יצאו לאור בסדרה זו 20 כרכים: אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר הזקן, כ"ק אדמו"ר האמצעי וכ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק, נדפסו (בכרך אחד) בשנת התש"מ. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, ומילואים לכרך הנ"ל — בשנת התש"א. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע (שני כרכים) בשנת התש"ב. כרך ג — בשנת התש"ג. כרכים ד"ה — בשנה זו. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהר"צ נ"ע, כרכים א"ה — בשנת התש"ג. כרכים ו"י — בשנת התש"ד. כרכים יא"ב — בשנת התש"ה. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א, כרך א — בשנה זו.

(**) כדי להבדיל בינם לבין הערות כ"ק אדמו"ר שליט"א, באת הערות העורך באותיות קטנות יותר ושונות מהפנים.

מפתח כללי

3		פתח דבר
5		מבוא
13		צילומי כתי"ק
17		מפתח האגרות
א		אגרות קודש
שצט		מפתח ענינים
תיג		מפתח מוסדות וארגונים
תטו		מפתח אנשים
תיט		מפתח מקומות

מבוא

לפנינו כרך שני של אגרות-קודש אדמו"ר שליט"א, שבו 240 אגרות שנכתבו בין השנים תש"ה-ח.

עיקר התעסקות כ"ק אדמו"ר שליט"א, כפי שהדבר מתבטא באגרות הכרך שלפנינו, הוא ניהול שלשת המוסדות המרכזיים: „מחנה ישראל“, „מרכז לענייני חנוך“ ו„אוצר החסידים – קה"ת“. בזה התחיל כבר בשנים שלפניו תש"א-ג, כמסופר אפס קצתו במבוא לכרך הראשון, ועוד פרטים מרובים מעבודה זו נחשפים באגרות הכרך שלפנינו.¹

אמנם המפתיע שבכרך זה הוא מערכת „תשובות וביאורים“, שהתחילה כבר בשנת תש"ד והלכה ונתפתחה משנה לשנה, להשיב כהלכה לכל שואל כענין בכל חלקי התורה, בפול² הלכה³ ומנהג⁴, נגלה קבלה⁵ וחסידות⁶, פשט⁷ רמז⁸ דרוש⁹ וסוד, חקירה¹⁰ תכונה¹¹ תורה-ומדע¹² נוסח התפלה¹³ דקדוק¹⁴ ומסורת המקרא¹⁵ מנין המצות¹⁶ וענייני תולדות החסידות¹⁷, מבלי כל הגדרה דקאי בהאי מסכתא או

(1) כשבא כ"ק אדמו"ר שליט"א למנין כללי (ראה אגרת קע ובהערות שם) מונה ד' מוסדות, שמיניה עליהם כ"ק חותנו אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, שלשה הנ"ל ו„חברה קדישא“. אמנם לפועל לא דרשה ההתעסקות בחברה קדישא זמן רב כ"כ, רק לעת מצוא (אבל ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ב אגרת ד'חקמג). שלשת המוסדות הראשונים היו עיקר התעסקותו בשנים האלה.

- (2) ראה אגרות קעב. קעו. קפג. רה"ו. רנו. רסד. שכו. שמו. שס. שסא. שע.
- (3) ראה אגרות קצט. רלג (בסופה). רלד. רמד. רסו.
- (4) ראה אגרות קפה. רלה. רלו (בסופה). רלח. שב. שמב. שסט. שסה. שעא. שפא. תד.
- (5) ראה אגרות קעו. קפח. קצ. קצה. רלח. רסה (בסופה). רפו. רחצ. ש. שכה. שפו. שצט.
- (6) ראה אגרות קע. קעח. קצא. קצו. ריג. ריט"כ. רכו. רלד. רנו. רפרז. שיד. שכח. שלא. שמב. שמרו. שסה. שצ. שצג. שצו. תא. תה.
- (7) ראה אגרות רא. שלה. שמו.
- (8) ראה אגרות קע. קפו. קצד. ריח. שמה. שנה. שפח.
- (9) ראה אגרות קסט. קעא. קעג. קפ. רמ.
- (10) ראה אגרות ה. רט. רפג. רפח. שי. שס.
- (11) ראה אגרות רט. רלג.
- (12) ראה אגרות רפג. שס.
- (13) ראה אגרות רמג. רנד. רצג. שגב. שפג.
- (14) ראה אגרות רכ.
- (15) ראה אגרות קפח. רכב.
- (16) ראה אגרות שמו.
- (17) ראה אגרות ריג". שיא. שמג. שפ.

דהלכתא כרב באיסורי, לפי שהי' רגיל תמיד לדקדק ולפסוק בדינים אלו¹⁸ וכיו"ב. בכל ענין וסוגיה שנשאל בה השיב בהרחבה בבירור הסוגיה ביסודיות ע"פ המקורות המפורשים בש"ס בבלי וירושלמי תוספתא ומדרשים, ספרי-הלכה אגדה ופלפול, חקירה קבלה וחסידות, בבקאות מפליאה ובהירות מדהימה¹⁹.

קובץ ליובאוויטש

המערכת הזו התחילה, כאמור, בחורף תש"ד, במדור מיוחד ב"קובץ ליובאוויטש"²⁰ שהתחיל אז להופיע. את מטרתו של המדור, "תשובות וביאורים" מודיע בפרק הראשון²¹:

אחת ממטרות התיסדות קובץ זה היא שישמש בימה שממנה יתדברו אנ"ש, וכל הנלוו עליהם, בכל דבר הקשה בתורת החסידות בכלל ובספרים היו"ל במשך זמן האחרון בפרט, וכמ"ש בהקדמת המערכת בקובץ חוברת א.

כמובן יודפסו בקובץ רק אלו השאלות ותשובות שיש בהם ענין לכל קהל הקוראים. אותן השאלות שלא יענינו אלא את היחיד יבוא המענה עליהם אם במכתב אל השואל או בקובץ במדור זה אבל בקצור.

ביתר פרטים מבאר את מטרת המדור באגרת שי שבכרך שלפנינו:

מכוונות הקובץ הוא לקרב ללימוד תורת דא"ח גם את הרחוקים לע"ע מלימוד זה ולהראות להם שגם נגלה דתורה מכרחת ורומזת לעניני תורת הנסתר.

כך כותב גם באגרת רכא:

שאלה

ראיתי כתוב במאמר תשובות וביאורים (קובץ חוברת שני' ע' 22) אשר כל הכתוב בשיחות כ"ק רבנו שליט"א יש לו מקור בדרו"ל.

(18) ראה אגרת ר' הערה 15.

(19) ראה אגרת ריג"י - בקשר לאדה"ז: רשימה כו. . . מכרזת היא ואומרת: הנה איש פלאות.

(20) שם העורך לא נזכר בפירוש בקובץ, אמנם רבות מ"תשובות וביאורים" השיב על נייר-המכתבים של הקובץ (ראה אגרות קצה. רלד. רסד) וחזתם, "יו"ר ועד המערכת".

(21) בחוברת השניה, נעתק לעיל ח"א סימן קנד.

ובודאי על אחת כמה וכמה, אשר יש מקור למה שנאמר במאמרי וספרי תורת החסידות.

ושאלתי אם יש מקור גם בתורת הנגלה, למה שכתוב בתניא...

תשובה

דוגמה להנ"ל בנגלה...

ועד"ו באגרת קצ: ומה ששאל לרמוז בנגלה כו'.

אמנם ה"תשובות וביאורים" מסוג זה שנדפסו ב"קובץ ליובאוויטש" הנם רק חלק קטן מכלל האגרות שכתב בדברי תורה. עיקרם של אגרות אלו הם בנושאים אחרים, כמנוי לעיל, ונשארו בארכיון המכתבים של הקובץ. של מחנה ישראל, מל"ח וקה"ת. חלקם נתפרסם בשנים האחרונות בלקוטי שיחות ועוד וחלקם מתפרסמים כאן לראשונה.

מכתבי-תורה

כיון שאנו דנים ב"תשובות וביאורים" חייבים אנו להבהיר שיש בהם כמה סוגים, שהתחילו בתקופות שונות:

(א) מיד עם מינויו כיו"ר ועד הפועל של שלשת המוסדות הנזכרים, כאשר באופן תדיר היה כותב אגרות הקשורות לעבודה זו, רגיל היה להוסיף בסופן הוראה הנלמדת מפרשת השבוע או מעניני החג הקרוב וכיו"ב, ומתחלת: "ולסיים מענינא דיומא" וכיו"ב.

בחלק זה מבאר בד"כ ענין מוקשה בפרשת השבוע, ע"ד הפשט הרמז או הדרוש, ולומד מכך הוראה לפועל; בדרך כלל קשורה ההוראה לענינים הנידונים בתחלת האגרת²².

(ב) כשהתחיל להופיע ה"קובץ ליובאוויטש" נפתח המדור "תשובות וביאורים" שסיפרנו עליו לעיל.

(ג) מחברים שהיו שולחים לו ספריהם, מכל סוג שיהיה, היה רגיל להשיב להם בהערות למ"ש בספר²³.

22) לפעמים הקשר לתחלת האגרת כולט, ולפעמים הוא חסר. באופן זה באה, במספר מקומות, הבהרה בהערה שבשוה"ג.
אגרות כאלו, שמסיים בהן "ולסיים מענינא דיומא" וכיו"ב, רבות הן בכרך הראשון והן בכרך שלפניו.

23) ראה אגרות ריג"י. רלג. רצה (בסופה). שיא. שיב. שנ.

(ד) ספרים רבים ערך וההדיר כ"ק אדמו"ר שליט"א במשך תקופה זו²⁴ ורגיל היה לבקש שיכתבו הערות לדבריו²⁵ ועליהן היה משיב בארוכה²⁶.

(ה) מלבד כל אלו, פתח מערכת רחבה של שאלות ותשובות, בכל חלקי התורה, כמסופר לעיל.

את יחסו של כ"ק חותנו אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע לזה, רואים אנו מהעובדה, שלפעמים היה מוסר שאלות הבאות אליו, בתורת הנגלה והחסידות, אל כ"ק חתנו אדמו"ר שליט"א על מנת שיענה אליהם. כך כותב בה' אלול תש"ח:

אודות שאלתו בהמאמר בראשית תש"ב, מסרתי מכתב שאלתו לחתני הרה"ח הרה"ג הר"ר מנחם מענדיל שליט"א ובודאי אי"ה יענה לו.

מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א נכתב ביו"ד אלול ומדפס בספר שלפנינו אגרת שצג, וכך מוצאים אנו גם בתחלת הספר שלפנינו (אגרת קפח).

עריכת ספרים

מרוב טרדותיו העצומות בתקופה זו, בעריכת ספרים וניהול המוסדות קה"ת מל"ח ומחנה ישראל, לא תמיד יכול היה להתפנות, להשיב לשואלי דבר. על כך כותב באגרת (רח) ה' שבט תש"ו:

העדר מכתבי הוא בסיבת רוב הטרדות ובפרט בעניני ההדפסה, ולחנם בא בטענה עלי. ולתת מושג מעבודה הנ"ל: בזמן האחרון צריך הייתי להגי' (מלבד קונטרס מז' ובעיקר ההוספה שבתוכה והשמועסן וטאלקס) חוברת ע"ד פורים, פסח בצרפתית (ע"ד אותה של תשרי), קובץ פורים באנגלית, ח"א של דה"י באנגלית [our people], הגהה אחרונה של „מים רבים“,

– באמצע ההגהה: ההוספות להצ"צ (יכללו קכ"ה שו"ת, ויותר ממאה ע' חידושים על הש"ס, כ"ז מלבד עריכת מפתחות וכו'),

24) ביניהם: היום יום; לקוטי טעמים ומנהגים להגש"פ; אדמו"ר הצ"צ ותנועת ההשכלה; תולדות אדמו"ר מוהר"ש נ"ע ועוד – אלו שהוא ערך בעצמו, מלבד עריכת ספרי רבותינו נשיאנו, שלהם הוסיף הערות מ"מ וצייונים, בשולי הגליון או בסוף הספר, ביניהם: שו"ת וחידושי צ"צ; קיצורי הצ"צ לחניא; תורת שמואל; תורת שלום; תורת ולימוד החסידות, שיחות ומאמרי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ועוד.

מלבד ספרי המל"ח באנגלית וצרפתית – שאינם שייכים לענין שאנו דנים בו כאן.

25) ראה אגרות רח סעיף ו. רכה. רסב.

26) ראה אגרות רכט. רצה. שח. שסה. שפג.

קונטרס הצ"צ וההשכלה, קובץ שיחות כ"ק אדנ"ע (יכיל יותר משלש מאות ע', מימיוגרף).

– בתחלת ההגהה: ספר מאמרי ילמדנו רבינו, קונטרס עץ חיים, קונטרס ע"ד אדמו"ר מהר"ש נ"ע (קובץ שיחות ורשימת מאמריו), שיחות אדמו"ר שליט"א ש"ת – עד ר"ה תש"א . . . ספר מאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א (ש"ת – תש"ב), ספר שו"ת בין רב ותלמידו בדת ישראל ומנהגיו אנגלית, קצור שו"ע בשביל הנוער באנגלית ועוד,

ואם ישם אל לבו, אשר נוסף עכהנ"ל ישנה עבודה בעניני מל"ח מחנ"י וקה"ת מלבד מקצוע ההדפסה – תקותי אשר כמה קושיות, אם ישנם אצלו, יסורו מעצמם.

בכל הרשימה הזאת אינו מזכיר אלא את הספרים שההדיר והגיה בתוספת מ"מ ציונים ומפתחות, אך לא את „לקוט טעמים, מנהגים" להגדה של פסח שחיבר והדפיס בתקופה זו עצמה.

זה לא היה החיבור היחיד בהלכה שחיבר בתקופה זו. באגרת (רלו) כ"ט סין תש"ו כותב בין השאר:

תקותי שאולי יהי בקרוב זמן פנוי אצלי להתעסק בהכנה לדפוס הלי נט"י וברה"נ לאדה"ז עם מ"מ וכו', וכחפץ כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

חיבור זה מעולם לא נדפס, ואפשר שלא נסתיימה עריכתו²⁷. אך על הטרדות העצומות שבכל אלה כותב באותה אגרת:

טרדות סבבוני, ואין עתותי בידי לענות לכאו"א בזמן שהוא חפץ, ואמרתי אשר עליו להיות רוצה שמוטב יתעכב המענה על מכתביו וכיוצא בו, ובלבד שתתקדם הופעת הענינים הנמצאים בדפוס ושמיכונים לדפוס, שזהו טובת הרבים.

ובאגרת (ריג*) י"ז אד"ר תש"ו:

מרוב הטרדות בהדפסת הצ"צ, נוסף על שאר עניני הדפוס

(27) עכ"פ היתה תכנית להדפיס הערותיו לכל הסידור, עם שער הכולל להרא"ד לאוואוט. כנזכר באותה אגרת „כבר הדפיסו בשננהיי דרך מצותיך, שער הכולל, סי' תו"א. רצייתי להוסיף בכל הנ"ל הערות והוספות". אך עדיין לא זכינו לאור זה.

ועבודה היום יומית במרכז לענייני חנוך ומחנה ישראל, לא עניתי במשך זמן זה כ"א על המכת' הנחוצים ביותר.

כתיבת התשובות וניהול המוסדות

מ"מ המשיך גם אז לעודד את כתיבת השאלות אליו, אך בתנאי שלא יאיצו בו להשיב. כך כותב באגרת (קפא) ב' שבט תש"ה:

גם להבא אם יש לו איזה שאלות, הנני מוכן לעיין בהם כפי הנלפענ"ד. אבל אל נא ירחוק אותי בתכיפות בקבלת מענה, כי רבה העבודה פה בענייני „מרכז לענייני חנוך“, „מחנה ישראל“ ו„קהת“.

ובאגרת (רסב) י"ג טבת תש"ז:

אם יש לו הערות מטובו להודיעני, ובתנאי, כנ"ל, אשר לא יקפיד עלי אם יתאחר המענה שלי וידיני לכף זכות.

ועד"ז באגרת (שי) כ"ב מ"ח תש"ח:

מעצמו מובן, שגם להבא הנני מוכן לענות, מה שנלפענ"ד, במה דשאלנא קדמיכון, ובלבד שלא יקפיד על איחור המענה שלי מפני הטרדות.

ובאגרת (רצג) שלהי תש"ז:

הוכרחתי לתת דין קדימה לאלו הנוגעים למעשה בפועל, בעבודת המל"ח, מחנה ישראל או קה"ת. ואת כבוי רוב הסליחה על אי כתבי ע"ע. ובנוגע להערותיו . . .

וכן באגרת (רצה) צום השביעי תש"ח:

העבודה הרגילה ובפרט טרדת ההכנה לרפוס מה שהו"ל בקיץ העבר . . . גרם לאיחור גדול בתשובה על המכתבים אלי (אותם שאינם נוגעים ישר בעבודה בפועל של המל"ח מחנה וקה"ת) . . . ועתה אבוא להערותיו במכתבו.

ובאגרת (שיד) כ' כסלו תש"ח:

חוששני אשר בקפידא הוא עלי על שלא עניתי על מכי ע"ע. ומה אעשה והטרדות רבות מיום ליום. וליהוי ידוע אשר מכתביו שמורים אצלי ואיני מתיאש מלענות עליהם בזה אחר זה במשך הזמן מה

שנלפענ"ד. אבל בודאי, וגם לדידי, דין קדימה לדברים הנדפסים, כיוון שזה מגיע גם לכת"ר גם לאחרים, משא"כ במכתבים.

המענה אמנם היה מתאחר, אך בסופו של דבר השיב לכולם, כנראה מאגרת (תד) ערה"ש תש"ט:

בסוף השנה בעברי על מכתביו הקודמים, ראיתי שאלתו שעדיין לא עניתי עלי, ואתו הסליחה על האיחור ע"ע.

הארכיון ואוסף האגרות

רובו של הכרך שלפנינו בנוי על אוסף האגרות שבארכיון המשרד. אמנם, כמובן, לאחר תקופה של 40 שנים, קשה למצוא בארכיון את כל האגרות שנכתבו ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א. לכן יתכן הדבר, שימצאו בידי אנשים, אגרות תוכניות הראויות להדפסה ועדיין לא נדפסו.

אעפ"כ נמנענו מלבקש, את כל מי שיש בידו אגרות כ"ק אדמו"ר שליט"א, שיביאם, או את צילומם, לברר אם הן כבר נמצאות בידינו אם לאו, מחמת ריבוי העבודה המיותרת שבוזה:

רבים הם אוספי אגרות כ"ק אדמו"ר שליט"א. בדרך כלל נמצאת כל אגרת בידי אספנים מרובים. אם יביא כל אספן את אגרותיו לבדיקה תכבד העבודה ביותר ויצא שכר האגרות האחדות שתתוספנה בהפסד רוב עבודת בדיקת האספים המרובים.

אוסף אחד המיוחד במינו הוא אוסף ה"ועד להפצת שיחות", שאוסף זה שנים את אגרות כ"ק אדמו"ר שליט"א; את אגרות דברי תורה שבידיהם הדפיסו בהוספות ל"לקוטי שיחות". את כל האוסף הזה מסרו לידינו להדפיס ממנו את אלו שיש בהן תוכן השייך לרבים והראוי לבוא בדפוס.

אחרי כל זאת עדיין קיימת אפשרות שימצאו איזה אגרות, בידי אספנים יחידים, שעדיין לא באו בדפוס. ועל זה באה בקשת המערכת, שכל מי שיש בידו אגרות כ"ק אדמו"ר שליט"א יבדוק את הכרכים שכבר באו בדפוס ואם תימצא בידו אגרת השייכת לכרך זה ולא נדפסה בו, יואיל נא בטובו לשלוח לנו צילום ע"מ להדפיסו בחלק המילואים, וזכות הרבים תלוי בו.

* * *

לפני חדש לערך הופיע הכרך הראשון של "אגרות-קודש" וכבר מופיע הכרך השני. זריזות זאת לא היתה אפשרית לולא חריצותם ומסירותם של המגיהים: הרה"ת ר' חיים שלום דובער ליפסקר והתמימים משה מנחם מענדל

איידעלמאן, יוסף יצחק אולידורט, יצחק יעקב געלבשטיין ונפתלי מרינובסקי שיחיו, ושל עובדי בית הדפוס: המנהל הרה"ת ר' מרדכי ליב חן ובנו יוסף יצחק, הרה"ת ר' צבי הירש נאטיק, משה יוסף ווייס ובן-ציון קרסיק שיחיו.

עליהם יש להמליץ את האמור באגרת קצנ:

בכל שעה ושעה שאיש אחד, בקצוי תבל אפילו, ילמוד בספר זה, מעורר הצדיק זכות על האיש שעל ידו נתפרסם הספר.

שלום דובער ב"ר ישראל יהודה שי' לוי

דישע צעלע טעם
 ער
 נעמט

אין אים צעלע

אין אים צעלע טעם
 ער
 נעמט

אין אים צעלע טעם
 ער
 נעמט

אין אים צעלע טעם
 ער
 נעמט

אין אים צעלע טעם
 ער
 נעמט

אין אים צעלע טעם
 ער
 נעמט

דבר ייחודי דאענע על השמות שמה: אחוז תשח א
הסתירה והדגת ענין האחדות צענן אצילות
העולמות - אכמורה ש' הסירה ויהסדירה וזמרה, שהוא ע"כ
כאז שדדיהעל הי' אקום ואצלה אן האקום דיחב, באקום ארון
אין אן הצפה.
אענה. ויש להקדים תורה שנים: א) הא באקום ארון אין
אן הצפה אין דען של הסדרה וזמרה, אלא כג בועצא וזמרה
אחזקיות הפדר בשני הקפים דגה אחת.
(ב) גם דתור בועצא, אין הדען באקום ארון אצלה דולה אצילות
כ"י אצ"ע הפדרים דשאלת. כ' דשאלת און אוצר: יש אקום
דאצילות, יש אצלה אן האקום דאצילות, ישן שניהם דגה דאצילות
ואכדירה ד"כ אצ"ע דאצילות אצילות, כ' אצ"ע דאצילות הוא
נאנע הוצאות אצילות, ופזיקצ. אצ"ע סתירה היא דאצילות אוצר:
ישן אצילות דאצילות, אצילות הי' דאצילות כ' - קוצם שצמחים
(א) דצ"ע אופידים שכן הוא אץ שמה אצילות העולמות אינה
דען של שניות, חו"ע דש"פ). אצמרי הדיאור דגה (כ'
אצילות העולמות אינה אלא אצמרה, דאזה כג די צצ"ע והצצ"ע
האצצ"ע אין דאצילות, ופזיקצ) שוד אין און ש"כ הקפים, ואין צוק
דבועצא באקום ואצלה אן האקום דגה.
והנה דפ"צ דצמח אדיתין דא' אלא באקום ארון אין אצלה
(וגם אענן כצאן ואצלה אן הצאן דיחב - פשהכמה אצמרה צוק
צוק וצוקשו ט').
כ' ששה אופידים ישן דענן זה, והם דע דען דען בע
ושאלה אשניהם:

מ פ ת ח

חש"ה

קסט	בין כסא לעשור	תלמידי תורת מאנטרעאל	ברכה לחבירו — גמ"ח תורה תחלתה וסופה גמ"ח.	א
קע	בין כסא לעשור	מוהרמ"ז גרינגלאס	ניחום אבלים אתדל"ע אתדל"ת וכו'.	ג
קעא	א' חוה"מ סוכות	מו"ה אלי יאנג	תח"מ — בעבודת כאד"ש	ה
קעב	כ"ח תשרי	מהרש"א הלוי פרדס	עבודת מל"ח. סוכה מצוה ראשונה אחר כפרה	ז
קעג	ט"ו כסלו	מהרש"ש פאלמער	החמץ משתה"ל שקרב ע"ג המזבח.	י
קעד	י"ט כסלו	מו"ה יעקב כץ	אכילת כהנים — קרבן. סוכה בעזרה	יג
קעה	ג' חנוכה	מר דב פריבר	חנוכיות. פך שמן בחותמו של כה"ג דוקא שיחת חתים	יד
קעו	ח' טבת	מוהרא"א יאלעס	זכרונות מהיותם בו"ש וניצא. בחנוכה — ע"י מס"נ זוכין לנס	טו
קעז	ט' טבת	מוהרמ"מ מרגלית	פקדונ בשבת דח"י או הותרה	יט
קעח	כ"ג טבת	כולל חב"ד. שיליא	ק"כ צירופי אלקים. כ' פעמים אשרי והוי.	כב
קעט	כ"ג טבת	מוהרחה האוולין	רפ"ח ניצוצין	כד
קפ	כ"ז טבת	כולל חב"ד. שיליא	ניחום אבלים אתדל"ע אתדל"ת וכו'	כו
קפא	ב' שבט	מוהרמ"מ מרגלית	ספרי קה"ת. פי' אאמרי הכ"מ למשנה מקראות ספ"ז	כז
קפב	ג' שבט	מוהרמ"ז גרינגלאס	תהלים לרפואת אדמור"ר מוהר"י צ' נ"ע.	כח
קפג	ד' שבט	מוהרא"א יאלעס	רפואה בשמינית בנר השמיני וכו'	כט
קפד	ד' שבט	מו"ה משה העכט	מענה לשאלותיו. המעלה בחפזון	ל
קפה	א' ניסן	מוהרמ"ז גרינגלאס	הדפסת מאמרי אדמור"ר. משניות בע"פ. מורח ודאין	לא
קפו	י"ג ניסן	מוהרמ"ז גרינגלאס	פ"י המכילתא — עכ"ס שהקיפו כו'	לג
קפז	י"ג ניסן	מוהר"מ הרשברג	השתתפות בהדפסת מאמרי אדמור"ר.	לד
קפח	כ"ה ניסן	מו"ה אברהם גאלדברג	דפוס לדורי דורות	לה
קפט	ד' סיון	מו"ה ירוחם ליינער	כנפות הטיק תפורות במשי. אצל אדני"ע	לו
		מר אלכסנדר כהן	— מהנשאר מבגדי הצי"צ	לט
			תהלים ותורה, לפני ואחרי חצות. מכת בכורות. כה	
			פרה אדומה — אומרים לכהן שיטמא לטהר אחרים	
			הגהת הצי"צ לסיידור. שמוש ת"ח. כבוד אב בדור רביעי	
			תרומת סטולמן למל"ח. במ"ת — אשר הוצאתיך גו' — יציאה ממצרים וגבולים	

קצ	כ' מנ"א	מוהרא"ד העכט	בעל מערכת האלקות. הא"ס לא רמזו בתורה. שם מגביל	מא
קצא	כ"א מנ"א	מוהר"ח האוולין	שונות. פ"י משנה מקוה שמימי מרודדין ע"פ דא"ח	מב
קצב	כ"א מנ"א	כולל חב"ד. שיל"א	לאחר יב"ח הנשמה עולה ואינה יורדת	מה
קצג	ח' אלול	הרש"ד גאנעלעס	תרומתו להדפסת הס' תורת שלום. גורם לשפתותיו דובכות בקבר. הקפידה שיאמרו בשמם אצל דוד, ר"י ור"ש דוקא	מז
קצד	י"ב אלול	מוהר"מ הכהן שאיעוויטש	כהן נוטל חלק בעבודה בראש. הובדלו מהלויים לעבודה	מט
קצה	י"ב אלול	מ"ה ירוחם ליינער	חליצת התפילין ואמירת ששי ברי"ח. דיוק בנוסח התפלה	נ
קצו	י"ט אלול	מ"ה יצחק דובאוו	מעטעדזש אדמו"ר לחיילים והמכתב ליהודי אירופה	נה
קצז	כ"ד אלול	הר"י הערץ	ראש השנה ולא תחלת שיעור ח"י ג"פ שבאגה"ת פ"ג	נח
קצח	כ"ח אלול	מר אלכסנדר כהן	ביאור ענין תח"מ ופרטיו	נט
קצט		רמ"ז שעכטער		ס
ר	ק"ץ	מר אלחנן כהן		סה

תש"ו

רא	כ"ג מר-חשון	מוהר"י פלייער	ופלגשו ג' מעכה — בן או בת	עז
רב	י"ב כסלו	מר צדוק ריבקיין	הדפסת סדורים לפליטים באירופה	עט
רג	י"ח כסלו	מהר"ל הורוויץ	בית רבקה בדארטשעסטער	פ
רד	י"ח כסלו	מר דובער פאדאווער	גודל ענין החנוך — שינוי קל בגרעין משנה הרבה באילן	פא
רה	כ"א כסלו	מוהרמ"ד ריבקיין	הדפסת תורת שמואל. גורם לשפתותיו דובכות בקבר. הקפידה שיאמרו בשמם אצל דוד ר"י ר"ש ור"צ דוקא	פב
רו	ט"ז טבת	הנ"ל	שפתותיו דובכות גם בעוה"ב. ב' המשלים שבירושלמי	פה
רז	ט"ז טבת	מוהר"י זובער	הפצת ס' קה"ת בשו"ד. ג' מטמוניות הטמין יוסף	פז
רח	ה' שבט	מוהרמ"ז גרינגלאס	שונות. טרדות העצומות בהדפסת ס'. ג' מטמוניות הטמין יוסף	פט
רט	ז' שבט	מוהרא"ד העכט	עוה"ב אם יש בו אכ"ש. תח"מ וגלגולים. כשהלילה מתארך מכ"ד שעות השתתפות בהדפסת הס'. מצות והגדת לבנוך — לקרב לתומ"צ	צב
רי	ז' שבט	מ"ה יעקב כ"ץ	השתתפות בהדפסת התרי"ש. עבד עברי (מצוה הראשונה אחר מ"ת) לקב"ה	צה
ריא	א' אדר	הנ"ל	גולה אחר גולה. נסירה קודם הגאולה —	צו
ריב	י"ב אדר		חבלי משיח	צח

ריג	עשיק תצוה	מוהרמ"ז גרינגלאס	הדפסת הספרים. מזבח הפנימי — פני הלב, יחידה	צט
ריג' ריד	י"ז אדר' שושן פורים	מהר"ש גליצנשטיין מו"ה ירמ' אלאי	הערות לספרו "הרב" — תולדות אדה"ז הפצת דא"ח באפריקה הדרומית. פורים — לימים וחדשים, לחמה ולבנה	קא
רטו	שושן פורים	מו"ה יעקב כ"ץ	השתתפותו בהדפסת תו"ש. פ"י משלוח כ"י לאביונים. מעלת השיחות	קד
רטז	שושן פורים	מוהרמ"ז פייגלין	הפצת התורה באוסטרליה. בענין הנ"ל	קו
ריז	אדר	מוהר"י זובער	רשיון כניסה לאמו הרבנית	קח
ריח	אדר	מוהר"מ גורארי	הדפסת ספרים והמשלוח לאה"ק	קיא
ריט			בגירסת התנאי (פ"ל): הוי שפל רוח בפני כל האדם	קיב
רכ			במ"ש בשעזיחוה"א: ועד הוא אחד בחילופי אתון	קיג
רכא	כ' מ"א תש"ה	מוהרמ"מ מרגלית	בריבוי עברות קלות סגם כבעברה חמורה באגה"ק (ס"י כח): תיקון ונוצר אותיות רצון	קטז
רכב				קיח
רכג	ג' ניסן	מוהרמ"ז גרינגלאס	הדפסת הספרים וחשרון האמצעים	קיט
רכד	ד' ניסן	מוהרמ"ש פאלמער	בסדר: כדי שיתמהו התינוקות — קירוב אלו שאין יודעים כ"י	קכא
רכה	י"א ניסן	מוהרא"א אקסלרוד	השתתפות דודו בעבודת מל"ח. ס"ח. הערות לתר"ש והגדה. אותיות השם בהלל הגדול	קכב
רכו	י"א ניסן	חת"ה. שיל"א	מגבית השתדלות רשיון כניסה לאמו הרבנית	קכד
רכז	כ"ז ניסן	התמימים, שנגה"י	הדפסת ס' קה"ת בשנגה"י. חילוק גורל וירושה בנגלה ובנסתר	קכז
רכח	ו' אייר	מו"ה יעקב לנדא	מקבץ שיחות ומכ' אדנ"ע	קכו
רכט	י"ג אייר	מוהרא"א אקסלרוד	נוסח באהבה מק"ק. שבת קודש או מק"ק. מניעת אכילת הזרוע	קכח
רל	י"ג אייר	מוהרמ"ה האוולין	רשיון הכניסה לאמו הרבנית. מכ' אדה"ו. שיחות ומכ' אדנ"ע	קכט
רלא	ערח"ש	תלמידי תורת אמת	תנאי הדפסת קובץ. התקשרות חסיד ורבי	קלא
רלב	י"ז סיון	התמימים שנגה"י	הדפסת ספרים ע"י קה"ת בשנגה"י. להגיד שבחו שלא שינה — גם כשהוא בתוקף הרצוא	קלב
רלג	כ"ב סיון	מוהר"ד שאפירא	הערות לספרו בני ציון	קלד
רלד	כ"ז סיון	מוהרמ"ל שאפירא	מרכבה באבות ובכ"א. אם הרגישו הרכב. תתאה ועילאה. מנהג ירות"ץ לשתות מים שלנו בכלי מתכות. מחובר לבנין. דשו בה רבים. לישת מצות	קלז
				קמא

קמו	מכתבי אדני"ע. מנהגים שב.היום יום". הדפסת המשך תער"ב	מ"ה יעקב לנדא	כ"ח סיון	רלה
קמח	הדפסת הספרים. הל' נטיי וברה"נ עם מ"מ וכו'. להגיד שבחו שלא שינה — גם כשהוא בתוקף הרצוא. מנהגים	מוהרמ"ז גרינגלאס	כ"ט סיון	רלו
קנא	הקדשה לקונ' עה"ח. תורה עצה ללשה"ר — עץ חיים	מר י"פ ארלין	כ"ט סיון	רלז
קנב	צדקה בלילה		ה' תמוז	רלח
קנה	הדפסת ספרים. השפעה על הספרדים בשנגה"י	מ"ה מאיר אשכנזי	ה' תמוז	רלט
קנו	קרן המצות. פרה אדומה — גם כשנטמא מקיף הרחוק, שמת מטמא באהל	מוהרא"ד העכט	י"ג תמוז	רמ
קנח	מכ' הרא" מקאליסק. שונות נשואין — ירדת הנשמה בגוף לצורך עלי. בן י"ח בן י"ג	מוהרצ"ה האוולין מוהר"א אורנשטיין	כ' תמוז	רמא רמא
קנט	פדה"ב — להציל ילדי ישראל. הקב"ה פודה בני. פדה"ב בכהן	מוהר"י העכט	כ"ב תמוז	רמב
קסא	ניקוד רך לרצות. נוסח א"מ הארוך בת"צ ביאור בתניא פל"ב. מינים ואפיקורסים.	מוהרא"א אקסלרוד ד"ר א. הילמן	ד' מנ"א י' מנ"א	רמג רמד
קסד	הן לא לא הפסיד הדפסת ספרים בשנגה"י. תורה היפך מלשה"ר	מר א"ל בראילאווסקי	ט"ז מנ"א	רמה
קסו	ילפינו בר מצוה משמעון ולוי — בדרך מלחמה והקב"ה עוזרו	מוהרצ"ה האוולין	ו' אלול	רמו
קסח	השתדלות יתירה בפרנסה מקלקלת משא"כ בתומ"צ	מוהרש"ז העכט	ז' אלול	רמז
קסט	הדפסת סה"מ אידיש. כהן מניח ידו ת"י בעלים — בעבודה	מ"ה יעקב כ"ץ	י"ב אלול	רמח
קע	ר"ה דוקא ביום בריאת האדם המאיר העולם	מ"ה אלחנן כהן	כ"ז אלול	רמט
קעב	פתגם הצ"צ: מלה שבדפוס — לדורי דורות	מר בנימין גלאזער	ער"ה	רנ

תש"ז

קעד	ר"ה ולא תחלת ידיעות על תקופה אחרונה של אביו הרלוי"צ ש"ס	מ"ה גרשון אקסלרוד מר יעקב גריפעל	בין כסא לעשור בין כסא לעשור	רנא רנב
קעה	בית רבקה. ניירות לאחותו נוסח הספרים שבא"מ הארוך ושביה"ר	מוהר"י ליפסקער מוהרא"מ הרשברג	א' דחומ"ס כ"ז תשרי	רנג רנד
קעז	של הו"ר אחר תהלים ארץ — שרצתה לעשות רצון קונה. ישראל — שרית גו' ותוכל	מ"ה אברהם גולדברג	ט' חשון	רנה

רנו	ב' כסלו	מהר"י פארטאוויטש	בטחון צ"ל כלי מלבד נשמות דאצ"י.
רנז	א' דחנוכה	מוהרא"א יאלעס	אמרי נא גר ששוחטין לחולה בשבת
רנח	כ"ז כסלו	מ"ה יעקב כ"ץ	היונים דגלו בשכל לכן טמאו השמנים — שכל דקדושה
רנט	ג' לפ' ויחי	מ"ה יוסף גאלדשטיין	נדבות המשכן ב"א"ב תשרי והוקם בניסן — מעלת הזריות
רס	ג' לפ' ויחי	מוהרש"מ קלמנסון	פתגם אדה"ז: כשלומדים — גם במצרים ויחי. את יהודה שלח — קביע
רסא	י' טבת	מ"ה משה גורארי'	עזרה לאמו הרבנית. ספרי חב"ד
רסב	י"ג טבת	מ"ה יעקב לנדא	ועד להדפסת ספרי רבותנו
רסג	כ"ב שבט	מר היטלער בארסקי	הערות והשלמות לתורת שלום. תניא עם מ"מ והערות עה"ג
רסד	כ"ג שבט		על קורות הרמ"מ הארנשטיין וב"ב בגיטו אטוואצק
רסה	כ"ז שבט	מוהרר"ה האוולין	השיטות בזיווגים אם יש כזה כחירה חפשיית בזויר ובזו"ש
רסו	א' דרי"ח אדר	ביה"ס "בית רבקה" פאריס	שונוות. מקור מרז"ל פני אבא פני עתיק
רסז	א' אדר	ד"ר א. הילמן	תכנית לימוד
רסח	ט' אייר	מ"ה ישראל דזשייקאבסאן	מהות אפיקורסים. מינים ומשומדים בהלכה. נוצרים בזמן התלמוד
רסט	ד' תמוז	אנ"ש בפאריז	שיחות שש"פ ואחש"פ. חוברת לחגיגות בית רבקה. תמיכת הקרובות
ער	ז' תמוז	מוהרא"ד קרעמער	מעמד. ס"ת לקבלת פני מ"צ. משניות בע"פ. חת"ה
רעא	כ"ג תמוז	מר אלכסנדר כהן	עזרתו להביא לארה"ב את אמו הרבנית
ערב	כ"ז תמוז	מוהר"צ שמטוב	צדקה למע' מהשיעור
רעג	כ"ז תמוז	מוהרש"ז בוטמן	שונוות
עדר	כ"ז תמוז	מ"ה שמואל קאראקאוסקי	שונוות
ערה	א' מנ"א	מוהרר"ה האוולין	רמז השם שמואל. עשירות אדמור"ר
רעו	ז' מנ"א	מוהר"מ אשכנזי ור"ח	מוהר"ש נ"ע
רעז	ח' מנ"א	הנ"ל	שונוות. שם החודש אב — מנ"א
רעה	ח' מנ"א	מוהרא"ל קרעמער	מעלת הדפסת ספרים, שכרם בעוה"ב ובעוה"ז
רעט	ז' מנ"א	מ"ה דוד בראוומאן	בענין הנ"ל. שו"ב לשנגהיי
רפ	י"ב מנ"א	מ"ה יעקב כ"ץ	ויזה לריא קלואווגנט לקנדה. הצום נדחה ידחה
רפא	י"ג מנ"א	האחים דלפון	הדפסת ס' ע"י קה"ת באשכנז
			שיחת תשרי תש"ז. מצב הדחוק של קופת מל"ח
			תרומתם להדפסת ס' השיחות. משל לילד שמצא מרגלית כו'

רפב	י"ד מנ"א	מוהרמ"ז גרינגלאס	ע"ד האגרת שלפנ"ז. מצב הדחוק של קופת מל"ח	רכג
רפג	י"ד מנ"א	מוהרא"ד העכט	זמן וסדר זמנים. נבראים. שיטת היחס רק בזמן המשוער	רכד
רפד	ט"ז באב	הנהלת ביה"ס בואסי צרפת	הצטיינות התלמידים	רכו
רפה	ט"ז באב	הנהלת ביה"ס עראני צרפת	כנ"ל	רכו
רפו	י"ח מנ"א	רנ"ש ססונקין	שוונות. זריזות שנוי פעלים	רכז
רפז	כ"ה מנ"א	ור"ב ווילשנסקי	במלאכים ובע"ח	רכז
רפח	כ"ח מנ"א	מוהרר"ח האוולין	שוונות. עתיק וא"ק. כמה בחי' בע"י. רצון. פנ"י אבא פנ"י עתיק	רכח
רפט	כ"ג אלול	מוהר"ב ווילשאנסקי	אני מאמין בכ"י שיבא אף שאינו בא בשווי"ט. כמה ת"י	רלג
רצ	כ"ה אלול	מוהרש"מ קלמנסון	אור תורה וטל תורה. מעמד	רלה
רצא	כ"ז אלול	נמנוב. אשכנזי.	בית שרה בפראג. מאמר לר"ה ח"י אלול —	רלו
רצב	שלהי תש"ז	הכלין. ריבקיין	נותן חיות באלול	רלו
רצג	שלהי תש"ז	בנימינסון. גולדין	מוחין צוליב עבודה בפועל. קב"ע דר"ה	רלח
		ד"ר א. הילמאן	ודכל השנה	רלט
			נוסח בריגוז רחם כו' אהבה. כפילת מק"ק. אמירת טאטע כו'	

תש"ח

רצד	רישא דשתא	מריה יעקב לנדא	מכ' ותולדות אדנ"ע. בלקו"ת: שופר של יעל פשוט	רמ
רצה	צום השביעי	מוהרש"י זיין	הלל בק"פ ע"י הלויים. סדש"פ בזמן הבית. הטעם שאין תק"ש בשבת	רמא
רצו	ה' תשרי	מריה דוד בראוומאן	הדפסת ספרי קה"ת באשכנז	רמד
רצז	ז' לעשי"ת		כשדמור' מורה באצבע א"א לטעות במה צ"ל זהיר טפי	רמה
רצח	ז' לעשי"ת	מוהרא"א יאלעס	טעם ע"פ קבלה שאד"ז נדחה. הרמב"ם מקובל	רמו
רצט	עריהכ"פ	מוהר"צ שמטוב	עבודת עיוה"כ כיסוי הדם — לכסות גבו' בחסד	רמז
ש	עריה"ס	מוהרא"א יאלעס	ר"ה דינא קשיא לכן לא אד"ז. מרז"ל גדולה תשובה	רמח
שא	עריה"ס	מוהר"א קלובגאנט	אדמור' אמר הפסוקים לפני תק"ש	רנא
שב	א' דחזהמ"ס	מהר"ש שו"ב	מנהג סליחות ותשליך בעשי"ת	רנב
שג	ב' דחזהמ"ס	מוהר"מ פערלאוו	הדפסת ס' רק ברשות קה"ת	רנג
דש	כ"ד תשרי	מוהר"מ שאיעוויטש	טעם קבלת פני רבו ברגל — השתחואה פנימית	רנד
שה	כ"ה תשרי	מריה יעקב כ"ץ	נשיאות כפים. קבלת פני רבו. מכירת פסוקי אתה הראת	רנו

רנח	הדפסת הס' באשכנז	מו"ה דוד בראוומאן	ה' מ"ח	שו
רנט	בעניני הדפסה הנ"ל	מוהרש"ז בוטמן	ח' מרחשון	שז
רס	בענין הנ"ל — רצה	מוהרש"י זיין	ח' מרחשון	שח
רסה	אופן הדיבור בביאור ענין מעמד	מוהרבי"צ שמטוב	ט' מרחשון	שט
רסו	אם פתיחת פה האתון ה" כפשוטו או במראה הנבואה	מוהרמ"ח חייקין	כ"ב מרחשון	שי
רסח	הערות לספרו תולדות משפחת הרב מלאדי	מר מ. ש. סלונים	ז' כסלו	שיא
רעג	הערות לספרו תורת החנוך	מוהרא"י ליכט	ט"ז כסלו	שיב
עדר	הפצת ספרי מל"ח. גקה"ט	מהר"י בנימינסון	כ' כסלו	שיג
ערה	מקיף דתשיר נמשך דוקא באתר שלים.	מו"ה יצחק דובאוו	כ' כסלו	שיד
רעז	מטרת קובץ ליובאוויטש	מוהרא"ס נעמצאוו	כ' כסלו	שטו
רעז	פך שמן בחותמו של כה"ג דוקא.	מוהרש"י ריין	כ' כסלו	שטז
רעח	התקשרות לרבי	ד"ר א. הילמאן	ד' טבת	שיז
רפ	קידוב רחוקים — שיגביהם אליו ולא שירד, כמו תכונת שמן	מוהרנ"ש ססונקין	י"ב טבת	שיח
רפא	הערות להגש"פ. מקורות להרמב"ם	מו"ה יעקב לגדא	ט"ז טבת	שיט
רפב	סידור הספרים שיגיעו לחוצה	מו"ה דוד בראוומאן	ט"ז טבת	שכ
רפב	העתקת מכתבי אדני"ע שכידו	מו"ה ניסן נעמצאוו	ט"ז טבת	שכא
רפד	הדפסת הספרים באשכנז	מר ד. ל. מעקלער	כ"ב טבת	שכב
רפה	שיחות אדני"ע, סיפורים וביאורי תניא	מו"ה אליעזר קרסיק	כ"ד טבת	שכג
רפה	זכרונות להראות דוגמה חיה. תורה מתחלת בכראשית	מוהר"י גאלדין	כ"ד טבת	שכד
רפו	טבת הגוף נהנה מהגוף — עצומ"ה	מוהרמ"מ מרגלית	כ"ח טבת	שכה
רפז	מיחידה ומהעבודה עם הגוף	מוהר"מ פערלאוו	ב' שבט	שכו
רפח	השתתפות בעבודת מל"ח ומחנ"י	מוהר"א סילווער	ט"ז בשבט	שכז
רפט	משקוף ושתי המזוזות — אברהם יצחק ויעקב. באורך וברוחב	מוהרא"א אקסלרוד	ט"ז שבט	שכח
רצב	השלוחים לאירופה. הדפסת ספרים.	מו"ה דוד בראוומאן	כ"ה שבט	שכט
רצג	ביאורי תניא ושיחות. מדות טובות	מוהר"י חיסריק	כ"ז שבט	של
רצג	שבטבע בניי מנה"כ או מנה"א	מוהר"י אלטיין	ב' דרי"ח אדר	שלא
רצה	עזרה לעבודת המליח. ט"ז בשבט מה"ת	מר צ. א. קרויזהאר	ז' אדר	שלב
רצז	וקביעות הזמן נמסר לחכמים	מוהר"א הורוויץ	ז' אדר	שלג
רצז	אותיות נולדו במח' או לפני			
רצז	הדפסת הספרים באשכנז			
רצט	כשמעמידים פנס מתקבצים כו'. גם שמן עכור מאיר			
ש	יניקת צפרנים ממוח הבן. חריב כח ופועל.			
ש	יופי זהוד ודת"ת			
שב	תרומה להדפסת שדי חמד. הרוצחים			
שב	הרגו רק הגופים			
דש	ביה"ס לנערות בפראג			

שה	אמונה — רגלים	ד' אד"ר	שלד
שו	הטעם שאלדד ומידד לא יצאו האהלה	מוהרמ"ח חייקין	שלה
שו	שונות. הקצבות מועד הישיבות	מוהר"מ גורארי	שלו
שח	קיום ציווי הרבי — ל' צוותא	כ"א אד"ר	שלו
שט	שונות. גביית מעמד. משה נולד לחד מ"ד באד"ר	מו"ה ניסן נעמענאו	שלח
שיא	הדפסת הספרים באשכנז	מו"ה דוד בראוומאן	שלט
שיב	בענין הנ"ל	הנ"ל	שמ
שיב	הידיעה אינה משנה המציאות	י' אד"ש	שמא
שיג	נקבי ציצית בט"ק. ב' אופני התכללות המדות	מוהר"א אקסלרוד	שמב
שיד	ר' ברוך אבי אדה"ז. הכנה ליחידות. העתקת התניא	מוהר"צ ליברמן	שמג
שטז	גדול המעשה מהעושה. התרחבות עבודת המליח	מר אלכסנדר כהן	שדמ
שז	לדת בתו וקריאת שמה רחל — גימ' ויהי אור	מוהר"מ העכט	שמה
שיח	מ"ש בסידור שפשוטי כלי אבן מקבלים טומאה	מוהררי"א אורנשטיין	שמו
שכ	מנין ד' מדות דרבנן. ביטוי חב"ד בתנ"ך. בינה — תבונה. אלקיד — אלקינו	מו"ה ניסן מינדל	שמו
שכב	הדפסת הספרים באשכנז	מו"ה דוד בראוומאן	שמח
שכג	תולדות אדה"ז ואדה"מ	מוהר"ה האוולין	שמח*
שכד	מאמרי אדמו"ר מוהר"ש. מנהג האכל. שיחת אדמו"ר	מוהרע"ז סלונים	שמט
שכה	טעם שואלין במה נשתנה על הד' כוסות	ד"ר א. הילמאן	שנ
שכו	השתתפות בעבודת המליח		שנא
שכז	כ"ק. נוסח מי שבירך	מוהרש"ז בוטמאן	שנב
שכח	מעמד. שיחות ומאמרים	מו"ה ניסן נעמענאו	שנג
שכח	הערות לאגרת שמג	מוהר"צ ליברמן	שנד
שכט	שונות. "סליק" שכותבים המעתיקים געוואלד . . . וואס וועט זיין דער תכלית, משיח כו'	מוהרש"ח קסלמן	שנה
של	שונות. קצירת העומר לא כצדוקים	מוהר"מ העכט	שנו
שלא	שהלכו אחר השכל	מוהר"ה האוולין	שנו
שלב	בנערינו ובזקנינו — בשנים ובחכ', בכולם	מו"ה נפתלי גלוסקין	שנח
שלג	צ"ל נודע בעלה		שנח
שלד	הדפסת הספרים באשכנז	מו"ה דוד בראוומאן	שנט
שלח	אם יש מרובע מתחילת ברייתו. גוסס חשוב כמת	מו"ה שלום ריבקין	שס
	בענין הנ"ל	הנ"ל	שסא

שסב	י"ב אייר	מוהר"י מינקוביץ	שולח מאמר. התועדות תרפ"ז בלי פרסום	שמא
שסג	ט"ז אייר	מו"ה ניסן מינדל	השלוחים לאנגלי	שמב
שסד	ט"ז אייר	מוהרא"ס נעמצאוו	השלוחים לאנגלי	שמג
שסה	ט"ז אייר	מו"ה יצחק דובאוו	דינים בסידור אדה"ז. מנהגים שבהיום יום. עומ"ש שבתפלה	שמג
שסו	כ"ד אייר	מוהר"ש קרינסקי	המלצה. התוכחות — ברכות. ובשלו ג' כ"י ערבין זכ"י	שמה
שסז	כ"ד אייר	מו"ה דוד בראוומאן	הדפסת הספרים באשכנז	שמו
שסח	ד' סיון	מוהר"י מינקוביץ	ת"ח על הספור	שמה
שסט	ט' סיון	מו"ה דוד בראוומאן	הדפסת הספרים באשכנז	שמה
שע	כ"ה סיון	מוהרמ"מ מרגלית	אפיית לחה"פ אם דוחה שבת. תרומה להדפסת ספרים	שנ
שעא	ד' תמוז	הר"א	מנהג אכילת מצה בפסח שני	שנב
שעב	ט' תמוז	מוהרא"א אקסלרוד	השתדלות להתרים למל"ח	שנג
שעג	ט' תמוז	מוהרשי"ח קסלמן	רשימת שיחות וספורים	שנד
שעד	ט' תמוז	מוהר"י מינקוביץ	סיפור מעת האסיפה בשנת עת"ר	שנד
שעה	ט' תמוז	מו"ה מאיר אשכנזי	מגבית למעמד ולמל"ח	שנה
שעו	י"ב תמוז	מו"ה דוד בראוומאן	הדפסת הספרים באשכנז	שנו
שעז	י"ג תמוז	מו"ה ניסן נעמענאוו	רשימת שיחות חה"פ	שנו
שעה	ט"ו תמוז	מו"ה יעקב כ"ץ	אפשריות המלחמה עם רוס"י. שליחות המל"ח	שנו
שעט	ט"ו תמוז	קהלה ווארשא	ידיעות על משפחת הארנשטיין	שנה
שפ	ט"ו תמוז	מוהרחה האוולין	לתולדות אדה"ז ואדהא"מ	שנט
שפא	י"ט תמוז	מוהר"ש קרינסקי	מקור מרזל ג' אמרו אמת כו'. הזכרת יום בשבת. שליחות המל"ח	שסא
שפב	כ"ח תמוז	מרת ס. טאקער	ידיעות על משפחת הארנשטיין	שסג
שפג	כ"ח תמוז	ד"ר א. הילמאן	הערות להגש"פ. נעשה ונשמע וכפה עליהם כו'	שסד
שפד	ג' מנ"א	מו"ה משה שאפירא	עזרה בעבודת המל"ח ושל"ח	שסו
שפה	ג' מנ"א	מו"ה שמואל גרוסמן	שולח ספרי קה"ת	שסז
שפו	י"א מנ"א	מוהרא"ח נאה	הגהותיו לשר"ע. כיון שנדחה צום ידחה	שסח
שפז	כ' מנ"א	מוהרי"צ פאגעלמאן	מי היא מדה הראשונה ביגמה"ר	שסט
שפח	כ"ה מנ"א	מוהרחה האוולין	ביאור המשנה שלשה תריסין ע"פ רמז — שאמר בכ' מנ"א	שעא
שפט	כ"ח מנ"א	מוהרש"מ קלמנסון	הדפסת הספרים באשכנז	שעב
שצ	א' אלול	מוהרי"ל ביסטריצקי	ביאור ד' עולמות אבי"ע	שעג
שצא	ב' אלול	מוהרמ"צ וועקסלער	תמיכת המל"ח. אלול — אני לדודי ג' ואיש לרעהו ג'	שעו
שצב	י' אלול	מוהרמ"ז גרינגלאס	דיוק מאמר הבעש"ט: מלאך מיכאל כו' ציצה אחת	שעז

שצג	י' אלול	כלים דאצילות אינם כמו בריאה אבל
שצד	ח"י אלול	דביקות שאינה ניכרת
שצה	ח"י אלול	קיצורים והערות לתניא. שליחות המל"ח
שצו	ח"י אלול	בשיקגו
שצז	י"ט אלול	נסיעת השו"בים לדובלין. פתגם אדמו"ר.
שצח	י"ט אלול	ר"ה ביום ברוא האדם
שצט	כ' אלול	דיוק לא — כלא באגה"ק
ת	כ' אלול	הקצבת ועד הישיבות. שבת שלפני
תא	כ"ג אלול	היאצ"ט
תב	כ"ה אלול	ספרות כשרה וחנוך הבנות
תג	ערה"ש	טעם ע"פ הקבלה שאד"ו נדחה. הרמב"ם
תד	ערה"ש	מקובל
תה	אלול	ודאי ר"ת ויברך גר. פתגם אדמו"ר
		תשובה ממעמקים ממלאת גם האור
		שחסר
		ענין הכהן — יורו משפטיך
		כובד ראש — שפלות והכנעה
		פסוקי השם באלקי נצור
		אחדות ומציאות העולמות. השגח"פ
		בדומם. משל המפה. הסברת הפלאת
		הבורא
		שצב

אגרות קודש

אדמו"ר שליט"א

- כרך שני -

קסט

ב"ה, בין כסא לעשור תש"ה

כבוד אברכי התמימים אי"א וו"ח ואנשי מעשה
תלמידי ישיבת תומכי תמימים ד' עליהם יחיו
מאנטרעאל

שלום וברכה!

במענה על ברכתם לשנה הבע"ל.

כל המברך יתברך מאדון עולם, וכהבטחתו (בראשית יב, ג) ואברכה
מברכך.

- יעויין ברכות (נה, א) ונפסק בטוש"ע ושו"ע אדה"ז או"ח ס' ר"א
ס"ג דקאי על כאו"א מזרע אברהם -

וי"ל דברכה לחבירו הוא ענין של גמ"ח.

והנה ארז"ל (סוטה יד, א) תורה תחלתה גמ"ח (הלביש ערומים,
רש"י) וסופה גמ"ח כו' דכתיב ויקבור אותו בגיא.

ותורה היא ל' הוראה, שמלמדת אותנו דעת א' שלעולם אל יתיאש,

קסט

מהעתק המזכירות.
ס"ג: ובשו"ע אדה"ז ס"ה.

א

כי אין לך דבר העומד בפני התשובה כי רב חסד הוא ומרבה לסלוח ב) שגם צדיקים גמורים אין מבקשים אלא במתנת חנם (ספרי ודב"ר ר"פ ואתחנן).

והראי' היא מהנ"ל, כי הן בתכלית הירידה, שהיו אדם ואשתו ערומים, ופירז"ל (ב"ר פי"ט) ערומים הם אפילו מצוה אחת שהיתה בידן נתערטלו הימנה, והקב"ה מלביש גם ערומים כאלו באתדל"ע, בתורת גמ"ח, אשר גדולה גמ"ח יותר מן הצדקה (סוכה מט, [ב]) כי היא הפלגת הטוב (מו"נ ח"ג רפנ"ג, הובא בדרך אמונה להצ"צ עה"פ ויעש ד"א לאדם סק"א – הוא דף סז, ב – ועיי"ש) וגם בתכלית העלי' שאפשר להיות שזה הי' במרע"ה (עיין ח"פ להרמב"ם פ"ז) כי נון שע"ב נבראו בעולם וכולן ניתנו למשה חסר אחד, וגדולים צדיקים במיתתן, שבמותו השיג גם שער הנון ועז"נ לא ידע איש את קבורתו (יעויין בארוכה בלקו"ת רד"ה מעט תוס' ביאור על ענין וספרתם, ונסמן במכתבי ל"החבר" שבועות תשג"ה) אבל גם זה הי' גמ"ח ואתעדל"ע שלמעלה גם מאתדל"ע שבאתדל"ת, של הקב"ה (עיי"ש בלקו"ת, א"א לנו להמשיך כו' שזה נמשך אח"כ מלמעלה בתורת מתנה"), שהוא נתעסק בו וכמשי"נ ויקבור אותו, ומסיים במשנה (סוטה ט, ב): לא על משה בלבד אמרו אלא על כל הצדיקים שנאמר והלך לפניך צדק וכבוד ד' יאספך,

וי"ל בדא"פ שבפרט הוא בצדיקים שהיו בגולה אחר גולה וע"פ מרז"ל (ב"ר ס"פ מד) שבירר אברהם מלכיות, וק"ל.

והנה בהנ"ל הוא בנפש בכלל, ובפרט בשנה, הנה ענין הלביש ערומים הי' בר"ה – ביום בריאת האדם – כי כל שנה היא רשה בתחילתה (עיין ר"ה טז, ב וברש"י שם) ואין לנו אלא לבקש תחנונים: לא במעשים כו' ערומים נותרנו כו' ואז הבטחנו שיעשה לנו הקב"ה כתנות עור מן משך חויה דאשלח מיני' (ת"י בראשית ג, כא) שמפשיט ק"נ מן גקה"ט וחוזרת לקדושה ואז נעשה מזה לבושין דיקר (דרך אמונה שם סקי"ב) ועולין מדרגא לדרגא עד הח"ס, שאז הוא בחי' חפץ חסד שלמעלה גם מצדקה ורחמים כי הוא גם לעשירים כנ"ל במס' סוכה (לקו"ת ס"פ דברים), ותכלית העלי' בשמע"צ שאז קורים ויעל

מכתבי . . . תשנ"ה: לעיל ח"א עד.

בגולה אחר גולה: רומז, לאביו הרה"ג הר"ח המקובל וכו' ר' לוי יצחק ע"ה, שלאחר שהיה בגולה אחר גולה, במשך כמה שנים, נפטר בכ' מניא תשי"ד, כששה שבועות לפניו. עדי"ז ראה לקמן אגרת קעט בסופה.

משה אל הר נבו נון בו, סופה גמ"ח, כי אז הוא פר אחד גוי יהיו לך
לבדך ואין לזרים אתך.

בברכת חתימה וגמח"ט לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קע

ב"ה, בין כסא לעשור, תש"ה

כבוד האברך המצוין וו"ח אי"א וכו'
התמים מוהררמ"ז שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכתב ניחום

ת"ח. וי"ל ע"פ הידוע בכ"מ ובכ"ד שהסדר הוא: אתדל"ע (המעוררת
ונונת כח שיהי' אתדל"ת), אתדל"ת (והיא צ"ל מתאמת וכלי קבול אל
ה)אתדל"ע (הבאה אחרי אתדל"ת וכפי האתדל"ת), אתדל"ע שלמע'
מאתדל"ת ואתדל"ע הב' הנ"ל (עין לקו"ת שה"ש ד"ה להבין ענין הטעם
למה שהאתדל"ע, ועוד).

ובפרט בניחום אבלים (ובה"ג חשבה מ"ע מה"ת, וגם לדעת
הרמב"ם היא עכ"פ מ"ע מדבריהם עין סהמ"צ להרמב"ם שרש א'
ובנ"כ) הסדר הוא ג"כ באופן זה:

(א) אתדל"ע: (סוטה יד, א) הקב"ה ניחם אבלים כו' (ומסופר ונתגלה
לנו עד"ז כי זה נותן לך כח, וכיון שניתן כח ע"ז במילא, חיוב הוא, ש'אף
אתה נחם אבלים.

(ב) אתדל"ת: הניחום, והנוסח הוא המקום ינחם כו' בתוך שאר

יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

קע

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 210 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
תוכן החלק הראשון של האגרת, בשינויי לשון, גם לקמן אגרת קעח.
מוהררמ"ז: גרינגלאס. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א כב, ובהנסמן בהערות שם. לקמן קפב. קפה. רח.
ריג. רכג. רלו. רפב. שצב.

אבלי ציון וירושלים (שבזה נכלל ג"כ הכנה להתדל"ע שתבוא אחר זה), אשר כשם שהוא נחם אבלים כך באתדל"ת שלו

(ג) אתדל"ע, הקב"ה ינחם את האבל וכל אבלי ציון וירושלים ע"י בנין ציון וירושלים ותח"מ, ועוד יותר ע"ז, שתהי'

(ד) אתדל"ע שלמעלה מאתדל"ע הב' כנ"ל, היינו שתהי' נחמת הקב"ה נחמה בכפלים (ולא רק חזרת הישנות) וכמש"נ נחמו נחמו ב"פ כי גדול דוקא יהי' כבוד הבית הזה האחרון

דקאי על הבית דלעתיד ע"פ פי' הת"ז תי' ח', ונתפרש ג"כ בס' עמה"מ ש' קרית ארבע ספקנ"ב. וזהו יסוד למה שפירשתי כך בחוברת בין המצרים, ואין להקשות דפשטי דקרא (ועיג"כ ב"ב ג, סע"א – דקאי אבית שני, דיש להשוות ע"פ המדרש – הובא בפרש"י יחזקאל מג, יא, הביאו בפתיחת התוי"ט למס' מדות ועיג"כ ברכות ד, סע"א – דראוי הי' הבנין השלישי להיות בעת שעלו מבבל, אלא שגרם החטא).

ולהעיר מלקו"ת ד"ה שוש אשיש סס"ג וד"ה להבין הנ"ל ס"ה ורס"ז שייכות דנחמות כפולות ואתדל"ע הג'.

בברכת חתימה וגמח"ט לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יור"ר ועד הפועל

נהניתי ממ"ש במכתבו בענין תח"מ בכמה אופנים, אלא שלפענ"ד חסר הקשור וההשתל' שמענין לחבירו, ויש להוסיף מעט תבלין לתקן הנ"ל, והוא: ענין המיתה בכלל הוא – מאן דנפל מדרגי' איקרי מית (כ"ה בלקו"ת ד"ה זאת חקת סס"ב ובכ"ד, ולע"ע לא מצאתי ל' זה, ואין הזמן גרמא לחפש, ובזח"ג קלה, ב – הובא בע"ח ש' שבה"כ פ"ב ובמבו"ש ש"ב ח"ב רפ"ג איתא מאן דנחית מדרגי' קדמא דהוה בה קארי בי' מיתה).

בחוברת בין המצרים: באנגלית, קה"ת חש"ה, ע' 12.

יור"ר ועד הפועל: מחנ"י.

ממ"ש במכתבו בענין תח"מ: בהמשך למכתב הניחום הוסיף, בעבודתו הפורי' – במחנ"י ומלי"ח ושאר עניני כ"ק אד"ש – ככוונה להחיות מתים מתים בלי דא"ח – כמב' בכ"ד ... ימצא תנחומים ולא יוסף לדאבה עוד.

על כך משיב כאן, אשר ד' מדריגות יש במיתה ובתח"מ, המתאימות לד' העבודות שהוטלו עליו ע"י כ"ק חותנו אדמור"ר מוהרי"צ נ"ע, והם: (א) אוצר החסידים (תורת דא"ח), (ב) מלי"ח (חנוד), (ג) מחנ"י, (ד) ח"ק. על שלוש הראשונות ראה מבוא לח"א ע' 15-20 ועל הרביעי ראה אנ"ק אדמור"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ז אגרת איתתלג. ח"יב ד'חקמג.

והנה באדם יש: א) נפה"א, ב) נפש השכלית, ג) נה"ב, ד) גוף (וי"ל שד' מדרי' אלו הם, מלמטלמ"ע, דצח"ס), א) נפה"א ממדריגתה חלק אלקי ממעל ממש, ואם נפלה ממדרי' זו, שאינה ברצוא להתדבק באלקות נק' מית, והעצה לזה למוד והתבוננות והנהגה ע"פ תורת דא"ח, ב) נפש השכלית ענינה להבין את הנה"ב ע"י שכל ומוחין איך להתנהג במדותי' והנה הקטן - הן בשנים והן בדעה - מדותיו בתקיפות ושכלו בקטנות ואם נפש השכלית נגרת אחר התאות, אפי' של היתר, כבהמה, ה"ז נפילה ממדרי' ואיקרי מית וזהו ענין החנוך להעמידו על ההנהגה הנכונה, ג) נה"ב, צ"ל מצד עצמה, עכ"פ כבהמות וחיות שאינם משנים את תפקידם אבל אם עושה איסור ועברה שעוברת על רצון בוראה ה"ז נפילה ממדריגתה ואיקרי מית, רשעים בחייהם קרויים מתים עד שע"י הוכחה ומה שחברו מעוררו נתעורר לתשובה ולחיזוק בקיום התומ"צ ושב למחנה ישראל, ד) גוף ענינו כלי להנפש, ואם הופסק הקישור שביניהם, ה"ז נפילה ממדריגתו, מיתה כפשוטו, ועל המתעסקים בו ח"ק לסדר הכל שיהי מוכן לתחיה"מ בב"ב.

והשי"ת יזכנו ב"ב ממש לקיום היעוד בלע גוי' ביום השלישי יקימנו ונחיי לפניו בגוף ונפש גם יחד.

קעא

ב"ה א' דחוח"מ סכות, תש"ה

כבוד הרה"ג הנודע לתהלה, חכם ומשכיל, אי"א, איש חי
רב פעלים, עוסק בצ"צ באמונה כו' מוהר"ר אלי' נ"י
המכונה דר. יאנג,
ניו-יארק.

שלום וברכה!

מכתבו בצרוף ההרצאה ע"ד הוצאות עניני דפוס ע"י המרכז לעניני

קעא

מהעתק המזכירות.

כבוד . . יונג: אגרת נוספת אליו - לעיל ח"א קנג.

חנוך, נתקבל בעתו, ואתו הסליחה אשר מרוב העבודה ובפרט בהתחלת הזמן החדש נתעכב המענה עד עתה. ומוסג"פ מענה ועד המערכת של המל"ח.

אשתמש בהזדמנות זו להביע לו תודתי ותודת המל"ח עבור שימת לבו לעבודתנו, והנני מקוה כי ישתמש בכח השפעתו הרבה להרחיב חוג הלומדים וקוראים ספרי הוצאת המרכז לענייני חנוך.

ולסיים מענין ימים האלו שבין יוהכ"פ וחה"ס:

כתב מהרי"ל: מיד לאחר יום כפור יעסוק כל אדם לעשות סוכתו, משום שנשלמו ימי תשובה ויום ראשון שנכנס לחטא ח"ו יקדים את עצמו לאתחולי במצוה – והועתק התוכן ברמ"א שו"ע או"ח סוף סימן תרכד.

רמז עמוק רמזו בזה: כשעשה האדם תשובה על העבר וירא הוא שלא יכנס לחטא מכאן ולהבא, עצה יש לזה – יעסוק בסוכה.

זאת אומרת: סיבות, היותר רגילות, המביאות את האדם הישר לידי חטא ועון הן, כי טועה לאמר, אשר התורה והמצוה אינן ענין אלא לשעה קבועה ביום ואח"כ חפשי הוא לנפשו, אומר אשר התורה והמצוה שייכות רק לאבר פרטי של האדם: הראש (תורת המוסר אשר בתורה מספיקה), הלב (רחמנא לבא בעי, וקיום המצוות בפועל אינו אלא טפל ואינו מעכב) וכיו"ב.

וכשיעסיק שכלו ויתבונן במצוות סוכה, מצוה הראשונה אחרי כפרת העונות, יראה אשר צריך להיות תשובו כעין תדורו (סוכה כו, א), כי המצוה היא דירתו של האדם, וכי מקפת היא את כל גוף האדם מכף רגלו ועד קדקדו וגם לבושו וכליו בכלל.

בברכת החג וגמר טוב.

הרב מנחם שניאורסאהן

קעב

ב"ה יום ה' כח תשרי תש"ה

כבוד הרה"ג הו"ח חו"ב אי"א ורב פעלים וכו'
מהרש"א הלוי שי

שלום וברכה!

מכתבו הגיעני, ומפני הרגל נתעכב המענה ע"ע ואתו רוב הסליחה.

ואבוא בזה על ראשון ראשון כו'.

א. העיר במה שהובא בקובץ „ליובאוויטש" השלישי (ע' 39) קושיא הידועה על מ"ש בזהר ח"ב (קפג, ב) דבחה"ש מקריבין חמץ ע"ג המזבח, והרי שתה"ל אין בהם למזבח, וכותב אשר בס' לחמי תודה מתרץ קושיא זו אשר נאמר ג"כ בתורה קרבן ראשית תקריבו ... דאף דנאכלין לכהנים היינו משלחן גבוה קזכו דהשוו ... אכילת מזבח ואכילת כהנים והו"ל כאלו אתוקדו על מדבחה, ומוסיף כת"ר, אשר זהו התירוצ המובחר ומביא ראיי ממנחות (ו, א) וחולין (קכ, א) דארז"ל דנבלה לא אקרי הותר מכללה ע"י שכהנים אוכלים חטאת העוף שנמלקה – דמשולחן גבוה קזכו.

והנה הסי' לחמי תודה לא ראיתי וגם עתה לא מצאתיו פה אצל מכירי, ואולי יש שם ביאור נוסף על הנ"ל, אבל כפי שהועתק במכתב כת"ר, כנ"ל, הוא כולו מוקשה, ותורה היא וללמוד אני צריך:

(א) מ"ש ראיי מקרא (ויקרא ב, יב) דקרבן ראשית גו' – הרי מסיים שם בפירוש ואל המזבח לא יעלו, וא"כ אדרבא, מקרא זה מחזק הקושיא, ואם כוונתו להביא ראיי דשתה"ל קראם הכתוב קרבן – הרי עגלות הנשיאים (במדבר ז, ג) וכלי זהב משבי מדין (שם לא, נ) נק' ג"כ קרבן אף שלא נשרפו ולא נאכלו.

(ב) מה שתירץ דכהנים משלחן גבוה קזכו – צע"ג, דלכאורה אינו ענין לקושיא הנ"ל כלל, דדין משולחן גבוה קזכו הוא דין בתקרבן –

קעב

מהעתק המזכירות.

מהרש"א: סדרס.

בקובץ „ליובאוויטש" השלישי: הגדפס לעיל ח"א אגרת קסג.

ודברי הזהר והקושיא שעליהם הם באופן אכילת או שריפת הקרבן היינו דין בכחן או במזבח. ובמנחות וחולין (שם) דמתרץ דמשולחן גבוה קזכו – הכוונה ג"כ שהבשר הוא של גבוה ולא של הדיוט ולכן הותרה בו – בבשר זה – נבלה.

ג) תירץ דהושווה אכילת כהנים לאכילת מזבח – כנראה הכונה לדריז"ל עה"פ אם האכל יאכל גוי – והוי כאלו נשרף ע"ג המזבח, וצ"ע שהרי אכילת מזבח היא לאו דוקא שריפה, וגם שפיכת שיריים נק' אכילת מזבח (זבחים יג, ב) ואולי אין הלשון מדויק ונתכווין לקדושין (נב, ב) וזה יהי' לך מקה"ק מן האש כו' כאשר מה אש כו' אבל, מלבד שבפלוגתא היא שנוי' שם, הנה דוחק גדול לפרש ל' הזהר, אתוקדא בנורא דמדבחא דהיינו אכילת כהנים שהושווה לשריפה ע"ג המזבח (ובפרט לפמ"ש במק"מ ע"ג המזבח ר"ל בכח הארת המל' הנק' מזבח) – דזה לא שייך באכילת כהנים, ויעויין ביאור בזה לקו"ת פ' צו ד"ה ואכלתם ס"ב, סהמ"צ להצ"צ מצוה אכילת ק"ק, ד"ה כי הוא יברך – לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א – דשנת ש"ת).

עוד אינו מובן לפי שני טעמים הנ"ל, דמשטחיות ל' הזהר משמע דחידוש הוא בקרבן חה"ש דאז חמץ אתוקד ע"ג המזבח, ולפי הנ"ל תימה שהרי גם בכל השנה ישנו לזה והיינו חמץ שבתודה אשר כהנים אוכלים אותו ומשולחן גבוה קזכו, ולא עוד אלא שגם על אכילת הבעלים אמרז"ל משולחן גבוה קזכו (ביצה כא, א. ועוד).

המורס מהנ"ל: דברי הלחמי תודה לא זכיתי להבין, גם לא ירדתי לסוף דעת כת"ר שכתב שתירוצו הלחמ"ת הוא מן המובחר.

* * *

ב. עוד כותב: מפלפלין דכיון דאסור לעשות סוכה בעזרה משום לא תטע לך כל עץ איך אכלו הכהנים שיירי המנחות בחה"ס, ותירץ דכיון דמשולחן גבוה קזכו הוי אכילת גבוה דפטורה מסוכה,

וכמה הערות בדבר זה, ולכת"ר יספיק הקיצור: א) אסור לא תטע הוא דוקא בשני תנאים: בנין של עץ וגם של קבע (רמב"ם הל' עכו"ם ספ"ו, ונסמנו המקורות בנ"כ) ולפ"ד הכס"מ (רמב"ם ביהב"ח פ"א ה"ט) צ"ל עוד תנאי שלישי: קבוע בבנין.

וא"כ יכול לעשות סוכה בלי תנאים אלו, וגם הסכך ה"ה מקש ועלים ולא עץ (יעוין שבת סו, א, והעיר ע"ז באור שמח על הרמב"ם שם).

(ב) אף דאסור להוסיף בבניני ביהמק"ד בכל אופן משום דכתיב הכל בכתב מיד ד' עלי השכיל – במקום גדר, ועל אכור"כ מצוה, מותר (סוכה נא, ב), ובפרט די"ל דאין הכי נמי ובכתב מיד ד' גוי' היתה ג"כ סוכה.

(ג) עפ"ה"ל יתפרש הכתוב (נחמ"י ח, טז) ויעשו להם סכות גוי' ובחצרות בית האלקים כפשוטו דקאי אעזרה, ואין צריך לדחוק דהיינו חר הבית.

להעיר בערכין (ג, ב) ובתוד"ה ובני (שם) ויעויין בתמיד (כז, א) שכל הכ"ד מקומות היו מבחוץ לעזרת ישראל.

(ד) אפילו אם נפרש קרא דנחמ"י בהר הבית עכצ"ל כפי המבואר בהערות א"ב הנ"ל אליבא דספרי פ' שופטים – הובא בכס"מ – דגם הבונה בהר הבית בל"ת.

(ה) מ"ש ביל"ש שופטים לא תטע לך עץ אפילו בית אפילו סוכה – ע"פ פי' הפשוט לא קאי כלל בסוכת מצוה, אלא בסוכה סתם, ואומר אפילו סוכה בניגוד לבית וע"ד מ"ש (בראשית לג, יז) ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות, ועוד.

(ו) בספרי ס"פ ראה: חה"ס תעשה לך ז' ימים להדיוט ומנין אף לגבוה ת"ל כו', בספרא ס"פ אמור: יכול תהי' חגיגה וסוכה לגבוה ת"ל כו' הא כיצד חגיגה לגבוה וסוכה להדיוט, ואף לאחר ישוב המפרשים בסתירת שני מאמרים הנ"ל בכ"ז עדיין צע"ק.

(ז) אכילת שיירי מנחות בעזרה לכאורה ברור דפטור מסוכה, כי זה הכלל במצוה זו תשבו בסוכה כעין ההנהגה בדירתו כל השנה (סוכה כז, א) וכמו שבכל השנה לא היו הכהנים אוכלים השיריים אלא בעזרה ולא בבית דירתם, הרי גם בחה"ס יעשו כך.

וא"ת אם אכילת ק"ק פטורה מסוכה וחולין מאי בעי התם (יעויין בארוכה במל"מ הל' שחיטה פ"ב ה"ג וש"נ) א"כ למה עשו סוכות בחצרות בית אלקים (אם נפרש שהוא בעזרה), ואינה קושיא כלל דמצות סוכה היא לא רק באכור"ש כי אם על כל עניניו והרי מותר

(י) העירני הר"ח הר"א זיסקינד דגם באכילה מצינו חיוב סוכה בעזרה, גם ע"פ הנ"ל, והוא באכילת לחמי תודה וכיו"ב דמותרין בכל העיר ונאכלין גם בעזרה (שבועות טו, א).

אגרות קודש (קעב)

להתעכב בעזרת ישראל ואפילו להכנס לשם גם שלא לצורך עבודה,
וכדאיתא בכלים (פ"א מ"ח) עזרת ישראל כו' עזרת כהנים מקודשת
ממנה שאין ישראל נכנסים לשם אלא בשעת צרכיהם.

בברכת לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

קעג

ב"ה, ט"ו כסלו, תש"ה
ברוקלין

כבוד ידידי הנעלה וו"ח אי"א עסקן נמרץ ורב פעלים כו'
מהר"ש נ"י פאלמער,
שיקאגא.

שלום וברכה!

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א פילט זיך ב"ה בעסער. וישלח לו השי"ת
רפו"ש בקרוב ממש.

אין ענטפער אויף אייער שרייבן פון נאו. 28:

בכלל איז שווער צו באקומען א גרעסערן קוואנטום פון חנוכה
לעמפלעך, און אויב מען וועט עס באקומען, וויל מען פאר די ביליגסטע
35-27 סענט א לעמפל.

אויב איר זייט מסכים אויף דיין פרייז ביטע מיטצוטיילן אונז וועגן
דעם וואס שנעלער, ווי אויך צי זייט איר גרייט צו נעמען אויך
ווייניקער ווי 200 אין פאל אויב ס'גיט זיך ניט איין צו באקומען די
גאנצע צאל לעמפלעך.

קעג

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 295 והושלמה ע"פ העחק המזכירות.
כבוד . . פאלמער: אגרות נוספות אליי – לעיל ח"א פט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן רכד.
כ"ק . . בעטער: לאחר מחלתו בתחלת חורף תש"ה. ראה גם אנ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ח אגרת
ביתקמה. לקמן קעד. קעט. קפ. קפה.

א מערקווירדיגע זאך געפינען מיר: בנוגע דעם נס חנוכה. די גמרא (שבת כא, ב) ערציילט, אז דער פך שמן טהור וואס מ'האט געפונען איז געווען מונח בחותמו של כהן גדול. אויף האבען א רא"י אז דער פך איז געבליבען אונבארירט איז גענוג צו וויסן אז ער איז געבליבען פארזיגעלט; צוליעב וואס דערציילט אונז די ברייתא אז עס איז געווען חותמו של כהן גדול?

נאר דערפון קענען מיר אפלערנען, אז אויב עס איז בא אידען פינסטער, ר"ל, בגשמיות וברוחניות און עס איז דא אזוינע וואס ווילען להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, איז ווי קען מען אויסהיטען אז עס זאל בלייבען א פך שמן טהור, וואס דערפון וועט מען אנצינדען דערנאך א גאנצע מנורה, איז דאס דורך דעם וואס מען היט דעם פך דורך דעם חותם של כהן גדול, א איד וואס – לויט דעם רמב"ם'ס לשון (הל' כלי המקדש פ"ה ה"ז) – שיהי' יושב במקדש כל היום ולא יצא אלא לביתו בלבד בלילה או שעה או שתיים ביום.

נאך א מערקווירדיגע זאך געפינען מיר: בנוגע צום כהן גדול. די גמרא (יומא יח, א) זאגט: והכהן הגדול מאחיו כו' אחיו הכהנים מגדלין אותו.

לכאורה אויב מ'דארף אז דער כהן גדול זאל האבען אויף דער הוצאה און נאך זיין רייד אויך, איז פארוואס דוקא משל אחיו הכהנים?

נאר וואס דען: אויף א פשוט'ן אידען דארף די תורה ניט אנזאגען. אז מ'וועט קומען צוגיין צו א פשוט'ן אידען און מען וועט אים זאגען: הער זיך איין, דער כהן גדול דארף האבען אויף דער הוצאה; ווילסטו נעמען אין דערויף אן אנטייל, ווילסטו זעהען אז אלע דיינע באקאנטע זאלען נעמען אין דערויף אן אנטייל? וועט עס גארניט איינפאלען לויפן צום רב פרעגען, וואס שטייט וועגען דעם אין שולחן ערוך. ער וועט אויך מורא האבען אז ער וועט אנווערען די געלעגענהייט פון דער זכי' פון השתתפות אין א זאך וואס איז פארבונדען מיט'ן כהן גדול. ווארעם עס איז דאך לא ראיתי צדיק נעזב, דער אויבערשטער וועט זיכער געבען דעם כהן גדול אלץ וואס ער דארף. נאר עס קען זיין ניט דורך דעם אידען אויך. וועט ער זעהן פארכאפען ניט ארויסלאזען די זכי' טאן אלץ וואס ער קען, סיי מיט אנדערע סיי מיט זיך, אז דער גדלהו זאל זיין דורך עס דוקא.

קומט מען אבער צו א כהן, קען פאסירען ער זאל אנהייבען זאגען:
 (א) וואס קומט איר צו מיר, איך בין סיי ווי סיי א הייליגער. איך ווייס
 אליין וואס איך האב צו טאן. גייט זייט מזכה אנדערע. (ב) איר ווילט
 איך זאל זיך פארנעמען מיט דער הוצאה פון כהן גדול און זאל זיך נאך
 עוסק זיין אז אנדערע זאלען זיך משתתף זיין? איר ווייסט אז אויף מיר
 ליגט די עבודה פון בית המקדש? פרעגט באם כהן גדול אליין, וועט ער
 אייך אויך זאגען וואס איז וויכטיגער. אויב איך וועל זיך פארנעמען
 מיטן כהן גדול קען נאך בטל ווערען די עבודה פון בית המקדש? הייסט
 איר מיר דאס טאן? און וואס זאגען עפעס די פוסקים וועגען אזא זאך?
 איר מאכט דאך חרוב מיט אייערע רייד אליין דעם בית המקדש; דאס
 וועל איך ניט דערלאזען בשום אופן.

באווארענט די תורה - גדלהו משל אחיו הכהנים (און די
 באווארעניש העלפט אויך ניט אלעמאל!).

און געראדע פון דער מעשה פון חנוכה לערנען מיר: צום בית
 המקדש האבען יונים דערגרייכט, דעם מזבח האבען זיי געקענט מהרס
 זיין, די מנורה מטמא געווען, אבער דעם קליין קריגעלע שמן וואס
 ליגט באהאלטען און אויף וועלכען דער כהן גדול האט אכטונג
 געגעבען, דאס איז געבליבען גאנץ און האט אנגעצונדען ליכטלאך, וואס
 לייכטען טויזענטער יארען.

לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

חרב מנחם שניאורסאהן

י"ר ועד הפועל

קעד

ב"ה, חג הגאולה, י"ט כסלו, תש"ה

כבוד הווי"ח אי"א נכבד ונעלה מו"מ באמונה
מהר"י שי' הכהן כ"ץ.
שיקאגא.

שלום וברכה!

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א גייט עס ת"ל, בעסער, ויתן לו השי"ת
רפואה שלמה בקרוב ממש און עס זאל אין עם מקוים ווערן מש"נ
(תילים נה, יט) פדה בשלום נפשי גוי כי ברבים היו עמדי.

אייער בריף מיט דער בקשה שיקען א העתקה פון די סוכות-שיחות
האב איך צייטיק ערהאלטען. ביז איצט האב איך ניט געקענט אייער
בקשה ערפיעלען, ווייל ערשט נעכטען האב איך באקומען די
פארענדיקטע קאפיע. איך שיק אייך דערביי מיין עקזעמפליאר (אויף
דורכלייענען אדער מעתיק צו זיין, ווי איר ווילט) און בעט ווי
מעגליכסט פריער מיר אים אומקערען.

איך פארענדיק מיט א ברכת חג הגאולה און אז במהרה בימינו
נזכה לגאולה שלמה וכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א יוליכנו לקראת משיח
צדקנו; לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קעד

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . כ"ץ: אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א עז, ובהנסמן בהערות שם. לקמן רי. ריא. רטו. רמח"ט.

רנח. רפ. שה. שעה. שצד.

כ"ק . . . בעסער: ראה אגרת שלפניו. ובהנסמן בהערות שם.

קעה

ב"ה, ג' חנוכה, תש"ה

ידידי הנכבד והנעלה, מר דב פדבר

שלום וברכה!

זה איזה פעמים שאלתי את מר בזבורדקא ע"ד הנעשה את כ' ואת כב"ב והנאני לשמוע אשר הסתדר כאן ושלום לו ולכל משפחתו.

ועתה שמחתי לראות מכתבו הקצר ואף שאינו מזכיר בו דבר אדות עצמו.

עורר בי מכתבו זכרונות ימי היותנו בעיר וישי וניצא, כל אחד בתנאי חיים שלא הורגל בהם.

וכשנעקר אדם מסביבה שבה נתיישן הרי עד שיתרגל בתנאים ודרישות החדשות, נראים בו קוים מצורתו הפנימית כמו שהיא בלי כחל ובלי שרק שהחברה דורשת.

ולפעמים תכופות קוים אלה מגלים את הטוב הצפון באדם זה ואשר אפשר שגם הוא בעצמו לא ידע אדותו מפני היות הטוב מכוסה בשכבת „נמוסי העולם“, ואזי אשריו אם לא יניח לקוים אלה להתעלם עוד גם בבואו אל המנוחה.

במצב נפשי כזה – אבל במדה גדולה (באיכות ובכמות) ביותר – נמצא האדם גם בשעה של מסירת נפש, שאז מתגלים בו כחות נעלמים, כחות עצמיים, ולכן ביכלתו לשנות אח"כ חייו מן הקצה אל הקצה.

וזהו הקשר וה„מדה כנגד מדה“ בזה שבעד מסירת נפש – ענין הפך הטבע של האדם – נעשה לו נס – ענין היפך הטבע הכללי.

וכן הוא גם בכלל, האומה כלה, וכמו שהי' בימים ההם בזמן הזה: ישראל עם קטן בגוים התקומם נגד מלכות יון האדירה, ועי"ז נמסרו גבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים, כו'.

קעה

מהעתק המזכירות.

ידידי . . פדבר: אגרת נוספת אליו – לקמן רד.

בזבורדקא: דלעיל ח"א אגרת קלה.

היותנו בעיר וישי וניצא: על תקופה זו ראה מבוא לאג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ה ע' 21-22.

בברכת חנוכה ובפ"ש כל משפחתו, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם מ. שניאורסאהן

נ.ב. צויתי לשלוח לו – בחבילה מיוחדת – איזה מספרי הוצאותינו אשר בטח יענינו אותו.

קעו

ב"ה יום א' ח טבת, תש"ה

כבוד הרה"ג הו"ח אי"א ורב פעלים חו"ב וכו'
מהורא"א שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על המכתב דנר שלישי

כפי בקשתו הועתק מכתבו בזה ומצורף לזה באו הערותי. וז"ל:
ע"ד הספק בדין שבת לגבי חולה שיב"ס האיך הוי הלכה למעשה, דחוי' או הותרה, כבר ראו עיניו הטהורים פלוגתת הראשונים הובא ביתה יוסף הלי' שבת, טור או"ח סי' שכ"ח, ואמנם מסתימת דברי רבנו הגדול הרמב"ם ז"ל בפ"ב ה"א נראה לכאור' דס"ל דחוי' דחוי' וכן הבין מדבריו הגה"ק במשנה ברורה שם, (א) אבל אחר העיון נלע"ד דמכתב הרמב"ם בפי'המ"ש למס' שבת פי"ח

(א) הא דדעת הרמב"ם הוא, דשבת דחוי' אצל פקו"נ – וכפשוטו לשונו ברפ"ב דהל' שבת – כן כתבו בפירוש: הב"י (בב"י סי' שכח ובכס"מ), הב"ת, הרמ"א (בד"מ סי' של), קרבן נתנאל (סוף יומא), רבינו הזקן (שו"ע או"ח סי' שכח סי"ג), מחצית השקל, מנחת חינוך (סוף מצוה לב) ועוד. (ויעוג"כ ביאורי הגר"א שו"ע יו"ד ס"ס רסו). בעל ערוך השולחן (יו"ד ס"ס רס"ו) ר"ל דלא דק הרמב"ם בלשונו וס"ל דשבת הותרה, אבל גם הוא חזר בו (באו"ח סי' שכח סי"ג) וכתב ש"אין הכרח להוציא דברי הרמב"ם מפשוטן".

קעו

נדפסה בלקו"ש ח"א ע' 347 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מהורא"א: מהיר אפרים אליעזר שי' יאלעס. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"א מא, ובהנסמן בהערות שם. לקמן קפג. רנז. רחצ. ש.
דחוי' או הותרה: ראה בזה גם לעיל ח"א אגרת קלב (ע' רלח). לקמן רעח.

שזה החילול לא התירו לעשותו אלא מפני הצורך הגדול ע"ש, ולא אשתמיט רבנו להביא דין זה דמפני הצורך הגדול בהלכותיו ש"מ דחזר בזקנותו ממה שסבר בילדותו וכונת רבנו כאן עמוקה וברורה, והוא ע"פ מה שכלל לן בהלכות שבועות פ"ה ה"ל כ' בנשבע שלא ישן ג"י או שלא יאכל כלום ז"י דמלקין אותו וישן ויאכל בכל עת שירצה, וע"ש בכסף משנה דעת הר"ן בזה – והיינו דס"ל דמאי דמותר מטעם סכנה פועל ביטול בעצם הדבר (והר"ן יסבור שהדבר נשאר באסורו רק דהסכנה דוחה את האיסור) – דו"ק והבין (ב) – והכא נמי כונת רבנו היא דלא נימא דבאמת יש כאן דין שבת רק דהסכנה דוחה את האיסור לבד – לא כן הוא, רק דגוף השבת נדחה מפני הסכנה וזה שמדייק רבנו באומרו דחוי היא שבת אצל סכ"נ, ולא נגע כאן בלשון דחוי או הותרה שבש"ס, כי אם להדגיש את הדין ששבת גופה הלכה לה בחולה שיב"ס וכאילו לא הי' לגבי עיקר דין שמירת שבת, כהך דשבועות הנ"ל, ועפ"י יתברר טעמו של המכילתא פרשת כי תשא מסכתא דשבתא, עה"פ מחללי, ריב"ב אומר הרי וכו' הואיל וחללנו מקצתה נחלל את כולה ת"ל מחללי מות יומת אפילו כהרף עין (ג), דהצריך קרא לחייב על שבת לאחר שעברה הסכנה משום דכיון דגוף

(ב) צ"ע אם דינא דנשבע שלא יאכל ז"י שייך לנדוד כלל. כי שם – טעמי דמ"ד דאוכל לאלתר, הוא (כמ"ש בכס"מ) מפני דהוי שבועת שוא משום דנשבע על המצוה או על דבר שא"א לו לקיימו, ומאי נפ"מ אם א"א לו לקיימה מפני שהותרה או מפני שדחוי או מפני הטבע (כמו בשלא אישן ג"י). וטעם הירושלמי דחלה השבועה, י"ל מ"פני דאין שבועתו היפך הטבע וגם לא הוי היפך המצוה כיון דאין המצוה חלה עד שיתכן, ועוד י"ל בזה וכמ"ש בתשובות ובאורים ס"ד (קובץ ליובאוויטש חוברת ד).

(ג) לכאורה כונת המכילתא ברורה, דנצרך רבוי הכתוב, דלא נאמר דכיון דשבת זו כבר מחוללת ועומדת ע"י בני"א אלו, יש לדרוש מחללי מי שאינה מחוללת יצאה שבת זו שכבר נתחללה ועומדת – וע"ד דרז"ל בנזיר (מב, ב). – ובאמת בנזיר דליכא קרא יתרה הדין כן הוא – ובזה יש לדחות הראי' משבת לנזיר בקושיית המנ"ח (מצוה רס"ד) על הרמב"ם ה"ל אבל ספ"ב. עוד י"ל: (את"ל – עיין בזה צפנת פענח, להגאון הרגצובי, מחד"ת ח"א דף כו א"ד) הזמן הוא המשך אחד, במילא

בתשובות ובאורים ס"ד: לעיל שם (אגרת קלב, שהיא ס"ד בסדרת תשובות ובאורים) סעיף א בהערה (ע' רלו).

כוונת המכילתא: בהמשך לזה ראה גם לקמן אגרת קפג. בארוכה עד"ז – לקריש ח"ח ע' 50 ואילך.

השבת נדחה כלומר כאילו לא הי' לכן שפיר צריך קרא למקצת שבת אפילו כחרף עין, ע"ש והבין כי הוא ראי' נכונה, ובאמת הספק הנ"ל אם הוא דחוי' או הותרה מקורו בירושלמי מס' עירובין פרק י' ה"ב דחד מוקי לה בתינוק של סכנה וחברי' (בפנים הגוי' חברייא) מוטיב לי' אם בתינוק של סכנה יביאו ביד ואמר לי' ביכול להביאו דרך היתר ע"ש במפרשי הירוש' הרי דסברת חברייא היא דהותרה, וכנראה כאן הוא יסוד הפלוגתא (ד), אבל רובי הראשונים מסכימים עם המהר"מ מרוטינבורג רבו של הרא"ש דשבת לגבי חולה שיב"ס הוי' כיו"ט דשרי אוכל נפש, וע' תשו' תשב"ץ הגדול ח"ג סי' ל"ז בד"ה הרמב"ן ז"ל, וכן סתם (ה) הבית יוסף בשלחן הערוך שם סעיף י"ד וי"ב כאשר כן מפרש

בשבת צריך רבוי דחייב אף שכבר חיללה, משא"כ בנזיר דכל מעשה ומעשה שלו הוא ענין נפרד בפ"ע, אדרבה צריך למוד דפסור אם כבר מחולל ועומד, דוגמא להנ"ל (אף שאינו דומה ממש): במי שאכל ביוהכ"פ אם מחוייב להתענות שאר היום, ובס' המועדים בהלכה ראיתי מציין שמדובר עד"ז בשו"ת בני ציון ח"א, שו"ת שו"מ מה"ד ח"א, שו"ת שערי דעה ח"ב, שו"ת מהרש"ם ח"א ואין ספרים אלו אצלנו, איברא דלפי פי' זה במכילתא עדיין צ"ע אריכות הל': והרי כו' דלמאי נפ"מ באיזה אופן נתחללה (משא"כ לפי הפירוש במכתבו) וי"ל.

(ד) לכאורה אין כאן פלוגתא כי אם קושיא ותירוץ.

ובכל אופן: עיין יומא (ו, ב) דגם למ"ד הותרה, אם איכא טהורים – טמאים לא עבדי וכן צ"ל הדין כאן, (גם לאיכא דאמרי שם דשרי בטמאים, י"ל דשאני עבודה דיש בזה ב' ענינים של מצוה: א) שתיעשה העבודה ב' הכהן העובד מצוה הוא עושה אלא שאין זה דוחה טומאה, ולמ"ד הותרה, הרי אין כאן איסור, ולמה ינתר הכהן הטמא על מצותו, משא"כ בירר' שאין מצוה בהבאה דרך רה"ר דוקא) ועייג"כ תוד"ה שלא (שבת קל, רע"ב).

(ה) מלשון הב"י (על הטור) משמע להדיא דס"ל דחוי', ואין כל יסוד לומר שחזר בו בשו"ע. במג"א סק"ט, מביא הטעמים דשוחטין לחולה כו' הן למ"ד הותרה הן למ"ד דחוי', אבל אינו מפרש הכרעת השו"ע, ועיין בפמ"ג שכתב ג"כ דהשו"ע משמע דס"ל דדחוי', ולכאורה ראי' מוכחת דדחוי' – הוא מדינא דסעיף ט"ז אמדוהו לשתי כו' (וכמ"ש בב"י הגר"א הנ"ל). כן יש להביא ראי' מס' תריח ס"ז דמאכילין את החולה מעט מעט כו', ומלבד כל הליו, כיון שהרמב"ם (עכ"פ לדעת הב"י) הרשב"א והר"ן ס"ל דחוי' – הרא"ש יחידאה הוא נגדם – רק אלו הדעות הובאו ביה"ת יוסף – וע"פ שיטתו צ"ל פוסק בשו"ע כדעת רבים.

דעתו מרן המג"א סק"ט ומפיו אנו חיינ. ומדברי התוס' שבת קל"ג ד"ה לועס בשניו אין ראוי להיש אומרים שברמ"א שם סעיף י"ב דיש לחלק בין מילה לשאר חולה שיב"ס כמו שמחלק המג"א בשם המ"מ בסי' של סק"ב ע"ש.

וראה זה מצאתי בשו"ע יעקב או"ח סי' שכ"ח סק"ב שמביא ראיה ברורה ומוכחת ⁽¹⁾ לשי' הפוסקים דשבת הותרה לגבי חולה שיב"ס – מהא דשבת דף ל' ע"א, רישא במאי עסיקנא אי בחולה שיב"ס מותר מיבעי לי' – ואי נימא דלא הוי רק דחוי' הא אמרינן בביצה דף כב ע"א מהו לכבות הנר וכו' הא אפשר בבית אחר, אין לו בית אחר אפשר לעשות מחיצה וכו' וא"כ כשמכבה לצורך חולה אף שיש בו סכנה שפיר שייך לשון פטור אבל לא לשון מותר, כיון דאפשר במחיצה או להכניס הנר לבית אחר, דסתמא דמלתא כן הוא, ולפיכך לכתחילה מחויב לעשות ע"י מחיצה או בכפיות כלי ואמנם פטור כשעשה תיכף ע"י כיבוי כיון שמ"מ נעשה לצורך חולה שיב"ס, אלא ודאי סתמא דש"ס ⁽²⁾ כדעת הרא"ש והטור והב"י בשו"ע דשבת הותרה לגמרי לגבי, וע' בשו"ת חת"ס או"ח סי' פ"ה שמדחה הדמיון משבת לטומאה, מש"ס ערוך סוף פרק טרף בקלפי לחלק לענין עבודה בין שבת דהותרה ובין טומאה דדחוי, ע"ש.

מכל הלין נראה דדעת רוב הפוסקים, ראשונים ואחרונים, היא דשבת היתר גמור לגבי חולה שיב"ס וכן הוא דעת רבנו הרמב"ם כאשר כתבתי לעיל והמכילתא מסייעתו כנ"ל.

(1) הסי' ישועות יעקב אין תח"י, אבל: יעויין בפיה"מ שם שכ', וזה החולה הוא חולה שיב"ס ובתנאי שא"א להוציאו למק"א או להסתיר האור ממנו". וכלשון המשנה מפני החולה היינו שאין שם טעם אחר: שאינו רוצה לטרוח וכו', ואזלא לה ראית הישו"י.

(2) ממנחות (סד, א) חולה שאמדהו כו', ממשנה (שבת קלג, א) דלועס בשיניו (אף דהוי חולה שיב"ס כמש"ש בתוס'. וחילוק המג"א סי' של סק"ג מסתבר לומר למ"ד שיש כאן איסור אלא שנדחה, משא"כ למ"ד הותרה, ועיין בשו"ע רבינו שם), מלי הרגיל: פקו"נ דוחה כו' – ולא מתיר – משמע להדיא דדחוי' (ואידי דקאמר בפקו"נ דוחה, קאמר גם בעבודה הלי' דוחה, אף שעבודה הותרה. משא"כ א"ת דבכולם הותרה הול"ל בכ"מ מתיר).

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן

יור' ועד הפועל

קעז

ב"ה יום ב' ט' טבת, תש"ה

כבוד הווי"ח אי"א נו"מ וכו' מהורמ"מ שי' שו"ב

שלום וברכה!

במענה על שאלותיו במכתבו

(א) בבקשה לבאר מ"ש בכמה מקומות „מאה ועשרים צירופי שם אלקים“, איך הוא החשבון ומהו ענין צירופים אלו.

ר' מנחם מענדל מרגלית שו"ב,
האליאק, מאס.

תשובה. חשבון הצירופים הוא ע"פ המבואר בספר יצירה (פ"ד מי"ב. בקצת דפוסים מט"ז) שתי אבנים בונות שני בתים כו' חמשה אבנים בונות מאה ועשרים בתים. ופירוש משנה זו: אבנים – היינו אותיות, בתים – תיבות (א). ב' אבנים בונות שני בתים – משתי אותיות אפשר לעשות ב' תיבות, אשר בכל אחת מהן נכנסות ב' אותיות אלו אבל בצירוף (בסדר) אחר. לדוגמא ב' אותיות א, ב, – בונות ב' תיבות: אב, בא. ועד"ז חמש אותיות (וכמו האותיות: א, ל, ה, י, ס) יש לצרפן במאה ועשרים אופנים, שונים אחד מחבירו **בסדר** האותיות וכנראה בחוש. מהם כ"ד צירופים מתחילים באות א', כ"ד – באות ל', כ"ד – באות ה', כ"ד – באות י', כ"ד – באות מ'. אלא שהצירוף העיקרי הוא: **אלקים** (ב).

והנה כל אות מכ"ב אותיות התורה הוא אור מיוחד (ותמונת האות

(א) הטעם ע"ז ראה בפ"י הראב"ד לספר יצירה שם. ומבואר בתורה אור ר"פ ויצא.
(ב) בעץ חיים דפוס וורשא שער חשמות פ"ה בהגהות הרשב"י נדפסו כל הצרופים על הסדר. ועיי"ש ושם שער הזיווגים פ"ו, פרדס שער הצרף, משנת חסידים מסכת או"א פ"ג ועוד.

קעז

חלקה הראשון נדפס במהדוב"ת בקובץ ליו"באו"ש חוב' 5 ע' 78, וכן נעתקה משם לכאן. חלקה האחרון בלקו"ש חט"ו ע' 524 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מנחם מענדל מרגלית: אגרות נוספות אליו – לקמן קפא. רכא. שכה. שע.

מורה על ציור האור ההוא, עיין בסוף ש' היחוד והאמונה לרבינו הזקן עד"ז), ואמר קרא בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, היינו שהבריאה היתה ע"י שם אלקים (בהיות שם הוי' מלובש בתוכו). וחמש אותיות אשר בשם זה מורים על חמש בחי' אשר מהם מצטרף הוא. במילא מובן, אשר בהשתנות צירוף (סדר) אותיות שם זה, תשתנה ג"כ הפעולה הבאה ע"י השם. והכלל בזה ידוע (ש' היחוד והאמונה שם) אשר האות הקודמת בצירוף – היא הגוברת והיא העיקר בפעולה הבאה מצירוף זה.

והנה אלקים הוא אותיות: אלה – ים, מי. אלה – גילוי. ים, מי (אינו ידוע ושואלין עליו) – העלם וכסוי (עיין בזה זח"א ב, א ועוד. לקו"ת ד"ה והי' מספר בני"ס"ב). ולכן בצירופי שם אלקים המתחילות באות א', ל', או ה' דשם אלקים הרי הפעולות הנמשכות מהם נראה ונגלה בהם יותר האור האלקי וההמשכה מלמע'. משא"כ הפעולות מהצירופים שהתחלתם הוא אות י' או מ', אשר אז אותיות אלו הם הגוברות בצירופים אלו כנ"ל, אור אלקי שבהם הוא בהסתר יותר. ולכן הקליפות וסט"א יניקתם – אחרי השתל' וירידה כו' – הוא רק מצירופים אלו האחרונים, שמספרם מ"ח (כ"ד צירופים המתחילים באות י' וכ"ד – באות מ'). וזהו פי' המבואר בדא"ח (הוספות לתו"א ס"פ יתרו ועוד) שיינקת הקליפות הוא ממ"ח צירופים התחתונים דשם אלקים, אדמת בני חם.

בשער הכונות (ענין הפסח דרוש א) מבואר ג"כ – ובאריכות קצת – ע"ד ק"ך ומ"ח צירופי שם אלקים. ושם משמע קצת אשר דוקא קליפת מצרים יניקתה ממ"ח צירופים אלו, וי"ל. ואכ"מ.

ב) ומה ששאל פירוש מ"ש במגן אבות (ד"ה שובה רס"ב): אשרי הוא היפך מבחי' הוי' – מקור הדבר הוא בילקוט שמעוני ריש תהלים וז"ל: א"ר יהושע בן קרחה עשרים פעמים כתיב אשרי בספר תהלים כנגד עשרים הוי' שבספר ישעי', והביאור ע"פ פשט הוא, כי אשרי מורה על אושר ועונג ומלת הוי' מורה על היפוכו, היינו צער ויגון.

הביאור ע"פ חסידות איתאי בפי"מ לה, צ"צ" (נדפס בשם: דרך

(*) ב' אלול תש"ז

מצאתי בגכת"ק הצ"צ בביכל פאקינג קמת, א ע"ד הנ"ל בפנים. ומפרש ג"כ כי

מצאתי . . . פאקינג: נדפס באוה"ת ג"ך ח"ב תתק"א.

בפי"מ . . . ח"ב: נדפס גם בתהלים יהל אור (קה"ת תשד"מ) ע' תרסז.

מצותך ח"ב) עה"פ אשרי יושבי ביתך, דתיבת חיי מורה דהשפע נסתלק מן היסוד (יו"ד) לתפארת (וא"ו) ומשם לבינה (ה"א), והיפ[נ]חה הוא אשרי (אשר-יו"ד) כי אשר המורה על עלמא דאתי בינה מאירה בז"א עד שנמשך ביו"ד שהוא יסוד ומ"ש במ"א (בדרושי מחצית השקל ועוד) שישוד הוא יתום מבינה היינו דוקא בזמן הגלות.

(בסידור מהרי"ד עה"פ אשרי יושבי פי' שנסתלקו לכתר, וצע"ג שעל זה מורה תיבת אוי ולא חיי כמ"ש בפרדס שער ערכי הכנויים ערך „אוי“ ו„הוי“ ונסמן עליו בפיח"מ שם).

ג) רפ"ח ניצוצין נתבאר מדריגתן בפרטיות בע"ח שער יח, וטעם המספר רפ"ח חנה ז"ל שם פ"ב: מציאת מספר רפ"ח ניצוצין הם ד' בחי' ע"ב שירדו מאלו הד' הויות (הוי' דע"ב, דס"ג, דמ"ה, דב"ן) וכולם יחד הם רפ"ח ניצוצין, ועייג"כ בפע"ח שער הק"ש פ"ט בזה ובמ"ח מסכת הניצוצין.

ומהשייך לענין זה: עיין בתו"א וישב (ד"ה והנה אנחנו מאלמים ס"ב) אשר מספר רפ"ח הוא כשהיו עדיין באצילות, אבל כשנפלו מאצילות לעולם הבריאה וכשנפלו מבריאה ליצירה ומיצירה לעשי' אזי נתחלקו ונתפרדו עוד ביותר לאלפים ולרבבות, ובזה יובן מה שנמשך הגלות כ"כ הרבה וידוע שהכוונה הכל לברר הרפ"ח ניצוצין וכשיוגמרו הבירורים יבוא משיח בב"א (ובהגהת צמח – מבו"ש ש"ב ח"ג פ"ט תירץ באו"א קצת עייג"כ עמה"מ ש' עולם התהו רפנ"ג) ובתו"א בא סד"ה בעצם היום: רפ"ח ניצוצין נפלו בשבה"כ ומזה נתברר בגלות מצרים ר"ב ניצוצין.

ועייג"כ בדרושי וישב – בתו"א ותו"ח – ובד"ה איש על דגלו (פ') במדבר שנת ת"ש) ביאור ענין שבה"כ ע"ד דא"ח.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יור"ר ועד הפועל

פעמים חיי עדמ"ש בזח"א ג, ד כף כו' כלה ונחרצה ע"ד כתר אותיות כרת וכ' פעמים אשרי מכתר ואפ"ל למע' מכף דישיע' כי בחכתר יש ב' בחי' ע"י וא"א ועמ"ש בענין פתחו של אולם.

יור"ר ועד הפועל: מל"ח.

קעה

ב"ה כ"ג טבת, תש"ה
ברוקלין

כבוד הנהלת כולל חב"ד בירות"ו ובראשם הרה"ג
והרה"ח הנודע לתהלה משכיל על דבר טוב וו"ח אי"א
וכו' ש"ב מוהר"ר שי"ל שליט"א.

שלום וברכה!

מכתבם, מכתב הניחוס במועדו קבלתי, וחכיתי במענה אולי אוכל
לברר בדיוק יום פטירת אאמו"ר הכ"מ, אבל לע"ע לא עלתה בידי –
הטלגרם נשלחה משם ביום י"ב אוגוסט שהוא כ"ג מנ"א.

ת"ח מקול"ע על הסדר בקביעות הלמוד והתפלה וכו' שקבעו לזכר
נשמת אאמו"ר, הכ"מ. וכן על התפילה לבריאות ושלום אמי מורתי
תחי' לאורך ימים ושנים טובות.

וגדולה גמ"ח יותר כו' (סוכה מט, ב) כי היא הפלגת הטוב (מו"נ
ח"ג רפניג הובא בדרך אמונה להצ"צ, עה"פ ויעש ד"א לאדם, עיי"ש).

וי"ל בענין ניחוס אבלים עפ"י דא"ח:

דהנה ידוע בכ"מ ובכ"ד שהסדר הוא: אתדל"ע (המעוררת ונותנת
כח שיהי' אתדל"ת), אתדל"ת (והיא צ"ל מתאמת וכלי קבול אל
ה)אתדל"ע (הבאה אחרי אתדל"ת וכפי האתדל"ת), אתדל"ע שלמע'
מאתדל"ת ואתדל"ע הב' הנ"ל (עיין לקו"ת שה"ש ד"ה להבין ענין
הטעם למה שהאתדל"ע, ועוד).

וכן הוא בניחוס אבלים (ובה"ג חשבה מ"ע מה"ת, וגם לדעת
הרמב"ם היא עכ"פ מ"ע מדבריהם, עיין סהמ"צ להרמב"ם שרש א'
ובנ"כ) הסדר הוא ג"כ באופן זה:

א) אתדל"ע: (סוטה יד, א) הקב"ה ניחם אבלים כו' (ומסופר ונתגלה

קעה

נדפסה בס' תולדות לוי יצחק ע' 249 והושלמה ע"פ העתק המזכירות. תוכנה גם לעיל אגרת קע.
מוהר"ר שי"ל: אליעזרוב. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"א סג. לקמן קפ. קצב. רכו.
יום פטירת אאמו"ר: ראה בזה גם לקמן אגרות קצא. רנב. רעג.

לנו עד"ז כי זה נותן לאדם כח, וכיון שניתן כח ע"ז במילא, חיוב הוא שאף אתה נחם אבלים.

(ב) אתדל"ת: הניחום, והנוסח הוא המקום ינחם כו' בתוך שאר אבלי ציון וירושלים (שבזה נכלל ג"כ הכנה להתדל"ע שתבוא אחר זה), אשר כשם שהוא ינחם אבלים כך באתדל"ת שלו

(ג) אתדל"ע, הקב"ה ינחם את האבל וכל אבלי ציון וירושלים ע"י בנין ציון וירושלים ותח"מ, ועוד יותר ע"ז, שתהי

(ד) אתדל"ע שלמעלה מאתדל"ע הב' כנ"ל, היינו שתהי נחמת הקב"ה נחמה בכפלים (ולא רק חזרת הישנות) וכמש"נ נחמו נחמו ב"פ, כי גדול דוקא יהי כבוד הבית הזה האחרון

דקאי על הבית דלעתיד, ע"פ פי' הת"ז תי' ח' וכן נתפרש ג"כ בס' עמה"מ ש' קרית ארבע ספקנ"ב, ואין להקשות דפשטי' דקרא (ועיג"כ ב"ב ג, סע"א – דקאי אבית שני, דיש להשוות ע"פ המדרש – הובא בפרש"י יחזקאל מג, יא, הביאו בפתיחת התוי"ט למס' מדות ועיג"כ ברכות ד, סע"א – דראוי הי' הבנין השלישי להיות בעת שעלו מבבל, אלא שגרם החטא)

ולהעיר מלקו"ת ד"ה שוש אשיש סס"ג וד"ה להבין הנ"ל ס"ה ורס"ז שייכות דנחמות כפולות ואתדל"ע הגי'.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

חרב מנחם שניאורסאהן

נ.ב. מטובם להודיעני ע"ד כל החוצאות הכרוכות בכל הנ"ל.

קעט

ב"ה, כ"ג טבת, תש"ה
ברוקלין

כבוד הרה"ח הו"ח אי"א נכבד ונעלה כו'
מהרח"ה שי' האוולין

שלום וברכה!

מכתבו מי"ג מנ"א קבלתי, ובמענה על שאלותיו במכתבו זה
ובהקודמים, שעדיין לא נענה עליהם:

(א) מצב בריאות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הולך וטוב, בכ"ז
ממשיכים פה לאמור איזה קאפ' תהלים בכל יום אחר התפלה (נוסף
על השיעור הקבוע, כפי שנחלק לימי החדש) וישלח לו השי"ת רפואה
שלימה בקרוב ממש, וברבים היו עמדו.

(ב) מכל הנדפס על ידינו פה הננו שולחים לו תומ"י מאה עקז'
מבלי לחכות על הזמנתו, מלבד אלו שבלשון אנגלית (או אידית) שאין
שולחים אלא אחדים, ואם יש קונים על כהנ"ל במספר יותר גדול –
מטובו להודיע ונשלח כהודעתו.

(ג) „תניא“ אין אצלנו אלא עקז' אחדים ולכן לא יכלנו למלאות
בקשתו „היום יום“ וקוני „עץ [ה]חיים“ עדיין לא נדפסו, נמצא עתה
בדפוס: הצ"צ (השו"ת, משניות עם הוספות מה שמצאתי באיזה
ביכלאך ועדיין לא נדפסו) המשך וככה מים רבים והחרים וכו'
לאדמו"ר מהר"ש נ"ע, סדור בשביל ת"ת וביה"ס (כל התפלות על הסדר,
אותיות גדולות וכו'), אלא שמפני תנאי הזמן איני יודע מתי יוגמר,
תקוטי במשך ב"ג חדשים.

קעט

מהענק המזכירות.

כבוד . . . האוולין: אגרות נוספות אליו – לעיל ח"א קכב. לקמן קצא. רל. רמא. רמו. רסה. ערה. רפז.
רצא. שמחי. שנו. שפ. שפת. שצז.
מצב בריאות: ראה גם לעיל אגרת קעג, ובהנסמן בהערות שם.
היום יום: שנדפס בשנת תשי"ג, לאותה שנה. בשנת תשי"ד התחילה עריכת ח"ב לשנה זו, ולא נגמרה
עריכתו (ראה מבוא לאג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ז ע' 12-11).
עץ חיים: נדפס בשנת תשי"ו.
סדור . . . וביה"ס: הוא סידור תהלת ה'.

(ד) בהתאם להנ"ל: אולי יש אצלם איזה שו"ת או חידושים מהצ"צ שלא נדפסו ע"ע, מטובו להודיעני התוכן בקצור ואדע אם נמצאו בין הוספות הנ"ל אם לאו, – כן אחזור עוד הפעם על בקשתי מכבר, להעתיק על חשבונו אם נמצא תח"י או אצל מכיריו הערות וכו' על התניא ולשלחם לכאן, (כמובן אם עדיין לא נשלחו ע"י מי שהוא ממחנם) או ספורים – מקובלים – בנוגע לתניא.

(ה) ספרנו ח"ג לא הדפסנו, ובאמת אינו נצרך כ"כ כי עוברים פה בסדר הלמוד ישר מחלק שני לח"ד.

(ו) ההנחה היותר גדולה ממחיר „ספרנו“ היא שליש (וגם הוצאות המשלוח על חשבונו, שזה עולה לסכום גדול) כמה מוסדות פה מחפשים מנדב שהוא קונה הספרים ונותנם במתנה להמוסד, „ספרנו“ הולך ומתפשט וכבר הדפסנו עוד תוצאה מספרנו חלק א', וכן מבהמ"ז (עם ההעתקה באנגלית).

(ז) חוסר האמצעים הוא עכוב גדול בעבודתנו בכלל ובעניני ההדפסה בפרט, ולכן בטובו לקנות בעד כל הכסף השייך אלינו (מחנה ישראל, מרכז לעניני חנוך, קה"ת) הנמצא תח"י תפלין עם הפרשיות ולשלחם אלינו, בשביל מחלקת התפלין וציצית שע"י מל"ח. כמובן צ"ל התפלין כשרים בלי כל פקוק, אבל כיון שנצרכין הם בשביל אנשים שרק הודות לתעמולה מתחילים הם להניח תפלין ואין להחמיר עליהם כלל וכלל, והלואי וכו' – לכן צ"ל קטנים, בטח לא יהיו כל קשויים במשלוח, כיון שמקבל הוא ממנו ספרים כפעם בפעם זה איזה שנים. וההקדם בזה ישובח.

(ח) ע"ד הספרים שבקש בעד הישיבה – מהוצאת שולזינגער – שולחים אנו לו לע"ע עקז' א' מכל אחד (מלבד הש"ס) וכשנקבל תמורתם כנ"ל, נשלח עוד כפי שידיע אז.

(ט) בודאי קבלו את הקובצים „ליובאוויטש“ במועדם, ובטח ישתתפו במחלקות השונות אשר בו, ומטובו לעורר את השייכים לזה עד"ז.

(י) לא עניתי זה זמן על מכתביו, וכן עוד מכתבים, מפני האסון אשר קרני בפטירת אדמו"ר, הכ"מ.

הערות . . . התניא: ראה גם לקמן אגרות קצא. ריח. רסא. שלו. (פתח דבר למפתחות לס' התניא, הנדפס בדוספות לתניא, תשי"ד ואילך). ואולי ה"אמור כ"ז להתפרסם בס' קיצורים והערות לס' התניא (קה"ת תשי"ח).

וי"ל מה ששמעתי מאמור"ר הכ"מ (בתוספות מ"מ) במשנה (מקואות ספ"ז) מחט שהיא נתונה על מעלת המערה הי' מוליך ומביא במים כיון שעבר עלי' הגל טהורה.

כי הרבה כינויים לנשמה, וע"ש מעשי נקראת ומעקרי תכלית ירידתה הוא לחבר התחתון ביותר בעליון ביותר (שלכן נשתנה יצירת גוף האדם כו' וכמ"ש בדרושי דא"ח ד"ה זה - בתו"א ועוד) וזהו פעולת מחט שהוא התופר ומחבר שיהי' הגילוי למטה כמו למעלה (עיין לקו"ת סד"ה ויקח קרח) ואיך תבוא לידי מדריגה זו, שהיא גבוהה יותר מקודם שירדה לעוה"ז, הוא ע"י הטבילה במים רבים שהם בפרט הטרדות דזמן הגלות (נת' בארוכה בד"ה מים רבים תו"א פ' נח, בלקו"ת לג"פ שם ועוד) ואף שירידה גדולה היא - בירא עמיקתא, מערה, בכ"ז הוא צורך עלי', מעלת המערה, ואופן הטבילה הוא מוליך ומביא, רצו"ש ולא בקיומא דחד סמכא הן בעבודת התומ"צ והן בעניני עוה"ז, שאז הוא הוכחה שאינו משועבד לטבעיות גופו (עדמ"ש בתו"א ביאור מים רבים דפ' תולדות פ"ד, ועייג"כ רמב"ם הל' דעות פ"א"ב ובנ"כ) כיון שעבר עלי' הגל (מל' כל משבריק וגליך עלי עברו, ועייג"כ יבמות קכא, א) טהורה - ועדמשנ"ת גודל ערך מדרי' הטהרה בלקו"ת ד"ה ד' לי בעוזרי ס"ה, וגם כי בהנשמה שייך ג"כ בחי' זו כו"ו עיי"ש,

וי"ל שבפרט הוא באלו שהלכו בגולה - גל - אחר גולה - לקתה בכפליים - וע"פ מארז"ל (ב"ר ס"פ מד) שבירר אברהם מלכיות וק"ל, ששכרם נחמה בכפליים (נת' בלקו"ת ד"ה שוש אשיש סס"ג, ד"ה נחמו רס"ט עת"ר, תער"ב עוד).

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יור"ר ועד הפועל

מה ששמעתי מאמור"ר: בהמשך לזה - לקמן אגרת קצא.
שהלכו בגולה: רומז לאביו (כדלעיל אגרת קסט, ובהערות שם).
יור"ר ועד הפועל: מחנ"י.

קפ

ב"ה יום ה' כ"ו טבת, תש"ה
ברוקלין

כבוד הנהלת כולל חב"ד בירות"ו ובראשם הרה"ג הרה"ח
הנודע לתהלה, משכיל על דבר טוב ורח"א אי"א וכו' ש"ב
מוהר"ר שי"ל שליט"א

שלום וברכה!

מכתבם מיום ג' כסלו הגיעני, ות"ל אשר מצב בריאות כ"ק מו"ח
אדמו"ר שליט"א הולך וטוב, עתה הרשו הרופאים אשר שעות אחדות
ביום יחזור לעבודתו בקדש, אבל איסור קבלת אנשים ל"יחידות" עדיין
במקומו עומד, ובכלל – הזהירות בריחוק כל ענין של עגמ"נ והתרגשות
וכיו"ב, ומקוים הם אשר מיום ליום יוטב המצב.

ממשיכים אנו פה באמירת תהלים (איזה קאפי אחר תפלת שחרית,
נוסף על שיעור קבוע כפי שנחלק לימי החדש) ובודאי גם אתם
ממשיכים עתה בענינים האלה, וישלח השי"ת לכ"ק מו"ח אדמו"ר
שליט"א רפואה שלימה בקרוב ממש כעתירת ותפלת כל אנ"ש, אכ"ר.

– להעיר ממרז"ל (מגילה יז, ב. ונתבאר בתהלים להצ"צ ו, א)
רפואה בשמינית, דקאי על ברכת רפאנו כו' והעלה ארוכה ורפואה
שלמה כו', נר השמיני (בדורות נשיאי תורת החסידות: הבעש"ט, הה"מ
וכו') מדריגת יוסף (מלך השמיני הדר – הוספות לתו"א ויחי – צדיק
יסו"ע, מילה בשמינית. שמיני עצרת בחי' יוסף – זח"א רח, ב. לקו"ת
למוהר"ש נ"ע ע"א ע"ד) – יצחק (ח"פ הוי' – אוה"ת להצ"צ דף דש, א).
וברפואה הכללית שיהי' לע"ל (יעוין ד"ה סמכוני – בדרך אמונה
להצ"צ) בימוה"מ, שיבוא ב"ב, ימים דכנור של ח' נימין ואז יאמרו
ליצחק דוקא כי אתה אבינו, ועיין (סנה' צד, א) ביקש הקב"ה לעשות

קפ

נדפסה בלקו"ש חכ"א ע' 364. יגדיל תורה ירושלים גליון יד ע' 34 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מוהר"ר שי"ל: אליעזרוב, אגרות נוספות אליו – לעיל קצת, ובהנסמן בהערות שם.
מצב בריאות: ראה גם לעיל אגרת קעג, ובהנסמן בהערות שם.
לקו"ת למוהר"ש: לקו"ת לגיט. נדפס ג"כ באוה"ת נח (כרך ו) תתרכ"א.
אוה"ת: בראשית כרך ב.

חזקי משיח כו', עד מתי כו' עד דאתי בזוזי ובזוזי דבזוזי (שנתקיים כבר בימינו) כו' חזקי שיש לו שמונה שמות כו'.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קפא

ב"ה, יום ג' ב' שבט, תש"ה

ברוקלין

כבוד הו"ח אי"א נו"מ כו' מהורמ"מ שי' שו"ב

שלום וברכה!

מכתבו השני קבלתי בעתו, והנה לא עניתי תומ"י על שאלותיו במ' הראשון מפני הטרדות הרבות אשר הקיפו.

שני הצעקין אשר צירף למכ' הא' – נמסרו תיכף למזכיר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, וזה לא כבר א"ל, אשר כבר נשלחו קבלות עליהם כפי אשר הורה במכתבו.

גם להבא אם יש לו איזה שאלות, הנני מוכן לעיין בהם כפי הנלפענ"ד, אבל אל נא ידחוק אותי בתכיפות בקבלת מענה, כי רבה העבודה פה בעיניי „מרכז לעניני חנוך“, „מחנה ישראל“ ו„קהת“ (ומהתימה אשר ע"ע כת"ר לא השתתף בעבודות אלו).

צויתי לשלוח לו קובץ „ליובאוויטש“ שהו"ל זה עתה, וכפי הנראה ממכתבו, בטח יענינו אותו כמה מחלקות מקובץ זה.

מה שהעיר בשולי מכתבו בענין החפזון, הנה מבואר בדא"ח דיש

יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

קפא

מהעתק המזכירות.

מהורמ"מ: מרגליות. אגרות נוספות אליו – לעיל קעז, ובהנסמן בהערות שם. גם להבא . . שאלות: בנוסף לאלו דלעיל אגרת קעז.

כט

אדמו"ר שליט"א

בזה - לפעמים - מעלה, וכמו בחפזון דיצי"מ וכי ברח העם (יעויין תניא פל"א של"ה מסי' פסחים ד"ג), ומבואר בד"ה וככה תרל"ז בארוכה דהיינו כל זמן שלא נגמרו הבירורים, ולכן לע"ל, אדרבה, המעלה היא דלא בחפזון תלכו גוי. ועייג"כ שיחת חה"פ תשי"ג ס"ב.

וע"ד הצחות י"ל, שגם עתה כן צ"ל - לא בחפזון - בכל השייך לקבלה וחסידות, שנקי עץ חיים, למעי' מבירורים (עיין אגה"ק ס' כו, הקדמה לבאוה"ז, קוני' עץ [ה]חיים לאדני"ע ועוד).

וצע"ק במה שנשתבחו ישראל במ"ת עמא פזיזא (שבת פח, א, שגם רבא הסכים ע"ז) אף שאז הי' חרות מיצה"ר.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קפב

ב"ה יום ד' ג' שבט תש"ה
ברוקלין

כבוד האברך המצויין וו"ח אי"א וכו'
התמים מוהרמ"ז שי' הלוי

שלום וברכה!

. . . תודה שהעירני על חסי' משנת יואל, ומצאתיו עתה בספרי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

. . . ישאל אצלו פרטי ההצעה ע"ד הדפסת מאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א - דארצה"ב - בתור מתנה לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. ומטובו להודיעני החלטתם, וכבר ביארתי . . . אשר

יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

קפב

מהעתק המזכירות.

מוהרמ"ז: גרינגלאס. אגרות נוספות אליי - לעיל קע, ובהנסמן בהערות שם. הדפסת מאמרי . . . מחנה: ראה גם לקמן אגרת קסד, ובהנסמן בהערות שם.

ההשתתפות היא רק אם הוא באופן שאין בזה הכרח וכפי כלל וכלל, כי בא"ל ה"ז חיפך הכוונה כו', ואיני רוצה, מטעם מובן, להאריך בזה עוה"פ.

בודאי ראה בקובץ ליובי ח"ד המענה על שאלתו מכבר, ע"ד ביאור ענין משניות בע"פ ע"ד הנגלה, והוא בתוס' הערות ומלואים על מה שכתבתי לו מכבר.

ויש להוסיף הארה - ע"פ דא"ח - בענין מורח ודאין ע"פ משניות בלקו"ת סד"ה לבאר ענין המסעות (ועייג"כ הקדמת ביאור"ז), וגם מבאר שם דלא למראה עיניו ומשמע אזניו היינו חו"ב, ומבאר בכ"ד דחו"ב היינו אכו"ש, משא"כ ריח רוח אור.

ולהעיר - דרך אגב - שבזח"ב עה, א שהביא שם בלקו"ת איתא דגם שלמה דן בלא עדים והתראה וכ"ה בשהש"ר בתחלתו ובש"ס דילן (ר"ה כא ב) ובתרגום משמע דלא ס"ל כך.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

חרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

קפג

ב"ה יום א' ז' שבט תש"ה

כבוד הרה"ג הו"ח אי"א ורב פעלים חו"ב וכו'
מהורא"א שי' הכהן

שלום וברכה!

בהמשך למכתבי מיום ח' טבת אשר בטח הגיעו במועדו

בקובץ . . . מכבר: דלעיל ח"א אגרת קלב.
ויש להוסיף: על מ"ש שם בסופה, רוח גוי' . . . דמורח ודאין.

קסג

נדפסה בלקו"ש ח"א ע' 350 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מהורא"א: יאלעס. אגרות נוספות אליו - לעיל קעז, ובהנסמן בהערות שם.
מכתבי מיום ח' טבת: דלעיל שם.

בפי' המכילתא פ' כי תשא עה"פ מחללי' – הנה כל זמן זה הי' מוקשה בעיני אריכות הלי' שהקיפו עכו"ם את א"י כו' – דלמאי נפ"מ אופן החילול, ואף את"ל שר"ל שחיללו את השבת דוקא בהיתר (וכמ"ש במכ' הקודם) הרי דוגמא חרגילה בזה בדרז"ל הוא פקו"נ וחולה.

עד שימים אלו ראיתי בשו"ת תורת חסד (להרש"ז מלובלין) חאה"ע ס"ו ס"ב שכ' בפי' מכילתא זו – ביחס לענין אחר – „מדנקט במכילתא בכה"ג שהקיפו עכו"ם את א"י כו' מבואר מזה דלחלל נמי היינו רק בכה"ג, שאז הותר לכל ישראל לחלל שבת בכל המלאכות שיצטרכו כו' ונתחללה השבת לגמרי לכל ישראל אבל ביחיד שהתירו לו לחלל שבת בשביל פ"נ בדבר פרטי כו" עכ"ל. – ומבואר מהנ"ל בפשיטות, וכן מתורץ – מה שיש לחלק בין נזיר ועינוי דיוהכ"פ לשבת (מ"ש במכ' הקודם), דשם הוא ענין שבגופו משא"כ שבת, ועפהנ"ל מובן.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן

יור' ועד הפועל

קפד

ב"ה יום א' ז' שבט תש"ה

הנכבד והנעלה חרה"ג הו"ח אי"א חו"ב כו'
מהר"מ שי' העכט

שלום וברכה!

שני מכתביו נתקבלו, ומוסג"פ קבלה, ות"ח.

בנוגע לשאר המשתתפים, הרי, כנראה, כיון שאמרו להם שזמן הפרעון הוא ט' אדר, מחכים הם ליום זה.

ומבואר מהנ"ל בפשיטות: ראה לקו"ש ח"ח ע' 50 ואילך.
יור' ועד הפועל: מחנ"י.

קפד

מהעתק המזכירות.

מהר"מ שי' העכט: אגרות נוספות אליו – לקמן שמה. שנו.
המשתתפים: בהוצאת הספר סה"מ קיץ ת"ש, כמתנה לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ב"ב תמוז תשי"ב.
כמבואר בהקדמה לספר הנ"ל ובהמשך אל"י. ראה גם לעיל אגרת קפב.

והנה אין כדאי כלל וכלל להניח, שיתיישן הדבר ומי יודע כו' (וקו השמאל שבאות הא - המרמז על מעשה - מופסק משני הקווין שהם מרמזים על מח' ודבור וכמ"ש בתו"א ד"ה חייב אינש לבסומי, ועיין ג"כ ב"ב קל סע"ב וברשב"ם ד"ה עד).

ולפענ"ד כשיבוא לכאן לחתונת אחיו שי' יגבה בפו"מ מכל אלו שהתנדבו לזה, אלא שיהי' זמן הכתוב בצעקין - ט' אדר, ואלו שלא יראה אותם בעת החתונה מה טוב שיעוררם תיכף ע"י מכתבים ואח"כ בטליפון (כמובן על חשבון קה"ת).

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א כותב במכתב: הצ"צ אמר: מלה הבאה בדבור הוא ברבים, שבכתב - לפני העולם, שבדפוס - לדורי דורות. ואשרי האיש אשר בהשתדלותו יקבעו ד"ת בדפוס - שזהו לדורי דורות.

- ובפרט בפנימיות התורה שעל זה מבואר באגה"ק סוף סכ"ו שבימוה"מ יהי' (עיקר) עסק התורה בזה, אבל כו', וצע"ק מהקדמת ביאורה"ז -

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

אולי אפ"ל בדיוק הלשון דורי דורות, דהיינו לכה"פ ד' דורות, דורי שנים דורות שנים (עדמשארז"ל סנה' צט, א עה"פ דור דורים) עפמשי"כ בפ' התהלים להצ"צ (קמח ד'), דור לדור הם כל סדר ההשתל' כו' כי כל עולם נק' דור. וא"כ ד' דורות - ד' עולמות אבי"ע וכמו שד' עולמות אבי"ע כוללים כמה עולמות, כמו"כ הביטוי „דורי דורות“ כולל כו"כ דורות. ועייג"כ לקו"ת ד"ה בי' ענין מוצאיהם.

חתונת אחיו: ה"ר יעקב יהודה שי' העבט, ב"ד שבט. ראה קובץ ליובאוויטש חוב' ר' ע' 16.
כותב במכתב: אניק' שלו ח"ב אגרת תקנת. ראה גם לקמן אגרות רנ. רעס.
יו"ר ועד הפועל: קה"ת.

קפה

ב"ה יום ה' א לחדש ניסן תש"ה

האברך הנעלה ונכבד הו"ח אי"א וכו' וכו'
התמים מהורמ"ז שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו:

(א) הסדר בימי חה"פ הבע"ל, כמובן יהי תלוי במצב בריאות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, וא"א לאמר בזה דבר ברור מראש.

(ב) הכנפות של ט"ק ג"כ תפורים מתחת במשי, כן הוא מנהג בית רבינו.

(ג) הפ"נ אמסור כבקשתם.

(ד) ההגדות מחירם (בשביל ישיבות) שלשים אגורות דכאן, מלבד זה מקבל הוא הנחה, כרגיל, ונשלחו אתמול.

(ה) ע"ד השיחות כבר ספרתי לו שכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א מוסרם לפרסמם בתוספות מרובה, ולכן מתעכב הדבר.

ולסיים בד"ת: סיפר כ"ק מו"ח אד"ש ביחס לשאלתו ב', אשר כ"ק אדנ"ע הי' תופר בין המשי וארג הטלית חתיכת משי מהנשאר מבגדי אדה"ז הצ"צ וכו'. ע"פ רוב הי' בקרן הימיני שמלפנים ואצל הנקבים.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

וד"ש כל הדו"ש

מ. שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קפה

קטע נדפס בלקרי"ש ח"ג ע' 199. יגדיל תורה — תשובות וביאורים ע' 4 והושלמה ע"פ צילום האגרת. מהורמ"ז: גרינגלאס. אגרות נוספות אליו — לעיל קע, ובהנסמן בהערות שם. מצב בריאות: ראה לעיל אגרת קעג, ובהנסמן בהערות שם. יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

קפו

ב"ה, י"ג ניסן, תש"ה

כבוד הרה"ג והרה"ח אי"א חו"ב וכו'
מהור"ר אברהם מרדכי שי

שלום וברכה!

מוסג"פ קבלה זמנית על כ"ה שקל ששלחו לחברת תילים
העולמית ובטח גם להבא ישתתף בענין נעלה זה וישתף גם אחרים, וכן
בשאר הענינים דמחנה ישראל ומרכז לעניני חינוך, ומאן דמוסיף
מוסיפין לו, וביאור גודל ערך הדבר אך למותר.

ולמעיר בקצרה: ספר תהלים הוא בדוגמת התורה, וכמרומו בש"ס
(קדושין ל, א) ת"ר כו' פסוקי תורה יתר עליו תהלים כו'.

והחילוק ביניהם יש להבין ממרז"ל (ברכות ג, ב) ר"א אמר עד
חצות לילה הי' עוסק בד"ת מכאן ואילך בשירות ותשבחות. – ואפילו
למאן דפליג אמ"ד זה, הוא רק בנוגע להנהגת דוד, אבל אין הכרח
לאפושי פלוגתא ולומר דגם בענין בחי' תורה ותהלים חולק עליו,
ובזח"א (רו, ב) כתב כר"א –

והנה מכת בכורות שהיא הביאה גאולת מצרים, וכפשוטו של
מקרא, התחילה בחצות והיו מפרפרין מחצות ואילך עד הבוקר (ריש
מס' שמחות. ופליג אמ"ש בשמ"ר פט"ז).

ומבואר בזהר (ח"ב לז, ב) דידע משה דלא יעביד נמוסוי כ"א
בפלגות בתראה. ומפרש שם הטעם: דאתער כ"ה. – ומובן ע"פ המבואר
בזח"א (צ, ב) כ"ה דינין מתערין מינה. וראה בלק"ת להאריז"ל פ' בא
עה"פ ומושב בניי. ולכן נבואה זו נתנבא משה ב"כה" דוקא, אף שהוסיף
על כל הנביאים שהתנבא גם ב"זה" (ספרי מטות).

והנה כמו שבחצות לילה אז הי' נגוף למצרים ורפוא לישראל (זח"ב
לו, א) כמו"כ אמרו במדת כ"ה בכלל (זח"א שם): א"ל קב"ה (לאברהם)

קפו

מהעתק המזכירות.

מהור"ר אברהם מרדכי: הרשברג. אגרת נוספת אליו – לקמן רנד.

לה

אדמו"ר שליט"א

צא מאיצטגנינות שלך כו' כה דהוא תרעא לצלותא בה ישכח ברכה בה
ישכח בר נש שאילתי כו' דאע"ג דאיהו דינא כאילו היא רחמי האי כה.

ובהקדמת ת"ז (דף טו, א בדפוס וילנא תרכ"ז) מבואר מעלת שמע
ישראל הוי' גוי' כ"ה אתוון – על ברוך שם כו' כ"ד אתוון. ומובן
השייכות לכהנ"ל ע"פ מ"ש בספרים אשר פרעה אמר לא ידעתי את הוי'
דוקא, משא"כ שם אלקים.

בברכת חג הפסח כשר ושמח, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

כ"ד וכ"ה להעיר מסוטה (לו, ב). מתוד"ה דמזדבנא (בכורות נ, א).

קפז

ב"ה י"ג ניסן, תש"ה

כבוד ידידנו הנעלה והנכבד, הרה"ג אי"א וכו' מהו"ר
אברהם שי' גאלדברג, פארט בראג, נ.ק.

שלום וברכה!

תשואות חן לו עבור שלחו לנו רשימת חברי הסתדרות הרבנים
בעבודת הצבא, ונעים לנו לראות התענינותו הטובה במצב הרוחני של
אחב"י בצבא, שיש בזה זכוי רבים.

ומענינא דחג הפסח הבע"ל:

הנה הראשון לפסח דורות (שהוא הוראה לדורות, משא"כ פסח
מצרים שהוא משונה בכמה ענינים – פסחים פ"ט מ"ח, ואינו אלא
הוראת שעה) ה' בשנה שני' ליצי"מ, ואמרז"ל (גטין ס, ב) שהקדמה
והכנה לו ה' ענין פרה אדומה. והנה פרה אדומה מטהרת את
הטמאים ומטמאת את הטחורים, היינו שאומרים לכהן (וי"א לכהן

קפז

נדפסה בלקי"ש ח"ז ע' 452 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
כבוד . . גאלדברג: אגרת נוספת אליו – לקמן רנה.

גדול – פרה רפ"ד) לך וטמא עצמך (טומאה קלה), אף שעייז תוכרח לצאת לפי שעה מבית המקדש ומעבודתך שם, כדי שעייז תהי' היכולת לאיש ישראל, אף הנטמא בטומאת מת, ליטהר וליכנס לביהמ"ק. ולא עוד אלא שנקראת חוקת התורה מטעם זה (במד"ר רפ"ט) היינו ענין כללי בכל התורה (ראה לקו"ת ר"פ חוקת). והמוסר השכל לכאו"א מאתנו – מובן.

בברכת חג כשר ושמח לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קפח

ב"ה, יום כ"ה לחדש ניסן ה'תש"ה

כבוד הרה"ג הרה"ח בנש"ק הור"ח אי"א וכו'
מוהר"י שי' ליינער

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, שנתקבל באחור זמן, וגם אח"כ, מכמה וכמה סבות, נתעכב המענה ע"ע. ואתו רוב הסליחה והמחילה.

הנה מרוב הטרדות העצומות אשר הקיפו את כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, מסר לי את מכתב כת"ר לעיין בו ולענות עליו, והנני לכתוב בה את הנלפענ"ד. ואשמח להנ"דע מאתו חו"ד הוא במה שאכתוב לקמן.

א) מ"ש: נצטערתי מאד בהגהות הקה"ק קדוש ישראל לסידור

לך וטמא עצמך: ראה גם לקמן אגרת רמ.
והמוסר השכל: במ"ש בתחלת האגרת שלפנינו.
יו"ר ועד הפועל: מל"ח.

קפח

סעיף א נדפס בקיבוץ ליובאוויטש חוב' ה' ע' 78. סעיף ג בלקריש ח"כ ע' 644 והושלמה ע"ס צילום האגרת.
כבוד . . ליינער: אגרת נוספת אליו – לקמן קצה.

תורה אור באות י"ד במזמור תפלה לדוד. ומצוה ליישב. וז"ל ההגהה (של אדמו"ר בעל ה"צמח צדק"): שמח נפש עבדך כי אליך **אדני** נפשי אשא. נ"ב (בס"א הוי').

הרב ירוחם ליינער, לונדון

תשובה. כבר הראה מקור לזה בשער הכולל – להרב רא"ד לאוואט – הנדפס בח"ב של סידור הנ"ל פי"א סכ"ג וז"ל: כן הובא בזהר בלק קצה, ע"ב. ועיי"ש במקדש מלך שהם ד' אותיות הוי'.

אבל לולא דמיסתפינא הוי אמינא: הגהות הצ"צ נעתקו מגליון הסידור שלו. וכנראה מלי שער הכולל, לי הצ"צ הם רק שתי התיבות „ס"א הוי'". וטעה המעתיק בציון ההגהה, כי מקומה היא בפסוק ח: אין כמוך באלקים **אדני**, שבס"א בא כאן השם הוי'. וכמ"ש במנחת שי.

ואם הדבר כן הוא א) יובן בפשיטות המקור להגהת הצ"צ, כי בזהר ובמק"מ שם אין הכרח כ"כ **שבפסוק** גופא נכתב הוי'. ב) יתורץ מפני מה לא הגי' הצ"צ בפסוק ח, שיש בו ב' גרסאות: אדני או הוי'. ובפרט אשר בסי' האריז"ל (להר"ש מראשקוב) שהי' מספרי הצ"צ (נמצא באוצר הספרים של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א) נדפס: שמח גוי' אליך **אדני** גוי' – כמו שהוא בכל הספרים – (ובכ"ז העיר הצ"צ שיש נ"א). אין כמוך באלקים **הוי'** גוי' – בשנוי ממסקנת המנחת שי וממה שכתוב בכ"מ **אדני** – וע"ז לא העיר.

ב) מ"ש על ענין הוראת מקור לדרז"ל (וכמו בנדו"ד) „שהוא שמוש חכמים, שזהו לתרץ ולישב דבריהם, כמ"ש רשיז"ל ברכות מ"ז" –

לכאורה לא דק בזה. כי לפירש"י, גם אם יודע המקור, אבל אינו יודע **הטעם והסברא** מיקרי לא שימש ת"ח, וכמובן מלי רש"י בסוטה (כב, א), ולפ"ד רש"י עיקר התלמוד, שזהו הנק' בברכות וסוטה שימש ת"ח הבא לאחר שקרא (מקרא) ושנה (משנה) – הוא ידיעת טעמי ההלכות התלולים **בסברא**, וראי' חזקה לדעת רש"י זו – בברכות שם דקאמר דאף דתני ספרא וספרי בכ"ז מקרי לא שימש ת"ח, והרי בספרא וספרי הדינים – ברובם המכריע – מובאים ביחד עם הכתוב המשמש מקור להם.

אבל זהו דעת הרמב"ם והש"ע – דפליגי בזה אפירש"י – דגם ידיעת

המקור נכנס בכלל תלמוד (והא דברכות שם יש לתרץ ואכ"מ). ויעויין בזה בקו"א להל' ת"ת (לאדמו"ר הזקן) רפ"ב.

ג) מה שהעיר שיש כאן ענין דמצות כבוד אב – אף שהוא דור רביעי – צ"ע, ובפרט אם – כנ"ל, זהו הגהת אדמו"ר הזקן וא"כ בת באמצע הדורות – יעויין שו"ע יו"ד סר"מ סכ"ד: י"א כו', ועיי"ש בנ"כ ובביאור הגר"א, ואפי' לדיעה השנית שם שכי ואינו נ"ל כו' י"ל שהוא דוקא אבי אביו, וכמו שמסיים וראי' ממדרש, דבמ"ר קאי באבי אביו, אבל אין לנו ראי' אלמעלה מזה, דקאי גם בזה מצות כבוד או"א, ועייין רמב"ם (הל' עדות פ"ג ה"ה) האב עם בן בנו פסול ועם בן בן בנו . . . כשר. ובנ"כ שו"ע יו"ד ר"ס רמ"ה לענין ת"ת – חלוק דבן בנו ובן בן בנו, ובהל' ת"ת – לאדמה"ז – פ"א ס"ח וט'.

ואע"פ שאין ראי' אבל קצת רמז להיפך יש להביא, שגם לאחר כמה דורות מקום ישנו לכבוד או"א ממרז"ל (ב"ב צא, ב) עה"פ וישם כסא לאם המלך – שזהו רות – וכמובן אין זה אלא רמז בעלמא.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן

כיון אשר תוכן סעיף א' הנ"ל בטח יענין את הרבים, הנני מרשה לי להדפיסו בקובץ ליובאוויטש במחלקת „תשובות וביאורים“. וזכות הרבים, הקוראים ומתענינים בדברים אלו, ע"י כת"ר בא הוא.

כבוד אב . . . דור רביעי: ר"ל שבוה שכי"ק אדמו"ר מוהרי"צ ג"ע (שאליו כתב כזה כנ"ל) ימצא מקור להגהת הצ"צ, יקיים מצות כבוד אב, אף שהוא דור רביעי לו. בהמשך לזה גם לקמן שם.

קפט

ב"ה, ד' סיון, תש"ה

כבוד הנעלה והנכבד וו"ח אי"א נו"ח וכו'
מר אלכסנדר כהן שי

שלום וברכה!

זיכער ווייסט איר אז אונזער פריינט מר סטולמאן שי האט ארויסגעשיקט דעם טשעק פאר דעם „מרכז לעניני חנוך“, און בא דער געלעגנהייט וויל איך אויסדריקן אייך נאכאמאל א הערצליכן דאנק פאר אייער השתדלות, טרחא און ארבעט אין דעם. סיי אין עבר און הווה, און סיי אויך, ווי מיר אלע האפן, אין עתיד. דעם עיקר „ישר כח“ האט איר פון די זאכן אליין וועלכע ווערן אפגעטאן און קענען ווייטער אנגעפירט ווערן, דורך די דאניישן.

בא דעם ערשטן דיבור בשעת מתן תורה: אנכי ה'א אשר הוצאתיך מארץ מצרים – פרעגט מען (צום ביישפיל: אבן עזרא שמות כ, א) עס האט דאך געדארפט שטיין א גרעסערע זאך: אשר בראתי שמים וארץ ואשר עשיתך – אחוץ דעם וואס דאס איז א גרעסערע זאך, אשר בראתי שמים כו" צוגלייך א שטארקער טעם פאר אלע דורות, אין דער צייט ווען „אשר הוצאתיך מארץ מצרים“ האבן דאס געזען נאר יענער דור, און די הויפט וויכטיקייט פון דעם איז אויך געווען נאר פאר זיי.

חסידות ענטפערט אויף דעם:

די בריאה איז דאך: מאכן פון און – יש, אויף דעם איז די הארה פון גיטליכקייט, וועלכע איז שייך צו עולמות. יציאת מצרים אבער, וועלכע האט געקענט פארקומען נאר דורך אותות ומופתים (דברים ד, לד) – דאס הייסט דורך ארויסנעמען דעם יש פון די פרינציפן און גבולים פון דעם יש און דער בריאה (דאס איז אויך דער רמז פון ווארט „יציאת

קפט

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . נקרא גם אלחנן (קאווען), אגרות נוספות אליו – לקמן קצת. ר. רמט. רעא. שדמ. תב. סטולמאן . . . טשעק: ראה אגיק אדמור' מוהריי"צ ג"ע ח"ח אגרות ב'תרסד. ב'תשח, שתרומה זו נתן למליח ע"פ הוראת כ"ק אדמור' מוהריי"צ ג"ע, והו' שמסיים כאן „אנחייזונג . . . שליט"א“. אשר הוצאתיך . . . בראתי: ראה גם לקמן אגרת רלא.

מצרים" - ארויסגיין פון מצרים - גבולים, ווי אין איכה א, ג) - דא איז געווען אסך א העכערער גילוי פון אלקות. און דערפאר ווערט יציאת מצרים דערמאנט בא מתן תורה, וועלכע איז אויך העכער פון בריאה און גבולים.

להבדיל, בא מענטשן איז אויך אזוי: אויסלערנען - זיך אדער א פריינט - גיין אויף א גוטן וועג פון אנהויבס אן איז, לפי ערך, א לייכטע זאך. אויב אבער מ'דארף איבערמאכן פרינציפן און ארויסגיין פון גבולים אין וועלכע מ'האט זיך איינגעלעבט, און זיי האבן זיך נאך ארויסגעוויזן, אין אייניגע זאכן, פאר ריכטיק, אבער אין א באשטימטן פאל שטערן זיי - איז דאס יציאת מצרים וגבולים - וועלכע איז פיל שווערער.

און אין דעם האף איך, טייערער מר. קאווען, וועט איר אויך העלפן מר שטולמאן ער זאל קענען ארויסגיין פון זיינע גבולים און פרינציפן און אננעמען אין פולער מאס די אנווייזונגען פון כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. און זיכער, ווי ביז יעצט, וועט איר אין דעם אויך האבן א סוקסעס.

מיט גרוס וברכת החג

הרב מנחם שניאורסאהן

י"ר ועד הפועל

פ. ס.

בייגעלעגט: א) א קאפיע פון מיין בריוו צו מר שטולמאן.

ב) סופלעמענטערי סטיינטמענט פון אקאונטענט.

ג) פאבליקיישאנס „של"ה" און „שבועות".

י"ר ועד הפועל: מל"ח.

בריוו צו מר-סטולמאן: באנגלית.

קצ

ב"ה, יום ב' כ' מנ"א, תש"ה

הו"ח אי"א ורב פעלים חו"ב וכו'
התמים הרה"ג הר"א שי העכט

שלום וברכה!

במענה על שאלתו: הסי' מערכת האלקות הוא לר' פרץ הכהן בר' יצחק אחד מגדולי המקובלים בזמן הרמב"ן, והצ"צ בדרוש ג' שיטות (נדפס בסו"ס דרך מצותיך ח"ב) מזכירו כמה פעמים ומשתדל לתרץ כמה מדרושי רבינו הזקן אליבא.

גדולתו מובנת גם מזה שכמה דורות אח"ז התעסק המקובל ר' יודא חיים – שאותו שיבח האריז"ל, כמ"ש בתו"א ד"ה ויאמר כו' הן האדם – בעשית פירוש על ספר מערכת האלקות.

מ"ש בשמו „כי הא"ס אשר זכרנו איננו רמוז לא בתורה כו"ו

פי' הדבר מובן, עפ"מ"ש בכמה דרושים בדא"ח, ומהם בשרש מצות התפלה בתחלתו, וז"ל:

מה שיחסו המקובלים שמות אלקיים למדות פרטיים כמו שם א-ל בחסד כו' אין הכוונה על גוף הספירה ממש כו' שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו וכשאנו קורים בתורה שם מן השמות הידועים שהוא ית' נק' בהן כוונתנו וכ"ה הפירוש באמת על עצם האלוה ית' כו' שמציאותו מעצמותו כו' באמת כן הוא דכונתנו בזה לבורא עולם כשמאיר ובא במדת חסדו כו', ונמצא אע"פ שהן עשרה שמות כו' האא"ס המתפשט בתוכן אחד הוא כו' ולו אנו מכוונים בקריאתנו כו' אבל הוא ית' מצד עצמותו ממש אין שום שם שיוורה עליו, כי אינו נתפס בשום אות או מדה ח"ו כמ"ש כל המקובלים עכ"ל.

ועייג"כ באח"ב (מב, ב) וז"ל: קדם דברא קוב"ה כו' אסור למיעבד ל' צורה ודיוקנא בעלמא לא באות ה' ולא באות י' ואפילו בשמא קדישא ולא בשום אות ונקודה בעלמא אבל בתר דעבד האי דיוקנא

קצ

נדפסה בלקו"ש חט"ו ע' 491 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
הו"ח . . העכט: אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א קמז, לקמן רט, רמ, רפג, רפח.

דמרכבה דאדם עילאה נחית תמן ותקרי בההוא דיוקנא הוי בגין
דישתמודעון לי כו' וכד אסתלק מנה לית לי מדה ולא דמיון ולא
צורה כו' עיי"ש באריכות.

ובהקדמת ת"ז (במאמר אליי) ואנת לית לך שם ידיעא כו' ועוד
בכ"מ.

ומוכרח הוא מסברא גם בהשקפה ראשונה, כיון שכל שם הוא
מגביל, נותן איזה ציור חיובי או שלילי עכ"פ, ועצומ"ה ית' אין כל ציור
שייך בו. ועיין שלי"ה בתחלתו עד"ז.

ומה ששאל לרמז בנגלה, הנה מפורש הדבר בשמ"ר (פ"ג ה"ו, הובא
בשרש מצות התפלה שם) א"ל הק' למשה שמי אתה מבקש לידע לפי
מעשי אני נקרא כו' וכשאני מרחם על עולמי אני נקרא הוי' כו' עכ"ל.

ועייג"כ בהמשך רס"ו ד"ה כל השונה הלכות בענין שם הוי'
שבעצמות שאין בו אותיות.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קצא

ב"ה, כ"א מנ"א מחרת היא"צ של אבא מארי, תש"ה

כבוד הרה"ח הו"ח אי"א נכבד ונעלה כו'
מהר"ח שי' האוולין

שלום וברכה!

במענה על מכתביו ובפרט על מכתבו האחרון מיום כ"ה תמוז

יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

. . .

אגרת נוספת מיום זה — ראה לקמן — רכא.

קצא

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . האוולין: אגרות נוספת אליו — לעיל קצט, ובהנסמך בהערות שם.

א) הנה ברך לקחת, לאירוסי בתו תי' עם ב"ג, שתהי' החתונה בשטומ"צ ויהי' הבנין בנין עדי עד על יסודי התומ"צ בדור ישרים יבורך.

ב) קבלתי אתמול מאמר הרש"ג שי' ע"ד חגיגת חג הגאולה והיובל (התמונה טרם נתקבלה) ובודאי ישלחו לכאן גם מכתבי הברכה שקבלו מאלו שהזמינום להחגיגה וענו ע"ז בכתב, כן אציע שיבואו בקשור עם ב"כ המארגען זשורנאל במחנם, שיכתוב ע"ד החגיגה בהקורוספאדענץ ששולח בקביעות מהתם להמארגען זשורנאל.

ג) עדיין לא נענתי על שהבטיח לברר אצל משמש בעהמ"ס תו"ח וכו' שבמכתבי מיום כ"ג טבת, ובודאי יענה בהקדם.

ד) בבקשה לתת בשמי בקשר עם היא"צ, מכסף המל"ח ומחנה הנמצאים אצלו לכולל חב"ד מאה דולר ולישיבת תורת אמת שמונה עשר דולר, והכנסתי תמורתם כאן, כן עשרים וחמש לחברת תהלים העולמית.

ה) מחיר ספרי הוצאות שולזינגער בפתקא בפ"ע, מחיר הלקו"ת הוא, עתה בשביל ישיבות חמש דולר (שני החלקים ביחד) משאר ספרי הוצאותינו – יראה על הספרים גופא, וע"ז צריך עוד להוסיף הוצאות המשלוח שרבו מאד, ומוכרחני לשנות עוה"פ על דברי מאז ולהדגישם כפול: אשר חוסר האמצעים ב"קה"ת מונע בפו"מ לכמה וכמה ענינים. מה שקבלו ממקומות שונים, וכן המגיע מהם, עולה זה מכבר לחשבון גדול ביותר, והנני מציע עוה"פ – כמ"ש בס"ז ממכתבי דכ"ג טבת – לשלוח לנו תפילין וכפי המפורט שם. קבלנו ממנו ב' זוגי תפילין אבל מחירם גדול, בערך המחיר דתפילין א"י פה וכנראה אשר נקנו אחד אחד, והצעתנו אשר יקנה בבת אחת מספר נכון של תפילין, ובודאי יהי' המחיר זול הרבה יותר ומטובו להודיע בחוזר עד"ז.

ו) בבקשה לשלוח לכאן על חשבוננו העתקת ביאורי הרשג"מ שנמצאו אצל הרב טקץ, כמס"כ במכ" דכ"ג אייר, ות"ח מראש.

הרש"ג: כנראה ה"ר שמעון גליצנשטיין. החיבור נדפס בקובץ ליובאוויטש חוב"ס ע' 69.
חג הגאולה והיובל: י"ב תמוז תשי"ה, ראה הקדמה לסה"מ קצת ת"ש (ובכ"מ): א) חמישים שנה של עסקנות הכלל. ב) עשרים וחמש שנה של נשיאות חב"ד. ג) חיי שנה לגאולה ממאסרו.
בעהמ"ס תו"ח: בעל המתכנן ספר תורת חסד.
במכתבי מיום כ"ג טבת: דלעיל קעט. "אולי יש אצלם איזה שו"ת או חידושים מהצ"צ שלא נדפסו ע"צ".
ביאור הרשג"מ: כנראה צ"ל הרשג"א (— ה"ר שמואל גרונם אסתרמן), לתניא. ראה גם לקמן אגרת ריח.
אצל הרב טקץ: דוב. ראה גם לקמן אגרת רסא.

ולסיים בד"ת, המשך למש"כ במכתבי הקודם מה ששמעתי מאבא מארי ז"ל ובפ"י המשנה (מקואות ספ"ז) מחט שהיא נתונה כו' ע"פ דא"ח

אפ"ל, לפענ"ד, פי' בבא הקודמת בעבודה וע"פ יסודי דא"ח, (ויש להעיר בה: א) „יורד וטובל“ מיותר ב) חבילי עצים וחבילי קנים מ"ל לאשמועין תרומיהו ג) חבילי וחבילי מיותר).

וי"ל בקיצור: מי מקוה היינו דבר המטהר ובכלל הוא ענין התבוננות הראוי, וכמ"ש הרמב"ם סוף הלכות מקואות, הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא, ואעפ"כ רמז יש בדבר . . . הביא נפשו במי הדעת כו', **טבילה** אותיות הביטול היינו הביטול הבא כתוצאה מההתבוננות „הבכך“ שלה, יעוין בסידור סד"ה כונת המקוה, וצ"ל מים שכל גופו עולה בהם, וגם במעין כן הוא הדין, כי באם לאו אם חלק מגופו לא נכסה בהם, ה"ז הוכחה שאין הביטול ביטול אמיתי.

והנה **מקוה שמימי מרודין**, היינו שהמים יש בהם כשעור, ובכ"ז אין כל גופו מתכסה בהם ובפרט הוא אם יטבול רגליו ראשו מגולה או להיפך, או – בטובל מושכב – צדו הימיני מכוסה והשמאלי נשאר מגולה, או להיפך.

כי בכלל באדם ב' עבודות: תלמוד ומעשה. ויש לך אדם המבין בשכלו הטוב לפניו, אבל אינו יכול להעמיד ע"ע לנצח תאותו בעשי בפועל, או להיפך – המצוין בטבע אבל חפשי בדעות, וכן יש מי שתקל עליו העבודה דעשה טוב ימין מקרבת וא"י לעמוד בנסיון דסו"מ שמאל דוחה או להיפך – ע"ד שבמ"ת לא רצו בני ישמעאל לקבל לא תנאף ובני עשו – לא תרצח – וכיון שבהתבוננות מצ"ע אין חסרון, שהרי המים יש בהם כשעור, ובכ"ז אין כל גופו נכסה, שאינו בטל, עכצ"ל שחסר אצלו ענין הקבלת עול, ולכן **לא מיבעיא** (ר"ש. רא"ש) **דע"י אבנים** (דומם, לא גבה לבי גו' שויתי ודוממתי קב"ע) שיניח במים (יערב בהתבוננות) יכול לטבול וליטהר, אלא שנטהר אפילו ע"י נתינת **חבילי עצים** – צומח, מדות, הקדמת עבודת האהוי"ר לאלקות, אלא שצ"ל **חבילי דוקא**, כי במדה **אחת** לא ינצח את היצה"ר, וצ"ל ונאספו שאר **כל העדרים** (כשנ"ת בלקו"ת בי' וידעת בתחלתו) –

עוד זאת כיון שהמוח שליט על הלב וההתבוננות שבמוחו לא הועילה, צ"ל דוקא **כובש עליהם אבנים** (ר"ש. רע"ב) על האהוי"ר, לערב בהמדות קב"ע, כי באם לאו יטה השכל אותם ג"כ ע"פ דרכו.

מה אדמו"ר שליט"א

– ועפ"ז יומתק תיבת „בובש" שבמשנה, כי הכבישה ג"כ עיקר היא.
ולא שהתנא משמיענו עצה טובה בעלמא איך יתנהג כדי שיתפחו
מים. וק"ל –

והנה ב' אופנים במדות הן מצד מקורם: א) ע"י התבוננות בסוכ"ע,
עלדאת"כ ב) ע"י התבוננות בממכ"ע, עלדאת"ג

הן מצד מהותם: א) ע"ד מדות דתהו ב) ע"ד מדות דתקון
וזהו החילוק בין קנה (רך כקנה, חלול בקרבו עיקר גדולו על המים
– ראה ביאורה"ז פקודי ד"ה ולזמנין) – לעצים סתם,

וכיון דיש בזה מה שאין בזה, כמבואר בכ"ד, (יעוין ג"כ ד"ה לעולם
יהא רך כקנה תשג"ה) נקט מתניתן לתרווייהו **חבילי עצים או חבילי
קנים**

והבחינה שהועילה עבודה הנ"ל כי צריך לבחינה כיון שהי' ע"ע
חשוד כו' הוא **שיורד** – דבטיש וירד מגסותו – ואז מבטיחה מתניתא
מלכתא – וטובל – אותיות בטול.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

י"ר ועד הפועל

קצב

ב"ה, כ"א מנ"א, ה'תש"ה

כבוד הנהלת כולל חב"ד בירות"ו ובראשם הרה"ג הרה"ח
הנודע לתהלה משכיל על דבר טוב וו"ח אי"א וכו' ש"ב
מוהר"ר שי"ל שליט"א

שלום וברכה!

מכתבם מכ"ז בתמוז קבלתי ות"ח על אשר סדרו כל עניני שנה
הראשונה ויום היא"צ כדבעי.

י"ר ועד הפועל: מחנ"י.

קצב

מהעחק המזכירות.

מוהר"ר שי"ל: אליעזרוב. אגרות נוספת אליו – לעיל קצת, ובהנסמן בהערות שם.

ויקבלו מאה דולר מהרה"ג והרה"ח כו' מהרה"ה שי' האוולין לקופת הכולל ממני על ההוצאות הכרוכות בכל הנ"ל, בצרוף תודה מקול"ע.

ויש להעיר במרז"ל (שבת קנב, ב ושם זח"א רכו, רע"ב) דלאחר י"ב חדש דהיינו ביום ומיום יא"צ הראשון, הנשמה עולה ואינה יורדת, ויש להוסיף טעם בצדיקים, דהנה צדיקים ביום פטירתם הם במדרג' נעלית ביותר

- יעוין במקומות המצוינים במעבר יבוק מ"א פי"ז, ועייג"כ במצו"ד מ"ב ב' יו"ד -

ונודע שביום הפטירה „כל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו למעלה בבחי' העלם והסתר מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה בעת פטירתו"

- לשון רבינו הזקן באגה"ק סימן כח, וי"ל שזהו כוונת רז"ל (אבות פ"ו) שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו כו' אלא תורה ומע"ט בשעה ממש -

וא"כ גם לתקופת השנה - דהיינו יום היא"צ - כן הוא וכידוע שכל ענינים התלויים במועדי השנה חוזרים וניעורים בכל שנה ושנה במועד זה,

ואדרבה, מצד הענין שת"ח אין [להם] מנוחה גם בעוה"ב והולכים מחיל אל חיל - ה"ז עלי' ביתר שאת מיום הפטירה (ולהעיר מאגה"ק סי' יד).

והנה מצד זה דעולה ואינה יורדת, איתא בשער המצות ס"פ ויחי דבשבת שלפני תשלום היב"ח עולה ושוב אינה יורדת ול"ד ביום היא"צ, משא"כ ע"פ טעם הנ"ל, ועדיין צ"ע.

בבקשה להתפלל בעד בריאות ושלוש אמי מורתי תי' לאורך ימים ושנים טובות

ובברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קצג

ב"ה יום ו' ח' אלול תש"ה

כבוד הו"ח אי"א מו"מ באמונה הנדיב הנכבד וכו'
התמים הרש"ד שי' גאנעלעס

שלום וברכה!

ע"י ידידנו התמימים הרה"ג והרה"ח איש רב פעלים ובעל מרץ כו'
מהרש"א שי' קאזארנובסקי והנכבד והנעלה עוסק בצ"צ באמונה וכו'
מהורד"ב שי' חאסקין הגיענו תרומתו לתכלית הדפסת (מימיוגראף)
שיחות קה"ק אדמו"ר (מהרש"ב) נ"ע.

ולמותר להאריך ברום ערך ענין זה ובגודל הנחת רוח לנשמת
הצדיק הנעשה עי"ז, כי ע"י תרומתו הנ"ל ניתנת האפשרות שכאשר מי
שהוא ילמוד שיחה זו, הנה שפתי הצדיק דובבות בקבר ונשמתו
בישיבה של מעלה (לשון תוד"ה אגורה יבמות צו, ב) ומי לנו גדול מדוד
המע"ה, והשתוקק וביקש מרבש"ע שיהי רצון מלפניו שיאמרו שמועה
מפיו ועי"ז יגור בשני עולמים, היינו שיהיו שפתותיו דובבות כו'.

והנה באומר שמועה מפי אומרה, הרי רק בשעת האמירה מקיים
תשוקת הצדיק שיהיו שפתותיו דובבות כו', משא"כ הנותן מהונו
לכתיבת והעתק ספרי הצדיק, הרי בכל שעה ושעה שאיש אחד, בקצוי
התבל אפילו, ילמוד בספר זה, מעורר הצדיק זכות על האיש שעל ידו
נתפרסם הספר.

– והנה כל זה הוא דבר השווה לכל אדם, וזכות יתרה לכת"ר אשר
זכה להיות מתלמידיו, ויעויין זהר ס"פ בחקתי בענין כבוד אב, שזה
מוטל על הבן גם לאחר הסתלקותו של האב, לאוקיר לאבוי בתרי
עלמא, וידוע מרז"ל עה"פ ושננתם לבניך אלו **התלמידים** שתלמידיו של
אדם קרוים בנים וכמ"ש בספרי הובא ברמב"ם הל' ת"ת בתחלתו.

וכיון שכל ענין הוא מדה כנגד מדה, קרוב לומר, שכמו שע"י

קצג

מהעתק המזכירות. בראשה נרשם, ראה בהוספות במכ' לריווקין – היא אגרת רה דלקמן.

כבוד . . גאנעלעס: אגרת נוספת אליו – לקמן רטו.

שיחות . . נ"ע: תורת שלום. ראה גם לקמן אגרות ריא. רטו.

אמירת השמועה הצדיק גר בשני עולמים, כמו"כ גם שכר המשתדל הוא
הן ברוחניות הן בגשמיות, ברוב טוב גשמי ורוחני.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

ג.ב. הבקשה וקפידא שיאמרו שמועה בשמם נזכר בדחז"ל: בדוד
המע"ה, ר' יוחנן (שניהם ביבמות שם) ור' ששת.

וע"כ צ"ל אשר הענין דאגורה באהלך עולמים נוגע לשלשה אלו
יותר משאר כל אדם, וי"ל הטעם ע"ז: א) דוד השתדל ביותר שימחל לו
אותו עון **ושידעו** כל ישראל שנמחל לו, וכדאי בשבת (ל, א) וסנה' (קז,
א ושם). והנה אם אין הרב דומה למלאך כו' אין לומדין תורה מפיו,
וכמארז"ל (חגיגה טו, ב, ויעויין לח"מ הל' ת"ת ריש פ"ד) ולכן דוד בפרט
השתדל שיאמרו שמועה מפיו, שע"ז יודע ג"כ שנמחל לו אותו עון.

ב) ר' יוחנן, מתו בניו כדאיתא בברכות (ח, ב, וראה סה"ד בערכו
אם אח"כ נולד לו בן) וכדי שלא ימלא הק' עליו עברה, צריך הי' להניח
תלמידים הראויים ליורשו וכמ"ש בבב"ב (קסז, א), ולכן הוא בפרט
השתדל שיאמרו שמועה מפיו.

ג) ר' ששת, איתא בשער הגלגולים (סוף הקדמה ד') ובס' הגלגולים
(פ"י) בפ"י מה שהי' ר"ש אומר חדאי **נפשאי** לך קראי לך תנאי כו' אשר
ידע ר"ש כי הי' בראשונה בגוף בבא בן בוטא והשלים נפשו ולא חסר לו
כ"א דבר מועט וע"ז נתגלגלה נפשו שנית ברב ששת, ובאופן זה הסדר
הוא, אשר עיקר השכר של התומ"צ שעושה בגלגול הב', הוא רק לצורך
נפשו ולא גופו השני, כי בזמן התחי' תחזור נפשו אל הגוף הא' שבו
עסק בתומ"צ **רוב** הצריך לו, ולכן הי' גופו – של ר"ש – עצב, והי' אומר
חדאי נפשאי דוקא ולא הגוף,

ונראה, לפענ"ד, לומר דכ"ז הוא בשאר תומ"צ, אבל כשיאמרו
שמועה מפי רב ששת, שאז צ"ל **שפתים** דובבות בקבר **בעוה"ז** פשיטא
ששפתי גוף ר"ש יהיו דובבות, ולכן השתדל הוא בפרט שיאמרו שמועה
מפיו (ובכ"ז אמר חדאי **נפשאי** לך קראי כו' כי זה הי' אומר על ת"ת
שלו כדאיתא בפסחים סה, ב משא"כ שיאמרו שמועה כו' הוא מה
שלמד תורה לתלמידיו, וק"ל).

יו"ר ועד הפועל: מל"ח.

בזמן התחי' . . . הגוף הא': השה לקמן אגרות ר. רה. רט.

קצד

ב"ה, יום י"ב אלול תש"ה

כבוד הו"ח אי"א נו"מ נו"נ וכו' מהור"מ שי' הכהן

שלום וברכה!

מכתבו קבלתי, ונמסרו, כל ההמחאות ששלח כפי הוראתו, ובודאי כבר הגיעו הקבלות מכאו"א.

אודה בעד איווי הצלחה בעבודתנו להפיץ מעינות חב"ד חוצה, ויה"ר שתקוים ברכתו, שבודאי יוצאת מקול"ע, וכת"ר, כהן, נוטל חלק – בעבודה – ובמילא גם בשכר הבא עי"ז. ובכיון הנני כותב, **בעבודתנו** כי עבודה זו שלו היא בעיקרה, ובעבודה זו **בטוח** הוא אשר שלו היא ובחלקו נפלה.

כי הנה, בכלל, הרי בבחור האדם דרכו בחיים ועסקיו, אינו יודע בבירור אם כיון אל חלקו בבחירתו – וכמארז"ל (פסחים נד, ב) ז' דברים מכוסים מבנ"א ואלו הן כו' ואין אדם יודע במה משתכר – לא כן ענינים שאינם תלויים בבחירה וניתנו לו מלמעלה, **שבודאי** אליו הם שייכים **ובהם** צריך הוא לשמש את קונו, שזהו תכלית בריאת האדם עלי אדמות וכמארז"ל (משנה סוף קדושין) אני נבראתי לשמש את קוני. ובפרט ענינים אלו הם כל הדברים הניתנים לאדם מלידה. ולדוגמא אם הוא ישראל, **לוי** או **כהן**.

והחילוק בין סוגים אלו בכלל – אף שכאו"א מהם כלול מכולם – כתוב בתנ"ך שנוי ברז"ל ונפסק להלכה למעשה ביד להרמב"ם:

(א) בחלוק בין לוי לשאר ישראל וז"ל (סוף הל' שמטה ויובל): (שבט) לוי . . . שהובדל לעבוד את ד' ולשרתו (הכונה על עבודת המקדש, וכמ"ש בהל' כהמ"ק רפ"ג), ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים – (ומפני שכל סוג מכהן לו"י כלול מכולם לכן מסיים שם: ולא שבט לוי בלבד אלא כל כו' ועייג"כ יומא כו, א).

– ובזה נכללו גם כהנים. (ב) מוסיף הכהן על הלוי, אשר (הל'

קצד

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 398 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
כבוד . . . הכהן: שאיעזרו"ש. אגרת נוספת אליו – לקמן דש.

כהמ"ק רפ"ד) הובדלו מכלל הלויים לעבודת הקרבנות – כמש"נ (דברים לג, יוד), יורו משפטיך – דקאי על כל השבט וגם הכהנים בכלל – ישימו קטורה גו' – דקאי רק על הכהנים,

והנה קיום הציווי דיורו משפטיך ותורתך – יכול להיות בת"ת לרבים איזה לימוד שיהי, ישימו קטורה וכליל, אשר עתה הוא התפלה שכנגד תמידין תקנו, וריה"ו אמר, מנחה כנגד קטורת תקנוה (תוד"ה עד ברכות כו, ב, ועייג"כ לח"מ בהל' תפלה פ"ג ה"ב) – יכול להיות ע"י שמעורר את חברו לעבודת התפלה והדבקות בבורא באיזה אופן שיהי,

אבל ב' הענינים יחד, יורו תורתך וגם כליל, תורה ותפלה, ששניהם מוטלים על הכהן כנ"ל, זהו דוקא ע"י תורת חסידות חב"ד, שהיא הכוללת גם שתיהם: תורה ביר"ש ועבודת התפלה ע"י חב"ד.

וגדול המעשה יותר כו' – שעל כבו' הי' לארגן ועד במקומו אשר יקח ע"ע בל"נ, מס קבוע, סכום נכון מדי חדש בחדשו מוקדש לסיוע בעבודתנו, עבודתו שלו ושלנו, עבודת ההדפסה והפצת הספרים המו"ל ע"פ הוראות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

בברכת כוח"ט ולא לתר לתשובה – לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קצה

ב"ה, יום ג', י"ב אלול, תש"ה

כבוד הרה"ג הרה"ח בנש"ק הו"ח אי"א וכו'
מהור"י שי' ליינער

שלום וברכה!

במענה על מכ', הנני מתחיל מן שאלתו העיקרית, והיא:

מס קבוע: ראה גם לקמן אגרת שעה.
יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

קצה

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 459. קטע האחרון בחי"כ ע' 644 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
כבוד . . ליינער: אגרת נוספת אליו – לעיל קפח.

א) כתב רבינו הזקן בסידורו – אחר הלל: בר"ח . . אומרים כאן שיר של יום . . ברכי נפשי . . קדיש יתום . . קוראין ד' גברי קדיש על ס"ת ואח"כ אומרים אשרי ובל"ג ומכניסין ס"ת להיכל ואח"כ אומר הש"ץ ח"ק . . ומסירין התפלין בר"ח קודם הקדיש. – וצע"ג שהרי כתב בפע"ח שער ר"ח רפ"ג: והרב ז"ל לא הי' מסיר התפלין עד שגמרו כל הקדיש שלאחר חזרת ס"ת בהיכל קודם מוסף ואח"כ חולץ תפלין והתפלל מוסף, וכ"ה בש"ע לאריז"ל – ואין לומר שזהו רק הנהגת האריז"ל אבל לא הלכה לרבים, שהרי כתב במ"ח (מסכת ר"ח פ"ג מ"ב) ואחר הקדיש של ובא לציון יסיר התפלין, וכ"כ בסידור הר"ש מראשקוב (בס' נגיד ומצוה שציין כת"ר לא מצאתי זה).

ולכאורה תוגדל הקושיא ביותר, כי מלבד הנ"ל הנה עוד בכמה מקומות מפורש הדבר שמסירין התפלין אחר הקדיש ולא לפניו, והיינו: בש' הכוונות (ענין ר"ח), שנהגו להסיר התפלין קודם תפלת מוסף אחר קדיש שאומרים אחר חזרת ס"ת להיכל. בס' קול יעקב לרי"ק, אחר קדיש קודם מוסף צריך לחלוץ התפלין. ועוד.

– בס' מאסף לכל המחנות או"ח סי' כה ס"ק קל"א ציין לשו"ת חרדב"ז ח"ד ס"פ, שו"ת דבר שמואל סי' קיב, מחזיק ברכה אות טו, קשר גודל סי' ג' אות ל', שלמי צבור דף מ"א ע"ג, זכור לאברהם ח"ג אות ת', סידור בית עובד אות א' אחר סדר הלל, חסד לאלפים אות יג, בן איש חי ויקרא אות יז, כף החיים אות צ"ד – שכל אלו כתבו שמסירין התפלין קודם מוסף. וצל"ע שם אם מפורש בדבריהם: קודם או לאחר קדיש, ואין ספרים אלו תח"י.

ולברר דעת רבינו הגדול – שכן נוהגין בכל ביהכ"נ חב"ד, י"ל, בחקדם מנהג זמן חליצת תפלין, עפמ"ש בשו"ע או"ח סכ"ה, שיש בזה ד' מנהגים. שנים מהם: אחר עלינו או אחר ק"י שאחר עלינו. ואין זה שייך בר"ח שחולצין התפלין קודם מוסף. ואין לנו לדון אלא ע"ד שנים הנשארים, והם: מנהג העולם לחלוץ תפלין אחר קדושת ובא לציון, ומנהג ע"ד הקבלה לחלוץ אחר שאמר בהם ג' קדישים – (בגירסא זו החזיק רבינו הגדול – בש"ע שלו סי' כה סל"ז – ואליב"י אנו דנין) – ולכן אין לחולצם עד לאחר קדיש שלאחר ובא לציון, שאז, ביחד עם הקדיש שלאחר שמ"ע ושקודם ברכו, ה"ז ג' קדישין, וע' לקמן בזה.

– ומדאין מחלקין בין אם הוא יום הקריאה, שאז יש גם הח"ק שאחר קרה"ת ונשלם מספר הקדישים מלבד הקדיש שלאחר ובא לציון

גואל, עכצ"ל שאין קדיש זה במנין, כי אינו שייך להתפלה כ"א לקריאת התורה -

והנה כ"ז הוא בימות החול. אבל בר"ח, שכתב רבינו שאחר הלל יאמר שיר של יום וקדיש אחריו, הרי נשלם מספר ג' הקדישין **מלבד** הקדיש שלאחר ובל"ג, וא"כ תיכף אחר קדושה דובא לציון כבר יש בידו ג' קדישין וד' קדושות. וכיון שאין **הכרח** שיהיו תפלין עליו בשעת אמירת הקדיש שקודם מוסף, הרי, אדרבה, **הכרח** הוא שיחלוץ אותם קודם הקדיש, כי קדיש זה שייך לתפלת מוסף (שלעולם אין מתחילין תפלה בלי קדיש לפני), ולכן צריך לסומכם בכל מה דאפשר, וכמו דמוכח בנ"כ השו"ע או"ח סי' רצ"ב. וראה שו"ע רבינו שם. ולכן כותב רבינו שחולצין התפלין קודם הקדיש דוקא.

אבל כ"ז הוא לפי סדר רבינו שאומרים שש"י וק"י קודם ובל"ג, אבל לפי הסדר בסי' קול יעקב, שכתב: ואברהם זקן כו' ומוציאין ס"ת כו' קדיש אחר הקריאה כו' אשרי ובל"ג קדיש. - ועד"ז הוא בכל מקומות הנ"ל - שלא הזכירו אמירת שש"י קודם ובל"ג

- (וצריך בירור אם לא היו אומרים אותו כלל או שאמרוהו אחר מוסף או אחר התפלה. ובסי' תכ"ג איתא דמנהג ספרד לומר ברכי נפשי אחר מוסף, ועיין מ"ש בשם שכנה"ג שברכי נפשי נהגו לאומרו בר"ח **במקום** שש"י, אלא שהוא ערער ע"ז, ועיין לקמן בזה) - ולכן היו חולצין התפלין דוקא אחר קדיש דובא לציון, כדי שיהי' ג' קדישין.

וע"פ כהנ"ל יומתק ג"כ לשון רבינו בסידורו שם: אומרים **כאן** שיר של יום, דלכאורה תיבת „כאן" מיותרת, וע"פ הנ"ל מובן כי בא להוציא ממנהגים אחרים הנ"ל, ומדגיש **זה** ביחוד, כי בזה תלוי ג"כ זמן חליצת התפלין: לפני הקדיש או לאחריו.

(ב) ואין להקשות דא"כ נפלנו מן הפח אל הפחת, דרצינו לתרץ שיסכימו דברי רבינו הזקן למ"ש בכתהאריז"ל בענין חליצת התפלין בר"ח, וע"פ התירוץ הנה יחלוק עליו רבינו בענין אמירת שיר של יום, אתמהה.

וי"ל דהנה שיר של יום ג' דעות באמירתו: (א) אינו בסדר התפלה כלל, ולכן או שאין אומרים אותו כלל (בסידור רס"ג אינו, וכן לא הוזכר בס' המנהגים למהר"י טירנא. ובנוסח התפלה להרמב"ם, **שמקצת** העם נהגו לקרוא בכ"י שש"י) או שאומרים אותו **אחר התפלה** (מנהג האשכנזים), כיון דרק לזכר בעלמא עביד (ראה מג"א סו"ס קל"ב ובנ"כ

שם). ב) י"א: לאחר שנהגו לאומרו יש לאומרו במקומו; היינו כמו שאמרוהו בביהמ"ק בתמיד ש"ש, כמו כן גם עתה יאמרוהו סמוך לש"ע של שחרית. ג) ע"פ קבלה: מקומו אחרי ובל"ג וקודם אין כאלקינו, ע"פ סדר ירידת השפע, וכמשנ"ת בכתהאריז"ל (במקומות הנ"ל. ועייג"כ בסי' תפלה למשה להרמ"ק).

וכ"ז הוא בימות החול, אבל בר"ח, אשר אז שונה הוא סדר ירידת השפע.

– (ראה במק"מ זח"א עה, ב דבר"ח ההארה מבריאה, ובכמה מדרושי דא"ח כ' שהוא מיצירה, ובאור התורה להצ"צ בביאור הדרוש מחר חדש דף כב, ע"ב נתבארו דעות אלו בארוכה) –

אולי אפ"ל שמצד טעם הג' אין צריך לאומרו כלל, ואומרים אותו רק לזכר בעלמא וכתעם הא' – (ויעויין במ"ש בשכנה"ג הובא בבאה"ט סו"ס קלב מנהג כל המקומות בזה) – וא"כ מקומו הוא לאחר התפלה וכנ"ל במג"א. אבל רבינו ס"ל כטעם השני, שלכן פוסק דש"י אומרים אותו סמוך לתפלת שחרית גם בר"ח כנ"ל, וכיון שהפלוגתא בין טעם הא' והב' היא פלוגתא בנגלה אין חידוש בזה אם פסק אדה"ז כדיעה השני, ודלא כאותו המנהג שנהגו במקום האריז"ל, ובמילא בא הפס"ד שחולצין קודם הקדיש. משא"כ חליצת התפלין לפני או לאחר הקדיש – את"ל שהיא מחלוקת בפ"ע שזהו ענין בקבלה, וכמ"ש בשו"ע או"ח סי' כה סי"ג, ומי יבוא אחרי האריז"ל לחלוק עליו בזה,

ויעויין ג"כ במג"א סו"ס תכ"ג דמוכח מלשונו דהא די"א דחולצין אחר קדיש הוא מפני מספר הקדישין.

וע"פ כהנ"ל הנה מה שהביא בסי' יעב"ץ דחולצין התפלין אחר קדיש ואשר, ע"פ הרמ"ע, יש לאמר שש"י בשחרית – ארכבי אתרי רכשי כי הפסקים סותרים זא"ז.

ואין להקשות אמה שפסק רבינו הגדול מהרמ"ע שהנהיג לומר שש"י בשחרית – (משטחיות ל' היעב"ץ משמע דהרמ"ע הנהיג שתיים: לומר שש"י ולא ברכי נפשי ובשחרית. ויש לברר בשו"ת הרמ"ע, ואינם תח"י) – והוא הי' בזמן האריז"ל, וא"כ למה חולצין אחר קדיש

– וקושיא מעיקרא ליתא דהרמ"ע ס"ל דחולצין התפלין קודם קרה"ת, כמ"ש בשו"ת שלו הובא באחרונים.

– ויש לברר מנהג הספרדים בזמן האריז"ל באמירת שש"י בר"ח,

ושכנה"ג אין אצלי לעיין בו, וממנהגי הספרדים עתה אין להביא ראיה, כי כמה מנהגים נשתנו מאז ועד עתה –

ג) הערות. ע"פ כהנ"ל ולמנהגנו שאומרים שש"י, בחול, קודם אכ"א ועלינו, לכאורה, לכל הדיעות, יש לחלוץ התפלין קודם הק"י שלאחר עלינו, דמ"ש הרמ"א (סי' כ"ה סי"ג) שיחלוצו אחריו הוא לגירסתו דבעי ד' קדישים בתפלין, ולמנהגו שאמרו שש"י אחר התפלה, משא"כ לדידן, – וראיתי מציינים שבס' ארצות החיים שקו"ט בזה ומביא ראיה מזה שכ' שהאריז"ל הי' חולצן אחר עלינו ולא כתבו אחר ק"י, ובס' אות חיים סי' כה סקי"ז תמה שאשתמיטתי שע"פ מנהג האריז"ל אין ק"י אחר עלינו, ואין הס' ארצה"ח אצלי לעיין בו.

צ"ע למה אין מונין במספר ג' הקדישים גם הקדיש שקודם הודו (או ב"ש). ובס' אות חיים כ' הטעם, כיון דלפעמים מאחרים לבוא לביהכ"נ. והוא דוחק.

* * *

מה שהעיר: למה ציינו בסידור שינוי המסורה אם הוא שם אד' וכה"ג. י"ל דשאני תפלה שהכונה נוגעת ביותר (ובפרט בשמות). ויעויין בהקדמת מהרי"ל מיאנאוויטש – אחי רבינו הזקן – לסידור רבינו עד כמה דייקו בזה.

מ"ש במכתבו ע"ד כבוד או"א בנכד ודורות שלאחריו – הנה ציינתי במכתבי לנ"כ השו"ע יו"ד סי' ר"מ אשר שקו"ט במקומות הנ"ל. הס' ברכ"י ושב"י אינם תח"י.

הקובץ נשלח לו כבקשתו,

ואסיים בברכת כוח"ט לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן

יו"ר ועד המערכת

מה שהעיר: בהמשך למענה כיך אדמו"ר שליט"א באגרת קפה דלעיל.
ברכ"י: חז"ד סי' רמ אות טו"ב, בשם השבות יעקב, הביא הראי' מרות, שהובאה לעיל שם (מאגרת הגר"י ליינער מראדזין).
יו"ר ועד המערכת: קובץ לייבאוויטש. ראה גם לקמן אגרות רלד. רסד.

קצו

ב"ה, יט אלול, תש"ה
ברוקלין

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו'
התמים מוהרר"י שי שו"ב

שלום וברכה!

מכתבו זה זמן רב שנתקבל, ואתו רוב הסליחה על איחור תשובתי כ"כ, מפני רבוי הטרדות, ובאה כאן התשובה, לפענ"ד, באיזה פרטים בארתי גם מזה שלדידי ולדכותי אין נצרך, והוא למען יתאים לסגנון הקובץ, המיועד גם לאלו שאין להם אלא ידיעה קלה בדא"ח, ומטובו לאשר קבלת מכ' זה, ולפלא שאינם משתתפים במחלקת שלום אחים.

פ"ש מכל הנעשה פה יקבלו ע"י ידידנו אי"א נו"מ מר מנדל שי.

הפוש כל אנ"ש וחותם בברכת כוח"ט לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

שאלה. בתורה אור (לרבינו הזקן) פ' שמות ד"ה ויאמר ד' אליו מי שם פה (ס"ו) כתב: .. ע"י הברכה של המצוה נמשך בחי' המקיף (א)

(א) מקיף – אין הפירוש סובב ומקיף למעלה בבחי' מקום ח"ו כי לא שייך כלל בחי' מקום ברוחניות אלא ר"ל סובב ומקיף מלמעלה לענין בחי' גילוי השפעה .. ההשפעה שאינה בבחי' גילוי אלא בהסתתר והעלם ואין העולמות משיגים אותה אינה נקראת מתלבשת אלא מקפת וסובבת (תניא פמ"ח. וראה תו"א ד"ה ת"ר מצות נ"ח ס"ו).

קצו

נדפסה בקובץ ליובאוויטש חוב' ח ע' 37.

מוהרר"י: דובאוו. אגרות נוספות אליו – לקמן שיד. שסה.

מר מנדל: שנסע, לאחר תום המלחמה, לאירופה בכלל ולאנגליה בפרט. ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע.

ח"ח אגרות ב'תשנ"ז. ח"ט ב'חתו, ובהנסמן בהערות שם.

וע"י המצוה עצמה נמשך האור פנימי . . ולכן בתפילין של ראש נחלקו הספרדים והאשכנזים – (טוש"ע אור"ח סי' כ"ח ס"ה ונ"כ) – אם יברכו עלי' ברכה מיוחדת מפני שהמקיף דתש"ר גבוה מאד ע"כ מנהג ספרד שלא לברך דס"ל שא"א להמשיך המקיף ההוא כו' והאשכנזים ס"ל דיכולים להמשיך, עכ"ל.

וצ"ע, ע"פ זה, איך יתבאר הדין דאם שח בין תפלה לתפלה יברך על של ראש, דאם א"א להמשיך האור, הרי גם אם שח אי אפשר לברך.

הרב יצחק דובאוו שו"ב
מאנצעסטער, אנגליי

* * *

תשובה. פתרון השאלה י"ל בהקדם תוספת ביאור במחלוקת הספרדים והאשכנזים.

דהנה לכאורה יש לפרש דעתם, דהאשכנזים ס"ל דמברכים על תש"ר ועי"ז ממשיכים המקיף, והספרדים ס"ל דאין ביכולתנו להמשיך המקיף, ולכן אין לברך דאין המקיף נמשך.

אבל האמת אינו כן, וגם להספרדים נמשך המקיף, אלא דס"ל דאין ביכולת מעשה התחתונים להמשיכו, כי אם נמשך הוא מעצמו באתערותא דלעילא, כי הוא אור גבוה כ"כ שאין אתערותא דלתתא מגעת שם, ולכן אין מברכים. והאשכנזים ס"ל דבמקום אור מקיף זה אתדל"ת מגעת, ולכן צריך לברך.

ומפורש הדבר בשער הכוונות (דרושי תפלת השחר דרוש ב) וז"ל: ע"י תש"ר נתקן עולם האצילות. האמנם בענין הברכה (של תש"ר) יש מחלוקת לפי שמר סבר כי גם בעולם האצילות צריך לעשות ע"י מעשנו אור מקיף שלו, לכן צריך לברך גם על תש"ר לעשותו או"מ אליו ומר סבר דאו"מ דעולם האצילות . . אינו נעשה על ידינו ומעצמו הוא נעשה כי אין בנו כח לעשותו.

וביתר ביאור בפע"ח ש' התפלה רפ"ה: ע"י תש"ר (נתקנו) ג' תחתונות דאצילות (ב) בבחי' החיצוניות כי הפנימית אין צריך תקון כלל כי אפילו בפנימית הבריאה לא יש אחיזה לקליפות וגם אור מקיף

(ב) במשנת חסידים מס' הנחת תפלין פ"ג מ"ג מבואר דחיינו נה"י דאצילות.

של חיצוניות א"צ לתקנו ומאליו נעשה ולכן א"צ לברך עליהם, ויש חולקים בפוסקים ואומרים שג"כ צריך לברך עליהם על התפלה של ראש להמשיך או"מ על ידינו ויש בידנו כח להמשיך עכ"ל.

– וי"ל אשר ג' ענינים אלו תלויים זה בזה, כי אור והשפעה כזו, אשר יש בידנו להמשיך, היינו שמעשה התחתונים יש לו חשיבות שם ותופס מקום. וכיון שמעשה טוב תופס מקום למעליותא, הרי עבירה ועון, מעשה רע, ממשיך ההשפעה למקום הרע, היינו שגורם יניקה לחיצונים. והעדר מעשה גורם העדר המשכה –

והנה ב' סוגים בענינים הבאים באתערותא דלעילא מצד עצמה: א) ענינים הבאים באתעדל"ע מצד עצמה ונמשכים בכל מקום בין מוכשר בין אינו מוכשר.

והדוגמא בזה: הרהורי תשובה הנופלים לאדם בלי כל התבוננות והכנה מצדו ונופלים הם לאדם רשע ג"כ.

ב) ענינים הבאים באתעדל"ע מצד עצמה אבל בכל זה אינם נמשכים אלא באתר שלים.

ואין השלימות מכריחה שיומשך ענין זה – (כמו שבענינו הברכה על התפלה של יד מכריחה, כביכול, המשכת אור המקיף דבריאה) – אלא רק זאת שע"י השלימות אפשר שיחול שם הענין, וכשהוא חל ה"ז בדרך מתנה ולא בדרך הכרח (ג) – דוגמא לדבר: ענין הנבואה לפי דעת הרמב"ם שכתב (הל' יסוה"ת פ"ז ה"ד-ה): כל הנביאים אין מתנבאין בכל עת שירצו אלא מכוונים דעתם כו' ומתבודדים כו' והם מבקשים הנבואה כו' ואע"פ שמכוונים דעתם אפשר שתשרה שכינה עליהם ואפשר שלא תשרה עכ"ל (ד).

והנה אור המקיף דאצילות אף שכנ"ל, נמשך הוא מעצמו לדעת הספרדים, בכל זה אינו נמשך אלא עי"ז שאיש הישראלי מניח תש"ר, שמזה הוכחה שהוא מהענינים מסוג השני, היינו שאינם נמשכים אלא באתר שלים.

מובן אשר שלימות זו שעל ידה אפשר שיחול אור מקיף זה, צריך שיהי' לה איזה שייכות לו, כיון שהיא דוקא מאפשרת שיחול האו"מ

ג) ראה ע"ד כל זה בלקו"ת שה"ש ד"ה להבין ענין הטעם למה שהאתדל"ת ס"ה.
ד) ועיימ"ש בלח"מ שם ה"א ובמו"נ ח"ב פל"ב.

(וכמו בענין הנבואה צ"ל שיכוונו דעתם ומתבודדים ומבקשים הנבואה).

והיינו מה שמקודם מברך על התפלה של יד שעי"ז ממשיך אור המקיף דעולם הבריאה (כמ"ש בכתהאריז"ל שם) שהוא הסמוך לעולם האצילות (בדוגמת יכוונו דעתם ומתבודדים הנ"ל) ומכוון בברכתו גם על התש"ר, היינו שכוונתו שאו"מ הבריאה יהי הכנה להשראת או"מ האצילות (בדוגמת ומבקשים הנבואה) – כ"ז הוא מעין ושייך לאור המקיף דאצילות הנמשך מעצמו אחר כך.

וכל זה בשלא שח בין תפלה לתפלה, אבל אם הפסיק בין תש"י לתש"ר או כשאין לו אלא תפלה של ראש, שאז חסרה השלימות, אזי צריך לברך על התש"ר. ואין הכוונה שעי"ז יכריח את אור המקיף דאצילות לירד, כי, לדעת הספרדים, אין זה בכחנו, אלא שעי"ז ברכה זו באה השלימות ויוכל אור המקיף לחול אח"כ.

קצו

ב"ה, כ"ד אלול, תש"ה

כבוד רב הראשי הו"ח אי"א נכבד ונעלה הנודע בגודל מפעליו איש רב פעלים ובעל מדות תרומיות וכו' הר"י שי' המכונה ד"ר הערץ

שלום וברכה!

כ"ק מו"ח אדמו"ר הרבי מליובאוויטש שליט"א פנה במכתב מעסדזש לחילים היהודים לר"ה הבע"ל.

ובשים לב לתועלת המר[ו]בה מקריאת מעסדזש גם ליהודים שבצבא האנגלי, וביחוד לאלה הנמצאים במדינות הכבושות תחת ידי החיל האנגלי, כדי שיתעוררו להשתדל בעזרה רוחנית לאחב"י המתגוללים שם.

קצו

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 450 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מצאנו לנכון לשלח לכת"ר מספר מסוים של עקז. מהמעסדזש הזה, כדי שיוכל באם ימצא לנכון להפיצם ע"י אויר בין החילים הנ"ל.

גם שלחנו מספר מסוים של עקז. מהמכתב של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ליהודי יוראפ. באשר ע"י לשכה הדתית אשר על ידו יוכלו מכתבים אלו להגיע למקומות שונים בארצות המשוחררות, אשר באופן אחר א"א לבוא בקשור עמהם. ומגלגלין זכות זו ע"י כת"ר ועו"ר הזכאים.

מובן מאליו אשר אם יוצרכו עוד מספר עקז. משני מכתבים אלו [נ]מציאם תיכף כפי הוראתו ע"פ האדריסה אשר יורנו.

אסיים בברכת השנה לר"ה הבע"ל שחל להיות ביום השבת, ברכת שנה טובה ומתוקה, אשר היא כולה תהי' יום שכולו שבת ומנוחה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

ברכת השנה ופ"ש לבבית לחתנו הרב שי' אשר רבות שמעתי ע"ד גודל מעשיו בחזוק התורה והיהדות יהי ד"א עמו ויעל.

קצח

ב"ה, כ"ח אלול, תש"ה
ברוקלין

זעהר געעהרטער הערר אלכסנדר שי' כהן

שלום וברכה!

אין נאמען פון „קה"ת" און אין מיין אייגענעם נאמען וויל איך ווינשען אייך און אלע אייערע א שנה טובה ומתוקה און הצלחה אין אלע אייערע אונטערנעמונגען.

מכתב . . יוראפ: שבאג"ק שלו ח"ח אגרת ביתשמת.
יו"ר ועד הפועל: מליח.

קצח

נדפסה בלקריש חכ"ד ע' 551 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
זעהר . . כהן: אגרות נוספות אליו — לעיל קפט, ובהנשמן בהערות שם.

דער גענויער טייטש פון ראש השנה איז די קאפ פון יאהר, ערקלערען אונזערע חכמים אז פארוואס ווערט עס אנגערופען ניט תחלת - אנהייבס - השנה, נאר ראש השנה, ווייל אזוי ווי די קאפ פיהרט אן מיט דעם גאנצען קערפער, אזוי דארפמען אויך די גוטע רעזלשאנס און פיהרונגען וואס מען נעמט אן אויף זיך ראש השנה, אנפיהרען מיטן גאנצען יאהר.

דעם יאהר קומט אויס ראש השנה, שבת, וואס דער געדאנק פון שבת איז - אז דאמאלסט הייבט זיך אויף דער מענש העכער פון זיין וואכעדיגען לעבען און דאגות, און ווערט נעהענטער צום נשמה לעבען.

און דאס איז אויך אונזער וואונש אז אין דעם נייעם יאהר זאלען מיר אלע גייען פארווערטס אין אונזער גייסטיגער ענטוויקלונג, מאכען נעהענטער דעם גוף צו דער נשמה און דורכפיהרען אין לעבען אלע אונזערע גוטע מחשבות.

מיט א ברכת כתיבה וחתימה טובה,

מנחם מ. שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קצט

[לפני תחלת תש"ו?]

כתב רבינו הזקן (אגרת התשובה פ"ג) בשם הפוסקים ליתן בעד כל יום תענית של תשובה (א) ערך ח"י ג"פ. ובבקשה לענות כמה הוא שיעור זה בזמננו.

הרב מ. ז. שעכטער

ניו-הייזען, קאנ.

(א) דייק רבנו בלשונו **תענית של תשובה**, כי דוקא תענית של תקוני תשובה יכול לפדות בממון לצדקה אם מצטער הרבה, אבל אם קבל עליו תענית **דרך נדר**, צריך לקיים נדרו, וכמ"ש בשו"ע או"ח סי' תקס"ח סס"ב.

קצט

נדפסה בקובץ ליובאוויטש תוב' ח ע' 35.
החוברת מוקדשת לליג בעומר - י"ב תמוז תש"ה, אך ממה שנדפסה בה גם אגרת קצו דלעיל נראה שנדפסה לפועל בשלהי אלול תש"ה או בתחלת שנת תש"ז, וא"כ נכתבה התשובה שלפנינו לפני תחלת שנת תש"ז.

תשובה. א. מקור דברי רבינו הם בשו"ע או"ח סי' של"ד סכ"ו בהגהת הרמ"א. וז"ל בהנוגע לעניננו: ואם עבר וחילל (שבת) צריך להתענות מ' יום כו' ויתן במקום חטאת י"ח פשיטים (ב) לצדקה ואם ירצה לפדות התענית יתן בעד כל יום י"ב פשיטים לצדקה. וכתב ע"ז במגן אברהם בשם הלבוש שכל פשיט הוא כמו גדול וחצי פולניש (ג). וע"פ ערך זה י"ב פשיטים הם י"ח גדולי פולניש, כמ"ש רבנו באגרת התשובה.

וערכם במטבעות זמננו מבואר עפמ"ש רבינו בשו"ע שלו סו"ס של"ד, אשר י"ח פשיטים הם שיעור סלע של תורה וא"כ י"ח ג"פ הם שני שליש סלע של תורה. ושיעור הסלע ידוע בכל מדינה ומדינה ע"י הסכום שבו פודין את הבכור במדינה זו, ואשר שויו הוא חמשת סלעים. אלא שבפדיון הבן מחמירין בשעורו כיון שהוא מצות עשה מן התורה, משא"כ בנדון דידן.

* * *

ב. ועדיין צריך ברור אם שעורים אלו שווים הם בכל זמן ובכל מקום.

והנה מלשון רבינו בשולחנו ובאגרת התשובה משמע בפשיטות, אשר שיעורים אלו – הן השיעור שבמקום חטאת הן פדיית התענית –

(ב) לכאורה **פשיט** הוא שם מטבע. וצריך חפוש לברר גירסא הנכונה: פשוט – בוא"ו. או פשיט – ביו"ד.

אבל יותר נ"ל שאין זה שם מטבע מיוחדת, אלא **פשיט** פי' מטבע קטנה. וכמ"ש בש"ס כמה פעמים **פשיטי**. ושווים הוא בכל מקום ומרז"ל לפי ענינו. ובמוסף הערוך (מע' פשט השני) מפרש פשיטי מעות קטנות שאין נפרטות לאחרות.

ואין להקשות על פי' זה מכתובות (סה, ב. סז, א) דקאמר שם **זוזי פשיטי**, והכוונה זוזי. אף שיש מטבעות קטנות יותר מזוז – ולא קשה, כי כאן **פשיטי** הוא שם התואר של **זוזי**. וכאלו אמר: זוזי היותר קטן, היינו זוז מדינה ולא זוז צורי. כן אין להקשות מחולין (נד, ב) כפשיטי זוטרת. ולכאורה ע"פ פי' מוסף הערוך תיבת **זוטרת** מיותרת – די"ל אשר מטבעות היותר קטנות – **בשווין** – שביניהם. היו שוות במשקלן. שבה תלוי ערך המטבע. אבל לא היו שוות בגדלן ובעוביין. ויש מהן עבות ואי רחבות ויש – רחבות ודקות. ובש"ס חולין שם שמדבר בשיעור **רוחב** המטבע, מוסיף תיבת **זוטרת** לפרש כונתו למטבע היותר קטנה ברוחב מבין הפשיטי גופא. – וזהו שמסיים שם: ומשתכחא **ביני פשיטי** דפומבדיתא.

(ג) כמה מטבעות בשם **גדול** נזכרו בפוסקים ואין שיעורם שוה. ע"ד ערך המטבעות – שבדחז"ל ופוסקים – זל"ז ושווים ראה שו"ת חוט השני בסופו. שו"ת צמח צדק חלק יורה דעה סי' רכ"ג ובמקומות שנזכרו שם.

שווים הם בכל הזמנים אלא שהעשיר יוסיף לפי עשרו. ויש לברר דעתו בזה כיון שהמג"א (סי' של"ד ס"ק ל"ד), – ואחריו החזיק במחצית השקל וחיי אדם – חולק ע"ז. וכ"מ דעת החתם סופר (שו"ת חלק י"ד סי' קנ"ה).

* * *

דהנה במג"א הקשה על מ"ש ברמ"א (בשם מהרא"י) השעור בחלוק החטאת י"ח פשיטי – שהם ע"פ חשבון המג"א כ"ז מעה כסף – שהרי בחטאת יוצא ידי חובתו גם אם הביא חטאת אשר שוי' היא דנקא היינו מעה אחת וכדאיתא בזבחים (מח, א) – ומזה בא לידי מסקנא אשר שיעור המעות שנותן חלף החטאת תלוי במחיר כבש בזמן החוטא. ובזמן הש"ס הי' מחיר כבש דנקא, אבל בזמן מהרא"י נתייקרו ועלו עד כ"ז מעה.

וא"כ בזמננו צריך לתת שיעור מעות שהוא מחיר כבש במדינת החוטא.

– כן משמע מסתימת ל' המג"א, ואין משערין בארץ ישראל. ואף שבזמן ביהמ"ק היו מביאים כבשים מחברון (מנחות פז, א), הרי כל הארצות היו כשרות לזה, אלא שבחברון היו מובחרים –

ולכאורה כיון אשר השיעור של י"ב פשיטי – חלוף התענית – בחדא מחתא נקטי' עם שיעור הנ"ל – י"ל, שלדעת המג"א, גם שיעור זה תלוי בזמן ומקום. והיינו שאומדים דעתו של אדם בזמן ומקום שנמצא, שיהי' שקול אצלו צער הפסד סכום זה כנגד צער התענית, וע"ד מ"ש במג"א סי' תקס"ח ס"ק י"ב.

אלא דלפי טעם זה קשה, דאם כן, אף שלא קבעו בזה שיעור למעלה והעשיר צריך להוסיף לפי עשרו, הנה גם למטה אין שייך לומר שיעור בזה, דפשיטא דבכל דור ישנם עניים מרודים דהפסד ממון מעט קשה עליהם יותר מצער תענית.

ולמה לא אשתמיט שום פוסק לומר, אשר השיעור י"ב פשיטי בזמן מהרא"י הוא שיעור בינוני והעני פוחת ממנו (ד). ולכן נראה לומר אשר,

(ד) בס' חסד לאברהם (מעין ד' נהר מ"ה) כותב שיכול לפדות תענית (של יום ולילה, וכן מוכח שם) בנתינת איסר אחד לצדקה. והוא דלא כפוסקים הנ"ל. וצע"ג. ומדי דברי – עוד דבר חידוש נמצא בחסד לאברהם שם. והוא – אשר עד שבעת ימים

אפילו לדעת המג"א, השיעור י"ב פשיטי הוא השיעור למטה, היינו שאין לפחות הימנו (ח).

* * *

והנה רבינו בשולחנו (סו"ס של"ד) כתב השיעור של י"ח ושל י"ב פשיטי, ולא העתיק דעת המג"א שמשנתה השיעור של י"ח פשיטי לפי מחיר הכבשים. ואדרבה מסיים שם בענין איך לשער זה במטבעות שלנו – שמזה ברור, שסבירא לי אשר גם בזמננו לא נשתנה השיעור של ח"י פשיטי.

וקושיית המג"א הנ"ל שעלי יסד פסק דינו שתלוי השיעור במחיר הכבשים – מתרץ רבינו בתיבות שהוסיף, והוא (י"ח פשיטי) שיעור

ד' שעות מ"ח רגעים יכול אדם לחיות בלא אכיל'א. ולא מצאתי לע"ע מי שיעיר שיש חולק על הרמב"ם (הל' שבועות פ"ה ה"כ) שכתב שרק פחות משבעת ימים יכול אדם להתענות.

ה) הטעם לקביעות שיעור י"ב פשיטי בחלוקת תענית של תשובה, אולי אפשר לומר: מספר תעניות של תשובה, בכלל – הוא ארבעים יום וכמ"ש בחדש לאברהם שם (עיי"ש טעמו) – ועיי"כ בשו"ע או"ח סי' תקס"ח ס"ד ובנ"כ שם.

– וי"ל שזהו שמצינו כמה פעמים בש"ס שהתענו ארבעים תעניות דוקא (מו"ק כה, א. ב"מ לג, א. שם פה, א. – עיי"ש הגהות הרש"ל). וע"פ מ"ש (חסל"א ושו"ע שם) אשר תענית ג' ימים רצופים נחשב כתענית מ' יום יש להעיר ג"כ מתענית אסתר. –

וענין התשובה בכלל ותענית של תשובה בפרט הוא חלוקת המיתה, וכמ"ל (ירושלמי מכות פ"ב סוף ה"ו) שאלו לנבואה חוטא מהו ענשו א"ל הנפש החוטאת היא תמות שאלו לקוב"ה כו' א"ל יעשה תשובה ויתכפר לו. וראה ג"כ ברכות יז, א. פי' הרמב"ן על התורה (ויקרא א, ט) ועוד.

וכשרצו חכמים לקבוע כופר נפש בשביל כל האדם, הן גדול הן קטן ואפילו עבד ואפילו שפחה, סכום שאין לפחות הימנו – אסמכוה אדאורייתא, שמצינו עד"ז בדין תורה קנס השוה בין גדול בין קטן, זכר ונקבה והוא שלשים שקלים של עבד ואמה שנהרגו (שמות כא, לב). וע"פ החשבון של ל' שקלים לארבעים תעניות נמצא חלוקת תענית יום אחד הוא ג' רבעי שקל, י"ח מעה – שהם י"ב פשיטי ע"פ חשבון המג"א. – (ע"פ המבואר בסהמ"צ להצ"צ מצות יעוד או פדיון אמה העברי' מובן ביותר שייכות החטא והכופר הנ"ל לקנס עבד כנעני דוקא. ואכ"מ). –

עוד אפשר לומר: ענין התענית, ע"פ פשוט, היינו הצער מהעדר האכילה ושת"י. ואף שמתירים לזה להחליף בממון, עכ"פ חייבוהו לתת לצדקה לא פחות משווי של סעודות יום זה, אפילו אם מצטער כצער התענית גם בסכום קטן מזה. אלא מתוך שהקילו עליו שאינו מתענה, החמירו עליו בשיעור הסעודות שנותן חלופם, היינו דמשערין ביום שנצטוו לענגו – יום השבת – שאוכל ג' סעודות. ושוי סעודה חשובה, אף שאין שיעור למעלה, מצינו לה שיעור למטה: שוה דינר (ב"ב קמו, א). נמצא חלוקת ג' סעודות – ג' דנרי, שהם י"ב פשיטי כנ"ל. והנה כ"ז הוא לפי חשבון המג"א, אשר גדול פולניש שווי מעה. אבל לדעת רבינו שהוא פחות קצת ממעה צ"ע טעם השיעור י"ב פשיטי.

סלע של תורה". ותו לא קשיא למה מחייבים אותו י"ח פשיטי כיון דבחטאת בת דנקא סגי – דבת דנקא סגי כדי שלא יקרא עברין, אבל סתם חטאת הוא בסלע דוקא, וכמ"ש בתוד"ה מכלל (כריתות י, ב). וברש"י מנחות (קז, ב) משמע שדינו בתושבע"פ כך הוא (ועיין לח"מ הל' מעה"ק פט"ז ה"ד)⁽¹⁾ – וכיון שנפל היסוד, תו אין ראוי לדין המג"א שמשנתנה שיעור זה של י"ח פשיטי –

ולא עוד אלא שלפי פס"ד המג"א, אשר שיעור הממון חלף החטאת תלוי במחיר הכבשים, קשה:

(א) איך סתמו הפוסקים דבריהם ולא פירשו דין זה.

(ב) אם נאמר – כדעת רבינו – אשר הסכום בחילוף החטאת קבוע הוא – מובן מה שפירשו הפוסקים שיעורו במטבע מדינתם ועם כל זה פס"ד הוא לכל המדינות, כי בכל מקום שיתן החוטא י"ח פשיטי יצא, ואין נפ"מ באיזה מדינה הוא דר. – אבל, לדעת המג"א, הרי אפילו בזמן מור"ם, שהוא הנותן שיעור זה של י"ח פשיטי, אין דינו אלא בשביל הסמוכים לו, שמחיר הכבש הי' במקומם י"ח פשיטי, ובודאי המחיר משתנה מעיר לעיר ובפרט ממדינה למדינה. ואיך כתב השיעור בספר הוראה לרבים.

(ג) מור"ם שהוא המשער י"ח פשיטי – כמובא בפסקי מהרא"י – הוא כנראה מהר"ם מרוטנברג שכתב שו"ת שלו בראשית אלף הששי באשכנז.

פסקי מהרא"י שהביא שיעור זה נכתבו כמאתיים שנה אחרי זה באוסטריא.

הגהות הרמ"א, שהעתיק ג"כ השיעור, נכתבו יותר ממאה שנה אחרי פסקי מהרא"י בפולין.

ואיך אפשר אשר למרות זמן ארוך זה ושינוי המדינות הי' מחיר הכבש י"ח פשיטי כמו בזמן מור"ם, לא פחות ולא יותר!

(1) בס' נפש חיה על שו"ע או"ח (להרב ראובן מרגליות) סי' של"ד מציין לשו"ת מהר"ם מרוטנברג ח"ג סי' תל"א (אינם תח"י) ולתשבץ קטן הל' שבת סי' סח – וז"ל בתשבץ: אדם שחלל שבת כו' בזמן הבית הי' חייב חטאת וחטאת בת דנקא כו' אמנם עיקר מצותו בסלע כו' וזהו עולה לה' דינרים היילויש **אותן** יתן לצדקה. איברא לשון פסקי מהרא"י (סי' ס') צע"ק לדעת רבנו, דז"ל: לתת צדקה כל איש אשר חלל שיעור חטאת **בדנקא** ושיעורי מור"ם ז"ל שהוא י"ח פשיטי.

בבקשה לבאר: (א) פרטי ענין תחיית המתים, אשר הוא עיקר בדת ישראל, ובכל זה הפרטים בו אינם מבוארים כל צרכם.

(ב) ענין כללי בתחיית המתים, והוא: השארת הנפש וקיומה דבר מובן הוא, בהיות הנפש רוחנית וחלק אלקה ממעל, ודומה ה"חלק" ל"הכל". אבל מה מכריח שתקום לתחי' בגוף גשמי דוקא, ומה היא המעלה בזה.

מר אלחנן הכהן, כהן
ניו יארק

תשובה. מצינו לגדולי חז"ל אשר דברו וחקרו בשאלות אלו, אלא שמפוזרים הענינים בכמה מקומות. והנני להביא להלן מקצת ממה שאמרו רז"ל בזה, בתוספת ביאור כפי הדרוש לתשובת השאלות.

אלא שמתחילה יש לתרץ קושית המתאוננים למה מדברים כלל בענינים כאלו, ודי לנו במה שנאמר בכל יום הריני מאמין באמונה שלימה שיהי' תחיית המתים. ובאים בטענה ממה שכתב הרמב"ם (בפירושו למשנת כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא): העוה"ב מעט תמצא... שיחשוב על איזה דבר הוא נופל אם הוא תכלית הטובה... או שיבדיל בין התכלית ובין הסיבה המביאה אל התכלית, אבל מה ששואלים העם כולו ההמון והמבינים היאך יקומו המתים ערומים או לבושים... אם יהיו שם העשיר והדל וכו', עכ"ל.

אבל בודאי אין הרמב"ם מתרעם על שאלת העם, כיון שבכמה מקומות בש"ס ומדרשי רז"ל דנים בענינים האלו גדולי חכמינו. ותלונתו היא על מה שאין חוקרים בגוף ענין עוה"ב ותח"מ ומהותו, ומסתפקים בשאלה לפרטים הנ"ל וכיוצא בהם בלבד. וע"פ מ"ש הרמב"ם בראש אגרת תחיית המתים שלו משמע, אשר כוונתו בפ'

משנה הנ"ל ש, בני אדם נושאים ונותנים רק בתח"מ לבד היקומו
 ערומים כו' אמנם העולם הבא (שהוא לדעת הרמב"ם לנשמות בלבד
 ובא אחרי תח"מ) שכחוהו לגמרי". ולכן אענה, מה שנלפענ"ד,
 בשאלות אלו, ועל פי סדר חשיבותן, מתחלה על השני ואח"כ על
 הראשונה.

* * *

א. מהו ההכרח אשר תחיית המתים תהי' לנשמה בגוף גשמי דוקא,
 ואיזה מעלה יש בזה.

ולהבין זה יש להקדים תחלה ביאור ענין תח"מ, אשר על פי זה
 יובן מפני מה התחי' באה לנשמה בגוף.

דהנה תח"מ בחיי האדם שני ענינים בה: א) מדריגה בשלמות מין
 האדם. ב) מדריגה בקבלת שכר על הנהגתו כפי רצון בוראו.

* * *

ובאמת שניהם אחד הוא, כי הנה האדם (וכן כל פרטי הבריאה)
 נברא באופן שיעלה משליבה לשליבה בסולם השלימות, ונצטווה
 להשתדל בזה (ע"י התורה והמצוות כדלקמן). וכשיתקרב אל שלימותו
 עד כמה שהוא ביכולתו בעבודת עצמו, אז עוזרים לו מלמעלה גם
 ביותר מיכולתו. ונרמז במרז"ל (יומא לט, א) אדם מקדש עצמו מעט,
 מלמטה בעוה"ז, מקדשין אותו הרבה, מלמעלה, בעוה"ב.

– ובלשון הזהר ע"פ ביאור תורת חסידות חב"ד: אתערותא דלעילא
 המעוררת את האתערותא דלתתא, אתערותא דלתתא, אתדל"ע הבאה
 אחרי האתדל"ת.

והנה נתינת שכר, היינו שנותנים להמקבל דבר שטוב לו, ממנו או
 על ידו.

ממילא מובן שגודל ואמיתיות השכר נמדד על ידי הטוב הבא
 ממנו.

(*) בכמה מקומות מובא, בביאור ענין תח"מ בגוף דוקא, אשר כמו שהיתה
 העבודה, קיום התורה והמצוות, על ידי הנפש והגוף יחדיו באופן שיש מקום לבחירה, כמו
 כן גם קיבול השכר והעונש צ"ל ע"י שניהם יחדיו, וכמרז"ל (סנה' צא, א).
 אבל על פי זה מתורץ רק חלק הטפל שבשאלתנו, היינו: מפני מה יש במדריגות
 קבלת השכר, גם מדריגה של נתינת שכר לנשמה וגוף יחדיו. אבל עיקר השאלה, והוא:
 מדוע תכלית הטוב והעילוי הוא בעת התלבשות הנשמה בגוף דוקא, במקומה עומדת.

דוגמא לדבר: פועל המקבל בשכרו לחם לאכול ובגד ללבוש. תלמיד המשמש את רבו והרב בשכרו ילמדנו חכמה. תלמיד המשמש את רבו והרב יורנו תכלית בריאתו ואת הדרך בה ילך בכדי שיגיע לתכליתו.

ובאשר רכוש רוחני נעלה יותר מרכוש גשמי, ואושר נצחי נעלה משניהם, הרי מובן מזה שלימוד החכמה הוא שכר גדול יותר מלחם לאכול, וגדולה עוד ממנו – הוראת ארחות חיים בחיים נצחיים.

והנה כמה מדריגות בטוב, הן המושגים לנו כנ"ל, הן שאינם מושגים לנו¹. הצד השווה שבהם שהגוף או הנפש מתענגת מהם או על ידם. וכיון שהגוף והנפש נבראים ובעלי גבול הם, הרי גם התענוג גבולי הוא, ואם כן גם השכר מוגבל הוא.

למעלה מכולם כשהאדם מקיים מצות בוראו והולך ומזדכך הולך ומשתלם, אשר אז הרי קיום מצוה זו מחבר אותו עם מצווה המצוה, בוראו הבלתי בעל תכלית ובלתי בעל גבול. וחבור וצוותא של האדם הנברא עם בוראו, הרי אין לך טוב למעלה ממנו. נמצא קיום המצוה עצמו הוא שכר היותר נעלה, וכנודע בפי' מרז"ל שכר מצוה מצוה².

* * *

ובחסד ד' על האדם הורה אותו באר היטב, את הדרך יעלה בה לשלמותו, ונתונה ומבוארת היא בתורה, ל' הוראה, המקפת את כל חיי האדם מרגע הראשון של ימי חייו ואילך.

כי מובן אשר שלימות כל דבר הוא לפי ערך ומדה שהוא שואף ומתאים אל התכלית אשר בשבילה נברא.

והנה³ טעם הבריאה בכלל ובריאת האדם בפרט ותכליתם הוא מפני שנתאוה⁴ הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים דוקא. היינו שהתחתונים (במעלה ומדריגה, כי לא שייך לפניו ית' מעלה ומטה

(1) ראה בפי' מ"מ שם להרמב"ם שהאריך.

(2) בארוכה עד"ז ראה במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הנדפס ב„התמים" ח"א ע' כה.

(3) תניא פל"י. ומ"ש בזהר (ח"ב מב, ב) ובע"ח (בתחלתו) באופן אחר – ראה בזה ד"ה שוקיו עמודי שש דשנת ה'תש"ב.

(4) תנחומא פ' נשא טז.

מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר: נדפס באג"ק אדמו"ר מוהר"י צ' נ"ץ ח"י אגרת ג'תשכ. וראה גם לקו"ש ח"ז ע' 30 ואילך.

במקום. והם) היש והחומר, יהיו בבחי' ביטול, שעל ידי זה שורה ומתגלה בהם אור ה' אין סוף ב"ה. וביטול זה הוא תכלית ויסוד התורה והמצוה וכמ"ש (דברים ו, כד) ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה **ליראה** את ה'. וזהו שהתורה והמצוה ניתנו למטה, בדברים גשמיים ולנשמה כשהיא מלובשת בגוף גשמי דוקא, כדי שיהפכו היש לאין ויעשוהו כלי לאלקות.

והנה כמו שבמעשי האדם שעליהם נצטווה ציווהו בהתאם לכחותיו ואפשריותו, לאט לאט ומן הקל אל הכבד, כן הוא גם במעלות אשר בהם יעלה מחיל אל חיל הוא ג"כ ממדריגה למדריגה מטפס ועולה מטפס ועולה. וגם בשכר הניתן לו, נותנין לו, "כח" לקבל שכרו, היינו שמזככין ומרגילין אותו מעט מעט לקבל אור רוחני וגילוי אלקות – שזהו שכר האמיתי – ההולך וגדל יותר ויותר.

– לבד ממקריים יוצאים מן הכלל בהוראת שעה שהי' גילוי אור שלא לפי ערך, וכמו בעת יציאת מצרים, מתן תורה וכיו"ב –

כי כללות הבריאה בעיקרה הולכת ומתבררת ומשתלמת – (אלא שעתה מתבררות מדריגות הנמוכות שבבריאה בחי', רגליים ועקביים", ולכן אמרז"ל – שבת קיב, ב – אם ראשונים מלאכים און בני אנשים) – אף שחלקים ממנה יש שנופלים הם ממדריגתם לפי שעה. ובפרט במקום שידי אדם בעל הבחירה מגיעות והוא יכול לבחור גם ברע, אשר אז נופל הוא, וחלקו בעולם השייך לו ותלוי בעבודתו, ממדריגתו שבה עומד. עד אשר יעשה תשובה והשיב את עצמו וכל התלוי בו למדריגתו הקודמת ועוד למעלה ממנה. אלא שלע"ע כל זה הוא בהעלם, ולעתידי לבא יתגלה.

ובכלליות שלשה זמנים בזה: עולם הזה, ימות המשיח, תחיית המתים. עולם הזה הוא זמן המלחמה בין היש והרוחני, הטוב והרע. ולאום מלאום יאמץ, לפעמים מנצח הטוב ולפעמים כו'.

בימות המשיח כשישלימו בני ישראל את המלחמה ויבררו הטוב מן הרע ויופרד הרע מהטוב ויפקון מן גלותא אז יגיעו **הם** לשלמות האדם כמו שהי' קודם חטא עץ הדעת⁵, שלא יהיו ישראל תחת שליטת אילנא דטוב ורע. אבל ישנה עדיין לסטרא אחרא בעולם בערב רב.

(5) ראה בזה באריכות בלקוטי תורה ד"ה את שבתותי תשמורו ס"ג.

(6) ראה ג"כ בראשית רבה פי"ב, ו. ובאריכות בס' עבודת הקדש ח"ב פל"ח.

ומובן שממילא עי"ז יש חסרון גם בשלימות בני ישראל. ולכן כל אלו החיים בימות המשיח ימותו קודם תחיית המתים ורק אח"כ יקומו, וכדלקמן.

– ויש לומר שזהו השלימות שאלי יכול האדם להגיע בכח עבודתו, וע"י השכר שנותנים לו לפי ערך עבודתו. –

ובמשך ימות המשיח עצמם יעלו ע"י עבודתם בסולם השלימות, שלכן ימוה"מ הוא הזמן דהיום לעשותם⁷. ואדרבה אז הוא עיקר דהיום לעשותם ותכלית שלימותם⁸.

מוסיף על זה בעולם התחי' שיעביר את רוח הטומאה כליל מן הארץ ואין חטא ומיתה בעולם, כי הקב"ה ישחוט ליצר הרע הוא מלאך המות, שאז יהי תכלית שלימות מין האדם, לא רק כפי ערך עבודתו ושכרה, אלא מה שנותנין במתנה מלמעלה. ולכן מצות בטלות לע"ל בתחיית המתים⁹, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה, שאחרי שהגיע האדם לתכלית שלימותו מקבל שכר נעלה ביותר שאין לנו מושג בזה, ונרמז במלות „עטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה“ – (במ"א) נתבאר פי' רמז זה אבל אינו נוגע כ"כ לענינו – ושכר זה יתקבל למטה נשמה בגוף דוקא, כי אז יהי תכלית ושלמות בריאת עולם הזה. שלכך נברא מתחלתו להיות לו ית' דירה בתחתונים.

* * *

(7) ראה כל הראיות שהובאו עי"ז באגרת הקדש לרבנו הזקן סי' כו. ודברי הרמב"ן בפי' על התורה (דברים ל, ו) לא זכיתי להבין. גם, לדבריו, לא הי' לאדה"ר שכר על שש מצות שנצטווה קודם החטא. ומה שהביא ממרז"ל (שבת קנא, ב), יש לפרשו כפי' רש"י שם (ועיי' בהגהות יעבץ). ואולי י"ל בדברי הרמב"ן, דלפעמים גם משך זמן דתח"מ נקרא בשם ימוה"מ, ובה מדבר, ודוחק.

(8) ראה בזה באריכות בתורה אור ד"ה אוסרי לגפן. ד"ה וככה תרליז (תורת שמואל שער רביעי) פרק יז ואילך. וכן משמע גם ברמב"ם הל' תשובה סוף פ"ט וסוף הלכות מלכים, אבל הרמב"ם לשיטתו דאין בין עולם הזה לימוה"מ אלא שיעבוד מלכיות בלבד דפליגא על מרז"ל דשבת שהובא בהערה שלפני זו. ואכמ"ל.

(9) נדה סא, ב וכפי' התוס' שם. אגה"ק סוף סי' כו (וצע"ק מתניא הגהה בפל"ו. וי"ל אשר שם ובלקו"ת ד"ה וחי' גוי יתקע בשופר ס"ה הוא לשיטת הרשב"א וחי' הר"ן – הובאה גם בס' סדרי טהרה נדה שם – שאין מצות בטלות לתח"מ). וראה ג"כ ש' התשובה לאדמו"ר האמצעי – ח"ב פרק לב.

ובחילוק זה, שדוקא בתח"מ מצות בטלות ולא בימוה"מ, מתורצים כמה מהמקומות שציין עליהם בהגהות מהר"ץ חיות בנדה שם.

(10) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ה ה"ב, אגה"ק סי' יז, לקו"ת סד"ה אני ד' אלקיכם דפי' שלח ועוד. שו"ת השיב משה סימן א.

עד כאן ביאור ענין ימות המשיח ותחיית המתים במדריגות שלימות מין האדם. ולבאר ענינם במדריגות הדעת את ה' גילוי אור האלקי השגתו והרגשתו, יש להבין¹⁰¹ כדכתיב (איוב יט, כו) ומבשרי אחזה אלוקה, וע"פ מרז"ל (ברכות יוד, א) מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה מלאה את כל הגוף.

דהנה בחיות הנפש שמחי את הגוף יש שתי בחינות: א) המתחלק לפי מזג כלי אברי הגוף ומתלבש בתוכם בבחי' אור פנימי ומוגבל לפי האבר. והוא מכח השכל אשר בראש עד כח ההילוך אשר ברגל. ב) כח הרצון, שישנו בתוך כל הגוף, אבל אינו מתחלק לפי חלקי כלי הגוף להתלבש בתוכם בבחי' אור פנימי ממש כפי מזיגתם, כי אם שורה בתוכם בבחי' אור מקיף. למעלה משתי אלו היא הנפש עצמה, שהיא עצם אחד רוחני פשוט.

והנה האדם, מחמת חומר הגוף הגשמי המסתיר, אינו יכול להשיג **מהות** הרוחניות, אפילו הרוחניות המלובשת בו ממש, דהיינו הנפש וכחותי, אפילו הפנימיים, אבל, על ידי פעולותיהן, מרגיש הוא **מציאותן**.

וככל הדברים האלו ככה על דרך משל הוא בא"ס ב"ה שהוא: א) ממלא כל עלמין, שזיו השכינה מתלבש בתוכיות העולמות ממש ומתחלק לפי חילוקי מדריגתן. ב) סובב כל עלמין, שהאור הוא בתוכם ממש. אבל אינו מתחלק לפי מדריגתן, כ"א שורה בהם בבחי' אור מקיף. ולמעלה משתי אלו הוא עצמותו ומהותו ית' שאינו בגדר עלמין כלל.

– כמה וכמה מדריגות ישנם בכל אחת מבחינות הנ"ל, ולא כתבתי בזה אלא דרך כלל, וכפי המוכרח לעניננו בלבד. –

והנה, כמו שהוא במשל, הרי בעולם הזה הגשמי והחומרי אין אנו יכולים להשיג **מהות** אור האלקי, אפילו מהות אור הממלא כל עלמין, כי אם שעי' פעולותיו אנו יודעים ומרגישים מציאותו, וכמש"נ (ישעי' מ, כו) שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה.

מוסיף על זה בגן עדן, שהוא עולם הנשמות ואין שם גוף להסתיר, שמשיגים גם מהות אור הממלא כל עלמין.

¹⁰¹ המבואר מכאן ולהלן מיוסד עפמשנ"ת בתורת חסידות חב"ד. ראה ד"ה אין ערוך לך (דשנת תרנ"ב), ד"ה וישב יעקב (דשנת תרע"ה) ועוד.

מוסיף ע"ז לימות המשיח שיזדכך החומר, והאדם יאיר בו צלם אלקים, וכמו שהי' קודם החטא ועוד למעלה מזה, יהיו גילויים מאור הסובב כל עלמין.

למעלה מכולם לאחר שיחיו המתים, שאז הוא תכלית שלימות עולם הזה, יהי' אז גילוי עצמות א"ס ב"ה.

אחרי שנתבאר כללות ענין תחיית המתים, נבוא בזה לבאר פרטיו על פי המובא בדרז"ל.

* * *

ב. פרטי ענין תחיית המתים.

זמנה. תנן בית המקדש קודם לקבוץ גליות¹¹, קבוץ גליות קודם לתחיית המתים כו' תנן ארבעים שנה קודם הקבוץ גליות לתחיה¹² (זהר ח"א קלט, א. וראה ג"כ שם קלד, א).

מקומה. הן הנקברים בארץ ישראל הן שנקברו בחו"ל נשמתם חוזרת לגופם בארץ ישראל.

ומנא אמינא לה, דהנה איתא בכתובות (קיא, א) א"ר אלעזר מתים שבחוץ לארץ אינם חיים שנאמר ונתתי צבי בארץ חיים ארץ שצביוני בה מתו חיים שאין צביוני בה אין מתו חיים כו' ולר' אלעזר צדיקים שבחו"ל אינם חיים (בתמי') א"ר אילעא ע"י גלגול (מתגלגלין העצמות עד א"י וחיים שם). ומקשה: גלגול לצדיקים צער הוא, אמר אביי מחילות נעשות להם בקרקע (והולכין בהם עד א"י) ושם מבצבצין ויוצאים).

והנה כיון דגם צדיקים שנקברו בחו"ל חיים, על כרחך צריך לומר דלר' אלעזר, לפי המסקנא, פי' הכתוב ונתתי צבי גוי' הוא, שאינו מדבר במקום המיתה והקבורה, אלא במקום התחי' שתהי' דוקא בא"י. וגם אותם שבאו לא"י ע"י מחילות נקראים מתו' של א"י, כיון שהנשמה ניתנה בגופם רק לאחר שמבצבצין בא"י, וכדלקמן.

וכיון שכן, הרי אין כל הכרח וראי' שמקום הקבורה נוגע לענין

11) ראה ברכות מט, א. תנחומא פ' נח יא. רמב"ם הל' מלכים פ"א. מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בקובץ מכתבים א ע' כג.

12) מי מוליד הגוף לא"י . . . א"ר יצחק גבריאל מוליד (זהר ח"א קכת, ב).

תח"מ. וא"כ שוב י"ל שגם ר' אלעזר ס"ל דהנקברים בחו"ל חיים. ומוכן כפשוטו מ"ש השלי"ה (שער האותיות סוף אות ק) א"ר אלעזר מתים שבחו"ל אינם חיים אלא ע"י גלגול. והוא כנ"ל. אלא שצדיקים זוכים למחילות ואין להם צער גלגול לא"י, משא"כ אותם שאינם צדיקים כ"כ. אבל כולם באים לא"י – ואז נקראים מתים שבא"י – ושם חיים¹³.

ובזה, גם לר' אלעזר, אתיא כפשוטה מתניתין (סנה' צ, א) דכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב. ומתורצת תמיהת תוד"ה כל (סוטה ה, א).

והנה ר' אבא בר ממל בכתובות (שם) פליג על ר"א ואומר אשר גם בחו"ל יקומו לתחי'. אבל כיוון שכמה אמוראים בסוגיא זו ס"ל כר' אלעזר או שקו"ט אליבי, ש"מ שהלכה כמותו¹⁴, וכידוע בכללי הש"ס¹⁵.

13) טעם הדבר נתבאר בזהר (ח"א קיד, א) וז"ל: ריב"א שאל לר"ח א"ל מתים שעתיד הקב"ה להחיותם למה לא יהיב נשמתהון באתר דאתקברו תמן וייתון לאחייא בארעא דישראל א"ל נשבע הקב"ה לבנות ירושלים ושלא תהרס לעולמים כו' לפיכך אין מקבלין נשמתן אלא במקום קיים לעולמים כדי שתהי' הנשמה קיימת בגוף לעולמים. – וכל ארץ ישראל בכלל ירושלים היא כדאמר שם קודם למאמר זה.

14) בנודע ביהודה (מהד"ת חלק יו"ד סי' רה"ר) כותב – בלי הבאת כל ראי' – דהלכה כר' אבא. ותמה על תמה אקרא דר' אבא יחיד הוא שם. והסוברים כר' אלעזר הם קרנא, ר' חנינא, אחוהי דרבה. וגם רבה ואילפא משמע שם דס"ל כר' אלעזר. ור' אילעא ואבבי שקו"ט אליבי.

גם בירושלמי (כלאים וכתובות), בראשית רבה (פצ"ו, ושם נסמך) ובכמה מקומות בזהר מוכח דהנקברים בחו"ל נשמתן חוזרת לגופן לאחר שבאים לא"י דוקא כר' אלעזר ולא כר' אבא – (איברא הרמ"ז לזהר ח"א דף קלד, ב כתב וז"ל: ותחלה יקומו במקומם באותה נשמה שהיתה להם בעוה"ז ואח"כ יתגלגלו במחילות שהוא צער להם כו' ואח"כ יעלו בא"י ושם יקבלו נשמתם ר"ל העטרה נפלאה נשמה חדשה. עכ"ל. וצע"ג דבעל המימרא בזהר, שאת דבריו מפרש הרמ"ז, הוא ר' יצחק. ובזהר שם (קכח, ב) איתא: אותו הגוף עומד בא"י ושם נכנס בו נשמתו אר"י מי מוליך הגוף לא"י כו' א"ר יצחק גבריאל מוליך. ושם (קלא, א): ואינון דלבר (חו"ל) יתברי גופא דילהון ויקומו גופא בלא רוחא כו' עד דימטון לא"י ותמן יקבלון נשמתא. ומשמע שם שזהו סיום דברי ר' יצחק שם) – סוף דבר: דברי הנו"ב צע"ג לאנשים כערכי.

כן הביא שם הקושיא מפני מה לא עלו בעלי התוס' לארץ ישראל כיון שבזה תלוי ענין תח"מ. ותירץ, בשם בנו, דהתוס' לשיטתי (שם קי, ב) דעכשיו אין מצוה לדור בא"י, כיון דא"א ליהרר במצותי. – וג"ז לא זכיתי לחבין דהלא הא דדוקא מתי א"י חיים, אינו ענין כלל למצות לדור בא"י עתה, אלא לזכות א"י בזמן תח"מ. וראי' מוכחת – מהא דיעקב ויוסף הטריחו להקבר בא"י.

ואפשר הי' לפרש כוונת הנו"ב, דמפני הטעם דא"א ליהרר במצותי לא רצו בעלי התוס' לעלות לא"י, ומבאר דמצינו להתוס' דס"ל טעם זה בענין מצות דירה בא"י – אבל לא משמע כן בלשונו.

15) י"א אשר כללי הש"ס לא נאמרו אלא בדברים הנהוגים בימיהם (מהרי"ק שורש

מי הקם בתחה"מ. כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא (תחה"מ) כו' ואלו שאין להם חלק לעוה"ב האומר אין תחה"מ מן התורה כו' (סנהדרין צ, א). והאריך בזה ברמב"ם הל' תשובה פ"ג.

וראה עד"ז במחלקת תשובות וביאורים בקובץ זה חוברת ו"ז, ולא אכפיל הדברים פה"ס.

נשמות ישנות (שכבר היו פעם בעולם) וגופן. א"ר חזקי' אי תימא דכל גופין דעלמא יקומון ויתערון מעפרא, אינון גופין דאתנטיעו בנשמתא חדא (שהיתה תחלה בגוף אחד ואח"כ באה בגוף שני) מה תהא מנייהו. א"ר יוסי אינון גופין כו' (זהר ח"א קלא, א. ת"ז תי' מ). ופירש דבריו האריז"ל (שער הגלגולים הקדמה ד) וז"ל: אם בפעם הא' ... לא זכה לתקן אותה (הנפש) כולה ומת ... לכן בעת תחה"מ אין לו לגוף הא' אלא אותו החלק הפרטי (של הנפש) אשר תיקן הוא בחיים. ולכן כשמתגלגלת הנפש הזאת בגוף אחר להשלים תיקונה ... בחי' החלקים של הנפש שנתקנו בגוף הזה השני ... הם לזה הגוף הב' בזמן התחי' ... וזהו ע"ד הנז"ל בסבא דמשפטים (זח"ב ק, א) בענין היבום. עכ"ל"ס.

קסה הובא בתוי"ט כלים פ"ג מ"ב. וראה ג"כ מלוא הרועים ח"ב אות שי"ן סעיף כא). אבל מלבד דמסיק שם דכל כמה שנוכל לקיים הכלל נקיים, הנה נראה פשוט דאין זה אמור אלא בהכללים פלוני ופלוני הלכה כפלוני וכיוצא בו. דטעם כלל זה הוא מפני שידעו שהאחד הי' גדול ובקי יותר מחברו בדינים אלו (ראה ג"כ ב"ב סה, א). שלכן מצינו אשר בזוג אחד עצמו הרי במקצוע זה הלכה כפלוני ובמקצוע שני – כבעל מחלקתו. – לדוגמא: ר' ששת ור' נחמן הלכה כר"ש באיסורי וכר"נ בדיני (תוד"ה ר"ש עירובין לב, א. וראה יד מלאכי סי' קסב). רב ושמואל הלכה כרב באיסורי וכשמואל בדיני. ופי' הרא"ש (ב"ק פ"ד ס"ד) לפי שידעו ששמואל הי' רגיל תמיד לפסוק דינין ולכך הי' מדקדק בהן ויורד לעומקן ומשכיל על כל דבר אמת וכן רב הי' רגיל לדקדק בהוראת איסור והיתר לכך סמכו על הוראותיו לעניני אור"ה –

ובמילא יש מקום לומר שלא נאמר הכלל אלא בדינים הנהוגים. אבל בכללים אשר השכל מחייבם, וכמו יחיד ורבים הלכה כרבים וכיו"ב, הרי שכל זה עצמו מחייב הכלל גם בענינים שלא נהגו בזמנם.

15) זה עתה ראיתי במדרש תלפיות ענף חלק לעוה"ב, בשם ר' בחיי והריקנטי, וז"ל: מה ששנינו ואלו שאין להם חלק לעוה"ב פירוש אין להם חלק ידוע **במני עצמן**. אבל הם נהנים וניזונים מכמה אוצרות של צדקה הגנוזים לאותם שלא זכו.

16) הרמ"ז לזהר (שם) אחר שהביא דברי האריז"ל כתב, דלר' יצחק דפליג על ר"י בזהר, הרי להאדם שלא תיקן אלא חלק פרטי מנפשו, הקב"ה נותן לו בזמן התחי' נשמה

במחלקת תשובות וביאורים: לעיל ח"א אגרת פה.

נשמות ישנות ... וגופן: השוה לעיל אגרת קצג, ובהנסמן בהערות שם.

ואין להקשות דא"כ יהיו כמה בני אדם שאין בהם אלא איזה חלקים פרטיים מהנפש ולא נפש שלמה,

כי זאת למודעי, אשר כל חלק מהנפש כלול מכל החלקים. וכל חלק בפני עצמו הוא ציור קומה שלמה. אף שמצד היותו חלק מנפש יותר כללית אינו אלא בחינה אחת.¹⁷

וגדולה מזה מצינו, אשר כללות כל הנשמות יחד אינם אלא נשמה אחת של אדם הראשון, וכמרומו במרז"ל (שמות רבה פ"מ) עד שאדה"ר מוטל גולם הראה לו הקב"ה כל צדיק וצדיק שעתיד לעמוד ממנו יש שהוא תלוי בראשו של אדם ויש שהוא תלוי בשעריו וכו'. וראה תניא פ"ב ופל"ז, אגה"ק ס"ז ועוד.

אופנה. כשם שאדם הולך כך הוא בא. הולך עור ובא עור חרש ובא חרש אלם ובא אלם. כשם שהוא הולך לבוש בא לבוש כו' אמר הקב"ה יעמדו כמו שהלכו ואח"כ אני מרפא אותן (ב"ר פצ"ה. זח"ג צא, א. וראה שם ח"ב קצט, ב).

פי' הולך לבוש: תני בשם ר' נתן כסות היורדת עם אדם לשאול היא באה עמו (ירוש' כתובות פי"ב ה"ג. וכ"מ בנדה סא, ב). ולפי גירסת התוס' (כתובות קיא, ב) מחלוקת יש בדבר, ולדעת רבי באים בלבושיהם שהיו רגילים בהם בחיים.¹⁸

ובזהר (ח"א רג, ב): בזמנא דיקומון ישראל מעפרא כמה חגרין וכמה סומין יהון בהון וכדין קוב"ה ינהר לון ההוא שמשא לאתסאה בה. – והוא כמרז"ל (נדרים ח, ב) הקב"ה מוציא חמה מנרתקה צדיקים מתרפאין בה.

בתורת חסד אולי יעשו מצות באותה שעה, שאז יתקיימו בעולם ע"י אותה הנשמה, ואם לא יעשו יהיו אפר תחת כפות הצדיקים כו'.

ומדלא הביא האריז"ל אלא דברי ר' יוסי נראה דסבירא לי' כוותי'.

(17) אין כאן המקום לבאר ענין זה בארוכה. ואסתפק בדוגמא: אדם אשר הצטיין בקיום מצות ואהבת את ד' אלקיך ותיקן חלק נפשו זה, הנה בקום הגוף לתחי' ובו רק חלק פרטי זה, הנה בכל זה יהיו בו גם שאר עניני הנפש: נפשו תתבונן בגדולת ד' לקיים מצות וידעת, תחי' בה מדת היראה וכו'. אלא שכל זה יחי' מפני שהוא אוהב ה' ולכן רוצה לקיים רצונו, או, בפנימיות יותר, שמצד האהבה רוצה לדעת גדולת האהוב, ירא הוא להיות נפרד מן האהוב וכו', וכמרז"ל (סוטה לא א) ירא אלקים האמור באברהם **מאחבה** כו' דכתיב זרע אברהם אוהבי. – וראה בלקו"ת ד"ה אלה מסעי (השני) ס"ב.

(18) שקו"ט בזה הרד"ל בפי' לפדר"א פל"ג ס"ק עז.

סדרה. מתי א"י חיים תחלה, אח"כ י"י מתי חו"ל (ירושלמי כלאים פ"ט ה"ג וכתובות שם) ואח"כ י"י דור המדבר וי"א האבות (זהר ח"א קיג, א). ר' שמעון אומר מתי א"י חיים תחלה אח"כ מתי חו"ל ואח"כ ישני חברון¹⁸. והטעם פ"י בסי' אבקת רוכל (ספר שני ח"ד) כדי שיקיצו ויעוררו על שמחה בראותם בניהם שקמו מקבריהם והארץ מלאה מכמה צדיקים וחסידים.

צדיקים קמים תחלה ואח"כ שאר בני"א (זהר שם קמ, א). מארי תורה ואח"כ מארי מצות (שם קפב, א ובביאורי הזהר). ובמדרש איתא (הובא בסי' אוהב ישראל בלקוטים פ' ברכה) שיקומו ויקראו אותם על שמם ע"פ סדר אלפא ביתא אבל מי שיש בו מדת ענוה יעמוד תחלה.

האנשים שיהיו בזמן תח"מ. כתב רבנו סעדי' גאון (בסי' אמונות ודעות סוף מ"ז) בעבור שהכתוב לא דבר בזה ולא רבותינו לא קבלו בזה קבלה, נחלקו בזה כו'.

אבל עתה שזכינו לגילוי ס' הזהר, נמצא שם (ח"ב קח, ב) וז"ל: עד השתא מותא הוות מסטרא אחרא, מכאן ולהלאה אני אמית ואח"י, מכאן דבההוא זמנא כל אינון דלא טעמי טעמא דמותא, מיני (מהקב"ה) תהי לון מותא, ויקים לון מיד. אמאי, בגין דלא ישתאר מההוא זומא בעלמא כלל ויהא עלמא חדתא בעובדוי ידוי דקוב"ה¹⁹.

פרטי תחיית הגוף. אותו הגוף עצמו יקום לתחי' וכמש"נ יחיו מתיך,

18) ועדיין הדבר במחלוקת בין החכמים כמה זמן יהי' בין תחי' לתחי' (אבקת רוכל ספר שני ח"ד) – ראה זח"א (קלט, ב ושם). ראב"ע לדניאל יב, ב. שו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תרמד בשם הריטב"א, הובא בעיקרי הד"ט ליו"ד בסופו.

19) כן הוא דעת ר' יוחנן. אבל בזהר ח"ג (קסח, ב) ס"ל דדור המדבר חיים בקדמיתא כד"א יחיו מתיך. ופליג בזה על השי"ס בבלי וירוש' וכו' דמפרש יחיו מתיך על מתי ארץ ישראל. – ולשתי הדעות, הן בזח"א הן בזח"ג, דור המדבר יש להן חלק לעוה"ב. וכדעת ר"א (סנה' קי, ב. וראה תוד"ה ורמו ב"ב עג, ב).

20) באבקת רוכל (שם) מביא גם דעת רבי יהושע בן מנסיא: יחיו מתיך אלו ישני חברון ואח"כ מתי א"י ומתי חו"ל. וא"כ הוי דלא ככל הנ"ל. – דרך אגב, תנא זה לא מצאתיו לע"ע בשום מקום אחר. ואולי צ"ל ר' שמעון בן מנסיא. (ר' יהודא ב"מ משמע – בברכות יוד, א – שהוא אמורא ולא תנא).

21) ראה מעבר יבק ח"ג פ"ג שנסתפק בזה. ועיין גם כן תורת שלום ס' השיחות סוף ע' רכג. וצ"ע.

ולא אמר יברא. כי עצם אחד²² נשאר מן הגוף, ובזמן התחי' הקב"ה מרככו בטל התחי', והעצם נעשה כשאור לעיסה וממנו נבנה כל הגוף (זהר ח"ב כח, ב. וראה שם ח"ג קסט, סע"א).

אם ישנו ליום הדין אחרי שיחיו המתים. שלש דעות בענין זה: א) אחר תחיה"מ יהי' יום הדין הגדול שבו כל האדם נדון כפי מעשיו (רמב"ן בס' הגמול ועוד). – ב) כל אדם נשפט תיכף למיתתו ואין מקום למשפט נוסף אחר התחי'. ומה שנמצא בכ"מ הבטוי יום הדין בזמן דלאחר התחי' – פירושו יום עונש ונקמה (מהר"י אברבנאל בס' מעיני הישועה מעין ח' תמר ז'). – ג) האריז"ל, וז"ל: ואם תאמר מאחר שעברו על הנשמה הזאת יום הכפורים ויסורים ממרקים כו' ואחר כך גלגולים למה לה לחזור ולהיות נדונית ביום הדין הגדול, ויש לומר כי יום הדין הגדול אינו אלא לאומות העולם. עכ"ל, הובא בס' נשמת חיים מאמר א' פ"ז. ומוסיף ע"ז בעהמ"ס זה: ואם תאמר ומה יהי' מאלו שימותו קרוב לתחי' ועדיין ע"י גלגולים או יסורים לא קבלו עונשן כו', אשיב שהדין נותן שתחת הזמן הארוך של משפטן יקבלו עונש כ"כ עצום ומופלג בזמן קצר שיהי' איכות העונש תחת כמות הזמן, כדי שיזכו לחיי העולם הבא. והדברים האלו הם סתומים וחתומים וברוך היודע. עכ"ל.

– בס' נשמת חיים שם האריך בראיות שהובאו לכל דעה מהנ"ל וסתירתן (תוכן דבריו הובא במדרש תלפיות ענף יום הדין).

החיים אחר תחיה"מ. העוה"ב (אחר שיחיו המתים²³) אין בו לא

22) במ"א (פדר"א פל"ד) כתוב שנשאר תרוד רקב. אבל באבקת רוכל ספר שני ח"ד ובעבודת הקודש ח"ב פ"מ פי' שהיינו הך.

ע"ד עצם זה ומקומו ראה בב"ר (פכ"ח, ג) שהוא בשדרה. יש אומרים שהוא במקום קשר של תפלין (לקוטי נ"ך להאריז"ל שופטים וראה ג"כ לקוטי הש"ס מס' ר"ה). ויש אומרים שהוא עצם התחתון שבשדרה (ערוך מע' לוז. עבוה"ק. אבקת רוכל שם).

23) כן מפרשים: ר' סעדי' גאון (בס' האמונות ודעות סוף מ"ז ובמ"ט). הראב"ד, הרמב"ן, רבנו מאיר בן טודרוס הלוי, בס' עבודת הקדש (ח"ב פמ"א), השל"ה (בהקדמה חלק בית דוד). רבנו הזקן (לקו"ת פ' צו ד"ה ששת ימים רפ"ב. שם ביאור לד"ה שובה ישראל). וחולקים על הרמב"ם (הל' תשובה פ"ח ה"ב) המפרש מרז"ל זה על עולם הנשמות.

והנה, לכאורה, כיוון דבתחיה"מ אין שם אכילה ושתי', הרי מה שארז"ל (פסחים קיט, ב. כ"ב עד, ב ושם) שלעתיד לבוא הקב"ה עושה סעודה לצדיקים

– ורוב המכריע של המפרשים ביארו מרז"ל אלו כפשוטן, בסעודה גופנית: ראה ר' סעדי' גאון הובא בס' שבילי אמונה נתיב יו"ד פ"ב, הרשב"א בבבא בתרא, הרמב"ן לבראשית א כא, ר' בחיי שם ובכד הקמח סוף אות ח, הראב"ן בספרו מאמר השכל,

אכילה ולא שתי ולא פו"ר ולא משא ומתן ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה (ברכות יז, א) ואינן חוזרים לעפרם (סנהדרין צב, א) וקיימים לעולמים²³.

רא

ב"ה, יום ג' כ"ג לחדש מ"ח, ה'תש"ו
ברוקלין, נ. י.

כבוד הנעלה והנכבד אי"א וו"ח עוסק במלאכת ה'
חו"נ וכו' מהור"י שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מסוף שבוע העבר בצרוף ההמחאה על \$41 דמי

הראב"ע לדניאל יב ב, ראב"ד להל' תשובה פ"ח ה"ד, עבודת הקודש ח"ב פמ"א, חדא"ג מהרש"א בבבא בתרא, לקוטי תורה ר"פ צו ועוד.
דעת הרמב"ם בהל' תשובה שם משמע דמרו"ל אלו הם משל, אבל כנראה אינו שולל הפשט ג"כ, כי הרי כתב הרמב"ן באגרת ההתנצלות על ספר המורה, ז"ל: ואמת שמענו שהרב הגדול מחזיק במדרשי רבותינו ובהגדותיהן, שכל הדברים יהיו כהויתן בסעודה העתידה בין המשומר ולויתן, עכ"ל. ובזה מתורצת גם השגת הראב"ד על הרמב"ם שם. ויעויין בזהר ח"א קלה ע"א ואילך, ובהגהה בעבודת הקדש שם –
סעודה זו תהי' בימות המשיח (הר"א בן הרמב"ם בס' מלחמות ה') או בתחלת זמן התחי' (רשב"א ר' בחיי שם, וראה ג"כ הראב"ע שם), וסרה הערת הכסף משנה על הראב"ד בהל' תשובה שם.
וצ"ע דבלקו"ת שם משמע דסעודה הגשמיית תהי' בזמן דעטרותיהן בראשיהן, שהוא בזמן מרו"ל העוה"ב אין בו לא אכילה כו'.
ולכן נ"ל, דמרו"ל דעוה"ב אין בו אכוש, בא ללמדנו דלא כעוה"ז עוה"ב, דבעוה"ז קיום וחבור הגוף והנפש הוא רק ע"י אכוש, ובעוה"ב יהי' זה ע"י שנהנין מזיו השכינה, שמזה יהי' נזון גם גוף הגשמי (ראה בזה תשובות וביאורים בקובץ חוברת ג), אבל תהי' שם אכוש וסעודה גופנית לצדיקים לתכלית אחר (ראה בלקו"ת) ולא בשביל קיום הגוף. וק"ל.

(24) ראה הראיות ע"ז בהנ"ל בהערה 22 ובזהר שהובא בהערה 13.

תשובות וביאורים בקובץ חוברת ג: דלעיל ח"א אגרת קסג (ע' שיא).

רא

מהעתק המזכירות.

מהור"י פלייזר, אגרת נוספת אליו – לעיל ח"א נח.

החתימות על השמועסן והטאקס בהתאם לרשימה ששלח, נשלחו תיכף לחותמים הנ"ל את החוברות מהחדשים תשרי ומרחשון.

בדבר החומשים, אפשר להשיג את החומש בראשית עם פרש"י במחיר 41-45 סענט החומש. באם כיון לחומש מסוג הנ"ל ומסכים גם למחיר מוכנים אנו להשתדל בסדור הקנין והמשלוח.

ולסיים בד"ת, בסיום הסדרא דשבת העבר ופילגשו וגו' ואת מעכה – רגילים לפרש בלימוד התלמידים מעכה שם בתה של פילגשו, וראיתי אשר בפלוגתא שנוי פי' זה, דהנה כוונת הכתוב במה שמספר ופילגשו וגו' מצאתי ג' פירושים: א) יספר הכתוב כל הבשורה שבישרו את אברהם (רמב"ן), ב) הגיד המגיד שגם פילגשו ילדה את מעכה שהיתה כמו כן ראוי לבנו אם לא יבחר ברבקה (ספורנו), ג) השוותה משפחותי למשפחות אברהם ... ח' בני גבירות וד' בני פלגש (רש"י והוא בב"ר, ולשון רז"ל השוותה ל' יחיד והכוונה על מלכה לבד, אולי י"ל מפני שבני הפלגש שייכים אל האשה, וע"ד מ"ש בהגר בלהה זלפה, אף שאינו דומה לגמרי כי אלו היו שפחות, ועדיין צ"ע).

והנה לפ"ד הספורנו מעכה הוא שם אשה, אבל לרש"י ראש המפרשים וע"פ המדרש, עכצ"ל שגם הוא בן, דאם לא כן צ"ל עוד ילד בבית נחור כנגד דינה, כמובן, שוב מצאתי בסה"ד מפורש שמעכה הוא בן נחור.

וכנראה נשתרבב המנהג לפרש מעכה – בת ולנטות מהמוכרח ע"פ פרש"י מפני שאין הדבר **מפורש** ברש"י ובלימוד הנ"ך הורגלו שמעכה הוא שם אשה (שם אשת דוד ושם אשת רחבעם או אבי בנו – רש"י דה"ב יג, ב).

אבל מצינו ג"כ מעכה שם איש (דה"א יא, מג, כג, טז, כי דוחק לפרש שנקראו ע"ש אמם) – כי יש לנו שמות רבים לזכר ולנקבה שוים (ראב"ע ס"פ וישלח, וראה שם בפ"י הרמב"ן).

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רב

ב"ה י"ב כסלו, תש"ו
ברוקלין, נ.י.

הנכבד והנעלה אי"א מר צדוק ריווקין שי
לאורך ימים טובים

שלום וברכה!

מיט שמחה וילען מיר אייד אנזאגען, אז ניט געקוקט אויף די גרויסע שוועריקייטען וואס עס זיינען געווען די לעצטע צייט אין צוזאמענהאנג מיט דעם שטריק, די אומעגליכקייט צו באקומען פאפיר א.א.וו., איז אונז דאך געלונגען אפצודרוקען די סידורים פאר אונזערע ברידער אין אייראפא, אין וואס איר האט גענומען אנטייל דורך נעמען אויף זיך די קאסטען פון דער ערשטער אויסגאבע.

אין א באזונדער פאקעט האבען מיר אייד געשיקט אייניגע סדורים און די טעג גייט אוועק די ערשטע פארטיי סדורים צו די אידישע לאגערען אין אייראפא.

עס איז איבעריק צו מאריך זיין וועגען דער גרויסער מצוה וואס איר האט געטאן דורך לאזען אפדרוקען סדורים פאר אונזערע מארטירער ברידער. שטעלט זיך נאר פאר אז אייניגע מאל א טאג – צום דאוונען, עסען, זאגען ברכות וכו' – וועלען זיי זיך בענוצען מיט דעם סדור און דערביי טראכטען אז זיי דארפען דאנקען א אידען צדוק ריווקין אין ווייטען ניו-יארק, וואס ער האט זיי געגעבען די מעגליכקייט צו דאוונען און מתפלל זיין פאר'ן אויבערשטען לויט ווי זיי, זייערע עלטערען און זיידעס זיינען געוואנט געווען (אחוץ דעם וואס אין מערערע ערטער לערנט מען אויך אין חדרים פון סדורים מיט צענדליגער קינדער).

די גמרא (בבא קמא צב, עמוד ב) טייטש דעם פסוק (שמות כג, כה) ועבדתם את ד' אלקיכם, איר זאלט דינען דעם אויבערשטען, אז דאס הייסט דינען דורך דאוונען, דורך קריאת שמע און תפלה.

מיר ווינטשען אייך אז דער זכות וואס איר האט געגעבען
טויזענטער אידען די מעגליכקייט דינען דעם אויבערשטען זאל אייך
ביישטיין אז בא אייך זאל מקוים ווערען די פארטזעצונג פון דעם
דערמאנטען פסוק: וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה
מקרבך גוי את מספר ימך אמלא - איר זאלט זיין געזונד און האבען א
גליקליכען עלטער מיט אן אריכות ימים ושנים טובות.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רג

ב"ה, יום ו' י"ח כסלו, תש"ו

כבוד ידידנו אי"א וו"ח רב פעלים חו"ב וכו'
התמים מהרי"ל שי' הלוי

שלום וברכה!

באשר כמ"ע הוא כעת היחידי בעירו אשר מכירים אנו בו למכיר
באחריותו בעד החינוך הכשר בעירו בכלל ובעד קיומם של מוסדות
החנוך העומדים תחת נשיאותו של מו"ח כ"ק אדמו"ר שליט"א בפרט,
פונים אנו אליו בענין כדלקמן.

בטח ידוע לפניו כי בשנה העברה הסכמנו לפתיחת בי"ס לנערות
בית רבקה או בית שרה בדארטשעסטער תחת הנהלת המל"ח,
ובהחלטתינו סמכנו על ידידנו שי' דהתם, שישתדלו בהשגת האמצעים
הכספים להוצאת ביה"ס הנ"ל, שיחי' ביה"ס חי נושא את עצמו,
הסכמנו במשך זמן קצר לתת לביה"ס - בתור הלואה - חלק
מתקציבם בכדי לאפשר לשלם את שכירות המורים במועדו.

יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

רג

מהעתק המזכירות.

מהרי"ל: הורוויץ. אגרות נוספות אליו - לעיל ח"א פז. לקמן שסו.

בעירו: דארטשעסטער, באסטאן.

בית רבקה... בדארטשעסטער: ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ח אגרת בתרנט.

והנה עבר כבר די זמן לבסוס המצב הכספי של ביה"ס בע"י ולדאבוננו מודיעים לנו רק, ע"ד הוצאות ולא ע"ד הכנסות ואיננו רואים גם את ההתענינות הדרושה בסדור הענין.

ההוצאות של ביה"ס אינן כ"כ גדולות ובהתחשב עוד עם ההכנסה משכר למוד מהתלמידות רואים אנו שכלל לא יכבד עליכם להשיג את הסכום הדרוש, בעזרת לידיס אוקזילערי שייסדו עבור ביה"ס או הכנסה ממקורים אחרים.

עכ"פ עליכם לדעת כי המל"ח מצבו אינו יכול לשלח המחאות למורה מבלי לקבל הכסף הדרוש לזה מכס.

כמ"ע בטח יכיר, כי לבד שהאחריות בעד חנוך הבנות גדולה ביותר וכמש"נ חכמות נשים בנתה ביתה ועיין שמ"ר פ' [כ"ח] שקיום מ"ת הי' תלוי בנשים הנה קיומם של כל מוסדות החנוך הכשרים והצלחתם בחנוך תלמידיהם תלוי הרבה מאד בקיום ביה"ס לחנוך הנערות.

נבקש מאד את כמ"ע כי למרות טרדותיו יואיל נא לאחז תיכומ"י באמצעים הדרושים לבסוסו של מצב ביה"ס לנערות, ומכיון שאין אחרים שיעמדו בראש המפעל הזה, בטח מן השמים הטילו עליו עבודה קדושה זו ולכן גם ניתנים לו הכחות למלאת שליחותו...

נחכה למענה מכבו' בהקדם ונסיים באיווי כט"ס לחג הגאולה הבע"ל.

רד

ב"ה י"ח כסלו, תש"ו
ברוקלין, נ.י.

הנכבד והנעלה מר דובער שי' פאדאווער

שלום וברכה!

מאשרים אנו בזה את קבלת נדבתו „למרכז עניני החנוך" ומצרפים לזה הקבלה.

רד

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 323 והרשמה ע"פ העתק המזכירות.
הנכבד . . פאדאווער: אגרת נוספת אליו — לעיל קעה.

אקוה אשר יתענין בעבדת המל"ח גם להלן וישתדל לסייע בזה לא רק בגופו ובממונו הוא, אלא גם ישתמש בהשפעתו על חוג קרוביו ומכיריו לזכות גם אותם ולמשך את לבם לעבדה זו.

אמר הכתוב כי האדם עץ השדה, ורואים אנו אשר שינוי איזה שהוא, אפילו קל, בגרעין, משנה את האילן הצומח מהגרעין מן הקצה אל הקצה, וכן הוא בחנוך הילד, ולכן אפילו בשביל הטבה קלה בחינוכו כדאי להשתדל ולהשתדל, וכ"ש אם החינוך דורש תיקון בענינים עיקרים העלולים להשפיע על הילד במשך כל ימי חייו.

וחזקה לתעמולה ופעולה הנעשית באמת שאינן חוזרות ריקם.

בברכה וכבוד.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רה

ב"ה כ"א לחדש כסלו תש"ו
ברוקלין

כבוד הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א חו"ב וכו'
מהורמ"ד שי

שלום וברכה!

שלוח בזה בחזרה, כת"י הר"ש סופר העתק דא"ח כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע אשר שאל כת"ר לעשות מהם פוטוגראפיה, ומצורף עקז' מהספרים אשר נדפסו באופן זה.

למותר להאריך, לדידי' ולדכוותי, ברום ערך הדבר ובגודל הנחת

יו"ר ועד הפועל: מליח.

רה

נדפסה בלקו"ש ח"א ע' 219 והושלמה ע"פ העתקה והעתק המזכירות. והיא כעין מהדוב"ת לאגרת קצג דלעיל. בהמשך אלי' — אגרת שלאח"ז.
מהורמ"ד: רבקינ. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א צד. לקמן רו.

רוח של המחבר נ"ע כאשר, ע"י השאלה אשר שאל, סו"ס באים מאמרי דא"ח אלו לאלפי לומדים ומעיינים, ובכל קריאה ולימוד בהם, הרי „שפתי הצדיק דובבות בקבר ונשמתו בישיבה של מעלה“ (תוד"ה אגורה יבמות צו, ב. ולשון הרגמ"ה בבכורות לא, ב צע"ק). ומי לנו גדול מדוד מלך ישראל והשתוקק וביקש שיהי רצון שיאמרו שמועה מפיו ועי"ז יגור בשני עולמים היינו שיהיו שפתותיו דובבות כו'.

וכיון שבכל ענין וענין ההנהגה היא מדה כנגד מדה, הרי לכאורה ודאי הדבר, אשר כמו שהצדיק גר בשני עולמים, כמו"כ גם שכן כל המשתדלים בזה הוא ג"כ הן ברוחניות הן בגשמיות, ברוב טוב גשמי ורוחני.

בברכה לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

והא ענינא כיון דאתיא לידן נימא ב"י מילתא: הבקשה וקפידא שיאמרו שמועה בשמם – (בהקדמת דברי נחמי' חאה"ע האריך בן המחבר בטעם מה שצריך להיות בשם דוקא, ויש להעיר בדבריו, ואכ"מ) – נזכר בדחז"ל: בדוד, ר' יוחנן (שניהם ביבמות שם), ר' ששת (בכורות לא, ב), ור' יצחק (זח"א ר"ז, ב).

ובדא"פ יש למצוא טעם מה שענין דאגורה באהלך עולמים נוגע לארבעה אלו יותר מלסתם בני אדם:

א) דוד השתדל ביותר שימחל לו אותו עון ועוד זאת שידעו כל ישראל שנמחל לו, וכדאיתא בשבת (ל, א) ובסנה' (קז, א ושם), והנה אם אין הרב דומה למלאך כו' אין לומדין תורה מפיו, וכמארז"ל (חגיגה טו, ב, ויעוין לח"מ הל' ת"ת ריש פ"ד). ולכן דוד בפרט השתדל שיאמרו שמועה מפיו, שע"ז יודע ג"כ שנמחל לו אותו עון.

ובזה יש לתרץ ג"כ מה שבירוש' ברכות (פ"ב סוף ה"א), אחרי שהובא הא דיבמות שביקש דוד שיאמרו שמועה מפיו כו', מסיים: אין דוד כו' (ואמר דוד) יבוא עלי שאני שמח בלבי (על בנין ביהמ"ק). דלכאורה אין לענין זה כל שייכות שם, ובפ"י הס' חרדים כ' דלא גרסינן לי' שם, אבל בכל הספרים שלנו איתא. וע"פ הנ"ל יובן, דהנה על בקשת דוד שיעשה אות שנמחל לו אותו עון, א"ל הקב"ה שהאות יהי בבנין ביהמ"ק דוקא, (שבת שם), נמצא שע"י שני דברים נתברר שנמחל לו

העון: א) ע"י ישראל שיאמרו שמועה משמו, כנ"ל. ב) ע"י הקב"ה שיעשה אות. ולכן אחרי שהובאה בסוגית הירוש' השתדלות דוד בענין הראשון, מסיים שהי' דוד שמח בבנין ביהמ"ק. שזהו אות גם **מלמעלה** שנמחל לו העון, – ואין צורך לשבש גירסת הספרים בירושלמי.

ב) ר' יוחנן, מתו בניו כדאיתא בברכות (ה, ב, וראה סה"ד בערכו) אם אח"כ נולד לו בן, וכדי שלא ימלא הקב"ה עליו עברה, צריך הי' להניח תלמידים הראויים ליורשו, ואזיל בזה לשיטתי בב"ב (קטז, א), ולכן הוא בפרט השתדל שיאמרו שמועה מפיו.

ג) וע"ד הנ"ל בר' יוחנן הוא ג"כ ברי"צ, שאף שהי' לו בן (זהר שם), אבל הרי אמרז"ל בב"ב (שם) בסיום הסוגיא דהקב"ה מתמלא עברה, דאף שאין מתמלא עברה, אם הניח בן הראוי ליורשו (להעיר מס' מעבר יבוק מ"ה פכ"ח) מ"מ נאמר על האב מיתה אם אין הבן **כמותו**, ובנו של רי"צ, אמרו עליו אשר „עד כאן לא הוי זכי באורייתא“ (זהר שם ריח, א), ולכן הקפיד רי"צ שיאמרו שמועה מפיו, שהתלמידים קרוים בניו. – ובזה תומתק ג"כ **שייכות** הבקשות שבקש רי"צ (בזהר שם): שיאמרו שמועה מפיו ושילמדו את בנו תורה – (בקשתו השלישית נת' ענינה בשער מאמרי רשב"י ס"פ ויחי).

ד) ר' ששת, איתא בשער הגלגולים (סוף הקדמה ד) ובספר הגלגולים (פ"י) בפ"י מרז"ל (פסחים סח, ב) שר"ש הי' אומר חדאי **נפשאי לך קראי לך תנאי כו'** – אשר ידע ר"ש כי הי' בראשונה בגוף בבא בן בוטא והשלים נפשו ולא חסר לו כ"א דבר מועט, וע"ז נתגלגלה נפשו שנית ברב ששת, ובאופן גלגול כזה הסדר הוא, אשר עיקר השכר של התומ"צ שעושה בגלגול הב', הוא רק לצורך נפשו ולא גופו השני, כי בזמן התחי' תחזור נפשו אל הגוף הא' שבו עסק בתומ"מ **רוב** הצריך לו, ולכן הי' גופו – של ר"ש – עצב, והי' אומר חדאי **נפשאי** דוקא ולא הגוף.

ונראה לפע"ד לומר דכ"ז הוא בשאר תומ"צ, אבל כשיאמרו שמועה מפ"י רב ששת, שאז צ"ל **שפתים** דובבות בקבר **בעוה"ז**, פשיטא ששפתי גוף ר"ש, ולא בבא בן בוטא, יהיו דובבות. ולכן השתדל הוא בפרט שיאמרו שמועה מפיו, (ובכ"ז אמר חדאי נפשאי לך קראי כו', כי זה הי' אומר על ת"ת **שלו** כדאי' שם בפסחים וראה ג"כ בסש"ב ס"פ לז,

משא"כ שיאמרו שמועה כו' הוא מה שלמד תורה לתלמידיו והם יחזרו אח"כ השמועה מפיו. וק"ל).

הערה. רי"צ ביקש את ר' יהודה דוקא שיאמר שמועה מפיו, (והטעם מובן ע"פ מ"ש בשי' מאמרי רשב"י שם).

והנה בזח"ג (לט, א) משמע דריה"ו מפרש דובב שפתי ישנים בדבור הפה אבל רי"צ פליג עלי' (עיי"ש בביאורו"ז). ואת"ל דהמאורע דזח"א קדם להמאורע דזח"ג (שהי' אחרי האד"ר דבפי' נשא, שהרי מסיים שם – לט, ב – ר' ייסא חברנא דאסתלק מביננא, והוא נסתלק בהאד"ר, כמ"ש זח"ג קמד, א) י"ל דבתר דשמעה רי"צ מריה"ו קבלה מיני, או י"ל דרק משמעות דורשין, בהכתוב דובב שפתי, איכא בינייהו, אבל תרוייהו אית להו דרז"ל דאגורה באהלך עולמים.

ובירושלמי שקלים ספ"ב בעל המימרא דדובב שפתי כו' דובבות בקבר – הוא רי"צ, אבל י"ל כנ"ל, או דאינו רי"צ הנ"ל, דכמה רי"צ איתא בש"ס.

יז

ב"ה, יום ד' ט"ו טבת, ה'תש"ו

כבוד הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א חו"ב וכו'
מהורמ"ד שי

שלום וברכה!

במענה על מכתב כת"ר.

א) הבין במכתב שלי שרצוני לפרש, שע"י שמועה שאומרים בעוה"ז נשמת בעל המאמר לומדת אז בשיבה של מעלה, והעיר שאמירת השמועה מועלת רק לענין שפתותיו דובבות בקבר, אבל הא שנשמתו בשיבה של מעלה הוא ענין בפ"ע, הבא ע"י שלמד תורה בכלל בחייו בעלמא דין, ואינו שייך לאמירת השמועה מפיו. – ולא מצאתי במכתבו

יז

נדפסה בלקי"ש ח"א ע' 221 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהורמ"ד: רבקה, אגרות נוספות אליו – לעיל רה, ובהנסמן בהערות שם.

שום טעם מה מכריחו ליכנס לחילוק זה. ואני בדעתי אעמודה. ואב"א פשט, אב"א סברא, אב"א מארז"ל. פשט: פי' הפשוט בסוגיין, שע"י אמירת השמועה משמו פועל: א) שגר ב) גר בשני עולמים, אלא שכדי לגור בעולם אחד, אפשר גם ע"י ענינים אחרים (בעוה"ז כפשוטו, ובעוה"ב ע"י שעשה תומ"צ), משא"כ אמירת השמועה, שמועיל לב' העולמות, כאחת. סברא: אם אמירת שמועתו בתורה מועלת ששפתותיו **בקבר** יהיו דובבות, הרי מכש"כ וק"ו שתועיל שנשמתו – שבעיקר **היא היא** הלומדת תורה (אלא שהכוונה שיהי' בשעה שיצה"ר יש ביניכם – שבת פט, א) – תהי' דובבת אז. מרז"ל: רגמ"ה בבכורות (לא, ב) – והזכרתיו במכתבי הקודם – משמע שמפרש „בשני עולמים“: בעוה"ז היינו שפתי האומר השמועה, ובעוה"ב היינו שפתי מי שנאמר בשמו, ומיני' נשמע לשאר המפרשים שפי' אגורה בשני עולמים, היינו בשמועה זו גופא. – את"ל שמה שהוא גר **בעוה"ב** הוא בלאה"כ, ואינו תלוי באמירת השמועה **עתה** מפיו, אינו מובן מ"ש בתוד"ה אגורה (יבמות צו, ב) בשיבה של מעלה, הול"ל סתם, בעוה"ב. ועכצ"ל שבשכר שלמד תורה מלפנים, וע"י חזרת שמועתו נתעורר ענין זה עתה, הרי שכר מצוה מצוה שכפי מהותה כן הוא שכר שמושיבין אותו **עתה** בשיבת ש"מ. וראה ג"כ מרז"ל שהובאו בחנוך לנער ע' 22 **שבשעה** שנעשה דבר טוב שהנפטר גרם לזה, מקבל הוא שכר, ומבן נלמד לתלמיד.

ב) מה שרצה לפרש הנפ"מ בין ב' המשלים על דובב שפתי גוי בירושלמי (ברכות פ"ב סה"א ועוד) אם ליין ישן או לקונדיטין, דפליגי באיזה שמועה דובב גוי: להאי קאי בפנימיות התורה, ולהב' בנגלה ופלפול דוקא – צע"ג. ומכמה נימוקים: א) ממנ"פ, הו"ל לדוד לר"י וכו' לפרש שמקפידים על שמועה **כזו** דוקא. ב) ביבמות ובבכורות קאי ר"י ור"ש **בנגלה** והקפידו ושמתו ע"ז, ולמ"ד כיון ישן לשוא הי' כ"ז. ג) קונדיטין הוא יין **דבש** ופלפלין (פסיקתא דר"כ פיסקא בחדש השלישי הובא בערוך) וכשמחלקין בכללות התורה קאי דבש אחלק **הנסתר** כדאיתא בחגיגה (יג, א. יד, ב). ד) בירושל' שקלים ספ"ב מפרש יותר וז"ל **מה הנאה לו** ב"נ אמר כהדין דשתי קונדיטין ריצ"א כהדין דשתי חמר עתיק. ולפי כת"ר אין לזה פירוש.

ולפענ"ד: הנה בכל שמועה שאומרים הן בנגלה הן בנסתר, ישנה

עצם השמועה ולזה יש קצבה וגבול, והפלפול שבשמועה שהוא דבר שאין קץ (בארוכה בקו"א להלכות ת"ת - לאדמוה"ז - רפ"ג). והירושלמי מובן כפשוטו: מקשה מה הנאה לו לבעל השמועה במה שהוא עצמו יחזור על שמועתו **הישנה עוד הפעם**, וע"ז מתרץ - (וע"פ מ"ש במ"ס פט"ו ה"ז: המשנה כיין והש"ס כקונדיטין) - ח"א כקונדיטין, שכמה פעמים שיחזור על השמועה בישיבה ש"מ ימצא בה שכל וסברות **חדשות**, וכנ"ל בפלפול. וח"א כחמר עתיק, משנה עתיקא. דאע"ג דשתי לי טעמי בפומי דאף לאחר זמן רב מרגיש ומתענג מהטעם אשר בה גם בסברא הישנה.

ועיין בקה"ע בירוש' שקלים ובחקדמה לס' עמק שאלה למהרמ"ד מהארנסטייפלע, שפי' חילוק בין ב' המשלים. וג"כ צ"ע, לפענ"ד, ואכ"מ.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רז

ב"ה, יום ד' ט"ו טבת, ה'תש"ו
ברוקלין, ג. י.

כבוד ידידנו הרה"ג הרה"ח הנכבד והנעלה, אי"א וו"ח
וכו' וכו' התמים מהרר"י שי' זובער

שלום וברכה!

אחר שהוקל כבר במדה ידועה האופן של משלוח חבילות לחו"ל, מוצאים אנו לנכון לעורר בזה את תשומת לבו על עניני הדפוס אשר חברת „קהת“, שנתייסדה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, מו"ל זה כארבעה שנים ואשר בכל החוגים הודו על התועלת החנוכית אשר בהם.

יו"ר ועד הפועל: קה"ת.

רז

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . זובער: אגרת נוספת אליו - לקמן ר"ז.

אין שום ספק כי גם אם לא כלם יתאימו למדינת כת"ר, באשר חלק מהם כתוב בשפה אנגלית, אבל הכתובות בלשה"ק ובאידיש בטח ימצאו חוג קוראים. ובודאי רבו בשוועדין היודעים גם את השפה האנגלית.

בסוף החוברת „מורה שיעור" ימצאו רשימת כל עניני הדפוס הנ"ל וגם רשימת ספרי דא"ח ושיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א, אשר בטח ימצאו בסביבתו גם מי שיבין ספרים אלו.

מעוניינים אנו לדעת אדות מצב החנוך במדינתו בין אצל היושבים שם מכבר ובין אצל ילדי הפליטים.

ולמענהו אנו מחכים.

אמרז"ל (פסחים קיט, א) ג' מטמניות הטמין יוסף – שנקרא כן ע"ש יוסף לי ד' בן אחר, שמשתדל להפוך גם האחר לבן (אור התורה ד"ה בן פורת בארוכה) – וכוונתו היא שיתגלה המטמון ויפעול פעולתו, והוא בשלשה אופנים: א) שמברך וברכה היא ב„כסף“, באהבה, כידוע מברכת כהנים והובא להלכה בשו"ע – בהשפעות גשמיות עושר וכבוד, שזהו ענין (שם בגמרא) מה שנתגלה לקרח (אוה"ת ס"פ ויגש). ב) אותם שאינם ממקיימי התומ"צ, עושה אותם לבעלי תשובה, בירור גם מגק"ט, גרים, שזהו ענין נתגלה לאנטונינוס, ג) במקיימי תומ"צ פועל עילוי באופן עבודת ד' שלהם, שזהו ענין המטמון שמתגלה לצדיקים – ומוכן שב' אופנים הראשונים שייכים ביותר עתה, בעוה"ז שבעוה"ז, ואופן הג' הוא בעוה"ב שבעוה"ז, ובפרט ענין לאתבא צדיקיא בתיובתא, וזהו שמסיים שם בש"ס – שיתגלה לע"ל.

ופשיטא שעל כל אחד מהמקושרים ושייכים ליוסף הצדיק, להעשות צנור, ועכ"פ לסייע ולהכשיר את הסביבה שלו, שתהי' כלי מוכן לקבל הוראות והשפעות יוסף, עד הגאולה שלימה ב"ב, שתהי' ע"י הקב"ה בעצמו בבחי' שנק' יוסף, כמ"ש בש"ך הובא באוה"ת ד"ה ויתן את קולו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יור"ר ועד הפועל

רח

ב"ה, יום ה' לחדש שבט, תש"ו
ברוקלין, נ.י.

כבוד הו"ח אי"א נו"מ התמים וכו' מהורמ"ז שי

שלום וברכה!

במענה על מכתביו:

(א) לשאנני שולחים עניני דפוס והמאמרים זה מכבר מהשיבה, ואנחנו שלחנו הספרים מאותם המקצעות שלא שלחו מתו"ת.

(ב) גם אני שמעתי, שהדפיסו שם כמה ספרים, ומהתימה שבמשך כל העת לא שלחו לדוגמא עכ"פ, אף ספר אחד, לבד קובץ שיחות כ"ק מו"ח אד"ש, שנתקבל עקז. אחד לכ"ק מו"ח אד"ש זה כשנתיים, כמדומה.

(ג) ההנחה מי"ט כסלו לקחה כ"ק מו"ח אד"ש אליו, ויחזירה בהוספות ושנוים, בעתיד הקרוב – כך א"ל.

(ד) בהנוגע להדפסתה, ציוה עלי שמהנכון להדפיס ביחד הר"ד מי"ח אלול – י"ט כסלו (והחבל על אשר לא תפסו השומעים הענין של קישור ח"י אלול, וי"ט כסלו, שנתגלה להם עתה, כפי חשיבותו – עכ"ל כ"ק מו"ח אד"ש) – אבל לע"ע לא נתן עדיין כל הרשימות אף שברובם הגדול כבר נגמרו.

(ה) בנוגע להוצאות הדפסת שיחות אלו, לא הגיעני לע"ע מהרמ"מ שי הכהן מלבד דבור אף שמבטיח בודאותי.

(ו) אם יש לו הערות בקוני תורת החסידות מפני מה אינו כותבם אלי?

רח

מהעתק המזכירות.

מהורמ"ז: גרינגלאס. אגרות נוספות אליו – לעיל קצ, ובהנסמן בהערות שם.

לשאנני: תלמידים התמימים שנקלעו לימי המלחמה בשנהא.

קובץ שיחות: לקוטי דיבורים, שני כרכים, תיאורו בס' מפתח ספרי כו' אדמו"ר מהורמ"ז נ"ע ע' 70.

ההנחה מי"ט כסלו: ראה גם לקמן אגרות רכב, רלו. קטעים נעתקו בקובץ ליובאוויטש חוב' 11 ע' 2.

הר"ד מי"ח אלול: תשיה. נדפסה בלקוטי דיבורים ח"ג ע' 946.

הרמ"מ: מרגליות, דלעיל אגרת קצ, ובהנסמן בהערות שם.

ז) הצעתו שירשמו אנ"ש, התמימים וכו' זכרונותיהם מימי קדם, הרי זה כמה פעמים עורר כ"ק מו"ח אד"ש עד"ז, וכמה מהנ"ל נענו לבקשתו ומי לנו גדול – שזה שלש שנים שהנני מדבר עם התמימים דמאטרעאל ע"ד הר"ד דהמאורעות דשנת ת"ש, ומלבד גליונות אחדים ששלח לי כבוי (כמדומה זה יותר משנתיים) לא זכיתי לראות אף שורה אחת מרשימות אלו!!

ח) צ"צ, קונטרס מח, מים רבים עדיין לא נגמרו וכשיו"ל יושלח לו כבקשתו,

ט) העדר מכתבי הוא בסיבת רוב הטרדות ובפרט בעניני ההדפסה, ולחנם בא בטענה עלי ולתת מושג מעבודה הנ"ל: בזמן האחרון צריך הייתי להגי' (מלבד קונטרס מז' ובעקר ההוספה שבתוכה והשמועסן וטאלקס) חוברת ע"ד פורים, פסח בצרפתית (ע"ד אותה של תשרי), קובץ פורים באנגלית, ח"א של דה"י באנגלית, הגהה אחרונה של מים רבים

– באמצע ההגהה: ההוספות להצ"צ (יכללו קכ"ה שו"ת, ויותר ממאה ע' חידושים על הש"ס, כ"ז מלבד עריכת מפתחות וכו') קונטרס הצ"צ וההשכלה, קובץ שיחות כ"ק אדנ"ע (יכליל יותר משלש מאות ע', מימיוגרפ)

– בתחלת ההגהה: ספר מאמרי ילמדנו רבינו, קונטרס עץ חיים, קונטרס ע"ד אדמו"ר מהר"ש נ"ע (קובץ שיחות ורשימת מאמריו) שיחות אדמו"ר שליט"א ש"ת – עד ר"ה תש"א (שייך לדלפון) ספר מאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א (ש"ת – תש"ב), ספר שו"ת בין רב ותלמידו בדת ישראל ומנהגיו אנגלית, קצור שו"ע בשביל הנוער באנגלית ועוד,

ואם ישים אל לבו, אשר נוסף עכהנ"ל ישנה עבודה בעניני מל"ח מחנ"י וקה"ת מלבד מקצוע ההדפסה – תקותי אשר כמה קושיות, אם ישנם אצלו, יסורו מעצמם,

כמה פעמים עורר: ראה אג"ק שלו ח"ה אגרת ארי, ח"י אגרת ג'שסה, ובהנסמן בהערות שם ושם. שלש שנים . . . ת"ש: ראה לעיל ח"א אגרת פב, ובהנסמן בהערות שם.

דה"י באנגלית: our people.

מאמרי ילמדנו רבינו: סה"מ אידיש, שנדפסו בתחלה בסדרת ילמדנו רבינו שבהקריאה והקדושה. שייך לדלפון: האחים, שהם נתנו הוצאות הדפסת ספר זה, לע"נ אחיהם. ראה גם לקמן אגרות ריג, רלו.

רפב.

והנה כהנ"ל הוא מהנעשה כאן במקום המרכז מה נעשה במקום העיגול?

והנה ידוע אשר כל הגליות שרשן בגלות מצרים, וא"כ דוגמתו נמצא בכולם ובפרט בגלות האחרון (שתכליתו הוא שיהי' וינצלו גו' שעשאוהו כו' בכלליות חו"ל, מה שנעשה אז רק באמ"צ), והנה קושי הגלות נמתק ע"י הכנות ופעולות יוסף הצדיק, שבאמת הוא רק הוא המשביר לכל הארץ, ופעולתו הכללית היא וילקט יוסף את כל הכסף גו' והטמין אותו (פסחים קיט, א). ופשיטא שאין כוונתו שישאר טמון כאלו אינו, אלא שהכל הולך למטרה אחת, והיא שליחותו של יוסף, שנק' יוסף כי יוסף לי בן אחר, היינו שגם אחר יהפוך לבן (אוה"ת ד"ה בן פורת באריכות), והפעולה היא ע"י ג' מטמוניות (פסחים שם) ג' אופנים: א) שמברך – וברכה היא בכסף, באהבה, כידוע מברכת כהנים והובא להלכה בשו"ע – בהשפעות גשמיות עושר וכבוד, שזהו ענין (שם בגמרא) מה שנתגלה לקרח (אוה"ת ס"פ ויגש), ב) אותם שאינם ממקיימי התומ"צ, עושה אותם לבעלי תשובה, בירור גם מגקה"ט, גרים, שזהו ענין נתגלה לאנטונינוס, ג) במקיימי תומ"צ פועל עליו באופן עבודת ד' שלהם, שזהו ענין המטמון שמתגלה לצדיקים, – ומובן שב' אופנים הראשונים שייכים ביותר עתה, בעוה"ז שבעוה"ז, ואופן הג' הוא בעוה"ב שבעוה"ז, ובפרט ענין לאתבא צדיקייא בתיובתא, וזהו שמסיים שם בש"ס – שיתגלה לע"ל.

ופשיטא שעל כל אחד מהמקושרים, ושייכים ליוסף הצדיק, להעשות צנור, ועכ"פ לסייע ולהכשיר את הסביבה שלו, שתהי' כלי מוכן לקבל הוראות והשפעות יוסף, עד הגאולה שלימה ב"ב, שתהי' ע"י הקב"ה בעצמו בבחי' שנק' יוסף, כמ"ש בש"ך הובא באוה"ת ד"ה ויתן את קולו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רט

ב"ה יום ז' לחדש שבט, תש"ו

הו"ח אי"א חו"ב וכו' התמים הרה"ג הר"א שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו

(א) עוה"ב אם יש בו אכילה ושתי.

הנה בענין היעודים וההבטחות שבתנ"ך ומרז"ל ישנם שלשה זמנים: ימות המשיח. גן עדן. העולם שאחר תחיית המתים (- ג"ע) ועולם התחי' שניהם נקראים בשם עוה"ב, וזה גרס לכמה טעיות).

(1) ימות המשיח, שתי דעות בש"ס (ברכות לד, ב) איך תהי' ההנהגה אז: נסיית לגמרי, או שאין בין עולם הזה ליממה"מ אלא שעבוד מלכיות בלבד. - לענין הפסק בזה ראה כ"מ ולח"מ להל' תשובה פ"ח ה"ז, ויעויין זהר ח"א קלט, א. וזהר ח"ג קכה, א - והנה אף שבכלל כמה פרטים ע"ד זמן דיממה"מ לא נתפרשו בגליא שבתורה וכמ"ש הרמב"ם (הל' מלכים פ"ב ה"ב). בכ"ז פשוט דלשני הדעות הנ"ל יש ביממה"מ אכוש וכו', והוא מוכרח בכמה כתובים ומרז"ל ומפורש ברמב"ם (שם) ועייג"כ אגה"ק לרבנו הזקן סי' כו.

(2) גן עדן שהוא מדור לנשמות בלא גופים (רמב"ם הל' תשובה פ"ח ראה שם בנ"כ. תו"א פ' יתרו ד"ה האבות ה"ה המרכבה ועוד). פשיטא שאין שם מקום לאכוש שאין שייך אלא לגוף.

(3) עולם התחי' שיהי' נשמות בגופים דוקא (ראה במקומות שנסמנו ב"תשובות וביאורים" שבקובץ ליובאוויטש הששי) ארז"ל (ברכות יז, א) העוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי כו', - והנה דעת הרמב"ם (הל' תשובה שם) שמאמר זה קאי על עולם שאין בו גוף, אבל בעולם התחי' יהי' בו אכוש (לח"מ ה"ב שם. וכ"כ בפירוש באגרת תח"מ להרמב"ם) - אבל הרמב"ם לשיטתו, אשר התכלית ועיקר השכר יהי' בעולם שאין

רט

נדפסה בלקר"ש חט"ז ע' 516 וחלק האחרון בע' 526 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
הר"א: העכט. אגרות נוספות אליו - לעיל קצ, ובהנסמן בהערות שם.
ב"תשובות וביאורים": לעיל ח"א אגרת פה.

בו גוף, כי א"א לנשמה לקבל גודל השכר כשהיא מלובשת בגוף, ולכן דעתו שגם אלו שיקומו בתח"מ ימותו אח"כ, ויבואו לעוה"ב, ששם הוא עיקר שכר העבודה בעוה"ז (אגרת תח"מ, וראה ג"כ פיה"מ ר"פ חלק). וכבר נחלקו עליו בכל פרטים אלו גדולי ישראל ובראשם הרמב"ן, בראיות ברורות ... דתח"מ הוא התכלית האחרון ... וכן הוא האמת ע"פ הקבלה" (דרך מצותיך מצות ציצית, וראה לקו"ת ביאור לד"ה שובה ישראל הראשון). ובמילא מוכרח אשר מרז"ל העוה"ב אין בו לא אכו"ש כו'. המדבר בתכלית השכר, קאי על עולם התחי'.

(ב) בתח"מ אם יקומו בגוף שלם, או שהבעל מוס, ר"ל יקום בעל מוס ואח"כ יתרפא.

אמרז"ל (סנה' צא, ב) עומדים במומן (ואח"כ) ומתרפאין, ובאריכות יותר בב"ר (ר"פ צה): וכשם שאדם הולך כך הוא בא, הולך עור ובא עור כו' כשם שהוא הולך לבוש כך הוא בא לבוש כו' ואח"כ אני מרפא אותו. ובזהר ח"א (רג, ב) מוכח דזהו ע"י שמש מרפא דמרז"ל (נדריס ח, ב) – ראה בארוכה עד"ז ומ"ש לקמן בקובץ הבע"ל בקרוב.

(ג) בתח"מ, בנשמות שבאו בגלגול כמה פעמים, איזה גוף יקום בתח"מ.

כמה פרטים וחילוקים יש בזה, וכללות הענין הוא: מה שנשמה (והכוונה כאן לנר"ן כולם או אחד מהם. ולא לבחי' הנק' נשמה בלבד) באה בגלגול הוא (רובא דרובא) כדי לתקן מה שעדיין לא נתקנה בירידתה בפעם הא' בגוף, וכיון שכל ישראל מלאים מצות כרמון, הרי בכל ירידה וגלגול נתתקנו כמה בחינות מהנשמה. ובתח"מ קם כל גוף וגוף עם חלקי הנשמה שתיקן הוא. וז"ל בשער הגלגולים הקדמה ד: אם לא זכה (הגוף) לתקן אותה (הנפש) כולה ומת. הנה כיון שהגוף הזה הא' לא השלים לתקן את כל בחי' הנפש, לכן בעת תח"מ אין לו לגוף הא' אלא אותו החלק הפרטי אשר תיקן הוא בחיים ולכן כשמתגלגלת הנפש הזאת בגוף אחר להשלים תיקונה ... החלקים של הנפש שנתקנו בגוף הזה השני ... הם לזה הגוף הב' בזמן התחי'.

ואל יקשה בעיניו שא"כ יהיו כמה גופים שאין בהם אלא איזה בחינות מהנפש בלבד, ולא נפש שלימה, – כי זאת למודעי, אשר כל בחינה כלולה מכל הבחינות, וכל בחי' היא ציור קומה בפ"ע, אף שמצד היותה חלק מנפש יותר כללית, אינה אלא בחי' אחת, וכמו שכללות כל

בקובץ הבע"ל: דלעיל אגרת ר.

איזה גוף יקום: ראה בזה לעיל אגרת קצג, ובהגסמן בהערות שם.

הנשמות אינם אלא נשמה אחת של אדה"ר, וכמרז"ל (שמ"ר פ"מ) עד שאדה"ר מוטל גולם הראה לו הקב"ה כל צדיק וצדיק שעתיד לעמוד ממנו יש שהוא תלוי בראשו כו', וראה תניא פ"ב ופל"ז ועוד בכ"מ.

(ד) במקומות שהיום (והלילה) מתארך יותר מכ"ד שעות

– ולהעיר מזהר (ח"ג י, א) וז"ל: ואית אתר דכולי יממא ולא אשתכח בו ליליא בר בשעתא חדא זעירא –

איך ינהגו בשמירת השבת, אם העיקר הוא מנין השעות, או לימים שבמק"א, או לפי זריחת השמש ושקיעתה.

ולא הבנתי שאלתו דאיך אפ"ל שישמרו ע"פ זריחת השמש, והיא לא תזרח אלא כעבור כמה מעל"ע או גם חדשים ואז לא תשקע משך כמה זמן, כן מהו כוונתו שישמרו לימים שבמק"א. ואיזה מקום? כיון – שבלשון הזהר שם – כד נהיר לאלין חשיך לאלין, לאלין יממא ולאלין ליליא.

ופשוט הדבר שבמקומות אלו צריך למנות שעות, היינו כ"ד שעות ליום. והתחלת יום הש"ק שזה הוא בכל המקומות שמדת אורך אחת היא להם, הנמצאים באופק אחד. – וכמדומה שדן בזה בספר הברית, ואינו תח"י –

איברא מה שיש לחקור בכגון זה, הוא: (א) בדברים התלויים ביום או בלילה – כמו זמני התפלה – באיזה מקום מתחילים להתנהג ע"פ השעון ולא ע"פ השעות הזמניות, לדוגמא: במקום שאורך היום הוא רק שעה אחת לא מסתבר לומר שתענית י' בטבת דיו בשעה א', וכיו"ב, (ב) בנקודת ציר הצפוני או הדרומי אין שיין לומר שם מדת האורך, ואיך יתנהגו שמה, וצ"ע, ואכ"מ.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

מנחם שניאורסאהן

י"ר ועד הפועל

והתחלת יום הש"ק שזה... באופק אחד: ר"ל כיון שזמן חצות היום וחצות הלילה שזה לכל הנמצאים במדת אורך שזה, ולפי"ז כשהיום מתארך (היינו באמצע קיץ שלהם) תהי' השקיעה מתאחרת אצלם עד חצות לילה וכשהלילה מתארכת (היינו באמצע חורף שלהם) תהי' השקיעה מקדמת אצלם עד חצות היום. כנלענ"ד הכוונה. וראה התוודעויות תשמ"ז ח"ב ע' 847.

בספר הברית: פ"א, וכתב שם למנות ששה ימים של כ"ד שעות, אך לא ביאר מאיזה שעה יתחילו הכ"ד שעות.

י"ר ועד הפועל: מתנ"י.

רי

ב"ה, יום ז' לחדש שבט, תש"ו
ברוקלין, נ.י.

כבוד הו"ח אי"א נכבד ונעלה מו"מ באמונה
מוהר"י שי הכהן

שלום וברכה!

הצעק שלו להמרכז לענייני חינוך בעתו נתקבל, ומצורף בזה
הקבלות, ואתו הסליחה על אשר, מפני רוב הטרדות, נתאחר הדבר עד
עתה.

על יסוד מה שדבר אתי בהיותו פה, אשר חפץ הוא להשתתף
בהוצאות הדפסת הספרים – ספרי חסידות דא"ח – היוצאים לאור על
ידינו שתפתי אותו **אם יסכים לזה**, בהדפסת הקונטרס „תורת
החסידות” בסכום של עשרים וחמש דולר ובהדפסת הקונטרס „עץ
חיים” בסכום של שלשים וחמש דאלאר, – קונטרס תורת החסידות
הנני שולח לו בחבילה בפ"ע, קונטרס עץ חיים עדיין לא נגמר בדפוס
וכשיוגמר יושלח לו.

נמצאים עתה בדפוס עוד ספרי חסידות, אבל אנשים אחדים
התנדבו לתת את הוצאות ההדפסה ולכן איני יכול לשתפו בזה.

אשתמש בהזדמנות זו לבקשו להחזיר לי את „הרייד” מחג הפסח
אשר לווייתי לו זה מכבר.

בדיני חג הפסח שאודותו מדבר בסדרה דשבוע זה, מסיים (פ' בא
יג, ה) והגדת לבנך, וזה מלמדנו לדעת, אשר כמו בזמן צאת ישראל
ממצרים הזהירם הקב"ה על ההשתדלות להגיד להבן ולהבינו את ענין
התורה והמצוה, ואמרו לפי דעתו של בן אביו מלמדו (פסחים פ"י מ"ד)
היינו שצריך להתבונן במהלך נפש המחונוך ולחפש הדרכים איך לקרבו,
כן הוא בכל עת וזמן, שבכל יום יש ענין יצי"מ, עיקר גדול הוא

רי

מהעחק המזכירות.

מוהר"י: כ"ץ. אגרות נוספות אליו – לעיל קעד, ובהסמן בהערות שם.

ההשתדלות שגם השני, מי שיהי, יתקרב לתורה ומצות אם ע"י שידבר
אתו בפה או ע"י דברים הנכתבים או הנדפסים שהשתתף בהוצאתם
לאור ...

ויהי רצון שיקבל רוב נחת ועונג מכל ב"ב ויגדלם לתורה לחופה
ולמעשים טובים.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

ריא

ב"ה, א' אדר א', תש"ו

כבוד הו"ח אי"א נו"נ מו"מ באמונה
מוהר"י שי' הכהן, שיקגו

שלום וברכה!

מיין בריוו פון ז' שבט האט איר זיכער באקומען. כ'האף אז איר
וועט מיר אינגיכן אומקערן די רייד פון פסח וואס כ'האב אייך געליען.

ווי איר געדיינקט האט איר מיט מיר אמאל גערעדט וועגן אייער
וואונש צו באטייליקן זיך אין איינע פון אונזערע דרוק-זאכן. עס האט
זיך יעצט גראדע געמאכט א געלעגנהייט, און וועגן דעם שרייב איך עס
צו אייך יעצט:

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א האט ליינגער געגעבן א רשיון
ארויסצוגעבן אין מימעאגראף פארם אין א באגרענצטע צאל א
זאמלונג פון שיחות פון זיין פאטער דעם רבי'ן נ"ע. דער ספר דארף
ענדע וואך פארטיק ווערן; ער וועט האלטן אן ערך 330 עמודים.

אויף די הוצאות פון ארויסגעבן דעם דאזיקן ספר וועלכע וועלן

יו"ר ועד הפועל: קה"ת.

ריא

מוהר"י: כ"ץ. אגרות נוספות אליו — לעיל קעד, ובתוסמן בהערות שם.

באטרעפן ארום \$1900 האבן מיר געהאט אזא חשבון: 2 שותפים צו \$500 און די איבעריקע וועט מען ארויסנעמען פון פארקויף. איינער פון די צוויי שותפים האט שוין געגעבן זיינע \$500 אויף דעם חשבון, אבער דער צווייטער האט זיך אין לעצטען מאמענט געפונען געצוואונגען צוריקצוציען זיך, ווייל ער קען ניט נעמען אויף זיך די התחייבות.

בא אזא געלעגנהייט וואלט איך אייך וועלן פארלעגן צו ווערן דער צווייטער שותף אין העלפן ארויסגעבן דעם דאזיקן ספר. עס וואלט מיר ניט געארט ווען איר צאלט די סומע אויס צו \$100 א חדש אין פינף חדשים.

וועגן דער גרויסקייט פון דער זאך האלט איך פאר איבעריק צו מאריך צו זיין פאר אייך. נאר איך וואלט אייך בעטן, אזוי ווי דער ספר דארף ענדע וואך זיין פארטיק, מיר מודיע צו זיין אייער החלטה גלייך **בכל אופן**.

צו פארענדיקן מיט א ווארט פון היינטיקער סדרה, פ' אלה המשפטים.

די אלע דינים פון נאך מ"ת הויבן זיך אן מיט דעם דין פון עבד עברי – כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם. איז דאס זייער אומפארשטענדליך פארוואס עס הויבט זיך אן מיט אזא דין, בפרט, אז לויט דער גמרא (קדושין י"ד ע"ב) האנדלט זיך דא וועגן אן עבד וואס בית דין האט פארקויפט ווייל דער איד האט גע'גנב'עט און האט ניט געהאט צו באצאלן: ערשטנס אויב יא אנהויבן מיט דעם דין, האט זיך **לאגיש** פריער געדארפט אנהויבן מיט'ן דין פון גנבה, אז א גנב – שנים ישלם, און דערנאך אויב ער האט ניט איז ונמכר בגנבתו, און ערשט דאן דערציילן דעם דין פון א עבד עברי; צווייטנס איז בכלל מוקשה פארוואס די פרשה הויבט זיך אן מיט דינים פון תקלה – א) א איד גנב'עט, ב) האט ניט קיין נכסים מיט וואס צו באצאלן, ג) קיינער וויל אים ניט ארויסהעלפן ביז וואנעט בית דין מוז אים פארקויפן פאר א קנעכט אויף זעקס יאר.

נאר דער דאזיקער דין איז אן אפשפיגלונג און הוראה אויף דעם גאנצן ענין פון משפטים, וואס דער תכלית איז צו לערנען דעם מענטשן

2 שותפים: הראשון הרש"ד גאנעלעס, כדלעיל אגרת קצג.
ווערן דער צווייטער שותף: הוא אמנם קיבל ההצעה והספר נדפס לזכותם.

צו באצווינגען זיינע ניט-גוטע נויגונגען און תאוות און צו פארריכטן דאס שלעכטע וואס ער האט געטאן פריער.

ווי קומט אבער א איד נאך מתן תורה צו ניט-גוטע רצונות און מעשים? נאר דאס ערקלערן רז"ל אין ברכות (כח ע"ב), ווייל דער איד פארגעסט אמאל אז דער בעל-הבית - דער אויבערשטער - זעט וואס ער טוט, במילא רעכנט ער אז ער קען „אריינגביענען“.

די עצה דערצו איז: דער עברי ווערט אן עבד ביים אויבערשטן, און דורך דעם וואס במשך פון שש שנים יעבוד - עבודה בתורה ומצוות - איז דאן ובשביעית - אין אלף השביעי - יצא לחפשי חנם, דאן וועלן מצוות זיין אויף אנאנדער אופן, ווי דער אלטער רבי ערקלערט דאס אין תורה אור אנהויבס היינטיקער סדרה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

ריב

ב"ה. י"ב אדר תש"ו

להרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א הולכי גולה: אחר גולה
(לקתה בכפליים) יזכו לגאולה אחר גאולה (נחמה
בכפליים) התמימים וכל הנלוים אליהם שי

בעונג קבלתי מכתבם מתחלת חודש שבט ות"ל אשר החיינו
וקיימנו כולנו בעת הנוראה אשר עברה על כב"י.

(י) גולה גאולה וב"פ כ"ז - ראה לקו"ת ד"ה והנה מנורת זהב וביאורו.
(י) ענינו ע"פ דא"ח ראה לקו"ת שוש אשיש סס"ג, ד"ה נחמו רס"ט, עת"ר תער"ב ועוד.

יושב ראש ועד הפועל: קה"ת.

ריב

נדפסה בלקי"ש ח"כ ע' 585.

(להעיר ממ"ש בקונטרס שפת אמת סל"ה – שבסו"ס אמת ליעקב – שקודם ביאת משיח צ"ל הנסירה הכוללת ו"א שנין, וזהו ענין חבלי משיח וכו').

ומאן דיהיב חיי בטח יתן לנו די כח ועוז ומזוני בגשמיות וברוחניות, למען נוכל כלנו למלא התפקיד המוטל על כאו"א בפרט לפי מצבו ויכלתו, ובכלל, כי כל ישראל ערבים – ומעורבים – זב"ז.

נודעתי מפעולותיהם במקומם עתה במשך כל השנים שעברו, כי רבים המה, ובפרט בהתחשב עם תנאי המקום והזמן, וכ"ש וק"ו למה שביכלתם להביא לידי פועל עתה, כאשר הוטב המצב, וחזקה שליח – מלמעלה – עושה שליחותו.

... ואסיים מענין הפתיחה בענין הנסירה שתכליתה (וכמו שהוא ע"פ פשוט ג"כ) שיהי החזרת פב"פ – שזהו בערב שבת – ואח"כ יהי זווג פב"פ – ביום השבת. כן יה"ר שגילוי אור הדא"ח פנימיות התורה יסייע להמשיך מבחי' פנימיות ועצמות אוא"ס ב"ה שיאיר בפנימיות נפשנו ישר יחזו פנימו, וכפי המבואר בלקו"ת סד"ה כי תשמע בקול ועייג"כ בשיחת י"ט כסלו תרצ"ב.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

ריג

ב"ה, ערש"ק פ' תצוה, תש"ו

האברך המצויין הו"ח אי"א וכו' הרה"ח
התמים מוהררמ"ז שי

שלום וברכה!

א) ת"ח על שלחו לי הקו"ק אשר קבל משומרי החומה וכו' בירות"ו. וכדאי הי' להזהירם בכל תוקף, אם יש לו יכולת בזה, שבל יחינו להשתמש בשם כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א (כמו לחזור ולהדפיס

ריג

מהעתק המזכירות.

מוהרמ"ז: גרינגלאס. אגרות נוספות אליו – לעיל קצ, ובהנסמן בהערות שם.

מכתביו מאז) מבלי שיקבלו ממנו תחלה רשות ע"ז. כמובן צריך להיות האזהרה לא בשמי וכו' אלא בשם קבוצת חסידי חב"ד. אם יעשה מה בזה מטובו להודיע עד"ז.

(ב) ת"ח על שלחו המכ' משגהי ע"ד ההדפסה שם, וגם לר"א פאריז נתקבל מכתב כזה, וכתבתי להם הצעות כ"ק מו"ח אד"ש בזה, תכנית גדולה במקצוע ההדפסה. ואם יסכימו להצעתנו יש לקוות לגילוי אור רב כי טוב. – המכ' מוסג"פ.

(ג) ספריו לקח זה מכבר התי' וויצקי ובודאי נודע לו עד"ז.

(ד) אקוה אשר בשבוע הבע"ל יו"ל מים רבים, הצ"צ וההשכלה, ואולי גם ספר השיחות של כ"ק אדנ"ע (מימיוגראף). וראיתי אשר החוב שלו כבר גדל עוה"פ, ומהו הסדר לשלוח עוד ספרים ולהוסיף חוב על חוב, בשעה שחוסר האמצעים מעכב בהדפסה בחינוך וכו'. והאם במשך כל החמש שנים לא הי' באפשר למצוא במדינתם כולה מנדב אחד או שנים שיתנו ב' ג' אלפים והי' זה מספיק למה ששולחים להם במשך ב' ג' שנים. וחבל על הזמן שמבלים בהזכרה ע"ד החוב וגביתו.

(ה) אקוה שאוכל בשבוע הבע"ל לשלוח לביה"ד שיחות קיץ ש"ת (מתחיל מט' אד"ש) השייך למר דלפון. מפני ההוספות אשר שהוצאות הדפוס יהיו לערך 400 דולר (128-140 ע' בכריכה כמו קוני תורת החסידות). לע"ע שלח 175. האם ישלים השאר ומתי. ומטובו להודיע בהקדם, למען לא יהי' עיכוב להדפסה.

(ו) מה הם ההערות שיש לו בקוני תורת החסידות?

וע"פ הפתגם: מי דארף לעבן מיט דער צייט (קוני ביקור שיקאגא):

כבר עמדו מפרשי התורה בטעם הדבר שענין המזבח הפנימי נתפרש בפ"ע בפרשת שבוע זה – תצוה – ולא ביחד עם שאר כלי המזבח (ראה רמב"ן וספורנו).

וי"ל הטעם ע"פ דא"ח, דהנה מזבה"פ ענינו פנימית הלב (לקו"ת ושאבתם הא' ס"א) שהוא למעלה גם מהמוחין (לקו"ת והי' ביום ההוא יתקע ס"ג ועוד) אף שנמצא הוא בגוף – היכל דמשכן וביהמ"ק – ולא

תכנית גדולה במקצוע ההדפסה: ראה גם לקמן אגרות ריד, רכו, רלט, רמה.
השייך למר דלפון: כדלעיל אגרת רח, ובהנסמן בהערות שם.
ההערות: . . . החסידות: כדלעיל אגרת רח סעיף ו.

קא

אדמו"ר שליט"א

בראש - קה"ק דמשכן וביהמ"ק - והעבודה בזה יחידה שבנפש, אינו מענין שאר עניני המקדש, - ובפרט ע"פ מש"כ בד"ה מזבח אדמה - רשימות ע"פ שמות כנראה להצ"צ - ובד"ה זה יתנו רנ"ח דמזבח אדמה ואבנים היינו חצוניות הלב, והארת פנימיות הלב, ומזה"פ היינו עצמיות פנימיות הלב ולא רק הארת הנקודה - וכמשנ"ת ענינם בלקו"ת ד"ה כי תצא השני ס"ב ג.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

ריג

ב"ה, יום ב' יז לחדש אדר א, תש"ו

להרה"ג הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהר"ש שי' גליצנשטיין

שלום וברכה!

אתחיל בבקשת סליחה על מה שלא אשרתי ע"ע קבלת תשורתו - ספרו „הרב" (תולדות אדה"ז).

כי מרוב הטרדות בהדפסת הצ"צ, נוסף על שאר עניני הדפוס ועבודה היום יומית במרכז לעניני חנוך ומחנה ישראל, לא עניתי במשך זמן זה כ"א על המכת' הנחוצים ביותר, ובפרט בנוגע לספרו, אשר חפצתי לעבור עליו כולו ולהעיר במה, שלפענ"ד, צריך שינוי, ולכן דחיתי הדבר לעת פנוי וסלוק טרדות הנ"ל, ותקותי שידינני לכף זכות הן בנוגע לאיחור המכתב הן בנוגע להערות שלי.

ואתחיל בנתינת תודה על ספרו אשר כבדני בו.

שמחתי בראותי אותו, באשר זה זמן רב שנרגש חוסר בחוברת אשר תספר בסגנון נוח לקריאה ע"ד תולדות אדה"ז ואשר יחד עם זה, תתן מושג אי-שטחי מאישיותו, ותעורר בהקורא את הרצון לדעת יותר

רשימות . . כנראה להצ"צ: נדפס באוה"ת יתרו ע' א"ג.
יו"ר ועד הפועל: קה"ת.

ריג

מהעתק המזכירות.

פרטים ע"ד תורתו שיטתו ומפעליו, ואחרי בקשה סליחתו, הנה בה בשעה אשר ספרו מתאים לדרישה הראשונה לא מצאתי בו כלל מה שיהי מכוון למטרה השני, ולבאר כוונתי: אם הי' פרק מיוחד ע"ד ספרי אדה"ז עם תיאור, בשתיים-שלש שורות, תוכן כל ספר, הנה כשהקורא יקרא רשימת הספרים ומוצא בהם: נוסח (בדיוק כל תיבה ותיבה) של סידור התפלה, לוח ברה"נ (בהל' ברכות המסורות לכל וכתובות בסגנון המתאים לזה), שו"ע (ובפרט הל' נדה וקו"א), תניא (שבחלקו הראשון והג' יכול לשמש, בעיני בעלי המוסר, למופת לספרי מוסר. ח"ב דוגמא לחקירה. ח"ד – לאהבת ישראל), תו"א ולקו"ת (שיטתו בחב"ד), קו"א שבתניא ולשון כ"ק אדנ"ע בעצמו שבתו"א (קבלה) – הנה רשימה כזו עם ביאור קצר ע"ד הנ"ל, למרות „יבשותה", מכרזת היא ואומרת: הנה איש פלאות.

כן חסרה בספרו רשימת המקורים שעליהם נשען, שמלבד שאר נמוקים, הנה ג"ז הי' מתאים למטרה שני הנ"ל.

אבל מה שמצער אותי ביותר הם הטעויות אשר בו.

איני יודע אם נפ"מ לפו"מ (להוצאה שני, או תקון באופן אחר) ובכל אופן הנני מעתיק בזה הערותי רובם ולא כולם בפרטים הדורשים תקון לפענ"ד, בתקוה אשר לא יקפיד ע"ז. ואכתוב ע"ס העמודים:

ע' 5. שניאור כו' **השמש והירח**. לשון זה אינו כלל בסגנון חסידי, ואם קבלה היא ממקור **נאמן** נקבל, אבל בכ"מ הוא באו"א, יעויין מכ' הצ"צ הנדפס בהקדמת ס' דרך מצותיך ומ"ש בבית רבי בשם הרמ"נ מטשרנוביל.

בכלל ע"ד הולדת אדה"ז ראה קונטרס שיקאגא שיחה ד.

8. חידה מתימטיקאית – צ"ע איזה חידה שייך כאן ואינו, אלא ענין של חשבון.

15. להבעש"ט הי' חדר כו' בספר הכוזרי וכו'. תמוה ביותר, ואינו מתאים כלל לרוח הנהגת הבעש"ט ושיטתו בקיבוץ תלמידיו, וא"י שום מקור לזה (אצל אדה"ז הי' סדר כזה, ראה שיחת י"ט כסלו צ"ג אות כב).

19. שהציעו לאדה"ז למלא מקום הה"מ, מופרך, בשים לב ליחס

19. שהציעו: ראה גם לקמן אגרת שיא (הערה לע' 24).

אדה"ז וכל התלמידים להר"א המלאך והרמ"מ מויטעפסק, כידוע מהמכ' והפ"נ. והקורות אז ראה התמים ח"ב ע' מה.

20. שהבעש"ט שלח במקומו את גיסו לאה"ק, - צל"ע בגנזי נסתרות שכמדומה מוכח ממכ' הבעש"ט וגיסו, שהאחרון כבר הי' בא"י כשרצה הבעש"ט לנסוע לשם.

34. החתונה בזלובין בשנת **תקמ"ז** ואז הויכוח הראשון! (- היתה חתונת בת אדהאמ"צ, ואדהאמ"צ בשנת תקמ"ז - בן י"ג שנה!) ראה במכ' אבות החסידות (התמים ח"ד) וקונטרס שיקאגא שיחה ג' ע"ד הויכוח הגדול ב**מינסק** בשנת **תקמ"ג**.

36. מפני המגלים פנים וכו' אולי כדאי להוסיף שע"פ דין מהפכין נדוי וכו' (וכן בע' 23).

40. שאדמוה"ז, נסע להתראות עם הגר"א בשנת תקנ"ב-ג וכו'. ראה מכ' אדה"ז הנדפס בבית רבי פי"ב, דמוכח שנסע לוילנא ביחד עם הרמ"מ ולא אח"כ - וא"כ הי' זה קודם שנת תקל"ח - והגר"א לא רצה להתראות עמם וכו'.

47. בהנהלת הרמ"מ מויטעבסק - נסתלק כעשר שנים לפני זה.

50. סמוך לשקה"ח - ראה שיחת כ' כסלו צ"ג, אות ו"ט שהי' כמה שעות לפני שקה"ח, ושם מובא ג"כ ביאור הדבר.

69. כשהרב חזר לביתו כו' - בהתמים ח"א ע' לז שזה הי' עוד בהיותו בפ"ב.

71. היכן כתוב שצ"ל ושמרו - כתוב הוא - בכ"מ ומהם בסי' האריז"ל וכו', וראה מ"ש בפסקי הסי' לסי' רס"ו.

73. במוצש"ק - נסעו בערש"ק וכמ"ש אדהאמ"צ במכתבו שנדפס בבית רבי סוף ח"א.

78. עזבו את רוסיא כו' הגיע הזמן כו' בתחלת חדש טבת כו' - צריך תקון ע"פ מכ' אדהאמ"צ הנ"ל.

אכפול, שהנני כותב כ"ז בתקוה שלא יקפיד ונשען על מאמר החכם

71. היכן כתוב: ראה גם שם (הערה לע' 26).

– הביאו הצ"צ במכ' הנדפס עתה בקונטרס הצ"צ וההשכלה, ונדפס רובו גם בבית רבי: אהוב את החכמים והאמת אהוב מכולם.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

ע"פ הזכרונות (פ"י) הנה ר' משה זקנו של ר' ברוך נדד מפויזן והתיישב במינסק. ר' שניאור זלמן (אביו של ר"ב) התיישב בוויטעפסק ושם נולד הר"ב – לערך בשנת תפ"ג.

ריד

ב"ה, שושן פורים, תש"ו

כבוד הו"ח אי"א נו"מ חו"ב וכו' מוהר"י שי' שו"ב

שלום וברכה!

שמחתי לשמוע מהתעסקותו הטובה בעניני חזוק התוהמ"צ בכלל, והפצת עניני הדפוס הי"ל ע"פ הוראות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, בפרט.

ובודאי מוסיף אומץ מזמן לזמן בכל הנ"ל וי"ל עמפשי"נ באגה"ק (סי' יד) שבכל שנה נמשך אור חדש עליון מבחי' עליונה יותר כו' שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם. והאדם, שהוא מלי' אדמה לעליון ג"כ צ"ל באופן זה, היינו, שצריך לעשות כלים מקבלים לאור זה.

וביחוד בעניני הפצת דא"ת, שמועטים המה במדינתו אלו שיכולים להתעסק בזה. ובטח אם יש ביכלתו למצוא גם בעירות אחרות

ריד

נדפסה בלקו"ש ח"א ע' 335 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
הנוסח הנדפס הוא מ"ב אד"ש, אל תלמידי התמימים בשאגהא. הנוסח שלפנינו הוא משושן פורים, ובאים בו מספר תיקוני לשון.
מוהר"י: אלאי.
במדינתו: אפריקה הדרומית.

שבארצו אנשים שיכולים לעמוד עמהם בקשור בנוגע להוצאותינו (בלה"ק, אידית אנגלית) לא ימנע מלהמשיכם ולקרבתם לענין זה; ויודיע גם אותנו עד"ז, ולדידי ולדכוותי האריכות אך למותר.

ואסיים בעניני דפוריא: הנה פורים הוא ל' רבים וע"פ פשוט מפני שהפיל פור לימים ופור לחדשים.

והנה פור לימים משמע מפרש"י במגלה דהיינו רק איזה יום בחדש. וצ"ע דא"כ הו"ל לאחרו בכתוב ולאמר: מחדש לחדש ומיום ליום ולא להיפך. אבל באסת"ר ותרגום שני פי' שבתחילה הפיל פור לימי **השבוע** ואח"כ לחדשים. (וי"ל דכמו שלפי' המדרש מוכרח לומר דהפיל פור אח"כ גם לימי החדש, דהלא קבע גם היום בחדש אדר; כן גם לפירש"י הפיל פור לימים סתם, היינו ימי השבוע ולכן הקדימו בכתוב. ודוחק.)

ולכאורה אינו מובן כלל לאיזה כונה הפיל פור לימי השבוע. כיון שהעיקר הוא קביעות החדש והיום בחדש, ואת"ל שרצה לאמת הענין ע"י שיתאימו כל הגורלות (ע"ד שמצינו בנ"י בלכתו לירושלים) עכ"פ הו"ל להתחיל בגורל העיקרי היינו לחדשים.

וי"ל דהנה מה שעשה המן ע"י גורל דוקא הוא מפני שרצה להמשיך מלמעלה מההנהגה שע"פ שכל ומשפט, ממקום ששם כחשיכה כאורה, חצוניות המקיף שמשם יניקת או"ה שהם מונים לחמה שאין בה עליות וירידות. משא"כ בני"י המונין ללבנה והמשכתם ע"פ חשבון דוקא (כ"ז בארוכה קצת בקונטרס ומעין). ומח' הרעה היתה שהמשכתו תתגבר. והנה **ימים** תלויים במנין לחמה, חדשים במנין הלבנה ומספר הימים בחדש – מחבור שני החשבונות.

וזהו **שתחילת** הגורל הפיל לימי השבוע **דוקא** – כי משם השפעתו וכחו, ואח"כ לחדשים.

והנה בני"י ע"י מס"נ אז הגיעו בפנימיות המקיף, ששם, אדרבה, אין מקום לאו"ה כלל ואין חטא בני"י תופס מקום, כי לא הביט און ביעקב גוי מפני שד"א עמו (יעיין לקו"ת בי' לבבתי ס"ב וד"ה ולא אבה). ואף שבדעת תחתון לא נמשך זה עד לאחר שמס"נ, אבל במדרי' ששם הכל גלוי וידוע נודע זה גם בשעת הטלת הגורל.

ובזה מבוארת עוד תמי', דבמדרש מסופר דגורל ימי השבוע לא עלה להמן כלל, משא"כ בגורל החדשים הי' מקום לטעות. ולכאורה ע"פ הנ"ל בענין דמונין לחמה כו' צ"ל להיפך.

וע"פ הנ"ל – דבגורל ימי השבוע שמנין זה אינו שייך כלל למעשה התחתונים, מקיף, ובפנימיות המקיף שהגיעו לזה אז הכל גלוי, אין מקום כלל לטעות. משא"כ בגורל החדשים וימים בחדש שיש כאן תפיסת ידי אדם. וכמו שגם לאח"כ הי' בזה חלוק בין עיירות, מוקפין חומה וכפרים מקדימין כו'.

וי"ל שזהו ג"כ ג' הענינים שיש בפורים: בעצמו צ"ל עד דלא ידעי, רישא דלא אתידע ומה שמתלבש בתוכו (ראה לקו"ת סוף דרושי יום הכפורים, כ"פורים) ולמטה מזה אחשוורוש שאחרית וראשית שלו. ולאחרים, סדר ההשתל, ב' ענינים: איש לרעהו אף שאינו אביון ואין חסרון, סוכ"ע, מדי, ומתנות לאביונים, ממכ"ע, פרס, פרוס לרעב (הוס' לתו"א ד"ה להבין סס"ד).

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה, ובברכת חג הפסח כשר ושמח,

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רטו

ב"ה, שושן פורים, תש"ו

כבוד הו"ח אי"א נו"נ מו"מ באמונה, מוהר"י שי' הכהן,
שיקגו

שלום וברכה!

בחבילה מיוחדת נשלח לו ספר השיחות של כ"ק אדמו"ר נ"ע, אשר הודות להשתתפותו בהוצאות עלתה בידנו להוציאו לאור.

רטו

מהעתק המוכירות.

מוהר"י: כ"ץ. אגרות נוספות אליו – לעיל קעד, ובהנסמן בהערות שם.
טופס דומה (מלבד הנב.) גם לרש"ד גאנעלעס, דלעיל קצג.
תרגום תוכן האגרת לאידיש – באגרת שלאח"י.
ספר השיחות: תורת שלום. ראה לעיל אגרות קצג. ר"א.

ואשתמש בהזדמנות זו להביע ת"ח עוד הפעם על זה. ות"ל, אשר זכה להיות ממזכי הרבים בהדפסת ספר של אור תורה כי טוב, אור תורת החסידות.

אמרו רז"ל במצוות ימי הפורים ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני בני אדם (מגילה ז, א).

וי"ל הביאור ע"ד החסידות בזה: ידוע אשר בפורים הי' נס בהצלת הגוף והנפש גם יחד (משא"כ בחנוכה שלא היתה אלא הצלה מגלות רוחני – תורה אור רד"ה ענין חנוכה. וראה ג"כ לבוש הובא בט"ז אור"ח סימן תע"ר סק"ג). וזכו לזה ישראל ע"י מסנ"פ על קדוש השם שנתדבקו בו ית' בבחי' רצון פשוט שלמעלה מהשכל והשגה, שהרי אם רצו להמיר דתם לא הי' המן עושה להם כלום שלא גזר אלא על היהודים, וכמ"ש כ"ז בארוכה בדא"ח בדרושי פורים.

והנה תכלית המסנ"פ הוא שישפיע על חייו היום-יומיים, היינו שרק נפשו האלקית תהי' המושלת על גופו ונפשו הבהמית. והממוצע ביניהם היא נפש השכלית, וכמ"ש בד"ה רבא חזיא (דשנת תר"צ לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א כשהי' בארצה"ב פעם הא') ובכ"מ.

והנה אין עני אלא בדעת ואין עשיר אלא בדעת. ולכן נפש השכלית (ואצ"ל נפה"א) אין לקרותם אביון באמת לאמיתו משא"כ הגוף ונה"ב.

וזהו שנצטוו ישראל אחרי מסנ"פ אז במצוות המרמזות שהמסנ"פ צריכה נפה"א להמשיך בנה"ב והגוף – מתנות לאביונים ושני אביונים דוקא. ומשלוח מנות איש לרעהו – נפש השכלית שנק' רע לנפה"א, שלכן היא יכולה להיות ממוצע וכמבואר בד"ה הנ"ל (שתי מנות דוקא כי אין השכל שכל אמיתי אלא א"כ בא למסקנא ע"י שדן מתחילה ע"ד סברא וגם היפוכה, חסד ודין, קושיא ותירוץ. שזהו ענין השכל וכמבואר בכ"מ).

והנה סוג בתורה שיהי' כולל בתוכו ענין בשביל נפש השכלית נפה"ב וגם הגוף – הם הם שיחות כ"ק האדמו"רים הכוללים: (א) שכליים עמוקים. (ב) הוראות במדות טובות והרגש הלב. (ג) ספורים והנהגות במעשה בפועל.

ואשרי האיש אשר זכה לקיים משלוח מנות ומתנות כהנ"ל לרבים.
בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

נ"ב. מכתבו קבלתי במועדו. הקונטרס תורת החסידות נשלח לו זה מכבר ובודאי הגיעו בזמנו. ספר השיחות הו"ל בעש"ק פ' זכור ולכן לא נשלח רק עתה. הקונטרס עץ חיים נמצא בדפוס ותקותי שיופיע ליום ב' ניסן הבע"ל. ומטובו לאשר קבלת כהנ"ל.

רטז

ב"ה, שושן פורים, תש"ו

כבוד הנכבד והנעלה וו"ח אי"א וכו' מו"ה משה זלמן שי'
פייגלין, שפרטון, וויקט. אוסטרליא

שלום וברכה!

אייער בריוו פון 19טן פעברואר דאנקענד ערהאלטן. עס האט אונז געפרייט צו הערן וועגן דער געלט-איבערווייזונג, ווארום, נאטירלעך, איז די נויטווענדיקייט דא זייער גרויס. אויסער דעם וואס מיר האלטן אויס 25 מיידעל-שולן (בית שרה און בית רבקה) איז די הוצאה פאר די פאבליקיישאנס אויך זייער גרויס ווארום זיי ווערן ניט געדרוקט צוליב פרנסה, און גרויסע טראנספארטן ווערן געשיקט קיין יוראפ, א.א. (דער „מרכז לעניני חנוך", „מחנה ישראל" און „קה"ת" ארבעטן האנט-אין האנט). דעריבער איז זעלבסטפארשטענדליך דאס יעדע הילף איז א דבר בעתו.

רז"ל האבן געזאגט וועגן די מצוות פון פורים: ומשלוח מנות איש

יושב ראש ועד הפועל: קה"ת.

רטז

מהעתק המזכירות.

רד"ל האבן געזאגט: הבא לקמן — תרגום לאידיש מהאמור באגרת שלפנ"ז.

לרעהו – שתי מנות לאיש אחד, ומתנות לאביונים – שתי מתנות לשני בני אדם (מגילה ז, א).

על-פי חסידות קען מען עס קלערן אזוי: ווי באקאנט איז דער נס פון פורים געווען דאס וואס אידן זיינען געראטעוועט געווארן סיי קערפערליך און סיי גייסטיק (מה שאין כן חנוכה ווען ס'איז געווען נאר א הצלה רוחנית – תורה אור רד"ה ענין חנוכה. זע אויך לבוש הובא בט"ז או"ח סימן תע"ר סק"ג). און די אידן האבן דערצו זוכה געווען דורך זייער מסירת נפש על קדוש השם ווייל זיי האבן זיך באהעפט צום אויבערשטן ית' בבחינת רצון פשוט וואס שטייט העכער פון שכל און פארשטאנד, ווארום אויב זיי וואלטן נאר געוועלט אויפגעבן זייער גלויבן וואלט דאך המן זיי גארנישט געטאן, ווייל די גזרה איז דאך געווען נאר אויף אידן, וכמ"ש כ"ז בארוכה בדא"ח בדרושי פורים.

והנה, דער תכלית פון מסירת נפש איז אז דאס זאל משפיע זיין אויף דעם טאג-טעגליכן לעבן פון אידן, דאס הייסט, אז נאר זיין נפש אלקית זאל הערשן אויף זיין גוף און זיין נפש הבהמית. די פארמיטלערין צווישן זיי איז די נפש השכלית, וכמ"ש בד"ה רבא חזיא (דשנת תר"צ לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א כשהי' בארצה"ב בפעם הא'), ובכ"מ.

מיר ווייסן, אז אין עני אלא בדעת ואין עשיר אלא בדעת. דערפאר קען מען ניט די נפש השכלית (און אודאי ניט די נפש אלקית) אנרופן אביון באמת לאמתו, אבער דעם גוף און די נפש הבהמית קען מען אזוי יא אנרופן.

דאס איז דער זין פון די מצוות פון פורים, וואס נאך זייער דאמאלסדיקער מסירות נפש האבן זיי געקראגן אזוינע מצוות וועלכע זיינען מרמז אויף דעם אז די נפש האלקית דארף ממשיך זיין די מסירות נפש אויף דער נפש הבהמית און דעם גוף אויך – דאס זיינען די מתנות לאביונים (און דוקא צוויי אביונים). ומשלוח מנות איש לרעהו – די נפש השכלית רופט זיך אן רע (פריינד) צו דער נפש האלקית, וואס דערפאר קען זי זיין די פארמיטלערין, ווי עס ווערט ערקלערט בד"ה הנ"ל (שתי מנות דוקא, ווארום דער שכל איז נאר דאן א שכל אמתי ווען ער קומט צו דער מסקנא נאכ'ן וועגן די סברא און דעם היפוך דערפון, חסד און דין, קושיא און תירוץ, וואס דאס איז דער ענין פון שכל, ווי עס ווערט ערקלערט אין פיל ערטער).

והנה, אזוי ווי עס איז דא די אלע אויבנדערמאנטע חלוקים ביים מענטשן אליין, אזוי זיינען דא ענליכע חלוקים צווישן מענטשן: עס זיינען דא מענטשן וועלכע גיבן זיך אפ מער ניט ווי מיט גופניות'דיקע זאכן; דא אזוינע וועלכע האבן אויך א נאטירליכן געפיל פאר דעם צווייטן, אדער לכל הפחות פאר זייערע אייגענע; דא אזוינע וועלכע גיבן זיך אפ אויך אויף באטראכטן זייערע מעשים און זען לויט'ן שכל ווי זיי דארפן זיך אויפפירן. אבער אלץ לויט מענטשליכן שכל. פון תורה און ג'טליכן שכל ווילן זיי, דערווייל, ניט וויסן.

און אט דא קומט די הייליקע פליכט, אויף יעדער איינעם לויט זיינע מעגליכקייטן, זען די אלע אויבנדערמאנטע צו בריינגען צום אמת פון תורה ומצוות: א משלוח מנות און מתנות לאביונים – צו א רבים, וכנ"ל.

און דאס איז דער גרויסער זכות וואס איר האט, אז בארץ שממה, וואו עס זיינען דערווייל דא, לויט אייער בריוו, אזוי ווייניק שומרי תורה ומצוה, זאלט איר זיין דער מפיץ ומשתדל בחזק התורה והיהדות דורך אייגענעם ביישפיל און רייד, און אויך דורך בריינגען צו זיי דעם אור התורה דורך פארשידענע ספרים, שריפטן, חוברות ומאמרים. וזכות הרבים תלוי בו.

זייענדיק זיכער אז אויך אין דער צוקונפט וועט איר פארטזעצן אייער אויבנדערמאנטע ארבעט, נאך מיט פארשטארקטער ענערגיע און מיט דער הילף פון אייערע בני בית שיחיו, חתמ'ע איד בברכת חג הפסח כשר ושמח,

לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

קיא אדמו"ר שליט"א

ריז

[אדר תשי"ח]

הרה"ג הרה"ח הנכבד והנעלה אי"א וו"ח וכו' וכו'
התמים מהרר"י שי' זובער

שלום וברכה

מענה על מכתבו מבי' שבט כבר נשלח לו וכן חבילת ספרים ובטח
י אשר קבלתם במועד.

ועל של עתה באתי בבקשה פרטית: אמי מורתי תי' נמצאת עתה
ברוסיא. ואדיר חפצנו שתבוא לכאן (או לא"י ששם דר אחי יחי').
והעיקר שבהקדם היותר אפשרי תוכל לנסוע מרוסיא. קבלת רשיון
הכניסה לכאן או לא"י דורש זמן הרבה ביותר. ואולי יש איזה
אפשריות לקבל בעדה רשיון הכניסה למדינתם, עד שיגמרו כל
ההשתדלויות כאן ובא"י. ובטח ידוע לו אשר מפני הרוח השורר שם,
הנה כל ענין זה צ"ל נעשה באתערותא שלהם ולא מצד אמי תי' כלל.
וד"ל.

מובן מעצמו אשר כל ההוצאות הכרוכות בזה על חשבוני הם.

- לקצר בהזמן הנני כותב כאן גם שמה, שנותי וכו'.

כן אבקשו לשלוח לה - על חשבוני - חבילת מצות ומאכלי פסח.
וגודל ת"ח עכ"ז מראש.

שמעתי אשר מר חסדן מתפלא על אשר לא עניתי על מכתבו אלי.
אבל משך כל זמן היותי פה לא הגיעני ממנו שום מכתב.

למענהו אחכה ואסיים בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

ריז

מגובתי (שנכתב עבור המזכיר שיעתיקו במכונת כתיבה ולא הגיעה לידינו). מהתוכן נראה שנכתבה
בחודש אדר תשי"ח.

הרה"ג . . . זובער: אגרת נוספת אליו - לעיל רז.
אמי . . . לכאן: ראה גם לקמן אגרת רכו', ובהנסמן בהערות שם.
למדינתם: שבדיה.
חבילת מצות: ראה גם אגרת שלאח"י.

ריח

[אדר תש"ו]

כבוד החו"ב וו"ח אי"א נו"מ וכו' התמים מוהר"ם שי

שלום וברכה

קבלתי מכ' מר"ח אד"ש ות"ח מקול"ע על שלחו החבילות לאמי מורתי תי'.

– בענין שלוח ספרים הנדפסים כאן למחנם, הנה מוכנים אנו לשלוח כפי בקשתו, אבל בפירוש רק ע"מ לקבל מחירם. כי חוסר האמצעים פה גדל ומונע מהדפסת כמה ענינים. ולא די אשר אנ"ש שבאה"ק לא השתתפו ע"ע בהו"ל ספרי דא"ח וכו', אלא שגם המגיע בעד הספרים אינם שולחים זה כמה שנים (ומירות"ו באים בטענה שבת"א מחלקים חנם, ולמה אסרו זה עליהם).

בנוגע לפועל הנה, נשען על מכתבו ועל אחריותו, צויתי לחדש השילוח אליהם כמקדם ועל תנאי הנ"ל. מחירי כל הספרים ימצא בע' האחרון של הוצאותנו.

ממה שנמצא אצלו מהשייך אלינו בבקשה ליתן לאחי שיחי חמשים לא"י והשאר למסור, אחרי שינכה את המגיע לו, לקופת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. ומטובו להודיעני לכמה עלה הסכום.

זה זמן רב שדרשתי אם יש אצל מי במחנם הערות הרש"ג וכיו"ב על התניא, ולע"ע לא הגיעני בירור בזה.

באיזה סכום ישתתפו בהוצאות הדפסת המשך תער"ב? האם

ריח

מגובתי"ק (ראה הערה לאגרת שלפניי).

מהתוכן נראה שנכתבה בחודש אד"ש תש"ו, מענה על מכתב ריח אד"ש.

מוהר"ם: גורארי. אגרות נוספות אליו – לקמן רסא. שלו.

החבילות לאמי: ראה אגרת שלפניי.

דרשתי: . . . החניא: לעיל אגרת קצא.

הרש"ג: ה"ר שמואל גרונם אסתרמן.

הדפסת המשך תער"ב: ראה גם לקמן אגרת רלה. והוא מענה על בקשתו במכתב הנ"ל שידפיסוהו. שכ"ק

אדמו"ר נבג"מ זי"ע חפץ מאד שיהי' בכתב וילמדו, ורק הי' סיבות שלא נתקיים הדבר . . . הנני מוכן לקבל כסף מאת אנ"ש שי' גם טרם שידפס ולשלוח לכבודו.

קִיג אדמו"ר שליט"א

נכונים להשתתף בהדפסת הלקו"ת תו"ח תו"א באיזה סכום ובאיזה תנאים?

ת"ח מראש אם יענה בהקדם עכהנ"ל.
בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

רִיט

[חורף תשי"ח]

בהיות חוברת זו זמנה החל מיום י"ט כסלו – חג גאולת רבנו הזקן – הנני מביא במאמרי זה איזה מהשאלות אשר שאלוני בספר לקוטי אמרים.

שאלה.

בתניא ריש פרק ל' מעתיק מאמר רז"ל: **והוי שפל רוח בפני כל האדם**, ומקורו באבות פרק ד' משנה י'. אבל שם הגירסא: **בפני כל אדם**, בלא ה"א. האם זהו טעות הדפוס בתניא?

תשובה.

בכל הוצאות התניא שראיתי כן הוא: **האדם** בה"א. וא"כ אין זה טעות הדפוס.

ו) סלאוויטא תקנ"ו-נז. זאלקווא תקנ"ט. שם תקס"ה. שקלאוו תקס"ו. שם תקע"ד. אלטונא תק"ף. קאניגסבערג תקפ"ז. לעמבערג תרט"ז. שם תר"ך. שם תרכ"ב. שם תרכ"ד. ווילנא תרל"ב. שם תרל"ג. שם תר"ם. שם תרנ"ו. שם תר"ס. שם תרס"ט (ממאטריצן אלו

רִיט

ארבע הסימנים דלקמן נדפסו בקובץ ליובאוויטש חוב' 11 (ע' 4 ואילך) המוקדשת לרי"ט כסלו – ט' אדר תשי"ז. תאריך הכתיבה ידוע לנו רק באגרת רכא (כ' מנ"א תשי"ה), בהשאר ידוע לנו רק שנכתבו לפני הדפסת החוב', שתאריכה חורף תשי"ז: אמנם בהערה 1 מציין לתניא דפוס מינכען תשי"ז, ובהערה 4 לס' קיצורים והערות שנדפס בשלהי שנת תשי"ח. וראה גם לקמן אגרות רלו (נמצא עתה בדפוס קובץ ליובאוויטש ט'). רצה.

ונראים הדברים, שאף שהקובץ הזה הוכן לדפוס בשנת תשי"ז נתעכבה הדפסתו עד שלהי תשי"ז, שאז הוסיף את הציונים לתניא ולקיצורים והערות, שכבר הי' אז מוכן בדפוס (כנראה לקמן אגרת רעס ס"ח), אלא שנתעכבה הדפסתו עד שלהי תשי"ח (ראה לקמן אגרות שכ. שצב. שצד). האגרת הראשונה שלפנינו נדפסה, באידיש, גם בלקו"ש ח"ד ע' 1212.

ובמשנתנו אבות (שם) יש גורסים **אדם** בלא ה"א, ויש גורסים **האדם** בה"א. ובתניא כאן אחז בגירסא השני. – והנני מדגיש **בתניא** **כאן**, כי בכמה מקומות הביא אדמו"ר הזקן הגירסא **אדם** בלא ה"א, וכמצויין לקמן. וכן הוא ג"כ בפרקי אבות אשר בסידורו.

והנה כל מלה ומלה בתניא מדויקת היא בחסר ויתיר. ואף כי, לכאורה, בנדון שלנו שינוי קל הוא, ומאי נפ"מ אם כתוב בה"א או בלא ה"א – אבל בהתבוננות קצת נראה, אשר בשינוי זה תלוי הסברת כל הענין, ובדיוק הביא רבנו הזקן כאן **האדם** בה"א, ובמק"א כתב דוקא **אדם** בלא ה"א.

וביאור הדבר: לבוא לשפלות רוח בפני הכל, הוא בשתי דרכים:

(א) ע"פ מרז"ל אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, כי מקומו גורם לו לחטוא, ובטבעו הוא מחומס, ויצרו במלחמה גדולה ועצומה עליו. וצריך כל אחד לשקול ולבחון בעצמו אם הוא עובד ה' בערך ובחי' מלחמה עצומה כזו – וכמו שהאריך בזה בתניא פ"ל.

(ב) כל אחד מתוקן מחברו, ע"י חברו, דוקא. וכמשל האדם שאף

חזרו והדפיסו כמה פעמים. שגהאי תש"ג. מונקאטש תש"ג (שתי אלו פוטוגרפיה מהוצאת ווילנא תרס"ט). תל אביב תש"ג. מינכען תש"ז (פוטוגרפיה מהוצאת ווילנא תרס"ט). הוצאת ווין וחש"ד, הוצאה חמ"ד בשנת „ובדבר הזה תאריכו ימים“ (?). ובכל הנ"ל, לבד הוצאת ווין, כתוב **האדם** בה"א. – בשני כתי' התניא – כתי' מעתיק – שישנם בספריית כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ושכנראה נכתבו עוד קודם שנדפס התניא, והם בכמה שינוים מתניא הנדפס. אין בכלל כל פרק למ"ד, ומה שאצלנו פליא נסמן שם פרק למ"ד.

(2) ר' יונה בפירושו. וכן משמע ג"כ בס' חן טוב הובא בפ' מלאכת שלמה על אבות פ"ד מ"ד. וכן היא הגירסא במסכת דרך ארץ זוטא פ"ג: ושפל רוח בפני כל **האדם**.
 (3) בשער הכולל פ"ל ס"ג כתב: בפרקי אבות שבזה הסידור – של רבנו הזקן – נמצאו שינויי נוסחאות מן משניות ואפשר שמזה הטעם הדפיסם אדמו"ר בסידור.
 (4) ראה ספר קיצורים והערות לתניא ע' קיח ואילך. ובקבלה במשפחת בית רבי, אשר פעם מצא מהרי"ל מיאנוביטש את אחיו רבנו הזקן יושב אצל שלחן הכתיבה והוא בהתעמקות גדולה. כשעה עברה ונתעורר אדה"ז, וירא את אחיו עומד אצלו ויאמר לו: „הנה זה שבוע השלישי שהנני מתבונן בכתיבת תיבה זו – והראה על הגליון הכתוב, מספר התניא, שהי' מונח לפניו – אם לכתבה בוא"ו החיבור (כמו תיבת ועיקרה ושרשה בפרק מ"א בתחלתו, שהי' יכול לכתוב ראשית העבודה עיקרה, וכתב ועיקרה). ואמר בזה"ל: אויף א וא"ו אין בינונים מאג מען אוועקגעבן זעכס וואכען און אויף דער זיבעטער וואך וועט ווערן ליכטיג ממש מיט א אור עצמי. אויף יעדער אות החיבור וואס עס איז אין ספר בינונים, האב איך איבערגעטראכט דעם גאנצן ספר“ (ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. כ"ח תמוז תרצ"ב).

שהרגלים הם סוף המדרי' והראש הוא העליון, בכ"ז יש יתרון ומעלה להרגלים שצריך להלך בהם וגם הם מעמידי הגוף והראש וגם כשאירע כובד בראש מקיזין דם ברגלים ונרפא ומקבל חיותו ממנו. - וכמו שהאריך בזה בלקו"ת ר"פ נצבים.

והנה חלוקים שתי דרכים אלו בפעולתם בשתים:

הדרך הראשונה מביא לשפלות, עצבות ומרירות. ואעפ"כ הרי כך היא המדה, וכמרז"ל לעולם ירגיז אדם יצה"ט על יצה"ר ובלבד שינצחו ויהי סו"מ וע"ט. וכמשנ"ת בתניא פל"א. ועוד זאת: התבוננות זו פועלת שפלות לא רק בפני בני ישראל אלא גם בפני נכרים. וכמו ההתבוננות בכבוד אב דדמא בן נתינה (קדושין לא, א) וכיו"ב.

הדרך השני' מביאה לשפלות, אבל לא לעצבות, ודוקא בפני חברו מבני ישראל, שכל בני"י הם קומה שלימה וכל אבר מקושר וזקוק לזולתו, אבל לא בפני הנכרי.

והנה אמרז"ל אתם קרוים אדם ולא הנכרים, אבל בשם האדם נכללים גם הנכרים (יבמות סא, א. תוד"ה ואין).

ולכן כשאין האדם יכול ללחום עם היצר מפני כבודו שבלבו' וצריך לאכפייא ליצה"ר לבטש ולהשפיל ולהוכיח לעצמו שהוא גרוע כו' יותר מבעלי חיים הטמאים כו' - מוכרח הוא ללכת בדרך הא' הנ"ל, ובמילא בא לשפלות גם בפני הנכרי וכו'. ולכן מדייק רבנו הזקן להעתיק הגירסא: בפני כל האדם - בה"א.

אבל כשמדבר ע"ד אהבת רעהו הישראלי, אין התבוננות זו שייכת לכאן, כי אם העיון בזה שכל ישראל הם קומה אחת שלמה וכל אחד מתוקן מחברו כו'. ולכן מעתיק רבנו הגירסא בפני כל אדם - בלא ה"א. - ראה אגרת הקדש סו"ס כב. לקו"ת ר"פ נצבים. סידור שער האלול ד"ה אתם נצבים.

וכן כשמדבר ע"ד עבודת הצדיקים, ובכלל אודות אופן נעלה בעבודה, ולא ע"ד סור מרע וכו', גם בזה אין ענין להתבוננות איך שהוא גרוע ומשוקץ כו', כי אם להתבונן איך שחברו נעלה יותר ממנו ואל זה

(5) ראה תניא פכ"ט ואילך.

(6) מעין זה ג"כ בתורה אור פ' משפטים רד"ה ויראו. ולכן גם שם כתב בפני כל אדם - בלא ה"א.

ישאוף וכו'. ובמילא שייכת בזה דוקא הגירסא אדם – בלא ה"א. –
ראה תורה אור תולדות סד"ה ויחפרו. שם מקץ ד"ה ויהי מקץ
(הראשון). לקו"ת רד"ה ביום השמע"צ (הראשון).

וע"פ הנ"ל מובן ג"כ מה שגירסא העיקרית במשנה הוא אדם בלא
ה"א, וכן קבע רבנו הזקן בסידורו כנ"ל.

כי המשנה בעיקרה ע"פ פשט מדברת בלימוד התורה, שיהי שפל
רוח בפני כל אדם וילמוד ממנו, או שאע"פ שעוסק בתורה בכ"ז יהי
שפל רוח בפני כ"א – וזה שייך רק בנוגע לבני ישראל, כמובן.

* * *

ואם מיתרון אות אחת בתניא למדים אנו כל הנ"ל, כמה יש ללמוד
מתיבה אחת דיבור אחד פסקא אחת, ועל אחת כו"כ מפרק אחד
בתניא!

רכ

בבקשה לבאר מ"ש בשער היחוד והאמונה רפ"ז: ועד הוא אחד
בחלופי אתוון.

תשובה.

הנה מאמר זה הוא בזהר ח"ב (קלד, א). וכתב שם במקדש מלך –
הועתק על גליון הזהר בניצוצי אורות: פי' אלף מתחלפת בו' באותיות
אהו"י, ח' מתחלפת בע' באותיות אהה"ע.

היינו כי אותיות אהו"י שייכות זו לזו, כי כולם הם אותיות המשך
(נמשכות – במבטא – אחרי האותיות הבאות לפניהם), אותיות הנוח
(לפעמים הן נחות ואינם ניכרות במבטא), אותיות הנשימה (רק
באמצעותם בא כל אות לידי בטוי בדבור) – וכמ"ש כ"ז בספרי הדקדוק,
וראה ג"כ: פי' הראב"ע (שמות ג, טו) וחידתו (הנדפסת בהקדמת פירוש
עה"ת) ולקו"ת ד"ה את שבתותי ספ"א.

וכן אותיות אחה"ע שייכות זל"ז כי כולם הם מהגורון.

* * *

והנה כ"ז הוא פי' החלוף בכללות.

ולהבין מפני מה מתחלפות אותיות אלו דוקא, יובן בהקדים מ"ש בתניא שם לפני זה – (והוא בזח"א יח, ב) – אשר שמע ישראל הוא יחו"ע וברוך שם הוא יחו"ת, אשר ע"ז בא הביאור כי ועד הוא אחד בחילופי אתוון.

והענין **בקיצור**: יחו"ע היינו כבטול זיו השמש בשמש, בטול דעולם האצילות, ביטול במציאות, בטול שבדרך ממילא, כי אינו מרגיש את עצמו ליש כלל.

יחו"ת, היינו ביטול העולמות בי"ע, ביטול היש, היינו **שמרגיש** כי יש הנהו, אבל מבין בשכלו כי בטל הוא, מאחר אשר נמצא הוא בתוך מקור המהוה, וכמו זיו השמש בשמש (אבל כ"ז הוא בהבנתו ולא בהרגשתו).

והנה בטול דיחו"ע בא, **כשמרגיש** את מקורו, ומתי מרגיש את המקור היינו כאשר המקור, אף שהוא נמשך להוות ולהחיות, שהרי מאציל את עולם האצילות, בכ"ז אינו בא בלבושים המסתירים.

ונרמז כ"ז: באות אל"ף – אלופו של עולם, שנמשך ע"י ח' – חכמה עילאה, ראשית ההשתלשלות. עד שמאציל עולם ע"י ד' – דיבור, אבל הדבור **קשור** במקורו בהמחשבה, ועוד למעלה יותר: הדבור הוא **במקורו**, היינו דבור שבמחשבה, ולכן הד' הוא ד' רבתי.

אבל בטול דיחו"ת, שבא ע"י **שמבין** כי נמצא הוא במקורו אבל

(7) ראה ס' יצירה רפ"ב – הובא בת"ז תי' עיי"ן – ונזכר ג"כ באגה"ק ס"ה ולקו"ת בד"ה והניף את העומר.

דרך אגב טעם שינוי סדרן: אהה"ע" ולא אהה"ע" כסדר הא"ב, מובן ע"פ מ"ש בזח"ב קכג, א (ועייג"כ ע"ח ש' דרושי הצלם ד"ב).

ואף שגם באותיות שממוצא השינים רגילים לומר בשנוי סדרן זסשר"ץ, אבל בס' יצירה מדפוסים הראשונים – דפוס מנטובה, הועתק ג"כ בסו"ס יצירה הנדפס בווארשא תרמ"ד – איתא זסצר"ש" ע"פ סדר הא"ב.

(8) ובזה יובן ג"כ פנימיות טעם חפס"ד, הובא בשו"ע רבינו ז"ל סס"א ס"ז, וז"ל: ומה שאמרו להאריך בד' של אחד לא אמרו להאריך ולמשוך בקריאת הד', אלא יאריך **במחשבתו** כו' – והיינו כנ"ל, כי ד' דאחד הוא דבור ומחשבה גם יחד.

אינו מרגישו – זה בא ע"י שהמקור נמשך, אבל בהמשכתו מתלבש בלבוש המעלים, שלכן בא הנברא נפרד בהרגשתו.

וזהו נרמז: המשכת המקור (אל"ף) למטה – באות וא"ו. קו הנמשך מלמעלה למטה (היינו אל"ף נחלף בוא"ו).

אח"כ מתלבש בחכמה (חי"ת) אבל עיקר ההתלבשות הוא במדות דחכמה, בחיצוני 'דח"ע, שזה נרמז באות עיי"ן (היינו חי"ת נחלף בעיי"ן).

אח"כ נמשך להוות בי"ע ע"י אותיות הדבור. וכיון שנמשך ע"י חיצוניות הח"ע, הרי גם הדבור נמשך ממקורו ופנימיותו (ד' רבתי) ונתהוו אותיות הדבור ממש – ד' בינונית (היינו ד' רבתי נשתנית לד' בינונית).

* * *

ועיין באמרי בינה (פתח השער איז ושער הק"ש ע"עח), בשרש מצות התפלה להצ"צ (יט, כב, לח) ובד"ה כל המאריך באחד דשנת תרע"ח – יעוי"ש כ"ז בפרטיות יותר.

רכא

ראיתי כתוב במאמר תשובות וביאורים (קובץ חוברת שני' ע' 22) אשר כל הכתוב בשיחות כ"ק רבנו שליט"א יש לו מקור בדרז"ל. ובודאי על אחת כמה וכמה, אשר יש מקור למה שנאמר במאמרי וספרי תורת החסידות.

ושאלתי אם יש מקור גם בתורת הנגלה, למה שכתוב בתניא אגרת התשובה פ"ז אשר ברבוי עברות קלות יכול להיות פגם כמו באיסור כרת או מיתה.

* * *

רכא

ראה הערה לס' ריט דלעיל. שוב נמצאה אגרת זו במקורה, והיא אל מוהרמ"מ מרגליות מיום ב' כ' מנ"א תשי"ה. אגרות נוספות אליו – לעיל קעז, ובהנסמן בהערות שם. במאמר תשובות וביאורים: לעיל ח"א אגרת קנד.

אדמו"ר שליט"א

ק"ט

תשובה.

דוגמא להנ"ל בנגלה, ולא עוד אלא גם בהלכה למעשה: איתא בשו"ע או"ח (סי' שכ"ח סעיף י"ד): ה"י חולה שיש בו סכנה צריך בשר שוחטים לו ואין אומרים נאכילנו נבלה. – ואף שאם יאכל נבלה פחות מכזית אין בזה אלא איסור בעלמא, ושחיטה בשבת הוא איסור סקילה, מ"מ שוחטים, ואחד הטעמים הוא, כי באופן כזה עובר על איסור סקילה אבל רק פעם אחת, ובאכילת נבילה יעבור על כל אכילה ואכילה אף שהוא רק איסור בעלמא (ר"ן ומג"א הובא בשו"ע רבנו שם סט"ז). ויש אומרים (ב"ח, ט"ז) דאפילו באיסור דרבנן ואפילו אם איסורו קל מאד הדין כן.

וראה ג"כ בס' לקח טוב – לר"י ענגיל – כלל ט"ו (אי רבוי הכמות מכריע האיכות) שמעיר מכמה מקומות בש"ס ע"ז. ומהם מרש"י יבמות (לב, ב) ותוד"ה קסברי סנהדרין (נ, א).*

רכב

באגרת הקדש (סימן כ"ח): תיקון ונוצר אותיות רצון⁹. ושאלתי: (א) נוצר הוא חסר וא"ו. (ב) בשמות (לד, ז) כתוב נוצר חסד בלא וא"ו המוסיף.

⁹ באות כ' שם מקשה על כלל זה, דאם כן יהרג ואל יעבור גם על שאר עבירות אם אונסים אותו לעבור כמה פעמים, כמו על אונס דפעם אחת בג' העבירות החמורות. ולא קשה, דכבר ביאר רבנו בתניא פכ"ד דהא דיהרג ואל יעבור או יעבור ואל יהרג אינו משום קלות העבירות וחומרו.

¹⁰ בתו"א (ד"ה מראיהם ומעשיהם), בלקו"ת (ביאור לד"ה וידבר גוי ראשי המטות פ"ג) ועוד, הובא דנוצר אותיות צנור ואותיות רצון, בלי הוראת מקור. ולע"ע מצאתיו בכתבי האריז"ל בל"ת (פ' תולדות ופ' תשא ובמקומות המקבילים בס' הליקוטים) ובפע"ח (ש' הסליחות פ"ח). ובמקומות המקבילים בשער הכוונות ובסי' האריז"ל (ל' דנוצר הוא אותיות רצון). ובמקדש מלך לחי"ב קנו, א, ובזהר הרקיע לחי"א [נ, א] (הובא בלקו"ת ד"ה את קרבני לחמי – השני – ספ"ב) דצנור אותיות רצון.

רק פעם אחת. . ואכילה: ראה בזה גם לקמן אגרת רנו.

רכב

ראה הערה לס' ריט דלעיל.

תשובה.

א) י"ל שתיים: א. מצינו ג"כ בכתוב רצון חסר וא"ו. ולדוגמא בבראשית מו, ו. וע"פ המסורה בדניאל ח, ד נמצא בתנ"ך חסר וא"ו – ח' פעמים. כן נמצא נוצר מלא וא"ו (משלי כח, ז; מ"ב יז, ט; שם יח, ח). ולכן פשיטא דשייך לומר דאותיות דדין כאותיות כדין, הן את"ל דהם ח"ו או מלאים. – וממ"ש בכ"מ דנוצר ורצון בגימטריא מש"ה – עם הכולל – (פע"ח שער הסליחות פ"ח, שעה"כ וסי' שם), שמ"ו מקו"ר (מאורי אור ערך משה) – מוכח דתפסו נוצר ורצון מלאים וא"ו.

ב. ידועה הפלוגתא דיש אם למקרא או למסורת או לשניהם יחד (קדושין יח, ב וש"נ), אבל במקום דלא מכחשי דרשינן לתרווייהו (תוד"ה ורבי סוכה ו, ב ועוד), וגם בנדו"ד כן הוא, דפשיטא דיש אם למקרא'.

* * *

ב) מה שהקשה שבקרא כתוב נצר בלא וא"ו המוסיף בתחלתו, הנה אמת שבאגה"ק סכ"ה ובכ"מ בדא"ח נמצא „נוצר“, אבל ראיתי בדפוסים הראשונים של אגה"ק, ובכלם כתוב „נוצר“ בלא וא"ו המוסיף. ולפענ"ד צריך לתקן כן גם בתניא הוצאת תר"ס ואילך. ובלאה"כ הלי באגה"ק זו שם צ"ע ותיקון. ולדוגמא במ"ש: השמיני כו' והוא תיקון ונוצר אותיות רצון והיא ג"כ עת רצון. וצ"ע: א. תיבת „כו“ אינה מובנת. ב. ב"פ שהזכיר אח"כ „נוצר“ צירף לזה ג"כ התיבה „חסד“. ובפעם הראשונה כתב ונוצר סתם. ואיפכא מסתברא. ג. תיבת „ג"כ“ אינה מובנת.

ובדפוסים הקודמים הוא לנכון, וז"ל: השמיני הוא תיקון נוצר חסד נוצר אותיות רצון והיא עת רצון. . לפי שמזל נוצר חסד הוא ממור"ס דא"א. – ואתי שפיר.

וכנראה שבדפוסים שאח"כ השמיטו מ„נוצר“ עד „נוצר“.

* * *

ואולי יש לומר אשר משיגרת לישני דמזל התחתון „ונקה“ בוא"ו – כתבו ג"כ במזל העליון „נוצר“ בוא"ו.

(11) יש להעיר לענין דומה לנדו"ד, והוא דרז"ל (במדבר רבה פ"ח, כא; תנחומא שם. הובא ברש"י ס"פ שלח): ציצית – ת"ר. וציצית בכל מקום חסר יו"ד בתרא. וכמו שהקשו בתוד"ה לא (מנחות לט, א) וברמב"ן עה"ת. ותירצו (מזרחי הובא במנחת שי שם) דיש אם למקרא. ועייג"כ מה שתירץ בזה"ג רכו, א שנקודת החירק ממלאת היו"ד, ותירוצ התוס' שם. והובאו הדעות בזה במנחת שי שם.

רכג

ב"ה, ג' ניסן תש"ו

כבוד האברך הנ"ל וו"ח אי"א חו"ב וכו' מהורמ"ז שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ז' וכ"ב אד"ש:

גליונות מהס' מדות רשב"י אין אצלי.

הסכום ששלח קאראקאווסקי הוא ע"ח מה שהתחייב להדפסת דברי ימי אדמו"ר מהר"ש נ"ע, או זהו נדבה בפ"ע? ונוגע ג"כ לנוסח הקבלה.

שיחות ח"י אלול-י"ט כסלו ש.ז. הם עדיין אצל כ"ק מו"ח אד"ש.

הצ"צ (שו"ת וחי') ומיס רביס עדיין לא נגמרו מבית הכורד.

בנוגע להחוב שלו, שעלה כבר יותר מחמש מאות (לבד מהשיבה והבית רבקה) איני יודע אם הצדק אתו שכבר עושה כל מה שביכלתו לעשות בזה, אבל בודאי יאמין שלהמדפיס אין נוגע כלל כל שקו"ט זו. ובעד הספרים שהדפיס כבר צריך לשלם לו במלואו. אלא שיש ברירה בידינו **מכאן ולחבא** שלא להדפיס יותר.

ואת זה הנני משתדל זה עידן ועידנים להסביר כפול ומשולש לאנשים כמותו, שמה שהם נמנעים מלשלם חוב המגיע מהם אין זה רק חסרון קיום המצוה דפרעון חוב, אלא שזה גרם וגורם לחסרון ואי-מילוי תכנית העבודה שהתווה כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בכלל, ולמקצוע ההדפסה בפרט.

בה בשעה שעליהם הי' להשתדל להגדיל אפשריות ההדפסה עד כמה שניתן רשיון מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א (וזה גופא הי' מגדיל ג"כ הרשיון, וכידוע שתשוקת המקבל מגדלת ההשפעה), לא רק ע"י תשלום החובות כ"א ע"י סכומים נוספים ע"ז – ותחת כ"ז הנה

רכג

מהעתק המזכירות.

מהורמ"ז: גרינגלאס. אגרות נוספות אליו – לעיל קע, ובהנסמן בהערות שם.
שיחות . . . כסלו: ראה לעיל אגרת רח, ובהנסמן בהערות שם.

כאוי"א בא וטענטו בידו, ומקוה אשר בטח אודה בצדקתו. וכמה מאמרי דא"ח יודפסו עי"ז?

תקותי אשר כהנ"ל יעשה פרי. ואם אמת הדבר אשר כבר עשה כל מה שבכח כחותיו הגלויים, יעורר כחות הנעלמים והעצמיים (ראה מאמר ב' ניסן דהאי שתא) ויוסיף אומץ בכהנ"ל.

וי"ל עפמשי"נ באגה"ק (סי' יד) שבכל שנה נמשך אור חדש עליון מבחי' עליונה יותר כו' שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם. והאדם, שהוא מלי' אדמה לעליון ג"כ צ"ל באופן זה, היינו, שצריך לעשות כלים מקבלים לאור זה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה, ובברכת חג הפסח כשר ושמח.

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

רכד

ב"ה, ד' ניסן, תש"ו

כבוד הנעלה וו"ח אי"א עסקן נמרץ ורב פעלים כו'
מהר"ש שי' פאלמער

שלום וברכה!

נגמרה היום הדפסת החוברת לבני הנעורים ע"ד חג הפסח בהוצאת המרכז לענייני חנוך ושולחים אנו לכ' עקז' אחד. ובחבילה מיוחדת נשלח לו מספר עקז' מסוים, אשר בטח ירצה לחלקם ע"י עו"ר לתלמידי הת"ת וכו'. ומטובו להודיע כמה עוד עקז' לשלוח לו.

ידידנו הנעלה ונכבד אי"א וכו' וכו' מוהרד"ב שי' חסקינד הודיענו ממהלך שיחתו הטלפונית עם כבד' ע"ד עול הוצאות ההדפסה של חוברת זו. ובהתאם לדבריו והוראתו ובשים לב לקוצר הזמן עד חה"פ, שאין פנאי לשקו"ט, יחסנו את ההדפסה של הוצאה ראשונה של החוברת לזכות כבד'. וע"פ מרז"ל שגם התורת כותבת ומפרסמת

רכד

נדפסה בלקויש ח"ז ע' 264 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
כבוד . . פאלמער: אגרות נוספות אליו — לעיל קעג, ובהנסמן בהערות שם.

העושה מצוה (שו"ת הרשב"א הובא במג"א סקנ"ד סקכ"ב) רשמנו זה לזכרון בחוברת גופא.

בסדר ה"סדר" הנה אחד מהענינים הראשונים הוא אמירת הא לחמא כו' כל דכפין ייתי וייכול – ענין מעות חטים. אבל קודם לזה עושים „ורחץ כרפס" שהוא כדי לעניין התינוקות שיתמהו וישאלו לדיני ומנהגי ישראל. וגם תיכף אחר זה מסלקין הקערה, שהוא ג"כ כדי שיתמה התינוק וישאל.

ואם יאמר האומר די ומספיק אם אתן מהוני וכחי וזמני בשביל בן חכם המתעסק ומתענין בדת ישראל, או לכל היותר לתועלת בן תם, שאף שאינו חכם, אבל עכ"פ מרגיש שעם ישראל לבדד ישכון ושואל מה זאת, אבל אינו מכוון למרוד בזה – הרי מיד בה המענה: כנגד ארבעה בנים דברה תורה: חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול.

ולא עוד אלא שבבן חכם מתעסק הכתוב בספר דברים, בבן תם בשמות י"ג ותחלת הדבור (שמות יב) הוא להציל ולקרב ולתקן את השאינו יודע לשאול והרשע.

(ומענה להרשע הוא בפסוק השאינו יודע, כי באמת כל ישראל מאמינים בני מאמינים. והמרשיע הוא מפני שלפי שעה אינו יודע מזה, וגם אינו יודע אפילו לשאול על זה, כי נכנס בו רוח שטות).

וזהו אשר התווה כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בתכנית המרכז לעניני חנוך להתענין בקירוב גם אלו שאין יודעים לא לה"ק, גם לא אידית, גם לא מנהגים היותר מפורסמים של עם בני"י. ולפוס צערא אגרא ונחת רוח.

וגודל זכות המשתתפים בעבודה זו אין די באר. ולכבו' ולדכוותי' בטח אך למותר האריכות בזה. ולכן בטוחים אנו שכוונתנו בהנ"ל מתאמת לחפץ כבו' וזכין לאדם שלא בפניו.

בברכת כל טוב, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

המקורים למ"ש כאן בנוגע לסדר ראה בהגדת קה"ת שעם לקוטי מנהגים.

רכה

ב"ה, י"א ניסן, תש"ו

כבוד הרה"ג הרה"ח וו"ח אי"א נו"מ כו'
מהורא"א שי' אקסלראד

שלום וברכה!

בשבוע העבר ביקר אותנו דודו גרשון שי' בר' מאיר סופר מהעיר
וואלדאסטא, דזא, אשר היתה התעוררות במחנו לשלוח ס"ת לאירופא
ודודו שי' מלא ידנו להיות שלוחי מצוה בזה. וכבר קנינו הס"ת ונשלח
אותה בקרב הימים.

בבקרו אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א נתעוררה אצלו בכלל
התעוררות טובה להשתדל להשתתף בעבודת העזרה הרוחנית לטובת
אחינו המוצלים באירופא אשר מתנהלת מאת כ"ק מו"ח אדמו"ר
שליט"א ע"י המרכז לענייני חנוך ומחנה ישראל. ובראותי גודל יראת
הכבוד והחיבה שלבו של דודו שי' רוחש לכת"ר שי' אמרתי לבקש את
כת"ר שי' לכתוב אליו לעוררו ולחזקו בזה ביתר שאת.

דרך אגב סיפר לי אשר אביו (היינו זקנו של כת"ר) כתב ס"ת בעת
הולדת אחד האדמו"רים. הידוע לו פרטים בזה?

בטח ראה הערותי בסו"ס תורת שלום וההגדה עם המ"מ וכו'. ואם
יש לו איזה הערות בכהנ"ל, ודאי יודיעני. ברם אחרי שנדפסה נולד לי
ספק במה שכתבתי שם ע"ד כונת אותיות השם באמירת הלל הגדול,
שהוא שייך לרבים (שמעטים כמותה בסי' אדה"ז), שהרי בודאי לא
העתיק אדה"ז בכת"י הסי' את הקאפיטל, אלא הורה שכאן בתפלת
שבת צריך להדפיסו. וא"כ הרי אפשר (אף שדחוק קצת) שאותיות השם
העמיד המדפיס מדעת עצמו (בהעתיקו הקאפיטל עם האותיות מסי'

רכה

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . אקסלראד: אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א כו', ובהנסמן בהערות שם. לקמן רכט. רמג. שכת.

שמב. שעב. שצו.

כתב ס"ת: על כך השיב: הנה ח"י אדר תש"א שלח כ"ק אדמו"ר שליט"א מכתב לאבי מורי יחי' . . . בזה"ל,
בשנת תר"מ — בשנה שנולדתי — כתב הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע ספר תורה, וה"י אז
ארבעה סופרי סת"ם ממקושרי הוד כ"ק אאמו"ר, ובחר הוד כ"ק אאמו"ר באביו החסיד ז"ל לכתוב את הסת.

קכה אדמו"ר שליט"א

האריז"ל. וע"ד מה ששמעתי מספרים כגון דא בנוגע לנקוד השמות בשמו"ע.

בברכת חג הפסח כשר ושמח.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רכו

ב"ה, י"א ניסן, תש"ו

לכבוד הנהלת חברת תהלים העולמית בירושלים ת"ו,
ובראשה הרה"ג הרה"ח הנודע לתהלה משכיל על דבר
טוב, גזע תרשישים, אי"א וו"ח וכו' מוהר"ר יהודא ליב
שליט"א אליעזרוב

שלום וברכה!

מכ' הגיעני באיחור זמן. לדאבוני הגדול, הנה מצב הכספי פה דחוק
במאד, וכאשר בטח ידוע לכת"ר, ואין מקום פנוי לעשות עוד מגבית.
ולפענ"ד הדרך הנכונה שהם משם יכתבו מכ' ישר למנדבים לכאן ע"פ
הכתבות שיש בכולל אצלו וכה"ג.

בברכת חג כשר ושמח.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

נ"ב. ת"ח על אשר עשה ע"ע בדבר הסרטיפיקאט בעד אמי מורתי
ת"י. ובטח ימשיך בזה להביא הדבר לידי גמר טוב, כי לפי הנשמע פה

יו"ר ועד הפועל: מלי"ח.

רכו

מהעתק המזכירות.

הרה"ג . . אליעזרוב: אגרות נוספות אליו — לעיל קעה, ובהנסמן בהערות שם.

יושב ראש ועד הפועל: מחנ"י.

הסרטיפיקאט בעד אמי: ראה בזה גם לעיל אגרת ר"ז. לקמן רל. רמא. רסה.

יש תקוה שיתנו רשיון היציאה משם, כיון שהוא בנוגע לאשה ובת שבעים, לאורך ימים ושנים טובות. והמתחיל במצוה אומרים לו גמור וזוכה ששנותיו יאריך בטוב ובנעימים וכמרו"ל. ואודה מראש אם יודיעני מהנעשה בזה.

רכז

ב"ה, כ"ז ניסן, תש"ו

כבוד האברכים הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א
התמימים שי, שנגהי,

שלום וברכה!

הגיעוני מכ' מיום כ"ז אד"ש ויום ד' ניסן (כן הגיעה חבילת ספרים ובה: מאמרי רנ"ז, פוקח עורים, לקו"ד, היום יום, קו"ק). ויפה אמרתם אשר ענין סידור מחלקת „קה"ת" במחנכם הוא חפץ כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, וכמו שכתבתי במכ' הקודמים.

— במכתבכם השני ישנה הצעה שיתעסק בזה בחור ושמו לייבל בלומבערג שי. וכיון שאין אנו כאן מכירים את מהותו, הרי אל בינתכם נשען, ובלבד שיהי, כל זמן שאתם שם, בהשתתפותכם, וגם אח"כ תחת השגחת הרב אשכנזי שי והוא האחראי לפני כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

פליאה שלא עניתם על שאלתנו איזה ספרים ישנם אצלכם על אתר (מהרשימה שבמכתבי הראשון), שאז תומ"י נא להתחיל בהדפסה — 300 מכל אחד. ותודיעוני ואשלח נוסח השער.

מלבד זה הנני שולח ע"ש הרב שי איזה ספרים מכאן, ממה שיש אצלי מן המוכן. הנייר והכריכה צ"ל מהיותר טובים. לשלוח נייר מכאן א"א לנו לע"ע.

רכז

מהעתק המזכירות.

כבוד . . שנגהי: אגרות נוספות אליהם — לעיל ריד. לקמן רלב.
שכתבתי במכ' הקודמים: ראה לעיל אגרת ריג, ובהנסמן בהערות שם.
ע"ש הרב: מאיר אשכנזי.

ברשימת ספרי דא"ח שהדפסתי בסו"ס תורת החסידות ושהנני מכין מהד"ת ממנה, רציתי להכניס גם מה שהדפסתם, אבל איני יודע על ברור רשימת כל מה שהו"ל.

למענה מכם נחכה, ואסיים בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

להאברך הנעלה הרה"ג הרה"ח התמים
הרח"מ שי' בוקיעט:

יפה כתב שחילוק ישנו בין גורל וירושה ונת' בד"ה אשרנו (ב' ניסן ש"ת) דחלק גורל וירושה הם: עבודת הלב, המוח, הרגש האלקות בכל ענין שזהו ישנו בירושה. עבודה דנר"ן, דרצון (ד"ה אשרנו רצ"ו) ותענוג, נקודת היהדות, חיות פרטי, חיות כללי, חי בעצם. עבודה פרטית דנפה"א בנה"ב, עבודה כללית, עבודת נפה"א מצ"ע (סד"ה בחדש הז' רס"ג).

אבל מה שרצה לומר שירושה דומה יותר לגורל מלשאר הקנינים, הן בנגלה והן בנסתר, הרי, לפענ"ד, אינו כן. ואדרבה – בנגלה – ירושה **מוסיף** על שאר הקנינים שהוא קנין בהכרח, משא"כ גורל **פחות** משאר הקנינים עד שי"א שאינו קנין כלל (ראה נ"כ הש"ס ב"ב קו, ב. טוש"ע חר"מ סקע"ג וש"נ). וזהו מתאים גם להנסתר, כי הרגש האלקות נקודת היהדות וכו' ישנו בכאו"א, וגם בשעת החטא היתה באמנה אתו (סש"ב ספכ"ד). אחרי' באה עבודה הפרטית דתומ"צ שכאו"א מחוייב בזה. למעלה מזה עבודה כללית כו' (או העדפה וזהירות יתרה, שזהו ג"כ מהחילוקים שבין חלק וגורל. יעויין אגה"ק סס"ז).

(כנראה גרם להטעות מה, שבנסתר, **גילוי** כהנ"ל שבא בירושה, בא ע"י הקדמת העבודה דחלק וגורל, וי"ל שדוגמת זה הוא בחלוקת הארץ שירושה היא להם מאבותיהם – ב"ב קי"ט, ב – אבל נתגלה בפועל רק-אחרי שכבשו – מלחמה **פרטית**: מלך יריחו אחד וגו' – וחלקו ע"י **גורל**. ולהעיר מתוד"ה ולא – ר"ה יג, א; ירושלמי חלה רפ"ב; פרשת דרכים דרוש ט, ועוד. ואכמ"ל).

רכח

ב"ה, ו' אייר, תש"ו

כבוד הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א חו"ב וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

מזמן לזמן הייתי שואל ודורש אודותיו ועל כל הנעשה אתו, ובפרט בשנים רבות המאורעות האלו. ושמחתי, אשר כפי שספרו לי, נסתדר בקהלת בני ברק באופן שהוא שבע רצון במדה ידועה.

בטח נודע לו מאשר נדפס פה במשך זמן האחרון, ובפרט בספרי אוצר החסידים. והנה זה איזה זמן אשר הנני מקבץ שיחות ומכ" כ"ק אדמו"ר נ"ע (כי לא הכל נשמר מגכתי"ק אדנ"ע ממכתביו. והנני נזהר מלדבר עד"ז ולשאל בפרטיות אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, מפני העג"נ שבדבר).

ובזה הנני פונה אליו, באשר בטח יש תח"י העתק מכמה מכ" כ"ק אדנ"ע, ואולי גם שיחות שלא נכנסו בקובץ שיחות שהדפסנו, אולי יואיל בטובו לשלח לי העתק מהם. גודל הענין וגודל הת"ח בודאי אין נצרך להאריך לדכוותי. ומובן אשר כל ההוצאות הכרוכות בזה עלי הם, בצירוף ת"ח מראש.

– מפתח שיחות כ"ק אדנ"ע שהדפסנו מוסג"פ, והס' נשלח בחבילה בפ"ע. –

בפרט מעוניין אני אולי יש תח"י העתק מהצואה. כן המכתב ע"ד קדושת לה"ק והדיבור בו. – כן אולי יודע הוא מי מאנ"ש נמצא אצלו מהנ"ל ואכתוב גם לו.

אקוה כי ירצה להשתתף ולעזור בעבודה הנ"ל ואחכה למענה ממנו בזה בהקדם, ומבלי לחכות לקבלת ס' השיחות.

אפ"ש כב"ב שי' אף כי בלתי מכירם,

ואחתום בברכת כט"ס,

הרב מנחם שניאורסאהן

רכח

מהעתק המזכירות.

מהור"י: לנדא. אגרות נוספות אליו – לקמן רלה. רסב. רצד. שיט.
הנני מקבץ שיחות: ראה גם לקמן אגרת רל.

קכט

אדמו"ר שליט"א

רכט

ב"ה, י"ג אייר, תש"ו

כבוד הרה"ג הרה"ח וו"ח אי"א נו"מ כו'
מוהרא"א שי' אקסלרוד

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה שכתבתי בהגדה הטעם שבשבת אומרים
באהבה מקרא קדש, כי מקרא קדש דשבת באהבה קבלו עליהם – הנה
ציינתי שם המקור שכ"כ הלבוש וכו'.

ומה שהעיר שא"כ יתחלף פי' התיבות **מקרא קדש** בחול מבשבת,
הנה אין כאן חילוף אלא **הוספה**, שכשחל בשבת קאי **מקרא קדש** הן
על „חג פלוני“ הן על „יום השבת הזה“ משא"כ בחול. אלא שתיבת
באהבה לצדדין קתני דלא קאי אלא אשבת. ואין כאן תימה כי עד"ז
הוא גם לקמן שאומר: **באהבה וברצון** וקאי רק אשבת ולא איו"ט,
ואח"כ: **בשמחה ובששון** וקאי איו"ט ולא אשבת.

ומה שהקשה דשבת נק' קדש ולא מקרא קדש וכמ"ש בלקו"ת ד"ה
להבין מ"ש בהגדה – הנה מקרא מפורש הוא דגם שבת נק' מק"ק,
וכמשי"נ (ויקרא כג, ג) וביום השביעי שבת שבתון **מקרא קדש**. וכמ"ש
רבנו הזקן בשולחנו (חאו"ח ר"ס רמ"ב) שהשבת הוא בכלל מקראי
קדש.

איברא דבנתינה לגר מביא בשם חדא"ג מהרש"א והגר"א דמפרשים
וביום השביעי שבפסוק זה ביוהכ"פ (וששת ימים שקודם לו בשאר יו"ט
ור"ה) – אבל מלבד שהוא היפך פשט הפסוק ופי' אדה"ז כנ"ל, הרי
מוכח מכמה דרז"ל שביום השבת הכתוב מדבר (ראה תו"כ במקומו –
הובא באדרת אלי' עה"ת להגר"א; קדושין לז, א תוד"ה והרי; חולין קא,
ב).

והנה שלא יקשה אלקו"ת הנ"ל ממקרא זה, אפשר הי' לתרץ דשם

רכט

מהעתק המזכירות.

כבוד . . אקסלרוד: אגרות נוספות אליו – לעיל רכה, וכהנסמן בהערות שם.

כונתו בעיקר הוא דיו"ט לא אקרי קדש, משא"כ בשבת הרי בכלל מאתים (שנקרא קדש) מנה (- מקרא קדש). אבל בזח"ג (צה, א. הובא בסידור שער המועדים) אי אפ"ל כן, כי כתב: בגיני כך שבת כו' ואקרי קדש ולא מקרא קדש.

ואולי אפ"ל דהנה מקרא קדש כמה פי' בו: קבוץ להקרבת קרבנות מוסף, איסור עשיית מלאכה, כסות נקי' ואכו"ש, דזמין קדש. ומ"ש בזהר ולא מקרא קדש אין כונתו שבכתוב לא נק' מק"ק, אלא שמפרש הדבר שלענין זמין קדש אין השבת נקרא מק"ק. - ועד"ז נמצא במ"מ בשו"ע אדה"ז שם לענין חוה"מ. ועדיין צ"ע.

מה שכתבתי שנמנעים מלאכול הזרוע - הבאתי בזה, כמו בשאר המנהגים, מנהג בית הרב היינו כ"ק מו"ת אדמו"ר שליט"א. והוא גם פירש לי הטעם שהוא כדי שלא יהא כל דמיון לק"פ (וצריכין להרחקה שלזכרו הוא בא).

ויש להמתיק מה שהוראה זו שלא נדמהו לק"פ היא דוקא ע"י **העדר אכילה** - כי שונה פסח מכל הקרבנות במה שהאכילה בו היא עיקר ולא רק פרט משאר הפרטים כמו בשאר הקרבנות, וכמרז"ל פסחים עו, ב: שלא בא מתחילתו אלא לאכילה. ובפירש"י שם: כשנצטווה עיקר פסח לאכילה נצטווה. ולכן כשמדקדקין שלא לאוכלו הרי שוללין ענין העיקר שבק"פ (מה שאין זה בהוראה ע"י שיאכלוהו לאחר זמנו שכתב במכ").

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן

ב"ה, י"ג אייר, תש"ו

כבוד הרה"ח הו"ח אי"א נכבד ונעלה כו' מהר"ח שי

שלום וברכה!

אתו הסליחה על אשר מכמה סיבות לא עניתי על מכו' ובתוכם גם מכו' כת"ר.

א) אתחיל בנתינת ת"ח על השתדלותו בענין הסרטיפיקט בשביל אמי מורתי תחי'. והנה להשפיע כאן על ב"כ רוסיא אין לע"ע היכולת אבל אמרו פה, אשר אפשרי הדבר שכיון שדנים ע"ד אשה בת שבעים, יתנו לה רשיון היציאה. וכפי המצב שם כשמבקשים רשיון יציאה ויש רשיון כניסה למדינה אחרת יש לענין זה סכויים גדולים לטוב, משא"כ באופן אחר (מלבד זה שאז אין מביטים בעין לא טובה על מבקש הרשיון וד"ל). ולכן תקותי שבשים לב לזה שגם הרב הראשי הבטיח עזרתו בזה (ואולי יש מעלה גם בזה שכבר הי' לה סרטיפיקט) הרי בהשתדלותו הראוי יעלה בידם לקבל סרטיפיקט בשבילה.

ב) נודעתי אשר זה כאיזה שנים מלפנים הי' בירות"ו תח"י מורה בת"ת חיי עולם ושמו יצחק אייזיק אייזון קובץ מכתבים מהר"א מקאלישק ובני דורו (ואולי גם אדה"ז). ודבר גדול יעשה אם ימצא האיש וקובצו בידו, וישתדל שישלח את הקובץ לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

ג) זה מזמן שהנני מאסף מכו' ושיחות כ"ק אדנ"ע והו"ל זה לא כבר כרך א' מהם. אולי נודע לו מי שנמצא תח"י מהנ"ל שלא נכנס בכרך זה, אנא להודיעני ואפנה אליו.

ואסיים בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

רלא

ב"ה, ערב חג השבועות, תש"ו

כבוד התלמידים התמימים הרבנים הרא"צ כהן הר"מ
ובר הרב"י מינצבערג הרח"מ רוזנבערג, שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מט"ו אייר, דברתי עם כ"ק מו"ח אדמו"ר
שליט"א ואלו הוראותיו בהוספה על מה שכתב במכתבו הקודם:

א. בהתאם לפקודת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א כל ההוצאה לאור
של ספרים, קובצי מאמרים וכיו"ב מטעם המוסדות אשר עומדים תחת
הנהלת כ"ק אדמו"ר שליט"א מרוכזת בידי הוצאת הספרים „קה"ת",
מלבד במקרים יוצאים מן הכלל.

ב. רשיון מיוחד בפרט מכ"ק אדמו"ר שליט"א דרוש בכל פעם
כשמדפיסים איזה ממכתביו, שיחותיו או מאמריו.

ג. שימת לב מיוחדת דרושה לחומר הנדפס ביחד עם אמרי כ"ק
מו"ח אדמו"ר שליט"א.

בהתאם עם כל הנ"ל הנה אם תחליטו להמשיך בהוצאת העלון
התורני, צ"ל עפ"י הסדר דלקמן:

א. כל החומר צריך טרם הדפסתו להשלח לכאן לקה"ת (מהנכון
להשאיר העתקה אצלכם כדי שלא יהי צורך לשלוח הגליונות מכאן
חזרה). ולהכניס לעלון רק החומר שיתאשר מכאן.

ב. בכל עלון צריך להיות החותם „קה"ת" כמו שהוא בהוצאותינו,
בהוספת התיבות למטה מהחותם ובחותם גופא: סניף ירושלים עיה"ק
תובב"א.

רלא

נדפסה בלקו"ש חרי"ט ע' 428 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
במכתבו הקודם: הנדפס באג"ק שלו ח"ט בתחטב, בה אוסר עליהם לעשות זאת על דעת עצמם ומצוה
עליהם לשלוח החומר לכ"ק חתנו אדמו"ר שליט"א, ובהוראותיו יעשו. וראה גם שם אגרות בתחקיו. ג'קמה.
לקמן אגרות רלב. שג.

קלג אדמו"ר שליט"א

ג. כמובן צריך להיות בטוח תקציבו, היינו שיש בידכם הכסף להדפסתו.

ולסיים מענינא דחה"ש:

ידועה הקושיא (לקו"ת וספרתם לכם דחה"ש ס"ג, החדש הזה ש"ת ועוד) במ"ש אנכי ד"א אשר הוצאתיך מאמ"צ ולא אמר אשר בראתי שו"א, והתירוץ ע"ז אשר יציאה מהמצרים וגבולים – גם דקדושה – הוא ענין נעלה יותר ונעשה ע"י גילוי אנכי מי שאנכי. – ובעבודה הוא הנהגה שלמעלה מטו"ד, בטל רצונך לגמרי (לקו"ת ר"פ במדבר).

והנה כיון שנמצא הוא במצרים **דקדושה** ואין לו שייכות ללעומ"ז כלל, א"כ לכאורה איך ידע את המעשה אשר עליו לעשות אם לא עפ"י טו"ד, ובמה יבחן את עצמו.

אלא שגם זה למדנו ממ"ת. שכמו שאז הי' מתורגמן זה משה, ואמר ד' אל משה הנה אנכי גוי וגם בך יאמינו לעולם, כן צ"ל גם אח"ז אשר כאו"א צ"ל קשור ומסור ובביטול הרצון, אף שנדמה לו שהוא נמצא במצרים דקדושה, אל ראש דורו אשר הוא הנא תפשטותא דמשה שבדור ההוא.

ואולי אפ"ל שזהו הרמז שהילולא של דוד המלך שהוא הגבר **הקים עול**, הוא בשבועות (ירוש' ביצה פ"ב ה"ד). וכן הוא הילולא של הבעש"ט מייסד תורת החסידות, שהתקשרות רב ותלמיד היא תלוי' בשכל, משא"כ התקשרות חסיד ורבי.

בברכת קבלת התורה בשמחה, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

ולסיים מענינא דחה"ש: – לימוד והוראה בהאמור לעיל.
אשר הוצאתיך . . בראתי: ראה גם לעיל אגרת קפט.

רלב

ב"ה, י"ז סיון, תש"ו

כבוד האברכים הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א
התמימים שי, שנגהיי

שלום וברכה!

במענה על הפרטים שמסר לי הר"ר גארפינקל שי

(א) כבר כתבתי בפקודת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, שלא להדפיס
שום דבר ממה שנדפס ע"י אחד המוסדות שלו מבלי לבקש רשיון ממנו
מראש, ואין נפ"מ באיזה שפה שתהי'. והנה שוב הדפיסו „טאקס“,
„של"ה" וכו'.

אין אנו יודעים כאן הנהגה זו מה פירושה. ובודאי תודיעונו, ואדע
מה לאמר לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, או שתכתבו ישר אליו.

(ב) המאתים כבר נמסרו להר"ג והשאר – מהשייך להסידור –
יומסר לו במשך ד' שבועות כפי הוראתכם. מהסידור אנא לשלוח לע"ע
רק שני עקז' לכאן לקה"ת. והשאר יהא מונח אצלכם (תוכלו למכור
מהם במחנכם במחיר לא פחות שני דולר וחצי של ארצה"ב) עד שנודיע
לאן לשלחם.

(ג) דרך מצותיך ושער הכולל לשלוח לכאן. אם עדיין לא נכרכו, אזי
לשלחם בלתי-מכורכים ונדפיס פה עוד שער ואולי יהיו ג"כ איזה
הוספות. כן ממה שמדפיסים מכאן ולהבא, אם מאיזה טעם שיהי' אין
פנאי לחכות לשלוח נוסח השער וההוספות, אזי לשלחם לכאן בלתי
מכורכים.

(ד) נשלחו לכם תורת חיים ופיה"מ לאדמו"ר האמצעי ובודאי
מדפיסים אותם. ואכפול עוה"פ בקשתי להודיעני איזה ספרים (ומאיזה
דפוס) מהרשימה במכתבי האי' ישנם אצלכם במצב טוב ולא נוצר
לחפשם כאן. ביחוד נוגע התורה אור (מדפוס זיטומיר תרכ"ב).

רלב

מהעתק המזכירות.

כבוד... שנגהיי: אגרות נוספות אליהם – לעיל רכז, ובהנסמן בהערות שם.

פקודת... רשיון: ראה גם אגרת שלפניי.

מהסידור: תורה אור עם שער הכולל, שהדפיסו בשנגהאי. וכן שאר הספרים הנזכרים לקמן.

ה) מעניני הדפוס בשביל היהודי הצעיר נשלחו לכם כפי בקשתכם. כן נשלח מהיו"ל בעתיד הקרוב בשפה האנגלית (מה טוב שכל תלמידי הת"ת יעשו לחותמים על ה"שמועסן" וה"טאקס") ומחירם תכניסו על חשבון ההדפסה שם.

ואו) אם ישנם מאחב"י, ובפרט מדור הצעיר, שאינם מבינים אלא שפת המדינה (כינעזיש) אזי כדאי להעתיק, כמובן באופן שתהי' ההעתקה טובה ואמתית, אלה מהוצאותינו הנחוצות ביותר לפי מצבם הרוחני (שבת, תפלין, תורה וישראל, ספרי' לחגים, הפתגמים אשר בילקוט יומי האנגלי וכיו"ב). ואולי גם חלק מהשיחות והביאוגרפיה של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. ובבקשה להודיעני תיכף חו"ד בזה.

בפרשת השבוע עה"פ ויעש כן אהרן ארז"ל והובא בפירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. וביאר בלקו"ת להאריז"ל מה שדוקא כאן הודיע הכתוב שלא שינה, מפני שלכאורה יש כאן שינוי, כי משה נצטווה: אל מול פני המנורה יאירו ז' הנרות, היינו, תיכף בהתחלת ההדלקה, ובאהרן כתיב אל מול פני המנורה העלה נרותי, היינו לאחר שכבר עלה הלהב, ולכן מובא שלא שינה ותיכף מתחלת ההדלקה הי' אל מול פה"מ. אלא שהוסיף שגם לאחר שעלה הלהב הי' ג"כ כן. והוספה זו לשבח היא. ע"כ תוכן דבריו.

וי"ל הביאור ע"פ דא"ח: דבתחלת העבודה (לית פולחנא כפולחנא דרחימותא. כהן איש החסד והאהבה) בנקל עדיין לכוון שיהי' אל מול פה"מ, אמתית כוונת המצווה, משא"כ כשעולה הלהב, תוקף הרצוא ומוצא כמה סברות ואופנים במה לבטא את הרצוא, הרי סוף סוף יכול גם להחטיא את הכוונה, ולדמות שזהו רצון המצווה ולא סברת עצמו. ולכן צריך זהירות וקבלת עול יתרה. וזהו שבחו של אהרן, הממשיך אהבה רבה בנש"י, ובאופן כזה **שלא** ישנה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

היהודי הצעיר: חברת צעירים יהודיים בשנגהיי. אידותם ואליהם — אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ט אגרות ביתתפח"ט. לקמן רל"ט. רעז.
בפרשת השבוע: — לימוד והוראה בהאמור לעיל. מועתקת גם לקמן אגרת רלו.
יושב ראש ועד הפועל: קה"ת.

רלג

ב"ה, יום ו', כ"ב סיון ה'תש"ו
ברוקלין

כבוד הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א חו"ב וכו'
מוהר"ד שי' שאפירא

שלום וברכה!

במענה על מכתבו

הגיעני ספרו – שו"ת בני ציון חלק ראשון – ות"ח על שכבדני בתשורתו זה חבורו, ושמחתי לראות שקו"ט בענינים הנוגעים בתכונה אשר בדברי חז"ל בחשבון השנים וכו', אשר מעטו מאד העוסקים במקצוע זה שבתורתנו, והיודעים בזה מעוטים עוד יותר, למרות מרז"ל (שבת עה, א) שמצוה על אדם (ולא קאמר בית דין, וראה סמ"ג מ"ע מז, סהמ"צ להרמב"ם שרש ב"י). לחשב תקופות ומזלות והיודע ואינו חושב אסור לספר הימנו ועליו נאמר ואת פועל ד' לא יביטו וגו'.

ספרו הנ"ל אשר שלח לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, בעתו נתקבל. כן הגיעה בזמנה רשימת המשתתפים בכתיבת הס"ת וגם כת"ר וב"ב בתוכה, ע"ד המכ' אשר כתב לפני שנתיים לכ"ק מו"ח אד"ש א"א בידי לברר, אחרי משך זמן כזה.

והנני להעיר בזה בשנים-שלשה מקומות בספרו, בעברי לפוס ריהטא. וע"פ מרז"ל (ב"מ פד, א) הוי מקשי לי כו' וממילא רווחא שמעתתא ואת אמרת תניא דמסייעא לך – רק במקום שצ"ע לפענ"ד. ובחרתי בענין היותר מפתיע שבספר והוא קונטרס אור ז' הימים לאביו שליט"א,

א) דף כו ע"ד, משווה ג' הדיעות באור החמה לעת"ל (ז, מט, שמג), ע"פ מרז"ל בב"ר (י, ד) דעד שלא חטא אדה"ר היתה החמה מהלכת

(י) אחר זמן מצאתי ג"כ בצוואת יש נוחלין. ועייג"כ קובץ שו"ת הרמב"ם סי' ס"א.

בדרך קצרה, אשר י"ל דגלגל החמה הי' קרוב ז"פ יותר להארץ, ואז הרי רוחב הנראה של החמה גדול ז"פ, שטח הנראה שלה גדול מ"ט פעמים, והשפעות שמכל כדור החמה שמ"ג פעמים.

והנה אף שצדק לענין ז', מט - מ"ש לענין שמ"ג - אינו מובן כי כיון שגודל השמש **בפועל** לא נשתנה, ורק שהמרחק בין השמש והירח נתקצר פי שבע, הרי כל ההשפעות המתפשטות בשטח הארץ המקבלת מתחזקות פי מ"ט.

דוגמא לדבר: כח המושך התלוי **בכמות** המושך והנמשך, ובכ"ז אם יתקרבו פי שבע (אבל כמותם לא ישתנה) יגדל כח המושך פי מ"ט ולא שמ"ג, כידוע, וכמ"ש גם בספרו דף כח ע"ג.

ואם רצוננו להשוות ג' הדעות על דרך הנ"ל, אפשר רק ע"י שנאמר שנשתנה השמש **בפועל**, ובאופן שקוטרה גדל ז' פעמים, שאז השטח שלה גדל מ"ט פעמים, וכמותה וכל ההשפעות התלויות בכמות השמש גדלות פי שמ"ג.

- ואף שלכאורה גודל האור תלוי רק בשטח דבר המאיר ולא בעוביו וכמותו, הרי מצינו גם באו"א, וכמו בגחלת של מתכת המאירה ע"י שמחממין אותה, והחום תלוי בכמות ולא בשטח, כמובן. ובפרט שבנוגע לאור השמש אין אתנו יודע, לע"ע, אופן הארתה (עיין שבת לט, א, ירושלמי ר"ה פ"ב ה"ד, רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ג ועוד).

(ב) **כח, ג. בפי' מרז"ל בקצרה ובמהירות:** לפ"ד בעלי חכמת התכונה, **שעליהם מייסד דבריו בסעיף זה**, הנה אם הי' מרחק השמש מתקצר פי ז' זמן הסיבוב מתקצר שמונה עשר וחצי פעמים (לערך ולא מ"ט פעמים כמ"ש בפנים, כי זמן הסיבוב תלוי לא רק בכח המושך) כי ערך מרובע זמן הסיבוב למעוקב המרחק אינו משתנה - (הס' מהלך הכוכבים וכיו"ב שמביא בספרו לא ראיתי אבל בטח גם הוא מביא זה) - ופשיטא אשר הוצרך המד"ר להודיענו עד"ז, כי לאו כ"ע ידעי עד"ז (להעיר מרמב"ם הל' שבועות ספ"ה), ובפרט שלא נתגלה החוק אלא זה כשלש מאות שנה.

ולהעיר בסעיף זה: תחלת דבריו והראיות שמביא משמע שר"ל שהמהירות גדלה פי שמ"ג **ומלבד זה** נתקצרה הדרך ז"פ, והצעת כל הקונטרס היא **שסך הכל** נתקצר זמן הסיבוב פי שמ"ג.

(ג) **לא, ד. סעיף כו,** מיישב ע"פ שיטתו מ"ש בברייתא דשמואל רפ"ו

וז"ל: חמה נברא באר"י בט"ו חלקים (מעלות) לבנה בסרטן בט"ו חלקים כו' ומפרש שס"ל להברייתא דהמולד הי' ד"כ ת"ח ותנועת המאורות התחילה דט"ו, ובמשך הזמן שבינתיים הלכו המאורות מהלך שהולכים עתה במשך ע"ז ימים (לערך) ומהם היו ז' ימים של נזיפה ועמידה נשארו ע' יום, ושפיר קאתי אשר אם היתה החמה בעת ד"כ ת"ח במאזנים כ"ג חלקים, הרי בעת דט"ו מקומה באר"י ט"ו חלקים, ומה שאינו מובן: א) הנזיפה היתה לאחר קטרוג הירח שהי' ברגע ד"כ ת"ח, עפימ"ש בתיב"ע, היינו לאחר שכבר הלכו מהלך ע"ז ימים. ב) אם בעת דט"ו היתה חמה ט"ו באר"י ולבנה ט"ו בסרטן הרי כשהלכו כל אחד מהם מהלך שהולכים עתה במשך ע' יום, הרי עפ"י מהלך השמש והירח, המבואר בברייתא שם ספ"ה, הי' השמש רחוק מן הירח מאה ושלוש מעלות לערך, ואין כל מקום למולד. עוד יש כמה הערות בקונטרס זה, ואכמ"ל.

* * *

ומה שיש לומר בפשטות לתרץ מאמר עקילס לאדריינוס (שמ"ר ל, יב) במעלת ישראל, שהקטן שבהם יודע כמה יש משנברא העולם, אף שישנם חילוקי דעות במנין השנים מברה"ע, וכמו שהקשה בספרו – הוא, כי אצל אוה"ע אינם יודעים כלל בזה או שיש בידם רק השערות, וגם בהשערותיהם מחולקים הם מן הקצה עד הקצה (וכן הוא עד היום הזה), משא"כ בבנ"י שגם הקטן יש לו ידיעה – ולא השערה בעלמא – בזה, והספק בשתיים-שלוש שנה במה נחשב הוא נגד אי-הידיעה של אוה"ע.

או אפ"ל, דהנה ד' עקרים לחשבון המולדות והשנים – וכמ"ש גם בספרו, ועפמ"ש לקמן י"ל שיש עוד חמישי – והם על הסדר, ד"כ ת"ח, בהר"ד, וי"ד, גכ"ב תתעו. וי"ל בדברי הראשונים (ואין אנו אחראין להשוות כל דברי האחרונים לדעת אחת) טעם מחלקותם בזמן העיקר, כי אפשר להתחיל החשבון בד' אופנים, מר"ה שבו נברא אדה"ר, שנה שלפני זה כי בה נבה"ע, שנה שלאחר בריאת האדם כי היא היתה במנינו שנה שלימה (משא"כ שנת בריאתו שחסרו במנינו כמה שעות, וראה ג"כ פי' לרמב"ם הלכות קדה"ח פ"ו ה"ח). ובהתאם להמחלוקת אם שמשו המזלות בשנת המבול (ב"ר כ"ה ב') יהי' חילוק בכהנ"ל

מאה ושלוש מעלות לערך: כי הפרש מהירות מהלך השמש מהירח הוא $12^{\circ}11'27''$ ליום. כעבור 70 יום – $133^{\circ}21.5'$, כיון שבעת הבריאה הי' ביניהם 30° א"כ כעבור ע' יום יש ביניהם $103^{\circ}21.5'$.

בשנה אחת. וכמ"ש עד"ז בכמה מס' העיבור, וראה באחרונים חו"מ סי' ס"ז, סוף הפי' לברייתא דשמואל למהרא"ל ליפקין ועוד.

ועפ"ז הנה כל פלוגתא זו היא בנוגע לחשבון השנים המולדות וכיו"ב, אבל במספר רגעי הזמן שעברו מרגע בריאת העולם, דעת כולם שוות. וזהו מ"ש עקילס שהקטן בהם יודע כמה יש משנבה"ע.

ומה שכתבתי לעיל שי"ל שיש עוד עיקר חמישי, הוא לפרש דברי הברייתא דשמואל, ועפימ"ש בתוד"ה לתקופות (ר"ה ח' ע"א) שהעיקר וי"ד הוא ע"פ מרז"ל (סנהדרין ל"ח, ב') בתשיעית נצטווה ובעשירית חטא. והנה י"א אשר בחצי היום חטא. (עיין סה"ד בתחלתו ע"פ ב"ר ספי"ח) וא"כ נצטווה בתחלת שעה ששית ונמצא העיקר הוא יום ו' י"א שעות.

ועפ"ז מובן בפשיטות מ"ש בברייתא דשמואל רפ"ו הנ"ל, שחמה היתה בעת הבריאה בט"ו בארי' ולבנה בט"ו בסרטן, ומסיים שם, נמצא חדשה של לבנה של תחילת בריית המאורות ב' ימים ורביע ומהלכה של חמה ב' חלקים ורביע, היינו שצ"ל עד המולד ב' ימים ואחד עשר שעות, וס"ל להברייתא שהתנועה התחילה בתחילת ליל ד', וא"כ הי' המולד ו' י"א, והוא חבר למרז"ל הנ"ל. ומובן ג"כ בפשיטות מה שמסיים בברייתא נמצא חדשה וכו' שהוא המולד הראשון בפועל, משא"כ למ"ש בקונטרס צ"ע מה מודיענו בזה שנמצא חדשה כו', כיון שהמולד שלוקחים לעיקר הוא לא מולד זה כ"א ב"ג מולדות אחריו, והסיבוב בפועל ג"כ לא הי' ב' ימים כו', כ"א שמ"ג פעמים יותר מהיר, וק"ל.

– בפדר"א פי"א הגירסא בשמינית נצטווה, וא"כ עפה"ל הוי עיקר ששי: וי"ג, אבל לא מצאתי, לע"ע, עיקר זה בשום מקום. משא"כ עיקר וי"א מתאים לפשטות פי' הברייתא דשמואל. את"ל ע"ד פי' היערות דבש (ח"א ד"א) שמ"ש בברייתא בט"ו באב נבראו המאורות, הכוונה למקומם שהוא במזל של ט"ו באב היינו ט"ו בארי', ובא לפרש תחלת דבריו בברייתא, חמה נברא בארי' בט"ו חלקים, וכמ"ש בקונטרסו.

(איברא דצ"ע לדידי, דלאיזה צורך הוא פירוש זה, ואדרבה

ב' . . . ורביע: כי מהלך הירח הוא $13^{\circ}10'35''$, אי"כ עוברת 30° ב' ימים ורביע (ועוד 39 דקות). במשך זמן זה עברה השמש ב' חלקים [מעלות] ורביע, כי מהלכה ביום $59^{\circ}8'$.
ב' ימים ואחד עשר שעות: שלפי חשבון הנ"ל שהפרש המהירות ביום הוא $12^{\circ}11'27''$, אי"כ $30^{\circ}:12^{\circ}11'27''=2.46$, שהם שני ימים 11 שעות ועוד שתיים וחצי דקות.

בהפירוש יש לטעות שהכוונה, כפשוטו, על הזמן, משא"כ בתחילת הדיבור שברור מילולו, "במקום" בריית המאורות).

ובודאי לא נעלם ממנו אשר ביע"ד שם כתב, אשר המולד הי' ביום ו' כ"א שעות, ולא מצאתי לו חבר. (ובדרוש ט"ו אחז בעיקר וי"ד).

* * *

(ד) לח, ג. רוצה לתרץ דברי אדמו"ר הזקן בשלחנו (הל' שמירת גוף ונפש סו"ס זיין) בענין משקין מזוגין, שכוונתו מזוגין לשתי ולא כפי הרגיל מזוגין במים, – ומלבד שאז צ"ע הטעם ד, "אצל מים עצמן" וגם מהו הדיוק, "עצמן" – הנה רבינו הזקן בירר דעתו בפירוש, כי ז"ל שם: לא ישתה משקין מזוגין שעבר עליהם הלילה, אחר שנמזג במים" והוא שלנו כו'.

דרך אגב, התיבות, "ואצל מים עצמן כו'" הם מוקפות בחצע"ג, ידוע אשר כל ספק העמיד בחצע"ג ודעתו הי' לחזור ולשנות פרק זה ולראות אם, "צדקו דבריו" (שארית יהודה לאו"ח סימן שס"ג, הובא בשער הכולל פ"א ס"ב).

בבטחוני שלא יקפיד על הערותי, ואת והב בסופה.

ובברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

ענין והי' אור הלבנה כאור החמה ואוה"ח גוי' ע"פ תורת החסידות, ובי' הפי': (א) שאז תהי' אור הלבנה כאוה"ח (לע"ל). (ב) שאז יהי' רק אוה"ח שבעתיים כו' (לימוה"מ וכפי' הש"ס). גם בי' הפי' ב, שבעת הימים" אם מדבר בימים דעתה, או זי' ימי בראשית – נתבארו בלקו"ת פי' צו ד"ה והי' אור הלבנה, ובדרוש ד"ה אם בחוקותי אשר בהמשך יו"ט של ר"ה תרס"ו.

ואולי גם עפ"ז יש להשוות גי' הדעות בשבעתיים (ז, מט, שמג).

ראיתי בסוף הקדמתו שמזכיר ומתייחס להרה"ג והרה"ח וכו' ר' ברוך מרדכי מבאברויסק, מצאתי ע"ד שם משפחתו י"א, "אטינגא" וי"א

קמא

אדמו"ר שליט"א

אטינגער, היש בידו בירור בזה? בטח ראה בקונטרס ביקור שיקאגא –
(משיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א) – שיחה ב' – מתולדותיו. אולי
יש במשפחתו ידיעות נוספות בזה וכגון יום הולדתו, פטירתו, וכו'. כן
אולי יש תח"י כתבי הרב"ם, חדושי וכו"ב?

רלד

ב"ה, יום ד', כ"ז סיון תש"ו
ברוקלין

כבוד הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו'
הר"מ מהורמא"ל שי שאפירא

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ג ניסן

א) העיר במה שכתבתי בקובץ ליובאוויטש (חוברת ג') לבאר
החילוק בין בחי' מרכבה דכל אדם ומה שהאבות ה"ה המרכבה בשנים
(שהם אחד, כמובן): א) שעבודתם בבחי' מרכבה היתה **כל** ימיהם ב)
ובכל אבריהם – משא"כ בכל אדם.

ובא להוסיף עוד הבדל שהאבות הרגישו את הרוכב (ובודאי כוונתו
שמרגישים רק הפלאת הרוכב וריחוק ערכו מהשגתם. וצע"ק מלקו"ת
סד"ה לסוסתי הראשון והשני) משא"כ בשאר כל אדם. ומסתייע ממ"ש
בתניא פל"ד: זאת ישיב אל לבו כי מהיות קטן שכלי ושרש נשמתו
מהכיל להיות מרכבה ומשכן ליחודו ית' באמת לאמיתו כו' – הרי
שבחי' מרכבה באמת לאמיתו תלוי בשכל.

והנה את"ל כפירוש, שהרגש הפלאת הרוכב הוא תכונה וחלק
מהעבודה בבחי' מרכבה באמת לאמיתו, כמה צ"ע ישנם בזה: א) במשל
אינו כן כלל. ב) בתניא פ"כ, לט, אגה"ק כה ועוד בכמה דרושים

רלד

חלק הראשון נדפס בלקו"ש חס"ו ע' 498 והשני בחיד"ו ע' 200 ובקובץ יגדיל תורה נ.י. חוב' ס ע' ט
והושלמה ע"ס צילום האגרת.
כתבתי בקובץ ליובאוויטש: לעיל ח"א קסב.

כשמדבר בעבודה דמרכבה דאבות אינו מזכיר עד"ז כלל, אף שמבאר שאר פרטים. ג) בפל"ד ופמ"ו מביא זה בענין אחר (השייך לענין מדרי' האבות) אבל לא כשמדבר באותו פרק גופא במדרי' העבודה דאבות.

ולכן נ"ל אשר יש לחלק כאן בין הסיבה והמסובב, כי, בכללות, ענין בחי' עבודה דמרכבה הוא ביטול לגבי הרוכב, אף שבאמיתית יש בה מעלה לגבי הרוכב (שלכן מביאה את הרוכב למקום שאינו יכול לבוא בכח עצמו). והביטול הוא לגמרי עד שאין לו רצון בפ"ע כלל (וגם כל אשר לו בטל להרוכב, כ"כ בד"ה אתה הוא דשנת ת"ש במרכבה דאבות, אבל משטחיות לשונו משמע דבכל בחי' מרכבה כן הוא, וכן משמע בביאורו"ז ר"פ בשלח). אף שהוא מהות בפ"ע ולכן אינו אלא ביטול היש מרכבה תתאה דשרפים חיות ואופנים, או ביטול במציאות מרכבה עילאה דאבות נשמות דאצי, וכן גם אברים הגשמיים המקיימים המצוה (משא"כ המצוה עצמה היא בבחי' יחוד. וכמעלת כלים די"ס דאצי על נשמות דאצי המבוארת באגה"ק ס"ך. כהנ"ל מפורש בד"ה להבין מ"ש בלקו"א פכ"ג. נאמר כד טבת תרי"ג).

והנה איך יבוא לעבודה זו, הסיבה והדרך לזה הוא שרש נשמתו גודל שכלו והשגתו וכו'.

ועפ"ז לא יקשה מה שבמשל אין ענין זה כלל, כי המשל הוא על עצם בחי' העבודה דמרכבה, ולא על הדרך איך לבוא אלי' (ובמשל אין צורך בסבות מיוחדות לבוא לביטול זה, כי נמצא הוא בטבע, משא"כ באדם, וכמ"ש בלקו"ת אמור רד"ה והניף הכהן אותם).

כן מובן ג"כ מה שבכ"מ שמבאר העבודה דבחי' מרכבה אינו מזכיר עד"ז, כי אין זה אלא סיבה ודרך אל העבודה, מלבד בפל"ד, שרוצה לבאר שלא יתיאש האדם אף שלא יבוא לביטול דפל"ג ועבודה דמרכבה, ומה עליו לעשות אז – מפרש הסיבה שלא בא להעבודה והיא כי חסרים אצלו התנאים הקודמים לעבודה זו, כי קטן שכלו ושרש נשמתו כו', וכמו שאחרי מעמד הר סיני שלא יכלו ג"כ לסבול, עשו משכן, כמו"כ גם עליו לקבוע עתים לתורה, – ועד"ז בפמ"ו, שזקוק

מרכבה תתאה . . . תרי"ג: הוספה שלאח"ז, ובמהדו"ק הי' כתוב במקום זה: (ד"ה ויצג את המקלות רגיש וראה ג"כ תניא פכ"ג, ועפמ"ש בדיה כל מחלוקת אעת"ר, אולי י"ל דמרכבה דפליט בתניא שמרכבה דאבות ג"כ בכללה הוא ביטול במציאות, אלא שבפכ"ג מדבר באבריהם ובפליט בהנשמה, ואכמ"ל).
בדיה להבין . . . תרי"ג: נדפס בתניא עם מ"מ, ליקוט פירושים וכו' ע' תמח בסופו. ובסתח דבר שם כותב (ע"פ כתי" 1090 רחצ, א) שהוא מ"כ"ד טבת דשנת תרס"ז. והיא הנחת הר"ה מפאריטש מדרוש ה"צמח צדק.

לבאר איך אומר אלקיכם כמו אלקי אברהם כו', על כאו"א גם על בור וע"ה;

(ב) שקו"ט במ"ש אדמו"ר הזקן בהל' שמירת גוף ונפש סו"ס זיין וז"ל: לא ישתה משקה מזוגין שעבר עליהם הלילה אחר שנמזגו במים והוא שלנו בכלי מתכות או כלי נתר (ואצ"ל מים עצמן שעבר עליהם הלילה בכלי המתכות) לתרץ: (א) מה שבעיה"ק הוא מהנמנעות להזהר בזה, כי המים שבחצרות נשמרים בכלי מתכות. (ב) מה שהקשו ע"ז מכמה מקומות בש"ס.

והנה מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לא שמעתי בזה.

ובהצעת כת"ר הנני לענות חלקי עד"ז.

(א) רצה ליישב מנהג עיה"ק, ע"י פי' חדש בדברי אדה"ז, שאין כוונתו לאסור שתית מים שעבר עליהם הלילה בכלי מתכות, אלא שבא בהמשך לדין הקודם ע"ד משקין מזוגין. ומוסיף רבינו שאם המים לנו בכלי מתכות ואח"כ נמזגו בהם משקין ואח"כ עבר עליהם הלילה כ"ש שאסורין.

ומה שצ"ע לפענ"ד בפ"י זה: (א) העיקר חסר בדברי רבנו. ובפרט שבסעיף זה מפרט דבריו, שלכן הוסיף כמה תיבות על לשון הש"ס. (ב) הול"ל: ואצ"ל אם המים בפני עצמן עבר כו', כי מלשונו משמע שהוא דין במים עצמן. (ג) מנ"ל לרבנו דין מחודש כזה; כי בש"ס לא הוזכרו מים כלל. ועל כרחך צ"ל משום דס"ל דמים עלולים לרוח רעה יותר משאר משקין, וראי' מדינים שהובאו שם סעיף ד' שהם רק במים, ולכן ג"כ דוקא משקין מזוגין אסורין מפני המים שבתוכם, וא"כ הרי "אצ"ל" זה צריך להיות אעיקר הדין, היינו שאין לשתות מים שלנו בכלי מתכות. והנה בס' שו"ת בני ציון ס"י סק"א (למהר"ד שפירא בירות"ו) רוצה לפרש דברי אדה"ז, אשר "משקין מזוגין" היינו משקין (וגם מים בכלל) שנמזגו לשתית דוקא, ואינו מדבר בעירוב במים כלל, עיי"ש.

ומלבד שיש להעיר על פי' זה מצד עצמו, הנה אדה"ז בירר דעתו וכמ"ש: אחר שנמזגו במים כו' ואצ"ל מים כו', דמוכח שמפרש מזוגין – עירוב מים, ואשר איסור מים עצמן לא נלמד אלא ב"אצ"ל", ולא שהוא מפורש בש"ס.

– וי"ל שלכן ג"כ הדין דאצ"ל מים עצמן מוקף בחצע"ג, שההקפה זהו הוראה שספק יש בדין זה, וכמ"ש בשארית יודא לאו"ח סשס"ג, הובא בשער הכולל בתחלתו – והספק הוא אם למדין ק"ו בענינים כאלו –

וכשאני לעצמי רציתי ליישב מנהג ירות"ו, כי אין איסור המשקין אלא בלנו בכלי, היינו בכלי תלוש, כסתם כלי שבכ"מ, משא"כ אם הכלי מחובר בבנין או בקרקע, שלכמה ענינים בטל מתורת כלי. ובעניני רוח רעה הרי – הבו דלא לוסיף עלה, ואין לנו אלא מה שכתוב בפירוש.

ובאמת איני יודע אם זקוקים לכל ישובים אלו, ומחזורתא אשר כיון דדשו בה רבים שומר פתאים ד' (וכמארז"ל שבת קכט, ב, ובמקומות שנשמנו בשו"ת צ"צ חאה"ע סוסי"א). ולא עוד אלא שבמקום סכנה טבעית וכמו בשבת יבמות (עב, א) ע"ז (ל, ב) וכיו"ב ע"כ צ"ל שומר פתאים דבעי שמירה עכ"פ, כי אין לומר שהסכנה בטילה. אבל בנדו"ד כיון שהוא ענין סגולי, הרי י"ל שע"י דדשו בה רבים בטל הענין לגמרי. וא"כ הוא, הרי פשיטא שגם ת"ח יוכל לסמוך ע"ז, אף את"ל (ראה הדעות בשו"ת צ"צ שם) שבמקום שנאמר שומר פתאים אינו סומך.

– רמז לדבר שאפשר לבטל ענין כגון זה, ולא רק להשמר שלא יזיק, י"ל מירושלמי סוף פאה שמביא ע"ז קרא דאל תסיג גבול, והשגת גבול היינו שמגרשים כלה. עוד ראי', מפסחים (קיא, ב) ונפסק בשו"ע אדה"ז שם ס"ט דפת תלויה קשה לעניות אבל לא בשר ודגים הואיל ודרכם בכך. אבל ראי' זו יש לדחות דשם אין הסיבה התלוי באויר, אלא מה שמבזה את הפת עי"ז, דתלוי חשיבא בזיון וכמו בברכות (כד, א), וכיון דבשר ודגים דרכם בכך הרי אין כאן בזיון, וא"כ אינו שייך לענינו – ואף דארז"ל (ע"ז ל, א) פירוקא לסכנתא – אני הרי לא באתי בכהנ"ל אלא ליישב את המנהג הנהוג כבר.

* * *

(ב) מה שהקשה בשם ס' עובר אורח (ולא ראיתי ס' זה עצמו) על רבנו הזקן מחולין (נה, ב) ממשיכלי שחומי – יפה תירץ כת"ר דמי יימר דאין שופך המים אח"כ, ובפרט שנכבשה בהם הריאה מעל"ע.

אבל מה שרצה לתרץ שנית, דכיון שיש במים איזה דבר הרי אין רו"ר שורה עליהם – לא שמיעא לי, דא"כ הול"ל זה בפירוש, וכמ"ש

בכגון דא בב"מ (כט, ב) והובא בשו"ע רבנו שם סוס"ד. וגם שם אין מתיר אלא דבר שדרכו ליתנו במשקין אלו.

עוד הקשה משו"ע או"ח סתנ"ה שמתיר, בדיעבד, ליקח מים שלנו בכלי נחושת.

והנה י"ל דלא מצינו בשום מקום דמתיר אף אם לנו כל הלילה בכלי נחושת זה, אלא שלכתחילה אסור **לשאוב** (ליקח) בכלי נחושת ובדיעבד התירו זה, אבל בדין הלינה לא קא מיירי. ומ"ש בשו"ע אדה"ז (שם סוס"ט) דמותר אפילו נשתהו המים בתוכו ימים רבים – י"ל דהיינו בלא לילות, ולא ביאר זה בפירוש כיון דאינו שייך לדין מים שלנו אלא להל' שמירת הגוף, וכמו שלא ביאר בהל' פסח שלכתחילה לא ילונו בכל כלי מתכות – ודוחק קצת.

ואולי אפ"ל דל' הש"ס הוא **השותה** משקין מזוגין וכו', וכיון שהוא ענין סגולי, ולא טבעי כמשקין מגולין, אין לנו בו אלא חידושו שאסור לשותותם, אבל כשמערבם בעיסה ולא יבואו לכלל שתי' לית לן בה.

ואין מדמין בזה מילתא למילתא, וכמו שלא מצינו איסור שלא ישתמש בהם שום תשמיש, ע"ד שאמרו במים של נט"י שחרית (שו"ע או"ח ס"ד) וע"י חילוק זה שלא אסרו במשקין מזוגין אלא השתי', מתורץ ג"כ מה שהקשה מסוכה (מח, ב) דהיו מלינין המים של הניסוך בחבית של זהב, אף דבירושלמי שם (משא"כ הבבלי לפרש"י ותוס') אמר דבעינן ממשקה ישראל.

ובתירוץ הרש"מ מברעזאן דאין ר"ר שורה בביהמ"ק יעויין בשו"ת בני ציון הנ"ל דשקו"ט בזה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן

יו"ר ועד המערכת

רלה

ב"ה, יום ה', כ"ח סיון תש"ו

כבוד הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א חו"ב וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מער"ח סיון,

ת"ח על ההעתק מהצעטל קטן, ותודה כפולה אם ישלח גם מהקטעים שזוכר בע"פ.

המכתבים: בהחופשה הנתונה, חסדי ד' אזכיר, הצעת פרורגמא לעדת ישראל ישנם פה, אקווה למילוי הבטחתו ע"ד העתק הקוני ע"ד לה"ק, ות"ח מראש.

כן אם יואיל לשלוח רשימת מכ' התוכניים שישנם תח"י (איזה תיבות מהתחלת המכתב ובהוראת זמן הכתיבה) אוכל לברר אם יש פה האוריגינאל או העתקה ממנו.

ס' השיחות תורת שלום ודאי הגיעו בינתיים.

מה שהעיר בנוגע לאמירת היה"ר שאחר פ' הנשיא ולהשמטת תיבת "על" ביהללון הא'.

הנה כל ההנהגות שהדפסתי ב"היום יום" הכנסתים ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, וקודם ההדפסה היו עוה"פ נגד עיניו (ויש מהם שציווה להשמיט באמרו שאינם הוראה לרבים) – בשתי הנ"ל:

רלה

מהעתק המזכירות.

מהור"י: לנדא. אגרות נוספות אליו – לעיל רכת, ובהנסמן בהערות שם.

מהצעטל קטן: הנדפס באג"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ח"ב אגרת תקטז.

מהקטעים שזוכר בע"פ: מצוות כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע.

קוני ע"ד לה"ק: הנדפס שם אגרת תנט.

מה שהעיר... הנשיא: אמר לי פעם בסעודת ש"ק... אט דעם יה"ר וואס נאך די נשיאים, ושאלתי:

האם צריך לאמרו: ובאה התשובה בזה"ל: "ויער זאגט עמ' די מעשה איז פונקט פארקערט, דעם יה"ר דארף

מען טאקי נישט זאגן, און עכדיס היינו שה"ג דארפן דוקא יא זאגן."

ולהשמטת תיבת "על" ביהללון הא': שמענו בכל ליל הסדר וגם בשנה ש"ק רבנו הקדוש אמר בסוכות

הלל לפני התיבה, שאמר "על כל".

ראינו ג"כ, זה כמה פעמים, את כ"ק מו"ח אד"ש אומר את היה"ר ומשמיט תיבה „עלי, ואולי היו בזה שינוים, או שמילתא דלא רמי' עלי דאינש כו'.

את הצ"צ מסרנו למכירה לאחד מהמו"ס פה, והוא שלחם גם לאה"ק, ובאיזו תנאים ימכרם איני יודע, נתוספו (מלבד הגהות – הצ"צ – בסוף חלק המשניות): חלק חו"מ (ס"ז שו"ת) וחלק המילואים (ע"ה שו"ת ועוד צ"ג עמודים חידושים על הש"ס כו') – בסוף האו"ח נדפס פוטו, משו"ת בחו"מ, גכתי"ק הצ"צ, ראשי פרקים מתולדותיו ורשימה ביבליוגרפית מהנדפס ממנו.

בנוגע להמשך בששה"ק תער"ב, דיברתי איזה פעמים עם אנ"ש פה, אבל מה תועלת בהדבור וההדפסה כרוכה בהוצאה של עשרת אלפים דולר לערך, ומי יתן את הכסף? כי מובן שאין לקוות להרבה קופצים על הספר.

בפ"ש כב"ב שי'. בברכת כט"ס לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יור"ר ועד הפועל

אולי יש בידו מן המוכן, או שיכתוב עתה, פרשת עסקנות הציבורית של כ"ק אדנ"ע מאותן השנים אשר השתתף בה? ע"ד העזר הגרים? ואפשר במשך הזמן יוכל לשמש כחלק מדברי ימי חיי כ"ק אדנ"ע.

בנוגע להמשך בששה"ק תער"ב: שכתב הר"י לנדא: ששמעתי אני מפי קדה"ק רבנו נבג"מ זצ"ל שאמר במירוש: איך וואלט זייער וועלן אז דער בשעה שהקדימו ע"ב זאל אריס. אז עס וואלט זיך געפינען ווער עס זאל עס קופירן (או אולי: שרייבן צום קאפירן). ואמר את זה בצער. והיום כשמדפיסים הכל, הלא חוכה לקיים רצון קדשו.

דיברתי איזה פעמים: ראה לעיל אגרת רית.

יור"ר ועד הפועל: קה"ת.

העזר הגרים: ראה מבוא לאג"ק אדמו"ר מהרש"ב ג"ע ח"ה ע' 96.

רלו

ב"ה, יום ו', כ"ט סיון תש"ו
ברוקלין

כבוד הו"ח אי"א נו"מ התמים וכו' מהורמ"ז שי

שלום וברכה!

במענה על מכתביו א) תמה אני על שלא ענה ע"ע בחיוב על בקשות הרב קווינט שכתב אליו בשמי, טרדות סבבוני, ואין עתותי בידי לענות לכאו"א בזמן שהוא חפץ, ואמרתי אשר עליו להיות רוצה שמוטב יתעכב המענה על מכתביו וכיוצא בו, ובלבד שתתקדם הופעת הענינים הנמצאים בדפוס ושמיכניים לדפוס, שזהו טובת הרבים.

ב) איני יודע כתובת מר ארלין, ולכן מוסג"פ המכ' אליו, ובבקשה לראות שיגיע לידו ביחד עם הקונטרס המושלח ויתעצו ביניהם מי מהם צריך למסרו לו: הוא, או הר"ל קרעמער שי'. תקותי שיבין מר ארלין את כל הכתוב במכתבי, ובאם נצרך בטח יסבירו לו את הדורש ביאור נוסף, – אולי כדאי שיעשו לכבוד הענין סעודה קטנה, ויראו שמהנאספים יתקנאו בארלין ויעשו כמוהו כו' ואל בינתם אשען.

ג) בטח ישתדלו לקבל מארלין את כל המגיע ולשלוח בהקדם, כי בעל הדפוס דוחק, כן לשלוח את כל מה שקבל מדלפון, מה שקבל ע"ח החוב מהר"ל קראמער, ע"ח החוב שלו וכו', מה נשמע ע"ד המנדבים על הדפסה בכלל.

ד) כבר הדפיסו בשנגהיי דרך מצותיך, שער הכולל, סי' תו"א, רציתי להוסיף בכל הנ"ל הערות והוספות, אבל איני יודע אם ישלחם לכאן אינם מכורכים כפי הוראתי, שאז ידפיסו פה ההוספות ויכרכום ביחד.

ה) נמצא עתה פה בדפוס קובץ ליובאוויטש ט', השיחות השייכות למר דלפון (אף שסופן עדיין לא נסדר, ולכן זמן הופעתם אי ברור) ספר

רלו

נדפסה בלקו"ש ח"ב ע' 686 והושלמה ע"פ העתק המזכירות והעתקה.
מהורמ"ז: גרינגלאס. אגרות נוספות אליו – לעיל קע, ובהנמון בהערות שם.
ארלין, . . המכ' אליו: שלאח"י.
שקבל מדלפון: ראה לעיל אגרות רח. ריג.

מאמרי דא"ח שבאידיש (מקונטרס מג ושנדפסו בהקוה"ק) שני חלקים הראשונים של דה"י באנגלית, קובץ סיפורים באנגלית.

(ו) מה נעשה בדבר חתימת התלמידים על השמועסן?

(ז) השיחות מי"ט כסלו דשנה זו מונחים עדיין אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ולכן א"י למלאות מבוקשו בזה.

(ח) ב' הספורים מהנחות כ"ק מו"ח אד"ש שלא נעתקו בתורת שלום – בפתקא בפ"ע, כי הרא"פ שי' יעתיקם, ביחד עם עוד ב' סיפורים, בעד יחידי סגולה. המכ' ע"ד [...] בביהכ"נ לא מצאתיו לע"ע, בהנוגע לכתי"ק כו' – בעתיד הקרוב, אשלחו כהבטחת.

(ט) ת"ח על רשימת ספרי דא"ח שנדפסו באה"ק ששלח לי.

(י) תקותי שאולי יהי בקרוב זמן פנוי אצלי להתעסק בהכנה לדפוס הל' נט"י וברה"נ לאדה"ז עם מ"מ וכו', וכחפץ כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ואולי נמצא במחנם מרשימות הרא"ד לאוואט השייך לזה, או שישנם אצלו איזה ספרים שיכולים להועיל בהנ"ל, מטובו להודיעני בהקדם.

אסיים במה שכתבתי לא' בשבוע העבר ...

בפרשת השבוע עה"פ ויעש כן אהרן ארז"ל והובא בפירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, וביאר בלקו"ת להאריז"ל מה שדוקא כאן הודיע הכתוב שלא שינה, מפני שלכאורה יש כאן שינוי, כי משה נצטווה: אל מול פני המנורה יאירו ז' הנרות, היינו תיכף בתחילת ההדלקה, ובאהרן כתיב אל מול פני המנורה העלה נרותי, היינו לאחר שכבר עלה הלהב, ולכן מבאר שלא שינה ותיכף מתחילת ההדלקה הי' אל מול פה"מ, אלא שהוסיף שגם לאחר שעלה הלהב הי' ג"כ כן, והוספה זו לשבח היא, ע"כ תוכן דבריו.

וי"ל הביאור ע"פ דא"ח: דבתחלת העבודה (לית פולחנא כפולחנא דרחימותא, כהן איש החסד והאהבה) בנקל עדיין לכוון שיהי' אל מול פה"מ, אמתית כוונת המצווה, משא"כ כשעולה הלהב, תוקף הרצוא ומוצא כמה סברות ואופנים במה לבטא את הרצוא, הרי סוף סוף יכול

השיחות מי"ט כסלו: ראה לעיל אגרת רח, ובהנסמן בהערות שם.

הרא"פ: ה"ר אברהם פריי.

המכ' ... בביהכ"נ: הנדפס באג"ק שלו ת"ח אגרת ברפא.

שכתבתי ... העבר: לעיל רלב.

גם להחטיא את הכוונה, ולדמות שזהו רצון המצווה ולא סברת עצמו, ולכן צריך זהירות וקבלת עול יתרה, וזהו שבחו של אהרן, הממשיך אהבה רבה בנשי, ובאופן כזה שלא ישנה.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יור ועד הפועל

הסדר בכתיבת השמות בההקדשה (בתחלה של ההורים) – למדתי מרמז כ"ק מו"ח אד"ש.

ע"ד שאלותיו: בנוגע לשאלות הנוגעות למעשה, כלל גדול הוא לברר מתחלה אם יש מסורה מקובלת בזה. וצריך לחקור באה"ק אצל זקני חב"ד ע"ד התפלין ושעורם, וכשאפנה מהכנת המאמרי דא"ח להו"ל, אולי אוכל לברר בספרים.

ע"ד שאלתו השני – שלוח בזה, ע"מ לחזיר, מה שעניתי מכבר ע"ז.

המנהגים שנדפסו ב"היום יום" ובהגדה הם הוראה לרבים ע"פ כ"ק מו"ח אד"ש, מלבד אותם שכי בפירוש: מנהג אדמו"ר או בית הרב. ואז על כאו"א לברר איך יתנהג.

כל מה שנתחדש בסי' תו"א הנדפס כאן – הוא בהוראת כ"ק מו"ח אד"ש. במה שלא נשתנה לא שאלתי אלא במקומות מועטים, במקום שהי' אצלי ספק.

(להעיר שבהקדבת קרבן (רצוא) – אף ששחט לשמה צ"ל גם קבלה וכו' לשמה.

יור ועד הפועל: קה"ת.

בתחלה של ההורים: לזי"ג נדפס ע"י ..

שאלתו השני: מדוע נהגים אצלנו לחלוץ התפלין ברי"ח קודם קדיש דמוסף הלא מבואר בכהאריזל להסיר התפלין אחר קדיש דוקא. שעניתי מכבר: לעיל קצה.

רלז

ב"ה, כ"ט סיון, תש"ו

כבוד הו"ח אי"א מו"מ באמונה,
הנעלה מר ירוחם פישל שי

שלום וברכה!

מיט גרויס צופרידנהייט וויל איך אייך מודיע זיין, אז דער ספר **עץ החיים** וואס איר און אייער פרוי יחיו האבן גענומען אויף זיך ביישטייערן די הוצאות פון זיין אפדרוקן, איז די טעג פארטיק געווארן פון דרוק. אן עקזעמפלאר איז בייגעלייגט. שרייבט אונז וויפיל קאפיעס אייך צו שיקן.

וועגן דער גרויסקייט פון דעם זכות פון געבן טויזנטער און טויזנטער-טער אידן די מעגליכקייט צו לערנען דעם ספר, וועלכער ענטהאלט די תורה פון אונזערע רביים מיט די אריינפיר בריוו פון רבי'ן כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א – בין איך זיכער, אז עס איז איבעריק צו ערקלערן אייך באריכות דא.

איך וויל נאר אנדייטן אויף איין רמז ודוגמא פון היינטיקער סדרה: די סדרה דערציילט אונז די געשיכטע פון די מרגלים, ווי אזוי דורך זייער לשון הרע, האבן זיי געבראכט אומגליק אויף זיך און אויף דורות און דורות נאך זיי, ביז צו אונזער דור.

די עצה דערצו, זאגט אונז די גמרא (ערכין טו, ב) איז תורה, ווי עס שטייט: **מרפא לשון עץ חיים**, וואס „עץ חיים“ מיינט מען דא די תורה.

די גרויסקייט פון דער שטראף פאר ריידן לשון הרע, וואס דאס הערן נאר די מענטשן וועלכע זיינען אין דער צייט און אין דעם ארט. גיט אונז א פארשטעלונג וועגן דעם גרויסן זכות און שכר וואס מ'האט פון **ריידן** תורה אין א בעשטימטן ארט און צייט. און דערפון קען מען

רלז

מהעתק המזכירות.

מר ירוחם פישל: ארליו, שבאגרת שלפניו.

די סדרה דערציילט: ראה גם לקמן אגרת רמה.

זיך פארשטעלן ווי גרויס עס זיינען דער זכות און שכל פון אפדורקן תורה, וואס דאמאלסט קען דער ספר, און די תורה וואס אין עס, דער-גרייכן אין אלע לענדער, און דער ספר בלייבט און ווערט געלערנט אויך צענדליקער און הונדערטער יארן נאכדעם ווי ער איז אפגעדרוקט געווארן.

איך פארענדיק מיט דעם וואונש, אז דער גרויסער זכות זאל איך ביישטיין אין אלעס וואס איר דארפט, און איר זאלט אויך ווייטער נעמען אן אנטייל אין ענליכע זאכן, וועלכע שליסן אין זיך איין תורה מצוות ומעשים טובים.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

רלח

ב"ה, ה', ה"א תמוז ה'תש"ו

שלום וברכה!

... **שאלה:** בנגיד ומצוה (בתפלת שחרית) איתא, אשר „בלילה אינו זמן ראוי לצדקה“ ולכאורה, אדרבה, כיון שבלילה הוא ענין הגבורות הי' ראוי להרבות בצדקה כדי להמתיקן.

תשובה: יש להוסיף עוד שאלה על שאלתו, והיא: מהו נימוק השינויים שיש בענין הזה בכתהאריז"ל, בטעם מה שאין ליתן צדקה בערבית, וכמו שנעתק לקמן.

ולחבין כ"ז, יש להקדים, דהנה במצות זמן עשייתם ישנם שני אופנים: א) מהות המצוה ומהות זמן עשייתה מתאימים זל"ז, דוגמא לדבר ת"ת בחצות לילה שאז אתי קוב"ה לאשתעשעא עם צדיקיא בג"ע (זח"א עב, א, ועוד במאמרים שהובאו בסידור בתקון חצות), לא תבערו אש ביום השבת משום דאז כל אשין דאשא קשיא אתטמרו

יושב ראש ועד הפועל: קה"ת.

רלח

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 292 והושלמה ע"פ העתקה.

(זח"ב רג, ב, ונתבאר בס' המצות להצ"צ מצות לא תבערו אש) ועוד. ב) מהות המצוה הפכית ממהות זמן עשייתה ובאה לתקנו, דוגמא לדבר תקיעת שופר בר"ה, וכמ"ש בזח"ג (צט, א) דישראל בעיין ביומא דדינא שופר ולא קרן בגין כו' ולאתדבקא דינא לא בעינא.

והנה בעניננו ומצד אופן הא', הרי בבוקר מתעורר החסד (פע"ח ש' התפלה פ"ב ועוד) ולכן, צריך ליתן צדקה בכל בוקר בסוד אני בצדק אחזה פניך קודם שיתפלל י"ח" (שער הכוונות תפלת שחרית ד"א) ובזמן המנחה הוא זמן הדינים ואינו כ"כ מוכרח" (שם תפלת המנחה סוף ד"ב) אבל, אין צורך לתת קודם תפלת ערבית כמו בשחרית יען שעתה הוא זמן דינים קשים (שם תפלת ערבית ד"א).

ומצד אופן הב', הנה תפלת המנחה היא, בסוד הגבורה וצריך להמתיק הדינים, ועיקר המיתוק הוא ע"י הצדקה כנודע, ולכן צריך ליתן קודם תפלת מנחה ג"פ לצדקה (סי' קול יעקב, מנחה), אבל, בערבית אין ליתן צדקה כי אז הוא שליטת דינים גמורין וכתוב לא תחסום שור בדישו, עתה הוא זמן שליטתן ואין זמן ביעורם" (שם ערבית).

ומובן זה ע"פ מ"ש הרמ"ז על הרע"מ (זח"ב מ, ב) ונתבאר בד"ה זה היום תרצ"ה וז"ל: הקליפות וסט"א גם הם נבראו וא"כ הרי בהכרח שיומשך להם איזה חיות, והענין שב' מיני חיות יש לקליפה: הא' מה שנקצב לה בגזירת עליון והב' שמוסיפים החוטאים.

– ולהעיר ממרז"ל (שקלים פ"ה ה"ד): ר"ח בר פפא הוה מפליג מצוה (צדקה) בלילה חד זמן פגע בי רבן דרוחייא א"ל לא כן אלפן ר' לא תשיג גבול רעד, וע"פ הנ"ל מובן בפשיטות, ואין צריך לפי קה"ע שהטענה היא מפני שיצא –

ובסי' הר"ש מרשקוב עוד הוסיף על סי' מהרי"ק כי, אין ליתן צדקה בערבית כי אז היא לילה והדינים גוברין ויש פחד מאחיזת החיצונים".

* * *

ומה שיש לחקשות בכללות ענין זה הוא שהרי צדקה היא מ"ע שאין הזמן גרמא, ואיך אפ"ל שאינה בלילה.

ולכאורה אפשר הי' לתרץ דבכתהאריז"ל הנ"ל מדבר בחיוב נתינת הצדקה שלפני התפלה, וע"ז דוקא אומר שלפני תפלת ערבית אין ליתן,

אבל אינו – כי הרי הטעם שמפרש, כי בלילה הוא זמן הדינין כו', טעם זה בתקפו עומד כל הלילה.

ואולי אפ"ל, דהנה שני אופנים במצות צדקה: (א) הוראה עני מבקש, שעליו נאמר לא תאמץ את לבבך גוי וצריך ליתן מיד וכמ"ש בשו"ע (יו"ד ר"ס רמז) ממעשה דנחום איש גס זו, (ב) לא ימנע אדם עצמו ממצות צדקה, אף שאין עני בא לבקש מלפניו (ב"ב ט, א, ונפסק בשו"ע שם) – והנה בכתהאריז"ל מדבר באופן האחרון (וראה בשעה"כ שם שהי' נותנה לגבאי צדקה, ולא לעני) משא"כ באופן האי' אין נפ"מ בין לילה ליום, וכמשי"נ לא תאמץ גוי.

ואין להקשות דסוף סוף מפני טעם דלילה זמן הדינין וכו' כנ"ל ולא תשיג גבול רעך, מאי שנא בין אופן האי' והב' – דשאני טובא, כי כיוון ש**מן השמים** נזדמן לו עני מבקש, ולא שהוא יצא לבקשו, הי' הוראה שאין זה נוגע במה שנקצב להם בגזרת **עליון**, וק"ל.

* * *

ועדיין צ"ע ע"פ מ"ש רבנו הזקן בהקדמת הסי' ובאגה"ק ס"ח ביאור הענין דיהיב פרוטה לעני והדר מצלי שהוא כדי שתהי' ההמשכה גם בגשמיות, הרי גם בתפילת ערבית צ"ל כן. ואולי אפ"ל דשאני תפלת ערבית שכל ההמשכות התלויות בנו כבר נעשו בשחרית ומנחה וכידוע בענין ת"ע רשות, או אפ"ל דדוקא בשחרית ומנחה שאז המלכות עולה אליו צריך השתדלות מיוחדת להמשיך גם בגשמיות, משא"כ בערבית שאז מל' בבי"ע, ובפרט שבליילה הרי אז זמן שותתן טרף לביתה. ועדיין צ"ע ואכמ"ל.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

בהגדת בחפזון פסח (אות ע' ס"ג דין א') הביא מספר מעשה הצדקה שבכל לילה אחר הספירה צ"ל פרוטה לצדקה לתקן מה שפגם בעולם חסדים העליונים.

והנה איני יודע מיהו בעהמ"ח מעשה צדקה (כנראה מהמקובלים הספרדים), אבל אם בר סמכא הוא וע"פ קבלת האריז"ל, הנה לכאורה צ"ע ממ"ש שיתן צדקה **בלילה**, ברם ע"פ מ"ש בפנים מתורץ גם זה, כי הוא מדבר ע"ד תקון מה **שפגם**, וא"כ אינו נוגע במה שהוקצב בגזרת עליון.

רלט

ב"ה, יום ה', ה' לחדש תמוז, תש"ו
ברוקלין

כבוד הרה"ג והרה"ח הנכבד והנעלה אי"א וו"ח וכו'
התמים מהרר"מ שי' אשכנזי, שנגהיי

שלום וברכה!

בטח קבל את הטלגרמה שלי בבקשה להשתדל בדבר השגת
אמצעים להדפסה וכו', ואכפיל את בקשתי בזה, להיות מן המזכים את
הרבים, ובזכות אשר אינה פוסקת לעולמים, דברתי בזה עם מו"ח כ"ק
אדמו"ר שליט"א וישר הדבר בעיניו וה' יצליח בידו.

בטח ידוע לכת"ר ע"ד מפעלנו לחנוך היהדות בתוך הקהלה
הספרדית בעירו ואשר כידוע לו שלחנו להם מכבר – ע"י התמימים
מכתב חזוק מכ"ק אדמו"ר שליט"א ובאשר התמימים שי' הנ"ל כבר
בטח עזבו את שנגהיי בדרכם צלחה לארה"ב, הננו לבקש את כת"ר
להמשיך את השפעתו על הספרדים להבא בעצמו וע"י עושי רצונו.
מצרפים אנו בזה מכתב לקהלה הספרדית מאת הרב הספרדי
בירושלים תו"ת בב"א אשר שלח ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, בע"ה
יביא תועלת הרצוי. אשמח לדעת מכל הנעשה בזה לטובת הסדר
נבקשו לשלח את כל מכתביו אלינו ישר עפ"י כתבתנו הנ"ל.

ולסיים מענין הפרשה ובשייכות לענינים הנ"ל: אמרז"ל (במ"ר יט,

ד) ...

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רלט

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . אשכנזי: אגרות נוספות אלי – לקמן רע"ז. רצא. שעה.
השגת אמצעים להדפסה: בשאנגהאי, כדלעיל אגרת ריג, ובהנסמן בהערות שם.
מפעלנו לחנוך היהדות: היהודי הצעיר, דלעיל אגרת רלב, ובהנסמן בהערות שם.
אמרז"ל (במ"ד יט, ד): כדלקמן אגרת שלאח"ז, שם בא בהוספות ותיקונים.

רמ

ב"ה, י"ג תמוז, תש"ו

כבוד הור"ח אי"א חו"ב וכו',
התמים הרה"ג הר"א שי

שלום וברכה!

ת"ח מיוחדת הנני בזה להביע למר ולכל הנלוים אליו בעד עזרתם
החשובה במגבית לטובת **קרן המצוות** שע"י המל"ח שהתנהלה בקהלת
הספרדים במחנו.

גדול מפעל **קרן המצוות** להספקת עזרה רוחנית לאחינו הפליטים
שי, אשר אחרי כל סבלם ועמלם הנה ת"ל לא דכאו הזדים את רוחם,
ונפשם צמאה להדבק באביהם שבשמים ע"י קיום תומצוות. ובשעה
שרבים ב"ה דואגים להספקתם הגשמית אל נשכח ואל נזניח צרכיהם
הרוחניים שבלעדיהם חיהם אינם חיים. ובטוחים אנו אשר כת"ר שי
יוסיף להשתתף במפעל רם זה וכן בשאר מקצועות העבודה של המרכז
לעניני חנוך.

והנה בנוגע לעזר במצוות וכיו"ב לאלו שעדיין אין מודים בזה, ולכן
מלבד גוף המצוות צריך ג"כ להוכיח להם, ובדברים רכים, ע"ד נחיצות
קיום המצווה.

יש אומרים מה לנו ולצרה הזאת, הלא טוב טוב הוא אם נעסוק
בהשתלמות של עצמנו, ובעלי בטוב גופא ממדרי למדרי. ולמה נרד
מטה להתוכח, ועכ"פ לדבר, עם אלו שבחיהם קרוים וכו', ובינתיים
נבטל מת"ת, עסק במצות וכו'.

ולאלו וכיוצא באלו יש להשיב עפמשנ"ת בפרשת שבת העבר
במדרש רבה (פי"ט, ד) וז"ל: על כל דבר ודבר שהי' אומר הקב"ה למשה
א"ל טומאתו וטהרתו כיון שהגיע לפי' אמור אל הכהנים, א"ל משה
רבש"ע אם נטמא זה במה טהרתו. לא השיבו. באותה שעה נתכרכמו

רמ

נדפסה בלקו"ש ח"ח ע' 326 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
הר"א: העכט. אגרות נוספות אליו — לעיל קצ, ובהנסמן בהערות שם.
קרן המצוות: הספקת מזונות ציצית ותפילין ליהודים המוצלים מעבר לים שע"י המל"ח. ראה גם לקמן
אגרות רמג. שי. שלה.

פניו של משה. כיון שהגיע לפי פרה אדומה א"ל כו'. ולכאורה אינו מובן למה לא השיבו תיכף כמו בכל דבר. וביותר יוקשה דר' לוי, שהוא מארי דשמעתא במדרש רבה, אומר בגיטין (ס, א) שפי' אמור ופי' פרה אדומה נאמרו ביום אחד, וא"כ למה לא נסמכו להדדי.

וי"ל בקצרה, בביאור מתחילה חילוק טומאת מת מכל הטומאות: דישראל נקראו חיים ע"ש ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים גוי' (אדר"נ ספ"ד). – ולכן קודם החטא, שהי' ענין דבקות זו בכל העולם, כי הרי אמר אדה"ר לכל הנבראים בואו נשתחוה ונכרעה (זח"א רכא, ב. ועייג"כ פדר"א פי"א) לא הי' כלל ענין המיתה.

והנה כל זמן שלא נפסקה דביקות זו, אף שע"י החטאים והעונות נחלש חבל המקשר – בקל, לפי ערך, יכול לחזור ולהתחזק בדביקותו. משא"כ בעון מיתה שנכרת משרשו באלקים חיים (סש"ב ספכ"ד). ובזמן שישראל במדריגתם הרי מיתה זו הרוחנית גורמת גם מיתה גשמית (אגה"ת פ"ד, ויעויין ג"כ קונטרס ומעין מאמר ז), ונותנת מקום לכל הלכות טומאת מת.

ולכן בכל שאר הטומאות יכול הי' להשיבו תומ"י ע"ד הטהרה, כי לא נפסק החיבור עם מקום הטהרה לגמרי, ואין כאן הפסק הענין של השתלשלות ממדרי' למדרי'. משא"כ במיתה וטומאתה (ברוחניות ובגשמיות), שנפסק סדר ההשתלשלות וצ"ל המשכה מלמעלה מזה, ויש הפסק ודילוג בין הטומאה וטהרתה, בא הפסק גם באמירת דיניהם בתורה. וכידוע אשר אמירת ענין בתורה, הוא הוא היותו, וכפירוש לשון חז"ל דברו חכמים בהוה (לקו"ת סד"ה ביום השמע"צ כו' כנישין).

ובזה תומתק ג"כ המשנה (כלים פ"א מ"ד) חמור מכלם המת שהוא מטמא באוהל (וכבר תירצו המפרשים שלא יקשה ממצורע). כי ג' מדרי' בחיות שהנשמה מחי' את הגוף: חיות פרטי (פנימי, ממכ"ע), חיות כללי (מקיף, סוכ"ע) ומה שלמעלה משניהם (מקיף הרחוק, למעלה מממלא וסובב). וכנגדם בצרכי האדם הם: מזון, לבוש ובית (לקו"ת ד"ה מזמור שיר חנוכת). ולכן מת שנגע גם במקיף הרחוק מטמא גם באוהל.

והנה, בכל זה, אחרי הפסק, השיבו למשה טהרת מת ג"כ, וא"ל הקב"ה אשר לו יגלה הטעם ולאחרים חקה, ואשר פרה שלו קיימת לעולם (במ"ר שם).

והנה נודע שמצות שבטלו עתה בגשמיות בכ"ז ישנם ברוחניות, וכנודע מענין התפלה והקרבנות.

וכן הוא גם בענין טהרת מת, שאף שנדמה בעינינו לחקה, ומה לנו לטפל בטומאת אדם פלוני שהיא טומאת מת, כי נכרת ח"ו משרשו, ואיך יטהר. ועוד, ובפרט, שמטמאה, לפי שעה, את העוסקים בה. בכ"ז הרי משה שבכל דור ודור, שהם רבותינו, פרה שלהם קיימת, ונצטוו כל ישראל, ובפרט כל הקרב הקרב, ויקחו אליך – דוקא – פרה גוי, ואז סו"ס מטהר את הטמא ומביאו לחיים נצחיים.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן

י"ר ועד הפועל

רמא

ב"ה, כ' לתמוז תש"ו

כבוד הרה"ח הו"ח אי"א נכבד ונעלה כו'
מהר"ח שי' האוולין

שלום וברכה!

במענה על מכתביו מיום י"ג סיון

א) העתק המכתבים של הר"א מקאליסק לא נתקבל לע"ע, אם הי' אפשריות לשלוח קובץ המכ' לכאן, ע"מ להחזיר, היינו בוחנים אם אינם מהנדפסים בס' פרי הארץ, בית רבי, גנזי נסתרות, קרית ספר (כמדומה שנה א') ומעתיקים את השאר, וכמובן יכול לשלחם ישר ע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ובאם בשום אופן אי"א כנ"ל, הרי יש לשלוח לכאן עכ"פ העתקתם.

ב) ס' השיחות של כ"ק אדני"ע נדפס במספר מצומצם, ונשלח ע"ש כת"ר חמשה עקז', מחיר כאו"א עם המשלוח עשרה דולר, בטח כבר נתקבלו, ומטובו אשר העקז' שלא יוכלו להמכר תיכף במחיר הנ"ל, יחזירו לנו בחוזר (כמובן הוצאות המשלוח על חשבוננו).

י"ר ועד הפועל: מל"ח.

רמא

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . האוולין: אגרות נוספות אליו – לעיל קעט, ובהנסמן בהערות שם.
העתק . . . מקאליסק: ראה גם לעיל אגרת רל, ובהנסמן בהערות שם.

קנט אדמו"ר שליט"א

ג) מה שביקש על אחריותו נשלח לו, מלבד השמועסין תמוז תש"ד באנגלית שאזלו.

ד) בבקשה ליתן להררי"א שי' אורנשטיין, מקופתנו על חשבוננו, ח"י חצאי דולר, מתנה לכבוד חו"כ לחתונת בנו שי' (לקו"ת סד"ה זאת חנוכת המזבח), גם למסור מכ' המוסג"פ, ות"ח מראש על טרחתו.

ה) היל"ש וקרן אורה אומר המו"ס ששלח ביחד עם כל הספרים, וכבר שלמנו לו פה בעדס תיכף לשילוחו.

ו) בבקשה ליתן מהנ"ל ליום היא"צ של אבא מארי ז"ל, עשרה דולר לישיבת תורת אמת, עשרה להכולל, וחמשה לחברת תהלים העולמית ...

בבטחון שאם תתחדש איזה אפשריות בנוגע לסרטיפיקאט בשביל אמי מורתי תי' ישתדל בזה וגם יודיעני,

אסיים בברכת לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רמא*

[כ' תמוז תש"ו]

כבוד הו"ח אי"א נר"מ נעלה וכו'
הררי"א שי' אורנשטיין

שלום וברכה!

במענה על הודעתו מחתונת בנו שי' בשטומו"צ, הנני להביע ברכתי ברכת מז"ט מז"ט, ויבנו בית בישראל על יסודי התורה והמצוה.

לסרטיפיקאט בשביל אמי: ראה גם לעיל אגרת רכו, ובהנסמן בהערות שם.
יו"ר ועד הפועל: מל"ח.

רמא*

מגזכתיק (עבור המזכיר שיעתיק במכונת כתיבה) בלי תאריך, והוא מכ' המוסג"פ הנזכר באגרת שלפניו. גם במענה שלו כותב, מכתבו דכת"ר מיום כ' תמוז, בתשובה להזמנת החתונה לבני שיחי בצירוף חדשי דאורייתא.
הררי"א שי' אורנשטיין: אגרת נוספת אליי – לקמן שמו.

וי"ל דהנה בירידת הנשמה לעוה"ז, דכבי הילולא דמיא, שני ענינים
 בזה: א) תקון הגוף ונפש החיונית וחלקו בעולם (וכמ"ש בס"ב פל"ז).
 ב) עלי' בנשמה עצמה, ע"י הירידה והעבודה בגוף.

והנה כשבא כבר בעבודתו לזיכוך חלקו בעולם, ע"ז אמרז"ל (יבמות
 סג, א) אדם מביא חטים חטים כוסס כו' וזקוק הוא לעזר כנגדו זו
 אשה.

וזהו ג"כ הסדר השווה לכל שהתוו במשנה (אבות ספ"ה) בן חמש
 למקרא כו' למשנה כו' לתלמוד, ורק אח"כ בן יח לחופה כי באופן זה
 הרי כשבא לכלל לרדוף (שהוא הוא, טרדה גדולה" אשר בשו"ע
 אדמוה"ז דלקמן) בתקון עוה"ז, שזהו בהיותו בן עשרים

כי אז כבר קיים קשוט עצמך, כי הוא בתכלית השלימות, וכמובן
 ממ"ש בלקו"ת ד"ה בן כ' למכור.

– יגמור כבר גם למוד התלמוד, שהוא נמשך חמש שנים, וכמ"ש
 בהלי' ת"ת לרבינו הזקן רפ"ג.

– ומ"ש שם, ב' או ג' שנים, י"ל דלצדדין קתני, ואליבי דשני הפי'
 בבן י"ח אם הוא י"ח שלמות (תוד"ה בר כתובות נ, א) או בתחלת י"ח
 (רמב"ם הלי' אישות פט"ו ה"ב, ועייג"כ טושו"ע אה"ע ס"א ס"ג ונ"כ) –

והא דעוד קודם לזה כבר אמרו רז"ל בן י"ג למצות, י"ל דהוא
 תחלת העבודה, שהיא בהשייך לגופו ונפשו החיונית בלבד, בלי שייכות
 לחלקו בעולם, כי מעט מעט אגרשנו גו'.

אבל כיון שאין זה עיקר ענין המצות, לכן אינו נקרא מצוה מן
 המובחר, ובה יומתק דיוק ל' השו"ע שם: והמקדים לישא בן י"ג **מצוה**
מן המובחר, ולפירש"י הוא גם כשנה לפני זה, כי גם אז הוא מופלא
 סמוך לאיש ונדרי' נדרים מן התורה.

והנה ע"י עבודה זו נעשה עלי' גם בהנשמה, והעלי' היא באין ערוך,
 מממלא כל עלמין לסוכ"ע. וההקדמה וההכנה לזה סיפר לנו ישע"י –
 כידוע שכל המסופר בתנ"ך ומרז"ל יש ללמוד בזה הוראה בעבודת ה' –
 בתיאור המרכבה ואראה את אד' גו' שרפים עומדים **ממעל לו**. וביאר
 רבנו הזקן (לקו"ת ד"ה ונקדשתי ס"ה) שמפני שעיקר תשוקתם להשיג
 בחי' סוכ"ע, שלמעלה משם אד', אדון על כולא ממכ"ע, ה"ה כאילו

והנה כשבא: הבא לקמן (עד והנה ע"י) גם לעיל ח"א אגרת קיח.

עומדים שם. והתשוקה והעבודה צ"ל לא בבחי' אהבה לבדה או בבחי' יראה לבדה כו', כ"א בהתכללות וחבור כל המדות יחדיו, רבקה של שלש כו' של ארבע (תו"א פ' תולדות ד"ה מים רבים ס"ג) וע"י עבודה זו בעוה"ז דוקא עולים בני"י בפר"מ לסוכ"ע, למעלה גם מן השרפים וכמרז"ל (חולין צא, ב), לעולם הא"ס. והוא דחאי עלמא דוקא כבי הלולא דמיא כמו שע"י הנשואין נתגלה אח"כ כח ההולדה, שהוא בנשמות ולא במלאכים, שהוא דוגמת בחי' כח הא"ס (ראה לקו"ת סוף ביאור דששים המה מלכות).

בברכת מז"ט, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

רמב

ב"ה, יום כ"ב לתמוז, תש"ו

כבוד האברך הו"ח אי"א עוסק בצ"צ באמונה הרר"י שי

שלום וברכה!

במענה על הזמנתו לפדיון הבן של בנו שלום דובער שי

יה"ר שיהי' בשטומו"צ ויגדלו עם ביתו זו אשתו תי' לתורה חופה ומעשים טובים מתוך הרחבה בגו"ר.

ענין פדיון הבן תחלתו הוא תמורת אשר פדה ד' את בכורי ישראל ביום הכות כל בכור בארץ מצרים והנה ארז"ל (שבת קלג, ב) הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה הי' חנון ורחום, ובעניננו זהו עבודת כאו"א, מי שהוא ביכולתו, להציל את ילדי וילדות בני"י, שעל כולם נאמר בני בכורי ישראל, שלא יטמעו בין הגוים ר"ל, כי אם לקשרם בד"א חיים ע"י תורת חיים, שע"י יקויים גם בהם חיים כולכם היום.

וחלק מעבודה קדושה זו זכה שיעמיס כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א

רמב

מהעתק המזכירות.
הרר"י: העכט.

עליו ובטח ישתדל ככל התלוי בו להיות כלי ראוי לזכות זה ולהביאו מן הכח אל הפועל.

ויר"צ אשר במהרה בימינו נזכה כולנו לראות בפדיון אשר יפדה אבינו שבשמים את בנו בכורו ישראל מגלות האחרון, וכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א יוליכנו לקבל פני משיח צדקנו בקרוב ממש אכ"ר.

הרב מנחם שניאורסאהן

יור"ר ועד הפועל

בכהנים ולוים אין ענין פדיון הבן ואלקינו כהן הוא (סנה' לט, א) וראה בלקוטי שושנים למהר"ש מאוסטראפולי מתי מדרי' כה"ג ומתי כהן הדיוט, אבל אינו סותר להנ"ל, כי הא דאין ענין פדיון הבן בחמש סלעים בכהן ולוי, היינו אדרבה בהם אין מספיקים חמש סלעים לפדותם. תמורת אשר פדה ה' במצרים, כי אם גופם נתקדש עי"ז, וכמש"נ (במדבר ח) וק"ל.

רמג

ב"ה, יום ה', ד' מנ"א תש"ו

כבוד הרה"ג הרה"ח וו"ח אי"א נו"נ כו'
מהורא"א שי' אקסלרוד

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משבוע העבר

א) ע"ד הנקוד של תיבת לרצות (ר"ך לרצות" בבקשת עננו והאוחז ביד) הנה בסי' ומחזורים הנדפסים ישנם שינויים בזה וא"א לברר מי הוא המשנה הבחור הזעזער או מי שהסידור נק' על שמו, לדוגמא בסי' שער השמים להשל"ה הוצאת אמסטרדם תע"ז - בפרקי אבות פ"ה

יור"ר ועד הפועל: מלי"ח.

רמג

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . אקסלרוד: אגרות נוספות אליו - לעיל רכה, ובהנסמן בהערות שם.

מ"א - לרצות רי"ש פתוחה, ובהוצאת וורשא תרמ"ב רי"ש קמוצה ולמ"ד צר"י.

אבל מצאתי להיעב"ץ בפירושו לחם נקודים לאבות שכתב: לרצות, למ"ד חירק ריש שוא ומ"ד בפתח מהכבד, משתבש.

כן בסי' עבודת ישראל, שהוגה ע"פ כמה כת"י וסי', כתב שכן הוא בסי' כת"י היותר ישן שמצא (על קלף משנת ה"א ס"ו) ועיקר.

גם בסי' שנדפס ברוסטוב (בפרקי אבות) הוא כנ"ל, ואומרים שהוגה ע"פ כ"ק אדני"ע (אבל בסי' תו"א וסי' וורשא תרכ"ז - בפרקי אבות - הנקוד: הלמ"ד צר"י הריש קמוצה).

בסי' רוסטוב בתפלת טל בתחלתה הלמ"ד בשב"א והריש פתוחה (וכ"כ הרר"ח שי' נאה בקונטרס הסי' שלו מדעת עצמו) כי שם הוא פועל יוצא על הארץ כמובן -

ומדי דברי בזה יש להעיר מה ששינו בתפלה לאמר רך לרצות, אף שלשון המשנה הוא נוח לרצות, וי"ל שרצו לסדר ע"פ הא"ב, ודוחק קצת.

(ב) בנוסח אבינו מלכנו שבתענית צבור, הנה עד קבלי מכתבו לא הי' כל ספק בעיני שצ"ל: זכרנו לחיים טובים, וכיו"ב, בהשמטת תיבת „בספר" וכמ"ש זכרנו לחיים כו' וכתבנו בספר החיים כו', ואיזה שייכות יש לזכרון „ובספר" (גם צ"ע לפום ריהטא, אם ישנה לכתובה בספרים אלו במשך כל השנה, לבד מעשי"ת).

וחפשתי עתה בסי' ומצאתי בסי' בית יעקב חנק' סי' היעב"ץ (לעמבערג תרס"ד) זכרנו לחיים בהשמטת „בספר" וכ"ה בסי' אוצר התפלות שהוא מדויק לפי ערך, בסי' של"ה תע"ז ובסי' בית אל שהדפיס היעב"ץ בעצמו אין א"מ לת"צ בפ"ע, אבל בסי' שער השמים (וורשא תרמ"ב) מצאתי זכרנו בספר חיים טובים כו' וכ"מ קצת דעת הרח"א ביחאווסקי בסי' אשר הדפיס (וראה זה דבר חדש מצאתי בסי' תפלה למשה וז"ל אחר תפלת שחרית: יש נוהגין לומר בת"צ א"מ וצריכין ליזהר לדלג א"מ חדש כו' והחמשה א"מ שכי בהם כתבנו כו' ובסי' בית יעקב הנ"ל הביא ב' דעות: לדלג א"מ כתבנו וי"א לומר

לדלג א"מ: וראה גם אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ח"א אגרת יד, שמעתי מאיש מהימן... שכבהכניס של כ"ק אדמו"ר לא הי' אומרים סליחות ולא אבינו מלכנו (בנוסח הארדך) ביום תענית צבור.

זכרנו, ולא זכר ע"ד א"מ חדש כלל, וכן לא זכר אם לומר, "בספר", ובסי' בית אל אין לכל זה כלל.

בברכת לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רמד

ב"ה, י' מנ"א תש"ו

מחוי הנכבד והנעלה ד"ר א. הילמאן שי

שלום וברכה!

בארכיון מערכת „הקריאה והקדושה“ אשר בא לידי – הופעת הקוה"ק נפסקה זה איזה חדשים – מצאתי את מכתב כבודו ע"ד „ביאור מק"א בס' התניא“

ובמענה עליו:

(א) בתניא ס"פ לב, התיבות „ולא אמר דהע"ה – ר"פ ט"ז דשבת“ ישנן ומוקפות בסוגריים גם בדפוס הראשון של התניא (נמצא בספרי של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א)

(ב) תוכן פרק זה הוא, אשר העושה נפשו עיקר וגופו טפל, בא עי"ז לאהבת כל ישראל כיוון שכולם נקראו אחים ממש מצד שרש נפשם בה' אחד, ועי"ז מקשה במוסגר דא"כ איך אפשר לשנוא אחד מישראל **תכלית** שנאה והרי יש לו נפש שהיא חלק אלוקה ממעל ממש, ומבאר דאין זה אמור אלא במינים ואפיקורסים שמטילים קנאה כו', ואין שם מקום לאהבה הנ"ל כי אין להם חלק באלקי ישראל, היינו שנכרתו ר"ל, משרשם וא"כ אין לקרותם אחים, (ראה אגה"ק ס"ז, תניא ספכ"ד, אגה"ת פ"ה).

יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

רמד

מהעתק המזכירות.

ד"ר א. הילמאן: אגרות נוספות אליו – לקמן רסז. רצג. שיז. שג. שפג.

כי באלו שאינם חביריו בתומ"צ, ובמילא אין ציווי לשנאותם מצד הרע שבהם, כי מה לו ולהם, צ"ל שני תנאים: א) טעם שאין מקום לאהבה – אין להם חלק באלקני ישראל, ב) טעם להשנאה – משנאיד ד' אשנא גו'.

וע"פ הנ"ל יובנו כמה דיוקים: א) מה שהוסיף רבינו גם אפיקורסים אף שבש"ס שבת אינו מדבר רק ע"ד מינים (החילוק שביניהם ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ג וטוש"ע יו"ד סי' קנח וחז"מ סי' תכה), והוא מפני שגם באפיקורסים יש ציווי לשנאה, שלכן מורידין אותן (ע"ז כו, ב. ושם נמנו גם המסורות, אבל בהם אין הטעם מפני השנאה, אלא מדין רודף, ולא עליהם נאמר תכלית שנאה גו'). ב) מה שלא מנה רבנו חייבי כרת ומיתה, אף שגם הם נכרתים משרשם וא"כ אין לקרותם אחים. ג) מה שהוסיף רבנו התיבות „שאין להם חלק באלקני ישראל“.

– ובכל אופן, אין רבנו מדבר, בספ"ב רק במשומדים, גם לא בכל המשומדים (להעיר ג"כ מתשובת הרמב"ם בקובץ תשובותיו סי' קסג), כ"א במינים ואפיקורסים שנתבאר מהותם ברמב"ם הל' תשובה שם.

ג) כוונת פרק זה היא לבאר מעלה נוספת הבאה כתוצאה מההתבוננות דפרק שלפניו, והיא מצות אהבת ישראל, אלא שלשלמות הענין מבאר ג"כ האופן שאין מקום לאהבה זו כלל, ולכן לא בא אלא במאמר המוסגר. ראה עד"ז בפ"א: ואם אח"כ כו', בספ"ב: והפושעים והמורדים כו', ספ"ה ועוד.

* * *

דרך אגב: יש בפרק זה בטוי בלתי מצוי „והן לא לא הפסיד“. שלכאורה הי' צ"ל „ואף אם לא לא הפסיד“. ובולט ביותר, בשים לב לפשטות הל' והעדר מליצות וקטעי פסוקים בסש"ב, שער היחודה"א ואגה"ת.

וי"ל החילוק בין ב' הלשונות: „אף“ מורה על ענין של הוספה וטפל לגבי מה שקדמו, „הן“ כונתו להדגיש השיווי שבין שני דברים, וגם בענייננו רצה רבנו להדגיש שהאהבה צ"ל בשווה בשני האופנים: הן אם יקרבן לתורה כו' הן לא, ולכן השתמש בלשון הן. וראה ג"כ דרז"ל (במדבר פט"ו, יד) עה"פ (דניאל ג, יח) והן לא גו' אמרו לו בין מציל בין

שאינו מציל כו'. ולהעיר ג"כ מהמשנה ספ"ה דסוטה הן יקטלנו גוי
מלמד שמאבה עשה - שבשניהם צ"ל בשיווי.

באיווי כ"ט ובפ"ש כב"ב אף כי בלתי מכירם

הרב מנחם שניאורסאהן

הענינים שבפל"ב בתניא מבוארים ג"כ בס' המצות להצ"צ מצות
אהבת ישראל.

תומר דבורה פ"ב: ירגיל עצמו להכניס אהבת בני"א בלבו ואפילו
הרשעים כאילו היו אחיו ויותר מזה.

שבט מוסר רפ"ז (בשם מרז"ל): אין שלום אמר ד' לרשעים מכאן
שהק' אוהב את הרשעים.

שיחות קיץ ש"ת: שצריך לאהוב רשע גמור כמו צד"ג.

רמה

ב"ה, ט"ז מנחם אב, תש"ו

כבוד הו"ח אי"א מו"מ באמונה, הנעלה
מר ארי' ליב שי' בראילאווסקי, שנגהאי

שלום וברכה!

מיט גרויס פרייד און פארגעניגען האב איך ערהאלטן דעם גרוס
פון ידידינו האברכים שי' וועלכע זיינען געקומען פון שנגהאי, אז איר
האט אנגענומען די הצעה אפצוגעבן זיך מיט שאפן מיטלען אויף דער
הדפסה אין שנגהאי פון ספרי רבותינו הקדושים, תורת אלקים חיים.

איך האב, זעלבסטפארשטענדליך, איבערגעגעבן וועגן דעם צו כ"ק
מו"ח אדמו"ר שליט"א, וועלכער איז געווען העכסט צופרידן דאס צו

רמה

מהעתק המזכירות.

הדפסה אין שנגהאי: ראה לעיל אגרת ריג, ובהנסמן בהערות שם.

הערן און האפט אין דער נאענטסטער צייט צו האבן פון אייך גוטע ידיעות.

וועגן דער גרויסקייט פון זכות פון געבן טויזנטער אידן די מעגליכ-קייטן צו לערנען ספרים וועלכע ענטהאלטן די תורות פון אונזערע רביים, בין איך זיכער אז ס'איז איבעריק צו ערקלערן אייך באריכות. איך וויל נאר אנדייטן איין ביישפיל, וואס ווערט דערציילט פון חז"ל:

חז"ל דערציילן, אז די גאנצע זאך פון גלות האט זיך אנגעהויבן דערפון וואס די מרגלים האבן גערעדט לשון-הרע און האבן דורכדעם געבראכט אומגליקן אויף זיך און אויף דורות און דורות נאך זיי, ביז אונזער דור.

די עצה דערצו – ווי די גמרא זאגט (ערכין ט"ו, ב) – איז תורה, ווי עס שטייט „מרפא לשון עץ חיים“, וואס עץ חיים מיינט מען דא די תורה.

די גרויסקייט פון דעם שטראף פאר'ן ריידן לשון הרע, וואס דאס הערן נאר די מענטשן וועלכע זיינען דא אין דער צייט און אויף דעם ארט, גיט א פארשטעלונג וועגן דעם גרויסן זכות און שכר וואס מ'האט פון ריידן תורה אין א באשטימטן ארט און צייט, און דערפון קען מען זיך פארשטעלן ווי גרויס עס איז דער זכות און שכר פון אפדרוקן תורה, וואס דאמאלסט קען דער ספר, און די תורה וואס ער ענטהאלט, דער-גרייכן אין אלע לענדער, און דער ספר בלייבט און ווערט געלערנט אויך צענדליקע און הונדערטע יארן נאכדעם ווי ער איז אפגעדרוקט געווארן.

איך פארענדיק מיט דעם וואונש, אז דער גרויסער זכות זאל אייך ביישטיין אין אלעס וואס איר דארפט, און איר זאלט אויך ווייטער נעמען אן אנטייל אין ענליכע זאכן וועלכע שליסן אין זיך איין תורה ומצות ומעשים טובים.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רמו

ב"ה, יום ו' לחדש אלול, תש"ו

כבוד הרה"ח הוו"ח אי"א נכבד ונעלה וכו'
מהר"ח שי האוולין

שלום וברכה!

במענה על הודעתו מחבר מצוה של בנו אליעזר יחי

אביע ברכותי שיגדלוהו (ראה קדושין ל, א: ידך על צוארי דבריד כו' עד עשרים ותרתי ואמרי לה כו' עד עשרים וארבעה, ולכאורה צ"ע בדעת רבנו הזקן – הלי' ת"ת פ"א סוף ס"ו – דנקט כתרי חומרי, ואכ"מ) לתורה חופה ומע"ט מתוך הרחבה בגו"ר.

והנה בן י"ג למצות י"א דילפינן משמעון ולוי (רש"י נזיר כט, ב, וראה נ"כ המשנה ספ"ה דאבות) וי"ל דענין קיום המצות בבר מצוה בתחלה, עכ"פ, הוא א) בדרך מלחמה עם הגוף ונה"ב, כי אקדמי טעניתי, ב) הכוונה להמשיך אוא"ס ב"ה בהם ובגשם שבו מקיים המצוה, ג) היכולת לנצח מלחמה זו, הוא מפני שהקב"ה עוזרו, כי אלמלא עוזרו כו'.

וזהו א) שמעון – עבודתו בבחי' שמיעה ולא ראי' (יעויין לקו"ת ר"פ ואתחנן, סוף קונטרס העבודה, ועוד). ב) לוי – הכוונה שילווה אוא"ס ב"ה למטה (ראה תו"א ר"פ ויחי) ג) אליעזר – מנצח אף אם היצר מתגבר, כי אלקיו בעזרו, להיות הולך וגדל עד כי גדל מאד.

* * *

במענה על מכתביו:

א) ת"ח מקול"ע על טרחתו, במילוי בקשותי ליום היא"צ של אאמו"ר נ"ע.

ב) ס' השיחות של כ"ק אדני"ע נדפס באופן מימיוגרפי ובמספר

רמו

מהעתק המזכירות.

כבוד . . האוולין: אגרות נוספות אליו – לעיל קצט, ובהנסמן בהערות שם.
בקשותי: דלעיל אגרת רמא.

קסט

אדמו"ר שליט"א

מצומצם ולכן אינו נכנס בתנאים הכללים של הוצאותנו, ומחירו הוא כמ"ש: יו"ד ובשביל בני הישיבות חי"ת.

ג) מה שראה שם מהוצאותנו, הוא בודאי מאלו שקנו פה במזומן מספר נכון של טופסים ושלחו להתם על אחריותם, שאז כמובן, התנאים נוחים ביותר. מכירה הראשית של הצ"צ מסרנוה על משך שנה למו"ס פה, בתנאי שהוא ישלח גם לאה"ק.

ד) נצטוותי לברר אצלו, איפוא הם השטר והתעודות של הבית ונחלה בחברון אשר ע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, (מה שנתקבל לכאן הוא רק השטר מכירה ע"ש כ"ק אדנ"ע) ומטובו לעשות מהם פוטוגרפיה ולהשאיר שם, ולשלוח לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א את גוף התעודות, וההקדס האפשרי בזה ישובח ות"ח מראש.

בברכת לאלתר לתשובה – לאלתר לגאולה, בכתיבה וחתימה טובה

ברו"ג

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רמז

ב"ה, ז' אלול תש"ו

כבוד הרה"ג הו"ח איש רב פעלים ובעל מרץ נור"נ וכו'
מחרש"ז שי' העכט

שלום וברכה!

במענה על מכתבו.

...צלצלתי לו ובקשתי ע"פ ציווי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לבוא לניו יארק על משך יום יומים. וכיוון שהי' על ידי, עלי לסדר ע"ד ההוצאות, אם עדיין לא החזירו לו ומטובו להודיעני.

השטר . . . אדנ"ע: הנדפסים באג"ק שלו ח"ד ע' רפח"צח. ראה גם לקמן אגרות רסה. ערה.
יו"ר ועד הפועל: מלי"ח.

רמז

נדפסה בלקי"ש ח"ט ע' 507 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

בודאי ימשוך עתה השתדלותו, ע"ד הנדבה להפצת גליוני של"ה
אצל אלו שדבר עמהם בזה ומאן דמוסיף מוסיפין לו.

ואף דמבואר – לקו"ת תצא ע"פ וגלחה. ובארוכה בדרך מצותיך
מצות תגלחת מצורע כשיטהר – שהשתדלות יתירה אך למותר וגם
מקלקלת, היינו בנוגע לפרנסה, וכמש"ש הטעם כי מזונותיו קצובין
משא"כ בענייני תומ"צ, כמובן.

בברכת לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה.

מנחם מ. שניאורסאהן

רמח

ב"ה, יום א', י"ב לחדש אלול תש"ו

כבוד הו"ח אי"א נו"נ מו"מ באמונה מוהר"י שי' הכהן

שלום וברכה!

זיכער געדיינקט איר אונזער געשפרעד וועגען דרוקען איינעם פון
כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ספרים אויף אייערע הוצאות, און אן
שותפים. איך האב די גאנצע צייט ניט דערמאנט וועגן דעם, ניט
זייענדיג זיכער ווען מען קען ערווארטען אזא ספר פארטיג פון דרוק בא
איצטיגע שוועריקייטען מיט פאפיר, ארבעטער א.ז.וו.

איצט האב איך פאלגענדעם פארשלאג: לויט דער פעסטער הבטחה
פון פרינטער וועט אין א וואך-צוויי ארויס פון דרוק דער ערשטער ספר
המאמרים פון כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, וועלכער וועט ענטהאלטען
די חסידות מאמרים אין אידיש וועלכע זיינען געווען געדרוקט אין
„הקריאה והקדושה“ (55 מאמרים, ארום 220 זייטען, פארמאט און
געבונדען ווי תורת החסידות, דרוק קאסטען 1200-1400 דולר).

איך ערווארט אייער ענטפער: א) אויב די הצעה איז פאסיג פאר

רמח

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . הכהן: אגרות נוספות אליו — לעיל קעד, ובהנמנן בהערות שם.

איידן און איר נעמט זי אן, (ב) אויב יא – צי קען מען דאן שטעלען דעם זעלבן נוסח וועגען אייער נדבה ווי אין תורת שלום, אדער איר ווילט עס מאכען אנדערש.

אזוי ווי דער דרוקער איילט מיט דער ארבעט און איך אייל דאך זיכער, שרייב איך דורך לופט פאסט און האף אייער ענטפער אויך באופן כזה, ות"ח מראש.

ולסיים מענינא דיומא: פרש"י (פרשת השבוע כו, ד והוא בספרי) כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף.

וואס איז דער מוסר השכל דערפון וואס עס דארף זיין ביידע יד כהן ויד בעלים?

נאר יעדער איד באשטייט פון: א) א כהן, וואס כהני שלוחי דרחמנא נינהו (קדושין כג, ב) אתערותא דלעילא וואס מ'גיט עס מלמעלה, זיין נפש אלקית וואס אפילו בשעת החטא היתה באמנה אתו (תניא ספכ"ד) ב) בעלים וואס והארץ נתן לבני אדם, אתערותא דלתתא וואס מ'דארף אליין אויסהארעווען, דער נפש הבהמית וואס איז אין וועלט און האט בחירה חפשית וואו צו גיין.

און דער תכלית הכוונה פון בירור עניני העולם איז, אז דאס בעסטע און געשמאקסטע פון זיי זאל זיין והנחתו לפני ד' אלקיך און (דער כהן) עסט עס, ניט אויף פארברענען, ע"ד תורת הבעש"ט עה"פ כי תראה חמור (היום יום ע' כג) ביידע זאכען עסען און לפני ד' אלקיך, און דאס קען זיין ניט גענארטערהייט (זע תורת שלום 50, 62, 122 כו') דוקא אויב עס נעמען אין דעם איינטייל ביידע אי דער כהן אי די בעלים וואס אין יעדער אידן, כמובן.

החותם בברכת כתיבה וחתימה טובה.

רמט

ב"ה, כ"ז אלול, תש"ו

כבוד הור"ח אי"א משכיל על דבר טוב וכו'
מור"ה אלחנן שי' הכהן

שלום וברכה!

אויפ'ן שוועל פון נייען יאר, ווינש איך אייך אין נאמען פון „מרכז
לעניני חנוך" און אין מיין אייגענעם נאמען א כתיבה וחתימה טובה
בגשמיות וברוחניות.

בא דער געלעגנהייט - א ווארט מענינא דיומא.

פון יעדן ענין קען מען אפלערנען כמה וכמה זאכן, ובפרט פון
ענינים וועלכע זיינען פארבונדן מיט תורה.

דעם טאג פון בריאת העולם האט די תורה נישט אויסגעטיילט פון
די טעג פון א גאנץ יאר; דאגעגן האט זי אבער קובע געווען ראש השנה
אין דעם יום הששי למעשה בראשית, דעם טאג פון בריאת האדם!

דער אינהאלט דערפון, אין קורצן, איז: די באשאפונג פון דעם עולם
הזה הגשמי איז נישט קיין שמחה און נישט קיין יום-טוב. ווארום **אדרבה**,
דאס איז נאך א ירידה אין סדר ההשתלשלות, דער אור אלקי טוט זיך
אן אין נאך א לבוש און א לבוש המעלים ומסתיר, עס איז א חשך כפול
ומכופל, ביז עס גיט אן ארט נישט נאר פאר א דעה כוזבת פון שתי
רשויות, נאר אויך אפילו פון אני ואפסי עוד.

דערפאר אבער אז עס קומט דער טאג פון בריאת האדם, וואס אים
האט מען געגעבן דעם כח אויף ליכטיק מאכן די וועלט דורך זיין
ארבעט ע"פ הוראת התורה, און נאכמער, דורך זיין ארבעט אין **דער**
וועלט אויפהויבן **אלע** וועלטן אין דער גאנצער בריאה, אט דאמאלס
איז מען קובע א יום זכרון למעשה בראשית; דער מענטש נעמט אויף זיך

רמט

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . הכהן: אגרות נוספות אליו - לעיל קפט, ובהנסמן בהערות שם.
אגרת דומה לה' יעקב שי' הכהן כ"ז.

קעג

אדמו"ר שליט"א

מלכותו ית' אויף ממליך זיין אים בכל הבריאה, ווי אדם הראשון האט געטאן ביום בריאתו (פרקי דרבי אליעזר פ' יא; זח"א רכא:), און הקב"ה גיט דעם מענטשן א שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

נאכאמאל ווינשנדיק אייך און אלע אייערע א כתיבה וחתימה טובה,

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

פ. ס. בייליגענד א קאפיע פון מיין בריוו צו אונזער פריינד ה' סטולמאן שי'.

רנ

ב"ה, ערב ראש השנה, תש"ז

זייער געערטער מר בנימין שי' גלאזער

שלום וברכה!

אין נאמען פון „מרכז לעניני חנוך" און אין מיין אייגענעם נאמען וויל איך ווינשען אייך און אלע אייערע א שנה טובה ומתוקה און הצלחה אין אלע אייערע אונטערנעמונגען, און באזונדערס ווינש איך א רפואה אייערע חשובע עלטערן יחיו.

דער שווער, כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א האט איבערגעזאגט דעם „צמח צדק"ס א ווארט: „א געזאגטער ווארט איז פאר א רביס, א געדרוקטער – לדורי דורות".

דער זכות וואס איר האט געהאט אויף אפצודרוקן דעם „צמח צדק"ס ספרים, וואס דורך דעם וועלן טויזנטער און טויזנטער ווידער

יושב ראש ועד הפועל: מלי"ח.

רנ

מהעתק המזכירות.

א געדרוקטער – לדורי דורות: ראה גם לעיל אגרת קסד.

לערנען וועט אייך זיכער ביישטיין צו געבענטשט ווערן מיט א כתיבה
וחתימה טובה אויף אלס דאס גוטעס בגשמיות וברוחניות.

בברכת שנה טובה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רנא

ב"ה בין כסא לעשור, תש"ז

כבוד ידידנו הנעלה וו"ח אי"א חובב תורה ורודף צדקה,
העסקן והנדיב המהולל וכו' מו"ה גרשון שי' אקסלראד,
וואלדאסטא, דזשא.

שלום וברכה!

אין נאמען פון „מרכז לענייני חנוך“ און אין מיין אייגענעם נאמען
וויל איך אייך ווינשען, און אלע אייערע, א שנה טובה ומתוקה און
הצלחה אין אלע אייערע אונטערנעמונגען.

דער גענויער טייטש פון **ראש השנה** איז די **קאפ** פון יאר; ערקלערן
אונזערע חכמים אז פארוואס ווערט עס אנגערופן **ניט תחלת** –
אנהייבס – השנה, נאר **ראש השנה**, ווייל אזוי ווי די קאפ פירט אן מיט
דעם גאנצען קערפער, אזוי דארפען אויך די גוטע רעזאלושנס אין
פירונגען וואס מען נעמט אן אויף זיך ראש השנה, אנפירן מיט'ן גאנצן
יאר.

און דאס איז אויך אונזער וואונש, אז אין דעם נייען יאר זאלן מיר
אלע גיין פארווערטס אין אונזער גייסטיקער ענטוויקלונג און אין דער
ערפילונג פון אונזערע פליכטן און אין דער דורכפירונג לפועל פון אלע
אונזערע גוטע מחשבות און פלענער.

רנא

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . אקסלראד: ראה לעיל אגרת רכה.

ראש השנה . . . ניט תחלת: ראה גם לעיל אגרת קצח.

קעה אדמו"ר שליט"א

מיר האפן, אז דיזער בריוו וועט אייך אין בעסטן געזונד טרעפן; עס וואונדערט אונז וואס מיר האבן פון אייך שוין אזא לאנגע צייט ניט געהערט.

בברכת חתימה וגמר חתימה טובה

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

רנב

ב"ה בין כסא לעשור, תש"ז

הנעלה ונכבד וו"ח אי"א עוסק בצ"צ וכו' מר גריפעל שי

שלום וברכה!

זה עתה נודעתי אשר קרוביו הנמצאים עתה בסמיכות אליו ושם משפחתם ווייניך, דרו בעיר שם גר אבי מורי הרה"ג והרה"ח ר' לוי יצחק ז"ל בשני חייו האחרונות. ובאשר עד היום לא עלתה בידי לקבל ידיעות ע"ד תקופת חייו זו, פרטי מחלתו, צוואתו, מיתתו, קבורתו וכו' ויום היא"צ הנה תודתי מקול"ע נתונה להם אם יואילו בטובם לכתוב לי עד"ז ולמצוה תחשב להם.

איני יודע כתובתם, ולכן הנני מטריחו בזה, ותקותי שימלאו בקשתי נפשיית זו.

החותם באיווי חתימה טובה וגמח"ט

הרב מנחם שניאורסאהן
יושב ראש ועד הפועל

רנב

מהעתק המזכירות.
יום היא"צ: ראה לעיל אגרות קעה. קצא.
יושב ראש ועד הפועל: מלי"ח.

רנג

ב"ה א' דחומ"ס, תש"ז

כבוד הו"ח אי"א וכו' התמים מהר"י שי

שלום וברכה!

מוסג"פ מכתב לועד הסניפי לבית רבקה, ומטובו להשתדל אשר
המענה יקדים לבוא בתשובות פרטיות ומפורטות על כל השאלות,
אחת לא תעדר.

קבלתי מכתב מאחותו תחי' ולא מובן לי מה רצונה, אם בחפצה
אשר הבית-רבקה יגישו בקשה עבודה או לאו, ואם הן, תשלח כל
הידיעות והפרטים על אדותה. עלי להדגיש כי דרך זו אינה סלולה,
ובקשה זו תחי' הראשונה במינה, ואשר ע"כ צ"ע אם דרך זו היא הכי
טובה.

באיווי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

מפני קדושת המועד לא באתי עהח"ת.

מכתבו לכ"ק אדמו"ר שליט"א נמסר תיכף בזמנו. מוסג"פ מאמר
החמישי.

רנג

מהעתק המזכירות.

מהר"י: ליפסקר.

לועד הסניפי לבית רבקה: עבור הפליטים שניצלו ובאו מרוסי במשך קיץ תשיז.

מאחותו: מרת מנוחה לזרוב תחי'.

יגישו בקשה: ויזה לארה"ב.

רנד

ב"ה, יום ב' כ"ו תשרי, תש"ז
ברוקלין, נ.י.

כבוד הרה"ג והרה"ח אי"א חו"ב וכו' מהורא"מ שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בברכת השנה, שנתקבל באיחור זמן

תודה וברך אשיבנו וכל המברך מתברך מבעל הברכות וכמ"ש
ואברכה מברכך, נמצא ראובן שברך את שמעון הרי מצד זה גדול חלקו
של ראובן, כי שמעון מקבל ברכת בור' וראובן ברכתו של הקב"ה.
ואולי כדי להשוות חלקם התקינו (וחייבו לל"א ברש"י מכות כג, ב)
לשאול שלום חברו בשם דוקא.

ולמעיר בסיום מכתבו במש"כ ספר גאולה וישועה שקודם הגאולה
עדיין זקוקים לישועה א"כ לכאורה הי' צ"ל הנוסח ישועה וגאולה, גם
אם נפרש גאולה כפשוטה גאולה מן הגלות, א"כ מקום הבקשה
לחתימה בספר זה אחרי שאר הספרים (אף כי לע"ע לא מצאתי טעם
לסדר כל הא"מ, אבל ה' ספרים אלו כנראה הם חטיבה אחת).

ולכן נ"ל לפרש גאולה מן הצרות הבאות עלינו תמיד ואח"כ ישועה
וכמו בתפלת י"ח שאומרים גואל ישראל ואח"כ הושיענו ונושעה
(ויעוין ברש"י מגילה יז, ב ובפי' עיון תפלה, על תפלת י"ח שבסי' אוצר
התפלות) ובתחלה בא בבקשה כללית חיים טובים, והולך ומפרט: א)
בגשם: גאולה וישועה (הרחקת הנזק) פרנסה וכלכלה. ב) ברוח: זכיות,
שיכריעו הזכיות (ושייך בזה בקשה, שיהי' נושא וכובש עון) סליחה
ומחילה שימחו העוונות כליל.

עוד להעיר בענין זה: א) ספרים אלו נזכרים בהיהי רצון שאומרים
בהו"ר אחרי ספרי התהלים, אלא שאחרי ספר דו"ה אומרים: ספר
ישרים ותמימים וספר צדיקים, ואחר ס"ג: ספר מזונות ופרנסה טובה,

רנד

מהעתק המזכירות.

הנוסח: באבינו מלכנו האריך.

מהורא"מ: כנראה הרשברג, אגרת נוספת אליו — לעיל קפו.

ובפי' תיקון תפלה שבסידור הנ"ל בתפלת א"מ הובאו נוסחאות אלו ממחזור טוניס וכו'.

וא"כ כיון שבסידורנו לא נתקבלו שינויים אלו הרי גם ביה"ר הנ"ל צריך לתקן כן.

(ב) מש"כ בעץ יוסף דספר סליחה ומחילה הוא כנגד ס' ויקרא הרי מלבד דלא פירש מפני מה בא לבסוף הנה מופרך הוא מיה"ר הנ"ל דאחרי ס"ג שבתהלים שהוא כנגד ס' ויקרא אומרים מזונות ופרנסה טובה.

באיווי כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רנה

ב"ה יום א' ט' חשוון תש"ז
ברוקלין, נ. י.

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהר"ר אברהם שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח אלול ה'תש"ו, שמחתי לשמוע כי בא בשלום לארצנו הקדושה תותב"א והתענגתי כי מצא את סביבת אני"ש שי אשר יוכל לרוות שם את צמאונו ללמוד התורה ולדעת את דרך ה'.

ובטח גם שם ישתדל להשפיע ג"כ על אחרים לקרבם לתומ"צ ולחזקם בקיומם.

ידוע מארז"ל (ב"ר ספ"ה) למה נקרא שמה ארץ שרצתה לעשות

יו"ר ועד הפועל: מחנ"י.

רנה

מהעתק המזכירות.

מוהר"ר אברהם: גולדברג. אגרת נוספת אליו — לעיל קפו.

קעט

אדמו"ר שליט"א

רצון קונה, וישראל על שם כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל, וא"כ דירה בארץ ישראל, היינו שעושה רצון קונו אף שעי"ז צריך ללחום נגד אנשים וגם נגד כחות הטבע (שהמזלות ומלאכים הם שלוחים להנהיגו, ולכן הטבע בגימט' אלקים כמ"ש בשל"ה מס' פסחים דרוש ג') כי אוירא דארץ ישראל מחכים ומסייע שלא יכנס רוח שטות (שאין אדם עובר עבירה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות).

נשמח לשמוע מהנעשה אתו לטוב ומפעולותיו בחזק התורה והיהדות.

באיווי כ"ט.

הרב מנחם שניאורסאהן

יור"ר ועד הפועל

רנו

ב"ה ב' כסלו תש"ז
ברוקלין, נ.י.

כבוד האברך הנו"נ וו"ח אי"א וכו' התמים מהר"י שי

שלום וברכה!

במענה על שאלותיו:

א) בענין הבטחון, אם צריך לעשות כלי, או די בתפלה ובטחון לבד, ושמע י"א אשר צדיקים אין זקוקים לכלי, וא"כ קשה למה הוצרך אברהם לעצה של אמרי נא אחותי את.

מענה: פשוט, אשר, בכלל, הרי מלבד הבטחון צריך ג"כ לעשות כלי וכל התנ"ך ומדרשי רז"ל מלאים מזה וההשתדלות לעשות כלי טבעי

יור"ר ועד הפועל: מל"ח.

רנו

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 486. קובץ יגדיל תורה ירושת"ז גליון ר' ע' 22 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהר"י: פארטאוריטש.

אין בזה סתירה לענין הבטחון בה' כיון שנאמר לו מה' אלקיו אשר בו בוטח, שהוא יברכו בכל אשר יעשה דוקא, ולא שישב בטל (ספרי דברים טו, יח).

במילא מובן מזה ב' ענינים: א) הכלי והסבה צריך לעשות רק מפני שנצטווה ע"ז, אבל אם מחשב אותם לדבר המועיל או מזיק מצד עצמם ה"ז פוגם במדת הבטחון. ב) כיון שלא נצטווה האדם אלא על מה שהוא בידו, כי אין הקב"ה בא בטרונא עם בריותיו, לכן אם אין ביכולתו לעשות כלי וה"ז גופא הוכחה אשר רחמנא פטרי מזה, ואין זה מחליש הבטחון שתקוים בקשתו, ועדיין שתי שאלות בדבר: א) מפני מה נצטוונו בעשית כלי, כיון שהכלי מצד עצמו, לכאורה, אינו מעלה ואינו מוריד. ב) מה יארע אם לא יעשה כלי.

והנה בשאלה הא' נתבאר הטעם בדא"ח (דרך מצותיך מצות תגלחת מצורע כשיטהר ס"ג) כי מפני כונה עמוקה הרי השפע מלמעלה בעולם העשי' ניתן ע"י לבוש הטבע דוקא, ולכן גם האדם אתם שהוא בדוגמא שלמעלה צריך ג"כ לעשות לבוש ועסק פרנסה (קונטרס ומעין מאמר כה באריכות, וראה חובת הלבבות שער הבטחון פ"ג – הובא בד"ה ולא זכר שר המשקים עזר"ת – באופן אחר ויש לתווך. ואכ"מ). ב) אם לא יעשה כלי, אף שבידו הוא, ע"ז ארז"ל (שבת לב, א) לעולם אל כו' לומר שעושין לו נס שמא אין עושין לו נס – ואז הרי מלבד שלא יקוים בטחונו, הרי נוסף ע"ז גם ענוש יענוש עבד זה, בהיותו גוזל נפשו (דרך מצותיך שם וחזה"ל שם פ"ד) – ואם עושין לו נס – מנכין לו מזכיותיו (שבת שם) ומטריח על בוראו (רמב"ן שער הגמול הובא בד"ה ולא זכר הנ"ל).

והנה בצדיקים אפילו אלו שהם נשמות דאצילות, היינו שהנשמה המלובשת בגופם ממש היא בחי' אצילות ממש (לקו"ת שה"ש עוד ביאור ע"פ יונתי סוס"א), אבל אם עניני עולם העשי' וטרדותיו מבלבלים עדיין, ובעולם העשי' כנ"ל הרי ההשפעה היא ע"י לבוש, הרי גם הם משתדלים בעשית כלי, וכנ"ל הטעם, משא"כ בצדיקים שטרדות העולם אין מבלבלים אותם כלל מדביקותם, כי גם בעסקם בעניני העולם בטרדה רבה ה"ה בדביקותם האמיתית כמו שהם למעלה ממש, הרי כיוון שגם בעסקם בעולם אין העולם תופס מקום כלל, אין הם צריכים לעשיית כלי, – ומבואר בתורת חיים ד"ה בן פורת יוסף באריכות ובד"ה ויאסור יוסף תרנ"ו שהאבות הם במדרג' הראשונה ולכן היו רועי צאן ובהתבודדות מעניני העולם, ואברהם כנ"ל ויעקב

מפני עשו עשה כמה תחבולות, משא"כ יוסף הי' במדרי' שני' ולכן לא הי' צריך לעשיית כלי ואדרבה נענש ע"ז.

והנה לכאורה יש להקשות על הנ"ל, דבתו"ח שם פי"ג ובד"ה ולא זכר עזר"ת מקשה מפני מה נענש יוסף על שהשתדל בתחבולות שישתחרר, והלא יעקב עשה כמה עצות ולא נענש ע"ז, ומתרץ שהוא מפני שיוסף הי' מלמעלה מסדר השתל' ומתוהו ותיקון וכו'. ולא פירשו הטעם כנ"ל במכתב זה, אבל אין מקום לקושיא כלל, כי שם מתרץ ג"כ מפני מה לא חשש יוסף לשמא יגרום החטא וכו' כמו שירא יעקב, ולכן חוסיף על מה שנתבאר שם בפרקים הקודמים שליוסף לא היו טרדות העולם מבלבלים, שיוסף הוא למעלה מכל המנגדים כו'.

– ולהעיר אשר בד"ה ובבואה לפני המלך תרנ"ד כי וז"ל ראיתי בשם א' מהגדולים מי שיש לו צרה גדולה ר"ל צריך לבטוח בה' והיינו שלא יתפלל ע"ז ולא יעשה שום דבר כמו הילוך למקוה וכדומה כ"א לבטוח בה' כו' וי"ל שזהו"ע שתיקה שהוא ביטול גדול (אשטארקער אוועקלייג) – והוא פלא.

עוד להעיר: ישנה פרנסה בדרך לחם מן הארץ, ויש פרנסה בדרך לחם מן השמים, אבל ענין זה רק במקצת שייד לענין הנ"ל (יעוין רד"ה והי' כי תבוא רס"ו). ומ"ש ברד"ה אני לדודי – השני – שבס' המאמרים י"ל בקל).

* * *

(ב) במדרש ע"פ אמרי נא אחותי את מכאן ששוחטין לחולה בשבת, ופי' בספרים בפשטות שמזה שאברהם הלך בתחבולות ולא סמך על בטחונו בה' לבד, מכאן שגם בחולה אין סומכין על הנס, ושואל ביאור נוסף בזה.

והנה לא ציין מקום המדרש והספרי המפרשים, אשר אותיות מחכימות, כי הפי' הנ"ל אינו מובן, דא"כ הול"ל במדרש: מכאן שאין סומכין על הנס – ועיין זח"א פ"ב ע"א אשר אדרבה אברהם סמך על הנס ולכן ירד למצרים, ובזח"ג נב, א ביאר הדברים שראה מלאך הולך לפני שרה ולא לפניו אמר הא היא מתנטרא ואנא לא נטירנא ובגיני כך אמר אמרי נא אחותי את וגו'.

(*) מדבר בזה בשם משמואל פ' וירא (להרה"ק מסאכאטשאוו).

ולכאורה י"ל בפירוש המדרש, שממה שאמר אברהם ששרה תאמר אחתי את בשביל הצלת אברהם, אנו למדים שמותר לעשות איסור בשביל הצלת חבירו.

אבל גם עפ"י אינו מיושב דהול"ל מכאן שמחללין את השבת לחולה, ולמה תפס לשחיטה דוקא, וליישב זה: ידועה הקושיא, לחדודי"י מנ"ל לאברהם שהמצרים יהרגו אותו, ויעברו על שפיכת דמים, בשביל שלא לעבור על עריות דאשת איש, שלכן אמר אמרי נא גוי, ואחד התירוצים הוא דכשיהרגו אותו לא יעשו העברה כ"א פעם אחת, משא"כ כשיקחו את שרה ואברהם עודנו חי הרי בכל ביאה וביאה עובר על ג"ע – ולומד במדרש בכגון דא בחולה, אשר שוחטין לחולה בשבת ואין אומרים נאכילנו נבלה והטעם הוא ע"ד הנ"ל שבנבלה עובר על כל כזית וכזית משא"כ בשחיטה אינו עושה אלא איסור אחד (ר"ן הובא בשו"ע אדה"ז הל' שבת סי' שכח סט"ז).

והנה יש להקשות דעדיין מנ"ל להמדרש דשוחטין לחולה – שהוא איסור מיתה – פעם אחת ואין מאכילין אותו נבלה – שהוא איסור לאו – כמה פעמים, דבעובדא דאברהם – שרוצה ללמוד ממנו – הרי שניהם, הן ג"ע הן שפ"ד, חיובם שווה במיתה.

וי"ל הראי' – דהנה גם באברהם – מנ"ל לאברהם שיהרגו אותו ויעברו על שפ"ד, איסור מיתה פעם אחד כדי להמלט מאיסור מיתה דג"ע והרי יכול לבוא עלי' שלא כדרכה, שגם בזה נהנה (עיין רש"י ד"ה למעוטי סנה' סו, ב) ועל זה אינו נהרג (סנה' נח, ב) אלא עכצ"ל דכיוון דגם בשלא כדרכה מכוער הדבר (ראה תוד"ה לנערה סנה' נז, ב) וכן לא יעשה אפילו באו"ה כי גדרו עצמן מן העריות ע"י המבול (ב"ר ס"פ וא"ו וקושית הרמב"ן בראשית לד, ז ראה בפ"י מהרז"ו שם) הרי בטח יהרגו אותו, כי מוטב לעבור על איסור חמור פעם אחת כדי שלא לעבור על איסור קל הרבה פעמים, ולכן אמר אמרי נא גוי, ושפיר ילפינן דשוחטין לחולה כו'.

עו"ל באופן אחר: דאם היו המצרים לוקחים אותה בחזקה ולא

(*) ע"פ פשט פי' הכתוב הוא: ואמרו אשתו זאת והרגו אותי, כי לא יקוו שאסכים לתתך להם, וכמו שפירש בספורנו.

קפג אדמו"ר שליט"א

הי' יכול למנוע אותם מזה, הרי זה בגדר יאוש וכדין לסטים (ב"ק קיד, א) וי"ל שעייז מתגרשת, כי בבן נח אין להם גירושין בכתב אלא ע"י שפורשין זה מזה (רמב"ם מלכים פ"ט ה"ח) וא"כ שוב לא הוי אשת איש אלא שמכוער הדבר כו' וכנ"ל.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן יו"ר ועד הפועל

זה עתה ראיתי בתורת שלימה פ' לך לך אות קמה שהביא מדרש הנ"ל בשם מדרש פליאה ופי' כנ"ל ע"פ סברת הר"נ. אבל לא עמד על הקושיא דשאני באברהם דאיסורם שווה, משא"כ בנבלה ושחיטה.

רנז

ב"ה א' דחנוכה ה'תש"ז

כבוד הרה"ג הווי"ח אי"א ורב פעלים חו"ב וכו'
מהורא"א שי' הכהן

שלום וברכה!

מכתבו מיום א' וישב בעתו קבלתי, ואף שלא ידעתי מה אדון בו, בכל זה עשיתי כבקשתו.

ולסיים מענינא דחנוכה:

היונים דגלו בשם השכל, וכנודע בדה"י, ועייז רצו להשכיחם תורתך – שהתורה היא שלך, כי אלמלי לא ניתנה תורה למדנו צניעות וכו' (עירובין ק, ב) – ולהעבירם מחוקי רצונך – חקים דוקא, וזהו ג"כ

רנז

מהעתק המזכירות.

מהורא"א שי' הכהן: יאלעס. אגרות נוספות אליו – לעיל קעו, ובהנסמן בהערות שם.

שטמא דוקא כל השמנים, כי הטומאות מגז"כ הן ואינן מדברים
שדעתו של אדם מכרעתו (רמב"ם סוף הל' מקואות).

ומה שהי' ביכלתם לטמא כל השמנים (שכל דקדושה, שכל של
בניי) הוא משום כי בהנהגה ע"פ השכל בפני עצמו אפילו שכל דנפש
האלקית, יש מקום לטעות (ובמילא גם לחטא אח"כ) ולא עוד אלא
שיכול להטעותו שמקיים הוא עי"ז מה שנצטווה, ומקיים גם חקים
וגזירות שאינם בשכל, – וכידוע שזה הי' חטא שאול אשר חמל על כל
הטוב למען זבוח לה"א, ואמר הקימותי את דבר ה' (ש"א, טו).

וזהו שנצטוונו לדון דין אמת לאמתו ומדייק בתוס' (מגילה טו, ב)
אע"פ שהעדים מעידין, ויל"פ הדיוק ע"פ הנ"ל, דאע"פ דעדות גזירת
מלך הוא (ב"ב קנט, א) ולכאורה אין מקום לחשוד, ובפרט אם נאמר
שעדות הוא דין ולא בירור. א"כ הרי אינו נוגע לו הדבר שהרי התורה
גוזרת, בכ"ז צריך לחקור, כיון שיד שכלו ג"כ באמצע, וי"ל שזהו שייכות
הענינים במגלה (שם) להיות עטרה (מקיף שלמעלה מהשגה, ויעוין הלי'
תשובה פ"ח ה"ב דיוק הלי') למי שמשים כו' הדין את יצרו, הדין דין אמת
לאמתו המתגבר על יצרו ואח"כ – שנושאים ונותנים במלחמתה של
תורה – ולכן גם המלחמה עם היונים היתה למעלה מן השכל (כי היו
חלשים לגבי גבורים וכו') כי אם במס"נ ותוקף הרצון שלמעלה מן
השכל, וזהו שלשבעת ימים, שבעת ימי הבנין, ז' ימי בראשית, לא הי'
שמן כי טמאוהו אבל ליום א', כח הרצון ומס"נ שלמעלה מהתחלקות
מדרי' הי' שמן (וע"ד המבואר במה שחז"ש הוא יום אחד אבל חז"מ"צ
וחז"ס ז' ימים – בחוספות לתו"א ס"פ יתרו).

באיווי כט"ס וברכת חנוכה.

חרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

רנח

ב"ה יום ה' כ"ו כסלו, תש"ז.

כבוד הו"ח אי"א נכבד ונעלה מו"מ באמונה
מהור"י שי' כ"ץ

שלום וברכה!

לויט אייער בריף האט מען אייך ארויסגעשיקט די ספרי המאמרים
אויך אין אבאזונדער פאקעט, די שיחה פון יו"ד כסלו און חנוכה-
סטארי. זיכער האט איר אלעס צייטיג ערהאלטען.

וויסענדיג אייער רצון דורכלערנען די שיחות פון סוכות וואס איר
זייט בייגעווען, לייג איך דא ביי מיין עקזעמפליאר – ווי איר וועט
זעהן, איז דאס ניט-מוגה'דיג, ניט וויסענדיג ווען די הגהה וועט זיין,
ווייל איך אבער ניט אפהאלטען ביז דאן – זיכער וועט איר עס מיר
אפשיקן **בהקדם האפשרי**.

איך וויל זיין אין ארדנונג מיט דעם ציווי לא תהי' לו כנושה, ווער
דעם נאך אז איר שרייבט אז מאמענטען זייט איר פאראיינגט, איך האף
אבער און וויל זיין זיכער, אז נעמענדיג אין אכט דעם מצב הדחוק פון
מל"ח (ובפרט אז זייט דער פרינטער האט דעליווערט דעם ספר
המאמרים איז שוין דורך מער ווי צוויי חדשים) וועט איר בא דער
ערשטער מעגלעכקייט טאן אלץ וואס איר קענט אין דעם בהקדם
האפשרי.

ולסיים מענין חנוכה:

אויף חנוכה ווערט ערציילט אין מדרש (יל"ש מ"א רמז קפד) אז
דער משכן (אין מדבר) איז געווארען פארטיג כ"ה כסלו, אבער דער
אויבערשטער האט געהייסען אפוארטען מיטן אויפשטעלען עס ביז
חדש ניסן, און אפגעצאלט דעם טאג האט מען אין 1200 יאר ארום –
מיט דער חגיגה פון חנוכה, ניט געקוקט אויף אלץ דאס, ווערען אידן

רנח

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . כ"ץ: אגרות נוספות אליי – לעיל קעד, וכתבסמן בהערות שם.
ולסיים מענין חנוכה: לימוד והוראה בהאמור לעיל.

געלויבט אז זייערע נדבות אויפ'ן משכן האבען זיי אפגעגעבן פאר צוויי טעג: יא-יב תשרי, אין פלוג וואס איז געווען דער נוצען דערפון אז דערנאך האט מען כלל ניט געהיילט מיט אויפשטעלען דעם משכן? נאר דערפון איז צו לערנען א) אויף וויפעל זריזות איז טייער, ב) אז יעדער אנשטריינגונג פון א אידען אין א דבר מצוה בריינגט אירע פירות אויב אפילו לשעה מערקט זיך עס ניט.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

רנט

ב"ה ג' לפרשת ויחי יעקב בארץ מצרים תש"ז

כבוד הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו'
מהור"י שי גאלדשטיין

שלום וברכה!

מכתבו, מיום י"א כסלו, מבשר טוב אשר יסדו קביעות שיעורי למוד ברבים נכון נתקבל, וכפי בקשתו, נשלח על שמו כמה מהוצאותינו בחבילה בפני עצמה, ומטובו לאשר הקבלה, ועליו לסדר אשר ישתמשו בהם רבים, אם עי"ז שיהיו מונחים במקום שרבים נמצאים שם (ביהכ"ס, חדר לקריאה וכיו"ב), או ע"י שאלה ע"מ להחזיר ולחזור ולהשאילם לאחר, וכל המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו.

ספרי התניא אין אצלנו כי אצלו ונמכרו ויפנה ישר לתל-אביב, כי כמדומה שעדיין יש אצלם מספר טופסים.

רנט

מהעתק המזכירות.

כבוד . . גאלדשטיין: לאחר שניצל מהמלחמה בא לפריז וסידר שם שיעור בדא"ח וע"ז מבאר כאן את מעלת תלמוד תורה במצרים דוקא.

נוסח דומה גם למהורמ"ד שו"ב, ומתחלת:

מכתבו ממקום מגורו החדש הגיעני, ות"ח עליו.

כודאי משתדל כפי יכולתו ע"ד הפצת דא"ח ועניני חנוך ביר"ש בכל אופנים האפשריים אם בחשאי או בגילוי, ובפרט אשר ישנם שם בני תורה, וידוע משל רז"ל בזה (שבת לא, א) אשר צ"ל עירוב קב חומטין, ואין אתנו ידוע מי הוא השליח בזה לכל מקום ומקום, ואף אם לפעמים אינו מרגיש כל תענוג בעבודת העירוב ובפרט אם גם האויר מנגד לזה, הרי אין התענוג עיקר, ואם יזכה הרי ג"ז סופו לבוא.

כתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א במכתבו מיום יד סיון ה'תש"א (והעתקתיו ב"היום יום" ע' יב) אשר בהיות הצ"צ ילד ולמד את הכתוב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, תירגם לו מורו – ע"פ פי' בעה"ט – יעקב אבינו האט געלעבט די זיבעצען בעסטע יאהרן אין מצרים כשבא הביתה מהחדר שאל את זקנו אדמו"ר הזקן, היתכן שיעקב אבינו, בחיר האבות, יהיו מבחר שנות חייו י"ז שנה שגר בארץ מצרים ערות הארץ.

ויענהו אדמוה"ז: כתיב ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה, ואיתא במדרש – מובא ברש"י – א"ר נחמי' להתקין לו בית תלמוד, שתהא שם תורה ושיהיו השבטים הוגים בתורה להורות לפניו גשנה, אז מען לערנט תורה ווערט מען נעהנטער צום אויבערשטען ב"ה, און אויך אין מצרים איז געווען ויחי געלעבט עכ"ל.

ויש להוסיף דיוק בזה אשר דוקא את יודא שלח, וי"ל הענין כי עדיין אינו מובן פי' אדמוה"ז אליב"י דבעה"ט גושנה, נעהנטער צום אויבערשטען ב"ה, נעשה ע"י לימוד התורה, ופשיטא אשר גם בהיותם בארץ ישראל הי' יעקב זקן ויושב בישיבה, וכמו שאר האבות (אלא שהכתוב משמיענו שאפילו במצרים הי' כן, ראה יומא כת, ב) ולמה נחשבים שני חייו במצרים דוקא למבחר שנותיו ואי משום הריבוי הניצוצות שהיו דוקא במצרים (תו"א וארא ד"ה ויאמר גו' ויבלע מטה וראה פי' בא סד"ה בעצם) הרי לא נתבררו אלא זמן רב אח"כ אחרי שוימת כל הדור ההוא, ועוד שמלשון אדמוה"ז מוכח שתלוי בלמוד התורה ולא בבירור הניצוצות (ואי משום שכך היא דרכה של תורה חיי צער תחי' ואז אשריך וטוב לך כו', הרי זהו בנוגע לתענוגים, וכמ"ש פת במלח כו' ובזה הרי אדרבה במצרים דוקא אכלו את חלב הארץ, ולא מצינו זאת בהיותם בארץ כנען) – אבל לולא זאת הרי מצרים היא ערות הארץ וא"י שיצאו משם אפ"ר מחכים בלמוד התורה (ב"ב קנח, ב, ודוחק קצת לומר שאפ"ר מחכים רק משנכנסו ישראל לארץ וע"ד מרז"ל במגילה יד, א).

ולכן שלח לפניו את יודא דוקא, קבלת עול דעבד פשוט, אשר גם תענוג יש לו בעבודתו בקב"ע, כי תענוג האדון הוא תענוג שלו (ראה קונטרס עץ החיים ספי"ט, ד"ה אחרי ד"א תלכו תרס"ו ועוד) ותענוג האדון בזה עמוק הוא ביותר דוקא בלמוד התורה בארמ"צ, כי בענין

עבודת הברורים יש מקום בשכל שצ"ל הירידה למצרים וכו"ל, משא"כ ת"ת שלכאורה הוא היפך השכל גם שכל דנה"א, אלא שהוא מעצה עמוקה של האדון גילוי העצמות (אור תורה ד"ה ידוע תדע), וע"י מדת יהודא גם להעבד תענוג עמוק ועצמי בזה, ולכן ע"י ת"ת במצרים דוקא הוא מבחר שני חייו.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רס

ב"ה ג' ויחי ה'תש"ז

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורש"מ שי קאלמענסאן

שלום וברכה!

מכתבו מיום ד' תולדות נכון נתקבל ות"ח על שלחו מכתבי לאמי מורתי שליט"א, ולפלא גדול על אשר אינו מזכיר ע"ד שלומה ובריאותה, אם אנ"ש הנמצאים שמה עוזרים בידה כפי יכולתם בכל הנצרך לה (ופשיטא אשר עלי לסלק) וכו', ובודאי ימלא במכתבו הבא בפרטיות.

כפי בקשתו נשלח על שמו כמה מהוצאותינו בחבילה בפני עצמה, ומטובו לאשר הקבלה, ועליו לסדר אשר ישתמשו בהם רבים, אם עי"ז שיהיו מונחים במקום שרבים נמצאים שם (ביהכ"נ, חדר לקריאה וכיו"ב) או ע"י שאלה ע"מ להחזיר ולחזור ולהשאילם לאחר, וכל המזכה את הרבים זכות הרבים תלוי בו.

שמעתי אשר במחנו עתה, יש ספרי חב"ד, אשר הדפיסום באונגארון טשכ"י וכו' במשך המלחמה וסמוך לה מלאחרי (אצל הרב

רס

מהעתק המזכירות.

כבוד . . קאלמענסאן: לאחר שניצל מרוסיה, יחד עם כמה מאות משפחות מאנ"ש, נשאר בפראג, כדי לעזור לניצולים, בדרכם לארצות הרווחה. אגרות נוספות אליו — לקמן רצ. שפט. שזה. ראה גם לקמן אגרת שלג.

מכתבי לאמי: שגם היא ניצלה בתקופה זו והיתה עדיין על אם הדרך לפריו ומשמם לארה"ב.

קפט אדמו"ר שליט"א

ראפאפארט) ומטובו להודע ולשלוח לכאן עקז' אחד מכל ספר וספר
ע"ש המלי"ח או קהת. ומובן אשר נשלח ספרים אחרים תמורתם, כפי
הוראתו.

הדפסנו פה במהדורא חדשה עם איזה תיקונים והוספות. ע"פ
הוראות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א את הסידור תהלת ד' (כמדומה
שנתעסק בו אביו בהיותו בפ"ב) וגז' נשלח על שמו וכפי הנ"ל, ומטובו
לאשר קבלת כל החבילות.

אחכה מכתבו מבשר טוב בנוגע לאמי מורתי שליט"א בהקדם יעוין
בת"י עה"פ נפתלי אילה, ובמדרש הובא בס' צרור המור נפתלי אילה
שלוחה על נפתלי נאמר שהי' איש שלום ולו עשו אביו ואחיו שליח
לבשר שלום, וי"ל שייכות נפתלי, מהירות ובשורות טובות ע"פ המבואר
באוה"ת להצ"צ שנפתלי הוא מל' תפלה וחבור מלמע' מעלה עד למטה
מטה וכשהולך במהירות הוא אך טוב וחסד וכנודע בענין שקדים
דאחרן (לקו"ת ס"פ קרח).

באיווי כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

רסא

ב"ה י' טבת תש"ז

כבוד החו"ב וו"ח אי"א נו"מ וכו' התמים מהור"מ שי

שלום וברכה!

זה זמן רב אשר לא קבלנו ממנו מכ', אף שהגיענו פ"ש ע"י אחיו
הר"ש שי.

בחשבי ע"ד חוסר האמצעים להדפסת כתבי וספרי כ"ק רבותינו

נתעסק . . בפ"ב: ראה קובץ יגדיל תורה נ.י. חוב לה הערה 82.
יו"ר ועד הפועל: מלי"ח.

רסא

מהעתק המזכירות.

מהור"מ: גורארי, אגרת נוספת אליו — לעיל ר"ח.

הצעתי לפני אחיו ע"מ שימסור לכם, והנני כופל הצעתי גם בכתב שתסדרו ועד להדפסה מבין אנ"ש והתמימים, ותפקידו יהי לייסד קרן להדפסה (ע"י נדבות מאנשים שירצו שיזכר שמם על הספר, או לזכר נשמת כו' וכיו"ב. נדבות סתם וכו') ולהשתדל אח"כ בהפצת הנדפסים (שע"ז יוחזר לקופתם חלק עכ"פ ממה שישקיעו בהדפסה).

איני רוצה לכתוב יותר פרטים בזה, מאי ידעי תנאי מקומם במקצוע זה, וזה עליהם להחליט כפי בינתם. ומה שנודע לי הוא זה שלא תהי' מניעה מפני חוסר אמצעים, להפצת תורת רבותינו, כיון שכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א נתן הרשיון לפרסום, אחכה לחוות דעתו בכלל בזה וגם באופן חיובי, להצעתו את מי להכניס בועד זה (בכל אופן מוכרח שהוא יהי' בהועד) וזאת להעיר אשר ע"ע לא השתתפו יושבי אה"ק בהוצאת הדפסת תורת דא"ח כלל.

מטובו לתת לאחי שי' עשרים ליטראות בהקדם. ויכול לקחת מקופתנו ות"ח מראש. ע"ח התורת שלום נתן אחיו לי י"ט וחצי שקל ובעד חבילתי שלמתי כפי הוראתו י"ח שקל. כן יכול לשלח לנו עשרים טופסים תניא.

אקוה אשר בעוד כחדש ימים תיגמר הדפסת התורת חיים, אמרי בינה ופירוש המלות. ובטח נודע לו אשר הו"ל את הדרך מצותיך והסדור תו"א עם שער הכולל.

אחכה למענהו על הנ"ל ואסיים באיווי כט"ס.

מנחם שניאורסאהן

המכ' ע"ד את"ה והמכ' להרב טקאטש בטח נתקבל. מה נשמע ע"ד ביאורי התניא אשר אצל הרב טקאטש?

ליטראות: לירות שטרלינג.

שקל: דולר.

המכ' להרב טקאטש: ראה לעיל אגרת קצא.

קצא

אדמו"ר שליט"א

רסב

ב"ה יום א' י"ג טבת, תש"ז

כבוד הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א חו"ב וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

אתחיל בבקשת סליחה על ההפסק הארוך בין מכתבי אחד לחברו
وهוא מפני רוב הטרדות שונות ומשונות, ובודאי יאמר סלחתי.

מכתבו מחדש מנ"א בעתו קבלתי, וחכיתי להעתק הקונטרס ע"ד
לה"ק והעתקת חלק מהמכתבים אבל לע"ע לא נתקבל, ובודאי ימלא
הבטחתו כפי האפשרי, כן לא ענה על שאלתי בענין הסקירה ע"ד
עסקנות הצבורית של כ"ק אדנ"ע בשנים האחרונות.

ת"ח בעד הערותיו באיזה השמטות בתורת שלום ס' השיחות
תקוטי אשר לעת הזאת כבר עבר על כל הספר, ומה טוב הי' ולתועלת
הרבים אם הי' כותב את כל ההשמטות או שינוי הנוסחאות על הסדר
(השנים או העמודים) בגליון בפ"ע ובהוראת המקור (שמע בעצמו או
מפי אחרים, מצא ברשימה) כי תקוטי אשר סו"ס יעלה בידינו להו"ל
מילואים ותיקונים לס' שיחות הנ"ל, ויהי גם לכ' חלק בזה

– ס' השיחות שנשלח לו ומבלי לחכות להזמנתו הוא מידעי את
החביבות של שיחות אלו אצלו, ובתקוטי ובטחוני אשר ימנה בין אלו
שיקחו חלק בהו"ל כתבי כ"ק אדנ"ע ע"י שידוע את השמור בזכרונו
מענינים תוכניים הנוגעים לרבים, ישלח העתקות והשמטות הנ"ל
וכיו"ב.

צויתי לשלוח לו מהוצאותיננו בזמן האחרון (הוספה לס' דרמ"צ
ובד קדש) ובטח קבלם במועד, ואם יש לו הערות בזה מטובו להודיעני

רסב

מהעתק המזכירות.

מהור"י: לנדא, אגרות נוספות אליו – לעיל רכת, ובהנסמן בהערות שם.

ובתנאי כנ"ל, אשר לא יקפיד עלי אם יתאחר המענה שלי וידינני לכף זכות.

אסיים בפ"ש כב"ב שי' ובאיווי כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

אולי יש תח"י או אצל מי ממכיריו ביאורים הערות וכיו"ב על התניא מחסידים הראשונים, כי יש בתכנית שלנו להו"ל את התניא (וכמובן דף על דף) בתוספות מ"מ, הערות, השואה לדפוס הראשון וכו'.

רסג

ב"ה כ"ב שבט, תש"ז

זעהר געהרטער הער היטלער-בארסקי

שלום וברכה!

מיט א צייט צוריק האב איך אייך געשריבן. ניט זייענדיק זיכער אז דער בריוו איז אנגעקומען שרייב איך נאכאמאל.

דעם בריוו שרייבט צו אייך מענדל הארענשטיינס א שוואגער, איך קום צו אייך מיט פאלגענדער ביטע: דא איז אנגעקומען א בריוו פון איינער לאה ציבוליארוש איצט יאנא ציבולסקא, זי שרייבט אז אין אפריל צוויי און פערצינסטן יאהר ... פון אטוואצקער געטא זיינען די הארענשטיינס אנטלאפן אין וואלד, איז דאס אמת? מיין שוועגערין מרת גורארי, האט מיר דערציילט, אז איר זיינט געווען אין אטוואצק צו יענער צייט. דערפאר רעכן איך, אז איר ווייסט וואס עס האט פאסירט מיט זיי דעמאלט.

יוד ועד הפועל: קה"ת.

ביאורים ... התניא: ראה גם לעיל אגרת קעט, ובהנמנן בהערות שם.

רסג

מהעתק המזכירות.

מענדל הארנשטיינס ... געטא: ראה סה"מ תשי"א ע' 106, כ"ה חשוון תשי"ג ... להובילם לכבשונות.

לקמן אגרות שעט. שפב.

קצג אדמו"ר שליט"א

איך האף אז איר וועט מיר באלדיגסט ענטפערן און איך שיק אייך מיין הערצליכסטן דאנק אין פאראויס.

מנחם שניאורסאהן

דעם שווער שליט"א האבן מיר ניט דערציילט דערווייל וועגן דעם אלעס.

רסד

ב"ה יום ה' כ"ג שבט, תש"ז

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' התמים ... שי

שלום וברכה!

במענה על שאלתו וזה תוכנה:

(א) מצאתי מחלוקת בענין הזוגים, אשר לפ"ד החוקרים יש בזה בחירה חפשית ולפ"ד המקובלים הוא בגזירה. ושאלתי איך היא הכרעת תורת החסידות בזה.

(ב) משמע בכ"מ בדא"ח שענין זה הוא בגזירה. וא"כ מהו פעולת ההשתדלות בזה האם זהו רק עשית כלי והלבשה בטבע.

והנה לא ציין במכתבו המקומות ששם מצא את כהנ"ל. גם לא זכר החילוקים שיש בשתי שיטות הנ"ל בכל אחת מהם גופא, ואשר שאלתו הראשונה נוגעת בהלכה למעשה ונפסק כבר הדין בפוסקים.

ואבוא בהצעת השיטות בזה ובמילא יבואר כהנ"ל.

* * *

בענין הזוגים אם הבחירה חפשית בהם לגמרי או רק במקצת או כלל לא, מצינו בזה כמה חילוקים ושיטות, ובכללות מיוסדים הם ותלויים באופן פירוש דרז"ל במו"ק (יח, ב) סוטה (ב, א) סנהדרין (כב, א) ב"ב (יב, ב) בראשית רבה (ר"פ ס"ח) זח"א (צא, ב. רז, ב. רכט, א) זח"ב

רסד

מהעתק המזכירות.

(קע, ב) זח"ג (רפג, ב) ועוד (מציניס למדרש תהלים אבל אינו תח"י לעיין בו).

* * *

והשיטות בזה:

א) ב"ק גוזרת בת פלוני לפלוני ואין רחמי אחר מועילים אלא שישאנה – האחר – למשך זמן מה אבל לא יבעלנה ואח"כ מגרשה או מת ונישאת למי שנגזרה לו (סי' חסידים סי' שפג) – והנה אף שלא פי' בס' חסידים באיזה זיווג מדבר, בכ"ז כדי שלא להרבות מחלוקת בין הסוגיא דמו"ק וסוטה, י"ל דכוונתו הוא דוקא בזווג ראשון.

ב) תפלת אחר מועלת שישאנה ויבעלנה אבל סו"ס מתגרשת או מת בעלה ונישאת לבן זוגה (שם לפי ראשון של אזולאי, ר"ן במו"ק).

ג) ב"ק גוזרת, אבל התפלה יכולה לבטל הגזירה לגמרי (רש"י על הרי"ף במו"ק, מדלא פירש שאינו אלא לזמן. תוס' סנה' כב, א מדמדמה לה להפיכת הולד מזכר לנקיבה דלגמרי הוי. וכ"מ דעת הצ"צ בחי' על הש"ס מו"ק).

ד) בחירה חפשית היא לישא או לא, אבל אם בחר לישא נגזר מהב"ק שתהי' בת פלונית, ואחר ברחמים יכול להקדימו, אבל אין זיווג מתקיים כנ"ל שיטה שני' (תשב"ץ ח"ב סי' א).

ה) ב"ק יוצאת כו' אינו ענין של גזרה אלא רק נטי' מצד הטבע, שמצד טבע תולדתו קרוב ונקל הוא שיבחר בבת פלוני מצד טבע שלה אבל הבחירה חפשית הוא בזה (כ"מ דעת הרמב"ם רפ"ח משמונה פרקים שלו, וראה שו"ת שלו סי' קנט).

והנה לפי פי' זה דבת פלוני לפלוני הוא משום קורבתם מצד טבע תולדתם הרי כן צ"ל הן בזווג ראשון הן בזווג שני, ולמה אמרז"ל דזו"ש הוא לפי מעשיו. – וי"ל דמצד הטבע הי' צ"ל יציאת בת קול גם בזו"ש, אבל מצד הענין דשכר ועונש נשדד הטבע ואין מזווגין אלא לפי מעשיו (ויש להעמיס זה בל' הרמב"ם בתשובתו הובא בתשב"ץ) אלא שמתחלה גם בזו"ש צריך להחליט בבחירתו אם חפץ לישא אשה, כי בזה אין

(*) אבל בס' חסידים כת"י פארמא הוצאת מקיצי נרדמים סי' תתשכ"ח מוכח כפי'

הב' של האזולאי שהוא שיטה א' הנ"ל.

שייך הכרח מלמע' כיון שהוא ענין של מצוה גם בזו"ש וגם אם כבר קיים מצות פו"ר, כי לא טוב היות האדם לבדו (יבמות סא, ב).

(ו) כל הזווגים הם לפי מעשיו של אדם, ומשארז"ל דב"ק יוצאת בזווג ראשון, כוונתם על התחברות החומר והצורה, הגוף והנפש (עקדה שער ח' ושכ"ב).

(ז) ע"פ המבואר בכתהאריז"ל (ומקצתו הובא ביעב"ץ לסוטה ב, א) בפעם הא' כשבאה הנשמה לעולם ב"ק יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני וכשיגיע זמן לקיחתו – [ועד אז יכולה שתהי' אשת אחר וכמו אורי' ובת שבע (זח"א עג, ב)] – ברגע מזדמנת לו בלי עמל ובלי טרחא, אבל לפעמים לא יזכה ואז אינו לוקח את בת זוגו – נויכול אחר שאין לו בן זוג לקדמו ברחמים (זח"א צא, ב. רכט, א הובא במדרש תלפיות ענף זוג) – אמנם מזדמנת לו אשה לפי מעשיו, ולפעמים תתחלף נשמתו (מרע לטוב או להיפך) ויאבד בת זוגו ויקח אחרת לפי שאין זה האיש הראשון. והנה לפעמים יתגלגל כדי ליקח את בת זוגו או שמתגלגל לסבות אחרות ויש לו זכיות רבים שמגלגלים גם בת זוגו עמו, אבל כיון שחטא והוצרך להתגלגל יש לו מקטרגים המונעים לו מאותו זוג וקשה לזווגם כקרי"ס (שער הגילגולים הקדמה ח' כ', ס' הגילגולים פי"ג ל"ת וס' הלקוטים תהלים מח) ואם לא נתגלגלה בת זוגו, מזווגים אותו עם מגולגלת שגם לה אין בן זוג, ולכן קשה לזווגם כיון שמשונים בטבע (ס' הליקוטים פ' ויצא) אבל צריך שתהי' קרובה אליו מצד שרשם (ס' הגילגולים שם) וי"א שאם אין מגלגלין את הנ"ל לוקח אשה כפי השתדלותו בסוד וחטפתם לכם מן הכרמים איש אשתו (בני אהרן על ש' הגילגולים הקדמה ח' בשם רבנן קשישאי דמטו בה בשם האריז"ל).

* * *

המורס מכל השיטות הנ"ל דבכל הזווגים יכול אחר לקדמו. ונפסקה הלכה למעשה דבכל אופן שיהי' מארסין נשים בחוש"מ מטעם זה, ובמילא יש מקום להשתדלות.

* * *

בסו"ס אוה"ת להצ"צ פי' מארז"ל דב"ר רפס"ח דזווגו של איש הוא מהקב"ה בשני אופנים, והאופן הא' י"ל כוונתו, כי אין ה' ברור לדכוותי, דיש בחירה אם לישא אבל מלמעלה הוא מי היא בת זוגו, ועדמ"ש בתשב"ץ כנ"ל, ופי' באופן השני שהזווג הוא ע"ד בני חו"ס

אגרות קודש (רסד)

קצו

דבמזלא תליא ולא בזכותא (לפי מעשיון) וא"כ גם בזה מקום להשתדלות, וכמו בבני חיי ומזוני, כי אם אין מזלו כדבעי ח"ו, הרי ע"י זכות גדול משנין המזל (תוד"ה אין שבת קנו, א) ובמזל טוב ג"כ צריך פעולה (ראה שו"ת חת"ס חיו"ד סנ"ב) וזכות וכמשנ"ת בביאור"ז ס"פ וירא – ולהעיר בביאור נוסף ע"ז בדא"ח בדרך מצותיך מצות תגלחת מצורע, מים רבים פקע"ד ואילך, סו"ס חנוך לנער (ושם בט"ס „וככה" וצ"ל „מים רבים") ועוד.

* * *

ע"ד העבודה נת' הענין דזווג ראשון וזו"ש וחילוקם בד"ה אנכי דשחהמ"פ אתער, וכללות הביאור דזו"ר מלמע' הו"ע אתדל"ע שקודם אתדל"ת, גאולה ראשונה, וזו"ש לפי מעשיו אתדל"ע שאחר אתדל"ת גאולה אחרונה,

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד המערכת

רסה

ב"ה, יום כ"ז שבט, תש"ז

כבוד הרה"ח הו"ח אי"א נכבד ונעלה כו'
מהר"ח שי' האוולין

שלום וברכה!

במענה על מכתביו

א) ת"ח רבה על טרחתו בענין הסרטיפיקאט של אמי מורתי

יו"ר ועד המערכת: קובץ לייבאוויטש.

רסה

מהעתק המזכירות.

כבוד . . האוולין: אגרות נוספות אליי – לעיל קעט, ובהנסמן בהערות שם.
הסרטיפיקאט של אמי: ראה בזה לעיל אגרת רכו, ובהנסמן בהערות שם.

שליט"א ומסרתי תוכן המענה שלו לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, בינתיים נולד אצלי ספק בענין שנותי וכו' מפני השינויים וד"ל, והנני מחכה לבירור ואז אמשיך בזה ואודיעו, כמובן.

ב) בענין שטר הקני' של הבית ונחלה בחברון, הנה בין התעודות אשר שלח נמצא רק שטר קני' ע"ש כ"ק אדמו"ר נ"ע, ובאשר בטח נעשה אח"כ גם שטר ע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, נצטוותי לבקשו לחפש אחריו להשאיר אצלו פוטוגרפיא רשמית ממנו, ולשלוח גוף התעודה לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

ג) זה מכבר צויתי לשלוח לו, בתור מסייע ומשתתף בעבודתנו, עבודת המל"ח, וקה"ת: בד קדש, ספרי הצ"צ, הוספה לדרמ"צ להצ"צ, מאמר לייג שבט, ומטובו לאשר קבלתם.

ד) מכירת ספרי הצ"צ נמסרה פה למר גולדמן והוא שלחם גם לאה"ק, ולכן אין אנו שולחים אותם לקונים שם, בכ"ז, אחרי אשר כפל בקשתו ע"ד שילוח הצ"צ להר"י שי' אורינושטיין, הרי, כיוצא מן הכלל, צויתי לקנות פה במחיר היותר זול (15 שקל) סעט אחד ולשלחו, ובודאי יאשרו הקבלה.

ה) ע"ד היל"ש וקרן אורה אומר המו"ס אשר כבר עומד בקשר ישר אתם.

ו) העתקות מכ' מהר"א מקאליסק נתקבל לע"ע רק פעם אחת וע"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

ז) במכ"ע במישור כ' אד"ר תש"ו הי' מאמר ע"ד אביו של אדמו"ר הזקן, האפשר להשיג את המאמר מה היא מהות כותב המאמר?

ח) ראיתי בהעברה בספרי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ס' תולדות משפחת הרב מלאדי למר מ. ש. סלונים, ויש בו כמה ט"ס ופרטים שחסרו, מי הוא מחבר ס' זה? ומהותו?

ט) זה מזמן רב אשר כתבתי לתלמידי תו"א (כהן ובר וכו') להר"מ

שטר . . בחברון: ראה לעיל אגרת רמו, ובהנסמן בהערות שם.
העתקות . . מקאליסק: ראה לעיל אגרת רל, ובהנסמן בהערות שם.
תולדות . . מלאדי: ראה לקמן אגרת שיא.
כתבתי לתלמידי תו"א: לעיל אגרת רלא.

הרמא"ל שפירא, להרר"ד שפירא (בעהמח"ס בני ציון) ולא הגיעני אישור קבלת מכתבי אלה.

יוד) ולסיים בענין של תורה:

בעסקי עתה בהכנה לדפוס מאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בהוספת מ"מ וציונים עליהם, באתי למאמר הרגיל במאמרי דא"ח: פנימיות אבא פנימי' עתיק', והנה המקור לזה נסמן בלקו"ת ב' לד"ה שוש אשיש ספ"ג, וכותב שם שכן מוכרח בפע"ח ש' הק"ש פט"ו, ולכאורה צע"ג דשם – וכן בש' חכוונות ק"ש ד"ב – כתב בפ' שהוא חיצוניות עתיק. ואולי י"ל, עפמ"ש שם וגם ברמ"ז זח"ג (ד"ס, ב) שהביא בלקו"ת שם, דפני' אבא חשוב כאור עתיק שבתוך אריך, והנה בא"א מתלבשין רק ז"ת ולא ג"ר שנשארו מגולין (ע"ח שער א"א רפ"א ועוד) וכח"ב דא"א מלבישין לחג"ת דע"ק, וז"ת המתלבשין אח"כ בחו"ב – כי מבינה דא"א נעשו כתרם לאו"א – מלבישין לנה"י דע"ק, והנה חג"ת לגבי נה"י נק' פנימי' ולגבי ג"ר – חיצוניות, ובק"ש של שחרית שבו מדבר בפע"ח שם, ממשיכים מנה"י דעתיק מחיצוני' או"א. ופנימי' או"א הוא חג"ת דעתיק ואף שבפע"ח אומר ע"ז חיצוניות עתיק, נק' הוא (בהגהת הרנ"ש וכו' המובא בלקו"ת שם ובמאמרי דא"ח) פנימי' עתיק לגבי נה"י דעתיק. ולהעיר מאיפה שלימה על אוצ"ח עתיק פ"ד סק"ז – וכ"ז יתאים למ"ש בהמשך רס"ו יב"ג בבי' ענין דפני' אבא הוא פנימית עתיק דכ"ז הוא עונג המורכב, אבל עונג הפשוט ושאינו מורגש אינו פנימי' אבא – ענין זה ראה ג"כ בש' היחוד פכ"ג ואילך.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

חרב מנחם שניאורסאהן
יו"ר ועד הפועל

י) בקונטרס לימוד החסידות בהערתי באריכות.

הרמא"ל שפירא: לעיל אגרת רלד.

להרר"ד שפירא: לעיל אגרת רלג.

בהמשך רס"ו יב"ג: מאמרים יב"ג ד"ה וצא"ו ושלח. ראה גם לקמן אגרת רפז.

יו"ר ועד הפועל: קה"ת.

בקונטרס לימוד החסידות: ע' 6. ראה גם לקמן אגרות רפז, רצו.

רסו

ב"ה, א' דר"ח אדר, תש"ז

לועד בית הספר לנערות „בית רבקה" בפאריז

שלום וברכה!

ע"פ פקודת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א רשמנו את ביה"ס בית רבקה בפאריז לרשת בתי ספר שתחת הנהלתנו.

בחבילה מיוחדת שולחים אנו לכם את התכנית הרגילה לבתי הספר „בית רבקה", ואם הנכם מוצאים לנחוץ להנהיג איזה שינויים בתכנית ביה"ס בית רבקה בפאריז בהתאם למצב המקום, נא להודיענו הצעתכם בזה.

ההברה בלמודים בבתי הספר בית רבקה היא אשכנזית,

מצרפים אנו בזה גליון שאלות ונא למלאו ולשלחו לנו.

אר"ז (תענית כ, א) משנכנס אדר מרבין בשמחה, והוא מפני ימי הפורים, והנה עיקר ענין פורים, ובפרט ע"פ המבואר בדא"ח, הוא מה שקיימו על מה שקבלו כבר (שבת פח, א) בנתינת התורה, ולכן כמו שנתינת התורה תלוי בזה שהנשים נתרצו תחלה לקבלה וכמזל (שמ"ר פכ"ח) כמו"כ גם עיקר נס פורים ע"י נשים הי' וכמ"ש הרשב"ם (תוד"ה שאף מגילה ד, א. וראה ברש"ש שם ישוב הקושיות).

בברכת לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה

הרב מנחם מ. שניאורסאהן

רסו

מהעתק המזכירות.

רסז

ב"ה, א' אדר תש"ז

מחוי הנכבד והנעלה ד"ר א. הילמאן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום י"ג חשון

קראתיו פעם ושתיים, אבל איני יכול להסכים לחלוקת הסוגים שעושה, כי אינה מתאמת לנקודת מבט הדת וההלכה בכלל ולדברי התניא פל"ב בפרט.

בהלכה „אבן הבוחן“ העיקרית היא טעם ואופן עשית העבירה, אם לתיאבון ובדרך עראי או להכעיס ובקביעות, ולא מהות העבירה עצמה.

דוגמא לדבר מזמננו זה: האמר אמת שיש אלוהי יחיד – (ובמילא מקיים האומר את התווהמ"צ) אבל אומר שאינו לבדו ראשון כי יש שם חומר ראשון קדום וממנו ברא העולם ה"ז מין, כעו"ז (וצע"ק ממו"נ ח"ב פכ"ה דמשמע שאין זה שניות), אף שבלשון בנ"א אינו נקרא משומד, וקל ממנו, אף שקורין אותו משומד, מי שרשם עצמו לאינו יהודי ח"ו לתיאבון ואח"כ חי חיי הפקרות לתיאבון כי אין מי שיוכיחו לתקן עותתו, המקורים לזה יעויין ברמב"ם הל' תשובה פ"ג, בנ"כ שם ועוד, וכמשי"נ במכתבי הראשון. עוד דוגמא מאן דשבק היתרא ואכל איסורא מותר להלוותו ברבית. מי שנשבה כשהוא תינוק לבין העכו"ם ואינו יודע מתורת ישראל כלל אסור להלוותו ברבית (יו"ד סקנ"ט). – (החולקים בזה הוא מטעמים צדדיים) –

ובנוגע למ"ש בתניא, הנה אם להשתמש במושגים שבמכתבו ולחלק לג' סוגים דוקא, תהי החלוקה: א) אלו שמצוה לאוהבם ואין

רסז

מהעתק המזכירות.

ד"ר א. הילמן: אגרות נוספות אליו – לעיל רמד, ובהנסמן בהערות שם.

במענה על מכתבו: הערות לאגרת רמד דלעיל, בהן רוצה לחלק את שלשת הסוגים שבתניא פל"ב: א)

יהודים דתיים. ב) יהודים חפשיים. ג) משומדים.

שם שנאה כלל (מקיימי תומ"צ, חפשים שאינם בסוג ג' ואינם מקורבים אליו כלל, עד שאין שם מקום למצות הוכח תוכיח).

(ב) אלו שצ"ל להם שנאה וגם אהבה (המקורבים אליו והוכיחם ואינם שבים).

(ג) רק שנאה (מינים ואפיקורסים וכמו שנתבאר מהותם ברמב"ם שם ועוד).

וכללות החילוק בין החפשים שבסוג א' וג' הוא: לתיאבון או להכעיס, זאת אומרת שכל הנכנסים בסוג ג' הם – להכעיס (אם יש עתה מומר להכעיס להעיר ב"ח יו"ד סו"ס שם. הרד"ק בית חדר. שו"ת מהר"ש הלוי יו"ד סי' כט).

(ומ"ש ברמב"ם שם ה"ט מומר לכל התורה כו' בשעה שגוזרין שמד כו' – כבר ציין באור שמח לרש"י ע"ז נד, א, וברש"י שם מסיים: אחרי שרואה את ישראל ידם מטה נוטה לבו לע"א, וצע"ק ממ"ש בלח"מ שם, כן מ"ש ביו"ד סו"ס קנח בהג"ה: מומרים כו' ה"ה כמו מומרים להכעיס, מדבר במומרים **סתם** שצריך עדיין לברר מהותם יעוין תוד"ה אני ע"ז כו, ב).

ואבוא עתה לראיותיו במכתבו.

(א) בנוגע לסוג הג' אומר בתניא אין להם חלק באלקי ישראל – ע"פ חנ"ל מובן דלא כל הנק' משומדים, **בלשון העולם**, נכנסים בכלל זה, ולא כל הנכנסים בכלל זה נק' עתה משומדים, וראה ברמב"ם שם: והמינים כו' האומר שאינו לבדו ראשון כו' אפיקורסין כו' המכחיש נבואתו של משה רבנו כו' הכופרים בתורה האומר שאין התורה מעם ה' אפילו פסוק אחד. – שכל אלו לא יקראו עתה משומדים.

(ב) בתניא מצטט לר"פ ט"ז בשבת ושם מדבר במתנכרים, – הנה ר' טרפון ור' ישמעאל מדברים שם בנוצרים שבימיהם היינו הנוצרים הראשונים (יעוין בערוך השלם מע' און, בי אבידן שהובא שם מה שנשמט ע"י הצענזור ומוכח כנ"ל), והנה כת זו בעת ההיא לא חפצו להבדל מעם ישראל ואדרבה דברו בשבחו (ועד שבא שאל מתרשיש הרי גם לא רצו לדבר עם הנכרים) חשבו עצמם מבני ישראל בכל הענינים נהגו במנהגייהם לרבות למוד התורה וקיום המצות ברובם המכריע והיו מבזים את אמונת הפסילים היינו הדת השלטת אשר בעת ההיא, וכידוע, וראה בשבת בסיום הסוגיא שם: אנא לא למיפחת

מן אורייתא דמשה אתיתי כו', אלא שהי' בהם ענין של ע"ז (וצ"ע איזה) והיו מלעיגים על אחדות מדרז"ל (ראה בהשמטת הש"ס הובאו גם באוצר ישראל מע' ישו) – זאת אומרת אשר לא היו משומדים, כמו שמפרשים **עתה** מלה זו, אלא ישראלים חפשים, עוברי עבירה, מינים.

ג) המינים שבש"ס שבת שם קאי על הנוצרים – אמת כן הוא וכנ"ל, אבל א) אין הנוצרים שבעת ההיא מתאימים למושג משומדים אשר בזמננו, וכנ"ל, ב) רבנו אם הי' מפרש בש"ס (שבת שם) מינים – משומדים, הי' כותב בתניא „משומדים“ או „מומרים“ או מי שנהפכו לדת הישמעאלים וכיוצא בזה כנויים הרגילים במקרים אלו מפני הצענזור, ולא הי' משתמש במלה שנתפרשה בכ"מ בספרות ההלכה באופן מדויק **אי** מתאים לכוונה הנ"ל, ג) רבנו בתניא מוסיף גם את האפיקורסים, ועכצ"ל שהוא מדבר, עכ"פ, **בשני** סוגים.

ד) בחו"מ סתכ"ה כ': אפיקורסים מישראל והם **משומדים** – ולא עוע"ז – איני יודע מה ראי' היא זו ומאי נפ"מ **לעניננו** כיון דממשיך שם: או העושה עבירות להכעיס אפילו אכל נבילה או לבש שעטנז להכעיס – גם פשוט אשר בש"ס וראשונים משומד במובנו הפרטי היינו העובד ע"ז אף **שבכל** שאר הענינים אינו נבדל כלל וכלל מבניי (אלא שכשהתחילו להכריח ולגזור לא על ע"ז בפני עצמה אלא על הכניסה לדת השלטת ולהיות לאחד מעם הארץ, נשתנה מעט מעט תוכן תיבת „משומד“, עד שנשאר בה החלק הבולט ביותר, היינו שהוא פורש מבניי, חי רק בסביבת עם הארץ, אינו מציר וסובל בצרות ישראל וכו'), – ואפילו בזה יש מפקפקין יעויין בערוך השלם מע' מד ג' ומע' משמד,

– באר הגולה בחו"מ סתכ"ה אות פ' ז"ל: לי הרמב"ם שם פ"ד ה"י מברייתא פ"ב דע"ז דכו"ו ע"ב וסוגיא דגמרא שם ויש נ"א בב"י והעתקתי בי"ד סקנ"ח וע"ש, עכ"ל.

ה) בשו"ע רבנו הזקן הל' מציאה ופקדון סל"ט כ': **האפיקורסים** הם הכופרים בתורה, ובהל' נזקי גוף ונפש סי' י': **והמינים** מישראל הם שכופרים בתורה – וכנראה כוונתו שא"כ ראי' [ש]אין להבדיל בין מין ואפיקורוס, – והנה פשוט אשר בהל' נזקי גו"נ טה"ד הוא וצ"ל: **והאפיקורסים**, וכמוש"כ בהל' מציאה ופקדון ובכל המקומות שצויינו בתור מקורים להדין בהל' נזקי גו"נ, ומוכרח גם מסגנון הסעיף גופא

„ואכל האיסור להכעיס ה"ז מין והמינים מישראל הם כו" כפל לשון אי מובן, אבל פשוט אם צ"ל כנ"ל „ה"ז מין והאפיקורסים מישראל", גם מוכרח מקונטרס אחרון שבסעיף זה שכותב „דל"ד לאפיקורוס דהכא".

ו) בענין „משמד" שבש"ס וקלקולי הצענזאר בזה יעוין בעה"ש מע' משמד וכן"ל.

ז) ע"ד הספר (באנגלית) על בראשית, הנה הוא תערובות טוב וטעיות, יש בו כמה ביאורים ורעיונות מפתיעים בחידושם, אבל גם ענינים שאינם אמתיים, המחבר לא הסכים לשינויים, וכיון שהטוב הוא מרובה והעיקר אשר במצב ההוה פה במקצוע תעמולת המיסיונרים (מכת מדינה כאן) יכול לשמש כלי זיין טוב נגדם נחלט להו"ל, ובמשך השנים שעברו מאז השפיע הספר בחוגים שונים לקרבם לאהבת התורה והיהדות ולעורר בהם חשק להעמיק בלימוד התורה, הספר נמצא למכירה אצל מחברו ומחירו שבע דולר אם רוצה לקנותו יודיעני ואצווה לשלחו לו.

באיווי כ"ט ובפ"ש כב"ב יחיו

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

הספר (באנגלית) על בראשית: דעי ביבל אגאטורייזד. אודותיו — אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע ח"ט אגרת בתשס"ז, ובהנסמן בהערות שם.

. . .

בימים הקרובים לכתובת האגרת שלפנינו נסע כ"ק אדמו"ר שליט"א לפריז, לפגוש את אמו הרבנית ע"ה שהגיעה לשם, לאחר שניצלה מרוסר, בדרכה לארה"ב.

כ"ק אדמו"ר שליט"א שהה שם עד שלהי סיון, שאז חזר, עם אמו הרבנית ע"ה, לארה"ב. על שהותו שם ראה מבוא לאג"ק ח"ט ע' 14-15. כפר חב"ד י"א ניסן תשמ"ז ע' 61.

ממשך שהותו שם, יותר משלושה חדשים, הגיעה לידינו רק האגרת שלאח"ז.

רסח

ב"ה ט' אייר ה'תש"ז

פאריס

כבוד הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א ועוסק בצ"צ וכו'
מהור"ר ישראל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו

ת"ח על השורות האחדות ע"ד שש"פ ואחש"פ בבית כ"ק מו"ח
אדמו"ר שליט"א, אף שקיצר בענין שגם אריכות גדולה בו מביאה
תועלת.

ע"ד הדפסת ברכה בחוברת שמו"ל לכ"א אייר, הנה, אם כפי
הקס"ד במכתבו שתצא לאור קודם כ"א לחד"ז, אין הזמן מספיק
לשלוח מכאן, כיון שעדיין צריך אני לקבל ממנו איזה ידיעות ע"ד
מהות חוברת זו ותוכנה, שלא הודיע מאומה עד"ז ואפילו ברמז.

ע"ד מסירת התמיכה לקרובות: השלוחים עדיין לא באו חזרה
משם. זה שלקח ע"ע למסור מס, אני מכירו בעצמי וחזקה שליח עושה
שליחותו. אותו של הע מסופקני קצת ואדע על ברור בחזירתו, כנראה
בשבוע הבע"ל. בנוגע לביאתם לפאריס, אין הדבר תלוי אלא בכיס
(כנראה ל"ה לכאו"א, לערך), כפי ידיעתי, אין עתה קופה צבורית על
ענין זה, ועל כת"ר להחליט אם יקח זה ע"ע.

החותם באיווי כט"ס

מ. שניאורסאהן

רסח

מצילום כתי"ק.

מהור"ר ישראל: דזייקאבסאן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א אגרת ו, ובהנסמן בהערות שם.
ברכה בחוברת שמו"ל: לכבוד החגיגה השנתית החמישית של מוסדות החנוך, בית רבקה דברוקלין
שע"י המליח, שהתקיימה בכ"א אייר. ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ט אגרת גלא. לפועל נדפסה שם,
בנוסף לאג"ק הנ"ל, ברכת ועד הרבנים דני. ועוד, גם ברכת הרב חדקוב שליט"א, מטעם המליח.
לקרובות: של הרי דזייקאבסאן, שניצלו מרוסי ושהו בשעה זו במחנה פליטים באשכנז.

רסט

ב"ה ד' תמוז תש"ז

כבוד אנ"ש הו"ח אי"א וכו' אשר בעיר פאריז
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

ת"ל באנו לפה שלום. במועדו טלגרפתי עד"ז על הכתבת ברחוב
איוועס קערמעס ולפלא אשר נתקבלה הטלגרמה חזרה, באמרם אשר
אין רחוב כזה במחנם!

א) כמובן מסרתי הפ"ש לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א והשייך
למעמד, אבל זה כשבוע ויותר שמחכים לקבלת הרשימה וגם מכתבם
המודיע ע"ד הועד ופעולותיו הטובות, ולע"ע אין מאומה! ואם בתחילת
הענין כך „מה יהי“ כשיתיישן הדבר? בטחוני חזק, אשר לא יאחרו עוד
את מכתבם, ויודיעו בהקדם אדות פעולתם ע"ע, ע"ד הרחבת
התעסקות הועד מחוץ לד' אמות של קבוץ ליובאוויטש כמדובר לפני
נסעי (שזהו ענין עקרי הן בגשמיות הן ברוחניות) ותכנית העבודה
[א]להבא.

מוסגר פה מכתב השייך למעמד.

ב) מוסגר פה נוסח השאלון לכתיבת האותיות בס"ת של קבלת פני
משיח. וכל הרוצים להשתתף בזה, הם וב"ב יערכו רשימה כללית
במענה על כל השאלות ובהוראת סכום ההשתתפות (וכבר הודעתי
שזהו רק כדי שיהי חלק לכאו"א בהוצאות. והרוצה להוסיף לפענ"ד
יוסיף בקופת המעמד) ויודיעום אח"כ האותיות שנפלו לגורלם.

ג) מוסג"פ נוסח להשתתפות בחברת משניות בע"פ עם איזה מכת'
השייכים לזה, ואם יערכו רשימה מהרוצים להשתתף בזה יגרילו גם
עליהם, ויודיעום החלקים.

הרב פרידמאן מביהכנ"ס 25 ביקש שיצרפו ממתפללי ביהכנ"ס ג"כ
לחברה זו, ובודאי ישאלו אותו עתה עד"ז ויעוררו בהרחבת הענין.

רסט

מהעתק המזכירות.

ד) מוסגר פה נוסח ליסוד או להרחבת חברות תהלים, והרוצים להצטרף יודיעו שמם וכו' ע"פ המבואר בנוסח.

בקובץ מכתבי כ"ק מו"ח אד"ש (השני) נמצאו מכ' אחדים שלו ע"ד ג; ד. ונשלח להם עתה בפ"ע.

ה) נשלחה להם חבילה מהנדפס על ידינו. ומטובם לשלח ע"ש המל"ח רשימה ממה שמסרתי להם טרם נסעי, ונדע מה לשלח בהקדם.

ע"ד כהנ"ל יוכלו לכתוב או לכא"א מהמוסדות הנ"ל בפ"ע, או על שמי. והעיקר שיצאו הענינים מן הכח אל הפועל. וכמו שביאר אדה"ז (אגה"ק סכ"א) בנחיצות הזריזות בזה.

מה שמדייק באגה"ק (שם) פעמיים לומר „בעוה"ז", י"ל שמרמז על פעולת ומעלת הצדקה דוקא להמשיך האור והשפע לעוה"ז הגשמי וכמ"ש באגה"ק ס"ג ועוד. וע"פ הנ"ל יומתק ג"כ הסיום „שהרי אדם נדון בכ"י" אשר ג"ז שייך דוקא למצות הצדקה ועפמשי"נ בעט"ר (ר"ה) חנוך לנער (בסופו) קונטרס ומעין מי"ט ואילך שהדין בכ"י הוא שייך להמשכה בעוה"ז דוקא.

נתעכב המכ' ליום ב', וזה עתה נתקבל מכ' בצירוף רשימת המעמד.

המחכה למכ' מבשר טוב.

ער

ב"ה ז' תמוז תש"ז
ברוקלין

הנכבד והנעלה אי"א עוסק בצרכי צבור באמונה וכו'
מוה"ר אברהם דוב שי

שלום וברכה!

בשמחה אודיעו אשר, ת"ל, באה אמי מורתי שליט"א הנה שלום.

ובחזמנות זו, אביע לו תודה חמה עוד הפעם, בשם אמי שליט"א ובשמי אני, על השתתפותו בהשגת הויזא ועזרתו בזה. וביחוד על עשותו כל זה בחפץ לב ובזריזות ולפעמים גדול אופן העשי' עוד יותר מהמעשה עצמה, וכידוע מרז"ל בזה.

החותם בהבעת תודה מקול"ע ואיווי כל טוב לו ולכל ב"ב שיחיו.

רעא

ב"ה כ"ג תמוז, תש"ז

ז. ג. מר אלכסנדר שי' כהן

שלום וברכה!

עס האט מיך געפרייט צו זעען זיך מיט אייך לעצטנס און צו האבן א געלעגענהייט דורכצורידן זיך מיט אייך בכלל, און בפרט וואס אנבאלאנגט דעם מצב פון מרכז לעניני חנוך.

וויסנדיק אייער טיפע פאראינטערעסירונג אין דער ארבעט פון מרכז לעניני חנוך, בין איך זיכער אז ניט ווארטענדיק אויף דעם צוריקקער פון אונזער גוטן פריינד מר סטולמאן שי' וועט איר זען טאן אלץ אויף ארויסצוהעלפן דעם מל"ח פון דער יעצטיקער קריטישער לאגע וועלכע דרויט צו פאראליזירען חלילה די לעבנס-וויכטיקע ארבעט.

דער אלטער רבי, בעל התניא, זאגט אין אגרת הקדש (סימן ט"ז), אז כאטש צדקה האט טאקע א שיעור לויט'ן דין פון שלח-ערוך, איז דאס אבער רעכט אז מ'פירט זיך אין אלע הינזיכטען שטרענג לויט די דינים פון שלח-ערוך; אבער אזוי ווי מיר אידן בעטן דאך בא גיט אז ער זאל זיך פירן מיט אונז בחסד וברחמים, דארפן מיר אויך אין צדקה פירן זיך אזוי, און ניט האלטן זיך שטרענג בא דעם „לעגאלן שיעור“.

איך שעץ אייער הילף און איבערגעבנהייט צום מרכז לעניני חנוך

רעא

מהעתק המזכירות.

אלכסנדר שי' כהן: אגרות נוספות אליו — לעיל קפט, ובהנסמן בהערות שם.

מיט טיפער דאנקבארקייט, און אודאי טוט איר וואס איר קענט. אבער אין דער יעצטיקער קריטישער לאגע פון מרכז לעניני חנוך האף איך אז איר וועט טאן פיל מער פון „שיעור“ און וועט מאכן א ספעציעלע אנשטרענגונג צו שאפן א צייטיקע הילף – א רעטונגס הילף – פאר'ן מרכז לעניני חנוך.

מיט גרוס און אכטונג,

הרב מענדל שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

ערב

ב"ה כ"ז תמוז תש"ז

כבוד הנו"נ וו"ח אי"א חו"ב וכו' מהורב"צ שי'

שלום וברכה!

מכתבו מיום ט' תמוז נתקבל בחג הגאולה י"ב תמוז ובו ביום העלתי לזכרון לפני כ"ק מו"ח אד"ש את האסורים בכ"מ שהם את גאלדין וסערעבריאנסקי וכל התי' ואני"ש שבמדינתנו.

ע"פ מאמר חז"ל חמרא למרא טיבותא לשקיא (עיין דרך מצותיך מצות מילה פ"ג) הזכרתי שזהו ע"י התעוררות מהרב"צ.

הטלגרם של כ"ק מו"ח אד"ש לחג הגאולה בטח ראה. מענה ביחוד על הזכרתי אמר כ"ק שאין צריך.

נשלח לו ספר התולדות „מהר"ש" שי"ל לחג הגאולה, ובטח יאשר את קבלתו.

יושב ראש ועד הפועל: מליח.

ערב

מהעתק המזכירות.

מהורב"צ: שמטוב. אגרות נוספות אליו — לקמן רצט. שט.
האסורים: ראה גם לקמן אגרות רצט. שכד.

רט אדמו"ר שליט"א

תמי' על אשר אינו מזכיר במכ' שכבר הביא את ב"ב שי' לפאריז,
ומה נעשה עם ניירותיו והויזא שלו לכאן.

מטובו לפ"ש כל הדו"ש. החותם באיווי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

לאמי מורתי הרבנית שליט"א ת"ל שלום.

רעג

ב"ה כ"ז תמוז תש"ז

מחוי' הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורש"ז שי'

שלום וברכה!

שני מכתביו, עם המצורף לראשון מכתב גלוסקין (לו אכתוב ביחוד)
בת"ח קבלתי. ואתו הסליחה על איחור המענה ע"ע, והוא מפני רוב
העבודה אשר נתקבצה בעת אי היותי פה, ואשר גם עתה עדיין לא
נעשתה כולה.

א) חקרתי ודרשתי זה כמה פעמים למכתבו שאלה אשר כתב לכ"ק
מו"ח אד"ש ומפני סיבה נאבד המכתב ורק אתמל נמצא.

ב) כפי ההבטחה הזכרתי לפני כ"ק מו"ח אד"ש את ישראל בן
ביילע הכהן מנעוועל, וגם בעת רצון הוא חג הגאולה י"ב תמוז. כמובן,
אמרתי שזהו בהתעוררות ממנו וכוונתי היתה כדי שגם שמו יעלה
לזכרון (ראה מכתב כ"ק מו"ח אד"ש הנדפס בהתמים ח"ב ע' עג או
בקובץ מכ' הראשון ע' 20).

ג) ת"ח על הבשו"ט מביאת גיסו עם ב"ב שיחיו שלום ומהגדלת
הבית רבקה. ובטח ישתדלו שתלך הלוך וגדול וכפי רצון כ"ק מו"ח
אד"ש.

רעג

מצילום האגרת.

מהורש"ז: בוטמאן. אגרות גוספות אליו — לקמן שז. שנב.
מכתב כ"ק מו"ח: נדפס באג"ק שלו ח"ג אגרת חשמד.

ד) ע"פ הצעתו שיעזור בהענינים הנני לבקשו שיקח את כל חבילות הספרים שנשלחו לי לפאריז על האדרעס של 10 ריע דיע, ויודיעני מה נמצא בהם, ואז אכתוב לו מה לעשות בהספרים, ותודה מראש.

ה) לחג הגאולה הו"ל ספר תולדות מהר"ש וצויתי לשלח לו עקזעמפל.

ו) מטובו למסור לר"מ שי' איטקין שמסרתי תומ"י כל הכלים והפרכת לכ"ק מו"ח אד"ש. ומהנכון שהר"מ שי' יכתוב כל סדר ההשתלשלות של הכלים והידיעות שיש לו אודותם על שמי או ישר למזכירות כ"ק מו"ח אד"ש.

ז) מטובו להודיעני עוה"פ יום פטירת אאמו"ר בדיוק. אם הוא כ' מנ"א (9 אוגוסט) לפני שקיעת החמה או לאחר כך. ואולי יש לברר אצל יעקב יוסף ראסקין וכו' שהי' אז שם.

מטובו לפ"ש ידידנו הו"ח אי"א וכו' מהרשב"ץ שי' כבקשתו, הזכרתיו בחג הגאולה לפני כ"ק מו"ח אד"ש לבקשת ברכה בעסקיו.

בחג הגאולה ש. ז. הי' כ"ק מו"ח אד"ש נוכח בהתועדות משך איזה שעות, ובטח הגיעם הטלגרם שלו לחג הגאולה בזמנה.

אפ"ש כב"ב יחיו וכל הדו"ש ואאחל כט"ס.

מ. שניאורסאהן

לאמי מורתי שליט"א, ת"ל, שלום ופו"ש כב"ב יחיו.

מוסג"פ מכ' להר"מ שי' ליפסקער. מוסג"פ שטר ת"ק.

יום פטירת אאמו"ר: ראה גם לעיל אגרת קעה, ובהנסמן בהערות שם.
מהרשב"ץ: אלטהויז.

עדר

ב"ה כ"ז תמוז תש"ז

כבוד הו"ח אי"א נר"מ וכו' מהר"ר שמואל שי' שו"ב

שלום וברכה!

בשמחה הנני להודיעו, אשר יצא כבר מבית הכורך ספר תולדות אדמו"ר מהר"ש נ"ע, הוא הספר אשר כבו' לקח ע"ע הוצאות הדפסתו.

ומגלגלין זכות ליום זכאי, אשר הביאו הספר ביום י"ב תמוז, הוא חג גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, ביום מלאת עשרים שנה לשחרורו, ובו ביום הכנסתיו אל כ"ק מו"ח אד"ש.

מובא בס' הנ"ל (ע' 71) שאדמו"ר הזקן אמר ששמואל היינו שמו-קל (ענין של"ה ר"פ תולדות והגהות החיד"א לזח"ב קמח, ב נדפסו בזהר ווילנא באו"א קצת).

ואולי י"ל הביאור עפ"מ"ש בעל השם הזה עצמו, הוא אדמו"ר מהר"ש נ"ע (בהמשך וככה תרל"ז ס"י) על מרז"ל הקב"ה קראו ליעקב א-ל שהיינו מה שהטעימו מעין עוה"ב, אשר לעת"ל מנחיל ש"י עולמות ומעין זה „מעשר מזה" הוא א-ל. (וי"ל שזהו מה שאדמו"ר מהר"ש נ"ע הי' עשיר גם בגשמיות אף שבכלל כשצדיקים מבקשים ליישב בשלוח בעוה"ז השטן מקטרג שמתוקן להם עוה"ב, ב"ר ר"פ פד, שזהו ג"כ פי' הפשוט של הטעימן מעין עוה"ב ב"ב ספ"ק).

גודל זכות פרסום ספר הנ"ל בודאי אין צריך באור למר ולדכוותי'. ורק אדגיש מה שהזדמן – בהשגחה פרטית – שנגמר ביום הגאולה ויום הולדת (שאז מזלו שולט. ירוש' ר"ה פ"ג ה"ח) של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

עדר

מהעתק המזכירות.

מהר"ר שמואל: קאראקאוואסקי.

ויה"ר שיקויימו בו ברכותיו של כ"ק מו"ח אד"ש מה שקבל ממנו
בעת היותו פה פא"פ או בכתב.

החותם באיווי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

מוסג"פ טופס א ובחבילה בפ"ע עוד ה. ומטובו להודיע כמה עוד
לשלח ועל איזה כתובת.

ערה

ב"ה א' מנחם אב תש"ז

כבוד הרה"ח הו"ח אי"א נכבד ונעלה כו'
מהר"ח [ח] שי' האוולין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ב ניסן – ומתאחר מכתבי מפני בקורי
באייראפא.

א) ת"ח על ברכתו לביאת אמי מורתי הרבנית שליט"א, וכל המברך
יתברך בתוספות מרובה כו'. ת"ל הנסיעה עברה בטוב ושלום לה.

ב) שטר הקני' של הבית ונחלה בחברון אשר ע"ש כ"ק מו"ח
אדמו"ר שליט"א לא נמצא בין הניירות ששלח לכאן זה מכבר, כן לא
נתקבל ע"ע ההעתקה משטר זה שמבטיח לשלח במכתבו הנ"ל. תקותי
אשר עתה עכ"פ יושלח שטר זה תומ"י לידי כ"ק מו"ח אד"ש בלי כל
דחויים.

ג) המוכר ספרים אומר אשר שלח להם היל"ש וקרן אורה.

ד) העתקות מכ' מהר"א מקאליסק ע"ש כ"ק מו"ח אד"ש נתקבל
רק שילוח אחד במשך כל העת, על שמי לא נתקבל כלל.

ערה

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . האוולין: אגרות נוספות אליו – לעיל קעט, ובהנסמן בהערות שם.

שטר הקני' . . . בחברון: ראה לעיל אגרת רמו, ובהנסמן בהערות שם.

העתקות מכ' מהר"א מקאליסק: ראה לעיל אגרת רל, ובהנסמן בהערות שם.

(ה) המאמר הנדפס ב„מישור“ לא הגיע לע"ע.

(ו) מכבר עניתי להרמא"ל שפירא והר"ד שפירא (בעהמ"ס בני ציון) על מכ' בחד"ת. ולפלא שלא אישרו קבלת מכתבי.

(ז) נתקבלו שתי חבילות של קונטרס הא וחבילה של היומן שנדפסו בא"י.

(ח) הו"ל זה עתה ספר התולדות אדמו"ר מהר"ש נ"ע ונשלח לו ע"י נוסע.

(ט) אודות דף החסר בצ"צ שלו בודאי יוכל להשיג במחנו עקז' שלם להעתיקו משם.

(יוד) ליום היארצייט של אאמו"ר נ"ע כ' מנ"א אנא לתת על חשבוני מקופתנו עשר שקל לתו"א, עשר שקל לכולל וחמש לחברת תהלים העולמית.

אמרתי בהתועדות דשבת מברכים מנ"א דשם החודש הוא אב וכן כותבים בגט (ראה קב ונקי סנ"א סק"ד) אבל בכתובה וברכת החודש אומרים מנ"א. וי"ל ע"פ המבואר בדא"ח דיש לראות גודל אהבת האב כשמכה את בנו, וזהו בזמן הגלות שאז ישראל כאשה שנתגרשה (יומא פ"ב) לכן בגט כותבים אב (לשון אב, כ"כ בד"ה נחמו עת"ר) אבל בקשתנו היא שתהי' האהבה בהתגלות דוקא ולכן בברכת החודש (וכן בכתובה שהיא כדי שלא תהא קלה כו' היפך דגירושין) אומרים דוקא מנחם.

בברכת לאלתר לגאולה ולנחמה כפולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

המאמר הנדפס ב„מישור“: ראה לעיל אגרת רסה.
להרמא"ל שפירא: לעיל אגרת רלד.
והר"ד שפירא: לעיל אגרת רלג.

רעו

ב"ה, ז' מנחם אב תש"ז

כבוד הו"ח אי"א המתנדבים להפצת דא"ח העושים
והמעשים ובראשם הרה"ג והרה"ח הר"ר מאיר שי
והנו"מ מוהר"ר חיים שי שו"ב

שלום וברכה!

בשמחה נודענו אשר פועל ה' בידם הצליח ואספו חלק מהאמצעים
הדרושים להדפסת ספרי אדמו"ר האמצעי, והו"ל ספרים הנ"ל ובודאי
גם כבר נשלח לכאן כמדובר. ובלי ספק משתדלים גם עתה כפי
האפשרי להרבות סכום הנאסף, כדי להשלים עכ"פ עוד חלק מהחסר
בהוצאות.

גודל זכות הענין בכלל – בטח אין נצרך לביאור וכ"ש לאריכות
לדכוותייהו. ולא באתי בזה אלא להדגשה, אשר גדול שכרו להגין
ולהאיר בעוה"ב ובעוה"ז בנפש ובגוף. והוא מובן ע"פ מרז"ל (סנה' ז, א)
כל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה. בעוה"ב ובעוה"ז, דהנה שכר
מצוה בהאי עלמא ליכא (קדושין לט, ב). והטעם כי שכר מצוה שציווהו
אור א"ס והבלתי בעל גבול, ומקיים רצונו גם השכר אורו א"ס ובלתי
גבול הוא. ולכן אי אפשר שיתלבש בעוה"ז הגשמי ובעל גבול (עיין
אגה"ק ס"ג). במה דברים אמורים במצות בכלל, אבל ישנם מצות שעל
ידם פועל מקיים המצוה גם בעוה"ז, וא"כ הרי נוסף על מעלה הנ"ל,
האין סופית, יש בקיום מצוה זו גם ענין הפעולה בעוה"ז (ראה פיה"מ
להרמב"ם פאה פ"א מ"א). ולכן גם בשכרה יש שני הדברים: העיקר
קיים לעוה"ב והטפל – בעוה"ז.

והנה כמה נשתוקקו גדולי ישראל (יבמות צו, ב. בכורות לא, ב.
זח"א ר"ז, ב) שיאמרו שמועה בעוה"ז כשנשמתם בישיבה של מעלה,
שע"ז יהיו גרים בשני עולמים בעוה"ב ובעוה"ז. ולכן שכר הגורמים
לזה, ע"י שמסייעים להפצת תורתם, היא, מדה כנגד מדה, גם כן בעוה"ב

רעו

נדפסה בלקו"ש ח"א ע' 222 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
הר"ר מאיר: אשכנזי. אגרות נוספות אליו – לעיל רלט, ובהנמקן בהערות שם.
שיאמרו שמועה בעוה"ז: ראה גם לעיל אגרות קצג. רה"ר.

ובעוה"ז. בנפש ובגוף. התורה והמצוה אף שניתנו לנשמה בגוף דוקא (שבת פח, ב). עיקר שייכותם ופעולתם הוא בנפש, שהיא רוחניית ולא בגוף החומרי. וכשפועלים בגוף היא לשברו שיעשה היפך טבעו. בא הבעש"ט וסלל הדרך לעבודת ה' **עם הגוף ובשמחה** ולא ע"י שבירה וסגופים, וכנודע תורת הבעש"ט עה"פ כי תראה חמור שונאך (שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הובא בה"היום יום" ע' כ"ג), ונתבאר בכ"מ בתורת החסידות. ולכן כשהפצת התורה, וכמו בנדו"ד, היא בתורת החסידות, שאז הוא פועל באיש הלומד התקשרות באילנא דחייא ולא ע"י סגופים כ"א ע"י שמחה, הרי שכרו מדה כנגד מדה שכר רוחני וגם גשמי ברוב טוב גשמי ורוחני.

החותם בכבוד וברכה מרובה,

מ. שניאורסאהן

רעז

ב"ה, ח' מנחם אב תש"ז

כבוד חרה"ג וחרה"ח הנכבד והנעלה אי"א וו"ח וכו'
התמים מוהר"מ שי' אשכנזי

שלום וברכה!

חייתי איזה חדשים באירופא ולכן נתעכב המענה על מכ' כת"ר
ואתו הסליחה.

(א) מוסג"פ מכ' תודה והתעוררות בעניני ההדפסה ולא אכפיל פה, מלבד בקשה על להבא אם תהי' איזה אפשרות לאסוף ע"י עושי רצונו וכיו"ב, ולהוסיף על מה שאספו כבר לצרכי ההדפסה. גודל הנחיצות בזה בטח אין צורך לאריכות, ובפרט שכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א דורש בתוקף להרחיב ההדפסה וההפצה יותר ויותר.

(ב) בענין השו"ב למחנו דברתי עם כ"ק מו"ח אד"ש איזה פעמים

רעז

מהעתק המזכירות.
מכ' תודה: שלפני.

עד"ז והנה אותם שחשבו תחילה אודותם – נתברר עתה שאי אפשר שיסעו וע"פ פקודתו כתבו הוע"פ לאירופא אודות זה וכשתהי ידיעה יודיעו לכת"ר.

ג) מה טוב אם באפשריותם להמציא לכאן הסכום השייך להדפסה ולמל"ח בכלל כי הדוחק פה גדול במחלקה זו.

ד) בודאי כבר נשלחו הספרים שהדפיסו לכאן, והשאירו אצלם מספר עקז. שאפשר להפיצם במחנו ובמדינתו.

ה) כבקשתו וכמנהגנו עם אלו המסייעים בעבודתנו נשלח לו תשורה מהנדפס פה בזמן האחרון, ספר השיחות וספר התולדות, כן נשלח למכירה ע"י עושי רצונו או להפצה חנם אם ימצא לנחוץ עוד ה' עקזעמפ. מכל אחד, ומטובו להודיע אם לעשות כן להבא וכמה לשלח. כמה לשלח מהס' האנגליים בשביל „היהודי הצעיר“?

ו(או) מדוע נפסק הקישור עם המל"ח של „היהודי הצעיר“ במחנו.

החותר באיווי שבמהרה ממש יהפכו הימים האלה לששון ולשמחה,

הרב מנחם שניאורסאהן

רעה

ב"ה, ח' מנחם אב תש"ז

כבוד ידידנו הנכבד והנעלה הרה"ג ר' ארי' ליב שי קרעמער

שלום וברכה!

א) בקשה להודיעני מה נעשה בדבר ההשתדלות לווזיה בשביל מר

הוע"פ: הועד פליטים. ואוצ"ל: עוה"פ.
היהודי הצעיר: דלעיל רלב, ובהנסמן בהערות שם.

רעה

מהעתק המזכירות.

קלווגאנט שי' אם קרובו מר לעוואוט משתדל בזה, ואם לפי ראיית
כת"ר הדבר צריך זריזות יראה לזרז אותו.

(ב) מוסג"פ מכתב מאמי מורתי הרבנית תחי' בשביל מר לעוואוט
והיות שאין ידוע לי מהותו, לפיכך יראה בעצמו איך לעשות, אם
למסור לו המכתב בידו, או רק להדיעו את הראשי פרקים של המכתב,
והמכתב להחזיר לי.

(ג) בטח ימלא בהקדם בקשתנו במכ' ה' מנ"א.

ואסיים בפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א: הצום נדחה ויה"ר
שיהי' נדחה כליל. ויש להעיר ממעלת גדר הותרה על דחוי' ויעויון ב'
גדרים בדחוי' שו"ע רבנו ס' שכח סי"ג וב' גדרים בהותרה יומא ו, ב.

ולע"ל יהי' מעלה עוד יותר שיהפך לששון ולשמחה.

בברכת לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

רעט

ב"ה, ז' מנחם אב, תש"ז

כבוד ידידנו הנכבד והנעלה הו"ח אי"א נו"מ חו"ב וכו'
מהור"ד שי' בראוומאן

שלום וברכה!

מכתבו מט"ו תמוז הגיעני, וכבר תמהתי ודאגתי על שתיקתו ע"ע.

(א) תיכף לקבלת מכתבו מסרתי תוכנו לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א
והי' שבע רצון על אשר ענין ההדפסה הולך ומתקדם. ובטח ישתדל
אשר יהי' בהידור האפשרי.

רעט

מצילים האגרת ומהעתק המזכירות.

כבוד . . . בראוומאן: שהתעסק בהדפסת ספרים מטעם קה"ת, באשכנז ליד מינכן.

על פרטי הדברים סיכם אתו כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ביקורו באירופה, ובוה דגות האגרות אליו בשנים
תש"ח.

אגרות נוספות אליו — לקמן רצו. שו. שכ. שכט. שלט. שמ. שמח. שנט. שסז. שסט. שעו.

(ב) בהקדמה שהנני בא עלי על החתום (בתניא, עט"ר וש"א) צריך לשנות הזמן. וצ"ל: כי מנחם אב ה'תש"ז.

(ג) להרב"ג הודעתי שאם ידרוש ממנו יתן לו על הדפסה עד ת"ק תרמכן לחדש ועל אחריותי, ולכן בעת הצורך יפנה ישר אליו ובודאי ימלא תיכף בקשתו. ובלי ספק שכת"ר ימעט בהוצאה כפי האפשרי (באם לא יזיק ליופי הספרים) כי באמונה הם עושים.

(ד) בהשו"ע אין צריך להדפיס הוספות הצ"צ שבסוף (כי אין שייכים להשו"ע, יש בהם הרבה טעיות, ובהוצאה החדשה של הצ"צ נדפסו מתוקנים ובהוספה). השער וההקדמה אשלח בקרוב, ויכול להתחיל בהדפסת השו"ע. צ"ל רק אלף עקזעמפ.

(ה) לפי התכנית לע"ע ידפיס נוסף על התניא, עט"ר, ש"א, שו"ע, ספרנו ח"א, חלק ב, ח"ד, גם שער האמונה ושער היחוד לאדהאמ"צ – אלף עקז, וסדור תהלת השם השלם (ולתקן בו ע"פ לוח התקון שנשלח לו, ככל האפשרי) שני אלפים עקזעמפל. ולכשיתקבלו לכאן עקז הראשונים ונראה פה אופן ההדפסה והכריכה – נחליט על העתיד.

(ואו) בבקשה להחזיר את ביאורי הזחר לשלום דובר שניאורסאן.

(ז) אחכה להודעתו ע"ד שאר המחירים וכמו שמבטיח במכ' הנ"ל והעיקר להודיע על דבר מהלך ההדפסה. ולשלוח קונטרס אחד (לדוגמא, להראות פה) מכל עשרים או שלשים דפים הנדפסים.

(ח) בטח ישתדל ככל האפשרי שהתניא יוכל להגיע לכאן קודם ר"ה (ובודאי יהיו נוסעים מהתם להכא) ומה טוב קודם חגיגת ח"י אלול (אם יודיע בעוד מועד – ידפיסו פה בעתה החוברת השייכת להתניא). עט"ר וש"א ג"כ לזמן הנ"ל ועכ"פ לא יאוחר מחדש חשון.

(ט) באם ישלחו לכאן הספרים ע"י נוסעים – אזי יושלח לכאן שלשה רבעים מכל הנדפס.

על החתום: בהקדמה לספרים הנדפסים.

עט"ר וש"א: עטרת ראש ושערי אורה.

כי מנ"א: רק התניא נחתם בתאריך זה. עט"ר – כיג אלול. ש"א – י"ד כסלו תשי"ח. וראה לקמן אגרות

שו. שכ. שסו. ששניהם נדפסו לאחריו.

להרב"ג: להיר בנימין ש"י גורודצקי, מנהל הלשכה לעזרת הפליטים.

ת"ק תרמכן: 500 שקלים.

החוברת השייכת להתניא: קיצורים והערות, ראה לעיל אגרת ריט, ובהנסמן בהערות שם.

יוד) איני יודע באיזה דרך יתקבל בהקדם, ולכן חנני כותב ישר אליו וגם ע"י ידידנו בפאריז. ומטובו להודיע ההנהגה בזה על להבא.

ולסיים בדברי הרב:

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א כותב באחד ממכתביו: „הצ"צ אמר – מלה הבאה בדבור הוא ברבים, שבכתב – לפני העולם, שבדפוס – לדורי דורות“.

– ואולי אפ"ל בדיוק הלשון דורי דורות שהוא לכה"פ ארבעה דורות: דורי שנים דורות שנים (ע"ד משארז"ל סנה' צט, א עה"פ דור דורים).

ע"פ מש"כ הצ"צ בפירושו לתהלים (קמה, ד), „דור לדור הם כל סדר ההשתלשלות כו' כי כל עולם נקרא דור“. וא"כ ד' דורות הם ד' עולמות אבי"ע. וכמו שד' עולמות אבי"ע כוללים כל העולמות, כמו"כ בהבטוי דורי דורות נכללו כל הדורות, ועייג"כ לקו"ת ד"ה ביאור ענין מוצאיחם.

המחכה לבשו"ט ממנו.

מ. שניאורסאהן

ר"פ

ב"ה, י"ב מנחם אב תש"ז

כבוד הו"ח אי"א נר"נ מו"מ באמונה מוהר"י שי' הכהן

שלום וברכה!

זיכער ווייסט איר אז איך בין געווען אייניגע מאנאט אין יוראפ און איצט בין איך געקומען מיט מיין מוטער שליט"א, צוריק.

(י) נשלח ע"י הרב"ג שי' ט"ו מנ"א.

ולסיים בדברי הרב: ראה גם לעיל אגרת קמ"ד.

ר"פ

מהעתק המזכירות.

מוהר"י שי' הכהן: כ"ץ. אגרות נוספות אליו – לעיל קמ"ד, ובהנפמן בהערות שם.

קומענדיק האב איך געטראפן בא זיך אויפן טיש די רשימת שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א פון תשרי תש"ז ווארשיינליך אפגעגעבן פון אייך - דאנקע בעסטענס.

אייגענטליך וואלט איך געוואלט דערמיט פארענדיקן מיין בריף - אבער דער מצב פון מרכז לעניני חנוך בריינגט מיר צו שרייבן אויך דאס פאלגענדע:

דער פינאנציעלער צושטאנד פון מרכז לעניני חנוך איז זייער אנאנגעשטריינגטער, דערצו קומען נאך צו די אויסגאבן פארבונדן מיט אונזער וואקסענדער ארבעט אין יוראפ (חנוך און הדפסה) האטש מען איז זייער אויסגערעכנט אין הוצאות. דאס נייט דעם מרכז ווענדן זיך צו אלע זייערע פריינד, בעטן זיי תיכף באצאלן אלע זייערע נדרים און נדבות פון עבר, און צו באשטייערן פון דאס ניי אויף להבא, וויפעל זיי קענען און נאך מער פון זייער יכולת.

רעכענענדיק אייך פון די נעהענסטע פריינד פון מרכז לעניני חנוך גייט צו אייך די ווענדונג, און איך בין זיכער אז זי וועט געפינען ביי אייך דעם ריכטיקן אפן[לאנג אף אליין טאהן תיכף כנ"ל און אויך זעהען אז אלע אויף וועמען נאר איר קענט האבן א ווירקונג זאלן אויך תיכף אזוי טאן.

איך ווייס אז איר האט פארשידענע טענות אויף דאס דערווייל אפלייגן, וויל איך פארענדיקן מיט א מאמר רז"ל פארבונדען מיט די טעג פון וועלכע מען איז שוין אוועקגעגאנגן:

חז"ל זאגען (בבא מציעא דף ל. עמוד ב) לא חרבה ירושלים אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה. און אז מען טוט לפני[ם] משורת הדין (דאס הייסט כאטש זיך ווייזט זיך אויס אז על פי דין איז ער דערווייל פטור פון דעם) איז דאס מקרב די גאולה און בנין ירושלים.

אין דער האפענונג הערן פון אייך גוטע נייעס.

ובברכת לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

אין א באזונדער פאקעט ארויסגעשיקט די נייעסטע אויסגאבע פון אוצר החסידים: ספר התולדות.

רפא

ב"ה, יג מנחם אב תש"ז

כבוד האחים הו"ח אי"א וכו' מר יצחק, מאיר משה,
יעקב יוסף שיחיו

שלום וברכה!

איך בין אייניגע חדשים געווען אין יוראפ, און דאס איז די סיבה
פון דעם, וואס מיין שרייבן האט זיך אפגעהאלטן ביז יעצט. דען נאך
מיט א צייט צוריק איז ארויס פון דרוק דער ספר השיחות פון מיין
שווער כ"ק אדמו"ר שליט"א, דער ספר וואס איר האט גענומען אויף זיך
די קאסטן פון זיין אפדרוקן, לעילוי הנשמה פון אייער ברודער ר'
שלמה ע"ה.

וועגן דעם זכות וואס איר האט געהאט דורך דעם געבן די
מעגליכקייט צום ארויסלאזן דעם ספר השיחות און וועגן דעם גרויסן
עילוי פון נשמת הנפטר רעכן איך, אז איך דארף ניט מאריך זיין.

איך וויל אבער דא באמערקן איין מעלה וואס דאס האט אין
פארגלייך מיט א סך אנדערע מצות.

אונזערע חכמים זאגן אז דער שכל פאר דאס רוב מצות איז ניט
אויף דער וועלט. די ערקלערונג אויף דערויף איז, אויף גרונד פון דעם
וואס דער אלטער רבי שרייבט (אגרת הקדש סימן ג), אז דער שכל איז
צו גרויס, אז דער עולם הזה זאל קענען פארנעמען.

דאס איז בנוגע דעם רוב מצות. פאראן אבער מצות וואס באשטיין
אין טאן גוטעס מיט אנדערע מענשען דא אין עולם הזה. דאס הייסט –
אז די מצות האבן ביידע מעלות: טוב לשמים און טוב לבריות, און דאן
איז, נוסף אויף דעם שכל פון דעם ערשטן סוג מצות, באקומט מען
אויך, מדה כנגד מדה, שכל אויך אין עולם הזה.

רפא

נדפסה בלקריש חייט ע' 444 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
כבוד . . . שיחיו: דלפון.
אפדרוקן לעילוי הנשמה: כדלעיל אגרת רח, ובתוסמן בהערות שם.

איר, דורך ערמעגליכן אפדרוקן דעם ספר השיחות, האט געמאכט צוגענגליך פאר טויזנטער מענשען א ספר וואס ענטהאלט אין זיך תורה און מדות טובות, און וואס וועט, אויף א באשטימטע צאל פון זיי, ווירקן אין געפינען דעם ריכטיקן וועג און ענטפער אויף זייערע פראבלעמען אין עולם הזה.

און דערפאר איז דאס אן ענין וואס בריינגט מיט זיך מיט, נוסף אויף דעם קרן לעולם הבא, אויך פירותיהם בעולם הזה אין רוב טוב גשמי ורוחני.

בברכת לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן

פארשטייען דאס ערקלערטע אין בריף אין א משל: א גרויסער קעניג וואס האט געוועלטיקט אויף דער גאנצער וועלט, איז אמאל ארויס פון זיין פאלאץ, אנגעטראפן א קינד מיט דעם נאמען ישראל און זאגט עס: איך בעט דיר, אז דו זאלסט געפינען די פאסענדע דאיימאנדן פאר מיין קרוין, כדי צו מיין יובל קאראניישאן זאל די קרוין זיין אמת פּרעכטיק און שיין. ישראל האט אזוי געטאן, געווארפן זיינע שפילערייען, געפונען און געבראכט די איידעלשטיינער. עקספערטן האבן זיי אפגעשלייפט און אריינגעזעצט אין דער קרוין, און צו דער קאראניישאן האט דער מלך געטראגן די קרוין, און אלע האבן זיך געוואונדערט אויף איר שיינקייט.

די באלוינונג פון דעם קינד איז געפסקנט געווארן - אז ווען ער וועט אויסוואקסן וועט דער מלך עס מאכן פאר דעם העכסטן שר, איבער אלע שרים.

אויף מארגן האט ישראל ניט געפונען זיין עסען אין דער געווענליכער צייט, האט ער אנגעהייבן צו וויינען: איך האב צוגעשטעלט די אבנים טובות פאר דעם מלך, און ער באווארענט ניט אז היינט זאל מיין עסן ניט פארשפעטיקן. אז ער איז אבער אויסגעוואקסן - האט ער פארשטאנען אז די אמת'ע באלוינונג איז דאס וואס מען האט עס געמאכט פאר א משנה למלך. דער נמשל איז קלאר.

בהמשך צו דעם אויבערדערמאנטן - א משל אויפן זטען סוג מצוות: דער מלך האט געבעטן ישראל'ן ער זאל עס טאן א פערזענליכע טובה, און געבען עסען זיינע - דעם מלך'ס - קינדער. האט ישראל געווארפן אלע זיינע אינטערעסן און געטאן דעם מלך'ס בקשה.

דערפאר דער שר, נוסף אויף דעם שר פאר טאן א בקשה פון א מלך מלכי המלכים, איז אויך אז ישראל זאל ניט שטייען בא דער זייט א הונגריגער ווען אנדערע באקומען זייער עסען דורך זיין - ישראל'ס - השתדלות, נאר ער זיצט אויך ביים טיש. דער נמשל איז ווידער אמאל קלאר.

רפב

ב"ה, יד מנחם אב תש"ז

כבוד ידידנו הנכבד והנעלה הו"ח אי"א נו"מ וכו' הרה"ח
ר"מ זאב שי' גרינגלאס

שלום וברכה!

מוסג"פ מכתב להאחים דאלפון שי' ובאשר כב' הי' הממוצע בענין, שולח אני המכתב אליו בבקשה למוסרו להנ"ל.

מצרף אני בגליון מיוחד גם משל למה שכתבתי להם. אבל משום שחושש אני פן משום טרדות בעסקיהם אין להאריך יותר מדי השמטתי חלק זה מהמכתב. ובאם ימצא לנכון שאע"פ כן כדאי שיקראו זה הרשות בידו לצרפו למכתב כהוספה, ובאם לאו ישאר זה בידו ויחזירנו לי.

שולחים אנו עבורו ועבורם בחבילה מיוחדת 5 ספרים מכורכים, עבור כל אחד מהאחים שיחיו. ובאם נחוצים עוד נא להודיענו.

המחיר של הדפסת הספר של חלקם עלה לסך יותר מאלף שקל ובודאי ישתדל שישלימו את הכל והעיקר שגם יקדימו בזה, כי המצב שלנו ידוע לו כבר ממכתב המל"ח הקודם.

ואגב בטח ישתדל למלא את הבטחתו הנושנת לסלק את החוב, ועכ"פ ישלח תיכף את רובו דמינכר.

באיווי כט"ס ובברכת לאלתר לתשובה, לאלתר לגאולה

מ. שניאורסאהן

רפב

מצילום האגרת.

כבוד . . גרינגלאס: אגרות נוספות אליו - לעיל קע, ובהנמנו בהערות שם.
מוסג"פ מכתב: שלפני.

רפג

ב"ה, י"ד מנחם אב תש"ז

כבוד הרה"ח הוו"ח אי"א חו"ב וכו' התמים הר"א שי

שלום וברכה!

במענה על שאלתו במה ששמע שהרה"צ מזדיטשוב חלק על שיטת חב"ד בנוגע לענין הזמן, ומבקש להורות באיזה ספר נמצא המחלוקת ותוכנה,

נמצא הענין בספרו ועשה טוב קרוב לתחלתו וז"ל שם: ויש למי שראיתי (וכ"כ גם בסדור שער הק"ש רד"ה להבין פ"ר דק"ש, אף שא"י אם כוונתו להסידור) כתב בשם הר"ר מהרד"ב נבג"מ (כוונתו להה"מ ממעזריטש) תירץ לזאת הקושיא (למה לא נבה"ע מקודם) כי הזמן ג"כ נברא ומתחלה לא הי' זמן, ובאמת איני מאמין שיצא זה מן הקדוש כו' ומה יעשה הרב במד' ב"ר (הוא רפ"ג) שאמר מלמד שהי' סדר זמנים קודם ובגמרא אמרו אלפיים שנה קדמה תורה לעולם כו' ומרמז לס' מו"נ והוא ח"ב פ"ל.

עיי' בשומר אמונים ויכוח שני מי"ז עדכ"ז.

והנה מלבד דעת הרמב"ם (שם) שהזמן נברא כ"כ בפירוש כמה מגדולי ישראל וגאונים: רס"ג (אמונות ודעות מ"ג ד"ה והרא"י הד"י) רשב"א (שו"ת תי"ח) רמ"ע מפאנו (ע"מ מאכ"ח ח"א פט"ז) ספורנו בתחילת פי' עה"ת ועוד.

ובעומק יותר י"ל: דהנה ב' ענינים בזמן: זמן המשוער ונמדד (ע"י תנועה איזה שתהי') עצם המשך הזמן (והוא הנקרא בל' חוקרי ישראל במו"נ ח"ב פי"ג שעור זמן, דמות זמן או בלשון ספר העקרים פ"ב מי"ח זמן בלתי משוער). וגם עצם המשך הזמן נברא הוא (ודלא כדעת העקרים שם) עיי' סהמ"צ לבעל הצ"צ מצות האמנת האלקות סי"א ובכ"מ בס' עשרה מאמרות (שם).

רפג

אדמו"ר שליט"א רכה

ומרז"ל דב"ר הנ"ל שלא יהי' נוטה לדעת הקדמות כבר תירצו באופנים שונים ראה עקרים שם, בחיי ר"פ בראשית ועוד.

וע"פ דא"ח יש הפרש בין זמן לסדר זמנים שנזכר בב"ר הנ"ל, וסדר זמנים הוא דק יותר מענין הזמן (היפך מפ"י בעל העקרים) והוא שרש הזמן (וכ"מ בפרדס ש' ערה"כ ע' סדר זמנים ובס' עבוה"ק ח"ד פ"ה) וכמו שביאר בארוכה בס' המצות (שם) ובכ"מ.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה.

הרב מנחם שניאורסאהן

דרך אגב כמה אנשים מערבים שני העניינים שבזמן ועי"ז באים לכמה בלבולים וטעויות. ולדוגמא בזמן האחרון, אלה שעסקו בשיטת הייחס (Relativity Theory) לאיינשטיין וזה אינו נוגע אלא בענין הראשון של הזמן, והם טעו כנ"ל ובמילא באו למסקנות מוזרות במאד ואכ"מ.

מלבד מחלוקת הנ"ל, חלק הרה"צ מזדיטשוב בכלל על שיטת המתעסקים בתורת חקר אלוהה וכמו בתורת היחוד סדר ההשתלשלות וכיו"ב ולפ"ד די באמונה וכמובא בס' הנ"ל.

אם הרבי מקאמארנא שמזכיר במכתבו הוא זה שדיבר עמי פעם ע"ד ב' השיני"ן שבתש"ר וכו' מטובו לפ"ש בשמי ויוכל להראות גם מכתב זה.

ואחרון אחרון עיקר (ע"פ מרז"ל) לא המדרש עיקר אלא המעשה, אשתקד כשהי' בנאות דשא התעסק בהשגת אמצעים לקרן המצות, ובודאי גם עתה יעשה כן, ובתוספות מרובה כי הנחיצות הולכת וגדלה, וגם העזר מהקב"ה הולך וגדל וכמ"ש אדה"ז באגה"ק סי"ד והעיקר שפה למטה לא נשתמט באמתלאות ונהי' כלים ראויים.

בענין הראשון של הזמן: ר"ל ש.עצם המשך הזמן אינו יחסי, כי אינו משוער ונמדד.
קרן המצות: הספקת מזוזות ציצית ותפילין — דלעיל אגרת רמ.

רפד

ב"ה, ט"ו באב, תש"ז

כבוד הנהלת ביה"ס בואסי, צרפת

שלום וברכה!

קורת רוח מיוחדת היתה לי מבקורי בביה"ס ושיחתי עם ההנהלה, המורים והתלמידים שי.

למזכרת ביקורי ולאות הצטיינות התלמידים הנזכרים להלן, נשלחה חבילת ספרים שיצאו לאור ע"י מחלקת הוצאת ספרים שע"י המרכז לעניני חנוך, לחלק בתור פרסים לתלמידים: פארטנאי, ג. רפובסקא, נ. קליינער, י. ליפסקער, ש. איזנברג, מ. בלק, ס. לסר, ה. בוירסקא, ל.

בברכת הצלחה מרובה,

הרב מנחם מ. שניאורסאהן
יושב ראש ועד הפועל

רפה

ב"ה, ט"ו באב, תש"ז

כבוד הנהלת ביה"ס עראני, צרפת

שלום וברכה!

קורת [רוח] מיוחדת היתה לי מבקורי בביה"ס ושיחתי עם ההנהלה, המורים והתלמידים שי.

רפד

מהעתק המזכירות.
יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

רפה

מהעתק המזכירות.

למזכרת ביקורי ולאות הצטיינות התלמידים הנזכרים להלן
נשלחה חבילת ספרים שיצאו לאור ע"י מחלקת הוצאת ספרים שע"י
המרכז לעניני חנוך לחלק בתור פרסים לתלמידים: **קולבערג, מ.**
שילער, ה. קליינער, ר. ריכטער, ש. זילברג, ע. וויספיש, א. סקורסקי, ל.
אברמוביץ, י. הולצמן, י.

בברכת הצלחה מרובה,

הרב מנחם מ. שניאורסאהן
יושב ראש ועד הפועל

רפו

ב"ה, י"ח מנ"א תש"ז

כבוד אנ"ש הו"ח אי"א וכו'
ובראשם הרה"ג והרה"ח מהר"ש שי' סאסאנקא והר"ב
שי' ווילשאנסקי

שלום וברכה!

א) שני מכתביהם, בצירוף רשימת הספרים ורשימת המשתתפים
בס"ת, נכון הגיע.

ב) יקבלו עוד ספרים: ע"י הבידואר, מהרש"ז שי' בוטמאן, והרא"ש
שי' כהנוב. ומטובם לאשר קבלתם ולהודיע שמות הספרים.

ג) ימים אלו יקבעו האותיות בס"ת ויודיעום.

ד) מש"כ שאני דורש זריזות, הנה ח"ו לא באתי **לדרוש** אלא לעורר,
והענין הוא עצמו דורש. והראי' מזה גופא שמזדמנות כ"כ מניעות
ועכובים, והיותר גדולה שבהם שנדמה שגם בשכל דקדושה יש טעמים
על אי זריזות.

יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

רפו

מהעתק המזכירות.

הרה"ג . . סאסאנקא: אגרת נוספות אליו — לקמן שית.
הר"ב שי' ווילשאנסקי: אגרת נוספת אליו — לקמן רסט.

ה) מ"ש לנדו"ד במעלת האדם על המלאכים שאין עושים ב' שליחות, לכאורה אין ענינו לכאן, כי במלאכים הדיוק הוא דוקא אם השליחות הן משתנות, משא"כ אם הם בענין אחד (וכמו בנדו"ד התקשרות באילנא דחייא וכו'), וכמו"ש בתוד"ה ההוא (ב"מ פו, ב. ומוכח שם דכל דברי התוס' הם תירוץ אחד) וכ"מ גם מטעם הדבר המבואר בדא"ח. ובזה י"ל מה שהוקשה לי זמן רב, שבכ"מ בדא"ח מובא לראי' להנ"ל דברי הרמב"ם בהקדמתו לפיה"מ. והנה הרמב"ם כותב פועל א' בלבד או שני פעלים. ולכאורה אינו מובן איך אפ"ל שני פעלים. ואף שי"ל שהוא מפני שבע"ח דעתה הם תוהו שבתיקון, אבל א"כ גם במלאכים שייך האי טעמא, ולמה לא יעשו ב' שליחות. וע"פ הנ"ל, שאין עושים ב' ענינים משתנים דוקא, ניחא. ויעויין ריש הביאור דוהניף (לקו"ת פ' אמור) שמדגיש הדוגמא שאין רחמנות בעורב האכזרי ואין אכזריות בנשר הרחמני.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

רפז

ב"ה, כ"ה מנחם אב תש"ז

כבוד הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ כו' מהר"ח שי' האוולין

שלום וברכה!

מכתביו מיום כ"ט תמוז וי"ג מנחם אב נתקבלו, וכן העתון קול ישראל שבו מדובר ע"ד בניו שי'. ויה"ר שיגדלם לתחומע"ט מתוך הרחבה.

יושב ראש ועד הפועל: מלי"ח.

רפז

מהעתק המזכירות. לתוכנה — ראה אגרות הקדמות אליו.
כבוד . . האוולין: אגרות נוספות אליו — לעיל קצט, ובהנסמן בהערות שם.

ובמענה על מכתביו:

(א) בנוגע להדפסת חדושי תורה של בנו שי, הנה קובץ לחדושי תורה מתלמידי תו"ת וכיו"ב אין מופיע כאן.

(ב) היל"ש וקרן אורה דרשנו מאת המו"ס ונשלח לו ע"י המזכיר שלנו. ספר התולדות נשלח לו ע"י העו"ד של המל"ח מר שטראל שי אי"א ובעל מדות וכו' וכו'. כן נשלח לו קונטרס נ. וספר השיחות ע"י הבידואר בתור מסייע לעבודתנו.

(ג) מחיר הצ"צ המינימאלי הוא חמשה עשר שקל. ע"פ בקשתו נשלח לו טופס שני של בד קודש והמאמר ל"ג שבט.

(ד) כיון שהרמ"צ שי ריווקין שלח ה"אתה הראת" סתם, הננו מבררים עתה אצל הרמ"צ אם לא הי' בזה קביעות שם ביחוד ואחרי הבירור נודיענו.

(ה) מכתבי מהר"א מקאליסק א"צ להעתיק, אלא אלו שלא נתקבלו גם לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א (נתקבלו לה עמודים, מכ' האחרון מתחיל שלום ואמת מארץ חיים כו' מהר"א מקאליסק).

(ו) בטח יזדרז בשילוח העתק שטר הקני' ע"ש כ"ק מו"ח אד"ש ...

(ז) ת"ח מקול"ע על טרחתו בסילוק נדבותי ליום היאצ"ט.

* * *

במכ' הראשון שקו"ט בדא"ח. וע"פ הצעתו אבוא בזה באיזה הערות:

א) מפלפל במ"ש בד"ה ביוהשמע"צ רס"ו: וכמ"ש בע"ח דמאד הוא בחי' ע"ק כו' והוא למעלה גם מבחי' פני' התורה עכשיו שהיא בחי' ח"ס וע"י.

והנה העתק מוטעה נזדמן לו וצ"ל „דמאד הוא א"ק" באל"ף. כ"ה בגכתי"ק וכ"ה בע"ח ש"ג (הוא שער סדר האצילות) פ"ב. והוא מוכרח גם מהראי „דמאד הוא אותיות אדם" (עייג"כ ביאורו"ז וישב וסד"ה אם בחוקתי שבהמשך הנ"ל).

ב) מסתפק במ"ש בד"ה ביוהשמע"צ הנ"ל „בחי' ח"ס וע"י" – לאיזה בחי' הוא קורא כן ע"י.

והנה זה מתבאר, בהקדם, דלכאורה אינו מובן מה שמזכיר בכלל ע"י. והרי ע"כ לא דיבר אלא בח"ס. אלא שהוא מתאים (בל' הקבלה) למ"ש לפני זה (בל' החסידות) דיש ב' בחי' טעם לרצון המורכב: טעם שכלי וטעם תענוגי. וע"ז קאמר דעצמות רצון הפשוט הוא למעלה מב' הטעמים, או בל' הקבלה: א"ק (מתאים לרצון פשוט. משא"כ ע"ק מתאים לעונג) הוא למעלה מח"ס (טעם שכלי) וע"י (טעם תענוגי).

מובן מכ"ז שמדבר בע"י שהוא טעם תענוגי לרצון, היינו מדרי' בעתיק שמתלבשים באריך, שהם ז"ת דעתיק. וע"פ המבואר בד"ה כבוד מל' תר"ס דשני הבחי' טעם מקומם בחכמה, י"ל כאן הכוונה בעיקר למדרי' ע"י המתלבשת בח"ס, היינו גבורה דע"י. ועדיין צ"ע, ועיין לקמן ס"ה.

ג) איזה מדרי' נקרא ע"ק: עיקר שם הזה הוא הא"ס (ע"ח שער א"א רפ"ב, מב"ש ש"ג ח"א פ"א זח"ב פ"י. שער מאמרי רשב"י פר' האזינו). ולכאורה מוכח (ראה ע"ח שם ובשער סדר אצילות פ"א. וצ"ע"ק בהגהת צמח במב"ש שם) דהכוונה לא"ק מטיבירו ולמטה, אלא שנקרא א"ס בערכם. אבל בד"ה נשא תער"ב מביא מ"ש בע"ח שער שבה"כ פ"ז דלעילא מגולגלתא דא"ק יש דוגמת בחי' עתיק דאצילות, וכותב אשר בזהר ובאדרא נראה שעתיק הוא ממש מהותו ועצמותו, עיי"ש. – ונקראו בשם זה גם כמה מדרי' למטה מהנ"ל, עד שגם א"א נקרא כן, וכמ"ש במקומות הנ"ל.

וראה כמה בחי' עתיק בלקו"ת סוף דרושים דיוה"כ ובד"ה אם בחוקתי הנ"ל. ובס' הקבלה – יעניין בס' אמת ליעקב מע' העיי"ן שציין לע"ח מב"ש וכו'.

סוף דבר ע"ק או ע"י מתבאר בכל מקום לפי ענינו, ואין להשוות ב' מקומות אלא אחר הבירור.

ד) הביא מ"ש בהגהות וביאורים (לע"ח שער א"א פ"ב) סק"ב. אבל איני מבין פירושו. ולדידי הלשון צע"ק. כוונת האו"ז היא, שע"י סתם (היינו במקום שלא בא לפרט מדרי' בעתיק גופא) הוא רדל"א, ועתיק סתם הוא א"א, אף שלפעמים נק' ע"ק או ע"י. ובזה האו"ז מיישב מה שבשער א"א קורא לרדל"א ע"י, כי שם מחלק רק בינו ובין א"א, ובשער המלכים קורא ע"י לז"ת, כי שם מבאר פרטי המדרי' שבעתיק עצמו. ואולי יש בהגהות איזה טה"ד, ואין הס' שמ"ש או או"ז, אצלי לברר במקור.

ה) מביא מ"ש בד"ה ויכולו (המשך רס"ו) דרצון דמצות שייך לחסדים דע"י (ולא לגבורות דע"י). ורוצה לפרש דקאי: א) על טעם הכמוס של הרצון דמצות, או ב) שהכוונה לחסד שבג"ר דע"ק. וב' הפי' לפענ"ד א"ל: א) טעם הכמוס הוא ח"ס, כמבואר בכ"מ, ומהם בד"ה ביוהשמע"צ הנ"ל. ובח"ס מלובש גבו' דע"י דוקא, היפך ממה שר"ל בד"ה ויכולו. ב) אדנ"ע מבאר שהגבו' דע"י דקאי בהם הם בחי' רשפי אש שהו"ע ההתלהבות כו' והחסדים הם כמים היורדים ממקום גבוה כו', כן מקשר ומקדים לענין זה מ"ש בתניא פמ"א בהג"ה ע"ד המתקת הגבו' בחסדים בהתכללות המדות כו', שמכל זה מוכח שמדבר במדות ולא במוחין.

ולדידי קושיא מעיקרא ליכא. והוא, בהקדם, דלטעמין למה לי להקשות מד"ה ויכולו, ועדיפא הו"ל להביא מד"ה ביוהשמע"צ גופא, דכותב שם דעיקר בחי' פני' ועצמות הרצון הוא בעצם דגלגלתא וזהו עיקר שרש המצות. וקשיא שהרי עצם דגלגלתא הוא כתר דא"א, שהוא למטה מחסד דע"י כיון שהוא המתפשט ומתלבש בו להאירו ולהחיותו (ע"ח שער א"א רפ"ז).

ולכן נלפע"ד שאדנ"ע בא לבאר מעלת הרצון דמצות על הרצון דברה"ע בכל המדרי' שנמשכים רצונות אלו. היינו מא"א, שזהו גילוי הרצון, ולמעלה. ומפרט שבא"א זהו גולגלתא וח"ס (בד"ה ביוהשמע"צ); בעתיק זהו חו"ג (סד"ה ויכולו); למעלה מזה – סובב וחקו; לפה"צ – שיער עצמו בכח ומה שלמעלה מזה; בעצמותו – אור השייך אל הזולת ומה שלמעלה מזה (ד"ה א"ת נח). ועייג"כ בכ"ז ד"ה השמים כסאי שבסוף המשך רס"ו.

הערה: מה שדייק בד"ה ביוהשמע"צ הנ"ל, בעצם דגלגלתא, י"ל שבא לשלול שערות דגלגלתא, וע"פ מ"ש בד"ה ביוהשמע"צ רס"ז, וראה ג"כ בהוספות לתו"א ר"פ תצוה.

בד"ה ביוהשמע"צ רס"ז מבאר, דהלבנונית – היינו עצם דגולגלתא – הוא אין העצמי דכתר כי שם מאיר בחי' נו"ה דעתיק (כ"ה בע"ח שער א"א פ"ה. מבוי"ש ש"ג ח"ב פ"ז. מ"ח מס' אריך פ"ד). וצ"ע **דבכל** קומת א"א מאירים בחי' מעתיק, כמ"ש בע"ח שם פ"ז ועוד. ואולי אפ"ל, ע"פ המבואר בכ"מ, שנה"י דוקא שרשם מכתר (לקו"ת ביאור דצאו"ר ס"ג, ובד"ה קול דודי רס"ח שזהו מפני הכתר). ויותר נ"ל, כי הנה המורם מהמשך רס"ו שהמשכה עצמית אפ"ל רק ע"י אור חוזר. ואו"ח בהתלבשות עתיק שבא"א זהו דוקא בהארת נו"ה שבגלגלתא

כמ"ש בע"ח מבו"ש ועוד. אלא שהשערות דגלגלתא נעשו ג"כ ע"י הקרומא דאורא, משא"כ הלבנוניתא.

ואו) מ"ש בסי' בסדר סעודת שבת שאין הפרש בהאור דסעודה שני ושלישית, הרי סיים שם שבסעודה שני' הוא מאיר למעלה ולא למטה, משא"כ בס"ג. ועד"ז כתב בהמשך רס"ו (לדוגמא בד"ה א"ת נח קרוב לסופו). ובכלל – עצ"ע אם הענינים אחד הם. ואין הזמן כעת גרמא לעיין כל צרכו.

ז) מקשה ממ"ש בסי' בסדר סעודה ג', „דפני' אבא פני' ע"י, בחי' פני' הוא בחי' עונג ורצון הפשוט שמאיר מעצמות התענוג הפשוט וע"ק רצון דעתיקא“, דמשמע לי' שזהו דוקא ג"ר דעתיקא ממש.

ואיני יודע המשמעות כלל, ובפרט שאומר שהוא בחי' עונג שמאיר מעצמות התענוג, ולא אמר שהוא הוא עצמות התענוג. ויעיין בד"ה ויצא-וישלח שציינתי במכתבי הקודם, ובד"ה השמים כסאי (סוף המשך רס"ו) שפני' אבא פני' עתיק היינו עונג הפשוט המורגש דוקא, ונמשך ע"י התורה שהיא בבחי' טעם וחכמה, משא"כ עונג העצמי ממש הנמשך ע"י המצות. ומה שמזכיר בסי' שם כתר שבכתר יעויין בסדר סעודה שני' ד"ה בהדין יומא שמפרשו בגלגלתא דא"א, וגלגלתא סתם הרי גם השערות בכלל.

בודאי שלא יקפיד על הערותי, ואת והב בסופה.

באיווי כט"ס,

הרב מנחם שניאורסאהן

רפח

ב"ה, כח מנחם אב תש"ז

כבוד הרה"ח הו"ח אי"א חו"ב וכו' התמים הר"א שי

שלום וברכה!

במענה על שאלתו:

(א) מה שכותב שהרמב"ם אומר אני מאמין בביאת המשיח וכו' בכל יום שיבוא. הנה, לע"ע, לא מצאתיו ברמב"ם לא בפיה"מ (פ' חלק) ולא ביד (הלכות תשובה פ"ג ה"ו. פ"ט ה"ב וסוף הלכות מלכים) – אלא שכן הוא בנוסח הסדורים.

(ב) מ"ש ששמע פי' בהנ"ל שבכל יום הוא מחכה שסוף כל סוף יבוא, אף שא"א שיבוא היום, וכגון שהוא שוי"ט וע"פ מרז"ל (בעירובין מג, ב) – הנה זה מכבר שאלוני בסתירת נוסח אני מאמין ומרז"ל הנ"ל, ותירצתי כנ"ל. אבל עדיין צ"ע דא"כ הול"ל, בכל יום אחכה לו שיבוא – כדי שלא יהי' ספק בכוונת הדברים.

ולחודדי י"ל, שכיון דהא דאין בן דוד בא בשוי"ט ספק הוא ולא ודאי (רמב"ם הלכות נזירות פ"ד הי"א), לכן נסחו א"מ באופן כזה שלא יזהו צד שיפשטו ספקו של ביאת בן דוד בשוי"ט יתאים הנוסח.

או באופן אחר קצת: ישנם כמה ספקות בדיון שאליהו יפתרם, אף שלא בשמים היא, וכידוע שזהו ר"ת תיק"ו (של"ה חלק תושבע"פ כלל אות תי"ו והוא ע"פ זח"ג כח, א. ועייג"כ ערוך השלם בערכו), וא"כ כשעומד בשוי"ט, הרי ספק אפשר שכבר בא אליהו לבי"ד הגדול ביום עשוי"ט או לפני זה ופטר הספק לקולא, וא"כ יכול ב"ד לבוא היום.

(ג) וחנה לכאורה קשה דעת מ"ד דאין ב"ד בא בשוי"ט מפני איסור תחומין שלמעלה מי"ד (ראה נ"כ הי"ד שם), כי בשלמא באל"י שייך זה שהוא נמצא למעלה, משא"כ בבן דוד שנמצא למטה (יעיין סנה' צח, א).

רסח

נדפסה בלקריש חכ"ג ע' 394. קובץ מגדל אור ח"ה ע' יז והושלמה ע"פ צילום האגרת.
הר"א: העכס. אגרות נוספות אליו – לעיל קצ, ובהנסמן בהערות שם.
שכבר בא . . לפני זה: ראה לקריש ח"ה ע' 323.

ובפרט עפמ"ש ביד בסוף הלכות מלכים שאם יעמוד מלך מב"ד הוגה בתורה כו' ויכוף כל ישראל לילך בה כו' וילחם מלחמות כו' והצליח כו' ה"ז משיח. הרי שנצחנו של משיח יהי' איזה זמן אחרי שיתגלה. והא דאין ב"ד בא בשויו"ט הכוונה כשינצח, וכמו שאומר בש"ס דכיון דאתי הכל עבדים הן לישראל, וא"כ הרי אינו ענין כלל ללמעלה מעשרה טפחים.

ועכצ"ל, דהנה ביאת ב"ד צ"ל לכל ישראל (עיין עיון יעקב על ע"י בעירובין שם) או לבית דין הגדול שהם באי כח כל ישראל. והנה ב"ד הגדול לטבריא עתיד לחזור תחלה ואח"כ לביהמ"ק (רמב"ם הל' סנה' פי"ד הי"ב), ומלחמת גוג ומגוג והנצחון יהי' על הרי ישראל (יחזקאל לח"לט) או סביבות ירושלים (זכרי' י"ד), וא"א שיבוא לטבריא או לכל ישראל אלא ע"י הליכה למעלה מיו"ד טפחים או שידחה את זה לימות החול, אם יש תחומין גם למעלה מיו"ד.

ד) והנה כל הנ"ל שייך דוקא למשיח בן דוד, משא"כ במשיח בן יוסף שאינו צריך להתגלות בבת אחת לכל ישראל (עיין בעיון יעקב שם). ולכן י"ל בנוסח דאני מאמין שאומרים משיח סתם והכוונה על התחלת הגאולה, שגם משיח בן יוסף בכלל, והוא יכול לבא גם בשבת ויו"ט לכל הדעות כנ"ל.

ה) ומחזורתא בפשיטות דכוונת ה"אני מאמין" הוא אמונת הגאולה שמחכה שתהי' התחלתה בכל יום. וגם ביאת אליהו, המבשר שלמחר או לשני ימים מתגלה משיח, ג"כ בשם ביאת המשיח קורא לה, וא"כ יכול לומר הנוסח בכל יום ויום וק"ל.

באיווי כט"ס

מ. שניאורסאהן

זה עתה א"ל הרב קוינט, שי"נ שלא לאמר אני מאמין בשבת מטעם קושיא הנ"ל.

רלה

אדמו"ר שליט"א

רפט

ב"ה, כ"ג אלול תש"ז

כבוד הו"ח אי"א חו"ב וכו' מוהר"ב שי ווילשאנסקי

שלום וברכה!

במענה על מכתביו:

א) נשלחו להם עוד ספרים, ובודאי יאשרו את קבלתם. כן בטח יסדרו עם שאר קבוצי אנ"ש אשר בפאריז בחילוק הספרים, באופן שכולם יהנו מאור תורה שבספרים אלו. כן מוסג"פ מאמר לר"ה הבע"ל שהקדים כ"ק מו"ח אד"ש לתתו בכתב, למען יגיע מעבר לים בהקדם. ובודאי יעתיקוהו באופן היאות, באופן שכל הנ"ל יוכלו ללמדו תיכף.

ב) פרטי אופני גביית המעמד ה"ז תלוי בתנאי כל מקום ומקום, ובטח יחליטו ברוב דעות חברי ועד המעמד כפי טובת הענין, ובמשך זמן קצר הרי יודיע הנסיון בפועל אם טוב הוא או שצריך לשנות ...

בברכת כוח"ט ופ"ש לכל הדו"ש

הרב מנחם שניאורסאהן

י) לכאורה אור (שהוא רוחני, במשל) למעלה מטל (שהוא גשמי, במשל). ועייג"כ תו"א ד"ה קחו מאתכם פ"ג. וא"כ או"ת למעלה מטל תורה. אבל טל מתלבש ומתעסק בהמלובש בו והיא לפ"ע המלובש. ולכן מצינו חלוקים במן דלצדיקים ירד (ולא רק חלוק בפעולתו) משא"כ אור שמאיר בהיכל מלך ובמקום כו' בשוה וחלוק רק בפעולתו. ולהעיר ממאמר ר"ה דהאי שתא.

רפט

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . ווילשאנסקי: אגרת נוספת אליו — לעיל רפו.
אור . . . טל: ראה גם לקו"ש ח"א ע' 193.

רצ

ב"ה, כ"ה אלול תש"ז

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהרש"מ שי קאלמענסאן

שלום וברכה!

נתקבלו המכ' ע"ד ה"בית שרה" ומוסג"פ המענה. ובודאי כבו' נושא בעול ההנהלה, כמדובר זה מכבר, שהוא אחראי בעד זה אף אם גם באופן אופיצאלי יעמיד איש אחר.

מוסג"פ מאמר לר"ה הבעל"ט שהקדים כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לתתו בכתב למען יגיע מעבר לים בהקדם. ובטח יסדר באופן שרבים יוכלו ללמוד אותו בעשיית אלו. ומטובו להודיענו עד"ז.

מוסג"פ מכתב להר"י גאלדין, ואנא להמציאו לידו, כי אנו א"י מקום מגורו עתה.

מטובו לפ"ש אביו שי וכל הדו"ש ולמסור ברכתי ברכת השנה.

החותם בברכת כוח"ט

הרב מנחם שניאורסאהן

רצא

ב"ה, כ"ז אלול, תש"ז

כבוד הרה"ג ורה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהר"מ שי

שלום וברכה!

בשמחה ותודה רבה אוכל להודיע לו, אשר נתקבלו הספרים תו"ח

רצ

מהעתק המזכירות.

כבוד . . קאלמענסאן: אגרות נוספות אליו — לעיל רס, ובהנסמן בהערות שם. בעול ההנהלה: ראה לקמן אגרת שלג. מכתב להר"י גולדין: דלקמן רצב.

רצא

נדפסה בלקו"ש ח"ד ע' 1352 והושלמה ע"פ העתקה חלק האחרון גם בהעתק המזכירות, שכראשה נרשם (שטופס כזה נשלח אל) בעמענאו. אשכנזי. האויליו. מי"צ ריווקין. מוהר"מ: אשכנזי. אגרות נוספות אליו — לעיל רלט, ובהנסמן בהערות שם.

על שמות, שערי התשובה ודרך חיים. כן הגיענו היום אלף מאה וארבעים ושלשה, שמהם מוסרים אנו כת"ר למעמד, כפי מכתבו להרד"ב שי' חאסקינד. ובודאי יעשה ככל יכולתו להוסיף על סכום הנ"ל הן בנוגע למעמד הן בנוגע למל"ח, כי הנחיצות בכ"ז אין לשער.

גודל זכות כת"ר בהביאו לפועל את כנ"ל אין די מלים, ובאתי רק להודיע, אשר נתגלגל זכותו לימים זכאים שנתקבלו הספרים ומסרתים ליד כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בימי יג"ח אלול (יובל שנים לחתונת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א לאורך ימים ושנים טובות).

מוסג"פ מאמר שניתן היום ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ובודאי יאשר קבלתו.

ואסיים במה שכתבתי לא' מענינא דיומא:

אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בהתועדות דיום ח"י אלול, אשר ח"י אלול פי' החסידים הראשונים חי אלול גיט א חיות אין עבודה פון אני לדודי ודודי לי (ר"ת אלול).

ויש לפרש: החי ומי שאינו חי בשניהם ישנם כל הרמ"ח איברים. נוסף בחי שיש בו נשמה, ועל ידי זה הגוף צומח מקטנות לגדלות ומתנועע ממקומו למקום אחר.

ארז"ל (תניא פל"ח) כוונת המצוות לדבקה בו ית' היא כנשמה לגוף המצוות, והוא ע"י שמוליד או מגלה בעצמו אהבת ה' ויראתו, אשר לזה בא ע"י לימוד פנימיות התורה בכלל, ותורת החסידות בפרט, וכמבואר בכ"מ.

והנה ע"י הכוונה לדבקה בו ית' היא הצמיחה היותר גדולה ותנועה היותר אפשרית, שהיא רק היא התנועה האמתית, וכידוע בענין מהלכים ועומדים, והוא כאשר הנברא בעל גבול מתדבק בהבורא הבב"ג, וכמש"נ ואתם **חדבקים** בה' אלקיכם **חיים** גו'.

וזהו פי' הפתגם אשר חי אלול, יום הולדת והתגלות הבעש"ט ותורתו והולדת אדמו"ר הזקן, נותן חיות בהעבודה דאני לדודי ודודי לי, שהנבראים מתדבקים בבורא.

ובעומק יותר י"ל: גם באבר שאינו חי יש בשר גידין ועצמות. ובמעלות העבודה ה"ז עבודת המוח (עצמות), עבודת הלב (בשר) וחיבורם (גידין), וכמשנ"ת בלקו"ת פנחס ד"ה צו גו' קרבני לחמי השני,

רלח

אגרות קודש (רצא)

ובכל זה אין זה בפ"ע חיות אמתי שהוא בא רק ע"י הקדמת העבודה דקב"ע, ובפרט הקב"ע דר"ה. וראה במאמר ר"ה דהאי שתא בענין חיות פרטי, כללי, להחיות, וחי בעצם.

החותם בברכת כוח"ט

הרב מנחם שניאורסאהן

רצב

[שלהי תשי"ז]

אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ב"ג אלול דהאי שתא:

מוחין איז א צוליב, מוחין צוליב עבודה בפועל, האלט האבען א איש פשוט.

וי"ל דשייך לר"ה בפרט כי בר"ה צ"ל אתם נצבים היום (ר"ה) כולכם, ראשיכם עד שואב מימך, להיות לאחדים כאחד וכמשנ"ת בלקו"ת ר"פ נצבים. ולכן מצות היום היא תק"ש קול פשוט דוקא בלי ציור אותיות. וגם בזה לא התקיעה היא עיקר המצוה, שלזה צריך להיות עכ"פ בקי, אלא השמיעה שבעבודה הוא ענין הקב"ע וכמשנ"ן הלוא שמוע מזבח טוב גוי. וגם הקב"ע היא פשוטה וכללית ולא פרטית. וכידוע שזהו החילוק בין קב"ע דר"ה וכל השנה. וכמשנ"ת בד"ה שופר של ר"ה ה'תש"ב ועוד.

בברכת כוח"ט,

הרב מנחם שניאורסאהן

רצב

מהעתק המזכירות. בראשה נרשם (שטופס כזה נשלח אל) "ישיבת א[חיו] ת[מימים] ת[ל] א[ביב], בנימינסאן לונדון, גולדין (פראג)".
ב"ג אלול דהאי שתא: יובל שנים לחתונת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, כדלעיל אגרת שלפניו.

רצג

[שלחי תש"ז]

מחוי הנכבד והנעלה ד"ר א. הילמאן שי

שלום וברכה!

איזה חדשים הייתי באירופא ובמשך זמן זה נתקבצו פה כמה ענינים נוסף על העבודה הרגילה וזה גרם לאיחור גדול במענה על המכ' שנתקבלו אלי, וגם בהם הוכרחתי לתת דין קדימה לאלו הנוגעים למעשה בפועל בעבודת מל"ח, מחנה ישראל, או קה"ת. ואת כבו' רוב הסליחה על אי כתבי ע"ע.

ובנוגע להערותיו:

(א) במה שאומרים: ברוגז רחם . . עקדה . . תמימות תזכור הוא כנגד אברהם יצחק ויעקב, וא"כ מה פי' ההוספה ברוגז אהבה תזכור.

וי"ל בשתים: (א) במושגי הקבלה, דמזכירים כאן כללות הספי', וכפי דרישת הענין מצד החסד שבהם. וזהו רחם בגימט' אברהם כמ"ש בכ"מ – קו הימין. עקדה – קו השמאל, כמו שהוא נעקד ונכנע ע"י קו הימין, שזהו ענין עקדת יצחק ע"י אברהם כמבואר בל"ת להאריז"ל ס"פ וירא ועוד. תמימות – שיעקב קו האמצעי נק' תם מצד הטוב שלקח (שם ר"פ תולדות). אהבה – ספי' המל' שהיא המשלמת את הספירות. והוא מכוון למש"נ וזכרתי את בריתי יעקב . . והארץ אזכור . . בהיותם בארץ אויביהם (ברוגז) לא מאסתים וגו'. (ב) מיוסד על הנ"ל וקרוב אל הפשט: שמתפללים שברוגז יזכור האבות וזכות כללות עם ישראל ואהבה שאהבם, ועפמ"ש בזח"א קצו, ב דא כנס"י (והענין אחד וכידוע שייכות כנס"י וספי' המל').

(ב) במה שאומרים בתפלה וקדוש, את יו"ט מק"ק הזה זמן . . מק"ק". למה כופלים מק"ק.

י"ל בתחלה מבאר גודל הענין שניתן לנו חג פ' יו"ט מק"ק זמן

רצג

מגזכתיק (עבור המזכיר שיעתיק במכונת כתיבה).

ד"ר א. הילמאן: אגרות נוספות אליו – לעיל רמד, ובהנסמן בהערות שם.

חרותנו ואח"כ מפרש טעם המק"ק שהוא זכר ליצי"מ, ומק"ק השני נמשך למטה.

ג) מ"ש בקובץ שקודם „מה נשתנה" מנהג בית הרב לומר גם מי שאין לו אב „טאטע איך וויל בא דיר כו" – לא שמעתי בזה לא טעם ולא מקור.

ומה שנ"ל, שהוא מפני מכבדו בחייו מכבדו במותו, וכנפסק הדין בשו"ע יו"ד סר"מ (וראה ג"כ זח"ג ס"פ בחוקותי ובמקומות שציין בנצוצי זהר שם).

רצד

רישא דשתא תש"ח

כבוד ...

שלום וברכה!

לקראת השנה הבע"ל הנני לשלוח ברכות כוח"ט, לו ולכב"ב שי, לכל מילי דמיטב.

נסתיים זמן מכירה הראשית של הצ"צ שמסרנו לאחר וצויתי לשלוח לו כבקשתו הששה כרכים כי אין נמכרים לחלקים.

בטח נודע לו אשר משך איזה חדשים הייתי באירופא, וכמובן נתרבה עוד העבודה, נוסף על עבודת ההכנה לדפוס מה שהו"ל בקיץ העבר.

אבל עתה הנני חוזר עוה"פ למה ששקו"ט זה מזמן רב: העתק מכ"ק אדנ"ע ע"ד לה"ק בפרט, וסקירה על העבודה בשנים האלו שכת"ר השתתף בה ולכן יכול להעיד עלי ולתארה. ידעתי גם ידעתי שיענני שהוא טרוד ויארץ המועד גם עתה, אבל בהתאם לזה שזה כשנה וחצי

רצד

מגובתי"ק (עבור המזכיר שיעתיק במכונת כתיבה).
כבוד: הרב יעקב לנדא. אגרות נוספות אליו – לעיל רכת, ובהנסמן בהערות שם.
למה ששקו"ט זה מזמן רב . . להיק: לעיל אגרות רכת. רלה. רסב.
סקירה . . האלו: לעיל אגרות רלה. רסב.

שהתחלנו להתדבר עד"ז אקוה שאולי בכ"ז יקמץ מעתותיו ויעשה הנ"ל בקרוב ובעגלא דידן.

ולסיים בהערה מעניינא [דיומא]: בלקו"ת סד"ה אתם נצבים מסיים „כי שופר של ר"ה של יעל פשוט כו' ופשוט דכל מאי דפשיט ליבי טפי עדיף כו'". והנה הוא היפך פס"ד ששופר שר"ה הוא של אילים (ראה גם בלקו"ת ד"ה יו"ט שר"ה פ"ג שמפרש הענין דשופר של איל דוקא) וכפופים דכל כמה דכפיף שפיר טפי, אלא שלפ"ד רוב הפוסקים בדיעבד כשר בפשוט, ולהרמב"ם גם בדיעבד פסול. – ולהעיר משל"ה סוף מס' ר"ה הביאור ע"ד המוסר.

ואולי יש ליישב ואכ"מ כי לא באתי כאן אלא להעיר.

רצה

ב"ה, צום השביעי יהפך לששון,
ברוקלין, נ. י.

כבוד הרה"ג הו"ח אי"א חו"ב וכו' מהורש"י שי

שלום וברכה!

בטח יודע אשר איזה חדשים הייתי באירופא, ובבואי חזרה מצאתי כמה עניינים שנתקבצו במשך זמן זה, נוסף על העבודה הרגילה ובפרט טרדת ההכנה לדפוס מה שהו"ל בקיץ העבר. וכ"ז גרם לאיחור גדול בתשובה על המכתבים אלי (אותם שאינם נוגעים ישר בעבודה בפועל של המל"ח מתנה וקה"ת). ואתו רוב הסליחה.

ולכל לראש, הנני בזה להביע ברכת גמח"ט, לו ולכל אשר לו, לכל מילי דמיטב בגו"ר.

ועתה אבוא להערותיו במכתבו:

א) מעיר, על מה שכתבתי בליקוטי ההגדה ע' 5 „קוראין את ההלל

היפך פס"ד: בהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א ללקו"ת שם מציין לוח"ג צב, ב.

רצה

נדפסה בהגש"פ עם ביאורים (קה"ת חשמ"ו) ע' סג: סה. והושלמה ע"פ צילום כתיק. בהמשך אלי' – לקמן אגרת שח. מהורש"י: זיין. אגרת נוספת אליי – לקמן שח.

– הלויים, שאין זה פשוט כ"כ, כי לדעת רש"י (פסחים סד, א. סוכה נד, ב) ישראל קראו את ההלל.

– והנה מה שכתבתי הוא לי סדר ק"פ של היעב"ץ, ואני לא הוספתי מדילי, אלא ציון המקור לתוספתא.

ובגוף הדבר – כבר פסק הרמב"ם (הל' ק"פ פ"א הי"א) שהלויים קוראין את ההלל, ולע"ע, לא מצאתי פוסק חולק בפירוש על דעה זו (וגם בדעת רש"י ראה לקמן). וידוע אשר רש"י מפרש הוא ולא פוסק ובפירושו רגיל לפרש יותר קרוב לפשוטו אע"ג דלית הלכתא הכי (ביד מלאכי כללי רש"י המקורים. ועוד).

עוד זאת: מה שהביא דעת רש"י, כנראה נגרר בזה אחרי לי התוס' בסוכה שם בשטחיותו, ודעת המנ"ח מצוה שצד. אבל א"ת שרש"י בא לומר ולחדש בפ"י שהישראלים ג"כ קראו את ההלל, כמה קושיות בדבר: א) למה לא פי' ב"תקעו" מי היו התוקעין. ב) הול"ל, אכתות קאי" ותיבת "כל" מיותרת. ג) והוא העיקר: דעה זו היא היפך מ"ש בתוספתא, וכמ"ש בתוס' סוכה שם. וגם את"ל שכיון שאין כאן יין גם ישראל מותר בשירה זו, ועדמ"ש במנ"ח שם, עדיין צ"ע מה הכריחו לרש"י לחלוק על התוספתא ואיפוא המקור לזה.

והנה מחוייבים לתרץ דברי הראשונים, גם אם נראה לנו שהם בסתירה למרז"ל מפורש. אבל, בד"א כשברור שזהו דעת הראשון, משא"כ כשספק בדבר, ואדרבה.

ובנדו"ד כיון שהסתירה על דעה זו מהתוספתא ברורה, נלפענ"ד שמעולם לא נתכוון רש"י לדעה זו. וכוונת רש"י היא פשוטה – דהנה במשנה (פסחים שם) מבאר כל סדר ק"פ עד גמירא של כת הראשונה, ומסיים, כמעשה הראשונה כך מעשה הב' והשלישית קראו את ההלל אם גמרו כו". ובשטחיות הלימוד משמע דאינו מדבר אלא בכת ב' וג', דאם גם כת א' קראה את ההלל, הו"ל לשנות זה בסדר כת א' במקומו. ולכן מפרש רש"י, אכל הכתות קאי". והוא מכוון למה שנוגע ברש"י לפרש בסוכה שם ד, כל כת קוראה", דאין נפ"מ בסוגיא שם אם הלויים קוראים או גם הישראלים, כמובן – (ומה שלא שנה, קוראין את ההלל" בסדר כת א', י"ל משום דנפישין מילי, דפליג ר"י) – ורש"י אינו מדבר אלא בזמן אמירת ההלל, שהוא גם בזמן הקרבת כת הא', ובה מדברת המשנה ג"כ. אבל לא בא לפרש מי הוא הקורא, כמו שלא פירש מי הוא התוקע, כי גם המשנה אינה עוסקת בזה. ועי"ז סרו כל הדיוקים הנ"ל ועוד.

וגם בתוס' סוכה (נד, סע"א), י"ל שלא בא אלא לבאר לי רש"י, שלא נטעה לומר דכל אנשי הכת קראו, ולא הביא זה התוס' בלי של קושיא ופירכא. ודלא כפי' המנ"ח בדברי הרע"ב.

(ב) מקשה במכתבו, במה שכתבתי בלקוטי הגדה ע' ד, דמוכח במשנה ובירושלמי דגם בזמן ביה"מ]ק"ק היו לוקחים ב' תבשילין וכותב ע"ז, דאין שום משמעות במשנה ובירושלמי, א"א שתהי' משמעות כזאת, פשוט שנתקנו אחר החורבן".

והנה: א) ק"ק לי שיחשבני לטועה כ"כ, שאכתוב – ובדפוס – דמוכח במקום ש, א"א שתהי' גם משמעות, ופשוט" להיפך, ובפרט כשציינתי גם המקור לדברי. ב) לא הייתי מאמין שיכתוב כנ"ל מבלי שיראה מקודם, עכ"פ בהעברה בעלמא, במשנה ובירושלמי על אתר.

וז"ל המשנה בבבלי במקומו (פסחים קיד, א): הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין . . . ובמקדש היו מביאין לפניו גופו של פסח. וז"ל הירושלמי במקומו (פסחים פ"י סוף ה"ג): ובגבולין צריכין ב' תבשילין אחד זכר כו'.

הופעת הקובץ נפסקה לע"ע מפני הטרדא בהכנה לדפוס מאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א – מאמרי דא"ח.

ולסיים מענינא דר"ה: מצאתי בספרי' של כ"ק מו"ח אד"ש ספרו „המועדים בהלכה“, וראיתי שם, בהעברה, שמביא כמה שקו"ט בהא דאין תוקעין ביו"ט שר"ה שח"ל בשבת גזירה שמא יעבירונו. וחבל דאישתמיטתי, כנראה, חדוש מפתיע של רבנו הזקן (שו"ע או"ח תקפ"ח ס"ד) דהא דאין תוקעין הוא משום עובדין דחול, עיי"ש. ועיי"ז יש ליישב אריכות הלי' ברמב"ם הלי' שופר פ"ב ה"ו.

בברכת גמח"ט

מ. שניאורסאהן

רצו

ב"ה, ה' תשרי, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהר"ד שי

שלום וברכה!

בהמשך למכ' מח"י אלול והקודמים:

(א) נתקבלו ע"י הרב"ג שי תו"א עט"ר וסי' תהלת השם השלם א' מכאו"א. וע"י הבי דואר כה סי' הנ"ל. והראתים לכ"ק מו"ח אד"ש (כמובן בהזכרת שם כת"ר) ונהנה...

(ג) מטובו להמציא לועד הסניפי בפאריז מאתיים סי' הנ"ל, ולשלח אלף לכאן. מחירם יקבע ס"ע"ה סענטים. כן לשלח להם חמישים מתו"א ועט"ר.

(ד) מוסג"פ ג' מאמרי דא"ח והוא לזכות בהם את הרבים ונא לאשר קבלתם וקבלת הפ"ש מהרנ"נ שי.

בברכת חוגח"ט לו ולכב"ב ולכל החבורה.

מ. שניאורסאהן

רצו

מצילום האגרת.

מוהר"ד: בראומא. אגרות נוספות אליו — לעיל רעט, ובהנסמן בהערות שם.
תו"א: נדפס בקיץ תש"ח, ואוצ"ל: תניא. וכן לקמן בסמוך.
מהרנ"נ: מהיר ניסן נעמענאו, שע"י שלח לו כ"ק אדמו"ר שליט"א מעות להדפסה.

רצז

ב"ה, ז' לעשי"ת, ה'תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נר"מ התמים וכו' ... שי

שלום וברכה!

בימים האלו הנני להביע ברכותי לחתימה וגמח"ט, לו ולכל אשר לו.

ומה שכתב במכתבו ע"ד פנימית אבא פנימית עתיק, הנה כשיעיין במקומות בהמשך רס"ו המסומנים בהערתי (בקונטרס לימוד החסידות ע' 6) יראה אשר התכלית הוא להגיע לעצמיות התענוג הפשוט שהוא למעלה מפני עתיק שהוא פני אבא. ולזה באים ע"י מעשה המצות (או ע"י דדייקין במילי דחכמתא).

והנה לדעת באיזה מצוה צ"ל זהיר טפי, שזהו אינו בבחינת טו"ד מושג (אגה"ק ס"ז), ובמילא בקל אפשר לטעות ע"י פיתויי היצר, כי כמובן משתדל בזה יצרו ביותר להטעות. הנה אחת, והמובחרת, שבעצות היא כאשר האדמו"ר שלו מורה לו באצבע דרכו ועבודתו. ואז אין עליו לבוא בטו"מ ובקשות אולי ישנה הרבי החלטתו, ומכ"ש וק"ו שאין לו להביט על ימין ועל שמאל אולי ימצא ענין אחר לענות בו ולהתעסק בזה.

ולדוגמא: כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א העמיס עליו, כמדומה לי, העבודה דמל"ח ומחנה בעירו (ואולי גם במדינתו). וא"כ הרי פשוט, שאין עליו לחפש ולהתעסק בחקירות מה הוא מקצוע העבודה של אחרים, וגם לא לרדוף, בנוגע לעצמו, אחרי ענינים שאינו יודע אם שייכים אליו א"ל, עכ"פ עד שימלא במילואו את תפקידו המוטל עליו, ואשר חורו לו עליו באצבע לאמר: זוהי הדרך שלך המובילה בית א"ל, ובזה תצליח.

וכעבור כמה שנים בזה הרי א"א להונות לא את אחרים ואפילו לא את עצמו, כי המעשים יוכיחו את המצב באשר הוא: מספר פלוני של

רצז

נדפסה בלקו"ש ח"ד ע' 242 והושלמה ע"ס העתק המזכירות.
המסומנים בהערתי: וראה גם לעיל אגרות רסה. רפז.

ילדים וילדות קרבתי לחנוך הכשר, פלוני ופלוני התחילו להניח תפלין ע"י השתדלותי, במספר פ' של בתים התחילו ללמוד ולקרא בספרים כשרים תמורת אינם כשרים, פב"פ ופב"פ התחילו ללמוד תורת החסידות, מספר עקז' של ספרות הכשרה, ובפרט של תורת הדא"ח, הפצתי וכו' וכו'.

והנה אם חסר בחשבון הרי אף שבדאי יש טעמים ע"ז, ובפרט טעם מורא בו"ד יהודי, שהוא בעל בחירה, וא"כ צדיק וזכאי הוא, אבל בכ"ז האור חסר. אבל אם אינו מתפעל ועושה את שלו והחשבון מתאים, הרי דרך שער זה עולים כל התומ"צ שלו וכמבואר באגה"ק שם.

באיווי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

רחצ

ב"ה, ז' לעשי"ת, ה'תש"ח

כבוד הרה"ג ורה"ח הו"ח אי"א רב פעלים מוהרא"א

שי' הכהן

שלום וברכה!

בימים האלה הנני להביע בזה איחולי לחתימה וגמח"ט, לו ולכל

ב"ב שי'.

ומענין יומיא האלין: כתב הרמב"ם (הל' קדה"ח פ"ז ה"ז) ומפני מה אין קובעין בחשבון זה בימי אד"ו (ר"ח תשרי) . . עשו יום קביעה ויום דחי'. ולא פירש „מה חטא אד"ו שלא יהי' בו . . ומה זכה בגה"ז" וכמו שהקשה בהשגות על אתר.

יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

רחצ

מהעתק המזכירות.

מוהרא"א שי': יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל קצו, ובהנסמן בהערות שם.

ומענין יומיא האלין: בהמשך לזה לקמן אגרת ש. תוכן הענין בהוספות — לקמן אגרת שצט.

רמז

אדמו"ר שליט"א

וי"ל דחנה יום א' דר"ה שהוא ר"ח תשרי – הוא דינא קשיא. ולכן נדחה מלחיות חל ביום א' משבעת ימי הבנין שהוא ספירת החסד, ביום ד' שהוא ספירת הנצח שהוא ג"כ מקו הימין. וכיון שא"א להיות שני ימי דחי' סמוכים לא נשאר ליום דחי' השלישי אלא יום וא"ו. ויותר נראה לי דיום וא"ו נדחה מפני דהיסוד יום וא"ו הוא המתקת הגבורות וכמרומו במרז"ל (פסחים נד, א) מפני מה לא נאמר כי טוב בשני בשבת מפני שנברא בו אור של גיהנום. . חזר וכללו בששי. ויעוין הגהת מהרי"א חבר שם.

ובזה יובן עוד דיוק, דכיוון דבטח הי' לו להרמב"ם טעם לדחיית אד"ו דוקא, וכהערת האב"ד, למה לא פירשו.

ואם הטעם הוא כנ"ל מובן, וע"פ המבואר בספר השיחות (קיץ ה'ת"ש ע' 41) בשם הבעש"ט, שהרמב"ם הי' מקובל (עיי"ש בהערתי בזה), אבל נזחר שלא לגלות אפילו ברמיזא מפני שהי' סכנה בדבר בזמנו.

בברכת גמח"ט,

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

רצט

ב"ה, עריוהכ"פ, תש"ח
ברוקלין

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' הרה"ח מהורב"צ שי

שלום וברכה!

מכתבו קבלתי וכבקשתו נשלחה לו חבילת ספרים על כתובת הרב

יו"ר ועד הפועל: מל"ח.

רצט

מהעתק המזכירות.

מהורב"צ: שמטוב. אגרות נוספות אליו – לעיל ערב, ובהתסמן בהערות שם.

בנימינסאן שי. את האסורים הזכרתי היום. בער"ה נותנים כאן מדי שנה בשנה פדיון כללי בעד אנ"ש והתמימים הנמצאים מעבר לים וכו'.

ולסיים מענינא דיומא: אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א היום בוקר כשנכנס אליו השו"ב עם מצות כיסוי הדם: דער טאטע האט געזאגט (כנראה בעת כיסוי הדם דעיוהכ"פ): די עבודה פון עריהכ"פ, אויב מען דארף אנרירען גבורות דארף מען עס צודעקען מיט חסד. צודעקען מיט עפר תיחוח ביטול. און מען דערהערט דעם כי ביום הזה יכפר.

בברכת חתימה וגמח"ט

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

ש

ב"ה, ער"ס תש"ח

כבוד הרה"ג והרה"ח הו"ח ורב פעלים מוהרא"א שי
הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממחרת יוהכ"פ, וכיון שאין הזמן גרמא להאריך
אבוא בקצרה:

(א) מ"ש במכתבו דהא דיום א' דר"ה הוא דינא קשיא אינו בגדר
מדות, שדוגמתן ז' ימי הבנין, תמהתי איך אפ"ל כך בשעה שהש"ס,
הזהר, פע"ח, ספרי מוסר וכו' מלאים מזה שר"ה ובכלל עשיית הם ימי

האסורים: ראה גם לעיל שם.
יושב ראש ועד הפועל: מל"ה.

ש

מהעסק המזכירות.

מוהרא"א: יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל קע, ובהנמנו בהערות שם.
מ"ש במכתבו: בהמשך לאגרת רחצ דלעיל.

המשפט ויושב על כסא דין והעולם נידון וכו' וכו'. ובפע"ח שער ר"ה פ"א"ב: וביום א' דר"ה ננסר מרישא דז"א עד הת"ת שלו ועד בכלל ולהיות נוטלת ביום זה כל הנסירות הללו לכן הוי דינא קשיא . . כוונת הנסירה . . לתת דינין שבז"א אלי . . דינין דדוכרא תקיפין ברישא ולכן יום א' נקרא דינא קשיא. ועוד בכ"מ בסגנון זה.

(ב) מה שהביא רא"י לדבריו מהא שבר"ה הוא בנין המלכות, אדרבה מכאן רא"י להיפך, וכידוע דבנין המלכות הוא מהגבר, אלא ששרשם מלמע' מעלה.

(ג) הביא רא"י ממה שביום דינא קשיא הוא העלי' בפנימיות וביום דינא רפיא בבחי' חיצוניות. וכנראה ראיתו היא דא"ת דדינא הוא כפשוטו גבו', הרי איפכא מסתברא.

אבל ז"ל הפע"ח שר"ה פ"ד: והענין כי ביום א' עדיין העולמות אין יכולים להכלל רק הפני' לבד ולכן הוא דינא קשיא, אך ביום ב' אז מתבסמין כל העולמות . . תחלה צריך לכלול פנימיות ואח"כ ביום ב' אז נכללים גם העולמות.

(ד) מביא רא"י ממה שבר"ה נמשכת המל' ממקורה למע' מע', ואז נמשך אור חדש שעדיין לא הי' מעולם כו'.

אמת כן הוא אבל לא מפני זה דר"ה הוא דינא קשיא. ואדרבה כהנ"ל נעשה ע"י התקיעות שהם ממתיקין הדינים. (וגם הנ"ל נעשה ע"י גבורות דשם אלקים דוקא. יעוין לקו"ת ד"ה שוש אשיש תוך פ"ד. ויש ע"ז משפט וכידוע בפי' משפט לאלקי יעקב, אלא דמשפט איהו רחמי דע"י התקיעות יושב על כסא רחמים).

(ה) מקשה על דברי ממה שר"ה הראשון – יום ברוא אדה"ר – הי' ביום ואו. הנה גם לולא מה שכתבתי צריך לתרץ זה, כי הרי בודאי הכלל לא אד"ו ראש יש לו טעם בנסתר, וכמו שאר עניני התורה, וא"כ איך איקלע ר"ה הראשון ביום ואו.

ומה שנ"ל הוא, כי אף דגם בר"ה הראשון נאמר הלי' דינא קשיא (פע"ח שם) בכ"ז אינו דומה לדינא קשיא דר"ה אשר משם ואילך: (א) בברוא אדה"ר, היינו קודם החטא, הי' מצב העולמות והספי' למעלה מכמו שהם עתה (ל"ת להאריז"ל ס"פ בראשית ופע"ח ש' השבת פכ"ג) ובמילא אין הדינים קשים כ"כ. (ב) עוד הוכחה דאז לא היו הדינים קשים כ"כ, מהא דאז נעשו כל הענינים מצד כי חפץ חסד הוא ועתה יש דין ומשפט ובאתדל"ת תליא מילתא (ולכן אומרים שהוא רק זכרון

ליום ראשון. לקו"ת ד"ה והי' ביום ההוא יתקע ספ"א. וכיון שעכ"פ גם בר"ה הא' דינים הם לכן לא חל ר"ה הראשון ביום א"ד שהם מקו הימין. אבל בהיות שאינם קשים (ואולי כדי להורות על חילוק דר"ה זה משלאחריו) חל ביום וא"ו שאינו מקו הימין אבל נוטה אליו.

ועוד בה שלישי: הטעם שעתה אין חל ביום וא"ו, עפמ"ש במכתבי הא', הוא מפני שנכלל בו יום ב' בכי טוב מאד, אבל מה שנכלל יום ב' בכי טוב זה נעשה רק ע"י ואחרי בריאת האדם, מתאים לפשוטו של מקרא, ולכן אין טעם זה שייך בר"ה הראשון.

(ו) כתב לתרץ דברי הרמב"ם בקדה"ח (פ"ז ה"ז) ע"פ מ"ש בתשב"ץ דמטעם ירקי ומתיא אין מספיק לדחות המועדים אבל די הוא לקבוע ימי הדחי' לאד"ו -

הנה אני לא עמדתי כלל במכתבי ע"ז שהרמב"ם לא נקט טעם הש"ס. כי אף שהתשב"ץ אינו תח"י אבל ע"ד הנ"ל מבואר בפ"י הר"ח בר"ה ובפ"י היד על אתר (וכן מתרץ דברי הרמב"ם בס' בינה לעתים להרב גינזבורג, אף שלא זכר את התשב"ץ). ומה שכתבתי הוא רק העתקת השגת הראב"ד, דהרמב"ם מתחיל „מפני מה אין קובעין . . באד"ו וסו"ס לא פירש „מה חטא אד"ו . . ומה זכה בגה"ז" וע"ז אין לתרץ דסמך שיודעים הטעמים המפורשים בש"ס כי הוא היפך דרך הרמב"ם בכ"מ להביא דוקא המפורש בש"ס וכידוע בכללי הרמב"ם.

ועוד דא"כ „לא נהג זה המחבר מנהג חכמים . . החל בשאלות וקושיות והניח הדבר בקושיא" (ל' ההשגות תשובה פ"ה). משא"כ לפמ"ש שהטעם הוא שלא רצה הרמב"ם לגלות אפילו ברמיזא מחכמת הקבלה מתורץ הנ"ל.

ובזה יש לתרץ גם השגת הראב"ד בהל' תשובה הנ"ל. כי גם שם שתק הרמב"ם מטעם זה.

ומדי דברי מכלל לא אד"ו ראש, אעיר אשר לדעת רה"ג הובא בפ"י ר"ח (שבת קט"ו, א; ועייג"כ סוכה מג, ב) הוא הללמ"מ! (ועיין בפ"י היד שם בפ"י הר"ח בר"ה בשאלות פ' ויקהל) פ"י כלל זה ע"ד הסוד - בהגהות הרמ"ז סו"ס מבושש - דפוס ירות"ו - ס' קע"ח.

(ז) כתב להעיר דבש"ס נמצא י"פ „גדולה תשובה" ח' בגלוי וב'

י"פ „גדולה תשובה": א' בר"ה יז, וט' ביומא פ"י. וע"ז משיב כאן שביזמא יש י"פ, וא"כ יש בס"ה י"א.

רנא

אדמו"ר שליט"א

בסתר. וצ"ע בכוונתו כי ביומא (פו, א ושם) לבד, ע"פ גירסת הע"י נמצא יו"ד פעמים ולא ט'.

ולהעיר מה שצע"ק דבסוף ס' ראשית חכמה מונה כל המאמרים גדולה „שבכל הגמרא" שבתשובה ואינו מביא אלא ארבעה – וכן העתיק במדרש תלפיות – (ומהם א' שאינו בש"ס „שמקרב את הרחוקים").

ח) בל' עשרת ימים שבין שכולל גם הגבולים ראיתי להרב נאה בספרו „שעורי תורה" מהדב"ת (ספר מיוחד במינו, וראוי לתשומת לב). ע' ר"י (ממאמר רז"ל, ר"ה [ו, ב], אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים, דכולל אחד מהגבולים).

בברכת חג שמח וכט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שא

ב"ה, ערחה"ס, תש"ח

ש"ב הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"א שי

שלום וברכה!

במענה על מכ' מיום ד' תשרי

מכתבי הקודם בטח נתקבל בזמנו...

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אמר את הפסוקים והברכות שקודם תק"ש ובכלל מרגיש עצמו בכי טוב לפי ערך.

מוסג"פ מאמר שהו"ל זה לא כבר.

יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

שא

מהעתק המזכירות.

מהור"א: קלובגאנט.

ואסיים באיווי חג שמח לו ולכב"ב שי' ופ"ש וברכת החג לגיסו
מהרשב"ץ וכב"ב יחיו.

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

הנעשה כדבעי למיהוי בענין המעמד?

שב

ב"ה, א' דחומ"ס, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נ"מ וכו' התמים מהר"ש שי' שו"ב

שלום וברכה!

במענה על שאלתו בענין אמירת סליחות בעשי"ת, הנני מעתיק
בזה מרשימותי תשרי תרצ"א ריגא, ותשרי תש"ח ברוקלין:

תשרי תרצ"א:

הנהגות: אחר ר"ה א"א סליחות.

שיחות ר"ה: הרזינער הי' הולך לתשליך לא בר"ה, כ"א בי"ג מידות
(ד' דעשי"ת). בהיותי בארצה"ב – בניו-יארק – אשתקד הלכתי לתשליך
ימים אחדים לפני ר"ה, במוצאי ר"ה ולי"ג מידות.

הצ"צ הי' אומר י"ג מידות. הרבנית (אשת מהרשנ"ע) היתה ג"כ
אומרת והי' בשבילה מנין מיוחד, כי אדנ"ע לא הי' בא אל המנין לאמר
(אם אמר ביחידות – לא אמר ברור. אבל כנראה „מבין השיטין” – גם
ביחידות לא אמר סליחות אחר ר"ה).

משיחות תשרי, תש"ח: אשת מהרשנ"ע, חמותה אשת הצ"צ וכן
אשת אדהאמ"צ היו אומרות סליחות בעשי"ת, אבל לא האנשים.

מהרשב"ץ: אלטהויז.

שב

נדפסה בלקו"ש חיד"ע 382. קובץ יגדיל תורה נ"י. חוב' ב ע' ט והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

סיפר אאזמו"ר (מהרשנ"ע) לאאמו"ר, אשר פעם בראותו שאמו הלכה לסליחות – בעשי"ת – ואביו (הצ"צ) זיצט און לערנט, שאל אותו עד"ז. ויענהו הצ"צ: עס איז דא א צייט ווען מען דארף זאגען און עס איז דא א צייט ווען מ'דארף טאן.

במענה על שאלתי שכתוב לאמר סליחות בצו"ג, ענה כ"ק מו"ח אד"ש: צום גדלי' איז דאך פון די ד' צומות.

בד"ש כל הדו"ש

הרב מנחם שניאורסאהן

מפני החג לא באתי על החתום.

שג

ב"ה, ב' דחומ"ס, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' הרה"ח מהור"מ שי' פערלאוו

שלום וברכה!

מכתבו מכ' אלול, תש"ז, הגיענו, ובמה שכותב אדות ההדפסה הנני להודיעו:

(א) עפ"י הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אין בכלל רשות למי שהוא להדפיס איזה ספר דא"ח או ספרי חנוך שלנו בלי קבלת רשות על זה מהנהלת „קחת" שבברוקלין, נ. י.

(ב) עניני הדפסת ספרים בגרמני מסרתי – בהיותי בפריז – לר' דוד שי' בראוואמן, וסדרתי כבר אתו מה להדפיס וכו'.

(ג) אם יש אפשריות להדפיס גם במדינתו, אנא להודיע התנאים בזה. ובכל אופן צ"ל ענין ההדפסה מסודר ולא שבכל מקום ידפיסו ויכפילו במק"א.

שג

מהעתק המזכירות.

כבוד . . פערלאוו: אגרת נוספת אליז – לקמן שכו.
עפ"י הוראת: ראה גם לעיל אגרת רלא, ובהנסמן בהערות שם.

אשר לכן, אל נא תדפיסו לע"ע, ובאם יש לכם איזו הצעה בזה תודיעו נא אותה לנו ותציעו לפנינו.

מוסג"פ מאמר שהו"ל פה זה לא כבר.

באיווי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

מפני קדושת המועד לא באתי עה"ח.

דש

ב"ה, כ"ד תשרי תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"נ וכו' מהור"מ שי' הכהן

שלום וברכה!

אמור אמרתי, אשר, כמו בכל שנה, יבוא הנה לימי השמע"צ ושמח"ת ונראה ונשוחח יחד. וכנראה אשר סיבות מסיבות שונות עכבוהו ולא יכול להוציא לפועל נסיעה זו.

וחבל, וכמרז"ל (ר"ה טז, ב) חייב אדם להקביל פני רבו ברגל. וראה בכסף משנה ברמב"ם הל' ת"ת פ"ה ה"ז.

והנה אף שעתה מקילין בהנ"ל, וכמה טעמים נאמרו בזה, הנה עוד אחת יש בזה. והוא ע"פ הידוע הקושיא במה שאנו אומרים ואין אנו יכולים לעלות ולראות ולהשתחות לפניך, דבשלמא לעלות ולראות אי אפשר מפני היד כו' אבל ההשתחוואה אפשר להיות בכל מקום לפניו ית' כמו ואנחנו כורעים ומשתחוויים כו' ולמה צריך לזה ביהמ"ק דוקא. והתירוץ ע"ז הוא כי יש ב' בחינות בהשתחוואה: א) השתחוואה חצונית

יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

דש

מהעתק המזכירות. תוכנה גם באגרת שלאח"ז.
מהור"ם: שאיעוויטש, אגרת נוספת אליו — לעיל קצד.

שמשתחוה בגופו או, מדרגה נעלית יותר בהשתחואה חזונית, שבמעשה בפועל, שזה תלוי בגופו, לא ימרוד במלך מלכי המלכים הקב"ה. (ב) השתחואה פנימית שנעשה בבחי' ביטול רצונו מפני רצון הקב"ה שאין לו רצון וחפץ אחר כלל, וזהו השתחואת הנפש. והשתחואה זו היו מקבלים ישראל ע"י הראי' ברגל בביהמ"ק. ומשחרב ביהמ"ק הגם שאין אנו יכולים להשתחוות עכ"פ נתפשטה קדושת הארה זו אפס קצהו במקדש מעט ביהכ"נ וביהמ"ד והיינו בשעת התפלה (בלקו"ת פ' ברכה ד"ה מזמור שיר - הראשון - פ"ב בארוכה).

והנה רואין אנו במוחש, אשר לבוא למדרגת בטל רצונך שכלך וכל כחות נפשך בלי סיוע - קשה מאד: כי בהכירו ערך עצמו, לא ימצא טעם מספיק שיבטל רצון עצמו מכל וכל. ואדרבה, אם יתקרב לידי הכרה והחלטה שצריך הוא לבטל רצון עצמו, הרי איש שבא להחלטה כזו ה"ה ירא שמים במדרי' חשובה, וא"כ שוב אינו מובן למה אין לו לסמוך על החלטות שכלו ורצונו. והעצה היעוצה היא שיבקש עזר מאדם כזה שמודה הוא בו שעומד למעלה ממדריגתו הוא, ואין לו פניות ח"ו בענינים אלה, שאז בטח ישמע לפקודתו מה שיורהו בדרכי עבודת ה'. והזמן המסוגל לזה הוא בשלש רגלים וע"ד דוגמא כמו שהי' בזמן שביהמ"ק הי' קיים. והאריכות בזה אך למותר.

ויהי רצון שימלא ע"י מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, עכ"פ מה שאפשר להביא בכתובה ועד שיתראה אתו פא"פ.

החותם באיווי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

יור"ד ועד הפועל

שה

ב"ה, כ"ה תשרי תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נוי"מ מו"מ באמונה
מוהר"י שי' הכהן

שלום וברכה!

איך האב גערעכנט אז מיר וועלן זיך זען דא סוכות צייט (לויט ווי אייער געוואוינהייט איז געווען צו קומען צו כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אויף די טעג) און ווינשן זיך א פתקא טבא לשנה טובה ושמחה. ליידער זייט איר דעם יאר ניט געקומען. האפנטליך איז אלעס כשורה בבריאות הגוף בא אייך און בני ביתו יחיו.

פון מעלות הכהנים ועבודתם וואס זיינען אויך דא לאחר חורבן בית המקדש איז נשיאות כפים בשעת התפלה, וואס בתי כנסיות ווערן טאקע אנגערופן מקדש מעט.

איינע פון די זאכן וואס עלי' לרגל בבית המקדש פלעגט אויפטאן בא א אידן לויט ווי חסידות ערקלערט איז געווען דאס, וואס ער פלעגט זיך משתחוה זיין, און ניט נאר בחצונות, מיט דעם גוף, נאר אויך מיט זיין נשמה, ד.ה. אז ער פלעגט מבטל זיין אלע זיינע כחות הנשמה רצון שכל מדות צום אויבערשטן, במילא איז פארשטענדליך אז א בית הכנסת וואו די השתחואה פנימית ווערט אויסגעפירט אס בעסטן, איז מער מקדש מעט, נענטער צו מעלת בית המקדש.

און דאס געפינט א חסיד ווען ער דאוונט אין ביהמ"ד פון זיין רבי'ן, וואס יעדער חסיד איז דאך מער-ווייניקער בטל צום רבי'ן. און א חסיד כהן נושא כפיו בביהמ"ד של רבו אין פארגלייך צו נשיאות כפים אין א סתם בית המדרש איז נענטער צו נ"כ בבית המקדש (וואס איז געווען שלא בערך גרעסער ווי נ"כ אין מדינה. זע משנה סוטה לז, ע"ב).

* * *

שה

מהעתק המזכירות. לתוכנה ראה גם אגרת שלפניו.
מוהר"י שי' כ"ץ. אגרות נוספות אליו — לעיל קעד, ובהנסמן בהערות שם.

לויט ווי איר ווייסט, איז יעדער יאר שמחת תורה אין דער פרי פארקויפט מען לויט דעם סדר פון כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, פסוקי **אתה הראת** פאר דעם מרכז לעניני חנוך. דעם יאר, אז איר זייט דא ניט געווען, בין איך לכתחילה געווען מסופק וואס צו טאן: (א) צי קויפן פאר אייך א פסוק, (ב) אויב יא, פאר וואס פאר א סכום, ובפרט אז איר האט ניט געשריבן וועגן דעם.

דערנאך אבער, נעמענדיק אין אכט אז: (א) לויט דעם אלטן רבי'נס לשון (אגרת הקדש סימן טז) לא נעלם ממני צוק העתים אשר נתדללה הפרנסה... ועם כל זה לא טוב הם עושים... אשר קפצו ידם הפתוחה מעודם עד היום הזה ליתן ביד מלאה ועין יפה. (ב) הצדקה אינה רק הלואה להקב"ה... וגמולו ישלם לו בכפלים בעולם הזה. (ג) יש לחוש... כשחבריו נמנים לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהם. (ד) ווי איך האב אמאל געהערט פון כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, אז מען דארף ניט באווייזן א וועג אויף פארקלענערן. (ה) זכין לאדם שלא בפניו – איז בא מיר געבליבן, אז איך פון מיין זייט דארף רעכענען און זאגן אז אזוי ווי פאר-א-יארן קויפט איר א פסוק און פאר דעם זעלבן סכום (ח"י פעמים ח"י דולר).

די פסוקי „אתה הראת“ שמחת תורה אין דער פרי, וואס מ'האט געקויפט פאר די וואס זיינען דא ניט געווען, האט געזאגט כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

בברכת כט"ס לו ולכל ב"ב שיחיו,

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

אין א באזונדערן פאקעט, איז אייך ארויסגעשיקט געווארן פון אונזערע לעצטע פאבליקיישאנס, ובקשה באשטעטיגען אז איר האט באקומען.

יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

שו

ב"ה, ה' מרחשון, תש"ח

הנ"נ וו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ד שי' בראוומאן

שלום וברכה!

במענה על מכתביו (ולפלא שאינו כותב על איזה אדרעס לכתוב לו)

(א) מוסג"פ נוסח השערים וההקדמות לעט"ר, שערי אורה, שער האמונה ושער היחוד.

(ב) התניא לע"ע אין צריך להדפיס עוד. וישלח לכאן רק אלף עקז, ואלפים יכול למכור בהאיזורים ובכלל באירופא. אם הוצאות ההדפסה היו כמו שאמר לי בהתראותנו, יקציב המחיר בשביל האיזורים לכה"פ ששים סענט, ובשאר אירופא לכה"פ שבעים וחמשה סענט.

(ג) מחירי שארי הספרים אוכל להודיעו כאשר יודיעני הוצאות ההדפסה והכריכה.

(ד) הרב גאראדעצקי אמר לי שכבר שלח לו כדרישתו אלף תרמכן. והתדברתי עמו שיתן עוד, כפי שיודיענו. כן יקח ממכירת הנ"ל על הוצאות ההדפסה והכריכה.

(ה) בטח התחיל כבר בהדפסת השו"ע וימהר בזה וישתדל שיהי בהדור האפשרי הן ההדפסה והן הכריכה. הנני מחכה לבירור כאן ע"ד איזה פרטים בנוסח השער ואז אשלחנו אליו.

(ו) שער האמונה ושער היחוד בטח ימצא אצל אנ"ש במחנו או בפאריז.

שו

מצילום האגרת.

הנ"נ . . בראוומאן: אגרות נוספות אליו — לעיל רעט, ובהנסמן בהערות שם.
תרמכן: שקלים.

רנט

אדמו"ר שליט"א

ז) מענה כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א על שאלתו הפרטית הנני כותב למטה.

באיווי כט"ס,

מ. שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שז

ב"ה, ח' מרחשון תש"ח

מחוי' הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורש"ז שי'

שלום וברכה!

מכתבי הקודם בודאי קבל במועדו ותקותי שממלא מה שבקשתיו בו.

ועל של עתה באתי לבקשו להמציא המוסג"פ להר"ד שי' בראוומאן בהקדם ות"ח מראש.

כן בבקשה להלוות מספרי בד"ז וגיסו הרש"ז שי' את הספר נר מצוה ותו"א (הוא שער האמונה ושער היחוד) לאדמו"ר האמצעי ולשלחו להנ"ל בהקדם. כמובן שצ"ל הספר שלם. אם אינו בין ספרי הנ"ל בודאי יחפשו וימצאו אצל אנ"ש.

בת"ח מראש ובד"ש כב"ב יחיו

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

י. איך וואלט האלטען, אז עס איז א גלייכע זאך ער זאל פארען אין ארץ ישראל. נאר ער זאל שטייען אין רעזערוו פון ארבעטען. - פריער פארענדיקען דא די חדפסה. - ארבעטען - ע"פ נושא השיחה - כוונתו העסקנות בחזוק התוהמ"צ.

יושב ראש ועד הפועל: מלי"ח.

שז

מהעתק המזכירות.

מהורש"ז: בוטמאן. אגרות נוספות אליז - לעיל רעג, ובהנמנן בהערות שם.

הרש"ז: שניאורסאהן.

ולשלחו להנ"ל: להדפיסו בצילום.

יושב ראש ועד הפועל: מלי"ח.

שח

ב"ה, ח' מרחשון תש"ח

כבוד הרה"ג הו"ח אי"א חו"ב וכו' מהורש"י שי

שלום וברכה!

במענה על מכ' מער"ס.

בענין אמירת הלל בשחיטת הפסח

(א) קודם שאעיר מה שנלפענ"ד במ"ש במכתבו, הנני להדגיש עוה"פ במה שכבר כתבתי במכתבי הקודם, אולי בלי הדגשה הנחוצה, והוא: בענין זה מצינו מפורש בתוספתא **על אתר**, וכ"ה בתוס' ורמב"ם, שהלויים הם האומרים את ההלל. והנה רוצים **לחדש** פלוגתא ודעה דרש"י חולק על כהנ"ל וס"ל דכל ישראל אמרו את ההלל. וע"ז כתבתי דהיסוד לומר דרש"י פליג מצאתי לע"ע רק **לשון** רש"י בפסחים וסוכה ולשון התוס' בסוכה, והיסוד אינו מכריח ומספיק **כלל** ו**כלל** לחדש מחלוקת ודעה מוזרה. ולא עוד אלא שבלשון רש"י זה גופא ניחא יותר לומר **שאין זה** כוונת רש"י, וכמ"ש כבר.

והנה כותב במכתבו שברש"י פסחים נכון לומר שלא נתכוון רש"י לפרש שגם הישראלים אמרו את ההלל, אבל בפרש"י סוכה קשה לומר כן. והגע עצמך: לפ"ז הרי בפסחים, ששם הוא מקום דין זה, לא נחית רש"י לבאר את הנ"ל, ובסוכה, ששם הובאה המשנה רק להודיענו **מספר** התקיעות שתקעו בעת שחיטת הפסח ולזה נחוץ לדעת רק זה **ששלש** כתות אמרו את ההלל ג"פ, יפרש רש"י הדין אם הישראלים אומרים אותו! – וכבר כתבתי שגם ל' התוס' בסוכה יש לתרץ. ואף את"ל שהוא תירוץ בדוחק, הנה דוחק הרבה יותר לומר שרש"י ברמז (ובפירושו **שלא במקומו**, בסוכה, כפי דברי כת"ר) חולק על דעת התוספתא המפורשת על אתר, ובלי הוראת מקור.

עוד כותב שיש „תלמוד ערוך שכמעט מפורש שישראל אמרו“, –

שח

נדפסה בהגש"פ עם ביאורים (קה"ת תשמ"ז) ע' סד: סו. לקריש ח"ז ע' 256. וחלקה בלקריש ח"ט ע' 374 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מהורש"י: זיון. אגרת נוספת אליו – לעיל רצה.
מכ' מער"ס: בהמשך לאגרת רצה דלעיל.

אבל הרי על כרחו יתרץ מאמר זה אליבא דתוס' ורמב"ם וא"כ ה"ה לרש"י.

בגוף ראיתו דממריז"ל (פסחים צה, ב וק"ז, ב): אפשר ישראל שוחטין את פסחיהן ונוטלין את לולביהן וא"א הלל, מוכח „שאין זה עבודה של קרבן אלא דין מיוחד, וישראל הם שאומרים כמו בלולב". וכנראה ראיתו בשתים: (א) שכיון שאין זה עבודה אינו שייך ללויים. (ב) כמו שבלולב אמרו גם ישראלים, כן צ"ל גם בפסח.

וי"ל (א) כיון דזה דין **בקרבן** הרי שייך כאן דין לוי – (ולמעיר מהטעם שפרש"י – צה, ב ד"ה אפשר – דכיון דדבר מצוה הוא טעון הלל. וכנראה כונתו **שנוסף על שמחה** שבדבר יש כאן מצוה, והמצוה היא **הקרבת קרבן**. ועצ"ע.) (ב) מי הם האומרים. י"ל דלצדדין קתני: בלולב כאו"א אומר, ובפסח – הלויים. וזה **מתאים** לענין המצוה, אשר נטילת הלולב שהיא מצוה שבגופו וכאו"א נוטל, ולכן על כאו"א לומר את ההלל, משא"כ **בשחיטת הפסח** דאינו שוחט אלא אחד (קדושין מא, ב) בשליחות, לכן גם אמירת ההלל היא ע"י הלויים שהם נתונים נתונים מבניי. (וילע"ק במש"כ בס' מעשה נסים להר"א מימון סימן א' הובא בפ"י סהמ"צ להרס"ג להרב פערלא מ"ע נ"ט-ס.) – ופשוט שאין רצוני לקשר זה לפלוגתא אם כהני שלוחי דרחמנא וכו' –

הערה דרך אגב: אליבא דמ"ד הנ"ל דאפשר ישראל שוחטין כו' – הרי מי שלא נזדמן לו לולב עד לאחר התפלה צ"ל הלל עוה"פ!

שו"ת צפנת פענח ח"ב וס' חוקת הפסח אין תח"י.

ולמעיר מתיאור סדר ק"פ המובא בסדה"ד (שנת ב"א תתקל"ה) שכותב שהכהנים אמרו את ההלל. ובנוסף סיפור זה שבס' יעבץ שגם בעל הקרבן אמרו. והס' שבט יודא, שממנו העתיקו הנ"ל, אין תח"י להשוות.

בענין ב' תבשילין בזה"ב

מקפיד עלי על שחשדתי שלא עיין במשנה ובירוש', אבל מה אעשה וז"ל במכתבו הראשון: „**פשוט** שניתקנו **אחר החורבן** . . . ובירוש' אין **שום** משמעות שגם **בזה"ב** לקחו ב' תבשילין וא"א שתהי' משמעות כזאת". ובמכ' השני גם הוא עצמו כותב: משם (הירוש') משמע שבזה"ב . . . הביאו ב' תבשילים. – ולא עוד אלא שגם במכ' השני, לא ידעתי מה אדון בכגון זה. כי לאחר דשקו"ט במכ' במה שבירוש' הביאו הברייתא

תני ובגבולין צריכין ב' תבשילין, מסיק, ונראה שזהו שהוסיפו בירוש' על המשנה, שהמשנה עוסקת רק בזמה"ז, ולכן אמרו תני שגם בגבולין כו",

בה בשעה שהברייתא בירוש' מובנת בפשיטות למעיין במשנה שם, כי בגירסת הירוש' במשנה לא הוזכר שם המנהג שצריך להביא ב' תבשילין, ולכן מודיעה הברייתא עד"ז. ולכן אין מקום לברייתא זו בבבלי. ולכן א"א לומר שכונת הברייתא היא לומר שגם בגבולין ולא רק בזמה"ז היו מביאין ב' תבשילין. דעדיין לא שמענו למנהג ב' תבשילין כל עיקר.

– וראה בתוד"ה תירוס בכורות כב, ב ועוד מחלוקת בין ש"ס בבלי וירושלמי בגירסות המשנה –

ואם יש להביא איזה ראי' מהברייתא לזמן אמירת המשנה ה"ז, אדרבה, שנאמרה המשנה – וכן הברייתא – בזה"ב, מדקאמר ובגבולין – ולא הוסיף: ובזמן הזה בכ"מ. וראי' גמורה איננה, כי זמה"ז אתי במכש"כ מגבולין בזה"ב ולא הוצרך לפרט. ופשוט.

ובגוף הדבר: א) פשוט שמחוץ לירושלים לא היו מביאים גופו של פסח. וא"כ מה שכתב במשנה במקדש היו מביאין כו' אינו מדבר אלא בירושלים וזה"ב. ב) פשוט שאחר החורבן בכ"מ ובזה"ב מחוץ לירושלים היו מביאין ב' תבשילין וכמ"ש בפי' בירושלמי ולא נמצא חולק ע"ז בבבלי.

אלא שאני רצוני לומר שהמשנה השנוי' בסתם מבארת דין כל הזמנים וכל המקומות וכל האישים, ומ"ש במשנה שמביאים ב' תבשילין הוא דין בכל הזמנים וכל המקומות לבד מהמבואר בסיפא ובמקדש היו מביאין כו'. וכת"ר אומר: לא, המשנה מדברת בדין ירושלים בזה"ב ובדין כ"מ בזה"ז, ומדלגת על דין חוץ לירושלים בא"י ובכל חו"ל (ששם הי' רוב האומה) בזה"ב, אף שדינם שווה לזמה"ז!

ואבוא עתה לקושיותיו על פירושי:

א) "כלום יתכן שהמשנה תדבר על היוצא מן הכלל ועל הטפל (חולים, וחו"ל) ואח"כ תאמר ובמקדש כו".

ואיני מבין, כי לפי פירושי, אדרבה, רישא דמתני' מדברת בכל הזמנים ובכל המקומות ובכל האישים מלבד טהורים בריאים שנמצאו בירושלים בזה"ב ונמנו על הפסח (איברא דעדיין צע"ק אם הנמצאים

בירושלים וא"א שיביאו לפנייהם גופו של פסח צ"ל זכר. אבל מפשטות הלשון משמע דמביאין לפניו אחת משתי אלו: ב' תבשילין או ק"פ.

– ולכאורה, הרי גם את"ל שהמשנה נאמרה בזה"ב (אף שאין נלפענ"ד ל"ק, כי רוב האומה הי' נמצא בחו"ל. ראה שקלים ספ"ג –

(ב), איפה מצינו שירושלים בלבד תקרא מקדש".

הוא בשקלים פ"א מ"ג: בט"ו בו שולחנות (ופירש"י – מגילה כט, ב – שולחנות. בעלי מטבעות) כו' בכ"ה י^{שבו} במקדש. וראה בירושלמי פסחים ספ"ה דשיבה שבמשנה פי' ישיבה ממש ולא עכבה. וא"כ א"א שתהי' במקדש ממש, אלא בהר הבית ובירושלים. ובבבלי (סוטה מ, ב) דגם בעז"נ שהיא „חול כשאר הר הבית" (רש"י שם). והא דכלים (א, ח) הוא רק גזירה דרבנן. וה"ה בעניננו. (ולא נעלם ממני מש"פ הרע"ב ועוד בשקלים שם. ועכצ"ל שמפרשים דגם הר הבית – מחנה לוי' – בכלל מקדש לפירש"י או שיפרשו יושבין – על השלחנות ולא על השלחנין ודלא כפרש"י. ואין אני אחראי לתווד דברי כל המפרשים לדעה אחת). וכן הוא גם בפיה"מ ר"ה רפ"ד „מקדש **תקרא** ירושלים כולה". וכוונתו כפשוטו, דירושלים **נקראת** מקדש, ולא שדין ירושלים הוא כדינו של ביהמ"ק. – ולהעיר ג"כ מתפא"י רפ"ד דר"ה.

ומה שכת"ר ר"ל בפשיטות דשייכת לכאן פלוגתת רש"י ורמב"ם בר"ה רפ"ד בפ"י מקדש – הנה זה מכבר הי' נלפענ"ד, מפני הקושינות שהביאו המפרשים על ב' הדיעות, דעד כאן לא נחלקו אלא במקום **שלא** ביארה המשנה עצמה את דבריה. ולכן המשנות דמע"ש פ"ג מ"ד, עירובין ספ"י וכו' אין שייכות בפלוגתא זו. ועי"ז סרו עוד כמה קושיות. וה"ה למשנותינו, דהתנא עצמו מבאר דבריו: במקדש היו מביאין כו', ר"ל במקדש, **דאפשר**, היו מביאין גופו של פסח. בכ"ה י^{שבו} במקדש, במקום דאפשר לישב, ובמילא מבואר פי' תיבת במקדש.

– מ"ש במכתבו ד"הפסחים אכלו רק בכל העיר ולא במקדש", צ"ע אם יש איסור באכילת פסחים במקדש. ומ"ש י^{צאו} וצלו את פסחיהם, הוא משום רוב העם שאכלו הפסח בבתיהן. אבל גם במקדש מותר לאכול, כיון דקרבן הוא ולא חולין. ורק בהיכל צריך קרא מיוחד, דהיכל אינו מקום אכילה כלל, לולא הכתוב דבקה"ק תאכלנו, דאין אדם אוכל במקום רבו – זבחים סג, א. וצ"ע אם האוכל בעזרה היו מביאין לפניו גופו של פסח בלבד או גם חזרת כו' ויש סברות לומר דאתינן לפלוגתת רש"י ותוס' (מנחות כא, ב ועוד), או דלכ"ע מביאין, או

דלכ"ע אין מביאין. – ואז א"ש מפני מה לפי גירסת הירושלמי במשנתנו לא קאמר ובמקדש היו מביאין אף גופו של פסח – ואכמ"ל.

בענין תק"ש ביו"ט שר"ה שח"ל בשבת

כותב שאינו רואה בשו"ע אדה"ז שיסבור שאין תוקעין אז משום עובדין דחול. אבל ז"ל אדה"ז שם (תקפ"ח ס"ד): יו"ט שר"ה שח"ל בשבת אין תוקעין בשופר אע"פ שהתקיעה . . . אסורה בשויו"ט . . . משום עובדין דחול ולמה אין דוחין איסור קל כזה . . . כמו שדוחין אותו בכל יו"ט שר"ה כו'.

וההפתעה היא דמפרש דאין תוקעין בר"ה שחלב"ש משום עובדין דחול, וגזירה דרבה באה לחזק שבות זה שלא ידחה. משא"כ דעת התוס' (סוכה מג, א ורפ"ד דר"ה), דע"פ המג"א ומחצה"ש גם הוא ס"ל דאין תוקעין משום שיש ב' שבותין, יל"פ דהעיקר הוא גזירה דרבה. וכשטחיות ל' הש"ס ונ"כ.

בתקוה שלא יקפיד על הערותי, ובאיחול כט"ס.

מ. שניאורסאהן

שמעתי אשר, מזמן לזמן, מדפיס במכ"ע אשר בא"י מאמרי בקורת ע"ד ספרים היו"ל. ובשים לב לזה, אשר מעטים הם מבני יר"ש, אשר כשרון הכתיבה להם וגם ידיעה בתורת דא"ח ושיחותי. – ובפרט של חב"ד. ובעת האחרונה ניכרת תנועה בין חוגים שונים לדעת מהות תורה זו והעיקר, וואס אַרום חסידות איז הרי, לפענ"ד, נכון הי' אם הקדיש, עכ"פ חלק ממאמריו, לכתוב ע"ד ספרי, אוצר החסידים – אותם שכבר הו"ל וחיו"ל עתה.

שט

ב"ה, ט' מ"ח תש"ח
ברוקלין

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' הרה"ח מהורב"צ שי

שלום וברכה!

במענה על מכתביו:

בודאי כבר קבל מענה הועד אשר יוכלו להדפיס קבלות זמניות ולהורות שאח"כ יתקבל קבלה מהמשרד של הועד, סתם בלי הוראת האדרס.

כמה מענייני הדפוס נשלחו לו כבקשתו, ומהם: באוירון, ביוגראפיה של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א באנגלית, המתאמת למה ששאל. ובטח יאשר קבלת כהנ"ל.

בכלל, אין צריך להחמיר ולברר בייג נפה טרם מדברים ע"ד ענין נפנה, ובפרט בשים לב לזה שבשנים האחרונות הרי מודגש ביותר היותו מנהיג כלל ישראל, והעסקנות ע"פ רוב היא בדברים השווים לכל נפש, ולפעמים הנוגעים ביותר לאלו הרחוקים מהתומ"צ. אבל, לאידך גיסא, אין לדבר עדכ"ז עם כאו"א, ופשיטא שצריך ליזהר מאלו שיריעו אח"כ אני העשרתי את אברם.

ושתי נקודות בזה (1) שצ"ל בדרך כבוד (ובמכש"כ מסתם ת"ח, שדימוהו רז"ל (כתובות קה:) להקרבת בכורים דוקא, ולא לתרומה וכיו"ב. וק"ל.) מצד הנותן, דאין זה כלל וכלל ענין של משולח ח"ו. צ"ל ההסברה שבאין יכולת לכאו"א לקחת חלק בעבודתו בקדש של כ"ק אד"ש, שבאמת היא חובת כל אחד מישראל, הרי ע"י שנותנים נפנה: א) מסלקים טרדה זו מעליו למען לא יהי בלבול זה להפריע מהעבודה. ב) והוא העיקר: עיי' לוקחים איזה חלק בעבודת הקדש שלו ומצד זה הרי

שט

נדפסה בלק"ש חייט ע' 474 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהורב"צ: שמטוב. אגרות נוספות אליו — לעיל ערב, ובהנסמן בהערות שם.
נפנה: מעמד [בית חינוך] היו קוראים, נפנה במדינת רוסיה — מפני יראת המלכות, (היו מחליפים כל את מחיבת מעמד באות שבאה אחרי), והשם נפנה נשאר גם אח"ז.

צ"ל הנהיגה באופן אחר ובכמות אחרת. – צ"ל התענינות לקרב את הנותן וב"ב, אם רק אפשרי הדבר, לכללות הענין של רבי ומנהיג ישראל, אם ע"י דבור, בקירוב, או ע"י הנדפסים (זכרונות, שיחות וכו').

בדבר התענינות במצב החינוך וכו' במקומות שנמצא, ה"ז היא אחת המטרות של שליחות כזו של שלו, אבל אין עליו לשכוח עיקר מטרת נסיעתו.

מה שכבר נמצא תח"י יוכלו לשלוח – מבלי לחכות להוספה – להרה"ח משה גוראריי שי' בת"א. אפ"ל שבקרוב יסיימו כתיבת הס"ת של קבלת פנ"מ ומהראוי שהרוצים להשתתף בכתיבה ימהרו בזה.

מטובו לזרז את הרה"ח בנימינסון והר"א כהן לענות על דבר מה ששאלו אותם מהמל"ח להנעשה בענין הפצה.

החותם בד"ש כל הדו"ש ואיווי כט"ס.

מנחם שניאורסאהן

בטח ינצל – אויסניצען – את היומי דפגרי: כ' מ"ח, יו"ד וי"ט כסלו לתועלת שליחותו.

שי

ב"ה, כ"ב חשוון, תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ עוסק בצ"צ וכו' מהורמ"ח שי' שו"ב

שלום וברכה!

מכתבו זה מזמן רב קבלתי. ואתו הסליחה על שנתעכב כתבי ע"ע מרוב הטרדות.

הספרים שבקש נשלחו לו בשתי חבילות. חלק מהשיחות ומאמרים הם על חשבון קרן המצות, כיון שלפי כתבו הם לזכות הרבים ומטובו לאשר קבלת החבילות.

שי

מהעתק המזכירות.

מהורמ"ח: חייקין. אגרות נוספות אליו – לקמן שלה. ת.

קרן המצות: הספקת מזוזות ציצית ותפילין ליהודים המוצלים מעבר לים שע"י המל"ח.

ובמה ששאל, במ"ש במו"נ ח"ב פמ"ב אשר ענין בלעם בדרך ודברי האתון הכל במראה הנבואה ושואל מה הכריחו להוציא מידי פשוטו דברי האתון.

הנה מפורש הטעם בפ"י הרלב"ג ר"פ בלק, וז"ל: יש בזה הספור שאלות קשות מאד . . איך יתכן שתראה האתון את מלאך ד' והנה לא יראהו מי שאינו נביא כמ"ש שם בסוף דניאל והאנשים אשר היו עמו לא ראו . . למה לא נדמה לו (לבלעם) המלאך ראשונה וחרבו שלופה בידו ויגיע מזה התכלית המכוון . . לאיזה תועלת הוצרך להתחדש על דרך המופת שתדבר האתון . . והוא מבואר שה' ית' לא יחדש המופתים ללא צורך . . והנה דעת רז"ל הוא שזה הענין הי' כפשוטו ולזה אמרו שפי האתון הי' מהדברים שנבראו ביה"ש. והנראה בעינינו לפי השרשים . . ומהעיון כו' - ומפרש כמ"ש במו"נ.

והנה במשנה אבות מוכח דהענין כפשוטו. וי"ל בתירוץ קושיות הנ"ל:

(א) איך יתכן שתראה אתון את המלאך וזה א"א אלא לנביא וכדמוכח בדניאל כנ"ל.

ול"ק עפ"מ"ש ברמב"ן (בראשית יח, ב) הובא בפ"י האברבנאל במו"נ שם דלראיית מלאך א"צ להיות נביא. או י"ל כפ"י הרמב"ן (במדבר כב, לג) שהאתון הרגישה במלאך או ראתה בו ולא ידעה מה הענין אבל נטתה מפני החרב השלופה כמנהג הבהמות.

ואף דבלעם לא הרגיש ולא ראה גם את החרב שלופה, י"ל שהוא ע"פ הידוע (להעיר מתניא פכ"ג) דהמזיקין נעלמים מעיני בני"א דכיון דבעלי דעה הם יתבלבלו ויזיק להם, משא"כ בע"ח. - וראה ברכות ו, א) אלמלי ניתנה רשות לעין לראות - בלבד - אין כל ברי' כו'. ומש"פ שם הג' קאצעני אינו פשוטו של מאמר זה.

ועייג"כ מדרש תלפיות מע' אתון בלעם עוד טעם.

(ב) למה לא נראה המלאך לבלעם ראשונה ויגיע התכלית המכוון.

ול"ק ע"פ המבואר בזהר (בלק רו ע"ב ואילך) ידיעת בלעם היתה ע"י האתון, וע"י פעולותיו בה הי' רוצה ויכול להמשיך קללה על ישראל. ולכן הי' צ"ל מתחילה סתירת קסמיו וכשפיו אלו. ויש להעיר ג"כ ממרז"ל (ברכות ז, א) שאילולא כעס הק' כל אותן הימים הי' יכול בלעם להפיק את זממו, דמוכח דראית המלאך לבדה לא הי' מספיק.

ג) לאיזה תועלת הי' מופת דדבור האתון.

וי"ל ע"פ הנ"ל, דע"י האתון הי' רוצה לקלל את ישראל, והי' נס בתוך נס דעל ידה וזכחה עמו דוקא התחיל בטול מחשבתו (ע"ד מרז"ל – מכילתא שמות טו הובא ביל"ש – בנס דמרה רפואת יחזקי' ומי יריחו. וראה ג"כ יל"ש רמז תשס"ה: התחילו תמהים שרי מואב שראו נס שלא הי' כמותו בעולם).

ובזח"ג (רט, ב): מאי סגי . . בהני מלין (דאתון) אר"י דחייכין בי' אינון רברבין כו' ובאינון מילין דאתנא איתבזא מן יקרי'. ר"ח אמר כו' ובמילי דאתני ידע דאתביר חילי' כו' ואוליפנא דלית חילא בבעירי לאשראה עליהו רוחא אחרא כו'. (וצע"ק מתנחומא הובא ביל"ש רמז תשס"ה: סתם פי הבהמה שאלו היתה מדברת לא היו יכולין לעמוד בה ועושה ק"ו מויכוח האתון ובלעם). ועייג"כ בזח"ג רא, ע"ב.

באיווי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

מעצמו מובן, שגם להבא מוכן הנני לענות, מה שנלפענ"ד, במה דשאינא קדמיכון, ובלבד שלא יקפיד על אחור המענה שלי מפני הטרדות.

שיא

ב"ה, ז' כסלו, תש"ח

מר מ. ש. סלונים

22 רחוב מקוה ישראל, ת"א

שלום וברכה!

ראיתי ולויתי לאיזה זמן מספרי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א את ספרו „תולדות משפחת הרב מלאדי“ ועבודה גדולה ומועילה עבד בחבור זה. אבל, כנראה, כמה מהמקורים לא היו אצלו, ובפרט מהנמצא

(י) לאח"ז. ביונת אלם פכ"ט: בלעם ואתונו כלעומת זי"ג דקליפה הוא טעם פתיחת פי האתון כו' כדי שיקטרגו זע"ז בסוד פיזור לרשעים.

שיא

מהעתק המזכירות.

מר מ. ש. סלונים: מח"ס תולדות משפחת הרב מלאדי. ראה לעיל אגרת רסה ס"ח.

בכת"י או מהמסופר במסורת המשפחה. וע"פ הערתו בראש הספר והפתיחה, וכדי לתקן הענינים שאינם מדויקים, הנני להעיר, ע"ס העמודים, כדלקמן:

שטה המתחלת

1874 (בלוח התיקון 1774) – צ"ל 1773.	דור א)	ע' 5
תקפ"ג – ראה בספרו ע' 45.	הוא	ע' 5
תקמ"ט – ע"פ שיחת י"ט כסלו תרצ"ג אות ו"ח משמע שנולד תקמ"ז-תקמ"ח ונסתלק תרל"ו. ועוד נוסחא שנולד אחר הסתלקות הרמ"נ מטשרנוביל ונקרא על שמו (מכ' י"ז טבת צ"ט).	בשנת	ע' 5
ד' ארצות הקדש – אולי כונתו שרשאין לשלוח משולח, וא"כ הי' לו לפרש מה שהוא סתום מעין רובא דרובא.	מצרים	ע' 8
כל ע' צריך תיקון עפ"מ שנדפס בזכרונות כ"ק מו"ח אד"ש בשיחת חי אלול תש"ה. לדוגמא: מפני תנועה לחופש מדת ומצות שהתחילה להתפשט קודם לתנועת ההשכלה. נדדו מפוזן א"ז ואביו של ר' ברוך. ר' ברוך נולד בויטעפסק. אדמו"ר הזקן – בסביבות ליאזנע. ר' יששכר בער הי' מגיד ולא רב.		ע' 21
שרבנו בא לוילנא קודם שהי' במעזריטש – מופרך. וראה התמים ח"ב ע' נו"ן שהי' בוילנא בחשאי בשנות תקל"ג-תקל"ו. מלבד מה שהי' שם, עם הרמ"מ מהאראדאק, בגלוי.	בא	ע' 23
בשנת תקל"ג הציעו לו הנשיאות – מופרך בהתאם ליחס אדה"ז להר"א המלאך ולהרמ"מ מהאראדאק. וראה התמים ח"ב ע' מ"ט ואילך פרשת הדברים.		ע' 24
להוסיף שבשנת תקנ"ד נדפס הל' ת"ת לאדה"ז.		ע' 25
אדחוח"מ. אינו כי נאסר אסרו חג שמח"ת. (שיחת		

י"ט כסלו תרצ"ג אות ז. מגלת יט כסלו ועוד). וכן בשנת תקס"א - נאסר לא באדחזה"מ, כמ"ש בספרו, (ראה הרב מלאדי רפ"ב. משנת יואל ע' עא). וכן צ"ל גם ב"היום יום".		
צ"ל יותר מעשר.	קרוב	ע' 26
רצה להסיר כו' והחליט לנסוע - אדה"ז נסע בשביל עזר לאנשי הכפרים (ראה מכ' אדה"ז ע"ד נסיעה זו. נדפס בגנזי נסתרות חלק או"ר יד).	רבי	ע' 26
היכן כתוב כו'. שאלה זו א"א שישאלנה אדה"ז, כי אמירת ושמרו הוא בסי' האריז"ל, במ"ח ועוד.	היכן	ע' 26
אל בניו. טעות, כי אדהאמצ"ע הי' בקרעמענצוג, רח"א הי' חולה (מכ' אדהאמצ"ע בספר המכתבים - כת"י - ע' סב) והר"מ לא נסע אתם (שם).	התפלל	ע' 29
הקטע „גם בימים אלה“ והקטע „על ידי זה“ אינם כלל בסגנון אדה"ז. ותמה אני מאין נלקחו.		ע' 31
ע"פ יסודות התלמודיים!?	(א	ע' 33
ע"פ האר"י!?	על	
נשמט שער היחוד והאמונה.	(ד	
בד קדש. המכתב בקשה הוא לאדהאמצ' (ראה פתח דבר שלי בהוצאת בד קדש של „אוצר החסידים“). ביאור מגלת רות הוא להר"א מסטראשעלי. - וכן צ"ל ב"היום יום".	(ח	
הש"פ ע"פ הקבלה. כנראה הכוונה להגדה סוד קדושים (וארשא תרמ"ו). ואינה ע"פ קבלה (אף שכתוב על השער שהפירושים - היינו דרושי חסידות שנדפסו שם - בנויים על אדני הקבלה). ומה שבא שם מאדה"ז		

מכ' אדה"ז: אג"ק שלו אגרת ט.
מכ' אדהאמצ': אג"ק שלו אגרת ה.

אדמו"ר שליט"א רעא

הוא מאמרי חסידות אחדים מהסידור, לקוטי תורה וכו'.		
ע"פ הקבלה ובהוספת ד"ח! - הוא ע"פ תורת החסידות. ודרך חיים הוא חלק השלישי של ספר זה.	(ד)	ע' 46
נשמט שער הפורים.	(ה)	
המלים צ"ל המלות מהדורא בתרא.	(ח)	
מאמר ההתבוננות - הוא שער היחוד (עד ס"פ לא).	(ט)	
הוספות לתו"ח. כנראה צ"ל תורת חיים.	(י)	
קונטרס כו'. כנראה כוונתו לחלק שני של שער התשובה והתפלה שזכר כבר.	(יא)	
להוסיף: נולד תמוז תקל"ט.	12	
האגרת הקדושה. צ"ל אגרת הקדש.	תקע"ד	
הי' בעלה כו' - אבי הצ"צ הי' אז בליאזנא והשליח הי' ר' יעקב מסמיליאן (שיחת כ' כסלו תרצ"ג אות יא).	אומרים	ע' 49
ראה לעיל בהערה לע' 5.	(א)	ע' 52
כנראה נעתק מ"היום יום" וצ"ל בתקפ"ז.	בתקפ"ה.	ע' 57
וכל קטע זה צ"ל בא בהמשך לקטע הקודם.		
ריגול כנראה צ"ל ריגא.	נגד	ע' 58
כ"ה צ"ל כח.	כ"ה	[ע' 62]
בערך צ"ל: נולד ב' אייר תקצ"ד.	(ז)	ע' 65
אלול צ"ל חשוון. וכל עמוד זה צריך לשנות ולמלאות ע"פ "ספר התולדות - אדמו"ר מהר"ש" (ברוקלין תש"ז).	בתרי"ג	ע' 66
צ"ל מרת סטערנא.	140	ע' 83
להוסיף: אשתו מרת יוכבד למשפחת שענבערג.	141	
להוסיף: אשתו בזוו"ר מלכה בת אחיו הרה"ח ר' אברהם (141).	149	ע' 84
לתקן ע"פ ס' התולדות ע' 22-23.	156	ע' 85
	158	ע' 87
	159, 160, 161	ע' 88
תרכ"ח צ"ל תרכ"ה.	בתו	ע' 85

ערב	אגרות קודש (שיא)	
ע' 86	במעמד בי"א	תרל"ח צ"ל תרל"ה.
ע' 87	בתרנ"ט ספריו	נשמטה התיבה „הציונית“ (אולי בכוונה). להוסיף: חנוך לנער (צוואתו הראשונה), קונטרס עץ החיים, קונטרס העבודה, תורת שלום (כולם הו"ל בברוקלין ע"י מערכת „אוצר החסידים“).
ע' 106	אחר 282	להוסיף: (ב) מלכה. בזו"ר אשת דודה הר"ר נחום שניאורסאהן (149). בזו"ש – אשת ר' פנחס זאניס.
ע' 107		ג) הר' בן ציון שניאורסאהן. אשתו ציליא. בשולי העמוד צ"ל: בני ובנות 160, 156 (ע"פ ס' התולדות הנ"ל).
ע' 110	303	להוסיף: אשתו מרת בראנקא געזונדהייט.
ע' 136	521	להוסיף: אשתו מרת מרים גיטל בת הרה"ח ר' מאיר שלמה יונבסקי רב בניקוליב.
ע' 144		ד) מרת ראדיא קאזאצקוב מדאברניקא. בראש העמוד צ"ל: בן מרת שרה ליס (305) ובעלה מר קלמן: יעקב ליס.
		בני הר' שמואל הורנשטיין. (303) אורי' הורנשטיין מרים הורנשטיין.
ע' 170	958	להוסיף: אשתו מרת גיניא. אחרי 959 להוסיף: בן הרה"ג ר' שמואל שניאורסאהן (521) אב"ד ניקוליב ואשתו מרת מרים גיטל:
ע' 196	נומער 1362	הר' מנחם מענדל שניאורסאהן. מוטעה. וצ"ל: בת מר ישראל ארי' ליב שניאורסאהן ואשתו גיניא: דלי' שניאורסאהן.

ת"ח אם יאשר קבלת מכתבי זה.

באיווי כ"ט

הרב מנחם שניאורסאהן

שיב

ב"ה, ט"ו כסלו, תש"ח

הנכבד והנעלה אי"א הרבני מו"ה אברהם יהודא שי
ליכט

שלום וברכה!

ספרו „תורת החנוך“ הגיעני במועדו ות"ח עבורו.

ואבוא בזה באיזה הערות בספרו הנ"ל בהקדמת הערה כללית,
אשר חבל שלא השתמש בעת כתבו ספר זה בחומר הרב המשתייך
למקצוע זה ונמצא בספרי רבותינו נשיאי חסידי חב"ד. ואפילו הלי
תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן, שמזכירו פעמים אחדות, נפקד זכרו
במקומות בספרו שהי מאיר עיני הקורא.

ומה שציינתי בעת עברי, בלא עיון הראוי מפני העדר הפנאי, על
ספרו:

מבוא: ראה מאמר כללי החנוך וההדרכה (נדפס בקונטרס חי אלול
ה'תש"ג לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א).

ע' יד הגהה: ראה פיה"מ להרמב"ם ר"פ חלק.

ע' טו ב"מ קיח, ב: לכאורה אין מקומו בחבור זה.

טז, הגהה: ראה הלי' ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ג בקונטרס אחרון.

יט, הגהה שני: „והא דלא קא חשיב כאן לחנכו במצות משום שזה
בכלל ללמדו תורה כו" – אינו מובן. וגם ללמדו תורה הוא מה"ת
ומצות חנוך לרוב הפוסקים – מדרבנן.

כז, קדושין ל': ראה הלי' ת"ת הנ"ל רפ"ב.

כז: ראה הקדמת אדמו"ר האמצעי לשו"ע רבנו הזקן. – ומקומות
רבו מלספור הובאו בס' מקורות לתולדות החנוך לאסף.

שיב

מהעתק המזכירות.

לא. דלוג הפרשיות: ראה מכתב ה"צמח צדק" בענין זה (נדפס בבית רבי ח"ג. ובשלמות בקונטרס "הצמח צדק" ותנועת ה"השכלה").

מא. מגילה וסוטה: לכאורה אין מקומם בס' כזה.

פי"א (והוא פ"י): אין הנושא מבורר בספרו. ועכ"פ צ"ל נכלל בפרק שלפניו או שלפני פניו.

פי"ז. בכורות, סנהדרין, ויק"ר, כתובות: אין שייך כאן.

פכ"ט, פנ"ב: כנ"ל.

באיווי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

שיג

ב"ה, כ' כסלו, תש"ח

הרה"ג והרה"ח הור"ח אי"א נר"מ וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו (בלי הוראת הזמן) – כפי בקשתו צויתי לשלוח לו, בחבילה מיוחדת, מכל מה שהו"ל בזמן האחרון. וכיוון שלא נודע עד איזה זמן קבל הנדפסים כסדרן יראה ברשימת הוצאותינו שבסוף ס' הקיצורים ויודיע אם לשלח לו עוד וכמה עקז' מכאור"א.

ואשתמש בהזדמנות זו לעורר עוה"פ ועוה"פ על הנחיצות הגדולה לארגן במדינתו הפצת הנדפסים (הן בדא"ח הן בל' אנגלית. והאחרון נחוץ ביותר, כי עי"ז יש פתח ותקוה לדחות הספרות בשפה האנגלית הכתובה היפך התורה והמסורה). וראה במאמר יוט"כ דהאי שתא איך

מכתב ה"צמח צדק": באג"ק שלו אגרת יב.

שיג

מצילום האגרת.

מהר"י: כנראה בנימינסאן. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"א יא, ובהנסמן בהערות שם. לעיל רצב. לקמן

שסד.

ס' הקיצורים: לשערי אורה, שנדפס בקונ' בפ"ע בתחלת חשי"ת.

ערע אדמו"ר שליט"א

שכל העצות טובות להגיע לסו"מ. וד"ל. ומבטחוני שאין צריך אריכות לדכותי בענין זה אקצר.

ובמ"ש מהו הענין של ג' קליפות ובמה מחולקין, הנני מעתיק מה שכתבתי לא' בהנוגע בשאלה זו ודרך אגב יבואר מה שלכאורה צ"ע בתניא וכמ"ש לקמן ...

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

מוסג"פ קונטרס שהביאו אתמול מביה"ד.

מוסג"פ מכ' מועד של הס"ת.

מ. שניאורסאהן

י"ר ועד הפועל

שיד

ב"ה כ' כסלו תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' התמים מוהרר"י שי' שו"ב
דובאוו

שלום וברכה!

מוסג"פ קונטרס שהביאו מביה"ד אתמול. כן שלחו לחבריו מהרא"ס ומהר"ש שיחיו שו"ב ובטח יזכו בו את הרבים באופן המתאים וזכות הרבים תלוי בהם.

חוששני אשר בקפידא הוא עלי על שלא עניתי על מכ' ע"ע. ומה אעשה והטרדות רבות מיום ליום. וליהוי ידוע אשר מכתביו שמורים אצלי ואיני מתיאש מלענות עליהם בזה אחר זה במשך הזמן מה

מה שכתבתי לא': לעיל ח"א אגרת מה. ושם גם קטע האחרון שבאגרת שלפנינו (הנדפס בלקו"ש חס"י ע' 537) ולכן לא נעתק בזה.
י"ר ועד הפועל: מל"ח.

שיד

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . דובאוו: אגרות נוספות אליו — לעיל קצו, ובהנסמן בהערות שם.
מהרא"ס ומהר"ש: ראה שתי האגרות שלאח"י.

שנלפענ"ד. אבל בודאי, וגם לדידי, דין קדימה לדברים הנדפסים, כיוון שזה מגיע גם לכת"ר גם לאחרים, משא"כ במכתבים. – ואבוא במכתבי זה במה שהעיר על מ"ש בקובץ ליובאוויטש:

(א) כת"ר מקשה – על מה שביארתי שם ח"ח דבכדי שישרה או"מ דאצי צ"ל אתר שלים בבריאה – דהרי בריאה מאצי הוא מובדל ורחוק ונמשך רק אור של תולדה וכו'.

ולדידי ל"ק דהרי האו"מ צ"ל נמשך בבריאה ולמטה מטה עד עוה"ז (ראה תניא פמ"ו ועוד), ולכן צ"ל שם אתר שלים.

(ב) מעיר דלכאורה מעשה המצוה דתש"ר, שהיא ג"כ באצי יותר שייך להיות אתר שלים לאו"מ דאצי – אבל אף צו באווארנען דאס כתבתי בקובץ שם, דלפענ"ד, מובן אשר שלימות זו שע"י אפשר שיחול או"מ זה צריך שיהי' לה איזה שייכות לו, כיון שהיא דוקא מאפשרת שיחול האו"מ. . . והיינו מה שמקודם. . . ממשיך אור המקיף דעולם הבריאה עיי"ש. ויש למצוא כמה דוגמאות לזה באו"מ (כמו דמאד דבעל גבול ממשיך מאד הבע"ג דלמעלה), ופשיטא באו"מ, שצ"ל הכלי בדוגמת האור.

(ג) כת"ר ר"ל שזהו ע"ד דהשתל' הכתרים זמ"ז. ולפענ"ד ענין השתל' הכתרים זמ"ז הוא כולל יותר. דהנ"ל דהממשיך צ"ל מעין הממושך הוא גם באו"מ, ואדרבה עיקרו באו"מ שהוא מוגבל ומתלבש. והשתל' הכתרים זמ"ז היינו דכתר פרצוף דלמטה הרי בכמה ענינים הוא למע' מאו"מ דפרצוף דלמע'. ועוד יותר מזה כ' בד"ה שובה תער"ג דהשתל' זו אינה בהדרגה אלא שעצם המהות נמשך והם מהות א'. ואכ"מ.

(ד) תמה מה שהבאתי דוגמא לאתדל"ע השורה באתר שלים ממ"ש הרמב"ם בענין הנבואה ולא ממ"ש בתניא וכו' בענין זה. – ושני טעמים בזה: (א) מכוונות הקובץ הוא לקרב ללימוד תורת דא"ח גם את הרחוקים לע"ע מלימוד זה ולהראות להם שגם נגלה דתורה מ**כרח**ת ורומזת לעניני תורת הנסתר. ולכן הבאתי את הרמב"ם. (ב) בלי היד מכוונים דעתם כו' מבקשים כו' יש לפרש גם הפרטים שנת' בקובץ, וכמ"ש שם.

ובכ"ז בהערה ג' שם ציינתי לדא"ח למאמר העיקרי – לפענ"ד – בלקו"ת המדבר בענינים אלו.

– וראה באור התורה להצ"צ בד"ה בכ"ה בכסלו ר"ס י"ב, שאחרי שהאריך בחלוק דסבא וסבא דסבין כ' ואפשר למצוא שרש לזה בתורה ממש ומביא ממשנה ורמב"ם –

החותם באיווי לחנוכה בהלל – גילוי האור הנעלם שמבהיק בתוס' אור ובנהירות יותר (שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו ר"פ מ"ג).

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שטו

ב"ה כ' כסלו, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהרא"ס שי' שו"ב נעמצאוו

שלום וברכה!

מוסגי' קונטרס ליט"כ שהביאו אתמול מביה"ד, וכן שלחוהו לחבריו מוהר"ש ומוהר"י שיחיו שו"ב, ובטח יזכו בו את הרבים באופן המתאים וזכות הרבים תלוי בו.

ובימים אלו שבין יט"כ וחנוכה י"ל: היונים טמאו כל השמנים שבהיכל והפי' בזה שחכמות חיצוניות התגברו. וכידוע מכת המתיונים שהיו אז בין בניי. ובעבודה בנפש האדם: ששכל דנה"ב, שכל האנושי אשר בו מתגבר כ"כ עד אשר הוא מטמא כח החב"ד שבנפש, היינו שא"א לו להשיג און פילן ענין וחשגה אלקית, בה בשעה שכשמדיינים ע"ד ענין גשמי ה"ה משכיל מבין ומשיג אותו בטוב. אבל סו"ס מוצאים פך אחד של שמן חתום בחותמו של כה"ג וממנו מאירים את המנורה דנר ד' נשמת אדם.

דלכאורה אינו מובן דאחרי ירידה גדולה כזו שנטמאו כל השמנים

יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

שטו

מהעתק המזכירות.

כבוד . . נעמצאוו: אגרות נוספות אליו – לעיל ח"א עט. לקמן שסד.
מוהר"ש ומוהר"י: ראה אגרת שלפניו ושל אח"ו.
היוונים טמאו: ראה גם לעיל אגרת קעג.

שבנפשו מה ומי יעלה אותו מבירא עמיקתא זו. ובזה ספרו רז"ל דיד כה"ג באמצע. דענין כה"ג הוא כמ"ש ברמב"ם בהל' כהמ"ק פ"ה ה"ז: ותפארתו וכבודו שיהי' יושב במקדש כל היום כו' ויהי' ביתו בירושלים – יראה שלם – ואינו זו משם. שבכל אחד בפרט כה"ג הוא נקודת היהדות שבו, יחידה שבנפש שאינה בלעו"ז, ולכן היא תמיד בשלימות. אלא שאפשר שתהי' בבחינת שינה קודם שבא לידי נסיון באמונה וכמ"ש בתניא פי"ט.

והנה לעוררו משנתו גם מקודם שבא לנסיון, הוא ע"י התקשרותו בכה"ג שבכללות, והוא ראש אלפי ישראל שהוא יושב כל היום במקדש ואינו זו משלמות היראה. והוא נותן לכאו"א מהמתקשרים בו פך של שמן שממנו יכול להאיר נר נשמתו אף שטמאו מתחלה את השמנים, אבל צריך לקבוע ימים אלו לא רק להודאה – כח האמונה והודאה בלבד – אלא צ"ל גם הלל (שבת כא, ב) השגה והבנה באלקות, דע את אלקי אביך, שזהו ענין תורת חסידות חב"ד שיום י"ט כסלו הוא ר"ה שלה, שנמשך גילוי אור פנימיות תורתנו וצריך שיאיר בפנימיות נפשנו.

באיווי כט"ס,

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שטז

ב"ה כ' כסלו, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ש שי' שו"ב ריין

שלום וברכה!

מוסג"פ קונטרס לי"ט כסלו שהביאו אתמול מביה"ד, וכן שלחנוהו

יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

שטז

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 293 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

כבוד . . . ריין: טופס דומה למהור"י שי' חסידים, המתחיל:

מוסג"פ קונטרס לי"ט כסלו שהביאו אתמול מביה"ד ובטח יזכה בו את הרבים באופן המתאים וזכות הרבים

תלוי בו.

מטובו לאשר קבלת קונטרס הנ"ל. וכן להודיע ע"ד מצב החינוך במקומות שהשפעתו מגעת, או יכולה

לחבריו מוהר"י ומהורא"ס שיחיו שו"ב, ובטח יזכו בו את הרבים, וגם הרחוקים לע"ע, וזכות הרבים תלוי בהם.

אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א באחת משיחותיו אשר קירוב הרחוקים צ"ל באופן שיגביהם אליו ולא שירד (ממדרי' בתומ"צ ותפלה) אליהם.

וי"ל בקשור לימי חנוכה הממשמשים ובאים – דהנה אף דעיקר הנס הי' נצחון המלחמה, בכ"ז תלו לעיקר הנס בשמן (וכמ"ש בתו"א ושערי אורה רד"ה בכ"ה בכסלו).

דמצינו בשמן תכונות הפכיות: א) נעשה ע"י כתישה ובטוש דוקא (שמ"ר ר"פ תצוה, ועייג"כ מנחות פ"ח מ"ד) מה שמורה על ענוה. ב) מפעפע בכל דברי – מה שמורה על קירוב לכל דבר. והפכס: ג) אינו מתערב עם שאר משקין (שמ"ר שם) – מה שמורה על הבדלה (ועייג"כ אמרי בינה שער הק"ש פנ"ד-נ"ו). ד) עולה למעלה מכל המשקין (שמ"ר שם) מה שמורה על התנשאות.

וכזה צ"ל סדר העבודה כשבא הזמן להאיר גם בחצר וברת"ר ועד דכליא רגלא דתרמודאי אותיות מורדת (ד"ה ת"ר נ"ח דשנת תרמ"ג. ועוד): א) תחלת עבודתו צ"ל קבע"ש, ונפשי כעפר לכל תהי'. אח"כ ב) ואהבת לרעך. ואם רואה שחברו לע"ע אינו שמן (גופו אינו עולה וכלה באור נשמתו שהיא נר ד') צריך לפעפע בו. ג) שהוא עצמו אינו יורד ומתערב עי"ז ואדרבה עולה למעלה מעלה ע"י עבודה זו, עד שסו"ס ד' הוא בהתנשאות כי בפ"ע אינו כלום אבל מצד עבודתו הוא שלוחו של ממה"מ הקב"ה ומי ידמה לו, כי שלוחו של אדם כמותו וכמרז"ל (ב"ב עה, ב) עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה.

החותם באיווי כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

י' ראה טושו"ע יו"ד סק"ה ס"ט ונ"כ מחלוקת הפוסקים אם השמן מוליך עמו גם ד"א. ובכ"ז בחגיגה (טו, ב) אמרו בפשיטות ואם לאו אל יבקשו תורה כו'. ויש לחלק בקל.

שתגיץ. ומהראוי הי' שיקח ע"ע הפצת ומכירת ספרי דא"ח וספרי חינוך היול ע"י קה"ח – אם בעצמו או ע"י עושי רצונו, בהשגחתו בתור בי"כ קה"ח, באופן המתאים – וידוע אשר גם מעט אור דוחה הרבה חושך. אגרות נוספות אליו – לקמן של. ת. מוהר"י ומהרא"ס: ראה שתי האגרות שלפניו. יושב ראש ועד הפועל: מלי"ח.

שיז

[ד' טבת תשי"ח]

מחוי הנכבד והנעלה ד"ר א. הילמן שי

שלום וברכה!

מכתבו בעתו הגיעני וימים אלו קבלתי החוברת „סיני“ של חדש ניסן תש"ז אבל לא מצאתי שם הערותיו על ההגדה.

ההגדה עם לקוטי טעמים ומנהגים נערכה על ידי וצויתי לשלחה לו כבקשתו.

החותם בפ"ש לכב"ב יחיו.

לפי אופי החוברת ראוי הי' שימצאו כרכי ירחון זה בספריי של המל"ח, כמובן אם נשלח הוא בתור תשורה לספריות כאלו או בחלוק על היו"ל על ידינו, כי אין בתקציב שלנו הוצאה לחתימה על ירחונים ומכ"ע.

כשתהי' הזדמנות הראוי אכתוב לבנו שי ביחוד ולע"ע מטובו לפ"ש ושלום ביתו יחיו בשם המאוה כט"ס.

בעברי על חוברת הנ"ל ראיתי המאמר מקורות להרמב"ם כו' – וכנראה שלא ראה הסי' שערי דעה על הל' דעות, שרוב דברי המאמר באו שם, ומהם בביאור יותר. ומש"ש על ויש מקצר (א, א), ומה היא תקנת (ב, א) לא יהא אדם (ב, ז) – אין הדמיון עולה יפה.

שיז

מגוכתיק (עבור המזכיר שיעתיק במכונת כתיבה), בלי תאריך. מכתב המענה מתחיל: „הגיעני מכ' מיום ד' טבת“.

ד"ר א. הילמן: אגרות נוספות אליו – לעיל רמד, ובהנסמן בהערות שם.

הערותיו על ההגדה: ראה לקמן אגרת שפג אליו.

יש מקצר: הל' דעות פ"א היא שציון לר' חנינא בן דוסא שהסתפק בקב חרובין.

שיח

ב"ה י"ב טבת תש"ח

הרה"ג הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורנ"ש שי' סאסאנקין

שלום וברכה!

מכתבו אישור קבלת חבילת ספרים בשביל הקיבוץ הגיעני, וע"פ הצעתו נשלחו עוד שלשה טופסים של הזכרונות לחלקם בשאר הבתים, ובטח יאשר הקבלה.

בודאי סידרו הספרים בקיבוצים באופן שרבים יכולים להשתמש בהם, וכמו שדברתי בהיותי בפאריז, ואשמח לשמוע אם עלתה בידם להרחיב חוג הלומדים בהם גם חוצה, היינו עש"י שבחוצה שרק ע"י הפצת מעינותיך יש להעלותם - וצע"ק] מתדבא"ר רפכ"א (עה"פ ירמ' ה: שוטטו בחוצות ירושלים) אין חוצות אלא בכנ"ס וביהמ"ד. ואולי הוא בכ"מ לפי ענינו ואכ"מ.

מוסג"פ מכתב למרת גאלענבוויטש - כי במכתבה ציינה את כתבת כת"ר, ואתו הסליחה על הטרחה.

החותם באיווי כט"ס ובפ"ש.

הרב מנחם שניאורסאהן

מוסג"פ הקוני' ליט"כ.

(י' וראה סוטה (מד, א) והכן בחוץ מלאכתך זה מקרא וי"ל שהוא מפני שמקרא נמשך עד העשי.

שיח

מהעתק המזכירות.

הרה"ג . . סאסאנקין: אגרת נוספת אליו - לעיל רפו.

הקיבוץ: עדת חביד הניצולים מרוסי שהסתדרו לפי שעה בפר"ז.

עש"נ: עולם שנה נפש.

שיט

ב"ה ט"ז טבת, תש"ח

כבוד הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א חו"ב וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

אאשר בזה קבלת מכתבו והמוסג"ב, וכן העתק חלק אגה"ק של
אדני"ע ע"ד לה"ק.

ובטחוני חזק אשר בקרוב ימלא גם הכתוב בסיום מכתבו הנ"ל
שלוח סוף האגרת וכן מיתר הדברים שימצא. ות"ח מראש.

מוסג"פ קונטרס ליט"כ שנה זו. כמדומה שזהו ממאמרי אדני"ע
שלא נתפרסמו ע"ע. – הערות בשולי הגליון הן שלי.

אפ"ש כב"ב יחיו אף כי בלתי מכירים.

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שכ

ב"ה, ט"ז טבת, תש"ח

הנו"נ וו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ד שי בראוומאן

שלום וברכה!

במענה על מכתביו, אף שבדאי קיבל כבר מענה על מקצתם ע"י
הררש"מ שי,

שיט

מהעתק המזכירות.

מהור"י: לנדא. אגרות נוספות אליו – לעיל רכה, ובהנסמן בהערות שם.

אגה"ק . . לה"ק: דלעיל אגרת רלה.

קונטרס ליט"כ . . אדני"ע: ד"ה ויחלום תשי"ח מיוסד על ד"ה להבין ההפרש תרניה.

יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

שכ

מצילום האגרת.

הנו"נ . . בראוומאן: אגרות נוספות אליו – לעיל רעט, ובהנסמן בהערות שם.

הררש"מ: ה"ר שלום מענדל שי קלמנסון.

א) בנוגע להשו"ע בטח כבר הגיעו מהרר"ג נוסח ההקדמה וההוראות בהדפסת השער. וצ"ל: היכל שלישי שער שני. וצריך להשמיט ההוספות מהצ"צ. כן מסרתי ע"י הנ"ל פוטוגרפיא מגכתי"ק אדח"ז משו"ת ע"ד ריאה להדפיס בהנ"ל. וצ"ל נייר וכריכה (בג' כרכים) היותר מהודרים. מההקדמה לא נשארה אצלי העתקה ובבקשה לשלוח לי קופיא ממנה. השער וההקדמה ידפיס לבסוף (בזמן ולא במקום כמובן) כי אפשר שיהיו איזה שינויים בזה.

ב) כל שערי אדהאמצ"ע נכללים ב"היכל רביעי שער ראשון" וגם ש"א ושהא"מ ושה"י בכלל. בהקדמת עט"ר כמובן צ"ל תש"ז ולא תש"ח.

ג) ציור שער הש"א אם נאבד יכול לקחת זה של עט"ר או שער האמונה.

ד) בקשתי את הרר"ג לשלוח לו תרמכן ככל הנצרך. אם יודע עוד איזה דרך בזה ע"י מי שהוא יודיעני ואשתדל לסדר.

ה) מתי יגיעו ספרים לכאן? ספרנו ח"א אזל כאן לגמרי וסמכנו על הדפסתו ואין כלום. וע"ע קבלנו: שני תניא'ת ושערי אורה אחד שהביאם הרב"ג בנסעו לכאן ותו לא מידי! וצריך למהר בשילוח לכאן עכ"פ ת"ק ספרנו ח"א ות"ק תניא'ת.

ו) אם יוכל למכור התניא'ת באיזורים בחצי תרמכן כל אחד, ידפיס בשבילנו מחדש אלף עקז' בתיקונים האפשריים שכתב וכל הישנים ימכרם באיזורים.

ז) ס' המאמרים ס' השיחות ופוקח עורים שהודיע שכבר נדפסו – יקחם. ישלח לכאן, לע"ע, ובהקדם. רק עשר עקז' מכא"א והשאר ימכרם באיזורים או בפאריז. ומחירם סהמ"א או סה"ש ששים סענט (בפאריז עה) כל אחד. פוקח עורים – טו (בפ. כ). ויוכל ליתן מזה שכר טרחא למוכרים או לקונים הרבה עד שלשים אחוז.

ח) שמעתי שהדפיסו עוד איזה שיחות, ומכרום כבר (ובריוח). ומטובו לשלוח לנו ד"ה עקז' בשביל הביבליותיקה שלנו. ואולי כדאי

הרר"ג: הר"ר בנימין ש"י גורודצקי, מנהל הלשכה לעזרת הפליטים.
ש"א ושהא"מ ושה"י: שערי אורה ושער האמונה ושער היחוד (גר מצוה ותורה אור).
תרמכן: שקלים, הוצאות ההדפסה.

שיתקשר עם אלו שהתעסקו בהנ"ל ע"ד מכירת והפצת הנדפס על ידו כיון שכנראה בקיאים הם בזה. ואל בינתו אשען.

ט) כמדומה שכבר כתבתי שידפיס ג"כ תו"א לקו"ת וגם הפס"ד להצ"צ, כ"א – וכן גם ש' האמונה וש' היחוד ת"ק עקז'. ויודיעני אם ישנם אצלו ומאיזה דפוס. ואם אפשר כמה לערך יעלה ההוצאות לכאו"א.

יו"ד) החוברת לתניא עדיין לא הו"ל מפני הטרדות. משאר שהו"ל אשלח כבקשתו ויודיע כמה ארך ההילוך בדרך. ויאשר קבלת מכ' המוסג"פ.

המחכה למענה מפורט עכהנ"ל ומאחל כט"ס.

מ. שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שכא

ב"ה ט"ז טבת, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ חו"ב וכו'
מהור"נ ש' נעמאנאוו

שלום וברכה!

הרב חיים נ. שי' דענבורג הכניס כאן מאתיים ע"ח מה, שלפי דבריו, נתן כת"ר כזה לדודתו מרת העניא דענבורג. ובטח יודיענו מה לעשות בזה.

אולי ידוע לו ממי שנמצא אצלו משיחות אדנ"ע (שלא נכללו בספר

החוברת לתניא: קיצורים והערות, שנדפס לפועל בשלהי תש"ח. ראה לעיל אגרת ריט, ובהנסמן בהערות שם.

שכא

מצילום האגרת.

הרה"ח . . נעמאנאוו: אגרות נוספות אליו – לעיל רצא. לקמן שלה. שנג. שעז.

רפה אדמו"ר שליט"א

תורת שלום) וכן מ"מ ספורים והערות על התניא מזקני החסידים
ובפרט ר"י קידאנער והר"ש גרונס?

מוסג"פ קונטרס ליט"כ.

באיווי כט"ס ופ"ש.

מ. שניאורסאהן

שכב

ב"ה, כ"ב טבת, תש"ח

ז.ג. ה' ד.ל. מעקלער שי

שלום וברכה!

איך האב געהערט אז איר זייט שוין געקומען צוריק פון אייער
רייזע אין אייראפא, און איך האף אז זי איז געווען ערפאלגרייך אין
יעדער הינזיכט.

עס פרייט מיר צו שיקן אייך א קאפיע פון **ספר הזכרונות** פון כ"ק
מו"ח אדמו"ר שליט"א. אויב איר ווילט באקומען נאך קאפיעס וועלן
מיר גערן צושיקן אייך.

א פאר ווערטער וועגן דער באדייטונג פון די **זכרונות**.

אין תורה איז דאך יעדער פרט פון גרויס וויכטיקייט, אויך אפילו
דער סדר פון תורה לערנט אונז פיל.

תורה איז לשון הוראה, ד.ה. תורה איז ניט קיין מעשה בוך, נאר א
בוך וואס לערנט. דער סדר פון תורה איז, אז פריער קומט ספר
בראשית, און ערשט דערנאך שמות, ויקרא, א.ז.וו. דער גרונט דערפאר
איז ניט נאר דאס וואס אזוי איז געווען דער כראנאלאגישער גאנג פון
די ערציילטע פאסירונגען, א גענוגענדע סיבה פאר א געשיכטע בוך, ניט
פאר א בוך א וועג-ווייזער אין לעבן.

שכב

מהעתק המזכירות.

ד.ל. מעקלער: עורך ס' הזכרונות של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.

נאר אויך, און אפשר דער עיקר, דערפאר וואס אזוי דארף זיין דער דרך פון לערנען א סדר החיים צו א יחיד, א כלל, א גאנצן פאלק.

דער אנהויב פון אזא לערנען איז ניט די ערקלערונג פון מצוות עשה און מצוות לא תעשה, נאר די ערציילונג און פארשטעלונג פון א לעבעדיקן ביישפיל פון יחידים, אדער גאנצע דורות, עלטערן, קרובים אדער סתם מענטשן וואס האבן געלעבט דעם געוואונשענעם סדר החיים, וואס זיי האבן, אזוי צוזאגן, „דורכגעטראטן דעם וועג“, באווייזן באשיינפערליך ווי אזוי מ'דארף דורכלעבן דעם לעבן, און ווי אזוי מ'קען בייקומען פארשידענע שטערונגען וואס קומען פאר, און – אז נאר דאס איז דער ריכטיקער וועג אין לעבן.

און ערשט נאכדעם קומען די אנזאגונגען: קום עשה, שב ואל תעשה – אלס מסקנא און כמעט זעלבסטפארשטענדליכקייט פון די פריער דערציילטע לעבנס געשיכטעס.

על דרך זה איז דער עיקר באדייטונג פון די **זכרונות**.

אלס הויפטצוועק איז ניט געמיינט – ווי וויכטיק דאס זאל ניט זיין – דערציילן דעם לעבנסגאנג פון פלוני ופלוני, כדי מ'זאל וויסן די געשיכטע פון יענע דורות, אדער פערזענליכקייטן.

דער **הויפט** צוועק איז צו באווייזן אונז א לעבעדיקן ביישפיל ווי א איד – א רב, א לערנער, א סוחר, א בעל מלאכה, א בעטלער – יעדער פון זיי אין זיין הינזיכט א גרויסער איד, זיינען דורכגעגאנגען זייער לעבן.

און דאס זאל אונז אנווייזן דעם ריכטיקן וועג אין אונזערע צייטן, און אויך לייכטער מאכן די איבערווענדונג פון די שוועריקייטן וואס זיינען פארבונדן מיט גיין אין אזא וועג.

כ'פארענדיק מיט נאכאמאל אויסדריקן א הערצליכן יישר כח פאר אייער גרויסן בייטראג צו דער דאזיקער וויכטיקער אויסגאבע.

מיט אכטונג און גרוס.

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שכג

ב"ה הילולא דאה"ז, תש"ח

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"מ וכו' הר"א שי

שלום וברכה!

מכתבו נתקבל. וכמובן שראוי שלעתים אלו יהיו מהם מכ' תכופים מהודעת שלומם הטוב, לגיסו לב"א וכו' ובמילא יגיע גם אלינו.

תימה שבמשך כל הזמן לא הודיע וגם לא גיסו הרמ"ג שי, ע"ד החלטתם בהוצאה לאור מס' רבותינו. אולי מצב הכללי גרם לזה. ואפשר דוקא עתה כדאי לקחת ע"ע ענין כזה.

הספרים שהזמין נשלחו ובטח יאשר קבלתם תיכף שיגיעו.

סיום התורה לא עשו לע"ע.

מוסג"פ קונטרס מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ובטח יזכה בו את הרבים.

ולסיים מענינא דיומא:

אמרז"ל (מגלה יג, א) טבת ירח שהגוף נהנה מן הגוף. והנה ידוע דאסתר קאי על כנס"י ובמדרש איתא (הובא בד"ה בלילה החוא ש"ת) אחשוורוש זה הקב"ה.

וא"כ יל"פ בהנ"ל שהגוף, מל' המורגל בדרז"ל גופי תורה גופא שפי' גוף עיקר ועצמיות (וראה לקו"ת לג"פ בתחלתו), עצומ"ה ית' נהנה כבי' מן הגוף נקודה העצמית שבכאו"א יחידה שבנפש, ע"י הגוף כפשוטו, עבודה בגוף ועם הגוף, וכמו שיתגלה לעת"ל גם לנו שהנשמה תקבל מן הגוף.

שכג

נדפסה בלוק"ש ח"ז ע' 257 והושלמה ע"ס העתק המזכירות.

הר"א: קרטיק. אגרות גוספות אליו — לעיל ח"א קכט. קמאי.

שלעתים אלו: ימי המהומות בארה"ק.

הרמ"ג: היר משה גורארי.

החלטתם בהוצאה לאור: ראה לעיל אגרת רסא.

סיום התורה: לקבלת פני משיח. ראה לעיל ח"א אגרת כט, ובהנסמן בהערות שם.

וגילה הבעש"ט, וכפירושו עה"פ כי תראה חמור (הובא בהיום יום ע' כג), שצ"ל בדרך „נהנה”. והעמיק אדה"ז בתורת החסידות להכניס חיות בכל (מענה הצ"צ. היום יום כד טבת), שגם המת שבגוף, חב"ד, מוח הקר ובלתי מתרגש (ראה פרש"י במגלה שם: מפני הצינה), יהפך להתרגש מהשגה אלקית (ראה קונטרס תורת החסידות רפ"ד).

באיווי כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

שכד

ב"ה הילולא דאה"ז, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נר"מ וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ב' ויחי ...

ב) בינתיים בודאי קיבל מכתבי הקודם. ויאשר קבלתו. הנדפסים יושלחו לו כבקשתו, ע"י הסידור עם הר"ש זלמנוב.

ג) היום נתקבל מכו' שהנמצאים בפולין קבלו תעודות, ואשר תקותם שהחולים שם ירפאו שבוע הבא.

ד) בודאי מתעסק ומשתתף בעניני המל"ח או מחנה ישראל – ואשמח אם, כשאדבר אודותיו לפני כ"ק מו"ח אד"ש בפעם הבאה, אוכל להודיע איזה פרטים מפעולותיו. וראה בסידור דרושי ל"ג בעומר שביום ההילולא עולה בעל ההילולא לראש כל המדרי' שלו ועולה גם

שכד

מהעתק המזכירות.

מהור"י גולדין. אגרת נוספת אליו – לעיל רצב.

שהנמצאים . . . תעודות: ראה מבוא לאג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ט ע' 14: הנסיעה לאיזה משפחות אנ"ש מרוסיה שנשארו עדיין בפולין ועתה השיגו כבר התעודות חו"ל לנסוע לפראג ופאריז ויסעו בקרוב. שהחולים: הם האסורים. ראה לעיל אגרות ערב. רצט.

רפט

אדמו"ר שליט"א

מה שעסק כל ימיו ובאגה"ק סכ"ח שאז נקל מאד לתלמידיו לקבל חלקם ובסי' שם שיכול להיות גם בדבר שאינו מערכו ומהותו כו'. באיווי כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

שכה

ב"ה כ"ח טבת, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורמ"מ שי' שו"ב

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ש

(א) בשמות רבה (סוף פ"א ופי"ז, ג): אל המשקוף שאברהם גדול בגרים וכשם שהמשקוף גבוה כך הי' גדול שבאבות ואל שתי המזוזות בזכות יצחק ויעקב,

והעיר שהוא היפך המבואר בכ"מ שאברהם הוא קו הימין יצחק קו השמאל ויעקב קו האמצעי המחבר אותם.

והנני להעתיק מ"ש אדמו"ר הצ"צ בד"ה מזוזה מימין (נדפס בס' אור התורה ד' שכת, א) ובמילא יובן הנ"ל. וז"ל הצ"צ שם ס"א: וברבות בא פי"ז אמרו אל המשקוף בזכות אברהם ואל שתי המזוזות בזכות יצחק ויעקב. והרמ"ז אמור דצ"ה סע"א פי' המשקוף ושתי המזוזות הם כח"ב שבמל' הנמשכים מתנו"ה דז"א כו'. ולפי"ז הי' ראוי לומר דשתי המזוזות הם אברהם ויצחק שהם ב' קוין כו' והמשקוף הוא קו האמצעי ת"ת בחי' יעקב כו'. ואפ"ל ע"ד שאברהם נק' האדם הגדול בענקים כו' היינו אי"א שנק' עתי' סבא וכן אברהם הוא סבא ליעקב שהוא ז"א. ויצחק אביו הוא אבא וכמו שיאמרו ליצחק כי אתה אבינו. וגם בד"ה וישב כו' פי' מגורי אביו היינו ח"ע שנק' אביו. ואף שיצחק

שכה

מהעתק המזכירות.

מהורמ"מ: מרגליות. אגרות נוספות אליו — לעיל קצו, ובהנסמן בהערות שם.

הוא דין הרי החכ' נק' דין לגבי הכתר. לכן אברהם נק' משקוף שהוא הכתר ויצחק ויעקב שהם אבא וז"א הם ב' המזוזות. עכ"ל השיך לענינו.

נמצא דבאבות, וכן בהרמז שעליהם, המשקוף וב' המזוזות, יש להבין חילוקם מצד שתי בחינות: א. באורך. סדר הדורות שזה למעלה מזה, שאז המשקוף, מצד שהוא גבוה ולמעלה מהמזוזות, רומז על אברהם בבחינתו שהוא גבוה מיצחק ויצחק מיעקב, היינו א"א חכמה וז"א (וי"ל דגם במזוזות מזוזת ימין, דקאי ע"פ בחינה זו על יצחק, קודמת גם בזמן לזו של שמאל, וע"פ דרז"ל במצות מזוזה – יומא יא, ב – כרעא דימינא עקר ברישא). ב. ברוחב. ג' קוין, ואז המשקוף קאי על יעקב וכנ"ל.

ומ"ש במגן אבות ד"ה מזוזה מימין רס"ג, דארכבי אתרי רכשי ומצרף ב' בחינות הנ"ל ביחד, י"ל שקיצר בלשונו, או יותר נכון, דנשמטו איזה תיבות. וע"פ שלשה עדים יקום דבר: א) מאמר הצ"צ הנ"ל אשר המאמר במג"א מיוסד עליו. עיי"ש. ב) בס' שמות להצ"צ (באוסף הכת"י לכ"ק מו"ח אד"ש) עה"פ שמות יב, כב סק"ד וז"ל: כשהגיע זמן יצי"מ נאמר מדלג על ההרים אלו אבות ג' קוין כו' ימין ושמאל והמשקוף שעל גביהן זהו שרש קו האמצעי כו' בריח התיכון כו' במדרש פ' בא כו' המשקוף הוא אברהם כו' גדול שבאבות והיינו מצד שרשם בחג"ת דעתיק כי חסד דע"י מלוּבש בגלגלתא דא"א כתר שבכתר זהו המשקוף כו' והוא בחי' אברהם ויצחק הוא גבורות דע"י המלוּבש במו"ס ויעקב ת"ת דע"י בחי' קרומא דאורא. ג) מ"ש בסי' מהרי"ד (לכנד הצ"צ) בפרשה א' דק"ש עה"פ וכתבתם, וז"ל: וברבות פ' בא אמרו אל המשקוף בזכות אברהם כו' והם כח"ב שבמל' הנמשכים מתנ"ה דז"א ואברהם ויצחק ב' קוין חסד לאברהם ופחד יצחק כו' והמשקוף קו האמצעי ת"ת בחי' יעקב. ומה שמרע"ה הפך הסדר ואמר והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות איתא ברבות פ' שמות משקוף זה אברהם בחי' כתר ויצחק אבא חכ', שהחכ' נק' דין לגבי כתר ויעקב ז"א ת"ת. עכ"ל לענינו.

ועד"ז צ"ל גם במג"א.

(ב) שואל מהו ביאור ענין י"ב גבולי אלכסון למעלה, כי ענינם בעבודה בנפש האדם נת' במג"א ח"ד ד"ה יבוא זה.

והנה לא ביאר ברור מה היא כוונתו בכתבו „הענין למעלה“.
וכנראה שהוא בהמשך למ"ש בדרוש הנ"ל בביאור חו"ג שהוא
כשהנהגת העולם היא ממדת החסד לבד או גבו' לבד. והשאלה: א"כ
מחו בזה י"ב ג"א.

וזה מובן עפ"משנ"ת ענין שיתא אלפי שנין דהוה עלמא שהם כנגד
ששת ימי בראשית שכל אחד מהם שייך למדה אחת שבאלף הא'
האירה מידת החסד (דז"א שהיא כלי לחסד דא"א. כמשנ"ת בזה בד"ה
וכל העם רואים רס"ה). ולכן ניזונו בחסדו של הקב"ה אף שהיו
מכעיסין. ובאלף השני גבו' ולכן ה' בו המבול כליון לגמרי כו'. ובאלף
השלישי תפארת ולכן בו יצי"מ ומ"ת אורין תליתאי. אלף הד' נצח ענף
החסד ולכן בו שני ביהמ"ק, אף שהי' ניגוד ע"ז שנאמר על אפי ועל
חמתי גוי'. באלף ה' הוד סיום קו השמאל כל היום דו"ה אותיות הו"ד,
כולו גזירות ושמדות ר"ל. (אבל ע"ז יאמרו אודך ה' כי אנפת בי גוי'
ואינו כמו המבול שבאלף השני). באלף הוא"ו יסוד התקשרות וגמר
המדות כי אז תהי' הגאולה ולולא עונותינו כו' כבר היתה באה וע"ד
מרז"ל (סנה' צא, ב).

והנה כ"ז הוא כשהנהגה היא מכל מדה בפ"ע. אבל כשמתנהג
מ"ב ג"א, היינו כשהמדה ממוזגת ממדה שבקו ההפכי גם ההנהגה
ממוזגת וכמובן.

ועייג"כ בס' המצות להצ"צ מצות איסור גיד הנשה ביאור המדות
למעלה. ובס' אור התורה ד"ה ויאמר לו יהונתן וביאוריו, שכנראה
ממנו נלקח ד"ה יבוא זה הנ"ל, אלא שבאור התורה הוא בהרחב יותר
ובביאור.

באיווי כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

תמה אקרא על שכותב אלי על כתובת אחרת. ואם ברצונו שיגיעו
מכתביו אלי בעתם, מטובו לשלחם ע"פ כתובת המרכז לעניני חנוך או
קהת.

בודאי נודע לו מאשר הו"ל בזמן האחרון ע"י קהת, כמה ספרים
בתורת החסידות.

שכו

ב"ה ב' שבט, תש"ח

כבוד הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"מ שי' הכהן

שלום וברכה!

מכתביו מיום ה' מ"ח וח' טבת נתקבלו. ויישר בעד הודיעו ממצב
החנוך במחנו. ובטח כן יעשה גם לימים הבאים.

בעתיד הקרוב יבקרו אצלם שלוחינו הרבנים הו"ח פויזנער
ובוימגארטען, ימסרו פ"ש מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ויודיעו אותם
מהנעשה פה בכלל ובעניני המל"ח לסניפיו בפרט. ותקותנו אשר יהנו
בבקורם – הנוסעים מכם ואתם מהנוסעים. כן יביאו אתם, אם לא
יהיו מניעות צדדיות, מספרי הוצאותינו אשר מבקש אודותם במכתבו.
זאץ אחד של הצ"צ נשלח לו מכאן ע"י פוסט. כן מוסג"פ הקונטרס
ליט"כ ופוטוגראפא ממכתב כ"ק מו"ח אד"ש בנוגע להדפסה. ומטובו
לאשר קבלת כהנ"ל.

אולי יש אצלו או ידוע לו מי שיש תח"י באורי חסידים הזקנים על
התניא, משיחות כ"ק אדנ"ע שלא נכנסו בתורת שלום, רשימות שיחות
משנות תרפ"א – תרפ"ז, אנא להודיעני, כי מחפש אני זה מזמן את
הנ"ל, ותקותי שירשה כ"ק מו"ח אד"ש להו"ל אחרי הגהה האפשרית.
ויהי בזה ממזכי הרבים ות"ח על טרחתו.

המסיים באיחול כט"ס.

מ. שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

ומענין דא"ח: הביא בפ"ז דמאמר המוסג"פ, בענין מדות טובות
שבטבע בניי, אם הוא מנפה"א (אגה"ק סי"ב), או מנפה"ב (תניא ספ"א).
וזה מכבר שמעתי עושים רמינהו בזה. – ולדידי: בתניא משמיענו דבניי

שכו

מצילים האגרת.

מהור"מ: פרלוב. אגרת גוספת אליו – לעיל שג.

שלוחינו . . . ובוימגארטען: לבקר את אחב"י במדינות אירופה בכלל ומחנות הריכוז באשכנז ואוסטריה
בפרט. ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ט אגרת ג'קעו. לקמן שכט. שלח. שנט. שסג"ה.
ממכתב כ"ק מו"ח: אג"ק שלו ח"ט ג'קמה (י"ד כסלו תש"ח).

יש מדות טובות **בטבע נה"ב** (בלא עבודה). ובאגה"ק קמ"ל דנה"א **בטבעה** החסד גובר על הגבו'. ותרווייהו איתנהו, ושניהם צריכא לן, כמובן.

(ב) ביבמות (עט, א. והובא ברמב"ם הל' א"ב פי"ט הי"ז. נזכר באגה"ת פי"א) נמנו ג' סימנים בבני"י גב"ר. ובתניא השמיט ביישנים (באגה"ק מובן, כי בושה הוא מצד היראה ולא חסד – נדרים כ, א.) – אבל מובן ע"פ מרז"ל (ביצה כה, ב. נדרים שם עיי"ש בחדא"ג) דסימן הבושה אינו דומה להשאר כי נעשה ע"י מ"ת דוקא. ומזה נראה עד כמה מדוקדק גם ההשמטות שבתניא.

שכז

ב"ה ראש השנה לאילנות, תש"ח

כבוד הרה"ג החו"ב נו"מ פלפלן ועו"ה פ"ה עסקן ובעל
מרץ דורש טוב לעמו וכו' מהור"א שי' סילווער

שלום וברכה!

בטח ידוע לכת"ר, ראשי פרקים עכ"פ, מעבודת המרכז לעניני חנוך, מיסודו ובנשיאות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, למקצועות השונים, ולכן בטוח אני אשר למותר להאריך לדכוותי ע"ד חשיבות עבודה זו ואוקמי אחזקה אשר יקר הדבר בעיני כת"ר ובודאי לא ימנע מלעזור בזה באופן המתאים.

והנה לפני איזה זמן בקר ידידנו הרה"ג והרה"ח ר' שלמה אהרן שי' קזרנובסקי בסינסינעטי את אחד התומכים מכבר במפעלי המל"ח אשר בחיותו כלפני שנתים בניו-יארק התענין בעבודתנו.

בהיות הרב קזרנובסקי שי' בסינסינעטי ראה בסביבה של מכריו התעוררות לעזרה לעבודת המל"ח – אשר חוסר אמצעים לעבודתו הרגילה נוסף על החובות המרובים אשר שקוע הוא בהם, מכבידים עליו ביותר בהמשכת עבודתו הכי נחוצה ומוכרחת בשדה החנוך ומכש"כ להרחיב אותה עוד ביותר כדרוש.

שכז

מהעתק המזכירות.

אמנם הי' ראוי ונכון אשר טרם יתחיל ויעשה בזה יבא בדברים עם כת"ר וישמע עצתו וחוו"ד, אבל דא עקא אשר כת"ר לא הי' אז בביתו, ומשום החששא שלא תתקרב ההתעוררות וכיון דאידחי אידחי, מצא עצמו למוכרח להתחיל לעשות מה שביכלתו לאירגון חוג מתעניינים ועוזרים לעבודת המל"ח בכלל ובמקצוע ההדפסה בפרט.

והנה מה שנעשה אז לא היתה אלא התחלה ומעין זריעה. ובטרם שנאמר לידידנו הרב קזרנובסקי להמשיך במצוה גדולה זו שהתחיל בה, הננו לפנות בזה לכת"ר בבקשתנו כפולה ומשולשת להודיענו את חוו"ד בכלל וע"ד זמן ואופן המוכשר בפרט, וביחוד ע"ד עזרתו הנעלית ע"י השפעתו הכבירה שירבו התומכים בעבודת המל"ח, ענין הנוגע לקיומם הרוחני ממש של אלפי ילדים וילדות בני"י.

למותר להעיר על דבר „אין בו ספק לאדם שלם וגלוי וידוע לעם“, אשר המל"ח הוא מוסד בלתי מפלגתי, ואינו קשור ושייך לאיזה ישיבה שתהי' כלל וכלל.

ולסיים מענינא דיומא: בט"ו בשבט ר"ה לאילנות. והנה לרמב"ם (ריש הל' מע"ש) משמע שהוא מה"ת, ודלא כרש"י על הרי"ף במשנה ר"ה שם. ואף דמקרא לא ידעינן אלא שהוא לאחר ר"ה לשנים (תוד"ה ופירות ר"ה י, א), י"ל קביעות זמן זה דוקא על שני אופנים: שהוא בכלל שאר שיעורין שהן הלל"מ לרוב המכריע של הפוסקים, או שהתורה מסרה לחכמים לקבוע זמן ר"ה לאילנות ובקביעותם נעשה מה"ת.

וכמו שמצינו כעין זה, לכמה דעות, בענין מסחר בדבר האסור, ענויי יוהכ"פ, מלאכה בחוה"מ, איסור ובחוקותיהם לא תלכו, טפול בבכור.

ונפ"מ בין שני האופנים דלבתרייתא אם יהי' ב"ד גדול כו' יכול לשנות יום ר"ה לאילנות לזמן אחר.

ומדהושוו במשנה כל ארבעה ר"ה להדדי, משמע לכאורה כאופן הא'. אבל מדשקו"ט בש"ס בקביעות ר"ה זה בספרות, וכדאמר הלך אחר רוב שנים, דהל' משמע שנותן טעם ולא סימן, נראה יותר שהוא כאופן השני, היינו שהתורה מסרה לחכמים לקבוע זמן ר"ה לאילנות שיחנטו פירות שנה חדשה, כי הטבע מסכים לתורה וכדו"ל בירוש' כתובות פ"א ה"ב ע"פ ל[א]ל גומר עלי. ולא באתי אלא להעיר.

(י) לעיין בזה ש"ך ליו"ד סקפ"ט סק"ג. שו"ת חת"ס אה"ע ו.

רצה

אדמו"ר שליט"א

ויש להאריך ע"ד הדרוש, כי האדם (לעתים, הוא רק) עץ השדה,
וחכמים בכח התורה יכולים לקבוע ולפעול בו זמן שיחנוט פירות (דא
מצוות) שנה חדשה (חדשו מעשיכם), ובלבד שיחי אחרי ר"ה לאדם
באשר הוא אדם. ואכמ"ל.

מכבדו כרום ערכו ומאווה כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שכח

ב"ה ט"ז שבט, תש"ח

כבוד הרה"ג הרה"ח וו"ח אי"א נו"מ כו'
מהורא"א שי' אקסלרוד

שלום וברכה!

במענה, על מכתבו

במ"ש בתניא פ"ך דאותיות נולדו כשמתחיל לחשוב איך להוציא
תאותו מכח אל הפועל (ועד"ז הוא בבונה ירושלים סי' קל"ב)

ומעיר דהגילוי בלב מהמוח וגם הידיעה במוח בודאי ג"כ א"א בלי
אותיות וא"כ הרי כבר ישנם לאותיות קודם למח'.

אבל הנה מה שבא לבאר בתניא בפרקים אלו הוא ענין האחדות
לאחר שנבה"ע כמו קודם שנבה"ע. אשר העולמות בכלל מתחלקים
לשתיים: עלדאתכ"ס ועלדאת"ג שהתחוותם מאותיות המח' ואותיות
הדבור כמבואר בכ"מ (אב לכלם בש' היחוד והאמונה פי"א). ועד"ז מבאר
שאותיות המחור"ד למעלה גם לאחר שיצאו לפועל הם מיוחדות
בתכלית כמו קודם שיצאו לפועל.

יושב ראש ועד הפועל: מלי"ח.

שכח

מהעתק המזכירות.

כבוד . . אקסלרוד: אגרות נוספות אליו — לעיל רכה, ובהנסמן בהערות שם.

והנה העולמות גם קודם שנבראו ישנם במקורם ושרשם למעלה מעלה עד המדרי' ששיער בכח אלא שאינם שם בבחי' מציאות ויש כי נמצאים במקורם, ומזה נבין הכוונה בענין האותיות, שלמע' מהמח' אינם במציאות יש ונפרד. כי אין נרגש אלא השכל, המדה וכו' ולא האותיות. כי חושב השכל מרגיש האהבה וכו' ולא האותיות. (ראה לקו"ת ביאור בחוקותי רפ"ב, ביאורו"ז בתחילתו ועוד).

והסדר בזה הוא: ע"י התקשרותו (דעת) לידיעת האלקות, לדוגמא, נתגלה אצלו הרצון לדעת. ועי"ז נתגלה השכלה מכח המשכיל בבריקת וסקירת השכל (חכמה). אח"כ ע"י התקשרותו בהענין מתעמק בהבנת השכלה זו (פני' בינה) ובמילא נולדים אצלו אהבת ה' ויראתו ומתחיל לחשוב ולהרהר איך לרוות צמאונו ע"י התומ"צ במחדו"מ ואז מוכרח שילדו אותיות. ויעויין בכ"ז בד"ה לולב וערבה תרנ"ט. ועייג"כ ד"ה אין עומדין (המשך תרס"ו).

מובן (שבגלוי) יכול לדלג מקצת סדר זה. ולדוגמא ממי שבוכה פתאום בעשיית שמבואר (סי' האריז"ל. הובא בנ"כ שו"ע או"ח סתקפ"ד) שזהו מפני שדנין אותו באותה שעה למעלה אף שאינו יודע כלל מזה בכחות הגלויים שלו, ויוכל לגרום שתומ"י יתחיל לומר תהלים וכיו"ב או שנופלים לו פתאום הרהורי תשובה ומתחיל להתודות על חטאיו בדבור. שבכ"ז הרי נעשו אותיות הדבור לבוש להארה מעצם נשמתו בלי ממוצעים.

אבל מלבד שאין הסדר בדילוג אלא לפרקים רחוקים, הרי בהעלם ובדרך מעבר עכ"פ עוברת ההארה הנ"ל ג"כ דרך המדרי' הממוצעות. וראה ש' היחוד והאמונה פ"ח: ובכל מח' שבעולם מלובשת בה איזו מדה כו'.

ומובן שאין סתירה לזה מביאור ענין ר"ח שאז המל' מקבלת מחו"ב ולא מז"א, שהוא כדבור בחכמה ושכל, כי גם אז צ"ל אצלו אהבה לשכליים או יראה שלא יטה תלמודו בדרך עקלתון בהבנת השכל וכיו"ב. ועייג"כ באור התורה (ע' 52) סוף הביאור והי' מדי חדש. ובסי' עה"פ להודיע לבנה"א ע"ד מדות שבשכל שמהם נולדות אותיות שבמח'.

באיווי כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

שכט

ב"ה כ"ה שבט, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נר"מ וכו' מהור"ד שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משני בשבט (המוסג"ב מכתב לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א מסרתי לכק"ש, כי איני רוצה לקחת עלי אחריות בעניניו אלו).

(א) עוה"פ אבקש להזדרז בההדפסה ובהמשלוח ככל האפשרי.

(ב) יוכל לשלוח ג"כ ע"ש מחנה ישראל, וקחת, לע"ע נתקבלו רק חמשה חבילות תניא, ומהם בעקזעמפליארים אחדים כמה עמודים חלק. או חסר.

(ג) ידפיס התו"א מהדפוס ווילנא תרנ"ט והלקו"ת ווילנא תרס"ד שישנם אצלו כפי שכותב. ובטח בתו"א יש בסופו ג"כ ההוספות ובלקו"ת ג"כ לוח התיקון שבסופו. נוסח השערים וההקדמות אשלח כשיודיעו שנגשו להדפסת הנ"ל. וכן בנוגע להפסקי דינים (בסוף הפס"ד צ"ל ג"כ הדפים סט, ע, ושבעה עמודים „השמטות ותיקונים“ וישגיח ע"ז כי בכמה עקז' חסרים הם).

(ד) כפי הצעתו יוכל לקבוע המחירים באיזורים: תניא, ס' המאמרים, ס' השיחות כ"א ל"ה סענט. ספרנו ח"ד כה"ל סענט. פוקח עורים, ספרנו ח"א ח"ב כ"א יוד-טו סענט.

(ה) אם אפשר למצוא תהלים של כ"ס צריך להדפיסו שני אלפים עקז'. ויודיע מאיזה דפוס יש אצלו ואז אברר אם צ"ל איזה שינויים. ובכל אופן צריך להוסיף בתחילתו ע"ד תקנת אמירת תהלים בציבור (כמו שנדפס בסי' תו"א או בסוף המורה שיעור).

(ואו) את הרב"ג זרזתי כבקשתו. אבל שואלים אותי: זה כחצי שנה שהתחילו בדפוס ואי' הספרים. ובפרט אשר נתקבלו לאחרים כאן

שכט

מצילום האגרת.

מהור"ד: בראומאן, אגרות נוספות אליו — לעיל רעט, ובהנמנן בהערות שם.
הרב"ג: ה"ר בנימין ש"י גורודצקי.

ספרים שנדפסו במחנו ושהתחילו לדבר ע"ד הדפסתם משך זמן אחרי שהתחיל הוא להתעסק בספרים שלנו. כן נתקבלו כאן לאחדים התניאית ומוכרים אותם. כן הגיע מכ' שהדוינט נתן כסף על הדפסת הפוקח עורים. ואיני יודע מה לענות. ומטובו להודיעני עדכ"ז בהקדם ואדע להשיב לשואלי דבר.

ז) ישלח (זאקאזנאיע אם אפשר) חמשים עקז' ספרנו ח"א ישר ע"פ האדרעס (ויודיענו יום השילוח): Escuelu Beth-Jacob montviduo 2317 constitucion uruguay.

ח) שמעתי שהדפיסו במחנו ג"כ איזה מהלקוטי דבורים והשיחות, ומטובו לשלוח איזה עקז' מכאו"א בשביל הספרי' שלנו.

ט) בטח יבקרו אצלם שלוחינו האברכים פויזנער ובויםגארטען. וכדאי שיתיעצו יחד ואולי יוכלו הם לשלוח תיכף הספרים שכבר נדפסו לכאן.

י) אם בדעתו לנסוע איך יסדר את ענין ההדפסה שיבוא לידי פועל טוב כל הנ"ל? ומלבד הכסף והטרחה שהשקיעו בזה, ה"ז יהי חילול השם ח"ו אחרי הפרסום שבדבר, עגמ"נ גדול ח"ו לכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א וכו' וכו'.

מחכה על מכתב מענה בהקדם ומאחל כט"ס.

מ. שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

מוסג"פ מכ' להרש"ז שי' קאלמענסאן ומטובו למסרו לו.

בודאי יאשר קבלת מכתבי זה.

של

ב"ה כ"ו שבט, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' התמים מהור"י שי' חסידים

שלום וברכה!

מכתביו נתקבלו ומוסג"פ מכתב מפורט ע"ד תנאי ואופני ההפצה ובודאי, כשאר עניני כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א, יהי ג"ז בהצלחה.

ומה שמסיים במכתבו (לענין מה שכתבתי לפעפע בחבירו) „ומה לעשות אם הוא סגור בחדרו איך להוציאו ממשכא דקמצא“ – הנה כבר כתב כ"ק מו"ח אד"ש במכתביו (בשם אדנ"ע): כשמעמידים פנס מתקבצים החפצים באור – ליכטיקייט – ציט צו עכ"ל.

וי"ל הדיוק החפצים באור אשר חפץ מורה על פנימיות הרצון משא"כ רוצה (ראה לקו"ת פ' שלח סד"ה טובה הארץ) ופנימיות רצון כל בני"י שלם הוא את ד' ותורתו תורה אור, וכידוע הראי' מהא דגט מעושה כשר ועפמ"ש ברמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

ומה שכתב עוד שאולי אין השמן מאיר גם בעצמו כי עכור הוא, – הנה גם שמן עכור מפעפע וגם מאיר אלא שאין האור בהיר כ"כ, אבל מכלל חשך פשיטא שיצא, וגם הדלקת הנר מקרי, וכמו דמוכח בש"ס פוסקים ובמוחש, ובכלל מה בצע במ"ש אם אינה מביאה תועלת בתורה עבודה או גמ"ח, ואם היא מונעת מהם ה"ז דבר האסור.

וכל אחד במקומו הוא שליח ההשגחה העליונה ואם רק יתחיל בעשי' למלאות שליחותו בטח יצליח. וגם טוב לו ג"כ הן ברוחניות והן בגשמיות.

המאחל הצלחה וכט"ס.

מ. שניאורסאהן

של

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 294 והושלמה ע"ס צילום האגרת.
כבוד . . חסידים: אגרות נוספות אליו – לעיל שטז, ובהנמך בהערות שם.
מה שכתבתי: לעיל שם.

שלא

ב"ה ב' דר"ח אדר, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א וכו' מהור"י שי אלטיין

שלום וברכה!

במענה על מכתבו

(א) להרנ"ק שי כתבו.

(ב) במ"ש בתניא פ"ב: וגם עכשיו בבן יניקת הצפרנים וחיותם נמשכת מהמוח שבראש י"ל פשוט שהכוונה היא מוח שבראש הבן ולא האב, וכמו שהוא במוחש, וכמש"כ ג"כ לקמן בנמשל: כי יניקת וחיות נר"נ של ע"ה (הנמשל דצפרנים של בני בכורי ישראל) הוא מנר"נ של ראשי בני שבדורם (הנמשל דמוח וראש שלו).

הערה. בנמשל: נר"נ דע"ה, ע"י דביקה בת"ח, מיוחדות במהותן הראשון, בשכינה ממש. וא"כ, במשל, היו צ"ל צפרני הבן, ע"י יניקתם ממוח שבראש הבן, מיוחדים בטפת מוח האב. ואולי י"ל דאמת כן הוא, כי במוח שבראש הבן, שנעשה ג"כ מהלובן (גמרא שם) דהיינו טפת מוח האב, וא"כ אינו נהפך למהות אחר, נשאר ומלובש בו תמיד ממהות טפת מוח האב. והצפרנים ביניקתם מהמוח במילא מתקשרים ע"י גם בהמלובש בו שהוא ממהות טפת מוח האב. או י"ל דבזה מחולק המשל מהנמשל, וזהו ג"כ מה שמבואר דהבן נעשה מהות בפ"ע מאביו – ולכן אינו מחויב במס"נ – משא"כ הנשמה – עיין לקו"ת ד"ה שיר המעלות ממעמקים ספ"א.

(ג) בתניא פ"ג מפני מה בחכמה כתב ה' כח, משא"כ בבינה.

הנה ב' פירושים בל' כח: (א) כשאומרים כחות הנפש, אשר פ"י כמו איברי הנפש. וראה בתניא לקמן פנ"א ע"ד תרי"ג כחות הנפש. ובזה אין חילוק בין חכמה בינה דעת וכו' שבכולם אפ"ל לשון כח: כח החכ. כח הבינה וכו'. (ב) כח ופועל. וחילוקם כשהדבר עדיין בכללותו בהעלם (או גם רק ביכולת) אומרים ע"ז שהוא בכח (ע"ד הרחבה נאמר גם על

שלא

יכולת. וראה בד"ה כי מנסה שהו"ל זה עתה סעיף ה"ו). וכשיוצא מן (היכולת או) ההעלם אל הגילוי ונפרטו הפרטים – ה"ז, יוצא מן הכח אל הפועל" וכזה הוא חילוק חכמה ובינה, שלכן נקראו אב ואם. וכמ"ש בכ"מ. וראה לקמן פי"ח, באגה"ק ס"ה, סט"ו, סכ"ט ועוד.

(ד) מהו החילוק בין תפארת – שיינקייט והוד – שיינקייט. ואיזה שייכות ישנה בין שיינקייט דהוד לענין כליות יועצות.

הנה ברוב המכריע של דרושי דא"ח שראיתי מפרשים הוד, ל' הודאה ולא מל' הוד והדר ורק במקומות ספורים הובא פי' האחרון. ומהם באגה"ק סט"ו שהובאו ב' הפי'. ומשם מובן החילוק בין השבח דתפארת והשבח דהוד, שבתפארת הוא יופי המובן ומושג בשכל (שרואה שיש כאן תערובת כמה גוונים ומדות וכיו"ב), משא"כ בהוד, שמבין שיש בזה איזה ענין של נוי אבל אינו מבין מהו הנוי כי הוא למעלה מערכו והבנתו כלל.

ולא מצאתי, לע"ע, שישתמשו במדת ההוד בל' תפארת ויופי, כי לכאורה אין יופי שייך אלא בהתכללות גוונים ומדות. עיין באגה"ק שם, בד קדש פ"ג ועוד.

וגם זה גופא נוי הוא, אשר ענין עמוק ביותר ובכ"ז ה"ה מתגלה למקבל (אף שהמקבל אינו מבינו גם אחרי שנתגלה לו). מובן שבאופן כזה יכול להתגלות להמקבל גם ענין פנימי יותר של המשפיע, כיון שאין הענין מתלבש בהבנתו של המקבל. אבל כיון שהענין הוא פנימי ביותר, אין יכולה להתגלות אלא מדרי' התחתונה **ביותר** שבו. ועיקר הנוי הוא בזה שמסדר הענין באופן כזה שגם מקבל תחתון **ביותר** יוכל לקבלו (כליות יועצות) אף שאין משיגו (דלא כתפארת), ולפעמים גם אין לו שייכות כלל להענין עד שאין מעורר בו אפילו מדת ההודאה אלא רק שמודה שצריך להודות (הוד שבהוד). וי"ל דוגמא לזה: איש כפרי שאין לו הבנה כלל במהות המלך, אלא שרואה שראש הכפר שלו, שגדולתו משיג איש הכפרי, משתחוה לשר המלוכה. במילא נתעורר אצל הכפרי **הודאה** להשר, כי איש מופלא הוא בעיניו כיון שראש הכפר משתחוה לפניו. ושוב כשיראה את שר המלוכה משתחוה לפני המלך, הרי מעלת המלך נתגלית **בהודאה שבהודאה** של הכפרי.

ויעויין בדרושי לג בעומר (בסידור ועוד) ע"ד הוד שבהוד, שהנ"ל מיוסד ע"ז. ובפי' תהלים להצ"צ קאפ' קד, א סק"ז שכתב וז"ל: יש עצם החכמה שהוא משכיל השכל בפ"ע ואינו מגלהו ... ויש כשיבאר

לזולתו השכל ... זהו הנק' הוד משא"כ כשאנו משפיע אין בהשכל
בח' הוד וכמו השמש כשלא יאיר ... א"כ לפ"ז בח' נו"ה אין הפי' ...
לשון הודאה ... הגם שבחי' זו היא נק' ג"כ הוד, אמנם עיקר ל' הוד
הוא הזיו שהוא מה שמאירים כו'. עכ"ל בהנוגע לענינו. ויש להאריך
בכ"ז.

באיווי כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

א"כ ב' חילוקים א) שמשיג הנוי בשכל א"ל. ב) ונ"ל שזה עיקר.
בת"ת היופי ענין מצ"ע. בהוד – מסיבות חצוניות שבמשפיע זה הוא
ענין פנימי ביותר שלמקבל זה הוא ענין נעלה ביותר. נוי ערכי ולא נוי
לכל אדם.

שלב

ב"ה ז' אדר א', תש"ח

כבוד הנדיב הנכבד הו"ח אי"א חובב תורה ורודף צדקה,
העסקן הנעלה, כמר צבי אליעזר שי' בר' אברהם עביר
הלוי קרויזהאר

שלום וברכה!

איך נעם די געלעגנהייט אייך הערצליך צו באדאנקען אין נאמען
פון „מרכז לעניני חנוך" פאר אייער ווירדיגע אונטערנעמונג און
מיטהילף ארויסצוגעבען אין דרוק די סעריע ספרים-ענציקלאפעדיע
באוואוסט אונטער'ן נאמען „שדי חמד" פון ר' חיים חזקי' מדינני, ז"ל.

גלייכצייטיק באשטעטיגען מיר די ערהאלטונג פון אייערע חשובע
ביינשטייערונג – די ערשטע איינצאלונג אויף דער דאזיגער
אונטערנעמונג. אן אפיציעלע קבלה איז דא בייגעלעגט.

שלב

מהעתק המזכירות.

שדי חמד: נתעכבה הדפסתו עד שלהי תשי"ב. ראה גם לקמן אגרות שמח. שסט.

דער דאזיגער ספר-ענציקלאפעדיע, וואס כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א האט אייך אויסגעקליבען צו מזכה זיין מיט דעם אייביקן זכות המזכה את הרבים, איז א העכסט וויכטיגע ענציקלאפעדיע וועלכע ענטהאלט די פסקי דינים פאר דער אויפפירונג פון א אידן, א יחיד און א רבים, לויט די אחרונים און אחרוני אחרונים.

נאך פאר דער לעצטער מלחמה איז שוין דער ספר אויסגעגאנגען, און מ'האט אים אפגעדרוקט אין פוילען אין תרצ"ט-ת"ש. אבער צוזאמען מיט די מיליאנען קרבנות קדושים וועלכע זיינען אומגעקומען דורך די רוצחים י"ש, איז אויך דער ספר פארניכטעט געווארען, אזוי אז די נויטווענדיגקייט ווידער אויפצולעבען און אפדרוקען דעם דאזיגער יקר המציאות איז זייער א גרויסע.

גראדע יעצט לייענען מיר די סדרות וואו עס רעדט זיך וועגען בויען פון משכן, וואס אויף זיין ארט איז שפעטער געקומען דער בית המקדש. די שונאי ישראל האבען אונזער בית המקדש חרוב געמאכט, אבער זיי האבען געהאט די מאכט נאר אויף די עצים ואבנים - אויף די גשמיות'דיקע, מאטעריעלע זאכען; אויף די רוחניות'דיקע הייליגקייטען האבען די שונאים קיין שליטה ניט.

אזוי אויך מיט די מיליאנען אידישע לעבענס וועלכע זיינען אומגעקומען על קידוש השם און די הייליגע ספרים וועלכע זיינען פארניכטעט געווארען. נאר די גופים און דאס פאפיר זיינען פארניכטעט געווארען, אבער די נשמות און דער גייסט פון די ספרים זיינען אייביגע.

אבער א נשמה אן א גוף איז ניט דער תכלית פון דער וועלט. פונקט אזוי ווי א גוף אן א נשמה קען ניט עקזיסטירען. דורך ערציען א נייען דור אין גייסט פון אונזערע קדושים וטהורים, און דורך ווידער אפדרוקען און פארשפרייטען דעם גייסט פון די הייליקע ספרים, פארבינדט מען ווידער די אייביגע רוחניות אין גשמיות'דיגע גופים און לבושים.

דעריבער איז ניט צו משער זיין דעם גרויסען זכות וואס איר האט זיך איינגעשאפן דורך ערמעגליכען אונז אפצודרוקען און צו פארשפרייטען דעם דאזיקען וויכטיגען ספר-ענציקלאפעדיע.

ס'איז אויך ניט צו משער צו זיין דעם זכות פאר די נשמות פון די קדושים, די עלטערען פון אייער ווערטע פרוי מרת סאשע תחי',

הקדושים ר' אלעזר ברי' נטע ומרת איטא בת מיכל שמסרו נפשם על קידוש השם.

דער זכות פון דער זאך זאל אייך מיט אייער פרוי ביישטיין בגשמיות וברוחניות, אייער נסיעה זאל זיין בהצלחה, און עס זאלען מקוים ווערן די ברכות וואס כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א האט אייך געגעבען.

בברכת כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן
יושב ראש ועד הפועל

שלג

ב"ה ז' אדר, תש"ח

הו"ח אי"א נ"מ וכו' מהור"א שי' הורוויץ

שלום וברכה!

בטח נודע לו ע"ד בתי הספר לנערות אשר נוסדו ע"פ הצעת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א ואחת מהן בעיר פראג. והנה עתה אחרי שנסע משם הרש"מ שי' קאלמענסאן, שהוא השתדל בשיכלול הנהלת ביה"ס הנ"ל, הננו לבקשו אשר כבו' יתן שימת לב הראוי לענין נעלה זה ויקדיש מעתו ומרצו להשגיח באופן המתאים שתהי' הנהגת ביה"ס כפי הראוי ע"פ רצון מייסדה הוא כ"ק מו"ח אד"ש ויתגדל ויתרחב הן בכמות, מספר התלמידות, הן באיכות, ידיעות התלמידות והתפתחותן מיוסדות על יר"ש ומידות חסידות. ובודאי יעמוד בקישור מכתבים אתנו בנוגע לכל הנ"ל.

גודל ערך חינוך הבנות נתבאר כבר בכ"מ, והביאור היותר מוכיח הם החיים גופא שהראו חשיבות ועקריות דבר זה, ובפרט בימינו אלו ימי הירוס והכרח הבנין במקומות חדשים ובתנאים חדשים וזרים

שלג

נדפסה בלקו"ש ח"א ע' 253 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

אדמו"ר שליט"א

שה

לגמרי, אשר השימור על הצורה הרצויה ומסורת אבות דורשת השתדלות מיוחדת מצד כל בני הבית ואין מספיק כלל ציווי ופקודת ראש הבית בלבד.

ואמרז"ל (שמות רבה פכ"ח, ב) שבמתן תורה צ"ל תחילה אמירה לנשים ואח"כ לאנשים ואז התורה מתקיימת. וההוראה לדורות מובנת.

החותם בחכוי למכ' מבשרים טוב ומאחל כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

מוסג"פ המאמר מההמשך תודיעני, וכמו שהי' נשלח ע"ע ע"י הרש"מ שי' לפאקינג.

מוסג"פ מורה שיעור.

שלד

[ז' אדר"ר תש"ח]

... מה שכתב שהי' חולה ברגליו זה איזה פעמים (ותקותי שכבר נתרפא כליל לעת הזאת) אולי צריך הי' לקיים דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בפשיטות מבלי להכנס בחשבונות ואריכות ההתבוננות ושאלת עצה לזה. והוא עפמ"ש באגה"ק ס"א ובלקו"ת ד"ה יחינו מיומים רפ"ג דהאמונה הוא בחי' רגליו.

הרש"מ: קלמנסון.

שלד

נדפסה בלקו"ש חיד' ע' 246.

שלה

ב"ה פורים קטן, תש"ח

הו"ח אי"א נ"מ עוסק בצ"צ וכו' מהורמ"ח שי שו"ב

שלום וברכה!

מה שהעיר במה שפרש"י (סנה' יז, א; ד"ה מי) שאלדד ומידד לא משום ענוה לא יצאו האהלה, אלא מיראתם שלא יעלה בידם חלק, שהוא היפך פירושו עה"ת (במדבר יא, כז).

א) הנה רש"י בפי' עה"ת הביא דעת הספרי שהוא כדעת ר"ש בגמרא, ופליגי על הת"ק, אשר את דבריו מפרש בד"ה מי הנ"ל. וראה בחוספה לפרש"י, הנדפס בעין יעקב סנה', שם, דמוכח כנ"ל. (ראה ביל"ש במקומו עוד דעה שלא הי' כלל קלפי ולקחו מכל שבט ששה ומשבט לוי ארבעה ומונאם בשמותיהם).

ב) מנ"ל לרש"י לפרש כן דברי ת"ק? פי' זה מוכרח הוא, כי הת"ק אומר דבקלפי נשאר, היינו שלא השתתפו אלדד ומידד כלל בקלפי ולא הלכו לקחת הפתקאות. וא"כ א"ת שהוא מפני שאמרו אין אנו ראויין לאותה גדולה, והרי מה' משפט הגורל, א"כ היו צ"ל בטוחין שיעלה בידם חלק ולמה לא השתתפו בקלפי? וע"כ צ"ל שאדרבה נשאר בקלפי מפני שלפי דעתם יעלה בידם חלק. וק"ל.

ג) מנ"ל לת"ק לפרש כוונת אלדד ומידד שהיא לא מפני ענוה, אלא אדרבה כו'?

י"ל דלא ניחא לי' לומר דעלה בידם זקן ואעפ"כ נשאר במחנה מפני ענוה, דכיון דכבר נקבעו **מלמעלה** לנבואה לא הי' להם להמנע מזה.

ועפ"ז פלוגתת ת"ק ור"ש היא מעין הפלוגתא בברכות (ז, סע"א) אם נענש משה על שהסתיר פניו או שקבל שכר ע"ז.

או י"ל דאפילו למ"ד טוב עשה משה, הוא דוקא מפני ששם היתה

שלה

מהעתק המזכירות.

מהורמ"ח: חייקין. אגרת נוספת אליו — לעיל שי.

ראית פנים שא"א בשום נביא (כ"א במשה. עיי"ש בחדא"ג מהרש"א) אבל באלדד ומידד שהיתה האצלת רוח ממשה על ע' זקנים, לכ"ע אין להם לחמנע מקבלת נבואה זו, אם נבחרו כבר לזה מן השמים. וזהו טעמי דת"ק. ור"ש ס"ל דע' זקנים אלו הי' להם ג"כ לדון ולחורות ולנהוג שררה בישראל ולכן נשתמטו. (בשו"ת לחמי תורה סט"ז הביא דלחזוהר ע' זקנים אלו לא היו במקום זקנים דס"פ משפטים לדון כ"א רק להשראת השכינה). ויש להאריך בכ"ז ואכ"מ.

באיחול כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

שלו

ב"ה, עש"ק י"ז אדר ראשון, תש"ח

הווי"ח אי"א נו"מ עוסק בצ"צ וכו' מהור"מ שי' גו"א

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' משפטים

(א) הנ"ל הוא מכתב הראשון שהגיעני ממנו מיום חזרתו לאה"ק ...

(ג) ת"ח בעד שלחו המאמרים של דב זעירא, מה שכותב ששלח לי ג"כ לפני שנתיים כנראה נאבד בדרך, ואם יודיעני הכתובת שלו אכתוב להנ"ל (אם לפ"ד טוב שיהי' המענה ע"י כב' אשלח על ידו ועל החלטתו אשען בזה).

(ד) בבקשה עוד הפעם לזרז את הר"מ אקסלרוד בשילוח ביאור התניא לרש"ג.

(ה) כבר כתבתי במכתבי להר"מ ע"ד מה שקצבו בשבילם מועד

שלו

מהעתק המזכירות.

הווי"ח . . גו"א: אגרות נוספות אליו — לעיל ר"ח, ובהנסמן בהערות שם. חזרתו לאה"ק: ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ט אגרות ג"ס. ג'קל. ביאור התניא: ראה לעיל אגרת קצט, ובהנסמן בהערות שם. לרש"ג: לר' שמואל גרונם אסתרמן. כבר כתבתי: ראה לקמן אגרת שנו, ובהנסמן בהערות שם.

הישיבות בטשיקאגא, וחבל שלא נתקבלו הידיעות שבקשנו מאתם ע"ד הישיבה ות"ת, כי לכמה מוסדות באה"ק קבעו סכומים גדולים הרבה יותר, ואולי כדאי שינסו גם עתה שישתדל בעדם הרב פראנק (י"א אשר הרב אורינשטיין מהכולל יש לו השפעה על הרב זאקס מטשיקאגא שהוא מראשי ועד הנ"ל) חלוקת הכספים בשביל הת"ת תהי' כנראה ע"י ועד שנמצא באה"ק גופא. ובדאי יחפשו הכירות שם.

ז) מוסג"פ מורה שער שהו"ל זה עתה.

באיווי כט"ס ופ"ש כב"ב וכל הדו"ש.

הרב מנחם שניאורסאהן

שלז

ב"ה, כ"א אדר ראשון, תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ וכו' ... שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיוד לחד"ז.

א) בענין העבודה ב... כותב ארבעה טעמים לאי עבודתו שם, למרות מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א: זקני החסידים אמרו לו שהכוונה שזה תלוי ברצונם הם, אין לו חיות בזה, העבודה כבר אינה נחוצה כ"כ כי אינה מתפתחת, גם אחרים אינם מתעסקים בהנ"ל, ושואל חוות דעתי בזה.

ראיתי זה עתה העתקת מכתב כ"ק מו"ח אד"ש אליהם... ואיני רואה כל מקום לספק איזה עבודה הטיל עליהם ומברכם שיצליחו בזה.

מה שאין לו חיות בזה, הרי ידוע מ"ש בכ"מ בדא"ח שציווי ומצוה הוא ל' צוותא והתקשרות, שמתקשר ע"י קיום הציווי במצווה, וכאשר

הישיבה וחית: בתל-אביב.

שלו

מהעתק המזכירות.

שט

אדמו"ר שליט"א

נשמה פרטית אפשר לה להתקשר בנשמה הכללית שלה עי"ז, אין לך המשכת חיות גדול מזה וגם אם לע"ע אין נרגש בכחות הנה"ב אין זה משנה הענין וראה בד"ה כי מנסה ס"ג.

מה ש... אינה מתפתחת ואחרים ג"כ אינם מתעסקים בזה, הנה על זה גופא אנו דנים: מה שאחדים מחברי הועד (ובכלל כל מי שבידו לסייע בזה) נמנעים או מתרשלים בתפקידם, ה"ז גורם לעכוב התפתחות חנוך הכשר על יסוד התוהמ"צ ומחליש ג"כ ידי אחרים, ובפרט אם על מחנה התמימים תחשב שפעולותיהם הם נרות להאיר, ואם נרו אינו דולק לע"ע מונע עי"ז ג"כ הארת כו"כ נרות שהי' יכול להדליק במשך זמן זה, וראה קונטרס העבודה סוף עמוד 43, קונטרס ומעיין ע' 22 ועוד ואכמ"ל...

באיחול כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

שלח

ב"ה כ"ח אדר"ר, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ חו"ב וכו'
מהור"נ שי' נעמאנאוו

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ז טבת

(א) בטח קיבל בעתו מכתבי מט"ז טבת בצירוף הקונט' ליט"כ (ולפלא שלא אישר קבלתם ע"ע), וכן הפ"ש ע"י שלוחינו האברכים שיחיו, ובודאי מסרו לו ג"כ העקז' מההמשך דשנה זו ויאשר זה.

(ב) הנמצא – במחנו מלפנים – של נפנה ושל אותיות הס"ת ימסרו למי שיהי' שם אחראי בעד הדפסה (אם יסע הר"ד משם) או להר"ד (אם

שלח

מצילים האגרת.

הרה"ח . . נעמאנאוו: אגרות נוספות אליו – לעיל שכא, ובהנסמן בהערות שם. שלוחינו האברכים: דלעיל אגרת שכו, ובהנסמן בהערות שם.

נפנה: מעמד. ראה לעיל אגרת שט.

הר"ד: בראומאן, שהתעסק בהדפסה מטעם קה"ת באשכנז, כדלעיל אגרת רעט, ובהנסמן בהערות שם.

נשאר הוא שם). ויודיעני, ואז אכניס תמורתם. ומטובו לאמר להר"ב שי גאראדי שינכה מהסכום שבקשתיו לשלוח על ההדפסה לפאקינג, את הסכום שיקסר שם ע"י כת"ר מהנ"ל. קבלות נפנה ע"פ רשימתו – נשלחים לו היום.

ג) מאמרי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א (בלה"ק) נמצאים עתה בדפוס. המאמרים שבאידיית וס' השיחות נדפסו בפאקינג ואכתוב שישלחו כמה עקז' לכת"ר בעד הישיבה כבקשתו. ובתנאי אשר חלק ממחירם נשלם מקרן המצות של המל"ח וחלק תשלמו אתם. וכמו שכתב במכתבו עד"ז.

ד) איני יודע מאיזה סבה ומי האשם, אבל כנראה שאין נפנה, במדינתו עתה, עומד במצב שצ"ל עומד ושבתח"י יכול להיות עומד בהשתדלות הראוי. וא"א מרחוק במקום לדעת על בוריו אופני התיקון בזה, בפרט שאיני מכיר כ"כ בטיב האנשים שצריך להעסיקם בזה ומצבם הפרטי. ובאשר שכת"ר יודע אותם ונמצא על אתר נכון ואולי גם מוכרח שישתדל באופן המתאים בהטבת מצב נפנה ושיכלולו ככל האפשריות. וידועה בזה השקפתי מאז שצריך להרחיב חוג המשתתפים בנפנה ולא להצטמצם בתמימים וכיו"ב בלבד. והאריכות בכ"ז לדכוותי אך למותר.

... עלי הטיל כ"ק מו"ח אד"ש עניני ב"ר והדפסה ... כ"ק מו"ח אד"ש משתדל ומתעסק בכ"ז, והרבה יותר מכפי שמשערים הבריות.

... נשמע ע"ד המאסר ... ואסיים במרז"ל (תענית כט, ב, והובא באחרונים להלכה למעשה) בר ישראל דאית לי דינא בהדי נכרי ... לימצי נפשי באדר דבריא מזלי. ובסוטה (יב, ב) ולחד מ"ד באדר ראשון נולד משה. וידוע הפי בדא"ח דמזלי של ישראל הוא האין (לקו"ת ר"פ האזינו ועוד).

המחכה למכתבו מבשר אך טוב

מ. שניאורסאהן

אם יוכרח הר"ד לנסוע, מי הוא המתאים ביותר להתעסק בהדפסה שם, כמובן מהנמצאים שם או בסמיכות?

ב"ר: בית רבקה.

קרן המצות: ראה לעיל אגרת רמ, ובהנסמן בהערות שם.

וידועה ... מאז: ראה לעיל אגרת שט.

שלט

ב"ה, א' אדר שני, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ד שי

שלום וברכה!

במענה על מכ', ואבא בקצרה מפני קדושת השבת:

(א) מוסג"פ השער של ש"א, השער וההקדמה של ש"א, ההשמטות של פס"ד – בנעגאטיוו, אבל-וכמובן ידפיסם שחור ע"ג לבן.

(ב) ע"ד האמצעים בקשתי עוה"פ את הרב"ג וגם את הרנ"ג. ובודאי כבר הגיעו.

(ג) חלקו"ת לכרוך בכרך אחד.

(ד) נתקבלו לע"ע: ת"צ תניאית, ה' סה"מ ה' פו"ע.

(ה) בטח כבר נשלח לאורגאוווי הספרנו, כבקשתי. ומטובו לשלח לוועד חסינפי. בפאריז סה"מ סה"ש פו"ע מכאו"א מאה וחמישים. להרב בנימינסאן בלאנדאן מכאו"א מאה. להרב חיטריק בבליא מכאו"א חמישים וכן חמישים תניאית. להרב צבי ליבערמאן בלינץ מכאו"א וכן מהתניאית עשרים וחמשה.

(ו) מוסג"פ מורה שער ש"ל. ומהנכון לפרסם ע"ד קביעות שער זה בכל האיזורים.

ע"ד שאר העניינים אכתוב בפעם הבע"ל. מחכה מכ' מענה מפורט ומבש"ט.

ומאוה כט"ס.

מ. שניאורסאהן

שלט

מצילום האגרת.

לחוכנה ראה אגרת שכ דלעיל.

מהור"ד: בראדמאן. אגרות נוספות אליו – לעיל רעט, ובהנסמן בהערות שם.

נשלח . . . כבקשתי: לעיל אגרת שכט.

שמ

ב"ה, ח' אדר שני, תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ עוסק בצ"צ הרה"ח הר"ד שי

שלום וברכה!

מכתבי עם תמונת השערים וסיום הפס"ד – בטח קיבל. ומצפה
אני למענה מפורט ממנו.

ובזה באתי לשלח להם המאמר לפורים שהו"ל זה עתה, ובטח יזכו
בו את הרבים.

בברכת פורים שמח וטוב לב.

מ. שניאורסאהן

שמא

ב"ה י' אדר שני, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' ... שי

שלום וברכה!

כשנדפס בהמאמר כי מנסה תש"ח, אשר העדר הידיעה אינו משנה
את הענין וגם מחזקים את זה במשל, הי' ק"ק אצלי דבענינים דלמטה
פשיטא הוא ומאי קמ"ל. אבל כשהתבוננתי בדרכי בנ"א ובפרט במקום
שיש שליטה לפיתויי הלעומ"ז – ראיתי והנה הצטדקות זו רגילה
ביותר, אשר אומר שכיוון שהוא מסיח דעת מענין פלוני או שאינו
מדבר אדותיו ה"ז גופא מסלק את הענין מסדה"י.

שמ

מצילום האגרת.

הר"ד: בראומאן. אגרות נוספות אליו – לעיל רעט, ובהנסמן בהערות שם.

שמא

מצילום האגרת.

שיג

אדמו"ר שליט"א

ובעשי, שהיא לעילא, קא עסקינן, אשר כנראה שיטת ... עתה, שכשיעברו בשתיקה ע"ז שעליהם מוטל לעשות או שגם הבטיחו לעשות ... ה"ז מסדר הדבר! וכאן פתחו לו פתח לאומן הידוע אשר היום א"ל כך כו'.

מוסג"פ המאמר לפורים והוא לזכות בו את הרבים.

מ. שניאורסאהן

שמב

ב"ה י"א אדר שני, תש"ח

הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א נ"מ וכו' מהורא"א שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו

(א) בענין נקבי הציצית בט"ק – כבר א"ל אשר בט"ק של כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הם בצורה כזו

(ב) במה שהעיר בשהיחווה"א פ"ו במש"ש דמהתכללות המדות זב"ז למעלה נראה לעין דאיהו וגרמוהי חד שלכן הן מתכללות, והקשה דהרי גם באדם מצינו התכללות המדות זב"ז – שהיחווה"א הועתק כמעט כולו בהמשך מים רבים תרל"ו, בשנויים קלים ובסדר אחר, והנ"ל הוא שם פי"א – וי"ל דהתכללות המדות ויחודן זב"ז אפשר בשני אופנים. (א) מפני חלישותן (ע"י השפעת המוחין וכיו"ב) נותנין מקום גם למדה ההפכית – ובכלל זהו מדות דתיקון רך כקנה, מדות הגלויים שבאדם בעל שכל. (ב) אף שהן בתוקפן, אבל ע"י הארת כח נעלה ביותר מתבטלין ממציאיותן ובמילא יכולים להיות מדות הפכיות ביחד – ובכלל זהו מדות כמו שהם בעקודים, מדות שבעצם הנפש.

ונתבאר כ"ז בארוכה בתורת חיים בראשית – השני, וראה ג"כ בס' בד קודש פ"ד.

שמב

מהעתק המזכירות.

מהורא"א: אקסלרוד. אגרות נוספות אליו – לעיל רכה, ובהנסמן בהערות שם.

והנה ב' אופנים אלו נמצאים הן למעלה הן באדם אבל חילוק הכללי בין למעלה ולמטה הוא, דלמעלה התכללות המדות הוא מפני הארת אור עליון ואז"ש שבחכ' (ראה תו"ח שם פל"ד) כי אין חלישות למעלה ומה שנק' מדות דתיקון רכים הוא בערך מדות דתחו וזהו פי' מ"ש בשהיחוח"א שם. ולמטה במדות הגלויים הוא מפני החלישות ממש שפועלים המוחין במדות.

מוסג"פ קונטרס פורים שהו"ל זה עתה ובודאי יזכה בו את הרבים.

בברכת פורים שמח וטוב לב.

הרב מנחם שניאורסאהן

שמג

ב"ה י"א אד"ש, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נר"מ וכו' מהור"צ שי

שלום וברכה!

מכתבו בעונג קבלתי, כי שמעתי מפעולותיו לחזק התוהמ"צ ובפרט בשדה החינוך. ובודאי מרחיב חוג עבודתו מזמן לזמן וכמ"ש באגה"ק סי"ד שגילוי אור העליון הולך הולך וגדל, וא"כ מובן שגם האתדל"ת או עכ"פ הכלי דלמטה צ"ל ג"כ הולך ורחב. ואף דאכשור דרי (בתמי) הרי ידוע דלפום צערא כו'.

ובמענה בקיצור עכ"פ על הערותיו:

(א) ר"ב אבי אדה"ז התפרנס מיגיע כפיו, לא קיבל כל משרת רב מגיד וכיו"ב, כ"א עסק בעבודת חגן וכמ"ש בס' הזכרונות וכו'. וכנראה שגם בשליחות מהבעש"ט ג"כ לא הלך או שהי' זה רק לפרקים רחוקים, ולכן ל"ק מה שבאותן הימים כשדייקו בכתיבת תוארים לא כתבו עליו הרה"ג וכיו"ב. ובפרט, והוא המחזור, שהי' בורח, בפועל, מן איזה פרסום שיהי' כמ"ש בסה"כ. ורצונו של אדם זהו כבודו.

(ב) מש"כ מהו ענין ההכנה ליחידות הראשונה, הנה לאו בפירוש איתמר, אבל לפענ"ד ברור, שמובן אחרי ביאור ענין היחידות. וביאר

שמג

נדפסה בלקו"ש ח"כ ע' 584 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהור"צ: ליברמן. אגרת נוספת אליו — לקמן שנד.

אדמו"ר שליט"א

שטו

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א (הועתק בהיום יום ע' פו) שכולל ג' סעיפים: בירור מצבו של הנכנס, קביעות אופן עבודתו, התקשרות במסירה ונתינה, עיי"ש. והנה כ"ז צ"ל לא מן השפה ולחוץ כ"א באמת לאמתו, צריך שיהי' כלי מוכשר לקבל כהנ"ל וכלי ראוי (פארדינט) לקבל כהנ"ל, כל כמה שתגדל המדרי' שאליו הגיע בכוחות עצמו יגדל ג"כ מה שמקבל ביחידות (ואפשר גם מה שנותנים לו ביחידות. כי נראה אשר מלבד מקרים בודדים שנתנו ביחידות שלא בערך לכלי הנכנס לגמרי, ולדוגמא אפ"ל ריח"ז ליעפלער, הנה ע"ד הרגיל ניתן שלא בערך של מקבל זה. וע"ד חילוק מקיף דלבוש ובית). וכמה מן הקושי לבעל שכל לפעול בעצמו שהוא מוסר ונותן א"ע שלא ע"פ שכל, כי אין טעם למס"נ בשכל להוראות פ', או לבעל רצון תקיף לבא למדרי' בטל רצונך ולא רק עשה רצונך כו'. וכל הגדול גדול בזה, יותר קשה עליו ההכנה.

ג) בענין מה שאחד ממכיריו העתיק בכת"י את התניא, ומעיר שאולי שיך בתניא, תושב"כ של תורת הדא"ח, ענין ע"ד מ"ע לכתוב ס"ת, אף שאינו בדומה ממש.

ומה שנלפענ"ד, הנה בעניני העבודה ישנם ענינים שבשכל וענינים סגוליים. לדוגמא: שבירת מידה רעה ע"י שקידה במדה ההפכית, בירור כח המתאווה ע"י שמשמש בו רק בטוב – שכ"ז הוא ע"פ טו"ד. צדקה תרומם שנעשו מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה – ענין סגוליי. מובן שאין כל האנשים וגם לא כל הזמנים באדם א' שווים ומה שלפעמים הוא במצבו רק ענין סגוליי, הנה במצב אחר נעשה ענין שכליי.

והנה בעניני עבודה שע"פ שכל הרי על כאו"א החובה לחפש עצות ודרכים, ע"פ המבואר בספרי רבותינו, הן בנוגע לעבודת עצמו הן בנוגע לרעך כמוך, משא"כ בענינים הסגוליים, הרי מאי דאיתמר איתמר וגם בזה צריך לברר אם הי' זה בהוראת שעה או לתמיד. אבל אין למדים מחידוש.

ובנידון העתק בכת"י התניא הנ"ל, הנה בכלל זהו ענין סגוליי, ויש לך אדם שיעשה רושם חזק כ"כ בנפשו אשר יצא הפסד הזמן מלימוד התניא וכו' בשכר מה שנקבע בנפשו קדושת הדבר. אבל ברובא דרובא עבד שיכול להיות נוקב מרגליות ובוחר בעצמו משא"כ ע"פ הוראה לתת זמנו על עבודות הפשוטות לא זו היא הדרך כלל. ופשוט. וידועים שני ספורי רז"ל בשני הקצוות שרע"ק כשהתעסק במת מצוה שהכל

ריח"ז: אוצ"ל ר' יקותיאל. ראה לקויד ח"א כו, א.

נדחה מפני זה אבל ביטל שימוש ת"ח עי"ז א"ל על כל פסיעה ופסיעה
כו' (תוד"ה מבטלין כתובות יז, א) ולאידך גיסא כשעיף ר"ז התעסק
בישיבה על פתחי ביהמ"ד לקום מפני ת"ח (ברכות כח, א).

מוסג"פ קונטרס פורים שזה עתה הו"ל. והוא לזכות בו את הרבים.

כן ישלחו לו איזה משאר הוצאותינו כבקשתו. ומטובו לאשר
הקבלה.

בברכת פורים שמח וטוב לב ובפ"ש כל הדו"ש.

הרב מנחם שניאורסאהן

שדמ

ב"ה י"א אדר שני, תש"ח

ז.ג. ה' אלכסנדר שי' הכהן

שלום וברכה!

לכבוד דעם יום-טוב פורים שיק איך אייך אין נאמען פון מרכז
לעניני חינוך און אין מיין אייגענעם נאמען וואונשען אויף א פרייליכן
פורים.

איך לעג דא ביי דעם מאמר וואס כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א האט
ארויסגעגעבען אויף פורים, ווי אויך קאפיעס פון מיינע בריוו צו
אונזערע פריינד ה' סטולמאן און ה' לעסער יחיו.

די גמרא (ב"ב ט, א) זאגט, גדול המעשה יותר מן העושה, דאס
הייסט, ווי גרויס די פארדינסטן פון די וועלכע שטיצן מיט זייער געלט
זיינען, נאך גרעסער זיינען די פארדינסטן פון דעם וועלכער האט זיי
מקרב געווען און געבראכט צו דעם אז זיי זאלן טאן אט די גוטע
טהאטען.

שדמ

מהעסק המזכירות.

11: זייער געערטער.

אלכסנדר שי' הכהן: אגרות נוספות אליו — לעיל קפט, ובהנסמן בהערות שם.

און יעדעס מאל ווען מיר טראכטן וועגן דער וויכטיגער הילף וועלכע אונזערע פריינד האבן געלייטעט צום מרכז לעניני חינוך דורך אייער מיטהילף, און פילן א דאנקבארקייט צו זיי, פיל גרעסער איז אונזער דאנקבארקייט צו אייך, אלס מעשה, וועלכער האט זיי מקרב געווען צו אידישקייט בכלל און צו דער ארבעט פון מל"ח בפרט.

איך האף, אז איר וועט אייער גוטע ארבעט פארזעצן און זען צו [משפ]יע זיין אויף אונזערע גוטע פריינד צו מאכן נאך גרעסערע אנ[שטרענג]ונגען צו העלפן דורכפירן די פראגראם פון מל"ח, וועלכע [האלט זיך] אין פארגרעסערן, און מוז כסדר פארגרעסערן זיך, און שוין היינט זיינען די מינימאלסטע באדערפנישן פון מל"ח פיל גרעסער ווי די מאקסימאלע באדערפנישן מיט א פאר יאר צוריק.

מיט א הערצליכן גרוס און די בעסטע וואונשן לפורים שמח וטוב לב צו אייך און אלע אייערע יחיו.

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שמה

ב"ה, י"ב אדר שני תש"ח

הרה"ח הווי"ח אי"א נ"מ וכו' מהור"מ שי

שלום וברכה!

נודעתי ע"י אחיו הרר"י שי אשר נולדה לו בת ואח"כ אשר נקרא שמה בישראל רחל ואשלח בזה תודתי על שנתקבלה הצעתי, וברכותי שיגדלוה לתורה לחופה ולמע"ט מתוך הרחבה בגו"ר.

ולסיים בד"ת שמא מילתא היא וכתב ביונת אלם פ"ה ויהי אור בגימ' רחל, ויש לבאר עפמ"ש בתורה אור רד"ה ותוסף אסתר כנס"י

שמה

מהעתק המזכירות.

מהור"מ: העכט. אגרות נוספות אליו — לעיל קפד, ובהנסמן בהערות שם.

הרר"י: הר יעקב שי.

רחל: כשם אם אם כ"ק אדמו"ר שליט"א.

נקראת בשם בחינת רחל כשהיא בבחי' התגלות וכך הוא בכל או"א מישראל שיחא רצונו להבטל ולהכלל באורו ית' והוא בהתגלות ובהתלהבות.

והנה בבניי כל דבר צ"ל ע"י עבודה ויתרון האור מן החושך דוקא כידוע. ובזה יובן מרז"ל ב"ר פ"ג, ה ויהי אור כנגד ספר ואלה שמות שבו יצאו ישראל מאפילה לאורה ואכמ"ל.

בברכת מזל טוב ואיחול פורים שמח וטוב לב,

הרב מנחם שניאורסאהן

מוסג"פ קבלה על ח"י שקל ע"ש רחל בת רבקה העכט מה שנדבו לצדקה עבורה.

מוסג"פ הקונטרס לפורים ויזכה בו את הרבים.

שמו

ב"ה י"ג אדר שני תש"ח

מחוי' הו"ח אי"א נו"מ וכו' הררי"א שי' אורינשטיין

שלום וברכה!

בטח נתקבלה במועדה הטעלעגראמע שלי לכולל חב"ד ולחברת תהלים העולמית בבקשה להתפלל לבריאות מרדכי יעקב בן ביילא ובודאי נעשה כן, ויקבלו מהרמ"ג נדבות קרוביו ל"ו שקל בשביל הכולל ול"ו שקל בשביל חת"ה, הקבלות ישלחו אלי אבל יהיו כתובות ע"ש מר פארבער כ"א על שלשים ושש (ב"פ ח"י) דולר.

אבקש סליחתו על אשר לא עניתי ע"ע על מכ' אלי והוא רק מרוב הטרדות אשר הקיפוני, ובהזדמנות זו אביע ת"ח על העתיקו במכ' אלי ב' ענינים בפ"י הפסקא וירא את ענינו והפיסקא ישלח בהם חרון אפו גר'.

שמו

מהעתק המזכירות.

הררי"א שי' אורינשטיין: אגרת נוספת אליו — לעיל רמאי.

מהרמ"ג: מה"ר משה גורארי.

חתימה: חברת תהלים העולמית.

ובמה שהקשה בסי' שער הסוכות סד"ה להבין מאמר הזוהר פ' אמור שכתוב שם אבל המתכות והאבן פשוטיהם טמאים כו' ופשוטי כלי עץ טהורים כו' והרי מפורש בגמרא (שבת נח, א) דכלי אבנים אמק"ט.

וי"ל בכמה אופנים וקצתם דוחק והבוחר יבחר:

(א) בסי' שם מביא כל החלוקות שאמק"ט כלל שיש חילוק בין פשוטים לכלים שאין חילוק בק"ט בין פשוט לכלי, ואבן נכנס בחלוקה האחרונה כי במקום שמק"ט אין חילוק בין פשוט לכלי והוא, בטומאת גולל ודופק (ראה תוד"ה עד כתובות ד, ב).

(ב) לכאורה נ"ל דטומאת גולל ודופק מעשה עץ שימש (חולין קכט, א) שלכן מסככין בדברים שמטמאין בגולל ודופק וכמו נסרים שעשאים כסוי לארון. ולפי"ז י"ל דבסידור מבאר בתחילה דין **הצומח** דכל זמן שהוא צומח אין מק"ט כלל, ואח"כ מבאר ב' סוגים **שבדומם** שיש חילוק בין כלי לנפשוט ושואין חילוק ביניהם, כי **מיסודי** דרוש זה היא השייכות דעניני כלי וטומאה ומסוג השני הם מתכות ואבן **דבשניהם** אין הטומאה תלויה בגדר הכלי (במתכות גם פשוט מק"ט באבן גם כלי אמק"ט). ומסוג הא' הם כלי עץ אלא שאטו כרוכלא ליזל וליחשוב, ולכן אינו מביא אלא **התחלת** המשנה בדינים אלו והשאר רומז בתיבת כו' וכמו שתיבת כו' הבאה אחרי תיבות פשוטי כ"ע טהורים רומזת על הדין דמקבליהם טמאים כמו"כ תיבת כו' הראשונה רומזת על הדינים וכ"ש מקבליהם כלי אבן טהורים וכ"ש פשוטיהם.

(ג) כיון שבנמשל למעלה אינו מזכיר בסי' שם אלא מתכות ועץ קרוב ביותר לומר אשר גם במשל צ"ל רק מתכות ועץ ותיבת אבן טה"ד. או לגמרי, או שנשמטה ממקומה בשורה **שלפ"ז** וצ"ל שם, נמצא בעולם העשי' שבצומח כמו אילנות ותבואות (ובדומם) והאבן אינם כלים המק"ט כלל".

מטובו לאשר קבלת מכתב זה.

בברכת פורים שמח וטוב לב ופ"ש כל הדו"ש,

הרב מנחם שניאורסאהן

שמו

ב"ה י"ח אדר שני, תש"ח

הו"ח אי"א נר"מ משכיל על דבר טוב עסקן וכו'
מהור"נ שי' מינדל

שלום וברכה!

במענה על מכתבו:

א. במנין מצות דרבנן. ומתחלקת השאלה לשלשה: (א) מה הוא מספר המצות דרבנן, (ב) איזו מתקנות חכמים נכנסו במנין זה, (ג) מפני מה הכניסו תקנות אלו דוקא במנין ולא אחרים. ואבוא על ראשון ראשון כו'.

(א) **מספר המצות דרבנן**. – כתב השל"ה (פ' יתרו חלק תו"א בתחילתו): בי' דברות תר"ך אותיות כמנין כתר תורה. תרי"ג אותיות בכל אות נרשם מצוה אחת מתרי"ג מצות וז' אותיות היתרות הם **שבע** מצות דרבנן **כמו שכתבו הקדמונים**, עכ"ל. וכן מנו **שבע** מצות דרבנן: ספר החינוך (בסוף המפתחות), מגלה עמוקות (אופן עה), מאורי אור (אות ז' ס"ק יג), אדמו"ר הזקן (אגה"ק סכ"ט ועוד), הגר"א (בס' בית יצחק בשמו), היכל הברכה על התורה בסופו, מצות השם (על המצות) בסופו, ועוד.

ויחיד הוא הר"ד ניטו בס' כוזרי שני (ויכוח ג, א) המונה **עשר** מצות דרבנן.

(ב) **איזו תקנות נכנסו במנין מצות דרבנן**. – נטילת ידים, עירובין, ברכות, (נר) שבת, מגילה, חנוכה, הלל. כן נפרטו בס' החינוך, מגלה עמוקות, היכל הברכה, מצות השם הנ"ל ועוד.

(ג) **מהו הטעם שדוקא תקנות אלו נמנו**. – לא נכנסו במנין מצות

שמו

מהעתק המזכירות.

מהור"נ שי' מינדל: אגרת נוספת אליו – לקמן שסג.

במנין מצות דרבנן: תוכן האמור לקמן כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א, כעבור שבועות אחדים, במ"מ בשוה"ג לדיה כימי צאתך מאמ"צ (סה"מ תשי"ח ע' 165) ונעתק בלקריש חכ"א ע' 401.

בפני עצמן. אלא אותן התקנות שאין להן עיקר מן התורה, ואשר תקנו חכמים לברך עליהם (מצות השם).

הערה: הסמ"ג (בסוף חלק מ"ט) ושערי קדושה להר"ח ויטאל (ח"א ש"ד) מנו תקנות אחרות בכלל מצות דרבנן והשמיטו איזו מהנ"ל אבל שניהם אין כותבים שם כמה מצות דרבנן ישנם. ולכן י"ל אשר אינם חולקים על כל הנ"ל שמונים ז' מצות דרבנן. אלא חלוקים הם איזה תקנות יש להכניס במנין ואיזה להשמיט. וכמז' שמצינו מחלוקת גם במנין מצות דאורייתא שהכל מודים שמספרם תרי"ג וכמה דעות חלוקות מה נמנה ומה נשמט, ואכמ"ל.

ב. אם נמצא בתנ"ך ה' חכמה בינה דעת, כי בשמות (לא, ב) הוא בחכמה ובתבונה ובדעת.

הביטוי חכמה בינה בסמיכות: ראה דברים ד, ו. ישעי' כט, יד. משלי ד, ה"ז. ז, ד. טז, טז. כג, כג. איוב כח, יב. כח, כ. לח, לו. לט, יז.

הבטויים חכמה בינה דעת בסמיכות: ישעי' יא, ב. משלי ג, ה"ז. ח, יב"ד. ט, י. ל, ב"ג.

ג. מהו החילוק בין בינה לתבונה. – במדריגות השכל בינה מורה על מדרי' נעלית יותר בשכל, או ב' הזוהר (ח"ג רצא, א) בינה עילאה מתבונה. היינו אף שבינה הוא כאשר השכל כבר בא בהסברה והשגה בפרטיות והבנת דבר מתוך דבר (משא"כ חכמה שהוא מורה על הברקת השכל והתחלת גילוי במוח (תניא פ"ג וי"ח)), בכל זה עדיין העיקר בו הוא השקו"ט שכליית והסברות השכליות. וכאשר אחרי השקו"ט בא למסקנות מעשיות והם נעשים העיקר ובהם מתעסק והסברה השכלית היא כטפל ובהעלם, הרי אז נופל ע"ז השם תבונה (עיי"ש בזוהר. במפרשים על משלי ב, ג שהובאו שם ב' ה' בינה ותבונה יחד. ועוד).

כמובן חילוקים הנ"ל בין בינה ותבונה או חכמה ובינה הם בכתובים או במרז"ל הבאים **לדייק** בפרטים הנ"ל. אבל במקומות שאין בחילוקים אלו נפקא מינה לענין המדובר שם, תופסים באחד משמות הנ"ל שהוא שייך במאמר זה ביותר אף שהכוונה גם לשאר המדרי' שבשכל. ואכמ"ל בראיות.

ד. במה שפרש"י (שמות לב, ד) דערב רב עשו העגל ולכן אמרו אלה אלקיך ישראל, ולא אמרו אלה אלקינו ישראל. וא"כ איך יפורש הביטוי שמע ישראל?

דיוק רש"י הוא בזה שאמרו אלקיד ולא אלקינו וע"ז מבאר שהאומר לא הי יכול לכלול עצמו באלו שנאמר אליהם. אבל ב"ש שמע ישראל" הרי מסיים אח"כ ה' אלקינו גו'. עוד זאת כשמדבר ראש העם אל העם מורגל בסגנון שאין הוא כולל עצמו עמהם. אבל במעשה העגל הקריאה אלה אלקיד ישראל חיתה ג"כ ע"י העם ולכן מבארים שהי זה ע"י חלק נפרד מכלל בניי - הערב רב - .

הקריאה לאוהליך ישראל (מ"א יב, טז) אינה ענין לכאן, כי שם כל איש ואיש יש לו אוהל שלו, כמובן.

באיחולי הצלחה וברכה שיהיו נאומיו דברים היוצאים מן הלב ונכנסים אל לב השומעים להרבות דעתם את ה' ולחזקם בקיום התורה והמצות, ובפ"ש כל החבורה יחיו.

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שמח

ב"ה, כ"ב אדר שני, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נר"מ וכו' מהור"ד שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ט' אד"ש. ואבא בקצרה מפני קדושת השבת:

- (א) מכתבי עם הקונטרס לפורים בטח נתקבל.
- (ב) נתקבל פה תתרי ספרנו ח"ב. אבל ביותר דורשים כאן ח"א.
- (ג) כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א רוצה להדפיס את כל השדי חמד

יושב ראש ועד הפועל: מלי"ת.

שמח

מהעתק המזכירות.

מהור"ד: בראוומאז. אגרות נוספות אליו - לעיל רעט, ובהנסמן בהערות שם. שדי חמד: ראה לעיל אגרת שלב.

שכג

אדמו"ר שליט"א

בנייר וכריכה היותר יפים, ומטובו לחקור ולהודיע האפשריות
וחמחירים בזה – (לערך ארבעת אלפים ותק עמודים, בשמונה כרכים).

(ד) ההקדמות אשלח ימים אלו.

(ה) מוסג"פ קונטרס לבי ניסן הבע"ל.

באיחולי כט"ס.

מ. שניאורסאהן

שמח

ב"ה, כ"ד אדר שני, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נר"מ וכו' מהורח"ה שי

שלום וברכה!

מכתבו מז' אד"ש קבלתי ובטח הגיעו בנתיים מכתבי עם הקונטרס
לפורים.

(א) החשבון מהספרים נשלח לו מכבר ...

(ג) שמעתי אשר הרב גליצענשטיין הדפיס בסיני מתולדות אדה"ז
ובמק"א מתולדות אדהאמ"צ, ואקוה אשר שינה שם לגבי מ"ש בספרו
הרב בהתאם למ"ש לו במכתבי זה מכבר, כי חבל אם ידיעות אי
מדויקות הולכות ומתפשטות ...

(ה) מוסג"פ קונטרס לבי ניסן ובדאי יזכה בו את הרבים.

(ו) כאשר קבלת העתק מכ' למהר"י דובאוו, וכבקשתו תקותי לבוא
בהערות לפענ"ד כשאפנה במעט מטרדותי עתה.

באיחולי כט"ס ופ"ש כל הדו"ש.

הרב מנחם שניאורסאהן

שמח

מהעתק המזכירות.

מוהרר"ה: האו"ל"ן. אגרות נוספות אליו – לעיל קצט, ובהנסמן בהערות שם.

גליצענשטיין . . . ובמק"א: ראה לקמן אגרת שם.

במכתבי זה מכבר: לעיל ריג"י.

שמט

ב"ה, י"ב ניסן, תש"ח

ש"ב הו"ח אי"א נו"מ וכו' הרה"ח מהורע"ז שי

שלום וברכה!

פותרחין בברכה ברכת מז"ט להולדת נכדו. שד"ב שי שהודיעני
ויה"ר שיגדלהו הוריו לתחומע"ט מתוך הרחבה בגו"ר ועיניו רואות
בנחת ועונג.

ובמענה על מכ' א) ע"ד מאמרי אדמו"ר מהרשנ"ע שאצלו ולא
מצאם ברשימתי שבס' התולדות, אולי יוכל להודיע קוטב כל מאמר
באיזה מילות (ע"ד מה שעשיתי ברשימתי) ואז אולי אפ"ל אם הם הם
הנזכרים בהנ"ל בשנה אחרת וא"כ אין זה אלא נ"א בזמן המאמר.

ב) ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א: ביום שיש בו מוסף אין
האבל יורד לפני התיבה אפילו במנחה ומעריב אבל יורד הוא לפה"ת
במנחה ערב שבת או ער"ח. הח"ק וברכו השני דליל שבת אין שייך
להאבל וכן גם לא אכ"א ועלינו.

ג) מזכיר סיפור כ"ק מו"ח אד"ש ע"ד אדמו"ר מהרשנ"ע והרב
מבעלז (משיחות ריגא) אולי יוכל להמציא לי ר"ד משיחות חה"ס הנ"ל
כל מה שזכר?

מוסג"פ קונטרס לחה"פ שהו"ל זה עתה ובטח יזכה בו את הרבים.
המאכל לו ולכב"ב ולכל הדו"ש חה"פ כשר ושמח ולאלתר לגאולה
אמיתית ושלימה.

שמט

מהעתק המזכירות.

מוהרע"ז: סלונים. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"א ב.

שד"ב שי"י וואלפא.

הח"ק וברכו: בשאלתו: "בענין החצי קדיש וברכו שאחר מזמור לדוד ה' רועי כו' בליל ש"ק, בהנוגע
לאבלי". ראה בזה אנ"ק אדמו"ר מהרש"ב ג"ע ח"ב ע' תתקד. ס' המנהגים חב"ד ע' 78. וראה שם הערה 3,
וצ"ע.

מזכיר סיפור: של רבינו מהר"ש עם הרה"ק ר"ש מבעלזא, מה שהרי"ה ברוח קדשו של רבינו מהר"ש,
כפי ששמענו מכ"ק אדמו"ר שליט"א, בשבת חוהמ"ס צ"ה, בהסוכה על הגוזזטרא (שכתיר וגם אני ישבנו אז
בהסוכה) בטח הוא זוכר.

שכה

אדמו"ר שליט"א

שנ

ב"ה, י"ג ניסן, תש"ח

מחוי הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"א שי'
המכונה ד"ר הילמאן

שלום וברכה!

מכ' מי"ב אדר הגיעני, ובנתיים בטח קיבל ההגדה שצויתי לשלח לו
עוה"פ והביוגרפיה של אדה"ז באנגלית שהו"ל זה לא כבר.

זה איזה ימים שקבלתי ג"כ החוברת סיני לחודש אדר תש"ז ות"ח
ע"ז ות"ח כפולות אם אפשר להמציא לי גם הפרקים הקודמים של
הערות כב' על ההגדה, ואולי ישנם בתדפיס בפ"ע אם אין החוברות
המתאימות, ולהעיר בחפזי במ"ש בהערותיו שם שלכן אין שואלין על
חד' כוסות כי עדיין לא שתו אותם משא"כ שאר הקושיות וע"פ מ"ש
במרדכי סוף פסחים שבזמן שביהמ"ק הי' קיים אוכלין הסעודה קודם
הסדר (וכ"כ בהגדה הנ"ל ע' 35 שאין כן דעת הרמב"ם) ולפענ"ד אאפ"ל
כן כי גם הפסח מצה מצוה ומרור אכלו רק אחר שאילת הקושיות
דמטבילין וצלי.

בענין מפרשי מקורות הי"ד הנה בסוף הרמב"ם הוצאת שולזינגר
הדפיסו רשימת הנ"ל והיא רשימה היותר מלאה שראיתי במקצוע זה.

אסיים באיחולי חה"פ כשר ושמח לו ולכב"ב יחיו.

הרב מנחם שניאורסאהן

מוסג"פ קונטרס לחה"פ שהו"ל זה עתה.

שנ

מהעתק המזכירות.

לתוכנה ראה לעיל אגרת שי'.

ד"ר הילמאן: אגרות נוספות אליו — לעיל רמז, ובהנסמן בהערות שם.

שנא

ב"ה, י"ג ניסן תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ עוסק בצ"צ וכו' ... שי

שלום וברכה!

מכתביו מא' תצוה ומב' ניסן עם המוסגר בהם בעתם נתקבלו, ובאשר לא היו בהם ענינים תכופים ואני עמוס טרדות רבות לא עניתי ע"ע ואתו הסליחה.

א) מוסג"פ הקונטרס לחה"פ שזה עתה הו"ל ובל"ס יזכה בו את הרבים. כן נשלח לו בדואר הרגיל המו"ש והקונטרסים לפורים וב' ניסן.

...שאלתיו להשתתפות בעבודת המל"ח ועונה שא"א לו לאסוף מעות ועוזב העיקר ות[ו]פס הטפל דטפל, עיקר עבודת המל"ח הוא להרחיב את החנוך הכשר ולדחות את הטרפה'ן חנוך ע"י מלמדים כשרים ספרי למוד וקריאה עטה"ק נטיעת יר"ש בהורים ומורים ע"י למוד בכלל ולמוד דא"ח בפרט וכו' וכו', ועתה אפשר לחדור לחוגים כאלו שמעולם לא היתה שעת הכושר כזו לבוא בדברים עמהם ושיצו לשמוע אלא שמפני חטא עה"ד וכו' יש ע"ז מניעות שנדמה שאין די כסף גם על התחלת העבודה וזה דורש התעסקות למצוא האמצעים ולהראות שאין המניעה בעולם (וכהחילוק נסיון וברור) ואחכ"ז איזה מקום יש למענה שלו ...

אחתום בברכת חה"פ כשר ושמח ובתקוה לשמוע ממנו בשו"ט.

שנא

מהעתק המזכירות.
המו"ש: המורה שיעור.

שנב

ב"ה, י"ג ניסן תש"ח

מחות' הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורש"ז שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ובנתיים בודאי קבל גם את מכתבי:

(א) בענין הכתי"ק עמסר אודותם הר"מ שי' תארלאוו כבר בא הענין זה מכבר לנגד עיני כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א וגם נתקבלו הפוטו מהכתי"ק וכו'.

(ב) בענין נוסח המי שברך הנה במקום שנוהגין לאומרו (כי כמדומה בליובאוויטש לא נהגו כן) הנוסח היותר מדויק שראיתי הוא בסידור תו"א.

(ג) קבלתי פ"ש מהרר"בג שי' ובטח, למותר להזכירו להשתדל כשתהי' אפשרות אדות סלוק הנשאר מהחוב.

(ד) מוסג"פ קונטרס לחה"פ שזה עתה הו"ל, ובל"ס יזכה בו את הרבים.

אחתום בברכת חה"פ כשר ושמח לו ולכל ב"ב שי' ולגיסתו וב"א שיחיו (בזכרוני ע"ע חה"פ של שנה העברה כשהיינו ביחד). כן מטובו לפ"ש הגבאים והמתפללים דביהכנ"ס בברכת החג

הרב מנחם שניאורסאהן

שנב

קטע גרסא בלקי"ש חכ"ד ע' 410. יגדיל תורה ירושת"י גליון כד ע' 7 והושלמה ע"ס העתק המזכירות. מהורש"ז: בוטמן. אגרות נוספות אליו — לעיל רעג, וכתבסמן בהערות שם. מהרר"בג שי': מהר"ר בנימין גורדזקי שי'. כשהיינו ביחד: כשנסע כ"ק אדמו"ר שליט"א לפגוש את אמו הרבנית בפריז. על ה"סדרי ביחד ראה, כמר חב"ד" גליון י"א ניסן תשמ"ז ע' 61.

שנג

ב"ה, י"ג ניסן תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורנ"נ שי

שלום וברכה!

מכ' מעש"ק ז' ניסן הגיעני, והכנסתי תיכף לנפנה תקן תרמכן.
הקבלות ישלחו לו כהוראתו, אבל אפשר שיתאחרו קצת מפני עניני
החג.

שיחת פורים לא הוגהה עדיין, אפילו במהדו"ק, אבל מוסג"פ
הקונטרס לחה"פ שהביאו זה עתה מהכורך, ונדפסה בו גם שיחת ב'
ניסן. ובל"ס יזכה בו את הרבים.

אסיים באיווי חה"פ כשר ושמח ובפ"ש כל הדו"ש

מ. שניאורסאהן

שנד

ב"ה, י"ג ניסן תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ עוסק בצ"צ וכו' מהור"צ שי

שלום וברכה!

מכתביו אישור קבלת הקונ' לפורים וב' ניסן נתקבלו ומוסג"פ
הקונטרס לחה"פ ובל"ס יזכה בו את הרבים (גם העומדים לע"ע ברה"ר
וכמענה משיח כשיפוצו מעינותיך חוצה דוקא).

שנג

מצילום האגרת.

מהורנ"נ: מוה"ר ניסן נמנוב. אגרות נוספות אליו — לעיל שכא, ובהנסמן בהערות שם.
לנפנה תקן תרמכן: למעמד 550 שקלים.

שנד

מהעתק המזכירות.

מהור"צ: ליברמן. אגרת נוספת אליו — לעיל שמג.

שכט

אדמו"ר שליט"א

בודאי יש לו מה להעיר במכתבי מי"א אד"ש ושבע רצון אהי אם
[...] בזה וע"פ רז"ל (ב"מ פד, א) בר לקישא כי הוי אמינא מילתא הוי
מקשי [כ"ד] קושיות כו'.

בפ"ש כל החבורה, בברכת חה"פ כשר ושמח

הרב מנחם שניאורסאהן

שנה

ב"ה י"ג ניסן תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורש"ח שי

שלום וברכה!

אשר קבלת מכ' מכ"ג אד"ש ובמענה עליו:

(א) המשך ר"ה דהאי שתא סליק במאמר דפ' נח.

(ב) היום יום נשלח לו כבקשתו, וכיון שזהו יוצא מן הכלל הרי עכ"פ
בטח ישתדל לזכות בו את הרבים.

(ג) הנמצא תח"י בעד עניני דפוס ובעד הס"ת ימסרם ללשכת הרב"ג
והם יודיעו לננו לכאן ונקבל תמורתם. אחרי חה"פ יודיע ועד הס"ת
איזה אותיות נפלו בגורל.

(ד) מוסג"פ קונטרס לחה"פ והוא לזכות בו את הרבים.

בלמדי אותו וחפשתי ביאור המאמר כד אתכפיא סט"א אסתליק
כו' ומצאתיו בתו"א כמסומן בהערה מז עלה בדעתי שאולי אפ"ל שזהו
ג"כ ביאור מנהג מעתיקי מאמרי דא"ח שמסיימים סליק, ורמז רמזו
שבסיום המאמר היינו העניינים שבהבנה והשגה, סליק האור שנמשך

במכתבי מי"א אד"ש: לעיל שם.

שנה

מהעתק המזכירות.

מהרש"ח: קסלמן. אגרת נוספת אליו — לקמן שעה.

אור מקיף וסובב, מרומם ומנושא, התאמתות החכ' הבאה אחרי
ההבנה, העבודה בקב"ע שאחרי העבודה שע"פ טו"ד, ויש להאריך בכ"ז.

באיווי חה"פ כשר ושמח לכל

הרב מנחם שניאורסאהן

נשלח ע"ש איזה מהמו"ש ליתן מהם אחד לכאו"א מבתי מדורי
אנ"ש ות"ח על הטרחה.

שנו

ב"ה, י"ג ניסן תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א עוסק בצ"צ וכו' מהור"מ שי'

שלום וברכה!

מוסג"פ הקונטרס לחה"פ שזה עתה הביאוהו מבית הכורך ובטח
ילמדו וגם יזכה בו את הרבים וכרצון כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

אקוה אשר שלום לו ולכב"ב שי', ובתו הנולדה לו זה לא כבר בכלל
כמובן.

החותם בברכת חה"פ כשר ושמח ובפ"ש כהד"ש

הרב מנחם שניאורסאהן

געוואלד ר' משה וואס וועט זיין דער תכלית, משיח האט געזאגט
דעם בעש"ט אז ער ווארט מיט זיין קומען אף יפוצו מעינותיך חוצה,
און דאס האט מען געגעבן אונז אויספירן און צום סוף וואס טוט מען
אין דעם. נאר וואס דען מטוט א טובה און מען מאטערט זיך אין גלות.
— און דער רבי שליט"א אין מאמר וואו ער בריינגט די ווערטער גאולה
העתידה דערמאנט ער גלייך לבוא במהרה בימינו אמן.

שנו

מהעתק המזכירות.

מהור"מ שי': העכט. אגרות נוספות אליו — לעיל קפד, ובהנסמן בהערות שם.
בתו הנולדה: ראה לעיל אגרת שמה.

שלא

אדמו"ר שליט"א

שנז

ב"ה, י"ד ניסן תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורח"ה שי

שלום וברכה!

א) כאשר קבלת מכתבו מי"ח אד"ש ובנתיים ודאי הגיעו מכתבי מכ"ד אד"ש עם המוסג"ב קונטרס לב' ניסן ומכ' להרשי"ז.

ב) מוויינבערג נתקבל נון דכאן.

ג) מוסג"פ קונטרס לחה"פ שזה עתה הו"ל ובל"ס יזכה בו את הרבים.

ד) הגיעתני ידיעה שעלתה ביד אחד מידו[נ]נו לפעול שועד הישיבות דשיקאגא יתן לישיבת תו"א חמש מאות דכאן נוסף על הקודם.

ה) ודאי נודע להם שהרב סאראצקין קיבל פה מהדזשוינט תיכף לבואו מאה אלף דולר בשביל הישיבות דאה"ק וזה מלבד מה שמאסף מאז במוסדות ובמק"א.

ו) אביע ברכותי להבר מצוה של בנו האברך אלי' דוד שי אשר ביום ט"ז ניסן יום קצירת העומר.

וי"ל ע"פ הידוע דקצירת עומר שעורים מאכל בהמה הוא בהחל חרמש בקמה בקומת נפה"ב. והנה הצדוקים ההולכים אחר שכלם אומרים שאין ביכולת האדם וא"א לעבודה זו אלא ממחרת ובתכיפות לשבת כאשר מקודם עולמו הוא בעלי' ואין בו מקום לפסולת פרש שבתכם לא נאמר אבל לא כשהוא עסוק מקודם בענייני אוכל נפש שיש לחשוש לפרש וכנפסק בשו"ע סי' תקכ"ט שצריך להיות עומד ע"ג שלא

שנז

מהעתק המזכירות.

מהורח"ה: האוולין. אגרות נוספות אליו — לעיל קצט, ובהנסמן בהערות שם.

להרשי"ז: להיר שלמה יוסף זיין.

שוועד הישיבות. לישיבת תו"א: ראה כזה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"י נספח לאגרת ג'תרמז. לעיל

שלו. לקמן שצז.

שלב

אגרות קודש (שנז)

יחטא ובפרט למ"ד שהותרה הוצאה מרה"י לרה"ר טורי דפרודא גם
שלא לצורך. אבל לא זו היא דרך בני"י מקבלי עול מ"ש אלא בין
בסמיכות לשבת א"ל בין אם גופו מזוכך ביותר שיכול לעלות כמו
שהוא השמימה או שהוא אדמוני ואין לו חיים מצ"ע כלל עובד הוא
עבודתו עי"ז שמקים עולה של תשובה ועולה של תורה שגם התורה חכ'
ובינתכם היא ביר"ש ועומ"ש.

ומוכרחני לקצר מפני קדושת היום.

ויה"ר שיראה רוב נחת ועונג בבנו זה ובשאר ב"ב שיחיו בכל
הפרטים מתוך הרחבה.

החותם בברכת חה"פ שמח וכשר

הרב מנחם שניאורסאהן

שנח

ב"ה, י"ד ניסן תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורנ"ג שי

שלום וברכה!

אאשר בזה קבלת מכתבו מכ"ב אדר. ועל של עתה באתי להסג"פ
קונטרס לחה"פ שהו"ל אתמול ואף שיתקבל לאחר החג בטח ישתדל
לזכות בו את הרבים אם בהמאמר או בהשיחה וכל חד וחד לפום
שיעורי דילי (הקדמת התניא ע"פ הזוהר) אבל בכולם צ"ל נודע בעלה.
וי"ל שזהו מחלוקת פרעה שאמר לכו נא הגברים ועבדו את ה', אבל
שיטתנו שהתווה לנו משה, שאתפשטותא הוא בכל דרא ודרא ובפרט
בדור עקבתא דמשיחא וכמ"ש בת"ז (תי סט). היא אשר בנערינו בשנים
או בחכמה ובזקננו נלך בבנינו ובבנותינו ודוקא עי"ז חג ה' לנו.

באיחולי חה"פ כשר ושמח ובפ"ש כל הדו"ש

הרב מנחם שניאורסאהן

שנח

מהעתק המזכירות.

מהורנ"ג: מהו"ר נפתלי גלוסקין.

שלג

אדמו"ר שליט"א

שנט

ב"ה, עחה"פ, תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהר"ד שי

שלום וברכה!

מכ' קבלתי ובינתים בטח כבר קבל הפ"ש ע"י האברכים דכאן.
בל"ס יסדר לשלח על ידם ככל האפשרי...

ועיקר כתבי: הפסקי דינים צריך להגדיל מעט באופן שיהי כמו
גודל הצ"צ שבהוצאותינו היינו הגליונות עשרים וחמש וחצי סנטימטר
ברוחב ששה עשר וחצי סנטימטר. והכריכה כו וחצי על יז וחצי.

אם כבר אי"א להגדיל הגליונות אולי עכ"פ יגדיל שתהי הכריכה
כנ"ל. לכרכו בשני חלקים.

המשבצות ראם צ"ל זו שמהצ"צ שבהוצאותינו שהיא זו שבהוספתי
להדרך מצותיך. בראשה צ"ל ספרי אוצר החסידים ליובאוויטש מתחת
לזה באמצע קובץ שלשלת האור מימין ולמטה קצת היכל חמישי כנגד
זה משמאל שער שביעי. מתחת לזה כנדפס בפס"ד עד התיבות מענדל
נ"ע. מתחת לזה הוצאה שני חותמו של קה"ת יוצא לאור על ידי
מערכת... ושמונה לבריאה 570 איסטערן... (כמו שעשה בתניא שלו).

מעבר לזה הקדמתי (ההקדמה וסדר הע' שלאח"ז אשלח לאחר
החג).

— מוסג"פ קוני לחה"פ ובל"ס יזכה בו את הרבים.

בברכת חה"פ כשר ושמח ופ"ש כל החבורה.

שנט

מנוכתי"ק (עבור המזכיר שיעתיקו במכונת כתיבה).
מוהר"ד: בראחמאן. אגרות נוספות אליו — לעיל רעט, ובהנסמן בהערות שם.
האברכים דכאן: ראה לעיל אגרת שכו, ובהנסמן בהערות שם.

שס

ב"ה, כ"ז ניסן תש"ח

האברך הנ"ל וו"ח אי"א וכו' מהר"ש שי

שלום וברכה!

במענה על קושיתו במ"ש בד"ה וירח ה' ה'תש"ח סל"ט שצויר הנבראים, אם עגולים כדורים אם מרובעים ובעלי קרנות הנה זה לא נפרט בעש"מ" – שהרי אמרז"ל (ירוש' סוף מס' מעשרות, נדרים פ"ג ה"ב, שבועות פ"ג ה"ח. תוספתא סוף מעשרות) אין מרובע מששת ימי בראשית – [בד"ה והחכמה תעוז תרס"ג כתב, אם עגול או בעל קרנות או משולש"י].

והנה מתחילה יש לברר אם כלל זה מוסכם הוא לד"ה ובכל האופנים:

(א) בבלי וירושלמי – בשבועות (כט, א ושם) שבועת שוא . . אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד טרוף, ומקשה כולהו נמי מיטרף טריפין, כשגבו טרוף. – וקשה דהול"ל כקורת בית הבד מרובע, וכמשת"ב בירוש' שם, ואז אין מקום מעיקרא לקושיית כולהו נמי כו' (ועדש"כ בשירי קרבן בירוש' נדרים שם). – אבל את"ל שהבבלי לא ס"ל הכלל דאין מרובע מוימ"ב – ניחא. וגם מובן אז בפשיטות שינוי התי' בבבלי

(י) הג"ה לאח"ז: אבל בש"א לריגק"ט ש"ו: שנבראו כל הנבראים בדין ישר . . ברי' זו . . עגולה וזו מרובעת.

שס

חלקה הראשון נדפס בלקו"ש חט"ז ע' 513 והשני בחי"ז ע' 524 ובקובץ יגדיל תורה נ"י, חוב' מא ס"י נא והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מהר"ש שי: ריבקין. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"א קסה. לקמן אגרת שלאח"ז.

במענה על קושיתו: הערת המו"ל בלקו"ש שם:

לאחר כתיבת הנ"ל ע"פ המאמר בקופיר – נדפס סה"מ תשי"ח ע' 72 ושם ליתא התיבות, אם מרובעים, ובמאמר שלפניו (ע' 59) איתא (וכי"ה בקופיר) "אם עגול או בעל קרנות או משולש" (ולא נאמר, או מרובע"), וע"ז העיר כ"ק אדמו"ר שליט"א שם: משולש: ראה ירושלמי מעשרות ספ"ה. וגם בזה נראה עד כמה מדויקים דברי רבותינו.

והוסיף, שגם בסה"מ תשי"ח ע' 15 נאמר הלשון: וכן בציוור מראה הדבר ההוא או צורת שטחו כעגול וריבוע. ולע"ז לא מצאנו הלשון מרובע כשמבואר החילוק דחומר וצורה שבנבראים – תרא מא, ד. קונטרס עה"ח בתחלתו. ד"ה ויקם עדות הישית.

שלה

אדמו"ר שליט"א

וירוש'. ועדיין צ"ע כי, לכמה מפרשים, טרופ היינו מרובע (ראה ערוך מע' טרף ח' ובערוך השלם שם).

(ב) רשב"ג ות"ק. – בתוספתא סוף מעשרות משמע, לכאורה, דת"ק פליג ארשב"ג דאמר כלל הנ"ל, ודלא כסוגית הירוש' שם. – וכהנ"ל דוחק קצת, דא"כ פליגי ב' השס"ן, או רשב"ג ות"ק במציאות.

(ג) אין מרובע מוימ"ב בבריות, אבל יש מרובע באוכלין – כן היא מסקנת הירוש' מברייטא שם.

(ד) גם בבריות – רק מרובע מכל הצדדים וכל שטחיו חלקים אין מוימ"ב, אבל יש מרובע ועגול הוא מצד אחד או שני, עכ"פ, משטחיו אינו חלק (ירוש' שם).

(ה) לפי פי' הנו"ב אה"ע (מהדו"ק סכ"ב ומהד"ת סל"א) דכלל אין אשה מתעברת מביאה א' הכוונה שכן הוא רובא דרובא אבל יש מקרים יוצאים מהכלל – גם בכלל דאין מרובע מוימ"ב י"ל כן.

(ו) סתם מרובע פי' ארכו כרחבו (וצע"ק בזבחים סב, א), אבל, בשם המושאל, גם מרובע ארוך נק' מרובע. וי"ל שלזה נתכוון במאמר. וע"פ כהנ"ל ל"ק מ"ש בד"ה וירח הנ"ל.

ויש להעיר:

(א) עפמ"ש בס"ג ל"ק מה שידוע אשר Crystal של מלח הוא מעוקב וכל שטחיו חלקים.

(ב) ע"פ מ"ש בס"ד מובן מ"ש במכילתא ר"פ בשלח (הובא ביל"ש שם) וז"ל: וישבו ויחנו לפני פי החירות, מה היו חירות הללו, לא היו משופעות אלא גדודיות כו' עיי"ש כל האריכות שלכאורה אינה מובנת כלל, ומאי קמ"ל, ומפני מה מאריך בסגנונו, לא כו' אלא כו". והול"ל: חירות הללו גדודיות היו כו', עיי"ש.

ויל"פ דרוצה לבאר שהחני' לפני פה"ח הכריחה לומר נבוכים הם, וכמש"כ שם, אין נבוכים אלא מטורפין". והולך ומפרט: לא היו משופעות (שאז אין ראוי כ"כ כי מטורפים הם, כי כשהשיגו אותם מצרים היו בני"י יכולים לטפס עליהם בכל הצדדים ולהמלט) אלא גדודיות (כמין חומה). לא היו תרוטות (פתוחות מצד אחד עכ"פ (ראה בירוש' ריש מס' שבת וערוך ע' טרטות) לברוח), אלא מוקפות. לא היו עגולות (אשר שני עגולים, עמודים עגולים וכדומה, סמוכים זל"ז הרוצה לעבור ביניהם עליו לנתוץ רק חלק העיגול במקום הקצר ביותר) אלא

מרובעות (וא"כ הרי נוגעות וצריך לנתוץ בכל אורך עוביים). לא היו מעשה אדם (אשר פשוט שאדם אחר יכול להורסם), אלא מעשה שמים. (וא"ת והלא א"א שיהיו מעשה שמים, כי אין מרובע מוימ"ב, לכן מסיים:), ועינים להם פתוחות וא"כ הרי אין שטחם חלק. – וא"ש כל אריכות הלי במכילתא וגם סגנונו וסדרו.

– כן במ"ש לא היו מעשה אדם כו': א) מבאר דינם שלא נאסרו פי החירות גם למ"ד שהי' ע"ז, כי לא ההרים אלקיהם (ע"ז מה, א). ב) מתרץ בפשיטות מה שא"ל הקב"ה לפני פה"ח תחנו, אף שאין לומר שמור לי בצד ע"ז (סנה' סג, ב), ואף אם הוא דרבנן, הרי דבר שהתירה התורה בפני אין חז"ל אוסרים, וכידוע (ונסמן ביד מלאכי כלל רצה). ועייג"כ דעת זקנים מבעה"ת לשמות יד, ב. –

ג) הבטוי מששת ימי בראשית, יל"פ: א) בריאה בידי שמים ואף שבא לאחר וימ"ב, וכמו תחש ופי הארץ, אבל מפעולות אדה"ר ביום הששי אפשר שהי' גם מרובע. ב) כל מה שהי' בוימ"ב, הן מעשה שמים הן מעשה אדם. אבל יכול להיות בריאה אח"כ והוא מרובע. ועצ"ע.

ד) בדא"ח וקבלה: בעבודת הלוי (ח"ב דף ע"ג ע"ב) מביא מס' לימודי האצילות שהצמצום הראשון הוא בסוד רבוע ומבארו. במאו"א ע' אות ו': כל דבר מרובע בנקבה. . . הארץ היא מרובעת. בביאור"ז לזח"ב קפ, א. בד"ה ויהי בנסוע רס"ט ובד"ה העושה סוכתו רדע"ת ביאור ענין עיגולא וריבועא. בסי' דרוש ברכת הזימון ביאור ענין וימ"ב. ועוד.

* * *

העיר זה מכבר במה שמסופר בסי' תורת שלום שאדה"ז חידש אופן הצלה להר"פ בעל ההפלאה, בהיות כי הרמב"ם פוסק את ההלכה דגוסס חשיב כמת, ואם יהי' גוסס ואח"כ יתרפא, הרי כבר נתקיים הפס"ד. והסכימו החברייא והה"מ בראשם לפסק הרמב"ם וכן הי" – וכתבתי שם (ע' 332) שלא מצאתי זה ברמב"ם ואדרבא – ולכן נ"ל דצ"ל רש"י (קדושין עח, סע"ב) וכ"ה גם דעת הר"ח והב"ש באה"ע סקכ"א.

(*) הוספה לאחר זמן: וראה צפע"נ עה"ת שם.

העיר זה מכבר: מכתב השאלה נדפס בקובץ יגדיל תורה שם סי' נז. אחר כתיבת השרית שלפנינו שאל שוב בזה, כנדפס שם סי' נח, ומענה כ"ק אדמו"ר שליט"א בסי' שלאח"ז.
ע' 332 . . . 96: כ"ה בהוצאה ראשונה – שייל בקופיר, בהוצאה שני' – שייל בדפוס – הוא בע' 85.

שלז אדמו"ר שליט"א

ורוצה לומר דמ"ש בתו"ש אינו שייך למחלוקת הפוסקים אם גוסס יכול לפעול, אלא לענין חשיבותו בפ"ע. וא"כ מפורש הוא בדברי הרמב"ם (ערכין א, יג) שכל הגוסס אין לו . . דמים הואיל ורוב גוססין למיתה ה"ה כמת. – וא"כ אין צריך להג' ההנחה.

אבל אאפ"ל כן:

(א) כל סגנון הספור הוא שאדה"ז חיפש ומצא דעה שיש בה איזה חידוש, ואח"כ הי' צ"ל הסכמת הה"מ והחברייא על דעת פוסק זה שהלכה כדבריו – (עיי"ש ע' 96) – ורק עיכ"ז ניצול הר"פ.

ואת"ל שהכוונה לדין דערכין הנ"ל – הנה סתם משנה הוא ומוסכם בכל מקום, ומה לנו להזכיר את הרמב"ם או פוסק אחר ולהזקק להכרעת הה"מ וכו'!

(ב) גם לולא סגנון הסיפור, הנה גופא דעובדא מוכח דאאפ"ל כן, כי הנה על הר"פ נפסק בב"ד של מעלה דין מיתה, והה"מ ביקש עצה איך להצילו. והנה היוצא ליהרג ע"פ ד"ת אין לו חשיבות וה"ה כמת, כי התורה ממיתה אותו (וכל' פיה"מ ערכין פ"א מ"ג) – וי"ל שהוא עוד יותר מגוסס, אשר רק רוב גוססין למיתה, משא"כ בנפס"ד למיתה שהוא מת ודאי בכח. וא"כ מה יתוסף עי"ז שיחלה ויהי גוסס, כי סו"ס גם הוא אינו מת בפועל לדיעה זו. אתמהא.

וא"ת שזה בא בתור עונש ויסורי כפרה, א"כ אינו ענין לגוסס שיכול להיות גם בלא יסורים. והל"ל שישתמא ויתפקח אח"כ שחשוב כמת (נדרים סד, ב) ולד"ה....

ואין לחלק ולומר דדוקא ביוצא ליהרג בדיני אדם ה"ה כמת, מפני שאין שייך חזרה, משא"כ בנפס"ד בב"ד של מעלה דתשובה מועלת, שאז חוזר המלך, מלכו של עולם, מדיבורו (עיי"ש בפיה"מ) – דאם היתה תשובה מועלת לבטל הפס"ד דהר"פ, א"כ למה הוצרך להיות חולה וגוסס הו"ל להפטר ע"י תשובה. וק"ל.

* * *

(*) לאחר זמן: ודוחק לומר שצ"ל בכח גם בגוף ולא מצד (סיבה חיצונית או) הנשמה בלבד.

(**) וכמוש"כ במכ' הבעש"ט לגיסו בנדון כזה (נדפס בגנזי נסתרות ובהוספה לטעהמ"צ להצ"צ).

ומה שבהר"ג קיטובער הי' החליפין בסומא ובהר"פ בגוסס אולי י"ל כי שם נענש על כבוד תי"ח עיני העדה וכאן על כבוד תורה שהיא חיות פנימי דכל רמ"ח איברין וכידוע בחילוק דתומ"צ (לקו"ת במדבר יג, א).

עוד האריך במכתבו הראשון ליישב לשונות הרמב"ם בכ"מ גם את"ל שס"ל כדעת רש"י דגוסס ה"ה כמת, ואף דשטחיות לשונו ל"מ כן וההגמ"י ועוד כתבו דהרמב"ם ס"ל דהוי כחי, אבל עי"ז אפשר יהי ליישב מ"ש בלח"מ בדרך אפשר כדי לתרץ קושיא ודיוק בדברי הרמב"ם.

והנה איני יודע מה מכריחו ליכנס לכל הדוחק הזה. ושערי תירוצים לא ננעלו. וגם אם הי' צודק בכל מ"ש במכתבו, הרי גם אז, לפענ"ד, צריך להג"י בתו"ש. והגע עצמך:

אדה"ז יכול הי' לתמוך עצתו ודינו על מ"ש רש"י הר"ח (והב"ש שהוא מאחרוני הפוסקים) בפירוש, ובמקום זה הביא את הרמב"ם, ונשען ע"ז אשר ע"י כמה דוחקים ודחיית פ"י ההגמ"י ועוד בי"ד י"ל אשר גם הרמב"ם ס"ל כרש"י. אין לך תמ"י גדולה מזו.

החותם באיווי כ"ט ובפ"ש הוריו שיחיו

הרב מנחם שניאורסאהן

שסא

...א) אין חנידון דומה, כי ערכין ודמים מסרה תורה כל הלכותיהם לב"ד דלמטה ולכן י"ל אשר במילא גם הם בכלל הגדר שאין לו לדיין אלא בנגלות ולא מה שבמחשבה והנסתרות. וכמבואר (בשו"ת נוב"י חאו"ח מהדו"ק סל"ה. שו"ת חיים שאל ח"ב ס"ב. פתח השער לשו"ת טו"ט ודעת מהד"ת ה"ל טריפות. ועייג"כ רמב"ם ה"ל ע"ז פ"ד ה"ו. ומ"ש בשו"ת שם משמעון לר"ש פאלאק מהדו"ק חחו"מ ס"ב

והגמ"י: הלכות גירושין פ"ב ה"ג.

בלח"מ: ה"ל ערכין פ"א ה"ד. וראה בס' גט פשוט ס"י קכ"א ס"ק ל"ב.

שסא

בהמשך לאגרת שלפנ"ז, נכתבה כמענה לשאלות הר"ש ש"י ריבקיין (הנדפסת ביגדיל תורה נ"י. חוב' מא ס"י נח), ועל האגרת שלפנ"ז.

נדפסה בקובץ יגדיל תורה נ"י. חוב' מא ס"י נב. לקו"ש ח"י"ז ע' 525. בשוה"ג שם באות הערות המו"ל, המועתקות בזה:

(א) מענה לשאלה, דלפמ"ש במכתב הנ"ל דאין לחלק בין נפסק דינו בב"ד שלמטה לנפסק דינו בב"ד שלמעלה — אם יבא אלי' ויגיד לנו בבירור שעל פלוני נפסק דין מיתה בב"ד שלמעלה לא יהי לאותו פ' ערכין ודמים.

בפי' ש"ס ב"ב קנט, א, דמשה פסול להעיד לחותנו ובשבת קיח, ב, יודע אני בעצמי שאיני כהן, ובמהרש"א זבחים ק"א מפ"מ פנחס אינו רואה נגעי מרים שהוא מטעם גלגולי נשמות – צע"ג לענין תשובה שאינה מועלת לעונשי ב"ד, משא"כ בנדו"ד שאינו שייך אלא לב"ד של מעלה. וא"כ בזה האופן שבא חיובו, פשיטא שיכול לבוא גם הפטור.

ולמעיר אשר ישנו ממוצע בין ב' סוגים הנ"ל והם הענינים שהפס"ד הוא בתורה הנגלית שעונשו עונש מיוחד בידי שמים, ובזה מועילים תשובה שבלב וענינים שבנסתר (מכות יג, ב, ועיי"ג תוס' כתובות ל, רע"ב במשנה סוטה פ"ג, ואכ"מ).

(ב) צע"ק מדברים לא, כח (והוא ע"פ תוס' ע"ז י"ז סע"א) ומפסיקתא חובאה ביל"ש רמז קצא: וקרא למיכאל וגבראל כו' ע"י זקן וע"י עדים.

(ג) בענין לא בשמים שקו"ט וש"נ בשה"ג להחיד"א ח"א אות יו"ד רכ"ד. שד"ח כללים אות א ס"ק צד, קא, קיב. שו"ת חת"ס ח"ו סצ"ח. פי' חיד"א אבות רפ"ו. הקדמת קסת הסופר לשו"ת מן השמים. ובכ"מ. ולמעיר מביאוו"ז פ' וישלח.

(ד) החילוק פשוט דלשיטת החולקים על רש"י גוסס אינו אלא מת בכח, כי הרי פעולתו פעולה, וגם נפסק דינו בב"ד מת בכח הוא, וא"כ אין במצב הגוסס הוספה על מצב מי שנפס"ד בב"ד, משא"כ לשיטת רש"י, במלים אחרות: הסבר פלוגתת רש"י והחולקים עליו בדין הגוסס, הוא אם הגוסס מת רק בכח או גם בפועל (עכ"פ לרוב הלכותיו), משא"כ נפס"ד בב"ד דלכ"ע אינו אלא מת בכח.

ודוחק לומר – דלשיטה הא' – צ"ל גוסס, כי מוסיף שנעשה מת בכח גם מצד הגוף. דסו"ס כיון שמיתה בכח אינה מספקת, גם מיתת הגוף בכח אינה מספקת.

(ה) י"ל כוונת האו"ש בלשונו (ולא ראיתי בפנים גופא) גברא שאין בנוגע לו הציווי דלא תרצח. ובזה מתורץ מה שמקשה על האו"ש.

(ב) עמ"ש השואל (הג"ל) שמלאכים אין כשרים להעיד.

(ג) עמ"ש הנ"ל דאלי לא נאמן מצד, לא בשמים היא ואי אמרינן לא בשמים היא כספק מציאות. וראה בזה גם אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ב אגרת חקלד.

(ד) מענה לשאלה: גם אם נג"י (כמ"ש במכתב הנ"ל) שכוונת אדה"ז היא לשיטת רש"י, למה ה"י צריך אדה"ז לדין גוסס חשיב כמת, הרי בלא"ה חשיב כמת מכיון שנפסק דינו בב"ד שלמעלה.

(ה) ה"ל רוצח פ"ב ה"ט – דרציחה לא חשיבה, הותרה מכללה כי ב"ד ממיתה גברא דכל ההורגו פטור

(ו) כבר א"ל בע"פ, דיש כאן שתי שאלות: (1) מנ"ל דע"י פס"ד הב"ד עצמו נעשה גברא קטילא, (2) איך אפשר להסביר את זה. ובמענה לשאלה הב' – הסברא פשוטה: אנו דנין אודות מי שנפס"ד אם נשתנו הלכותיו ודיניו אשר ע"פ התורה. ולכן אין נוגע מה שלא נעשה מעשה, כיון שנעשה שינוי (אף שאינו ניכר) ע"פ פסק התורה ובמילא זה משנה דינו אשר ע"פ תורה.

(ז) כלפי לייא. אם ד"מ שגם בזה"ב לא אירע אלא לעתים רחוקות ביותר לא רצו לבטל, עאכ"כ שלא הי' מובן כלל אם היו מבטלים דין מלקות.

וקושייתו מפני [מה] לא נאמר בפי' דדין מלקות לא בטל י"ל בכמה אופנים, ומחס: א) כשנשנה מרז"ל דדין ד"מ לא בטל דנו עדיין ב"ד דין מלקות. ואח"כ לא צריכא להודיענו כי אתיא במכש"כ, כנ"ל. ב) עונש המלקות הוא הענין דונקלה אחיד (מכות כב, ב ושם), וא"כ אין חידוש להשמיענו שעונש המלקות לא בטל, כי מעשים בכל יום הוא דונקלה אחיד, משא"כ בד"מ דלא ראינו קיומם באופן המתואר במס' סנה', לכן משמיענו דהנופל מן הגג כו' הוא במקום סקילה וכו'.

(ח) תמיהני אם אפ"ל טעם זה כי הרי לדיעה זו הסוקל את המחויב חנק ג"כ פטור ולהיפך. ואיך מקיים בזה דינו. ואם נחלק שמקיים עכ"פ פרט משותף שבכל ד"מ ושבזה הוא הציווי דלא תרצח, א"כ גם במלקות י"ל כן.

ולא הותרה רציחה להרוג מי שאינו מחוייב מיתה, רק ב"ד פוסקין דינו. . ואח"ז גברא קטילא הוא. והקשה השואל, דלכאור פסק ב"ד מצ"ע אינו עושה הנידון לגברא קטילא, כ"א מפני שאח"כ יהרגוהו.

(ו) מענה לשאלה: איך יעשה גברא קטילא ע"י פסק ב"ד, הרי בגופו לא נעשה שום מעשה.

(ז) עמ"ש הנ"ל דרך דין ד' מיתות לא בטל אבל דין מלקות בטל.

(ח) עמ"ש הנ"ל דזה דמי שנגמר דינו למיתה ההורגו פטור אינו מפני שנחשב כגברא קטילא, רק משום דכל ההורגו היה מקיים בו דין ד"מ.

שמה

אדמו"ר שליט"א

שסב

ב"ה, י"ב אייר תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

במענה על מכ' מכ"ג ניסן:

מוסג"פ הקונטרס לל"ג בעומר שזה עתה הובא מהכורך, והוא לזכות בו את הרבים וכפי מכתבו. ובודאי יודיע מסדר הלימוד ואופן זכוי הרבים בהנ"ל ויהי לנח"ר כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א.

איני יודע בכאן מי הוא העומד בראש כל קיבוץ בענינים כמו אלו, אבל מעמיד אני על החזקה שעניני כ"ק מו"ח אד"ש לא יביאו לידי אי-נעימות וכשאשלח הקוני אליו בודאי יסודר הכל כדבעי.

אקוה שעדיין זוכר כשהיינו ביחד בשנת תרפ"ז בהתועדות בלי פרסום בהפרוזדור במאחאוואי את טענתו ודיבור בענין פרה אדומה.

ויה"ר שנרגיש בלב ובשר הגשמי את הכתוב בשיחת ל"ג בעומר שבקונטרס, שבין על הגלגל בין ח"ו תחתיו אין להתרגש ושעשירים אנו, חברי קהל עדת החסידים בפרט, בעשירות הנצחית.

בפ"ש כל חבורתו,

הרב מנחם שניאורסאהן

כמה עקז' משאר הקוני נשלח להלשכה למכירה לכל.

שסב

מהעחק המזכירות.

מהור"י מינקוביץ. אגרות נוספות אליו — לקמן שסח. שעד.

קיבוץ: ראה לעיל אגרת שיח, ובהערות שם.

שסג

ב"ה, ט"ז אייר תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ משכיל על דבר טוב עסקן וכו'
מהור"נ שי

שלום וברכה!

מכ' נתקבל ובודאי קיבל כבר המענה עליו.

מוסג"פ קונטרס לל"ג בעומר ובטח יזכה בו את הרבים.

איני יודע מתי יבואו שלוחינו לאנגליא אבל בכל אופן בודאי
[נעשו] כל ההכנות האפשריות להצלחת ביקורם במדינה הלזו גם אם
לא יוכל לחכות לביאתם, ואולי כדאי שיתדברו עמהם בהנ"ל. כתובתם
נעתקה למטה.

בפ"ש כב"ב יחיו.

הרב מנחם שניאורסאהן

ע"י ברור מקומו עתה הנני מסגיר מכ' במכ' לחותנו הו"ח כו' שי.

Rabbi Posner c/o Rabbi Gorodetski
20 Rue Villiers L'Isle Adam
Paris 20 France

שסג

מהעתק המזכירות.

מהור"נ שי: מינדל. אגרת נוספת אליו — לעיל שמו.

שלוחינו: הרמ"מ שי ברימגרסון והרי"ז שי מויזנר. ראה לעיל אגרת שכו, ובהנסמן בהערות שם.

לאנגליה: לשם נסע הרי"ז שי מינדל לבקר את חותנו הרא"ס נעמצאוו.

במכ' לחותנו: שלאחיו.

שמג

אדמו"ר שליט"א

שסד

ב"ה, ט"ז אייר תש"ח

הווי"ח אי"א נר"מ וכו' מהורא"ס שי' שו"ב נעמצאוו

שלום וברכה!

מוסג"פ קונטרס לל"ג בעומר ובל"ס יזכה בו את הרבים.

אקוה אשר בעתיד הקרוב יבקרו שלוחינו הנמצאים ביוראפ
האברכים הרה"ח וכו' פויזנער ובוימגארטן במדינתו וביחוד במחנו
ובודאי אך למותר הוא לבקשו לעזור להם ככל יכלתו במילוי
שליחותם ולא נצרכה אלא לזירוז ולהעדפה בסיוע שיש בו ממש הן
מצדו הן מצד כל אלו שיכול כת"ר לחשפיע עליהם בזה.

בבטחוני חזק שישתדל בכל הנ"ל ועשי' לעילא אקצר ואסיים בפ"ש
ורוב תודות למפרע על עזרתו.

הרב מנחם שניאורסאהן

שסה

ב"ה ט"ז אייר תש"ח

הרה"ח הווי"ח אי"א נר"מ וכו' מהורי"ד שי'

שלום וברכה!

מוסג"פ קונטרס לל"ג בעומר, ובל"ס יזכה בו את הרבים.

אקוה אשר בעתיד הקרוב יבקרו שלוחינו האברכים הרה"ח וכו'

שסד

מהעתק המזכירות. ראה אגרת שלפנ"ז.
הווי"ח . . נעמצאוו: אגרות נוספות אליו — לעיל שטו, ובהנסמן בהערות שם.
טופס דומה לר"י בנימינסון.

שסה

חלקה נדפס בקובץ יגדיל תורה ירושת"ו גליון כב ע' 9 וחלקה בלק"ש חכ"ד ע' 400 והושלמה ע"פ
צילום האגרת.
מהורי"ד: מהי"ר יצחק דובאוו. אגרות נוספות אליו — לעיל קצו, ובהנסמן בהערות שם.
שלוחינו: ראה לעיל אגרת שכו, ובהנסמן בהערות שם.

פויזנער ובויםגארטן במדינתו וגם במחננו. ובודאי אך למותר הוא לבקשו לעזור להם ככל יכלתו במילוי מטרות שליחותם, ולא נצרכה אלא לאירוז ולהעדפה בסיוע שיש בו ממש הן מצדו הן מצד כל אלו שיכול כת"ר להשפיע עליהם בזה.

ובמענה על השאלות במכתבו מערש"ק אחרי:

(א) במ"ש בהגדה עם לקוטי מנהגים וטעמים ע' 35 - שמקום הדינים הוא בשו"ע ולא בסידור - ומקשה שכמה דינים כתב אדה"ז בסידור:

הנה הרי סיימתי שם „ורק הנהגות הסדר קמ"ל" - כי בההלכות שבסידור שני סוגים ישנם: (א) קונטרסים שלמים שחיבר אדה"ז להכניסם בסידור **כחטיבה בפני עצמה**. והם פס"ד בקיצור נמרץ בענינים הרגילים ושווים לכל נפש וצ"ל מצויים גם תח"י זה שאין השו"ע באותו שעה על שולחנו. ונק' בשם **סדר** (כמ"ש בשעה"כ פ"א ס"ד), או **הלכות**. וי"ל שגם הל' ברכות כהנים בכלל זה. (ב) **הנהגות** (ולא דינים) בודדות השייכות לאמירת תפלה או ברכה פרטית (עיין בשעה"כ שכל הל' ק"ש צ"ל נדפסים בריש הס' ביחד).

והנה בהגדה לא כתב אדה"ז קונטרס, כ"א הביא בס' הנהגות הנחוצות לדעת בשעת מעשה. וע"ז מיוסד מה שכתבתי בלקוטי.

(ב) העתקתי ב„היום יום" ע' מ"ה שבדק"ח היא לאחר ת"ע - **סתם**. ומקשה שבשו"ע יש בזה חילוקים.

הנה, ככתוב בהקדמת הי"י, הבאתי שם לא דינים, אלא מנהגי החסידים המיוסדים על מנהגי הנשיאים או על הוראותיהם. והמנהג המקובל הוא כנ"ל - **תמיד** לאחר ת"ע.

וי"ל בזה כמה טעמים. והמחזור בעיני **דלשיטתי** ג"כ יש כאן. כי מנהגנו להאריך **ביותר** בבדק"ח - ולא העתקתי ג"ז בהי"י, כי לא שמעתי בזה שעור מסוים. וראת בשד"ח מע' חו"מ ס"ה סקט"ז, שהביא ממגן האלף להל' פסח סי' טו"ב, ששקו"ט בדברי אדה"ז בהנ"ל בקו"א לאו"ח סתל"א.

(ג) בתניא ספמ"ב כ' דענין ההשתחואות שבתפילת י"ח אחר

שמה אדמו"ר שליט"א

קבעמ"ש בדבור בק"ש לחזור ולקבל בפו"מ במעשה. ומקשה דבברכות (כא, א) אמרז"ל דתפלה לית בה מל' שמים.

וי"ל בזה, דהנה בכל מצוה יש ענינים עקריים וענינים טפלים. ובמצות התפלה בפרט עקרה הדבור (ולמעיר מתניא פל"ח). שני לו מחשבה (עיין קו"א שם ד"ה להבין מ"ש בשה"י). ומעשה שבה הוא רק טפל דטפל. ולכן אמרז"ל דאין בה, בדבור, שהוא ענינה, מל' שמים. וביותר יומתק – דבש"ס מדבר בשייכות לתקנת עזרא, ותקנתו היתה בענינים שבדבור דוקא, כמרז"ל שם (כ, ב) כדאשכחן בסיני עיי"ש בתוס'. ובזה תומתק ג"כ פשיטות תמיהת הש"ס (סוכה כו, ב) לימא קסבר ר"י בעל קרי אסור להניח תפלין. וא"כ – מה שהשתחווה דשמו"ע ענינה קבעמ"ש אין לזה שייכות כלל לתקנת עזרא.

פנימיות הטעם דאין תקנת עזרא אלא בענינים שבדבור, י"ל ע"פ מרז"ל דקדושת הלשון וקדושת המעור מכוונים זל"ז (בארוכה ב"ח ש' הקדושה פי"א ופי"ז. של"ה ש' האותיות אות ש' ועוד).

בפ"ש כל הדו"ש,

מ. שניאורסאהן

שסו

ב"ה, כ"ד אייר תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהר"ש שי שו"ב

שלום וברכה!

באתי בזה להציג לפניו את המוכ"ז הרה"ח הו"ח אי"א בעל מדות תרומיות וכו' מהר"מ שי' הכהן אשר מכירו אני זה רבות בשנים ובקשתי כפולה לעזור לו ככל יכולת כת"ר בהשגת תעודה הנדרשת לו

שסו

נדפסה בלקר"ש ח"ז ע' 361 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מהר"ש: קרינסקי. אגרת נוספת אליו – לקמן שפא.

סופס דומה לרי"ל הורוויץ.

המוכ"ז . . . הכהן: ראה לקמן אגרת שעב.

ע"פ הסכם כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א וכפי אשר יפרש שיחתו. ומובן מאליו שאין בזה כל חשש דררא דשכירות.

וי"ל עפ"י ש בלקו"ת דפרשת השבוע בד"ה בשברי לכם דברי התוכחות לפי האמת אינם רק ברכות דאמר הכתוב וכשלו איש באחיו גוי ודרז"ל (שבועות לט, א) איש בעון אחיו דכל ישראל ערביין זב"ז והברכה בזה היא דאחד יכול להועיל לחברו כיון שמעורבין זב"ז ושייכים זל"ז ועושה זה בחפץ לב כי כל ישראל ערביין ונעימים זל"ז – וכשלשת הפי' במרז"ל כל ישראל ערביין זל"ז שהובאו בדא"ח ובפרט ששכרו גדול מאד וכמרז"ל בויק"ר פרשת שבוע העבר יותר ממה שבעה"ב באותו דבר עושה כו'.

בתקוה להתבשר ממנו בשו"ט בהנ"ל ובד"ש כל הנלוים עליו.

הרב מנחם שניאורסאהן

שסז

ב"ה, כ"ד אייר, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ד שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו

א) לתו"א שער הא' המשבצות כמו בהוצאה שממנה מדפיסים, למעלה ספרי' אוצר החסידים ליובאוויטש למטה מזה קו המפסיק באמצע ובשתי שורות קובץ שלשלת האור מימין היכל שלישי משמאל שער שלישי, אח"כ ספר תורה (עד) בפרשת ויקהל אח"כ קו מפסיק אח"כ הוצאה רביעית אח"כ חותם קה"ת אח"כ יוצא לאור ... נ.י. (כמו שעשה בשער השו"ע).

מעל"ד הקדמתי, שער השני ספרי' ... שלישי כנ"ל בשער הא'.

שסז

מהעתק המזכירות.

מהור"ד: בראומאן. אגרות נוספות אליו – לעיל רעט, ובהנסמן בהערות שם.

אח"כ ספר ... בסוף הספר אח"כ קו מפסיק אח"כ הוצאה רביעית ...
נ.י. כנ"ל בשער הא'.

מעל"ד ומשם ואילך כמו בספר שממנו מדפיס, שער חלק
ההוספות: ספרי' ... שלישי כנ"ל הוספות לספר ... בער נ"ע אח"כ קו
המפסיק אח"כ הוצאה **שלישית** אח"כ חותם קה"ת אח"כ יוצא ...
נ.י. כנ"ל מעל"ד פנוי. בסוף הספר - לוח התיקון המוסג"פ.

(ב) לקו"ת שער הא' הכל ע"ד הנ"ל בתו"א אלא שבמקום היכל
שלישי צ"ל היכל **רביעי** וצ"ל הוצאה שביעית.

מעל"ד הקדמתי.

שער השני הכל ע"ד הנ"ל אלא שבמקום נדפס פעם חמישית צ"ל
נדפס פעם שביעית וככל זה צ"ל ג"כ בשער דס' במדבר דברים שה"ש.
בסוף כל החלקים יבואו ההערות המוסג"פ.

(ג) אצל הר"נ נעמענאווי מונח ת"ת תרמכן על ההדפסה ויורה
להר"נ למי ליתנן מלבד זה שלמו ש' תרמכן לאחד מבע"ח שלו שם,
ויהי עוד כמה שיוצרך ואני אחראי.

(ד) מה נשמע עם הסדור שו"ע עט"ר ש"א ספרנו ח"א, הלא בזה אין
מניעות מהקדמות ואם היו נדפסים הנה מלבד תועלת הרוחניות יכול
הי' למוכרם גם באיזורים ולסלק חלק מהחובות וזה יב"ח שמתעסקים
בזה.

(ה) לפענ"ד יצרף אליו עוד מי שהוא שעיקר עסקו יהי' בהפצה
והנני להציע את הר"מ טייטעלבוים.

(ו) הקונטרס לל"ג בעומר בטח קיבל במועדו עם המכ' המצורף
אליו ...

מנחם שניאורסאהן

שסח

ב"ה, ד' סיון תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

מכתבו נתקבל וכבקשתו מוסג"פ קוני לחה"ש ומכ' כללי ומצוה רבה לפרסמם ברבים. ומטובו להודיע הנעשה בזה.

החותם באיווי קבלת התורה בשמחה ופ"ש כל החבורה,

הרב מנחם שניאורסאהן

ת"ח ביחוד בעד הספור מכ"ק אדמו"ר מהרשני"ע וביחוד מה שרושם מי הוא המספר וכו' וספרתיו לפני כ"ק מו"ח אד"ש משמו ונהנה, ובבקשה אלהבא לרשום באופן מסודר סיפ' המקובלים ולשלחם לכאן וזכות הרבים תלוי בו.

שסט

ב"ה, ט' סיון, תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ד שי

שלום וברכה!

מכתבי מעחה"ש בודאי הגיעו כן הקודם עם כל השייך לתו"א ולקו"ת ובזה באתי להשלים השייך לפס"ד נוסף על מכ' דעחה"פ.

שסח

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 557 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהור"י: מינקוביץ. אגרות נוספות אליו — לעיל שסב, ובהנסמן בהערות שם.

שסט

מהעתק המזכירות.
מהור"ד: בראומאן. אגרות נוספות אליו — לעיל רעט, ובהנסמן בהערות שם.

שמט

אדמו"ר שליט"א

(א) עד כמה שאפשר תהי' הוצאת הפס"ד בדומה להוצאת הצ"צ של קה"ת, בטח נמצאת אצלם ואצל הרב פערלאוו.

(ב) כתבתי במכ' דעחה"פ בטעות שיהי' על השער הוצאה שני' אבל צ"ל הוצאה שלישית.

(ג) הקדמתי (מעבר לשער הראשון):

להעתיק את הקדמתי לשו"ת הצ"צ שבהוצאת קה"ת חלק חו"מ או שער המילואים אבל בשינויים אלו: (א) אחר תיבות וחידושיו על הש"ס להוסיף ובהוצאה שלישית את הפסקי דינים שלו. (ב) אחר תיבות המילואים ח"ג להוסיף ובסוף הפס"ד ח"ב. (ג) הזמן צ"ל עשרים בחדש מנחם אב ה'תש"ח. (ד) בהערה אחר תיבות שו"ת או"ח להוסיף תרמד (פסקי דינים ב"ח) הפס"ד נדפסו שנית בפוטגרפיא מהוצאה הא' בשנאהי בשנת ה'תש"ו.

(ד) עמוד שלאחר זה

יעמוד על הברכה

החפץ בעלום שמו אשר בעזרתו יצא ספר זה לאור

לעילוי נשמות

צבי הירש בן דוד כהן ח"י גאלדע בת זלמן נח

נפטר י"ט מנחם אב ה'תש"ד נפטרה י"ח סיון ה'תרצ"ט

בהשתדלותו של הרב

שלמה אהרן שי' בן משה קאזארנאווסקי

עמוד שלאחריו פנוי, עמוד שלאחריו באמצע ונוטה קצת לקרן שמאל למעלה בשורה א פסקי דינים למטה מזה צמח צדק למטה מזה נקודה למטה מזה חלק ראשון: שלחן ערוך או"ח ויו"ד. מעל"ד מפתח וזה נוסחו

מפתח

אורח חיים א. א

יורה דעה א. א

אח"כ פוטגרפיא מהנדפס עד סוף ח"א.

(ה) חלק שני צ"ל מכורך בפ"ע הכל כנ"ל בח"א אלא שנוסח שער הא' צ"ל כמו שהוא בשער פס"ד ח"ב בשער השני ולא הא' כולל . .

מענדל נ"ע. במקום ח"א שו"ע או"ח צ"ל חלק שני: שלחן ערוך אה"ע
וחו"מ חידושים ולקוטים. מעל"ד מפתח וז"ל:

מפתח

אבן העזר א, א

חושן משפט ח, ג

חידושים א, א

חידושים על הש"ס כו, א

ליקוטים מט, א

השמטות ותיקונים

הערות

אח"כ פוטגרפיא מהנדפס עד גמירא ולבסוף הערותי המוסג"פ
בגליונות בפ"ע.

ו) נא ונא לדייק בההגהה להזדרז בכהנ"ל ולהודיע בפרטיות.

המצפה לבשו"ט ממנו,

הרב מנחם שניאורסאהן

השדי חמד כנראה לא ידפיסו אלא ת"ק או אלף עקז. והנני מכיננו
עתה.

שע

ב"ה, כ"ה סיון, תש"ח

הו"ח אי"א נר"מ וכו' מהורמ"מ שי' שו"ב

שלום וברכה!

במענה על שאלתו, במ"ש בפי הרא"ש תמיד (לא, ב) דיש מ"ד
דאפית לחם הפנים דוחה שבת, ושואל מי הוא בעל סברא זו.

המחלוקת בזה היא במנחות (צה, ב) ועפמ"ש בתוד"ה אלא דתברא

שע

נדפסה בלקו"ש ח"ד ע' 1304 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהורמ"מ: מרגלית. אגרות נוספות אליו — לעיל קעז, ובהנשמך בהערות שם.

מי ששנה זו (דאפית לחה"פ היא בפנים) לא שנה זו (דאין האפי' דוחה שבת).

ולפי פירוש זה ג' דעות בדבר: א) דגם האפי' אין דוחה שבת (וכ"ה בסתם מתניתין, שאחרי המחלוקת. שם ק, ב. ב) אפי' דוחה שבת אבל לא לישא ועריכה. – ושתי דעות אלו הובאו בסתם במתניתין. – ג) דכל מעשה לחה"פ דוחה שבת, והוא דעת ר' יודא שם.

איברא דלדעת הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין פ"ה"ז, יו"ד) דפסק דאפית לחה"פ היא בפנים ואינה דוחה שבת, י"ל דאין מחלוקת תנאים בדבר, וכ"ע ס"ל דאין האפי' דוחה שבת, וכסתם מתניתין שם (וראה בלחם משנה על הרמב"ם שם ובתו"ט מנחות פ"א מ"ב). אבל אין כן דעת התוספת וכו"ל. וכן הוא גם בפירוש הרד"ק (שמואל א, כא) דכתב דלר' יודא האפי' דוחה שבת. וראה ברד"ק ובילקוט שמעוני שם, שבה נחלקו דואג ודודי (ובגירסת הירושלמי סנהדרין – פ"י ה"ב – צ"ע).

והנה לכאורה צע"ג דהרי למ"ד דאפית לחה"פ דוחה שבת לדעתו צ"ל האפי' דוקא בשבת דאם לאו יפסל בלינה. ולדעה החולקת האפי' צ"ל דוקא קודם השבת. וא"כ איך נסתפקו בדין זה והוא דבר ההוה בכל שבוע ושבוע מימות מרע"ה. וכמו שהקשה עד"ז בכ"מ (ירוש' פסחים פו, א. ועיין ביסוד המשנה לר. מרגלית).

וי"ל דתמיד היתה מחלוקת בזה ובכל דור ודור היו פוסקין כסנהדרין שבימיו (וכמרז"ל – ר"ה כה" – אין לך אלא שופט שבימיו). והנה דואג הי' ראש אב בית דין ופרש"י ע"פ (ש"א יד) אביר הרועים. ודוד הי' הלכה כמותו בכל מקום (סנה' צג, ב). ולכן כשהיו שניהם בבית אחת בנוב, נתעוררה השאלה עוה"פ אם אפית לחה"פ דוחה שבת או לא.

– ומה שאינו מונה מחלוקת זו בדברים שנחלקו קודם ב"ש וב"ה (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ב) הוא מפני שבכל פעם הי' נפסק דין זה ע"פ הרוב, משא"כ דין דלסמוך או לא, דנשאר בפלוגתא, וק"ל. ואכ"מ.

* * *

(*) שקו"ט בזה בפרשת דרכים ד"ג.

(**) ועייג"כ רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"א.

בהזדמנות זו אביע בטחוני, שכמו שהוא בעצמו התעורר להדפיס על הוצאתו ספר אחד (המיוחד) מספרי רבותינו הקדושים, כן בלי ספק תהי עינו טובה בשל אחרים, לעורר ולזרז את מכיריו ומיודעיו שגם הם ידפיסו מספרי רבותינו על חשבונם לזכות בהם את הרבים, וגודל זכות העושים ומעשים בכגון זה בודאי אין צריך ביאור. ולא באתי בזה אלא לזרז ולעודדו בתעמולה זו ככל האפשר. ואם ישתדל ויתעסק בזה כראוי, בטח תביא השתדלותו פירות ויצליח למצוא מנדבים המתאימים וראוים לזכות גדולה זו.

המקוה לשמועות טובות ממנו בהנ"ל בפועל ממש ומאחל כט"ס,

הרב מנחם שניאורסאהן
יושב ראש ועד הפועל

שעא

ב"ה, ז' תמוז תש"ח

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"מ וכו' הרר"א שי

שלום וברכה!

מה ששאל אם נוהגין לאכול מצה בפסח שני.

הנה נוסף על מה שאמרתי לו בע"פ שמנהגנו – מיוסד על מנהג בית חיינו שליט"א – לאכול מצה בסעודת יום יד באייר – מצאתי עתה בספרים הנדפסים, בס' לקוטי מאיר (לר"מ בנעט מטשארדא באונגארן) מהד"ת בעניני פ"ש העתיק מס' לקוטי מהרי"ח ח"ג, דמנהג אנשי מעשה לאכול מצה ביום יד באייר. וצ"ע הלא אכילת פ"ש הוא בליל טו אייר. ובס' זכרון יהודה כ' שבעהמ"ס אמרי אש וחותרנו מוה"ר דוד דייטש נהגו לאכול מצה וגם ביצה מבושלת בליל טו אייר.

שהוא . . . ספר אחד: כנראה הוא מים רבים תרל"ז, שנדפס בהשתדלות הנדיב מנחם מענדל בן ביילא רבקה.
יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

שעא

מהעתק המזכירות.

שנג

אדמו"ר שליט"א

ובס' דרכי חיים ושלום (להר"מ גאלד ממונקאטש) אות תרלא"ב
הביא שמנהג מונקאטש הי' לאכול מצה ומרור בסעודת יום יד אייר,
ואף שאכילת פ"ש הי' בליל טו מ"מ ההקדמה הי' ביום ועיקר הוא
ההתחלה, ובליל טו הי' ג"כ מדקדק לאכול מצה.

באיווי כט"ס.

הרב מנחם שניאורסאהן

שעב

ב"ה, ט' תמוז תש"ח

הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורא"א שי

שלום וברכה!

מכתבו בצירוף המחאת דודתו נתקבל לנכון וכפי הצעתו כבר כתבו
לה מכ' תודה וברכה וכו'.

וחמרא למרא טיבותא לשקייא (וכמשנ"ת בס' טעהמ"צ להצ"צ
מצות מילה פ"ג) ובפרט שהי' כבתרין עברי נהרא שברור שזכות הרבים
תלוי בכת"ר. וזה בטח יוסיף אומץ בלבו שיכול לפעול כהנה וכהנה
ואין זה אצלו אלא שהכח חסר פועל.

שמעתי שגם ענין ידידנו הרה"ח וכו' הר"מ שי הכהן נגמר בטוב
וגם בזה זכות המצוה בזה לו היא ומצוה גוררת מצוה.

מוסג"פ קונטרס לחג הגאולה ובל"ס יזכה בו את הרבים.

החותם באיווי כט"ס,

הרב מנחם שניאורסאהן

שעב

נדפסה בלקריש חכ"ד ע' 432 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהורא"א: אקסלרוד. אגרות נוספות אליו — לעיל רכה, ובהנסמן בהערות שם.
ענין . . . הכהן: ראה לעיל אגרת שטו.

שעג

ב"ה ט' תמוז תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורש"ח שי

שלום וברכה!

מוסג"פ קונטרס לחג הגאולה והוא לזכות בו את הרבים.

מה יהי סו"ס ע"ד רשימת שיחות הקודש שיודע וזוכר או ספורים
מקובלים (בהוראת המקור שלהם)?

באיווי כט"ס ובחיכוי למענה על הנ"ל,

הרב מנחם שניאורסאהן

שעד

ב"ה, ט' תמוז תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

מכתבו נתקבל, וכמנהגי ספרתי בהיכל פנימה מש"כ ע"ד האסיפה
דשנת עת"ר ושהי נוכח שם. והוספתי בשאלה להטעם שהי אז
בהאטעל, ענני כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אף עם איז ניט געווען
שייכות פרעגן אזא קשיא.

ונהנתי ממה שענה זה בקורת רוח פון א חסידישער ברייטקייט.

שעג

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 557 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהורש"ח: קסלמן. אגרת נוספת אליו — לעיל שנה.

שעד

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 557 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מהור"י: מינקוביץ. אגרות נוספות אליו — לעיל שסב, ובהנמקן בהערות שם.
האסיפה דשנת עת"ר: ראה מבוא לאג"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ח"א ע' 35-41.

שנה אדמו"ר שליט"א

מוסג"פ קונטרס לחג הגאולה לזכות בו את הרבים.

החות' בפ"ש כל החבורה.

הרב מנחם שניאורסאהן

בטח ימשיך רשימת שחה"ק והמאורעות שזוכר ובשופי יותר ות"ח מראש.

שעה

ב"ה ט' תמוז תש"ח

הרה"ג והרה"ח הוו"ח אי"א עוסק בצ"צ וכו'
מהור"מ שי' אשכנזי

שלום וברכה!

מוסג"פ קונטרס לחג הגאולה שזה עתה הו"ל ובל"ס יזכה בו את הרבים.

מכתב הרנחמ"א בטח קבל כבר.

מהראוי ונכון במאד שישתמש בהזמן שבין י"ב תמוז וח"י אלול בפרט להוסיף השתדלות בענין המעמד מכל השייכים לזה (וכדיוק לשון רז"ל כל שדרכו ולא את) וכן להתאמץ בהמצאת עזר להמל"ח (ע"י מס חבר נדבות להדפסה וכיו"ב), וגודל הנחיצות בזה אין די באר ובודאי יעשה בזה ככל יכלתו.

החותם בפ"ש כל הדו"ש ובברכת חג הגאולה,

הרב מנחם שניאורסאהן

שעה

נדפסה בלקריש חכ"ד ע' 419 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
הרה"ג . . אשכנזי: אגרות נוספות אליו — לעיל רלט, ובהנסמן בהערות שם.
הרנחמ"א: ה"ר חיים מרדכי אייזיק חדקוב שליט"א.
מס חבר: ראה גם לעיל אגרת קצד.

שנו

ב"ה, י"ב תמוז, תש"ח

כבוד הור"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ד שי

שלום וברכה!

מכתבו מי"ז סיון קבלתי ובמענה עליו:

... קבלנו במשך כל הזמן אלף תרלט ספרנו חלק ב. אלף טז ספרנו ח"ד. תרס תניות. סה שהש"ח. נב ספרנו ח"א. ה פוק"ע. ה' שהמ"א. נחוצים ביותר ספרנו חלק א, וכן לשלח תומ"י עקז' אחד מכל מה שנגמר בדפוס, אף שאינו מכורך עדיין (הן מספרים השלמים הן קונטרסים).

ג) פשיטא שבלקו"ת צ"ל: היכל שלישי שער רביעי.

ד) לאחר כל ההנחות יוכל לימכר באיזורים השו"ע ולקו"ת בעד ב' וחצי תרמכן. תו"א ופס"ד - א' וחצי.

ה) בהערות לפס"ד ח"ב להוסיף עוד הערה זו לדף לח ע"ג (הראשון, כי בח"ב מתחיל ב"פ מנומר א').

בבן נומר א' רי"א, ב אחר תיבת לשלם (שורה יב) נמצא: ומה שהביאו הב"ח והדרישה ראי' להטור ממ"ש התוס' מ"א ב' ד"ה חדא יש לדחות דהתוס' לא קאמר אלא דמשי"ה צריך הכתוב להודיענו דש"י אינו צריכה חסרון דמשואל ליכא למילף משום דיש לדחות כן אבל עכשיו דגלי הכ' בש"י ה"ה בשש"מ וכ"ש הי' דבשש"מ פושע בכולה משא"כ בש"י. בטור סי"א.

ו) מאיצים כאן ביותר בהדפסת הפס"ד כשייך למנדב.

ז) מוסג"פ קונט' לי"ב תמוז ומכ' לתלמידי התמימים שי'.

בטח יודיע תיכף מקבלת מכ' זה ויענה עהנ"ל.

בברכת חג הגאולה פ"ש כל החבורה,

מ. שניאורסאהן

שנו

מצילים האגרת.

מהור"ד: בראומאן. אגרות נוספות אליו - לעיל רעט, ובהנסמן בהערות שם.

חרמכן: שקלים.

בהערות... להוסיף: נוסף בלוח התיקון שבסוף ההערות שם.

שנז

אדמו"ר שליט"א

שעז

ב"ה, י"ג תמוז תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורנ"נ שי

שלום וברכה!

בהמשך למכתבי מטי' תמוז – מוסג"פ ... עוה"פ אזרז ע"ד השילוח
לבראוומאן, אם רק יש אפשריות, ות"ח מראש.

באיווי כט"ס,

מ. שניאורסאהן

ישנה הר"ד דשיחות חה"פ, אבל אין מי שיעתיקה. ואינה אלא
בעקז' אחד. ואם יפעול אצל מי מתלמידיו כאן שיעתיקה בשבילו
אתננה להם ע"מ להעתיק ולהחזיר.

שעח

ב"ה, ט"ו תמוז, תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ מו"מ באמונה וכו' מהר"י שי' הכהן

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריוו פון י"ב תמוז לייג דא ביי דעם
קונטרס פון שבועות ווי אויך די קאפיע פון מיין בריוו פון ד' סיון מיט
דער פאטא.

א שאד אויב יענע פאטא איז אריינגעפאלען צו א אינו ראוי.

שעז

מצילום האגרת.

מהורנ"נ: מהר"ר ניסן נמנוב. אגרות נוספות אליו – לעיל שכא, ובהנסמן בהערות שם.
השילוח לבראוומאן: להדפסת ספרי קה"ת באשכנז.

שעח

מהעתק המזכירות.

מהר"י שי' הכהן: כ"ז, אגרות נוספות אליו – לעיל קעז, ובהנסמן בהערות שם.

לויט אייער בקשה געפרעגט בא כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א זיין מיינונג בנוגע מלחמה מיט רוסלאנד איצט. ער האלט עס איז איצט העכסט ניט ווארשיינליך, נאר מען שרעקט דעם עולם דערמיט.

זיכער וועט אייך אינטערעסירען צו וויסן אז בהתועדות חג הגאולה האט כ"ק מו"ח אד"ש געדרעפטעט תמימים יונגעלייט און תלמידים אויף אייניגע וואכען ארומפארען מעורר זיין צו יהדות, חנוך הכשר און הפצה פון כשר'ע ביכער, און האט איבערגעגעבען דעם מרכז לעניני חנוך צו ארגאניזירען די נסיעות.

בייליגענד פאטאגראפיע פון רבי'ס שליט"א בריוו וועגען דעם.

איך האף איר וועט באשטעטיגען דעם ערהאלטען פון דעם בריוו און בכלל לאזען הערען בשורות טובות.

כאו"נ דו"ש ומאוה כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

שעט

ב"ה, ט"ו תמוז, תש"ח

צו דער אידישער קהלה אין ווארשא, פולין

שלום וברכה!

איך וועל אייך זייער דאנקבאר זיין אויב איר וועט מיר שרייבען פאלגענדע אינפארמאציע וועגן מיין שוועגערין און איר משפחה:

א) דעם טאג פון יארצייט, ב) וואו אומגעקומען, ג) אונטער וועלכע אומשטענדען.

געדרעפטעט . . . ארומפארען: כעשרים תלמידים נסעו בשליחות זו, בשנה שלפנינו. ביקרו במשך הקיץ קרוב למאה עיירות. ראה גם לקמן אגרות שפא, שצא, שצד.
רבי'ס שליט"א בריוו: נדפסה באג"ק שלו ח"ט אגרות גיר-נא.

שעט

מהעתק המזכירות. לתוכנה ראה לקמן אגרת שפב, ובהנמסר בהערות שם.

שנט

אדמו"ר שליט"א

מיינ שוועגערניס נאמען: שיינא (סאניא) הארענשטיין (געבארען שנייאורסאהן).

איר מאן: מענדל הארענשטיין.

איר מאניס מוטער: מוסיא הארענשטיין.

זייער לעצטער אדרעס אין אטוואצק: Otwock, Cliniecka 4.

אין ערווארטונג פון אייער באלדיגער אנטווארט און מיט דאנק פארויס,

מענדל שנייאורסאהן

שפ

ב"ה, ט"ו תמוז, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נ"מ וכו' מהורח"ה שי

שלום וברכה!

אאשר קבלת מכ' מה' ניסן ומי"ז בסיון ובינתים בטח קיבל מכ' מי"ד ניסן עם הקוני' לחה"פ, ובמענה עליהם:

... נתברר שתחלת מאמר הר"ש שי גליצנשטיין ע"ד אדהאמ"צ נדפס ביהדות כסלו תש"ח וחבל שהקורא אותו יטעה באיזה ענינים ומהם שאדה"ז התענין רק במצב המוסרי של חסידיו בה בשעה שהקדיש חלק חשוב מזמנו מרצו וכחותיו להטבת מצבם הכלכלי ולא עוד אלא שגם נסע בעצמו על המדינה לאסוף כסף לעבודה במקצוע זה (וכידוע מענה אדה"ז להר"ב ממעזיבוזש והתקנות ע"ד השגת גבול וכו' וכו'), שהעצה ליהודים להתעסק בעבודת אדמה התחילה מהצעת אדהאמ"צ שהעתיק במאמר הנ"ל בה בשעה שבהצעה גופא נזכר שכבר

שפ

מהעתק המוכירות.

מהורח"ה: האו"ל. אגרות נוספות אליו — לעיל קצט, ובהנסמן בהערות שם.

גליצנשטיין . . . אדהאמ"צ: ראה לעיל אגרת שמח.

מענה אדה"ז: אגיק שלו אגרת ט.

התקנות ע"ד השגת גבול: ראה שו"ת שלו סי' ט. כא.

הצעת אדהאמ"צ: אגיק שלו אגרת לט.

היו המושבות ב"שטעפעט". ועוד זאת שאדה"ז תיכף אחר נישואיו ובמשך נשיאותו ג"כ השתדל להפיץ עבודת האדמה בין השומעים לקולו (המושבות ברוסיה הלבנה. ומסופר בארוכה בחוברת ע"ד עסקנות הצבורית של אדה"ז המוכנת עתה לדפוס).

פקודת הגיוס לצבא ניתנה בשנת הסתלקות אדהאמ"צ היינו הרבה שנים (קודם) [אחר] ההצעה שפרסם ולא כמשמע משטחיות המאמר.

ג) מטובו ליתן להרפ"צ מנדלזאהן חמש ליט' מהנמצא אצלו השייך למל"ח.

ד) מוסג"פ קונט' ומכ' לי"ב תמוז. הקונ' נשלח בדואר הרגיל.

ה) מטובו להודיעני הפרטים ע"ד ש"ב פנחס לנדא וכב"ב.

ו) ומטובו למסור להרח"א שי' נאה במענה על שאלתו ע"י הרב טעלושקין שאיני יכול להבטיח שיגיעו הגהותיו לכאן טרם שתוגמר הדפסת השו"ע כי א"י כמה יהיו בדרך אבל איני מבין מהי האחריות כיון שסו"ס חפץ הוא להדפיסם וא"כ הרי מוכרח הוא להכינם לדפוס ואין כאן אלא מה שיקדים בזה ככל האפשרי. אם ישלח ההגהות אלי מה טוב שיהיו בשני עקז' כי אין השו"ע נדפס כאן גופא ונכון שעקז' אחד ישאר אצלי והשני אשלח לביה"ד ...

אסיים באיחולי כ"ט ושלוש בכל הפרטים ופ"ש כל החבורה.

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

הגהותיו: הוא לוח התיקון לשו"ע אדה"ז שהדפיס בקונ' השלחן, ירושלים תשי"ט. וראה לקמן אגרת שמו.
יושב ראש ועד הפועל: מלי"ח.

שסא

אדמו"ר שליט"א

שפא

ב"ה י"ט תמוז תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהר"ש שי שו"ב

שלום וברכה!

חתנו הו"ח וכו' הר"י שי גודמאן מסר לי שאלותיו. ובמענה עליהם:

(א) איי המקום מרז"ל שהובא ברמב"ן עה"ת בראשית ב, ט שלשה אמרו אמת ואבדו מן העולם ואלו הן נחש מרגלים דואג האדומי.

כנראה מקורו הוא במדרש פרקי רבנו הקדוש פרק השלשה אות מז אלא שגירסת הרמב"ן שונה מגרסתנו אנו כי בהוצאה שראיתי אני (בסו"ס כלבו. באוצר המדרשים לאייזענשטיין) הלשון הוא: ג' שאמרו אמת ואבדו מן העוה"ז ומן העוה"ב ואלו הן מרגלים דואג ובני רמון הבארות.

ולעיר (א) מרז"ל זה מביאו ג"כ אדה"ז במכתבו מג' נצבים תקעא (נדפס בבית רבי פ"כ) אבל אי"א לברר גירסתו כי אינו מונה אלא השייך לענינו והוא דואג. (ב) אין להקשות על מרז"ל זה ממ"ש בב"ר פ"י ט דהנחש אמר שקר דהא והא איתנהו שנטרד מן העולם ע"י אמרו אמת אבל כדי שהסתתו תתקבל אצל חוה אמר ג"כ דברי שקר, ועייג"כ תורה אור ותו"ח ד"ה והנחש הי' ערום.

(ב) הוקשה לו מה שבכמה מכ' שראה אין. מזכירין יום השבוע כ"א היום בחדש אף שע"פ הרמב"ן (שמות כ, ח) ישראל מונים כל הימים לשם שבת א' בשבת ב' בשבת כי זו מן המצוה שנצטוינו בו (בשבת) לזכרו תמיד בכל יום,

ולדידי ל"ק: (א) כי אפילו לדעת הרמב"ן פשיטא שאין זה ענין שמצותו כל היום כמו ת"ת ובפעם אחת שהזכיר יצא והרי אומר בשיר

שפא

מהעתק המזכירות.

מהר"ש: קרינסקי. אגרת נוספת אליו — לעיל שסו.

אדה"ז במכתבו: אגיק שלו אגרת סא.

אינו מונה: צילום המקור שם ע' שצא: שלשה אמרו אמת ונטרדו מן העולם ואחד מהם דואג.

של יום היום יום א' כו'. ב) לפענ"ד ברור שאין כוונת הרמב"ן לחייבנו למנות בכ"י לשם שבת אלא שאם מזדמן לו למנות מנין ימים שבשבוע ימנה לשם שבת וכמו מצות מעקה וכו', ומש"כ תמיד בכ"י ר"ל לא בשבת או בע"ש לבד, ובזה מיושב ג"כ מה שהמנינים שבתנ"ך הם לא לימי השבוע (ר"ה ג, א). ג) כנראה גם לכתחלה אין נוהגים כדעת הרמב"ן כי הרי בכל אופן אסר מנין ימי השבוע באופן אחר שלא לשם שבת ומעולם לא ראיתי נזהרים מלומר או לכתוב זונטאג מאנטאג וכו'.

נמצאים עתה במחנו השלוחים האברכים הנכבדים אי"א כו' הרר"א משתילים והרר"נ גורארי שיחיו ובודאי סיפרו לו ע"ד שיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בגודל ערך ונחיצות נסיעות אלו ובלי ספק אצלי אשר למרות טרדותיו יסייע כת"ר וישתדל שביקור הנ"ל במחנו וסביבותי יביא התועלת הנרצה במילואו ובכל הפרטים ופרטי פרטים בגור"ר ואין כתבי עד"ז אלא להעדפה.

החותם באיווי כט"ס,

הרב מנחם שניאורסאהן

שוב מצאתי מרז"ל ג' אמרו כו' במחורו בקטע הכת"י שנדפס בסו"ס מנוה"מ לר"י אלנקוה (ח"ד ע' 568) וז"ל: ג' שהודו האמת ועברו מן העוה"ז והעוה"ב ואלו הן דואג האדומי ובני רמון הבארותי והמרגלים, ר' מאיר אומר אף בן איש ג"כ עמלקי.

בהערות שם מציין לאדר"נ נוסח B פמ"ה. פרקי רה"ק הוצ' שנבלום (בס' ג' ספרים) כז, א. עקד האגדות הוצ' הורוויץ סי' קלג.

השלוחים: ראה לעיל אגרת שעח, ובהנסמן בהערות שם.

במחזור: במחזור וויטרי.

מנוה"מ: מנורת המאור.

שפב

ב"ה, כ"ח תמוז, תש"ח

[זע]ער געעהרטע פרוי ס. טאקער תחי

ברכה ושלוש.

אייער בריוו פון 15-טען איז אנגעקומען און מיך וואונדערט פאר
וואס איר ענטפערט ניט אויף מיינע פראגעס וועגן דעם טאג פון
יארצייט (1) פון סאניע הארענשטיין (2) איר מאנס יארצייט (3) ווי האט
איר זיי געהאלפן (4) וואו זיינען זיי געווען און די איבעריקע פראגעס.

דא איז אנגעקומען בריף אז זיי זיינען גאר אלע אנטלאפן צו די
פארטיזאנען אין די וועלדער און זיי זיינען געווען אלע צוזאמען ניט
באזונדער.

איך האף איר וועט ענטפערן אויף די אלע פראגן.

דעם שפיז פאקעט האט איר שוין זיכער באקומען, פרייטאג האט
מען אייך ארויסגעשיקט דורך לופט-פאסט דעם פעניסילין,

אין ערווארטונג פון אייער ענטפער.

פאר הרב שניאורסאהן
הרב א. קווינט סעקרעטאר

שפב

מהעתק המזכירות.

סאניא הארנשטיין: מרת שיינא בת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע שנפטתה בשואה. ראה לעיל אגרות רסג.
שעט. לקמן שפח.

שפט

ב"ה, כ"ח תמוז, תש"ח

מחוי הנכבד והנעלה ד"ר א. הילמאן שי

שלום וברכה!

אאשר קבלת מכ' מיום ז' אייר (שהלך בדואר הרגיל), ושמחתי להודיע אשר שלום לו ולכב"ב שי.

ובינתים בטח הגיעו מכתבי מלפני הפסח, אשר בו הודעתי ג"כ ע"ד קבלת הירחון סיני של אדר תש"ז, ות"ח.

ובהערות על מכתבו וע"ס סעיפיו:

א. מ"ש דבבבלי רגיל הבטוי חזי ובירוש' חמי כ"כ בערכי מדרש לבקר ובערוך השלם סוף ע' חס ג'. וראה שם כמה דוגמאות. אבל לפענ"ד יותר מחילוק זה יש כאן, כי חזי הוא ל"מ: מחזה אחזה. ולהעיר ג"כ ממ"ש בלקו"ת פ' מטות ד"ה עיני כל פ"א.

ב. דהגדה הוא ע"ש והגדת לבנך – ציינתי בהגדה עם הלקוטים שכ"כ באבוד' ועוד. ואת"ל דהגדה ש"פ פירושו מדרש ש"פ א"כ אין בכלל זה אלא חלק הגדתנו מעבדים היינו עד ונאמר לפניו הללו. ולכאורה לא כן משמע בש"ס וראשונים.

ג. שסימני הסדר הם בחרוזים. וכנראה שבזה מסייע לגירסתנו רחצה. ולכאורה אדרבה זהו סיוע לגירסת רחץ, כי אז גם ברך ונרצה נחרזים:

קדש ורחץ	מרור כורך
כרפס יחץ	שולחן עורך
מגיד רחץ	צפון ברך
מוציא מצה	הלל נרצה.

שפג

מהעתק המזכירות.

ד"ר א' הילמן: אגרות נוספות אליו – לעיל רמד, ובהנסמן בהערות שם.
הירחון סיני: ראה לעיל אגרות שיז. שנ.
רחצה: שנחירז עם מוציא מצה.

ד. פסוקי החכם ותם הם בלי יחיד אבל אותו המדבר ברשע בלי רבים.

אולי אפ"ל הטעם כי הסוג דרשע כולל מינים חלוקים בידיעותיהם: חכם, תם ואפילו מי שאינו יודע לשאול, אשר הצד השווה שבהם היא הרשעות. ובמילא נוסח שאלתם ג"כ שווה: מה העבודה הזאת לכם.

– וראינו במוחש, כי הטוענים בחוזק ביותר מה העבודה הזאת לכם, הם דווקא אלו שגם לשאול אינם יודעים. –

(אלא שלכאורה א"כ הי', אחד רשע" צ"ל בא לבסוף. וי"ל).

הרב חדקוב שי' העירני שיל"פ טעמו של חילוק הנ"ל, כי רשעים כשמדברים או שואלים ה"ז בבלבול הסדר ובערבוביא (וע"פ פרש"י דברים א, כב) וכ"א נפרד ומחולק גם עם חברו (וע"פ פרש"י בראשית מו, כז).

* * *

בשולי מכתבו שואל במה שהעתיקתי פי' הלבוש בזה שביו"ט א"א **באהבה** מקרא קודש" כי קבלת מצות יו"ט הי' רק ע"י שכפה עליהם הר – דא"כ א) איך אומרים ותתן ה"א **באהבה** כו' גם ביו"ט.

והחילוק לפענ"ד פשוט, כי **באהבה** הראשון נמשך למעלה, לתיבת ותתן, שאתה ה"א **נתת** באהבה. ובאהבה השני נמשך למטה, שהמקרא קדש קוראים אותו **בני** באהבה שלהם.

ב) איך מתאים מרז"ל כפה עליהם כו' מכאן מודעה רבה לאורייתא (שבת פח, א) עם העני' נעשה ונשמע (ומלכותו **ברצון** קבלו עליהם – מדבר בשעת קרי"ס ולא בקבלת עול תומ"צ).

וביאור פנימיות הפשט בזה הוא: האפשריות שלא לקבל התוהמ"צ ישנה רק כ"ז שאינו מכיר בהכרה גמורה בשכל וברגש ובמוחש שהם רק הם תכלית הטוב והעדרם תכלית הרע, וכל מה שמתקרב להכרה זו מתמעטת האפשריות שלא יקבל את התוהמ"צ. והנה במעמד ה"ס עברו רק נ' יום מיצי"מ, שהיתה ערות הארץ במדות מושחתות וכו' כידוע ועדיין לא הי' שהות שיבואו בני' להכרה כזו שהוא מן הקצה אל הקצה לגבי מצבם הקודם. אלא **שמלמעלה**, כפו עליהם הכרה זו ע"י שהופיע עליהם אור הכרת האמת עד כדי כך שראו במוחש שהתוהמ"צ

הם תכלית הטוב (גם בגשמיות) ובאם לאו אין חייהם חיים (גם בגשמיות). ולכן אמרו בכל לב ונפש נעשה ונשמע. אבל כיון שלא באו להכרה זו מעצמם ובהדרגה, כ"א בדרך מתנה והברקה מלמעלה, הרי אחרי מעמד ה"ס לא נשאר מכ"ז אלא רושם בהעלם. ולכן מכאן ואילך יש מודעה לאורייתא, כי באותו המצב שבו עליהם לקיים התוהמ"צ בפו"מ, עבודה גדולה וקשה היא.

בקצרה: במעמד ה"ס היו כל בני"י בדרך מתנה מלמעלה קרוב או ממש כנביא בעת הנבואה (ראה זח"ב צד, א. מו"נ ח"ב פל"ב ואברבנאל שם. עבוה"ק ח"ד פכ"ט. עקרים מ"ג פי"א. ועוד ואכ"מ), שרואה מראות אלקים, ומובן שאמרו בחפץ לב ורצון נעשה ונשמע. אבל כסור הנבואה, אין לתבוע שיוציאו לפועל כל מה שקיבלו ע"ע בעת הנבואה.

וראה תורה אור מג"א ד"ה חייב אינש (דרוש השני) פ"ד.

הפוש כב"ב שי' ומאחל כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

שפד

ב"ה, ג' מנ"א, תש"ח

כבוד הרה"ג וו"ח אי"א נו"מ עוסק בצ"צ וכו' מוהר"ר
משה נ"י שפירא, אטלאנטיק-סיטי,

שלום וברכה!

ידידנו המחנך המצוין הרב ר' יעקב שי' העכט, מעסקני החנוך ומנהל מחלקת מגיני ומרחיבי החנוך הכשר אשר על-יד המרכז לעניני חנוך, מתעתד לבוא למחנו הט' לעשות ולפעול לטובת ענין השל"ה (שעורי לימוד הדת - „מיטוואך-שעה").

יו"ר ועד הפועל: מלי"ח.

שפד

מהעתק המזכירות.

עבודת המל"ח בכלל ומחלקה זו בפרט – אשר על ידה כעשרת אלפים בני ובנות ישראל כ"י של הפאבליק סקולס מקבלים שעורי דת חנם – בטח ידוע לכת"ר שי'. עבודה זו אשר ת"ל גדלה והתרחבה מאד מאד דורשת אמצעים גדולים, והמצב הכספי הדחוק מאלצו לבוא למחנו להרים עזרה ממשית למען אשר מוסד גדול ויחידי זה בשדה החנוך הכשר לא יתמוטט ח"ו.

אי לזאת באתי לבקש את כת"ר שי' לקבל את הר"י שי' העכט בספ"י ולהושיט לו יד עזר כגודל השפעתו. והגם שמשער אני גודל טרדותיו המרובות לרגלי עבודתו הצבורית, בטוח אני שלבו ער לגודל ערך עבודה חינוכית זו ולא ימנע מלהיות אחיעזר במצוה גדולה ורמה זו הנוגעת בנפש אלפי בני ובנות ישראל, ותודתי אמורה לו מראש.

שפה

ב"ה, ג' מנ"א, תש"ח

מחוי' הו"ח אי"א נו"מ וכו' הרה"ח מהר"ש שי'

שלום וברכה!

אשר קבלת מכתבו, ואף כי גם קודם לזה חקו"ד מאחותו וגיסו שיחיו להנעשה אתו ואופן הסתדרותו, נהניתי לראות מכותלי כתבו כי נסתדר בגו"ר עד שגם ניגש לעבודת התעמולה לחיזוק בדא"ח בפרט ובתוהמ"צ ויר"ש בכלל.

בנוגע להנדפסים שמבקש, הנה צויתי לשלוח ע"ש בחבילה בפ"ע ספר המאמרים ס' השיחות קוני' י"ב תמוז ושמועסן. לע"ע נשלח ע"ח קרן המצות של המל"ח, כיון שזהו לזכות בהם את הרבים, עד שיסדר במקומו שישלמו בעד הנדפסים הנשלחים אליהם. כי קופת קרן המצות מוגבלת במאד, ובשורה ראשונה הם מחנות האיזורים וכיו"ב שאין ביכלתם כלל לשלם...

שפה

מהעתק המזכירות.

מהר"ש: גרוסמן.

מאחותו וגיסו: ה"ר שלמה אהרן חזקוני קורנובסקי.

קרן המצות: הספקת מזוזות ציצית ותפילין ליהודים המוצלים מעבר לים.

שפו

ב"ה, י"א מנחם אב, תש"ח

הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א נוי"מ וכו' מהורא"ח שי

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מכ"ז תמוז ושאח"ז עם הגהותיו לשו"ע אדה"ז י"ג עמודים.

ואף שלא עיינתי בהם כי זה עתה נתקבלו כולם בב"א אמהר בזה לאשר הקבלה וכפי בקשת כת"ר.

ויה"ר אשר כמ"ד בשני פעמים הוי חזקה הנה כמו שנדחו צומות החורבן זה שתי פעמים אשתקד והשתא, כן יודחו לגמרי ולא לבד שיתרו לגמרי וכיומא ו, סע"ב דאפילו באותו בית אב כן (ולחעיר מאגה"ק סכ"ו שתיבת גמור מוקפת) אלא שיהפכו לששון ולשמחה בב"א.

באיווי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

שפו

נדפסה בלקריש חכ"ד ע' 340 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

מהורא"ח: נאה, מח"ס קצות השלחן ועוד.

הגהותיו לשו"ע: ראה לעיל אגרת שפ.

ויה"ר: קטע זה גם למוהרי"ש שי' פויזנר.

אשתקד: ראה לעיל אגרת רעה.

שתיבת גמור מוקפת: ראה גם לעיל ח"א אגרת קלב (הע' ו). לעיל אגרת קעו.

שפז

ב"ה, כ' מנ"א, תש"ח

הרה"ח וו"ח אי"א נו"מ רב פעלים וכו'
מהרי"צ שי' פאגעלמאן

שלום וברכה!

במענה על מה ששאלו אותו במ"ש (בד"ה עשרה שיושבין תרפ"ח)
אשר אל הוא מדה הראשונה דיגמה"ר – והלא דעת התוספת (בר"ה יז,
ב) ובהגהה שם היא דשם הוי' הראשון, או שם הוי' השני הוא מדה
הא'.

הנה ד' שיטות בהתחלת מנין יגמה"ר (הוזכרו בקרבן נתנאל ספ"א
דר"ה ועייג"כ ר' בחיי פ' תשא):

שם הוי' הא' (פסיקתא רבתי שוח"ט צ"ג, חכמי צרפת הובאו
באבודרהם פ"י נעילה דתענית וכנראה הם הם ר"ת בתוס' שם, הראב"ע
עה"ת, רא"ש ועוד).

שם הוי' השני (רנ"ג בהגהה לתוס' שם, גאון הובא בראב"ע שם,
וע"פ הקדמת הראב"ע לפירושו הוא ר' סעדי' גאון. וכ"מ קצת לפי אחד
בספר הלקוטים להאריז"ל פ' כי תשא).

אל (זח"ג קלא, ב. ע"ח שער א"א פי"א. פע"ח שער הסליחות פ"ד.
שער הכוונות דרושי ויעבור דרוש ג' ואילך. משנת חסידים מסכת
שארית האצילות פ"י ואילך. ועוד. ומש"פ בדרך אמת לזח"א כ, א סק"ד
כדעה הא' צע"ג. ולולא דמסתפינא נ"ל שאינו להרח"ו כיון שהוא היפך
המבואר בכל כהאריז"ל כנ"ל. וכבר כתבו שכמה הערות מס' אמרי
בינה נתערבו בשגגת המדפיסים בס' דרך אמת).

רחום (ס' חסידים סי' רנ. מהר"ל מפראג בס' נתיבות עולם נתיב
התשובה פ"ו. ומש"ש רא"י לדבריו מזח"ג הנ"ל ומהש"ס לא זכיתי
להבין כי אדרבה שם מוכח כדעת האריז"ל).

והחלטה המקובלת בעניני סתרי תורה היא ע"פ חכמי הקבלה.

(י) בדוגמת הטעם דהלכה כרב באיסורי וכשמואל דיניי (ראה רא"ש לב"ק לז, ב).
ועיין ג"כ שו"ע אדה"ז סכ"ה, סכ"ח. שער הכולל בתחילתו.

ובפרט שהם ראו גם את דברי התוס' ורנ"ג וכו'. ובכ"ז החליטו כנ"ל. וכבר כתב האזולאי בפ"י לס"ח שם וז"ל: רבינו והתוס' בפ"ק דר"ה חתרו למנות י"ג מדות מפני שבימיהם ז"ל לא נתגלה ספר הזהר הקדוש. ושם ובכתבי רבינו האריז"ל גילו לנו מנין וסודם. עכ"ל.

ועפ"י נגלה י"ל דתלוי בהגירסא בש"ס. דהנה גרסת הרי"ף והרא"ש היא דדרשת ר"י שם דברית כרותה ליגמה"ר כו' באה תיכף אחרי הדרשה על הוי' הוי', ולכן אפשר לומר דזהו התחלת יגמה"ר – וידוע ע"ד שייכות הרא"ש ובעלי התוס' אשר ר"ת מראשיהם. וכן ע"ד שייכות הרי"ף והגאונים –

משא"כ להגירסא בש"ס שנתפשטה ונתקבלה אצלנו דהדרשה דברית ליגמה"ר מקדים לה הש"ס התיבות א"ל רחום וכו' (ועייג"כ גירסת הע"י) ה"ז ראוי **מכרעת** דהתחלת המנין היא א"ל – וכמ"ש המהר"ל שם ראוי זו ובטו"א הובא בעץ יוסף** (ובדקדוקי סופרים לא הביאו שינוי גירסא זו).

והנה ברא"ש שם הקשה דאם לא כשיטת ר"ת למה פשט המנהג דהצבור כשחוזרין יגמה"ר בקול רם מתחילין מהתיבות הוי' הוי'.

והתירוץ מובן עפמ"ש בכתהאריז"ל שם דשני שמות הוי' אלו הם מקור כל יגמה"ר. ומובן ע"פ דא"ח עפמ"ש בלקו"ת ד"ה והי' ביום ההוא יתקע פ"ד, ובתו"א מקץ סוף הביאור לד"ה כי אתה נרי (ועפ"ז יש לתרץ בפשיטות הפסיקתא ומד' שוח"ט לדעת האריז"ל). או, אין פשט ווערטער, הצבור אומרים: (אתה) הוי' הוי' (אנו מבקשים שתהי' א"ל רחום גו'.

מוז שהקשה שם עוד ברא"ש דנוצר חסד לאלפים צ"ל מדה אחת – כבר מתורץ בתוס' שם.

מטובו לאשר קבלת מכ' זה, באיחולי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

לקו"א ד' י"ז ע"ד ב' שמות הוי'. בס' כתבי קודש הובא מאמר הבעש"ט שבמא' הנ"ל. ונדפס בס' בעש"ט במקומו.

(*) לאחר זמן. בבני ישכר מאמר אלול ב, ג: בס' דורש לציון מביא ראוי לשיטת הזהר וכתהאריז"ל דיג"מ מתחילין בא"ל רחום, ממרז"ל בין בזמן שביהמ"ק בין שאין ואם מתחיל מהשם הלא בביהמ"ק נק' ככתבו וא"כ הרי יש חילוק.
(**) כ"כ גם בבניי שם ופי' עיי"ז דיוק ל' רש"י הללו.

שפח

ב"ה, כ"ה מנ"א, תש"ח

הרה"ח הווי"ח אי"א נוי"מ וכו' מהרח"ה שי' האוולין

שלום וברכה!

מכתבי משבוע העבר (שעיקרו שלע"ע לא יעשו מאומה בענין הר' שיינא), ודאי הגיעו. כן בטח קיבל בינתיים הקוני' דחג הגאולה.

בטח נשמר היאצ"ט של אאמו"ר נ"ע כהלכתו. ומטובו למסור מקופתו על חשבוני לשיבת תו"א לכולל חב"ד ולחברת תהלים העולמית - לכאו"א שלש ליט' ואכניס חילופם כשיודיעני.

ולסיים בפטפטיא דאורייתא במה שפי', בעת ההתעודות ביום היאצ"ט, את הנלפענ"ד רמזי משנה רפכ"ד דכלים - ע"פ דא"ח ואבוא בקצור נמרץ:

שלשה תריסין חס - תומ"צ חס כתרים כו' וג' סוגים בהם, היינו באופן קיומם:

תריס הכפוף שמקיימם מפני שרוצה שהתומ"צ יגינו עליו מכל צרה, ולא עוד אלא ששוכב עליו במלחמה שנמצא במלחמת היצר ובכ"ז שוכב - הראש והרגל בשוה. אין עבודתו מצד המוחין מצ"ע - עמידה. גם לא מצד דו"ר שכליים - ישיבה, השפלת הראש ברגל. כ"א מצד דו"ר טבעיים או רק מאהמ"ס שנכלל בה גם דחילו.

ולכן אף שכך היא התחלת העבודה (רמב"ם סוף הל' תשובה) אבל כיון שלע"ע „עובד הוא את עצמו" ולא מפני הטוב טעם ברוחניות אין מונע שיעשה נבל ברשות התורה ובמילא יכול להיות טמא גם טומאת מדרס היינו לא רק עבירה מצד טבעו כ"א גם מה שבא עי"ז שנתגשם ונשקע בחומריות גם בלא חמימות התאוה (זיבה - באבר מת. ועיין אור התורה רמ"ו, ב). והוא מדה כנגד מדה כמו שעבודתו בלא חיות - חיוהי, מוחין - מצ"ע שכיבה או ישיבה גם הנפילה באבר מת.

שפח

מהעחק המזכירות.

הרה"ח . . האוולין: אגרות נוספות אליו - לעיל קצט, ובהנסמן בהערות שם. בענין הר' שיינא: אף שכבר נודע מפטירתה כדלעיל אגרת שפח.

סוג הב' תריס שמשחקין בו בקונפון - אינו שייך לשכיבה ולא לשיבה כי קיום התומ"צ שלו הוא בעבודת המוחין מצ"ע (ולא בהשפלה במדות) - עמידה - בהתבוננות בטוב האלקות אבל עדיין נמצא הוא במלחמה ואפשר שחברו (ראה הגהות אדני"ע הנדפסות בסי' תו"א ר"ל, ע"א, על ואהבת לרע"ך) יכהו יפילו ממדריגתו אבל רק ע"י מלחמה חמימות התאוה ולכן אף שאין מקום לטומאת אבר מת אבל יכול להיות טמא בשאר טומאות ובודאי יהי' טמא טמא מת שזהו ענין בעטיו של נחש.

סוג הג' דיצת הערביין שאין התומ"צ כלי תשמיש בשבילו כלל. כי הוא ערבי - בקדושה - משתחווים לאבק, ונפשי כעפר, ביטול. ולכן התריס קטן ביותר וכמ"ש הרע"ב, שאינו מציאות לעצמו כלל, כ"א לעשות נח"ר ושמחה למעלה ותענוג האדון הוא תענוג שלו ובמילא גם במלחמה אינו נמצא כי אינו אלא המשלח ואין שייך מלחמה נגדו כי כדונג ימסו, ובמילא טהורה מכלום.

באיחולי כט"ס

הרב מנחם שניאורסאהן

שפט

ב"ה, כ"ח מנחם אב, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו'
מהורש"מ שי' קאלמענסאן

שלום וברכה!

בטח ידוע לו זה מכבר ע"ד התעסקותנו בהדפסה ע"י הו"ח וכו' מהור"ד שי' בראומאן והנה מתעכבים הענינים שם וכנראה אשר מהסיבות העקריות להעיכות הוא שאי [אפשר] ללוות האמצעים שם על אתר וכן הקושי בהובלת הספרים הנדפסים משם. בהיותי אמש

שפט

מהעתק המזכירות.

הרה"ח . . קאלמענסאן: אגרות נוספות אליו - לעיל רס, ובהנסמן בהערות שם.

שעג

אדמו"ר שליט"א

בהיכל כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א אמר לי אשר מהנכון כיוון שכבודו יוכל ע"י השתדלות לקבל רשיון עכ"פ טראנזיט דרך שם שאם אין בזה סתירה כלל לנסיעתו לאירלנד, שישע לשם בהקדם ויקח אתו אלף תרמכן (ובקשתי מהרר"נ שי נעמענאוו שיתנם לו מהשייך אלינו) וביחד עם הרד"ב ימהרו הענינים עד כמה שאפשר. וכדי למהר יוכל הרד"ב לכרוך הספרים לא בכריכה קשה כ"א בכריכת נייר ע"ד זו של ספרנו, וישתדלו ג"כ למהר בהובלת הספרים משם, ע"י נוסעים לצרפת ומשם לכאן או ישר משם לכאן ואל בינתם אשען בזה.

יש גם שאר הסכום הנצרך לכל ההדפסה אבל אין ברצון כ"ק מו"ח אד"ש שיקח בב"א יותר מהנ"ל, יותר פרטים ע"ד מצב הדפסתנו יוכל לדעת מהרנ"י או מהרב"צ ש"ט. ומטובו להודיעני תומ"י מהתעסקותו בכהנ"ל, ופשיטא שכל ההוצאות הכרוכות בזה עלי לסלק בפה.

המחכה לבשו"ט ממנו בכהנ"ל בהקדם

הרב מנחם שניאורסאהן

שצ

ב"ה, יום ו', א' אלול, תש"ח

האברך הנו"נ אי"א כו' התמים י"ל שי

שלום וברכה!

מכתבו קבלתי, והנה השאלות ששואל אינם „קלאץ-קשיות“ כלשונו במכתבו, ואדרבה, נוגעים הם בענינים יסודיים, אלא שמפני שהורגלו בהם, אין משימים לב לתוכנם. זה גופא ש„משתמשים“ בהם לעתים תכופות גורם שנדמה שמובנים הם לתכליתם. אף שאחרי העיון נראה שרובם קשה להשיגם ולהבינם.

לנסיעתו לאירלנד: ראה לקמן אגרת שזה.
תרמכן: שקלים.

שצ

מהעתק המזכירות.
החמים י"ל: ביסטריצקי.

וכן הוא בכל חכמה ומדע, אשר החלק הדורש עיון ועמקות ביותר, הוא חלק הכולל את המושכלות הראשונות של מדע זה ויסודותיו.

שאלות אלו מסוג זה קשה לבארם במכתב, ובפרט אשר אין העת להאריך, ואכתוב בקצור עכ"פ.

שאלה: מפני מה נקרא עולם האצילות עולם הנעלם מכל חי, עולם הבריאה – עולם הכסא, עולם היצירה – עולם המלאכים, עולם העשי – עולם הגלגלים.

תשובה: הנה כל דבר הנעשה בשכל וחכמה יש בו כונה ותכלית, במילא מובן אשר הן כללות הדבר הן פרטיו צ"ל באופן כזה אשר תתמלא התכלית.

והנה תכלית בריאת העולמות הודיעו רז"ל אשר הוא בשביל התגלות מלכותו יתברך (שער היחודה"א רפ"ז) וכמרומו ג"כ בקרא (ישעי' מג, ז) כל הנקרא בשמי **ולכבודי** בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, וכמו שדרשוהו באבות ספ"ו.

והנה כמו שבכלל כל הענינים שלמטה יש להם שרש למעלה, כן בפרט ממלכותא דרקיע נשתלשלה מלכותא דארעא, ולכן כמו שממלכותא דרקיע אפשר לדעת מנהגי מלכותא דארעא, וכמסופר בדרז"ל (ברכות נח, א) כן הוא גם לאידך גיסא, אשר בכדי להבין אפס קצהו ממלכותא דרקיעא יש ללמוד, **ע"פ הוראות חז"ל**, ממלכותא דארעא.

עיכ"ז מובן לי המורגל במדרשים על הק': משל למלך כו', ועוד יותר מזה באיכה רבה בתחלתו: אמר הק' למלאכי השרת מלך בשר ודם מה דרכו לעשות? ... כך אני עושה כו'.

וכמה פרטים למדונו רז"ל ממלך בשו"ד ואופן המלוכה למטה: אנשי המלוכה צ"ל בהבדלה רבה מן המלך – נפרדים וזרים ורחוקים בלשון התניא שם עיי"ש – וכמ"ש ברמב"ם (מלכים פ"ב) משימין לו אימה ויראה . . . ולא יעמוד מפני אדם ולא ידבר רכות ולא יקרא לאדם אלא בשמו, כו', ובכל זה יקבלוהו למלך עליהם כי מכירים בגדולתו הכרה קצת עכ"פ. גם – המלך (הראוי להיות מלך) אין זה **כל** ענינו מה שהוא מלך, כי הוא איש המעלה בינו לבין עצמו אלא שקשורו עם העם הוא עיי"ז שמלך שמו נקרא עליהם ומנהיגם, וסדר ההנהגה הוא:

תכונות המלך בינו לבין עצמו אין להעם **כל** שייכות לזה (וזהו רמז

רז"ל: אין רואין אותו כשהוא ערום) תכונות המלך מצד זה שהוא מלך על עם ומצייר **בנפשו וחכמתו** צורכי העם ומחסורו, עדיין אין העם **רואה** אותם, אח"כ יוצא המלך לפלטרין שלו ויושב על כסא מלכותו (רמב"ם שם) ע"פ החלטת חכמתו שבנפשו **פנימה** מצוה להשרים ע"ד אופני הנהגות המדינה ולפעמים מודיע גם הטעם ע"ז, מובן אשר בהיכל פנימה והמלך יושב על כסאו אין הנמצאים שם יכולים לשכוח על המלך ואין להם צורך כלל בראיות אשר ישנו מלך.

אבל הרי רצון המלך הוא שהעם אשר בקצוי מדינתו יתנהגו ע"פ הוראתו, ולכן יוצאים שלוחים ופקודות המלך בידם (ואין טעם הפקודה כלל) להודיעם לכל בני המדינה.

וככל הדברים האלו הוא, להבדיל באלף כו' הבדלות לאין קץ, למעלה:

המלך בינו לבין עצמו – הענינים שלפני הצמצום.

כשנמשך למטה ומצייר **בחכמתו פנימה** את העם – עולם האצילות, נק' עולם, כי הרי כבר צייר בחכמתו צורכי העם, אבל נעלם מעין כל חי, כנ"ל שאין העם רואין את זה.

יוצא לפלטרין כו' – עולם הבריאה ששם בדוגמת מלך יושב על כסאו והנבראים בביטול, עלמא דאתכסיא, כנ"ל,

למטה מזה – מלאכים שלוחים יוצאין, עולם היצירה – (וע"י **לבוש** מתגלים גם בעולם העשי') ופקודות בידיהם: כשר, פסול זכאי חייב כו'.

עד שמגיע גם לקצוי המדינה, לעולם היותר תחתון – עולם הגלגלים הכלולים מנפש וגוף, ושמהם יצאו כל הבריות שבעולם השפל.

בברכת לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

שצא

ב"ה, ב' אלול, תש"ח

הו"ח אי"א עסקן נמרץ רב פעלים,
הנדיב מהרמ"צ שי' וועקסלער

שלום וברכה!

אונזערע פארשטייער, האברכים המצויינים הו"ח אי"א וכו' הרבנים שלום חאסקינד ושמעון אהרן סימפסאן שיחיו, האבען אונז געבראכט א גוטען גרוס פון אייך און אייער ווארימער אינטערעסירונג אין דער ארבעט פון „מרכז לעניני חינוך“.

עס האט אונז באזונדערס געפרייט צו הערען דאס איר [האט] מבטיח געווען צו העלפען דער ארבעט פון מל"ח דורך אראנזשירען א „טיי“ בא אייך אין דער היים. אזוי ארום וועט איר זיין ניט נאר אן עושה נאר אויך א מעשה, און ס'איז איבעריק צו זאגען ווי גרויס דער זכות פון דער מצוה איז. האפענטליך וועט איר אונז מיטטיילען אין גוטער צייט ווען די געפלאנטע צוזאמענקונפט וועט בא אייך פארקומען.

אלול, דער לעצטער חודש פון יאר, איז א הכנה צו ראש השנה, ווען מיר קומען אלע אויסבעטן ביים אויבערשטן א כתיבה וחתימה טובה אויף געזונט, פרנסה און אלעס בעסטעס בגשמיות וברוחניות.

אויף דעם חודש אלול זיינען פאראן צוויי רמזים: א) אני לדודי ודודי לי און ב) איש לרעהו ומתנות לאביונים, וואס ביידע זיינען א ראשי-תיבות: אלול.

אט די צוויי רמזים ווייזן ווי אזוי די הכנה פון אלול דארף זיין: קודם כל מוז זיין דער „אני לדודי“ – יעדער איד דארף זיך אומקערן צום אויבערשטן מיט א געפיל פון תשובה. דאן מוז אט דער געפיל פארוואנדלט ווערן אין מעשים לפועל, און אויף דרויף ווייזט דער צווייטער רמז – איש לרעהו ומתנות לאביונים.

שצא

מהעתק המזכירות.

אונזערע פארשטייער: שנסעו בקיץ תשי"ח בשליחות המל"ח לכמה עיירות, ביניהם ללוס אנג'לס, מקום מגורו של הרמ"צ. על שליחות המל"ח ראה גם לעיל אגרת שעח.

שעז

אדמו"ר שליט"א

בכלל קומט א מענטש אין קאנטאקט מיט אנדערע מענטשן וועלכע זיינען מער-ווייניקער אין זעלבן מעמד ומצב ווי ער אליין. אזעלכע מענטשן רעכענען זיך אין דער מדרגה פן „רעהו“ – גלייכע חברים. עס זיינען אבער פאראן מענטשן וועלכע שטייען אין א נידעריקערע מדרגה ווי ער – אין דער בחינה פון „אביונים“ לגבי אים. דאס באציט זיך, נאטירליך, סיי אין גייסטיקן און סיי אין מאטעריעלן זין. די שלימות'דיקע עבודה איז, ווען א איד איז מקיים ביידע זאכן: סיי **לרעהו** און סיי **לאביונים**. דער עושה ומעשה בא וועמען עינו טובה בשל אחרים, איז מקיים ביידע בשלימות, ספעציעל ווען עס האנדלט זיך וועגן הילף פאר דער ארבעט פון **מרכז לעניני חינוך**.

ברגשי תודה וברכת השנה,

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

שצב

ב"ה, י' אלול, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהרמ"ז שי

שלום וברכה!

מכתבו עם המוסג' צ"ה ממר דלפון שי' הגיענו ובטח ובודאי אינו אלא התחלה ות"ח.

נתעכב המענה שלי מפני טרדותי להו"ל קצורי הצ"צ והגהותיו על התניא עם כמה הוספות שבשבוע הבע"ל תקותי שיצא מביה"ד.

הס' זכר יודא והס' צרור החיים אין תח"י...

ולסיים בד"ת נתעוררתי בהס' הנ"ל הנדפס שמובא מאמר הבעש"ט

יושב ראש ועד הפועל: מל"ח.

שצב

נדפסה בלקריש ח"ג ע' 198 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מוהרמ"ז: גרינגלאס. אגרות נוספות אליו – לעיל קע, וכהנסמן בהערות שם.
בהס' הנ"ל: ע' 10 ובהערות כ"ק אדמו"ר שליט"א שם ע' קנ.

שעח

אגרות-קודש (שצב)

שאפילו מלאך מיכאל הי' נותן כל עבודתו בעד ציצה אחת מד' ציציותיו של א' מישראל, ומהדיוקים למה תפס מצות ציצית דוקא, מפני מה ציצה אחת ולא חוט אחד. וי"ל ע"פ מ"ש (זח"ג רטז, א) דמלאך מיכאל הוא מהמרכבה דר"ת כל המרכבה גמרא, והנה איתא בת"ז (ת"י) דכל הלוּבש ציצית כאילו אתקין כורסייא, ולכן אומר דאף שציצית הוא רק כאלו כו' בכ"ז הי' נותן עבודת המרכבה עצמה בעד זה, ולכן אמר בדיוק ציצה א' מד', דכל זה ורק זה שייך למיכאל כמובן. ובהערותי בנדפס באה גם ע"ד הנגלה.

בברכת כוח"ט ופ"ש כהדו"ש

הרב מנחם שניאורסאהן

שצג

ב"ה, יו"ד אלול, תש"ח
ברוקלין

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו'

שלום וברכה!

במענה על שאלתו במ"ש בד"ה בראשית תש"ב ספ"ב דמה שהכלים דע"ס דאצי' הם בריאה, אין זה ח"ו כמו הבריאה דבי"ע, ורק, לגבי פשיטות ודבקות האורות דאצי', דבקות הכלים שהיא דבקות ניכרת נק' בריאה,

שצג

נדפסה בלקו"ש חט"ו ע' 477 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
השאלה נשאלה אצל כ"ק אדמו"ר מוהר"י נ"ע, שהשיב (אג"ק שלו ח"ט אגרת ג'רפ):
ב"ה, ה' אלול תש"ח
ברוקלין

ידידי וו"ח אי"א

שלום וברכה!

אודות שאלתו בהמאמר בראשית תש"ב, מסרתי מכתב שאלתו לחתני הרה"ח הרה"ג
הר"ר מנחם מענדיל שליט"א ובודאי אי"ה יענה לו.
בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א,

מזכיר

שעט

אדמו"ר שליט"א

ממ"ש בכ"מ דדבקות הכלים היא דבקות שאינה ניכרת.

הנה בד"ה בראשית הכוונה לבאר דאף דבאצי' איהו וחיוהי וגרמוהי – שהם הכלים – חד, דבקות ולא התקשרות, בכ"ז נק' הכלים בריאה, כי אופן דבקותם הוא שניכר, שנעשה דבקות. היינו שהיו כאן ב' דברים ואח"כ נעשה חד, משא"כ באורות. והוא כחלוק דבקות דהשכלה והשגה בד"ה ועתה יגדל ש"ת. ועייג"כ ד"ה והר סיני דחה"ש תש"א.

ומה דמבואר דדבקות הכלים היא דבקות שאינה ניכרת, הכוונה שבכלים מצד עצמם וטבעם אין ניכר ונרגש בהם ובחגשותם הדבקות במקורם, כי כלים, בכלל, ענינם העלם.

בברכת כוח"ט

מ. שניאורסאהן

שצד

ב"ה, ח"י אלול, תש"ח

הו"ח אי"א נו"מ מו"מ באמונה מהור"י שי' כ"ץ

שלום וברכה!

איך ענטשולדיג זיך פאר ניט ענטפערן אייך ביז יעצט אויף אייער בריוו, די סיבה איז געווען וואס נוסף אויף די שוין געוויינטליך געווארענע דאגות פון מרכז און טרדות איז צוגעקומען דער צוגרייטן צום דרוק פון ספר קיצורים והערות לס' לקוטי אמרים וואס איך האב געוואלט עס זאל ווערן פארטיק ניט שפעטער פון ח"י אלול לכל הפחות (געדארפט בעארבעטן כמה כתבי יד א.א.וו.) א קאפיע ווי אויך דעם קונטרס פון ח"י אלול וואס מ'דארף זיי ביידע בריינגען באלד פון ביידע שיקן מיר אייך, ביטע באשטעטיקן אז איר האט זיי ער[ה]אלטן.

שצד

מהעתק המזכירות.

מהור"י שי' כ"ץ: אגרות נוספות אליו – לעיל קעד, ובהנסמן בהערות שם.

כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א האט מיר געהייסן אייך שרייבן אז לויט זיין מיינונג האט איר געדארפט זעהן מר. קישין און רעדן מיט אים, פאראינטרעסירן עס ממשותדיג אין דעם שווערס שליט"א מוסדות און ניט ווארטן מער אויף הכנות.

א הערצליכן דאנק פאר אייער מיטהילף אונזערע שלוחים. א איד האט דאך אבער אלע מאל טענות. (א) פאר וואס האט מען מורא געהאט דערמאנען אז זיי זיינען שלוחים פון מרכז? (ב) ווי קומט דאס וואס בגשמיות דערלייגט דער מרכז צו שיקאגא מער ווי אין אלע שטעט און אין דעם פאל ווידער אזוי? פארוואס האב איך טענות צו אייך? דער טעם אויף דעם: דער שווער שליט"א האט מיר אמאל דערציילט אז לערנענדיג אין חדר אז אימיצער פלעגט עפעס אפטאן פלעגט דער מלמד באשטראפן דעם שווער שליט"א זאגענדיק דו ביזט ניט שולדיג און איך באשטראף דיך – היינט ווי דארף זיך שוין שרעקן דער שולדיגער אליין!

ביטע נאך אמאל ענטשולדיגן פאר ניט ענטפערן ביז יעצט ובברכת כוח"ט.

הרב מנחם שניאורסאהן

שצה

ב"ה, ח"י אלול, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורש"מ שי

שלום וברכה!

נהנתי לקבל מכתבו המבשר מביאתם צלחה – עדת השו"בים שי – לדובלין. וע"פ בקשתו מוסג"פ הקונטרס לחי אלול שהביאוהו

מר קישין: ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ט אגרת בתתקלו.
שלוחים: בשליחות המלי"ח בקיץ תש"ח. ראה לעיל אגרת שעת.

שצה

מהעתק המזכירות.

מהורש"מ: קלמנסון. אגרות נוספות אליו – לעיל רס, ובהנסמן בהערות שם.
השוב"ם שי' לדובלין: ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ח"ט אגרת גרפו. וראה לעיל אגרת שפט.

אתמול אחה"צ מבית הכורך. והוא לזכות בו את הרבים ולקרב גם את הרחוקים לע"ע לתומ"צ בכלל ולתורת הבעש"ט ואדה"צ בפרט.

ואם נפל בחלקם לבוא למשך איזה זמן חוצה, בודאי ישתמשו בזה שימלא על ידם היעוד של יפוצו מעינותיך השייך לחוץ הזה.

ובודאי שמעו פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א: א שוחט איז ניט א סקאטאביעץ, איש ומאכולת בידו כו'.

ולימים האלו מראש השנה לראש השנה היינו יוהכ"פ, שגם הוא נק' ראש השנה כמ"ש בתוספות נדרים כג, ב (ועיין בס' חסידים מ' רנ"ח ובלקו"ת בד"ה והי' ביום ההוא יתקע וסד"ה יחיינו מיומים) כמה רמזים עמוקים יש בהם, ואחד מהם:

כל החי - ישראל נקראו חיים - ישים אל לבו, אשר צונו הקב"ה לעשות ולחוג ראש השנה לא ביום הראשון למעשה בראשית אשר אז נבראו השמים והארץ וכל תולדותיהם (ב"ר פ"א, ועיין תוד"ה זאת חגיגה יב, ב) גם לא ביום השביעי לבריאה אשר ביום הזה בחר ה' לקדשו מכל הימים - ברם ויצונו ד' לעשות ראש השנה דוקא ביום ברוא אלקים אדם, יצור אשר תיכף ביום בריאתו אמר והכרתי לכל הברואים: ד' מלך גאות לבש גוי' בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ד' עושנו, וכספור רז"ל (פדר"א פ"א, זח"א רכא, ב) וע"י ההכרזה המשיך זה בהם אדה"ר והעלם למדרי' הכרת ד' מלך גאות לבש גוי'.

וזהו ג"כ מעין ענין השחיטה (אלא שפעולה הנ"ל נעשית באופן אחר) כי אין ושחט אלא ומשך (חולין ל, ב) שמעתיקו למק"א לגמרי, והוא ע"י נטילת נשמתו (עיין שבת עה, א) חיותו און זיין קאך ממקום שהי' ע"ע,

ואז יכול ליהפך לדם ובשר האדם, אדמה לעליון, אדה"ע, ואין הזמן גרמא להאריך.

המסיים באיווי כוח"ט לו ולכל החבורה שי' בגו"ר,

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

שצו

ב"ה, ח"י אלול, תש"ח

הרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורא"א שי

שלום וברכה!

אסתיעא מילתא וכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א נתן להו"ל קונט' לח"י אלול והודפס לז"נ דודו ז"ל ומוסג"פ עקז' א'. באיזה ימים יהי ג"כ מספר קונט' מכורכים יפה יותר ואז נשלחם למשפחת הנפטר ומטובו להודיע אם לשלחם ישר להם או ע"י כת"ר.

מה שתירץ באגה"ק ד"ה דוד זמירות (מ"ש בתורה לא ובאוא"ס כלא) שהוא מפני שאוא"ס מחי' עולמות, אינו נ"ל כאן מפני שבאגה"ק זו מבאר מעלה זו בתורה מפני שהיא מיוחדת באור א"ס ב"ה ולכן הוא לא ושם גופא כותב אשר לגבי א"ס ב"ה הוא כלא וא"ס ב"ה הוא למעלה מאור א"ס ב"ה וגם אוא"ס שהוא סיבת מעלת התורה צ"ל למעלה ממעלת המסובב היינו התורה.

המסיים בברכות"ט לו ולכל ב"ב שי,

הרב מנחם שניאורסאהן

זה עתה נתקבל מכתבו מח"י אלול ואשתדל אצל ... שי' ע"ד האלף ובכל אופן זוכר אני אדות ערבותי אני ולא יחשוש עד"ז כלל.

שצו

מהעתק המזכירות.

מהורא"א: אקסלרוד. אגרות נוספות אליו — לעיל רכה, ובהנמנן בהערות שם.
מ"ש ... כלא: לגבי א"ס ב"ה כל העולמות כלא ... והלכך גם לפנימיות התורה ... דלא ממש חשיבי.

שצז

ב"ה, י"ט אלול, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורח"ה שי

שלום וברכה!

במענה על מכ' מח' אלול . . . כמדומה שכבר כתבתי לו שכדאי שיתחילו עתה בהתעוררות האפשרית מצדם בנוגע להגדלת חלקם בחלוקת ועד הישיבות דשיקאגא ונכון שיודיעני כמה קבלו מהם ע"ח שנת תש"ח.

ד) כהנ"ל מטובו לעורר גם את הנהלת ישיבת צ"צ מדרש שמואל ועליהם להודיע ג"כ פרטים בעבודתם מספר תלמידים ר"מ תקציבים כו' אם עדיין לא עשו כ"ז.

ה) מש"כ אני שאין נוהגין לעבור לפה"ת בשבת שלפני יאצ"ט (וגם קבלת שבת בכלל) היינו להוציא מהדעה שמדייקת במנהג זה אבל פשיטא שאין הכוונה שיש איזה חשש בדבר ועכ"פ לא גרע מסתם שבת.

ו) בתור ב"כ נשלח לו כדברי דפוס ס' קיצורים והערות להתניא מהצ"צ עם כמה הוספות ובטח יאשר קבלתם וגם ישתדל אם אפשרי שיהי' מאמר הערכה עליו במכ"ע המתאים ויפוצו המעינות חוצה.

ז) ובהמשך לזה אולי סו"ס אפשר לשלח לכאן העתקת הגהות אביו ז"ל על התניא שאמרו לי שיש אצלם אשר בטח יש בתוכם ביאורים מחסידים הזקנים ג"כ וכיו"ב.

ח) ת"ח] על הידיעה משמירת יאצ"ט אאמו"ר ז"ל בישיבת תו"א.

ט) הרב ב"ש שי' שניאורסאן הדפיס הערכה קצרה יותר מדי על

שצז

מהעתק המזכירות.

מהורח"ה: האולין. אגרות נוספות אליו — לעיל קצט, ובהנסמן בהערות שם.

כבר כתבתי: לעיל שנו.

ישיבת צ"צ מדרש שמואל: בירושלים, ע"ש אדמו"ר הצ"צ ומהר"ש ג"ע.

מש"כ: ראה ס' המנהגים תכ"ד ע' 79 ובהערות שם.

הצ"צ בעתון בירות"ו אולי כדאי שידפיס באריכות קצת עכ"פ במכ"ע קול תורה ובהתאם להבטחת הרב ובר שי' מכבר.

(י) אחד מאנ"ש שי' הנמצאים עתה בסביבות פאריז ושמו הרב שניאור זלמן טאובל מבקש לשלח לו זוג תפילין דרש"י מהודרים בינונים בגודל ומטובו להודיעני אפשריות הדבר ומחירם.

ובשל עתה אסיים בברכת כוח"ט לו ולכב"ב שי' ולכל הנלוים והמושפעים ממנו לשנה טובה ומתוקה בטוב הנראה והנגלה בגו"ר.

הרב מנחם שניאורסאהן

שצח

ב"ה, י"ט אלול, תש"ח

שלום וברכה!

... בנוגע להספרות בשביל בתו תחי' הנה נשלחו ונשלחים גם עתה למחנם ע"י הלשכה או ועד הסניפי מכל מה שהו"ל במרכזנו ובהם נמצא גם המתאים להנ"ל ומוכן שעל סתם ספרים א"א לחו"ד מכאן עד שנראה אותם ונבחנם,

אבל מכיון שנגע בשאלה זו הנה אין העיקר תקנת הטפל (ס' קריאה או גם ספרי למוד) אף שכמובן ג"ז חשוב למדי אם מזניחים (איני רוצה להשתמש בבוטוי מכאיב יותר). תקנת העיקר היינו מוסד הלמוד והסביבה אשר שם, גם אם נכון הדבר שאין לע"ע כתה מתאמת בשבילה באחד מוסדות החנוך הכשרים מפני מה אינו משתדל שתתקן כתה כזו. האם התחילו ולא הצליח. ואם א"א בשו"א מפני מה לא תחי' [ב]תור מורה או מחנכת בבית חנוך אשר עטה"ק הרי אין זה שאלה של כתה מתאמת בשביל כשרונותי' באחד או באחדים מהמדעים אלא שאלה של סביבה מתאמת בשביל שתשאר בתוקף יהדותה ותקופת המעבר הן בגילה בפרט הן מסדר החיים במדינתנו מלפנים לסדה"ח באירופה בכלל נוגע בזה ביותר, ומה שכותב שיש לו

שצח

מהעתק המזכירות.

שפה

אדמו"ר שליט"א

מזה עגמ"נ הנה בטח ידוע לו פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בשם
כ"ק אדנ"ע טובה פעולה אחת מאלף אנחות.

לקחתי לעצמי רשות להאריך בכ"ז במקצת ... אף שלא עשיתי זה
ע"ע כי לא נתן לי ע"ע פתח דברים להכנס בנדו"ז, ועכ"פ אתו הסליחה
על התערבותי בזה.

מוסג"פ קונטרס לח"י אלול והוא לזכות בו את הרבים.

ואסיים באיווי כוח"ט לו ולכב"ב שי' לשנה טובה ומתוקה בגו"ר,

הרב מנחם שניאורסאהן

שצט

ב"ה, כ' אלול, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מוהרר"א שי'

שלום וברכה!

מוסג"פ הקוני' שנתן כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א להו"ל לח"י אלול
ובודאי (ר"ת ויברך דוד את הוי' כמ"ש בסידור האריז"ל) ובלי ספק
(בגימט' עמלק שצ"ל מחה תמחה) שיזכה בו את הרבים.

ומענין יומיא האילין: כתב הרמב"ם (הל' קדה"ח פ"ז ה"ז) ומפני
מה אין קובעין ... (ראש השנה) בימי אד"ו ... עשו יום קביעה ויום
(שלאחריו) דחי'. אבל לא פירש הרמב"ם מה חטא אד"ו שלא יהי' בו
(ר"ה) ומה זכה בגה"ז, וכמו שהקשה בהשגות הראב"ד על אתר (וע' בפני
היד מפני מה הטעמים שבש"ס אין מספיקים).

ועיין בפני ר"ח (שבת קטו, א. ועייג"כ סוכה מג, ב) דלדעת רה"ג כלל
לא אד"ו ראש הוא הללמ"מ (ועייג"כ בפני היד שם פי' הר"ח בר"ה
ובשאלות פ' ויקהל).

ובהגהות הרמ"ז סו"ס מבוא שערים סקע"ח פי' כלל זה ע"ד רמז
הסוד.

שצט

מהעתק המזכירות, והיא מהדורא בתרא מאגרת רחצ דלעיל.

מוהרר"א: שוועבעל.

ר"ת ויברך: ראה גם אגרת שלאח"ז.

וי"ל דהנה יום א' דר"ה – הוא דינא קשיא, ולכן נדחה מלהיות חל ביום א' משבעת ימי הבנין שהוא ספירת החסד, ביום ד' שהוא ספירת הנצח שהוא ג"כ מקו הימין. וכיון שא"א להיות שני ימים דחיי סמוכים לא נשאר ליום דחי השלישי אלא יום וא"ו, ויותר נראה לי דיום וא"ו נדחה מפני היסוד יום וא"ו הוא המתקת הגבורות ולכן כתב בו טוב (מאד זה מה"מ כשנמתק) פעם שני (אחרי שנברא האדם, ולכן ר"ה הראשון שהתחלתו קודם בריאת האדם הי' יכול להיות ביום וא"ו ואכמ"ל) ומרומז ברז"ל (פסחים נד) מפני מה לא נאמר כי טוב בשני בשבת מפני שנברא בו אור של גיהנם חזר וכללו בששי. ויעוין בהגהת מהרי"א חבר שם: שני הוא חדין הקשה וביסומו ע"י החסד המתגלה בברית ע"י המילה וז"ש חזר וכללו בששי.

ובזה יובן עוד דיוק, דכיון דבטח הי' לו להרמב"ם טעם לדחיית אד"ו דוקא, וכהערת הראב"ד למה לא פירשו.

ואם הטעם הוא כנ"ל מובן, וע"פ המובא בס' השיחות (קיץ ה'ת"ש ע' 41) בשם הבעש"ט, שהרמב"ם הי' מקובל (עיי"ש בהערתי בזה), אבל נזהר שלא לגלות אפילו ברמיזה מפני שהי' סכנה בדבר בזמנו.

בברכת כוח"ט לו ולכל המושפעים ממנו שיחיו.

הרב מנחם שניאורסאהן

ת

ב"ה, כ' אלול, תש"ח

כבוד הו"ח אי"א נו"מ וכו'
התמים מהור"י שי' חיטריק

שלום וברכה!

מוסג"פ קונט' שנתן כ"ק אד"ש להו"ל לחי אלול. ובודאי (ר"ת):
ויברך דוד – ספי' המל'. ועיין במצות מינוי מלך להצ"צ פ"ב ע"ש – את

ת

נדפסה בלקי"ש ח"ט ע' 352 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
כבוד . . חיטריק: אגרות נוספות אליו – לעיל שטז, ובהנסמן בהערות שם.
טופס דומה להיר מאיר חיים חייקין. אגרות נוספות אליו – לעיל שי, ובהנסמן בהערות שם.

שפז

אדמו"ר שליט"א

הוי' כדאיתא בסי' האריז"ל) יזכה בו את הרבים, לקרבם לאחד זה אלופו של עולם. ובטח מתעסק בזה וישמיענו בשו"ט מהבפ"מ. ויקויים פתגם כ"ק מו"ח אד"ש בשיחת חי אלול שנה זו: פועל איז אז די פעולה פועלט אין פועל, וזהו"ע עשי' לעילא עשי' פועלט א יתרון אין לעילא.

החותם בברכות"ט לו ולכב"ב ולכל המושפעים ממנו

מ. שניאורסאהן

תא

ב"ה, כ"ג אלול, תש"ח

הרה"ח הו"ח אי"א וכו'

שלום וברכה!

במענה על שאלתו בד"ה כה אמר ה' שמרו תשי"ג פ"ד במש"ש דתשובה מתקנת הפגם הנעשה ע"י העדר קיום מ"ע – אם הכוונה שנמשך האור שחסר, וכאילו עשה המ"ע. (אז קשה מאגה"ת רפ"א דכ' דמ"מ האור נעדר). או דכוונתו דמהני רק מכאן ולהבא, – הנה ברור כתב שם ספ"ד דממשיך לא רק מכאן ולהבא אלא גם האור שנסתלק.

ומה שהקשה מאגה"ת פ"א כבר מבואר בלקו"ת ד"ה מה טובו פ"ד שזהו בסתם תשובה, אבל בתשובה עצומה ממעמקים קראתיך כו' ממלא גם האור שחסר.

ויש לקשר זה עם מ"ש ביומא פ"ו סע"א דע"י תשובה מיראה – נרפא מכאן ואילך, וע"י תשובה מאהבה – נעקר עונו מתחלתו.

החותם בברכות"ט

מ. שניאורסאהן

בשאלתו בד"ה בראשית תש"ב – מכתבי עד"ז בטח הגיעו במועדו.

תא

נדפסה בלקו"ש חיד"ע 361 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מכתבי עד"ז: לעיל שצג.

תב

ב"ה, כ"ה אלול, תש"ח

כבוד ידידנו הנעלה והכי נכבד, וו"ח אי"א משכיל על דבר
טוב וכו' מו"ה אלחנן שי' הכהן

שלום וברכה!

אויפן שוועל פון נייען יאר הבע"ל דריק איך דא אויס אין נאמען
פון מרכז לעניני חינוך און אין מיין אייגענעם נאמען אונזערע
הארציקע וואונשן צו אייך און אייער געערטע פרוי און פאמיליע יחיו
פאר א כתיבה וחתימה טובה בספר חיים ברכה ושלום ופרנסה טובה
און אלעס בעסטעס בגו"ר.

אזוי ווי נוסף אויף די קאפיעס וועלכע איך שיק אייך קומט אייך
אויס באזונדער ארויסצורעדען מיינע רעיונות, וויל איך דא אויסניצן די
געלעגנהייט, ווי מיין שטייגער איז, מיט א דבר תורה.

דער רמב"ם סוף הל' שמיטה ויובל ערקלערט דאס וואס די תורה
האט געזאגט, אז א כהן דארף ניט האבן א חלק אין לאנד צוגלייך מיט
אנדערע אידן, ווייל ה' הוא נחלתו, ד.ה. דערפאר וואס ער איז פאר-
נומען מיט גייסטיקע ענינים און האט צו ערפילן זיינע גייסטיקע
פליכטן צום פאלק, באזארגט אים דער **אויבערשטער** מיט זיין פרנסה.

די אויפגאבע פון א כהן איז יורו משפטיך ליעקב גו', צו פאר-
שפרייטן תורה און אידישקייט צווישן פאלק. ווינש איך אייך דאס אין
דעם נייען יאר זאלט איר קענען דורכפירן אלע אייערע אויפגאבען אלס
א כהן, און בפרט אין אייער מיטהילף אין דער ארבעט פון כ"ק מו"ח
אדמו"ר שליט"א וועלכער איז בבחי' כהן גדול.

גלייכצייטיק וויל איך אויסדריקן אונזער טיפע דאנקבארקייט פאר
אייער אויפריכטיקער אינטערעסירונג און הילף צום מרכז לעניני
חינוך, און איך בין זיכער דאס אויך להבא וועט איר שטיין בא אונזער

תב

מהעתק המזכירות.

כבוד . . . הכהן: אגרות נוספות אליו — לעיל קמט, ובהנסמן בהערות שם.

שפט

אדמו"ר שליט"א

זייט דורכצופירן די ברייטע פראגראם פון מרכז לעניני חינוך וואס
דורך דעם ווערט אויסגעפירט די כונה העליונה.

מיט גרוס און ברכה,

הרב מנחם שניאורסאהן

יושב ראש ועד הפועל

תג

ב"ה, ערה"ש, תש"ט

ש"ב הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"ח שי

שלום וברכה!

מכתביו בעתם קבלתי ואתו הסליחה על איחור התשובה, והוא
מפני רוב הטרדות אשר סבבוני שלכן עניתי על התכוף תכוף קודם.
ובמענה על שאלתו בד"ה אין עומדין תש"ב (וגם דשנת ש"ת).
שכתוב שם כובד ראש ופירש"י הכנעה ושפלות והוקשה לו דברש"י לא
נמצאת התיבה שפלות.

וכנ"ל הוא ג"כ בסי' מהרי"ד בתחלת שמו"ע.

הנה יעויין באגה"ת פ"י ובהגהות לד"ה אין עומדין הנדפס בס'
פיה"מ להצ"צ שהביאו לי' רש"י בלא התיבות ושפלות.

ולכן נלפענ"ד הפי' דבמאמרים הנ"ל מפרשים כוונת רש"י, דבמ"ש
רש"י הכנעה כוונתו הכנעה המשתייכת עם שפלות ולאפוקי מפי'
הרע"ב (ועייג"כ בפיה"מ) שמפרש הכנעה ומורא (ובהגהות הנ"ל מפרש
ע"פ פי' הרע"ב כי או"א דא"ח). והחילוק מובן עפמשנ"ת לחלן במאמר
אין עומדין.

או באופן אחר קצת הכנעה הוא שם פרטי (הכנעת הגוף) וגם שם
כולל (הכנעת הגוף ושפלות הנשמה) וכמו אדם, כוכב (ג"כ שם פרטי
לאחד מז' כוכבי לכת), טהרות (מסכת וגם אחד מש"ס משנה וראה

תג

מהעתק המזכירות.

תה

ב"ה, אלול תש"ח, לבעליניצקי

במענה על השאלות ששאל:

שאלה א. הסתירה להבנת ענין האחדות מענין מציאות העולמות – לכאורה יש להסירה להסבירה ולבארה, שהוא ע"ד כמו שבביהמ"ק הי' מקום ולמעלה מן המקום ביחד, דמקום ארון אינו מן המדה.

מענה. ויש להקדים תחלה שתיים:

(א) הא דמקום ארון אינו מן המדה אינו ענין של הסברה וביאור, אלא רק דוגמא וראי' לאפשריות הדבר דשני הפכים בבת אחת.

(ב) גם בתור דוגמא, אין הענין דמקום ארון אמה"מ עולה יפה כאן, כפי שמציע הדברים בשאלתו. כי רשאים אנו לומר: יש מקום במציאות, יש למעלה מן המקום במציאות, ישנם שניהם בב"א במציאות. ואדרבה עי"ז חזוק הוא באמונה האמיתית, כי מכאן ראי' שלמעלה הוא נמנע הנמנעות, וכדלקמן. אבל סתירה היא באמונה לומר: ישנם עולמות במציאות, אחדות ה' במציאות כו' – קודם שמבארים שמציאות העולמות אינה ענין של שניות, ח"ו (או עכ"פ מודיעים שכן הוא אף שא"א לבארו בשכל). ולאחרי הביאור בזה (כי מציאות העולמות אינה אלא מהארה, באה רק ע"י צמצום והצמצום גופא לגבי המצמצם אינו במציאות, וכיו"ב) שוב אין כאן שני הפכים, ואין צורך בדוגמא דמקום ולמעלה מן המקום בב"א.

והנה בכ"מ בדא"ח מביאין ראי' מהא דמקום ארון אינו מה"מ (וגם מענין דזמן ולמעלה מן הזמן ביחד – כשהראה לאדה"ר דור דור ודורשיו כו').

כי שלשה אופנים ישנם בענין זה, והם ע"ד ענין ד"ת ד"ע ושלמעלה משניהם:

(א) כשמודד את הארון. שאז מוצא אמתים וחצי ארכו כו' לא פחות ולא יותר. וכן הוא נמצא באמת לאמתתה של תורה שציותה ועשו ארון

תה

מגוכת"ק.

לבעליניצקי: ה"ר ישראל נח.

גוי' אמתים וחצי גוי'. ורואה זה במוחש. אבל בשעת מדידה זו יודע – ולא במוחש – כי אעפ"כ אם ימדוד אח"כ בקה"ק ימצא עשר אמות לכל רוח.

מזה דוגמא – איך שיש מציאות ואעפ"כ בטלה היא. יחז"ת. אלא שעל זה יש כמה דוגמאות, און ניט דאס איז דער אופטו פון דעם ענין מקום ארון אינו מה"מ.

(ב) כשמדוד בקה"ק ומוצא עשר אמות לכל רוח – במוחש. ויודע שאם אח"כ ימדוד הארון ימצא אמתים וחצי כו', היינו שרואה במוחש למעלה מן המקום, אף שיוודע שהוא ענין של מקום.

מזה דוגמא – איך שמקום עצמו אינו במציאות. יחז"ע (ראה קונטרס עץ החיים פ"ב קיצורו).

(ג) כשתופס שני הענינים, דמידת הארון ומדידת עשר אמות לכל רוח, בבת אחת, היינו שמציאות שתי המדידות הן באופן ותוקף שווה אצלו.

– וזה אין לומר בענין דהראה לאדה"ר הנ"ל, כי ראית דור דור ודורשיו היתה בעין השכל וכח הציור, היינו עין רוחני, ואינו דומה אופן והתאמתות מציאת זמן דדור דור אצל אדה"ר בעת ראיתו, לאופן והתאמתות מציאת זמן שהיית הראי' אצלו, כמובן –

וזהו ראי' מכרעת, כי הוא נמנע הנמנעות נתפס ואינו נתפס בב"א, דאין לנמנעות טבע קיים למעלה (ועיין פתח השער לאמרי בינה פ"ו).

– ולכן הי' זה דוקא בארון. ולכן אין אופן זה בדוגמא דהראה לאדה"ר. –

און דאס איז דער אופטו פון מקום ארון אינו מן המדה.

ולמותר לבאר, כי אין החילוק דג' האופנים תלוי במה שרוצה למדוד תחלה, אלא הכוונה היא, ובפרט בנמשל, שתלוי בתכונות ומדרי' המתבונן און אין זיין אפלייג, וואס איז בא אים מער בפשיטות ובהתאמתות און וואס איז מער בהתחדשות ובתמי'.
והנה באיזהו מדרושי דא"ח מובאים ב' מאופנים הנ"ל ביחד מבלי להורות על ההבדל שביניהם (לדוגמא, ד"ה וטהר לבנו – שחוהמ"ס – וד"ה ביהשמע"צ – שמח"ת עזר"ת). והטעם מובן, מפני דבמאמר זה לא נחית לפרטי הענין, כ"א להסברתו בכלל (ובזה סרה ג"כ הסתירה).

לכאורה, בין ד"ה את ה' האמרת תרע"ח לד"ה וטהר הנ"ל בהדוגמא לגבול ובל"ג בב"א).

שאלה ב. משנ"ת דע"פ תורת הבעש"ט השגחה פרטית היא גם בקש ועלה – אם זהו דוקא במין הצומח, אבל לא במין הדומם. והטעם מפני שכמה נשמות מתגלגלות בצומח, משא"כ בדומם.

מענה. ובהקדמה:

(א) משום ענין הגלגולים אין לחלק בין הצומח והדומם, כי גם בדומם יש מתגלגלים ר"ל, וכמ"ש בארוכה בש' הגלגולים הקדמה כ"ב, שער המצות פ' עקב ועוד. ולאידיך גיסא – אין להכריח השגח"פ בכל פרטי הצומח מפני שנשמות מגולגלות בהם, כי לא בכל נברא פרטי ממין הצומח מוכרח להיות נשמה מגולגלת.

(ב) את"ל אשר השגח"פ בדצ"ח הוא דוקא מפני שמגולגלת שם נשמה (או מפני שאפשר אשר תתגלגל בס' נשמה), היינו מפני שזה נוגע למין המדבר דוקא – אז אין כאן חידוש בתורת השגח"פ של הבעש"ט, כי גם הקודמים לו הודו בהשגח"פ בדצ"ח במקום שזה נוגע לאדם המושגח. וכמ"ש בסוף ס' שומר אמונים, ועוד.

ומה שגילה לנו הבעש"ט – וידועה ראי' המכרעת של רבנו הזקן בזה ממרז"ל במשפט השלך והדג – אשר כל פרט ופרט גם מדצ"ח מושגח הוא בהשגח"פ **מצד עצמו**. וכ"ה גם פשטות מרז"ל זה ששופטים את השלך והדג עצמם.

וענין זה יש לעשותו פרט מענין הכללי שפירש ופרסם הבעש"ט, אשר לעולם ה' דברך נצב בכל פרטי הדצח"ס. דכיוון דבכל רגע ורגע דבר ה' מהווה כל פרט ופרט מהבריאה כמו שהי' בששת ימי בראשית, הרי אין כאן זמן פנוי למקרה. ועוד שכמו כל המאמינים אין אומרים ענין המקרה בעת הבריאה עצמה, ואפילו בפרט מדצ"ח, כמו"כ הוא ממש גם בכל רגעי **קיום** פרטים אלו, כיון שהודיע הבעש"ט שהם מתהווים בכל רגע מאין ואפס המוחלט.

ובעומק יותר: כל הבריאה וכל המאורעות דשיתא אלפי שני דהוו עלמא עלו במח' הקדומה דא"ק, וכולם נסקרים שם בסקירה אחת. מובן אשר איזה מאורע שיהי', אם הי' באופן אחר מכמו שאירע עתה,

הי' ג"כ שינוי בסקירה ומח' זו כביכול. והנה מח' זו ורצון כללי זה הם ע"פ כוונה העליונה, ומשלימים אותה בדיוק דלא פחות ולא יותר. נמצא, אשר כל מאורע איזה שיהי' (ואפילו בדומם), לכל פרטיו, משלים הוא, ע"י שאירע דוקא באופן כזה, את הכוונה העליונה. – וראה בד"ה על כן יאמרו המושלים תרצ"ו עדכ"ז.

ואדרבה סוג היחידי במאורעות, שלפעמים, אין אנו יודעים אם מתאים הוא לכוונה העליונה, הם מאורעות מין המדבר ודוקא המבוחר שבו והמושגת ביותר היינו איש הישראלי, כי הוא רק הוא בעל בחירה ובידו **לשנות** תפקידו מה שהוטל עליו ע"פ כוונה זו. משא"כ כל שאר הנבראים, אשר פקודתו ית', המתאמת לכוונה העליונה, שמרה רוחם. ועייג"כ אגה"ק סכ"ה.

והטעם בפנימיות ע"ז י"ל, מפני שמקור אמתית הבחירה הוא למעלה ממקום כוונה הנ"ל ישראל קדמו לתורה. ועיין לקו"ת ביאור לד"ה והניף וד"ה יו"ט שר"ה רס"ה.

שאלה ג. אם אפ"ל משל המפה, שנמצא לענין ז"א, גם בביאור ערך העולמות זה לגבי זה.

מענה. הנה לא ביאר למאי נפ"מ. ר"ל, כל משל מבאר כמה פרטים בנמשל. וע"פ רוב פרטים הפכיים, היינו שמקצתם מלמדים מעלה בנמשל, ומקצתם – חסרון. והי' לו לבאר לאיזה פרט הנלמד ממשל המפה מכון, ולשאל אם אפשר לאמרו בערך שבין עולם לחברו.

והנה משל המפה הוא בב"ר בתחלתו – על התורה (אומן אינו בונה אלא מדיפתראות ופנקסאות כו') ועייג"כ זח"ב קס"א. והובא בביאור דהמגיד מראשית כו' שארה כסותה על ז"א, הנק' תורה, לגבי עצמות (ועייג"כ אמרי בינה ש' הק"ש פל"ט, ש' היחוד פל"ג ועוד), אבל לא נחית שם לבאר פרטי המשל והחילוקים שבינו לגבי משלים אחרים.

אבל בש' היחוד פי"ב ואילך הובא משל המפה ביחד עם עוד ג' משלים לענין הרשימו (שונה בדרך קצרה, מפה, סימן, רמז, ומש"כ שם המשל דכח הזריקה – ראה ד"ה ביוהשמע"צ, עת"ר).

וחילוקי משלים אלו נתבארו בד"ה ביוהשמע"צ עת"ר ועייג"כ ד"ה ואתה קדוש תרנ"ז. והמורס משם, אשר במפה ישנם כל הפרטים (המשל מלמד מעלה בנמשל. ובזה – דישנם כל הפרטים – הוא דומה

למשל דשונה בדבר קצרה), אבל כ"ז הוא בדבר זר דוקא (מלמד חסרון
בנמשל. ובזה – שהוא בדבר זר – דומה למשל הסימן והרמז).

מובן שבערך עולם א' לחברו י"ל ענין הראשון דמשל המפה, אבל
לא ענין האחרון, כי אין לומר דעולם היצירה הוא דבר זר בערך עולם
הבריאה, ומזה הוכחה דגם בערך עולם האצ"י ועולם הבריאה מצד
עצמם (ולא מצד האור המאיר בהם) אין לומר זה.

– ומ"ש בד"ה להבין ענין הברכות פ"ט (הועתק בהמשך חייב אדם
לברך תרל"ח פל"ג) משל המפה לענין עלדאת"כ ועלדאת"ג, הרי הקדים
שם דלמטה על הלוח רק דמיון ולא המהות אבל למעלה כו'. ע"ש. כן
מש"כ בד"ה ביוהשמע"צ הנ"ל שמפה הוא מתאים לעולם הבריאה כו'
– היינו בערך אור הרשימו ולא בערך עולם האצ"י. ע"ש. –

והנה בד"ה ביוהשמע"צ כ' דהמפה הוא כמו ענין המשל שהוא
בדבר זר. ולא ביאר החילוק שבין שני אלו. וחילוקם אפ"ל, דאף
דבשניהם יש כל פרטי הנמשל, הנה משל האמתי, שהם משלי התורה,
הוא בדבר שנשתלשל מהנמשל (מלכותא דארעא ומלכותא דרקיע, עשר
כחות הנפש וע"ס וכיו"ב), משא"כ במפה שהוא בדבר זר לגמרי.

ועפ"ז הנה הדוגמא לערך שבין עולם לחבירו הוא ענין המשל
ונמשל, שאז מתאים בשני פרטים הנ"ל, ולא ענין המפה.

שאלה ד. אם יכולים לומר בהסברת הפלאת הבורא מהנברא,
הדוגמא דבשתי אותיות נבה"ע, ואין כל מבוא לידיעת שכל המתבאר
בספר שלם ע"י ידיעת שתי אותיות ממנו.

מענה. והנה גם בזה לא ביאר שאלתו לאיזה תוספת הסברה ע"י
משל זה, בענין הפלאה הנ"ל, כוונתו.

והנה, בנמשל, העולמות עצמם הן האותיות דהמשל שהן מקורם.
הידיעה באלקות הבאה ע"י שאו מרום עיניכם גו', ובכלל ע"י העולמות
וסדר ההשתל, וכלי הע"ח שהבריאה היתה כדי שיכירו גדולתו כו',
ידיעה זו היא כמשל השכל המלוּבש באותיות הנ"ל שבהן נבה"ע. ובזה
יש השגה וצריכה להיות השגה.

בענין הפלאת הבורא עצמו – הנה כבר מבואר בסש"ב פ"כ ובכ"מ
ההפלאה בפנימיות יותר: דבור אחד לגבי כללות כח הדבור כו' לגבי
חב"ד כו'.

ואם ר"ל בההפלאה אפילו מצד שהוא בורא עולמות, הנה בזה מדבר בסש"ב שם, דמונה מדרי' שלמע' מהדבור, אבל דוקא השייכות לדבור, וכאילו נאמר שרש דשרש העולמות ברצה"ע וכו'.

והנה נמצא בדא"ח (לקו"ת ד"ה זאת חנוכת פ"ב. ועוד) הסברת ההפלאה ממשל ב' אותיות כו' וכנ"ל.

כי ג' עניני הפלאה הם:

(א) בסש"ב שם מבאר ההפלאה והביטול של הבריאה וכח המהווה אותה לגבי שרשם ומקורם למע' מעלה, וכנ"ל. כי זה נוגע לידיעת ענין האחדות לאחר שנבה"ע כמו קודם שנבה"ע.

(ב) בלקו"ת שם מבאר איך שזה שהאלקות מהווה עולמות אינו בערך כלל לענינים האחרים של האלקות, אפילו בערך אותיותיהם היינו אפילו בערך מדריגתם התחתונה, וכל' הידוע לא זהו עיקר האלקות מה שהוא מהווה עולמות כו'. וכמו העולמות בערך התורה, אשר היא ארוכה מני ארץ גו'. וכאן הוא מקום הדוגמא אשר עלי' שאל.

(ג) הפלאה לגבי עצם הנפש, לא כמו שהיא שרש ומקור לדבור, גם אפילו לא כמו שהיא שייכת לגילויים נעלים יותר מהדבור, אלא הנפש עצמה – וכמו"כ בנמשל למעלה.

ומ"ש לעיל דההפלאה בערך התורה הוא בסוג הב', היינו דוקא חיצו' התורה, כי פנימיות התורה, שהיא לפנינו גו', אי אפ"ל אפילו הדוגמא דאות א' וענין שלם. וכמובן למעיין בדרושי דא"ח בענין דוד זמירות קרית להו'.

והנה אף שגם בסוג היותר נמוך ישנם כל הג' אופני ביטול והפלאה – (ממכ"ע סוכ"ע כולא קמי' כל"ח) – חילוק ג' הסוגים הנ"ל גופא י"ל שהוא ע"ד החילוק דממכ"ע סוכ"ע וכולא קכל"ח. ואכמ"ל.

מפתח ענינים

א

אכילה ושתייה:

סב־ג (עד ז"י יכול לחיות בלא אכז"ש).

אלקיד:

שכא־ב (א. - אלקינו).

אלקים:

יט־כ (ק"כ צירופי שם א. מ"ח צירופים אחרונים).

אלול:

שערו־ז (ר"ת אני לדודי גוי איש לרעהו גוי).

אמונה:

שה (רגלים).

אמרי נא אחותי את מכאן

ששוחטין לחולה בשבת:

קסא־ג (שלא סמך על הנס. מותר לעשות איסור בשביל הצלת חבור. בשחיטה איסור א' בנבלה על כל כזית, כמו באברהם הריגה פ"א ג"ע בכל ביאה).

אני מאמין:

סה (בתח"מ). רלג־ד (בכל יום שיבא ומארז"ל שאינו בא בשויו"ט, א) בכ"י אחכה. ב) משיח ב"י. ג) ביאת אליהו. ד) י"נ שא"א א"מ בשבת).

אסורים:

רח. רמת. רפת. שי.

אספה:

שנד (דשנת עת"ר).

אפיקורסים:

קסד (מהוהם. מינים. משומדים). ר־ג (כנ"ל).

אבי"ע:

שעדה (ביאור ד' העולמות, ע. הנעלם, הכסא, המלאכים והגלגלים, משל למלך כו').

אב:

ריג (שם החדש א. - מנ"א).

אבלות:

שכד (ירידה לפני התיבה ביום שיש מוסף ובשבת). שפג (בשבת שלפני היא"צ).

אדם:

קיג־טז (א. - הא.). רכח (מעלת הא. על המלאכים - ב' שליחות).

אדר:

שי (משה נולד באדר"ר לחד מ"ד).

אהבת ישראל:

קסד־ו (ביאור בתניא פל"ב, במינים ואפיקורסים, הביטוי: והן לא לא הפסיד).

האומר שמועה בשם אומרה כו':

מודח (הקפידה מצינו בדר, ר"י ור"ש. השייכות להם דוקא). פגזו (כנ"ל). ריד.

אור:

רלה (א. תורה וטל תורה).

אותיות:

יט־כ (צירופים, מורה על ציור האור). לב (אות ה: קו שמאל - מעשה, מובדל ממח' דבור). רצה־ו (נולדו במח' או לפנ"ו. לבוש להמדות ולפעמים להארה מעצם נשמתו).

אחד:

קיו (יחו"ע. אלופו ש"ע, חכ' דיבור).

אחדות:

שצב (א. ומציאות העולמות).

אין סוף:

מא (אינו רמז בתורה, כי כל שם מגביל).

שצט

אשרי:

כ"כא (א. והוי - עשרים פעמים).

אתה הראת:

רנו (מכירת הפסוקים בבוקר לטובת מל"ח. אדמו"ר אמר הפסוקים).

אתון:

רס"ח (אם פתיחת פיו כפשוטו או במראה הנבואה).

אתדל"ע ואתדל"ת:

ג"ד (בניחוס אבלים). כב"ג (כנ"ל). כו.

ג

ג' אמרו אמת ואבדו מן העולם:

שסא"ב (מקור מרז"ל ונוסחו).

ג' מטמוניות הטמין יוסף:

פח (ג' השפעות מאדמו"ר מהרי"צ ג"ע: גשמיות, בע"ת ועבודת הצדיקים). צא (כנ"ל).

גקח"ט:

עיי"ע קליפות.

גאולה:

של (כ"פ שמזכיר אדמו"ר ג. מוסיף בב"א).

עיי"ע משיח. תחה"מ.

גולגלתא:

רלא (עצם דג. ושערות דג).

גוסס:

שלר"מ (אם חשוב כמת. לענין ערכין. בנפסק בב"ד שלמע' ושלמטה).

גורל:

קכו (חילוק ג. וירושא בנגלה ובנסתר).

גלגולים:

מח (בזמן החחי' - גוף הא'). עג (בענין הנ"ל).

גלות:

ב (גולה אחר ג.). כו (כנ"ל). צח (כנ"ל).

גמ"ח:

א"ג (תורה תחלתה וסופה ג. - כנפש ובשנה). כב (הפלגת הטוב).

ד

דור:

לב (דורי דורות - ד' ד. - ד' עולמות). ריט (כנ"ל).

דחויא או חותרה:

טריח. ריז. שסח.

דין:

ל (מורח ודאין). קפד (אמת לאמתו, אע"פ שהעדים מעידין, שצ"ל למע' מהשכל).

ב

בדיקת חמץ:

שדמ (אחר תפלת ערבית).

בטחון:

קעט"פא (צריך לעשות כלי. הטעם א) לבוש, ב) שמא אין עושין לו נס כו'. משא"כ בצדיקים - נשמות דאצי'. לחם מן השמים. אמרי נא אחותי את - אין סומכין על הנס).

בינה:

שכא (ב. ותבונה).

בית המקדש:

ד (גדול כו' הבית האחרון - דלע"ל). כג (כנ"ל).

בנערינו ובזקנינו:

שלב (בשנים או בחכ', בכולם צ"ל נודע בעלה, כ"א לפום שיעורא דילי').

בע"ח:

רכח (ב' פעלים ולא ב' שליחיות).

בר מצוה:

קסח (לפינן משמעון ולוי - בדרך מלחמה. הקב"ה עזרו).

בריאה:

שצרו (בשתי אותיות. הסברת הפלאת הבורא).

ברכה:

א (גמ"ח). קעז (כל המברך מתברך. להשוות חלקם שואלו בשם).

דפוס:

לב (פתגם הצ"צ: ד. לדורי דורות). מז
גדל זכות הנותן מהונו להדפסת ספרו
של הצדיק. פט (הדפסת ס.
בשאגהיי). ק (כנ"ל). קח. קכא
(מקצוע ההד. שהתוה אדמו"ר). קלב
(תנאי הדפסת קובץ). קנה (בשגהיי).
קסו (כנ"ל). קעג (פתגם הצ"צ: ד.
לדורי דורות). קצ (ועד להד. ס'
רבותינו). ריד (שכרה בעוה"ב
ובעוה"ז). רידח (קה"ת באשכנז). ריט
(פתגם הצ"צ: ד. לדורי דורות). רכא"ב
(שכרה בעוה"ב ובעוה"ז). רנג (רק
ברשות קה"ת. באשכנז ועוד). רצב
(רק ע"י קה"ת). שנב.

השתדלות יתירה:

קע (בפרנסה - למותר ומקלקלת,
משא"כ בתומ"צ).

השתחוואה:

רנדיז (פני' וחי'. ע"י קבלת פני רבו
ברגל באים לה. פני').

התוועדות:

שמא (בלי פרסום, תרפ"ו).

התכללות:

שיג (ב' אופנים: מפני חלישות או
שמתבטלים מאור נעלה. אופן הב'
מראה שאיהו וגרמוהי חד).

התקשרות:

קלג (חסיד ורבי). קעח (כנ"ל). שח"ט
(לרבי ע"י קיום ציווי - לי צוותא
וחיבור). שטו (א' מסעיפי היחידות).

ה

הגדה:

שסד (מלי' הגדה ולא מלי' מדרש).

הוד:

שא"ב (מלי' הודאה ומלי' הדר. הפרש
בין יופי שבה. ליופי שבתפארת).

הוי:

כ"כא (ה. ואשרי - כ' פעמים).

הלל:

קכד (הגדול בהגש"פ של אדה"ז עם
כוונת אותיות השם). רמא"ג (בעת
הקרבת ק"פ נאמר ע"י הלויים או ע"י
הישראלים). רס"סא (בענין הנ"ל).

הפלאה:

שצרו (ה. הבורא. ג' עיני ה.).

הקדשה:

קג (כחיבת השמות בה.).

השגח"פ:

שצד"ה (בדומם, בגלגולים).

ו

ודאי:

שכה"ז (ר"ת ויברך דוד את ה').

והי' אור הלבנה כו':

קמ (ב"פ: באוה"ח דעתה או דלע"ל.
כאור שבעת הימים: דעתה או דשי"ב).

ועד:

קטז"ח (אחד בחילופי אתוח).

ופלגשו ושמה ראומה גו':

עח (ג' פי').

ז

זיווגים:

קצג"ו (השיטות אם יש כזה בחירה
חפשית. אם רחמי אחר מועילים.
בוז"ר ובוז"ש).

זכרון ימי קדם; ספורים:

צ. שמח. שנד.

זמן:

רכד"ה (זמן וסדר זמנים. שניהם
נבדלים. שיטת היחס רק בזמן
המשוער).

*) לא נסמן כשדן בהדפסת ספר.
אלא כשמדבר בענין הדפוס, או בהדפסת
ספרים בכלל.

זריזות:

קפה"ו (מעלחה לומדים ממדבות המשכן). רכו (לא באחי לדרוש, הענין דורש).

(יוונים, שכל דנה"ב טמאו השמנים. בחותמו של כה"ג דוקא).

חסידות:

רכה.

חפזון:

כח"ט.

חצות לילה:

לד (מכת בכורות דאחער כ"ה).

חקירה:

קב.

חתונה:

קג (בולאבין). קנט"סא (ירידת הנשמה בגוף. בן י"ג בן י"ח. ירידה צורך עלי. מתגלה כח הולדה).

ח

חוצה:

רפא (בעש"נ. צ"ע ממרו"ל אין חוצות אלא בכנ"ס וביהמ"ד).

חזי, חמי:

שסד.

חטאת:

סב (שוי' דנקא, י"ב פשיטי).

ח"י אלול:

רלו (נותן חיות באלול).

חייב אדם להקביל פני רבו ברגל:

רנד"ז (הטעם, שכזה באים להשתחוואה פנימית שבעלי' לרגל).

חיל:

עיי"ע צבא.

חכ' ובינה:

ש"שא (חור"ב - כח ופועל).

חב"ד:

שכא (ביטוי זה בתנ"ך בסמיכות ושלא בסמיכות).

חמץ - עיי"ע שתי הלחם.

חפץ:

רצט (פני' הרצון השלם אצל כל בני").

חנוך:

פא (הבנות). פב (שינוי קל בגרעין משנה הרבה באילן). קסח (עד כ"ב או כ"ד. אדה"ז נקט כ"ב חומרי). דש. שפד (הבנות).

חנוכה:

י (חנוכיות). יא"ב (פך שמן בחותמו של כה"ג דוקא). יד (ע"י מס"נ היפך הטבע נעשה נס למע' מהטבע). קפג"ד (יוונים דגלו בשם השכל לכן טמאו השמנים - שכל דקדושה. המלחמה אחם במס"נ למע' מהשכל). רעז"ח

ט

טבת הגוף נהנה מהגוף:

רפד"ח (עצומ"ה נהנה מיחידה שבנפש שבכא"א ע"י העבודה עם הגוף כפשוטו).

ט"ו בשבט:

רצד"ה (מה"ת וקביעות הזמן נמסר לחכמים. ב' אופנים בזה והנפ"מ).

טומאה:

קנו (מת מטמא באוהל שנע גם במקיף הרחוק - בית). שיט (פשוטי כלי אבן, גולל דופק).

טל:

רלה (ט. תורה ואור תורה).

טלית קטן:

לג (הכנפות תפורות במשי, אצל אדנ"ע - מהנשאר מבגדי הצ"צ). עיי"ע ציצית.

יארצייט:

עיי"ע כ' מנ"א; נשמה.

י"ב גבולי אלכסון:

רצ"צא.

- י"ב תמוז:**
 מג. רח"א.
י"ג מדה"ר:
 שס"ע (מ. הראשונה).
י"ג ח"י אלול:
 רל"ח.
יחו"ע ויחו"ת:
 קידח (אחד-עוד).
יחידות:
 כז. שטו (הכנה ל). הראשונה. י. כולל
 ג' סעיפים: בירור מצבו. קביעת
 עבודתו. החקשרות).
יחס, תורת ה:
 שכה.
ימות המשיח:
 סח"עא. צב.
יניקה:
 קה"ו (רק מחי' המקיף).
יציאת מצרים:
 לט"מ (יציאה מגבולים לכן נזכר
 במ"ח).
ירושה:
 קצו (חילוק י. וגורל בנגלה ובנסתר).
- כ**
- כ' מנ"א (יא"צ):**
 מב"ג. מה. קנט. קסח. קעה. רי. ריג.
 רכט. שעא. שפג.
כבוד אב:
 לח (בדור רביעי). נד (כנ"ל).
כ"ד טבת:
 רפח"ט.
כ"ה:
 לדיה (כה"זה. כ"ה דינין מתערין מינה.
 כ"ה-כ"ד).
כחן:
 מט"נ (נוטל חלק בעבודה בראש.
 הובדלו מהלחים - לוי תורה וכהן אף
 עבודה). קעא (כ. מניח ידו ת"י בעלים.
 כ. ישראל שבכ"א נה"א ונה"ב).
 שפח (תפקידו - יורו משפטיך).
- כחן גדול:**
 יא"ב (פך שמן בחותמו של כ. דוקא.
 יושב במקדש כ". מגדלין אותו מאחיו
 דוקא). קסב (הקב"ה כ. או כה"ג).
כובד ראש:
 שפס"ע (הכנעה ושפלות).
כח:
 ש"שא (כ. הנפש וכ. ופועל. הא' גם
 בבניה והב' רק בחכ').
כח המשיכה:
 קלו.
כיסוי חדס:
 רמח (כיסוי גבו' בחסד).
כל ישראל ערבין זב"ז:
 שמו (ג' פי' הובאו בדא"ח).
כלים:
 שעח (דאצי' לא כמו בריאה. דביקות
 שאינה ניכרת).
כללי הש"ס:
 עב"ג (בדברים שלא היו נהוגים בזמנם.
 פלוני ופי' הלכה כפ'. יחיד ורבים
 וכי"ב).
כמות ואיכות:
 קיט (ריבוי הכ. מכריע הא.).
כפה עליהם הר כגיגית:
 שסה (איך מתאים עם נעשה ונשמע).
כתב-יד:
 קמט (כי"ק). שכו (כי"ק).
כתבי עת:
 עיר"ע עתונים.
כתיבה:
 שטו (כ. ס"ת. תניא).
כתר:
 רעו (השתלשלות הכ. זמ"ז).
- ל**
- לא - כלא:**
 שפב (דיוק לשון אגה"ק).
להגיד שבחו שלא שינה:
 קלה (גם כשהוא בתוקף הרצוא). קמט
 נ (כנ"ל).

לחם הפנים:

שנינא (אם אפייתו דוחה שבת).
לוי:

מטנ (הובדל לשרתו ולהורות כו'. ל.
וכהן).

לשון הקודש:

קכח.

לשון הרע:

קנב (העצה לזה תורה, עץ חיים). קסז
(כנ"ל).

מטבעות:

ס"סד (גדולי פולניש. פשיטי).

מים שלנו בכלי מתכות:

קמ (מזוגין לשתיה או במים). קמג"ה
(ישוב מנהג ירות"ו לשתות מים שלנו.
כשהכלי מחובר לבנין. דשו בה רבים.
ישוב קושיה מגמ' לשו"ע אדה"ז.
כשלשין בהם מצות).

מינים:

קסד (מהותם). רביג (כנ"ל).

מכת בכורות:

לד.

מכתבים:

קלא (הר"א מקאליסק ובני דורו). קנח
(הנ"ל). קצז (הנ"ל). ריב (הנ"ל). רכט
(הנ"ל).

אדה"ז: קלא.

אדמו"ר מוהרש"ב: קכח. קלא. קמו.
קצא. רמ. רפב.

מלאכים:

רכח (בענין יכול לעשות ב' שליחויות).
שלט (אם יכולים להעיד).

מלחמה:

שנח (אפשרות המ. עם רוסיה).

מלקות:

שמ (דינו לא בטל כמו בד' מיתות).

מנהגים:

נד (אצל הספרדים - כמה מ. גשתנו).
קמו (ב,היום יום"). קנ (מסורת ע"ד
התפילין ושיעורם. המ. שב,היום יום"
ובהגש"פ). שדמ (שכסידור אדה"ז.
שב,היום יום").

מנחם אב:

ריג (שם החודש א. - מנ"א).

מנין בני:

שסא"ב (הזכרת שבת - א' בשבת
וכו').

מעמד:

רה"ו. רלה. רלז. רנב. רסה"ו (ביאור
ענינה). שט. שי. שכח. שנה.

מפה:

שצה"ו (משל המ. כדא"ח).

מ

מאמרים:

אדמו"ר מוהר"ש: פב. שכד.
אדמו"ר מוהרי"צ: כט. לא. קעו.
רלה"ז. רמד. רנא. רנד. ערה"ח. רפב.
רפה. רפז. רצב. שה. שט. שיכ"ד.
שטז. שיח. שכב"לג. שמא"ג. שמז"ח.
שג"ו. שסז. שפ"פב. שפה. שצ. שצא.

מאסר:

עיי"ע אסורים.

מדות:

רצב (מ. טובות שבטבע בני -
מנה"א או מנה"ב. מדוע השמיט
בתניא ביישנים).

מוחין:

רלח (צוליב עבודה בפועל).

מולדות:

קלח (ד"כ ת"ח, בהר"ד, וי"ד, גכ"ב
תתעו).

מוסר:

קב.

מושבות:

שנט"ס (ברוסיה. עבודת אדמה. הצעת
אדהאמ"צ).

מזבח:

ק"קא (הפנימי - פני" הלב. יחידה).
מחט שהיא נתונה על מעלת

המערה:

כו (נשמה, ירידה צורך עליה כו').

מצוות:	משניות, חזרת מ. בע"פ:
סט (לע"ל בימות המשיח ובחזה"מ).	ל. רה.
קנב"ג (טעמי המ. לפעמים מתאים לזמן העשי' ולפעמים הפכי ובאה לחקנו). שח (ל' צווחא). שכ"כא (מנין ז' מ. דרבנן).	משקוף ושתי המזוזות:
מצות:	רפטיצ (אברהם יצחק ויעקב).
קיא.	מתן תורה:
מקדש:	לט"מ (אשר הוצאתיך גר ולא אשר בראתי גר'. בריאה אין ליש ומ"ת יציאה מגבולים). קלג (כנ"ל).
רסג (ירושלים).	
מקוה:	נ
מדה (ביטול. מ. שמימיו מרחדין - פי' ע"פ דא"ח).	נבואה:
מקום הארון אינו מן המדה:	עיי"ע אתון.
שצב"ד.	נוצר:
מקיף:	קיס"כ (אותיות רצון).
נה"ח (כשבא בהסתר. מ. דתש"ר אינו תלוי במעשה התחתונים אבל רק באתר שלים). קה"ו (יניקה רק מחי' המ.).	נוצרים:
מרוכע:	רא"ב (שבזמן התלמוד).
שלד"ו (אם יש מ. מתחלת ברייתו).	נסירה:
מרכבה:	צט (קודם הגאולה, חבלי משיח).
קמא"ב (באבות ובכ"א. אם הרגישו הרוכב. מ. תתאה ועילאה).	נעשה ונשמע:
משומדים:	שסה"ו (אין מתאים עם כפה עליהם כו').
קסד. רא"ג (בלשון העולם וע"פ הלכה).	נשיאות כפים:
משיח:	רנו.
רלג"ד (ביאתו בשויו"ט. נצחונו אחרי שיתגלה. הנצחון על הרי ישראל וב"ד בטבריה. מ. ב"ד ומ. ב"י).	נשים:
משכן:	קצט (ע"י זכו למ"ת ולנס פורים). שה (במ"ת תחלה אמירה לנ.).
קפה"ו (נדבות המ. ב"א"ב תשרי, אף שלא הוכן עד כ"ה בכסלו ולא הוקם עד ניסן. מעלת הוריות).	נשמה:
משל:	כו (ירידה צורך עלי'. מחט שהיא נתונה כו'). מו (אחר יב"ח עולה ואינה יורדת. ביום פטירתו עולה כל עמלו וכר ביא"צ).
רכב (מ. לילד שמצא מרגלית לכתר המלך כו').	ס
משלוח כו' ומתנות לאביונים:	סדור:
קו (סוכ"ע וממכ"ע, מדי ופרס). קז (לרעהו - נפה"ש, לאביונים - גוף ונה"ב). קט"י (כנ"ל).	עט (הדפסתו עבור הפליטים). קלד (ס. חו"א עם שעה"כ). קמח (כנ"ל). קנ (כנ"ל). קסג (ס. רוסטוב הוגה ע"י אדנ"ע). קפט (תהלת ה'). קצ (ס. חו"א עם שעה"כ). רמד (תהלת ה'). שמו.

סדר של פסח:

קבג (כדי שיתמהו התינוקות - קירוב אלו שאין יודעים כו'). קל (נמנעים מלאכול הורוע). רמג (ב' תבשילין בזמן שביהמ"ק קיים, בגבולין). רסא-ג (בענין הנ"ל). שכה (הטעם שאין שואלין על היין). שסד (הגדה מלי' והגדה). הסימנים בחרושים. פסוקי חכם ותם בלי יחיד כו').

סוכה:

ו (מצוה הראשונה אחר כפרה. תשבו כעין תדורו - המצוה דירתו). חי (בעזרה. באכילת קדשים).

סיני:

קלה.

סליחות:

רנב-ג (בעשי"ת, בי"ג מדות. בצום גדלי').

סליק:

שכט (שכותבים המעתיקים - עבודת הקב"ע שאחרי הטו"ד).

סעודה לצדיקים לע"ל:

עו"ז (כפשוטה או משל. בימוהמ"ש או אחר תחה"מ).

סעודת שבת:

רלב (אור המאיר בס. שני' וג').

ספורים:

עיי"ע זכרון ימי קדם.

ספר תורה:

קכד (לאירופה. בהולדת אחד האדמו"רים).

לקבלת פני משיח: קלו. רה. רכו. רסו. ערה. רפו. שכט. שט.

ספרדים:

קנה (בשנגהיי).

ספרות:

שפד.

ספרים*:

כד (סדור). כה (ספרנו. בהמ"ז ע"ת

(*) לא נסמנו ספרים שמצויין אליהם. רק ס' שמדיכור אדוותם, הדפסתם וכיו"ב.

אנגלי. כט (משנת יואל). לג (הגש"פ). מ (של"ה. שבועות). מא (מערכת האלקות). מג (ביאור תניא). צ (ס' מל"ח באנגלית וצרפתית). ק. קא-ג (הרב). קיב (ביאור תניא). קלב (עלון תורני מתלי תו"א). קלר-מ (בני ציון - הערות לס'). קמט (ס' מל"ח באנגלית. ס' שנדפסו באה"ק). קפח (ס' חב"ד שהדפיסו בהונגריה וטשכ"). קצ (ביאור תניא). קצב (כנ"ל). רג (דעי ביבל אנאטורייד). רי. ריב. רכט. רלה. רמג (המועדים בהלכה). רנא (שיעורי תורה - מיוחד במינו). רסד (בקורת ס'). רסח-עב (הערות לס' תולדות משפחת הרב מלאדי). רעגד (הערות לס' תורת התנוך). עדר (הפצת ס' המל"ח). רעט (כנ"ל). רפ (מקורות להרמב"ם). רפג (ספרנו). רפה (ביאור תניא, מר"י קידאנער, ור"ש גרונם). רצב (ביאורי תניא). רצו"ח (ספרנו, תהלים). שב-ג (הדפסת שדי חמד). שז (ביאור תניא). שכב (ספרנו. שדי חמד). שכה (תולדות אדה"ז באנגלית. מקורות להרמב"ם). שמז (ספרנו). שנ (שדי חמד). שנו (ספרנו). שפג (ביאור תניא). שצא (הגהות דר"ע שבפרש"י לתנ"ך).

אדה"ז: כד"ה (תניא. ספורים והערות לת.). מג (לקו"ת). קב (סידור. לוח ברה"נ. שו"ע. תניא. תו"א. לקו"ת). קיג (לקו"ת תו"א). קיג-כ (מענה לשאלות בתניא). קיד (סידור. נוסח פרקי אבות). קלד (תו"א). קמד (מוסגרים שבשו"ע אדה"ז). קמט (הלי' נט"י וברה"נ עם מ"מ וכו'). קסד (ביאור לתניא פל"ב). קפו (תניא). קצ (תניא). קצב (תניא עם מ"מ והערות עה"ג). קצו. ריח (תניא. שו"ע). רמד (תו"א. תניא). רנח (תניא. שו"ע). רסט (הלי' ת"ת). ער (שהיחזה"א). רעג (הלי' ת"ת). רפג (שו"ע. תניא). רפד (תו"א. לקו"ת). רצג (דיוק ההשמטות

מפתח ענינים

תז

(תו"ש). קמו (המשך תער"ב). קמט
(תו"ש). קנא (עה"ח). קנח (תו"ש).
קסח (תו"ש). קצ"צא (תו"ש). ערב
(חנך לנער. עה"ח. העבודה. תו"ש).
רפה (תו"ש). רצב (תו"ש).
אדמו"ר מוהר"צ: פט (לקוט
דבורים. תורת החסידות). צ (ס'
השיחות. ס' המאמרים). צה (תוה"ח).
ק (תוה"ח. שיחות קיץ ת"ש). קו
(תוה"ח). קכו (לקו"ד). קמח (ס'
השיחות. מאמרים). קפה (סה"מ). קטז
(ס' השיחות). רכא (ס' השיחות). עדר
(קיצורים לשערי אורה). רפא
(הזכרונות). רפה (הזכרונות). רחצ
(לקו"ד). ש"י"א (סה"מ. ס' השיחות).
שסו (כנ"ל).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: כד (היום יום).
צ (אדמו"ר הצ"צ ותנועת ההשכלה.
תולדות אדמו"ר מוהר"ש). ק (אדמו"ר
הצ"צ ותנועת ההשכלה). קכא (תולדות
אדמו"ר מוהר"ש). קכג"ד (הגש"פ עם
לקוטי טעמים וכו'). קכו (היום יום).
קנ (היום יום והגש"פ עם טעמים
וכו'). רח (תולדות אדמו"ר מוהר"ש).
ר"י"א (הנ"ל). ריג (הנ"ל). רטז
(הנ"ל). רכ (הנ"ל). רפ (הגש"פ עם
לקוטי טעמים כו'). שכט (היום יום).
עיי"ע דפוס. סדור.

ע

עבד עברי:

צח (מצוה הא' אחר מ"ת. ע.
להקב"ה).

עבודת ה':

רמה"ו (כשאדמו"ר מורה באצבע –
אי אפשר לטעות במה צ"ל והיר טפי).

עברות:

קיח"ט (רבי ע. קלות פגם כמו ע.
חמורה). קפב"ג (כנ"ל). ר"רא
(לחיאבון ולהכעיס).

עוה"ב:

צב (אם יש בו אכו"ש).

שבחניא. רצו (תניא. תו"א. לקו"ח).
שיא (תניא. לקו"ח). שטרו (כתיבת ס'
התניא). שדמ (הל' שבסידור). שמרז
(תו"א. לקו"ח. שו"ע). שמח (תו"א.
לקו"ח). שנו (תניא. תו"א. לקו"ח
ושו"ע). שס (לוח התיקון לשו"ע).
שסח (כנ"ל).

אדהא"מ: קיג (תו"ח). קכו (פוקח
עורים). קלד (תו"ח. פיה"מ). קצ
(תו"ח. אמ"ב. פה"מ). קצא (בד
קודש). ריד. ריח (עט"ר. ש"א. בה"ז).
רלו"ו (תו"ח. שעה"ת. דר"ח). רמד
(עט"ר). רנח"ט (עט"ר. ש"א. שה"א
ושח"י). ער (בד קודש). רעא (ד"ח.
שער הפורים. פה"מ. שעה"י. תו"ח.
שעה"ת). רפג (ש"א. שהא"מ ושח"י.
עט"ר. פוק"ע). רצו"ח (פוק"ע). שיא
(ש"א. שהא"מ. פוק"ע). שמו (עט"ר).
שנו (פוק"ע).

אדמו"ר הצ"צ: כד"ה (צ"צ. שו"ח
וחי' שלא דפסו. קיצורים והערות
לתניא). מג (שו"ח וחי'). צ (צ"צ). קא
(צ"צ). קיג (קיצורים והערות לתניא).
קכא (צ"צ). קלד (דרמ"צ). קמו
(צ"צ). קמח (דרמ"צ). קסט (צ"צ).
קעג"ד (צ"צ). קצ (דרמ"צ). קצא
(הוספה לדרמ"צ). רמ (צ"צ). רפד
(פס"ד. קיצורים והערות לתניא). רצב
(צ"צ). רצו (פס"ד). שיא"ב (פס"ד).
שלג (פס"ד). שמט"ג (פס"ד). שנו
(פס"ד). שעז (קיצורים והערות
לתניא). שעט (הנ"ל). שפג (הנ"ל).
שפד (צ"צ).

אדמו"ר מוהר"ש: כד (המשך וככה.
מים רבים. והחרים וכו'). צ (מים
רבים). ק (כנ"ל). קכא (כנ"ל).
אדמו"ר מוהרש"ב: כד (קוני' עה"ח).
מו (תורת שלום). צ (קוני' עה"ח). צה
(קוני' עה"ח). צריז (תו"ש). ק (תו"ש).
קו (תו"ש). קח (עה"ח). קיב (המשך
תער"ב). קכד (תו"ש עם הערות
כאד"ש). קכו (מאמרי רנ"ז). קמו

עולמות:

עיי"ע אבי"ע.

עומר:

שלא"ב (בין בסמיכות לשבת ובין לאו, דלא כהצדוקים, קב"ע).

עשרת ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ:

רנא (כולל הגבולים, עד"ז: אין בין עצרת כו').

עתונים: כתבי עת:

מג (מארגן ושורנאל). עח (שמועסן, טאקס). צ (כנ"ל). קלה (כנ"ל). קמט (שמועסן). קנט (כנ"ל). קסד (הקוה"ק). רכח (קול ישראל). רפ (סיני). שכג (סיני). שכה (סיני). שסד (סיני). שפד (קול תורה). עיי"ע קובץ ליובאוויטש.

עתיק יומין:

רכט"לב (ע"י וא"ק. ח"ס. כמה בחי' בע"י. דל"א. רצון דמצות שיין לחסדים דע"י. פני' אבא פני' עתיק). עיי"ע פנימיות אבא פני' עתיק.

פ

פדיון הבן:

קסא"ב (בעבודה: להציל ילדי ישראל, הקב"ה יפדה בנ"י. פדה"ב בכהנים).

פדיון נפש:

לג. קג (מתלמידי הה"מ). רמח (כללי בער"ה).

פורים:

קהרו (ל' רבים - לימים וחדשים, לחמה וללבנה. עד דלא ידעי. אחשורוש. משלוח מנות ומתנות לאביונים. מדי ופרס). קז (הצלת הגוף והנפש). קט (כנ"ל). קצט (הנס ע"י נשים). שטז.

פנימיות אבא פני' עתיק:

קצח (מקור מרז"ל זה. ז"ת המחלבים בא"א ולא ג"ר). רלב (בענין הנ"ל). רמה.

פנס:

רצט (פתגם אדמו"ר: כשמעמידים פ. מתקבצים כו').

פסח:

לה (פ. מצרים ופ. דורות). עיי"ע בדיקת חמץ. סדר. ק"פ.

פסח שני:

שנב"ג (מנהג אכילת מצה בו).

פרח אדומה:

לה (אומרים לכהן טמא עצמך לטהר אחרים). קנורח (מטהר גם זה שטמא באוהל - שנגע גם במקיף הרחוק שלו).

פתגמים:

ק (מ'דארף לעבן מיט דער צייט). קד (אהוב את החכמים והאמת אהוב מכולם). רלז (ח"י אלול - נותן חיות באלול). של (געוואלד ר' משה, וואס וועט זיין דער תכלית, משיח כו'). בעש"ט: רטו (כי תראה חמור גוי עבודה הגוף). שעז (מלאך מיכאל היה נותן עבודתו בעד ציצה א'). אדה"ז: קפז (כשלומדים חורה - גם כמצרים ויחי).

אדמו"ר הצ"צ: לב' (דפוס לדורי דורות). קעג (כנ"ל). ריט (כנ"ל). אדמו"ר מוהרש"ב: רמח (כיסוי דם - כיסוי גבו' בחסד). רצט (כשמעמידים פנס מתקבצים כו'). שפה (טובה פעולה אחת מאלף אנחות). אדמו"ר מוהרי"צ: רעט (קירוב רחוקים - שיגביהם אליו ולא שירד אליהם). שפא (א שוחט איז ניט א סקאטאביעץ). שפז (פועל - כשהפעולה פועלת בפועל).

צ

צבא: חיל:

נח"ט. שס (הגיוס בשנת הסתלקות אדהאמ"צ).

צדוקים:

שלא-ב (הולכים אחר שכלם, עבודה רק אחר השבת).

צדקה:

קנב-ד (בלילה, חילוק בין הרואה עני לאין עני). רו (להמשיך האור לעוה"ב. זריות). רו (יותר מהשיעור). רנו (לא לקפוץ ידם. הלוואה להקב"ה. כשחבריו נמנים כו'). שט"ז (גדול המעשה מהעושה).

צוואה:

קכח (אדמו"ר מוהרש"ב). קמו (הנ"ל).

ציצית:

קכ (חסר. גימ' ת"ר). שיג (נקבי הצ. בט"ק). שעז"ח (מאמר הכעש"ט שכלאך מיכאל כו' ציצה א'. הדיוק ציצה ולא חוט).

צפרנים:

ש (יניקתן ממוח שבראש הבן).

צרפתית:

צ (חוב' המל"ח בצ.).

ק

קבלת עול:

קפו (דעבד פשוט, גם בלימח בארמ"צ תענוג). רלח (דר"ה ודכל השנה).

קדיש:

נא"ד (אחר כמה ק. חולצין התפילין).

קובץ ליובאוויטש:

כה, כח. ל. נה. קמת. רמג. רעו (מטרת הקובץ).

קידוש החודש:

קמ"ז (טעם ע"פ קבלה שאד"ו נדחה). רמח"ג (בענין הנ"ל). שפה"ו (כנ"ל).

קירוב רחוקים:

רעט (שיגביהם אליו ולא שירד, כמו חכונת שמן).

ק"כ צירופי שם אלקים:

יט"כ.

קליפות, גקה"ט:

ערה.

קרבן פסח:

רסג (אם אכלוהו במקדש).

קרבן:

ז (שתה"ל. אכילת כהנים. עגלות נשיאים וכלי זהב משבי מדין).

ך

ראש השנה:

ס (ולא תחלת). קעב"ג (ביום בריאת האדם דוקא להאיר העולם). קעד (ולא תחלת). רלח (קב"ע דר"ה ודכל השנה). רמו (דינא קשיא. לא אד"ו). רמח"ג (בענין הנ"ל). בריאת האדם ביום ו' שאז לא הי' דינא קשיא. שפא (ביום בריאת האדם דוקא). שפה"ו (דינא קשיא. לא אד"ו).

רגלים:

שה (אמונה).

רחל:

שיז (גימ' ריהי אור).

ריח:

ל (מורח דאין).

רפואה:

כו"ח (בשמינית כו' אדמו"ר מוהר"י צ נ"ע).

רפ"ח ניצוצין:

כא.

רצון:

רל (עצמות הר. טעם שכלי וטעם תענוגי לר). רלא (ר. דמצות ור. דברה"ע).

רשימות:

רנב (חשרי תרצ"א. חשרי חש"ח).

ש

שבת:

טו"ח (פקו"נ - דחיה או הותרה. פי' המכילתא הואיל וחללנו מקצתה כו'.

שלשה תריסין הם:

שעא"ב (ביאור המשנה ע"פ רמז).

שמוש חכמים:

לז"ח (ידיעת טעם ההלכה).

שמות:

מא"ב (כל ש. מגביל. כונתו לבורא עולם. לפי מעשי אני נקרא). קנ (כחיכת הש. בהקדשה). שצא (פסוק המתחיל ומסיים כהשם באלקי נצור).

שמיני:

כו (רפואה בש. נר ש. מלך ש. מילה בש. ש. עצרת, יצחק ח"פ הוי, כנור של ח' נימק, חזקיה ח' שמות).

שמן:

רעט (תנועות הפכיות: ענוה ואינו מתערב. קירוב ועולה על כל המשקין. כך בעבודת קירוב רחוקים). רצט (גם ש. עכור מאיר).

שער הנזין:

ב (נתגלה למשה במותו. ויקבור אותו. כל הצדיקים).

שפלות:

קידטו (ב' דרכים: א) אל תדין כו'. ב) כ"א מתוקן מחבירו).

שפתותיו דובבות בקבר:

מדח. פגיו.

שתי הלחם:

זח (החמץ שקרב משתה"ל על המזבח).

ת

תהלים:

לד (ת. ותורה. לפני ואחרי חצות לילה).

אמירת ת. כד (לרפואה אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע). כז (כנ"ל).

חברת ת. העולמית: לד. מג. קכה. קנט. רו. שיח. שעא.

תוכחות:

שמו (ברכות - וכשלו איש באחיו - כ"י ערבין זב"ז).

הזמן דש. המשך אחד). לא (פי' מכילתא הנ"ל). צד (במקום שהיום והלילה) מתארך יותר מכ"ד שעות). קכט (קדוש או מק"ק). שסח (דחוייה או הותרה).

שואה:

שגיד (רק הגופים הכחידו. הנשמות נצחיים).

שופר:

רמא (בלקו"ת: של יעל פשוט, היפך פס"ד, אבל בדיעבד כשר). רמג (בשבת אין תוקעין משום גזירה דרבה ובשו"ע אדה"ז מוסיף עובדין דחול). רנא. רסד (כענין הנ"ל).

שו"ב:

רטנ (לשגגה). שפ"פא (נסיעת השו"ב לרובלין. פתגם אדמו"ר: א שוחט איז ניט א סקאטאביעץ).

שיחות:

קז (מעלתן). קיח (כל הכתוב בהן יש לו מקור בדור"ל).

אדמו"ר מוהרש"ב: קכח. קלא. רפד. רצב. שנדה.

עיי"ע ספרים (תורת שלום).

אדמו"ר מוהרי"צ: יג (סוכות תש"ה). לג. פט (ח"י אלול תש"ה וי"ט כסלו תש"ו).

צה"ו (חה"פ תש"ה). קכא (ח"י אלול - י"ט כסלו). קלה. קמט (י"ט כסלו). קפה (סוכות וי"ד כסלו תש"ז).

רד (שש"פ ואחש"פ תש"ז). רי (י"ב תמוז תש"ז). רכ (תשרי תש"ז).

רצב (תרפ"א-ז). שכד (שבת חוהמ"ס תרצ"ה). שכח. שנו (חה"פ תש"ח).

עיי"ע ספרים (ס' השיחות).

כ"ק אדמו"ר שליט"א: ריג (ש"מ מנ"א תש"ז). שעא (כ' מנ"א תש"ח).

שיעורים:

ס"סד (בשיעור ח"י ג"פ שבאגה"ת פ"ג).

שכל:

עיי"ע חנוכה. צדוקים.

תורה:

רלה (אור ת. וטל ת.). רפה"ו (מתחלת
בבראשית, דוגמא חיה). רצדיה (פועלת
על הטבע. לא-ל גומר עלי). שלט (לא
בשמים).

תחיית המתים:

ד"ה (ר' מדרי': נפה"א - דא"ח.
נפה"ש - חנוך. נפה"ב - מחנ"י. גוף
- ח"ק). מח (בגלגולים תחזור לגוף
הא'). סה"עו (פרטי עניניו: גוף גשמי.
זמנה ומקומה. מי קם. נשמות ישנות.
אופנה. סדרה. האנשים שיהיו אז. הדין
והחיים אחר תחיה"מ). צביד (אם יש
בו אכו"ש. אם יקומו בגוף שלם.
בנשמות שבאו בגלגול).

תכונה:

קל"מ.

תנחומים:

ג"ד (אתדל"ע, אתדל"ת וכו'). כביג
(כנ"ל).

תענית:

ס (ת. של חשובה אפשר לפדות). סג
(מ' ת. או ג"י רצופים. חילוף המיתה).
צד (כשאורך היום הוא רק שעה א').
ריז (כיון שמחה ידחה). שסח (כנ"ל).

תפילין:

כה (לאנשים שהשפיעו עליהם להתחיל
להניח). מג. נא"ד (חליצת ת. בר"ח).
נה"ח (מחלוקת האשכנזים והספרדים
בברכה על חש"ר. מקיף דחש"ר נמשך

דוקא באתר שלים ע"י הברכה על
חש"י). קנ (שיעורם. חליצת הת.
בר"ח). רכה (השיני"ן שבחש"ר). רעו
(מקיף דחש"ר נמשך דוקא באתר
שלים). שפד.

תפלה:

שמה (עיקרה דבור ובזה אין
קבעומ"ש).
נוסח התנ: לר"ו (שמח נפש גו' אדני -
הגהת הצ"צ: ס"א הוי'). נא"ד (אמירת
שש"י בר"ח. שינוי מסורה הוי' ואדני
בתפלה). קכט (באהבה מק"ק). קמרו
(יה"ר אחר אמירת הנשיא. חיבת "על"
ביהללך). קסב"ד (ניקוד רך לרצות.
א"מ שבת"צ). קעו"ח (נוסח הספרים
שבא"מ הארוך וביה"ר של הו"ר אחר
תהלים). רלט"מ (ברוגז רחם. . עקדה
. . תמימות. . אהבה. למה כופלים
מקראי קדש. מי שא"ל אב אומר
טאטע כו'). שכו (נוסח מי שברך).
שסה (באהבה מק"ק).

תריס:

שעא (חומ"צ, ג' סוגים).

תשובה:

רנינא (י"פ גדולה ת.). שפז (ת.
ממעמקים ממלאת גם האור שחסר).

תשליך:

רנב (בר"ה ביי"ג מדות. לפני ר"ה
ובמזא"ר ר"ה).

מפתח מוסדות וארגונים

מחנה ישראל:	אוצר החסידים:
ד"ה. כו. כח. לד. מג. צ. קא. קח. קכד.	ד"ה. קכח. רסד.
רלט. רמא. רמה. רפח. רצו.	אחי תמימים:
מרכז לעניני חנוך (מל"ח):	הל אביב: רלח. שח.
ד"ו. כה. כח. לד. לט. מג. פ"פב. צ.	בית הספר
צה. קא. קח. קכב. קכד. קנו. קעב"ד.	רכו (בואסי, עראני צרפת).
קפה. קפט. ר"ח. רטו. רכ. רכג. רכט.	בית רבקה; בית שרה:
רלו. רלט. רמא. רמה. רנו. רסו. רפח.	כללי (או נ. י.) קח (25 בח"ט). קעו.
רצא"ד. שב. שטז"ז (העבודה).	רד (חגיגה השנתית החמישית).
מתרחבת). שכו (השתתפות בעבודתה).	דארטשעסטער: פ.
שנה. שסו"ז. שער"ז. שפח.	מונטריאל: קכא.
שליחות המל"ח: רצב. רחצ. שט. שלג.	פראג: רלו. דש.
שמב"ד. שנה. שסב. שעו. שפ.	פריז: קצט. רט. שי.
נטורי קרתא; שומרי החומות:	דזוינט:
צט.	רחצ. שלא.
קרן המצות (הספקת מזונות	ועד הישיבות:
ציצית ותפילין):	שרח. שלא. שפג.
קנו. רכה. רסו. שי. שסו.	ועד הרבנים דנ. י.:
קה"ת (קרני הוד תורה):	רד.
כה. כח. לב. מג. נט. פז. צ. קח. קכו	חברה קדישא:
(בשנגה"י). קלב. קלד. קפט. ריו. רלט.	ד"ה.
רמא. רנג. רעט. רצא. רצו.	היהודי הצעיר בשנגה"י:
של"ח (שעורי לימודי הדת):	קלה. קנה. רטו.
שסו.	ישיבות:
תומכי תמימים:	שפג (צ"צ. מדרש שמואל).
כללי (או נ. י.) פט.	עיי"ע אחי תמימים. תומכי תמימים.
מונטריאל: א. צ. קכא.	תורת אמת.
תורת אמת:	כולל חב"ד:
מג. קנט. קצו. שלא. שעא. שפג.	כב. כז. מג. מה. קנט. שח. שיח. שעא.

(*) לא נסמן כאשר רק בהערה מצוין שנכתבה ע"ג ניר המכתבים של מחנ"י, מל"ח או קה"ת.

מפתח אנשים

אברהם יצחק ויעקב: רלט (ברוגז כו'
אהבה תזכור). רפט"צ (משקוף ושתי
המזוזות. באורח וברוחב).
אברהם, המלאך: קג. רסט.
אברמוביץ, י: רכו.
אורנשטיין, יצחק אביגדור: קנט. קצו. שח.
שיח.
איטקין, מאיר: רי.
אייזנברג, מ: רכו.
אטינגא; אטינגער, ברוך מרדכי: קמ"א.
איון, יצחק אייזיק: קלא.
איינשטיין: רכה.
אלאי, ירמיה: קד.
אלדד ומידד: שרו (הטעם שלא יצאו
האוהלה).
אלטהויז, שמואל בצלאל: רי.
אלטיין, ישראל מאיר: ש.
אליהו, הגר"א: קג.
אליעזרוב, שלמה יהודה ליב (שיל"א): כב.
כו. מה. קכה.
אסתרמן, שמואל גרונם: מג (ביאוריו
לתניא). קיב. רפה. שז.
אקסלרוד, אברהם אלי: קכד. קכט. קסב.
רצה. שיג. שנג. שפב.
אקסלרוד, גרשון: קכד. קעד.
אקסלרוד, משה: שז.
ארלין, ירוחם פישל: קמח. קנא.
אשכנזי, מאיר: קכו. קנה. ריד. רטו. רלו.
שנה.
ר"א: שנב.
בארסקי, היטלער: קצב.
בוטמן, שניאור זלמן: רט. רכו. רנט. שכז.
בוימגרסן, מנחם מענדל: רצב. רחצ. שמכ.
ד.
בירסקא, ל: רכו.
בוקיעט, חיים מאיר: קכו.

בובורדקא: יד.
ביסטריצקי, יהודה ליב: שעג.
בלומברג, לייב: קכו.
בלק, ס: רכו.
בנימינסון, ירחמיאל: רלח. רמח. רסו.
עדר. שיא. שמג.
בעליניצקי, ישראל נח: שצב.
בראזומאן, דוד: ריו. רמד. רנג. רנח"ט.
רצו. שטייב. שכב. שלג. שמו. שמח.
שנור: שעב.
בראילאווסקי, ארי' ליב: קסו.
ברוך (אבי אדה"ז): קד. קצו. רסט. שיד.
ברוך, הרה"ק ממעזיבז: שנט.
גאנעלעס, שמואל דובער: מז. קו.
גודמן, יהושע נחום: שסא.
גולדבערג, אברהם: לה. קעח.
גולדין, יצחק: רח. רלו. רלח. רפת.
גולדשטיין, יוסף: קפו.
גורארי, חנה: קצב.
גורארי, משה: קיב. רסו. רפו. שז. שיח.
גורארי, שניאור זלמן: קפט"צ.
גורדצקי, בנימין: ריח"ט. רמד. רנח. רפג.
רחצ. שייא. שכז.
גלאזער, בנימין: קעג.
גלוסקין, נפתלי: רט. שלב.
גליצנשטיין, שמעון: מג. קא. שכב. שנט.
גלנבאוויטש, ביילא: רפא.
געזונדהייט, בראנקא: ערב.
גרוסמן, שמואל: שטז.
גרינגלאס, מנחם זאב: ג. כט. לג. פט. צט.
קכא. קמח. רכג. שעו.
גריפל, יעקב: קעה.
גרפינקל: קלד.
גרשון מקיטוב: קג. שלו.
דובאוו, יצחק: נה. ערה"ט. שכב. שמג.
דובער, המגיד ממעזריטש: קב. רכד. שלו.

זובער, יעקב ישראל: פז. קיא.	דובער, אדמו"ר האמצעי: ער. שכג
זיין, שלמה יוסף: רמא. רס.	(תולדותיו). שנט"ס (תולדותיו).
זילבערג, ע.: רכו.	ראה מפתח ענינים ערך ספרים.
זיסקינד, אברהם: ט.	דוד המלך: מח. פג.
זלמנוב, שמואל: רפח.	דזיקאבסאן, ישראל: רד.
זעירא, דב: שז.	דלפון, האחים יצחק, מאיר משה, יעקב
זקס, הרב: שח.	יוסף: צ. ק. קמח. רכא. רכג. שעז.
ז"ו: שצ.	דענבורג, העניא: רפד.
זאראלואו, מאיר: שכז.	דענבורג, חיים נ.: רפד.
זדקוב, חיים מרדכי אייזיק: רד. שנה.	הארנשטיין, אורי: ערב.
זסה.	הארנשטיין, מוסיח: שנט.
זיטריק, יהודה: רעח. רצט. שיא. שפו.	הארנשטיין, מנחם מענדל: קצב. שנט.
זיים: ריד.	שסג.
זיים אברהם באדה"ז: ער.	הארנשטיין, מרים: ערב.
זייקין, מאיר חיים: רסו. שו. שפו.	הארנשטיין, שיינא: שנט. שסג. שעא.
זיסדן, ישראל: קיא.	הבלין, אלי' דוד: שלא.
זיסקינד, דובער: מז. קכב. רלו.	הבלין, אליעזר: קסח.
זיסקינד, שלום: שעז.	הבלין, חנוך הענדל: כד. מב. מו. קלא.
ז"ח: שפט.	קנח. קסח. קצו. ריב. רכח. רלו. שכג.
זאובל, שניאור זלמן: שפד.	שלא. שנט. שעא. שפג.
זאקער, ס.: שסג.	הולצמן, י.: רכו.
זייטלברום, מיכאל: שמו.	הורוויץ, ר"א: דש.
זילשקין, ניסן: שס.	הורוויץ, יהודה ליב: פ. שמה.
זקאן, דוב: מג. קצ.	הילמן, אשר: קסד. ר. רלט. רפ. שכה.
זאלעס, אפרים אליעזר: טו. ל. קפג. רמו.	שסד.
רמח.	העכט, אברהם דוב: מא. צב. קנו. רכד.
יהודה ליב, מהרי"ל מיאנאוויטש: קיד.	רלג.
יוחנן, ר': מח. פגד.	העכט, יעקב יהודה: לב. קסא. שיז. שסרו.
יונג, אליהו: ה.	העכט, משה: לא. שיז. של.
ינובסקי, רחל: שיז.	העכט, שלום דובער: קסא.
יעקב מסמיליאן: רעא.	העכט, שלמה זלמן: קסט.
יעקב מקידאן: רפה.	הרץ, יוסף צבי (הרב הראשי לאנגלי): נח.
יצחק, ר': פג"ה.	הרשברג, אברהם מרדכי: לד. קעז.
יקוחיאל מלעפליע: שטו.	וואלפא, שלום דובער: שכד.
ישכר בער, המגיד דליובאוויטש: רסט.	וויבר, משה: קלב. קצז. שפד.
ישראל, בעש"ט: קב"ג. רלו. שיד. שצד.	וויינבערג: שלא.
(שיטתו בהשגח"פ).	וויינרייך: קעה.
ראה מפתח ענינים ערך פתגמים.	ווייספיש, א.: רכו.
ישראל בן ביילע הכהן מנעוועל: רט.	וויילשנסקי, בצלאל: רכו. רלה.
כהן, אברהם צבי הירש: קלב. קצז.	וויצקי: ק.
כהן (קאווען), אלחנן (אלכסנדר): לט. נט.	וועקסלער, רמ"צ: שעז.
סה. קעב. רו. שטז. שפח.	זאנים, פנחס: ערב.

- כהן, ר"א: רסו.
 כהנוב, אלי: שמואל: רכו.
 כ"ץ, יעקב: יג. צה. צו. קו. קע. קעב.
 קפה. ריט. רנו. שנו. שעט.
 לאוואוט: ריו.
 ליברמן, צבי: שיא. שיד.
 ליינער, ירחם: לרו. נ.
 לורוב, מנוחה: קעו.
 ליברמן, צבי: שיא. שיד. שכח.
 ליכט, אברהם יהודה: רעג.
 ליס, יעקב: ערב.
 ליפסקר, יעקב: קעו.
 ליפסקר, מיכאל: רי.
 ליפסקר, ש.: רכו.
 לנדא, יעקב: קכת. קמו. קצא. רמ. רפב.
 לנדא, פנחס: שס.
 לטר, ה.: רכו.
 לטר: שטו.
 רמ"ד שו"ב: קפו.
 מינדל, ניסן: נה. שכ. שמב.
 מינצברג, רבי: קלב.
 מיקוביץ, יצחק יעקב: שמא. שמח. שנד.
 מנדלסון, רפ"צ: שס.
 מנחם מענדל, הרה"ק מוויטבסק: קג. רסט.
 מעכה: עח (בן או בת).
 מעקלער, דוד ליב: רפה.
 מרגלית, מנחם מענדל: יט. כח. פט. רפח.
 משה, רמב"ם: רמו (מקובל אבל נוהר
 מלגלות). שפו (כנ"ל).
 משה (וקינו של אדה"ו): קד.
 ר"מ הכהן: שמה. שנג.
 נאה, חיים אברהם: שס. שסח.
 נעמענאווי, ניסן: רלו. רמד. רפד. שט.
 שיא. שכח. שמו. שנו. שעג.
 נעמצאוו, אברהם סנדר: ערה"ט. שמב"ג.
 נפתלי: קפט (שליח לבשר שלום. מל'
 תפלה).
 רנ"ק: ש.
 סורוצקין, הרב: שלא.
 סטולמן, יוליוס: לט"מ. קעג. רו. שטו.
 סילווער, אליעזר: רצג.
 סימפסון, שמעון אהרן: שעו.
- סלונים, מנחם שמואל: קצו. רסח.
 סלונים, עזריאל ועליג: שכד.
 ססותקין (סאסאנקא), נחום שמרי: רכו.
 רפא.
 ספרין, צבי הירש (אדמו"ר מוויטשוב):
 רכד"ה.
 סקורסקי, ל.: רכו.
 סרברנסקי, שניאור זלמן: רח.
 פאגלמאן, יהודה צבי: שסט.
 פארטאוויטש, ר"י: קעט.
 פארטנאי, ג.: רכו.
 פדובר, דובער: יד. פא.
 פויזנר, יצחק זלמן: רצב. רחצ. שמב"ד.
 פויזנר, שלום: שסח.
 פייגלין, משה זלמן: קח.
 פלייצער, יוסף: עו.
 פלייצער, חיים שלמה: י. קכב.
 פנחס, בעל ההפלאה: שלו.
 פראנק, צבי פסח: שח.
 פרבר, מרדכי יעקב: שיח.
 פרוט, שמואל אהרן: ז.
 פרידמן, ישראל (האדמו"ר מרחין): רנב.
 פרידמן, הרב: רה.
 פריי, אברהם: קמט.
 פרלוב, חיים מרדכי: רנג. רצב. שסט.
 פרץ, ב"ר יצחק הכהן (מהמקובלים): מא.
 ציבולסקא, לאה: קצב.
 קאזאצקוב, ראדיא: ערב.
 קאראקאווסקי, שמואל: קכא. ריא.
 קווינט, אליהו: קמח. רלד. שסג.
 קולבערג, מ.: רכו.
 קומראנא, הרה"צ: רכה.
 קורנובסקי, שלמה אהרן: מז. רצג"ד. שטו.
 קישין: שפ.
 קלובגנט, איסר: ריו. רנא.
 קליינר, י.: רכו.
 קליינר, ר.: רכו.
 קלמנסון, שלום מענדל: קפה. רלו. רפב.
 דש. שה. שעב. שפ.
 קלמנסון, שניאור זלמן: קפט. רלו. רחצ.
 קסלמן, שלמה חיים: שכט. שנד.
 קרויזאר, צבי אליעזר: שב.

שניאורסאהן, אדמו"ר מוהרי"צ: לא נסמן לרוב המצאו.	קרינסקי, שמעי: שמה. שסא.
ראה מפתח ענינים ערך מאמרים.	קרסיק, אליעזר: רפז.
ספרים. פתגמים. שיחות.	קרעמער, אברהם דוב: רו.
שניאורסאהן, ישראל ארי' ליב (אחי כ"ק אד"ש): קיא"ב. קצ. ערב.	קרעמער, ארי' ליב: קמח. רטז.
שניאורסאהן, לי יצחק (אבי כ"ק אד"ש): ב. כב. כה"ו. מב. מד. קעה.	רוזנברג, רח"מ: קלב.
שניאורסאהן, מנחם מענדל (אדמו"ר הצ"צ): לג. לר"ז (הגהותיו לסידור).	רוקח, שלום (אדמו"ר מבעלז): שכד.
קפז. רנב"ג.	ריבקיין, מנחם צבי: רכט. רלו.
ראה מפתח ענינים ערך ספרים.	ריבקיין, משה דובער: פב. פה.
פתגמים.	ריבקיין, צדוק: עט.
שניאורסאהן, מנחם מענדל (בר"ש מניקוליוב): ערב.	ריבקיין, שלום: שלד.
שניאורסאהן, נחום: ערב.	ריין, שמואל: ערה"ח.
שניאורסאהן, רבקה (אשת אדמו"ר מוהר"ש): רנב.	ריכטער, ש.: רכו.
שניאורסאהן, שיינא (אשת אדה"מ): רנב.	ריסקין, יעקב יוסף: רי.
שניאורסאהן, אדמו"ר מוהרש"ב: לג. קכד. קמו (תולדותיו). קסט. קצא (סקירה על עסקנות ציבורית שלו). קצו. רמ (סקירה הנ"ל). רנב"ג.	רופורט, הרב: קפח.
ראה מפתח ענינים ערך מכתבים ספרים. פתגמים. שיחות.	רפקובסקא, נ.: רכו.
שניאורסאהן, שלום דובער: ריח.	שאינעוויטש, משה: מט. רנד.
שניאורסאהן, אדמו"ר מוהר"ש: ריא (שמורקל, הטעימו מעין עוה"ב, הי' עשיר). רנב"ג. שכד.	שוועבעל, ר"א: שפה.
ראה מפתח ענינים ערך מאמרים. ספרים.	שולזינגר: כה. מג.
שניאורסאהן, שניאור זלמן: רנט.	שטראל, הער"ד: רכט.
שענבערג, יוכבד: רעא.	שילער, ה.: רכו.
שפירא, דוד: קלו. קצח. ריג.	שלום שכנא (אבי אדמו"ר הצ"צ): רעא.
שפירא, משה: שסו.	שמואל סופר (דער שרייבער): פב.
שפירא, משה ארי' ליב: קמא. קצח. ריג.	שמטוב, בנציון: רח. רמו. רסה. שעג.
ששת, ר': מח. פג"ה.	שניאור זלמן, אדה"י: קא"ד (תולדותיו).
ר"ש: רנב.	קפז. רלו. רסט"ע (תולדותיו). שכג (תולדותיו). שכד (תולדותיו).
	באנגלית). שלר"ז. שנט"ס (תולדותיו).
	ראה מפתח ענינים ערך מכתבים. ספרים. פתגמים.
	שניאור זלמן, בעל ה"תורת חסד": מג.
	שניאורסאהן, בנציון: ערב.
	שניאורסאהן, ברוך שלום: שפג.
	שניאורסאהן, דלי: ערב.
	שניאורסאהן, חי מושקא (אשת אדמו"ר הצ"צ): רנב"ג.
	שניאורסאהן, חנה (אם כ"ק אד"ש): כב.
	מו. קיא"ב. קכה. קלא. קנט. קפח"ט.
	קצו"ז. רג. רר"ז. רטי"י. ריב. ריז. ריט.
	שכו.

מפתח מקומות

אוסטרדי: סד.	לוס אנג'לס: שעו.
אוסטרלי: קח"י.	לנינגרד: פטרבורג: קג. קפט.
אורגווי: רחצ. שיא.	מונטווידיאו: רחצ.
אטואצק: קצב.	מונטריאל: ראה מפתח מוסדות ערך בית
אירופה: נה. נט. עט. קח. קכד. ריב. רטו"י.	רבקה. תומכי תמימים.
יז. ריט. רכא. רלט-מא. רפה.	מינכן: ריז.
אירלנד: שעג.	מינסק: קג (ויכוח מ.). קד.
אנגלי: נה. נח. שמב.	מעזריטש: רסט.
אפריקה הדרומית: קד.	ניס (ניצא): יד.
א"י: עא-ב (מחי א"י וחוו"ל. גלגול מחילות). קיא-ב. קעח (שרצתה לעשות רצון קונה, שרית גו' וחוכל). קצ. רנט.	סינסינטי: רצג.
רפז. שז. שלא.	עראני, צרפת: רכו.
אשכנז: ריז. רנג.	פאקיינג: שה. שי.
בואסי, צרפת: רכו.	פויזן: קד.
בני ברק: קכח.	פולין: סד. רפח.
דארטשעסטער: ראה מפתח מוסדות ערך בית רבקה.	פראג: קפח.
דובלין: שפ.	ראה מפתח מוסדות ערך בית רבקה.
הונגרי: קפח.	פריז: קפו. קפח. רגיה. רט"י. ריט. רלה.
ווארשא: שנח (הקהלה).	רמד. רנג. רפא. שיא.
ווילנא: רסט.	ראה מפתח מוסדות ערך בית רבקה.
ווישי: יד.	צרפת: שעג.
חברון: קסט (נחלה). קצו (נחלה). ריב (נחלה). רכט (נחלה).	רוסי: קיא. קלא. קפח. רג.
משכונלובקי: קפח.	שבדי: פח. קיא.
ירושלים: קיב.	שיקגו: שפ.
	שנגחיי: פט. ק. קד. קכו. קלד. קמח. קנה.
	קסו.
	תל-אביב: קיב. רסו.
	ראה מפתח מוסדות ערך אחי תמימים.

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

נדפס ע"י

הרה"ת ר' יוסף יצחק הכהן וזוגתו מרת שטערנא מרים

בניהם ובנותיהם

שרה רבקה ובעלה הרה"ת ר' שמעי'

ובנותיהם ריזל וחי' מושקא שיחיו קרינסקי

מרדכי זאב הכהן, זלמן שמעון הכהן,

חי' שצערא, איסר אשר הכהן, זהבה, חנה,

ישראל הכהן, רפאל הכהן וריזל

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

גוטניק

